

9.2023

διαΝΕΟσις

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Οδικός Χάρτης για μια δομική διοικητική μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα

Γεώργιος Γαλανός, Χαράλαμπος Αγκυρόπουλος, Γεώργιος Γκρούσκος,
Κωνσταντίνα Ζλατίνη, Άγγελος Κότιος, Δημήτριος Κότιος,
Γιάννης Καραγιάννης, Σοφία Καϊάφα, Ηλίας Βαλεντής

Κεντρική Ένωση
Δήμων Ελλάδος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
UNIVERSITY OF PIRAEUS

Σεπτέμβριος 2023

Ομάδα Εργασίας

Ερευνητική Ομάδα

Γεώργιος Γαλανός

Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Πανεπιστημίου Πειραιώς

Δρ. Χαράλαμπος Αγκυρόπουλος

Ακαδημαϊκός Υπότροφος Πανεπιστημίου Πειραιώς, Σχολή Οικονομικών,
Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών, Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης

Γεώργιος Γκούσκος

Υπ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πειραιώς, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών
Σπουδών

Κωνσταντίνα Ζλατίνη

Υπ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πειραιώς, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών
Σπουδών

Άγγελος Κότιος

Καθηγητής Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Αναπτυξιακών
Σχέσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Δημήτριος Κότιος

Υπ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πειραιώς, Τμήμα Οργάνωσης & Διοίκησης
Επιχειρήσεων

Γιάννης Καραγιάννης

Γενικός Διευθυντής ΚΕΔΕ

Σοφία Καϊάφα

Επιστημονική Συνεργάτης Εργαστηρίου Διεθνών και Ευρωπαϊκών
Πολιτικών και Προγραμμάτων Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Πειραιώς

Από τη διαΝΕΟσις:

Ηλίας Βαλεντής

Οικονομολόγος, Research Analyst διαΝΕΟσις

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή	18
1.1	Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελληνική Πολιτεία.....	19
1.2	Η λογική της μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα	23
1.3	Σκοπός, αντικείμενο και μεθοδολογία εκπόνησης της μελέτης.....	27
2	Το χρονικό των μεταρρυθμίσεων και της μετεξέλιξης του θεσμικού πλαισίου των ΟΤΑ	30
2.1	Περίοδος 1821-1954.....	32
2.2	Περίοδος 1954 - 1973	34
2.3	Περίοδος 1974 – 1980.....	36
2.4	Περίοδος 1982 - 1989.....	38
2.6	Περίοδος 1990 - 1999.....	41
2.6	Περίοδος 2001 - 2009.....	42
2.7	Περίοδος 2010 - 2017	43
2.8	Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	45
3	Χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός	48
3.1	Εισαγωγή.....	49
3.2	Θεσμικό πλαίσιο.....	50
3.3	Στρατηγικές και βασικά πλαίσια για την οργάνωση του χώρου.....	52
3.3.1	Εθνικό επίπεδο.....	52
3.3.2	Περιφερειακό επίπεδο.....	53
3.3.3	Τοπικό επίπεδο.....	55
3.4	Αξιολόγηση υφιστάμενης κατάστασης και ανάδειξη κρίσιμων ζητημάτων	62
3.5	Συμπεράσματα	69
3.6	Προτάσεις για μεταρρύθμιση	71
4	Αδειοδότηση επιχειρήσεων	77
4.1	Εισαγωγή	78
4.2	Θεσμικό πλαίσιο.....	79
4.3	Γνωμοδότηση των δημοτικών και κοινοτικών αρχών για ειδικά θέματα.....	81

4.4	Καταστάματα υγειονομικού ενδιαφέροντος.....	82
4.5	Τροποποιήσεις του Νόμου 3463/2006 με τον Νόμο 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ Α' 87/7 Ιουνίου 2010).....	83
4.6	Αρμόδια όργανα των ΟΤΑ για βεβαιώσεις - αδειοδοτήσεις - γνωστοποιήσεις.....	87
4.6.1	Επιτροπή Ποιότητας Ζωής.....	87
4.6.2	Διοικητικές υπηρεσίες.....	88
4.7	Υφιστάμενη κατάσταση και ανάδειξη κρίσιμων ζητημάτων	89
4.8	Προτάσεις μεταρρύθμισης για περαιτέρω απλοποίηση των διαδικασιών	92
5	Τοπική αγροτική πολιτική	95
5.1	Εισαγωγή.....	96
5.2	Θεσμικό πλαίσιο.....	97
5.3	Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα.....	100
5.3	Θεσμικές και οργανωτικές αδυναμίες και προβλήματα.....	103
5.4	Προτάσεις μεταρρύθμισης.....	105
6	Τοπική κοινωνική πολιτική	108
6.1	Εισαγωγή.....	109
6.2	Θεσμικό πλαίσιο	110
6.3	Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα.....	115
6.4	Προτάσεις πολιτικής και μεταρρυθμίσεων.....	118
7	Διαχείριση της περιουσίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	120
7.1	Εισαγωγή	121
7.2	Θεσμικό πλαίσιο	123
7.3	Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα	128
7.4	Προτάσεις πολιτικής και μεταρρυθμίσεων	131
8	Τοπική περιβαλλοντική πολιτική	134
8.1	Εισαγωγή	135
8.2	Θεσμικό πλαίσιο.....	136
8.3	Κρίσιμα ζητήματα - Προκλήσεις	142
8.4	Προτάσεις πολιτικής και μεταρρυθμίσεων	146
9	Πολιτική προστασία.....	149
9.1	Εισαγωγή	150
9.2	Θεσμικό πλαίσιο	151

9.3	Κρίσιμα ζητήματα.....	152
9.4	Προτάσεις πολιτικής και μεταρρύθμισης	154
10	Τοπικός αναπτυξιακός σχεδιασμός και αξιοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων και ευρωπαϊκών πόρων	156
10.1	Ειδικός στόχος 1: Ενίσχυση ικανοτήτων/δομών των Δήμων σε ό,τι αφορά τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση αναπτυξιακών σχεδίων και επενδυτικών προγραμμάτων. Βελτίωση 5ετούς και ετήσιου επιχειρησιακού σχεδιασμού στους δήμους.....	158
10.1.1	Εντοπισμός και περιγραφή των ζητημάτων προς διερεύνηση	158
10.1.2	Παρουσίαση θεσμικού πλαισίου	159
10.1.3	Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης του τομέα πολιτικής.....	162
10.1.4	Ανάδειξη των κρίσιμων ζητημάτων.....	163
10.1.5	Διατύπωση μεταρρυθμιστικών προτάσεων.....	165
10.2	Ειδικός στόχος 2: Διασφάλιση συντονισμού με αρμόδια Υπουργεία και εμπλεκόμενους φορείς.....	167
10.3	Ειδικός στόχος 3: Ανταλλαγή εμπειριών, μεταφορά καλών πρακτικών και ενίσχυση εξωστρέφειας	169
10.3.1	Εισαγωγή - Ζητήματα προς διερεύνηση	169
10.3.2	Διατύπωση προτάσεων πολιτικής και μεταρρυθμιστικών προτάσεων.....	170
10.4	Ειδικός στόχος 4: Προετοιμασία εν όψει της νέας προγραμματικής περιόδου (2021-2027) για τον σχεδιασμό της περιφερειακής πολιτικής και τα νέα περιφερειακά και τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα – Αξιοποίηση πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης	171
10.4.1	Εισαγωγή - Ζητήματα προς διερεύνηση	171
10.4.2	Θεσμικό πλαίσιο	173
10.4.3	Υφιστάμενη κατάσταση – Κρίσιμα ζητήματα.....	174
10.4.4	Διατύπωση μεταρρυθμιστικών προτάσεων	176
11	Οργάνωση δομών και λειτουργίας ΟΤΑ	178
11.1	Εισαγωγή.....	179
11.2	Το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο του τομέα «Οργάνωση Δομών και Λειτουργίας»	180
11.3	Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα	184
11.4	Προτάσεις πολιτικής και μεταρρύθμισης	186
12	Πόροι προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	187
12.1	Εισαγωγή - Ζητήματα προς διερεύνηση.....	188

12.2 Θεσμικό πλαίσιο.....	189
12.3 Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα.....	192
12.4 Διατύπωση προτάσεων μεταρρύθμισης και πολιτικής	196
13 Το σύστημα εποπτείας και ελέγχου των Δήμων	197
13.1 Εισαγωγή - Ζητήματα προς διερεύνηση.....	198
13.2 Θεσμικό πλαίσιο	199
13.3 Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα.....	201
13.4 Προτάσεις μεταρρύθμισης και πολιτικής.....	203
14 Ψηφιακός μετασχηματισμός και ηλεκτρονική διακυβέρνηση	204
14.1 Εισαγωγή	205
14.2 Θεσμικό πλαίσιο και προγραμματικά κείμενα	206
14.3 Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα	212
14.4 Προτάσεις για την προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και τον ψηφιακό μετασχηματισμό των ΟΤΑ	214
15 Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση	219
15.1 Εισαγωγή - Ζητήματα προς διερεύνηση.....	220
15.1.1 Θεσμικό πλαίσιο	221
15.1.2 Υφιστάμενη κατάσταση – Κρίσιμα ζητήματα.....	223
15.1.3 Διατύπωση μεταρρυθμιστικών προτάσεων.....	226
16 Ενίσχυση δεοντολογίας, διαφάνειας και απλούστευση διαδικασιών	228
16.1 Εισαγωγή	229
16.2 Ειδικός στόχος: Ενίσχυση δεοντολογίας και διαφάνειας	231
16.2.1 Θεσμικό και πολιτικό πλαίσιο	231
16.2.2 Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα.....	232
16.2.3 Προτάσεις πολιτικής και μεταρρύθμισης.....	234
16.3 Ειδικός στόχος: Απλούστευση διαδικασιών για διασφάλιση της χρηστής διοίκησης	235
16.3.1 Θεσμικό και πολιτικό πλαίσιο.....	235
16.3.2 Κρίσιμα ζητήματα και προτάσεις μεταρρύθμισης	236
16.3.3 Προτάσεις μεταρρύθμισης και διοικητικής βελτίωσης	238
17 Επίλογος	239
Βιβλιογραφία.....	243
Ελληνική	243
Ξενόγλωσση	251

Π1	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 Το αναλυτικό χρονικό των εξελίξεων του θεσμού της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης.....	252
	Περίοδος 1821-1954.....	253
	Περίοδος 1954-1962.....	254
	Περίοδος 1975-1980.....	255
	Περίοδος 1982-1989.....	258
	Περίοδος 1990-1999.....	263
	Περίοδος 2001-2009.....	270
	Περίοδος 2010-2017.....	289
	Περίοδος 2018-2022.....	311
	Συμπερασματικές παρατηρήσεις	328
	Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο των ΟΤΑ στην Ελλάδα - Σύνοψη.....	331
Π2	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 Σχέδια Δράσης.....	339
	Πυλώνας 1: Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός.....	340
	Πυλώνας 2: Αδειοδότηση Επιχειρήσεων	344
	Πυλώνας 3: Τοπική Αγροτική Πολιτική.....	345
	Πυλώνας 4: Τοπική Κοινωνική Πολιτική	347
	Πυλώνας 5: Διαχείριση της Περιουσίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	349
	Πυλώνας 6: Τοπική Περιβαλλοντική Πολιτική	351
	Πυλώνας 7: Πολιτική Προστασία.....	354
	Πυλώνας 8: Τοπικός Αναπτυξιακός Σχεδιασμός και Αξιοποίηση Επενδυτικών Προγραμμάτων	356
	Πυλώνας 9: Οργάνωση Δομών και Λειτουργιών ΟΤΑ.....	360
	Πυλώνας 10: Πόροι προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	361
	Πυλώνας 11: Οικονομική Διαχείριση των ΟΤΑ και Συστήματα Εποπτείας και Ελέγχου των ΟΤΑ	362
	Πυλώνας 12: Ψηφιακός Μετασχηματισμός και Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση	364
	Πυλώνας 13: Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση.....	369
	Πυλώνας 14: Ενίσχυση Δεοντολογίας-Διαφάνειας και Απλούστευση Διαδικασιών	371

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1:	Το θεσμικό πλαίσιο του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα.....	51
Πίνακας 2:	Κατηγορίες περιοχών για την εφαρμογή Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων.....	55
Πίνακας 3:	Κρίσιμα ζητήματα τοπικού χωροταξικού-πολεοδομικού σ χεδιασμού.....	64
Πίνακας 4:	Προτάσεις μεταρρυθμίσεων στον τομέα χωροταξίας - πολεοδομίας.....	73
Πίνακας 5:	Αρμοδιότητες Επιτροπής Ποιότητας Ζωής των Δήμων, με έμφαση στην αρμοδιότητα αδειοδότησης επιχειρήσεων.....	87
Πίνακας 6:	Το θεσμικό πλαίσιο άσκησης τοπικής αγροτικής πολιτικής.....	97
Πίνακας 7:	Προτάσεις μεταρρυθμίσεων στον τομέα της τοπικής αγροτικής πολιτικής.....	106
Πίνακας 8:	Προτάσεις πολιτικής και μεταρρυθμίσεων.....	118
Πίνακας 9:	Το θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης δημοτικών ακινήτων.....	125
Πίνακας 10:	Προτάσεις μεταρρυθμίσεων στον τομέα διαχείρισης δημοτικών ακινήτων.....	132
Πίνακας 11:	Θεσμικό πλαίσιο τοπικής περιβαλλοντικής πολιτικής.....	136
Πίνακας 12:	Προτάσεις μεταρρυθμίσεων στον τομέα της τοπικής περιβαλλοντικής πολιτικής.....	146
Πίνακας 13:	Θεσμικό πλαίσιο πολιτικής προστασίας.....	151
Πίνακας 14:	Προτάσεις μεταρρυθμίσεων στον τομέα της τοπικής πολιτικής προστασίας.....	154
Πίνακας 15:	Το θεσμικό πλαίσιο του τοπικού αναπτυξιακού σχεδιασμού.....	160
Πίνακας 16:	Αξιολόγηση του θεσμικού πλαισίου του τοπικού αναπτυξιακού σχεδιασμού.....	162
Πίνακας 17:	Προτάσεις μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση του τοπικού αναπτυξιακού σχεδιασμού.....	166
Πίνακας 18:	Προτάσεις μεταρρυθμίσεων και πολιτικής για την ενίσχυση της τοπικής εξωστρέφειας.....	170

Πίνακας 19:	Το θεσμικό πλαίσιο της ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής.....	173
Πίνακας 20:	Το θεσμικό πλαίσιο των δομών και της οργάνωσης των Δήμων ...	180
Πίνακας 21:	Προτάσεις μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση των δομών και λειτουργιών των Δήμων	186
Πίνακας 22:	Το θεσμικό πλαίσιο των οικονομικών των Δήμων	189
Πίνακας 23:	Μεταρρυθμιστικές προτάσεις των οικονομικών των Δήμων.....	196
Πίνακας 24:	Το θεσμικό πλαίσιο της εποπτείας και του ελέγχου των Δήμων.....	199
Πίνακας 25:	Προτάσεις μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση του συστήματος εποπτείας και ελέγχου των Δήμων.....	203
Πίνακας 26:	Το θεσμικό πλαίσιο της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης των Δήμων	206
Πίνακας 27:	Δράσεις για Δήμους και Πόλεις της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού.....	209
Πίνακας 28:	Προτάσεις για τον ψηφιακό μετασχηματισμό και την ηλεκτρονική διακυβέρνηση των Δήμων	215
Πίνακας 29:	Το θεσμικό πλαίσιο της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.....	222
Πίνακας 30:	Προτάσεις για τη βελτίωση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.....	226
Πίνακας 31:	Το θεσμικό πλαίσιο στο πεδίο της δεοντολογίας και της διαφάνειας στους Δήμους	231
Πίνακας 32:	Μεταρρυθμιστικές προτάσεις και προτάσεις διοικητικής βελτίωσης.....	234
Πίνακας 33:	Το θεσμικό πλαίσιο των διοικητικών διαδικασιών των Δήμων.....	235
Πίνακας 34:	Μεταρρυθμιστικές προτάσεις και προτάσεις διοικητικής βελτίωσης.....	238
Πίνακας 34:	Περίοδος 1821-1954.....	253
Πίνακας 35:	Περίοδος 1954-1962.....	254
Πίνακας 36:	Περίοδος 1975-1980.....	255
Πίνακας 37:	Περίοδος 1982-1989.....	258
Πίνακας 38:	Περίοδος 1990-1999.....	263
Πίνακας 39:	Τομείς αρμοδιοτήτων των Δήμων και Κοινοτήτων.....	271
Πίνακας 40:	Αρμοδιότητες Καταργούμενων Οικείων Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων	300
Πίνακας 41:	Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο των ΟΤΑ στην Ελλάδα - Σύνοψη.....	331
Πίνακας 42:	Πυλώνας 1: Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός.....	340
Πίνακας 43:	Πυλώνας 2: Αδειοδότηση Επιχειρήσεων.....	344

Πίνακας 44:	Πυλώνας 3: Τοπική Αγροτική Πολιτική.....	345
Πίνακας 45:	Πυλώνας 4: Τοπική Κοινωνική Πολιτική.....	347
Πίνακας 46:	Πυλώνας 5: Διαχείριση της Περιουσίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	349
Πίνακας 47:	Πυλώνας 6: Τοπική Περιβαλλοντική Πολιτική.....	351
Πίνακας 48:	Πυλώνας 7: Πολιτική Προστασία.....	354
Πίνακας 49:	Πυλώνας 8: Τοπικός Αναπτυξιακός Σχεδιασμός και Αξιοποίηση Επενδυτικών Προγραμμάτων.....	356
Πίνακας 50:	Πυλώνας 9: Οργάνωση Δομών και Λειτουργιών ΟΤΑ.....	360
Πίνακας 51:	Πυλώνας 10: Πόροι προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	361
Πίνακας 52:	Πυλώνας 11: Οικονομική Διαχείριση των ΟΤΑ και Συστήματα Εποπτείας και Ελέγχου των ΟΤΑ.....	362
Πίνακας 53:	Πυλώνας 12: Ψηφιακός Μετασχηματισμός Και Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση.....	364
Πίνακας 54:	Πυλώνας 13: Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση.....	369
Πίνακας 55:	Πυλώνας 14: Ενίσχυση Δεοντολογίας-Διαφάνειας και Απλούστευση Διαδικασιών.....	371

Αρκτικόλεξα

CRM	Customer Relationship Management (Συστήματα Διαχείρισης Πελατειακών Σχέσεων)
GDPR	General Data Protection Regulation (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων)
GIS	Geographical Information Systems (Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών)
ICZM	Integrated Coastal Management (Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης)
IoT	Internet of Things (Διαδίκτυο των Πραγμάτων)
ITS	Intelligent Transport Systems (Σύστημα Ευφυών Μεταφορών)
MIS	Management Information System (Σύστημα Διοικητικής Πληροφόρησης)
ΑΕΑ	Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας
ΑΝ	Αναγκαστικός Νόμος
ΑΑΔΕ	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρία
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΕΚΚ	Αποβλήτων Εκσκαφών, Κατασκευών και Κατεδαφίσεων
ΑμεΑ	Άτομα με Αναπηρία
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΑΣΑ	Αστικά Στερεά Απόβλητα
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΑΥΕ	Αυτοτελείς Υπηρεσίες Εποπτείας
βδ	βάση δεδομένων
ΒΕΕ	Βεβαίωση Εναρμόνισης Έργου
ΒΕΠΕ	Βιομηχανική και Επιχειρησιακή Περιοχή
ΒΑΑ	Βιοαποδομήσιμα Αστικά Απόβλητα
ΒΙΟΠΑ	Βιοτεχνικό Πάρκο
ΒΙΠΕ	Βιομηχανική Περιοχή

ΓΓ	Γενική Γραμματεία
ΓΓΑ	Γραφεία Γεωργικής Ανάπτυξης
ΓΓΙΦ	Γενική Γραμματέας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων
ΓΓΠΣΔΔ	Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης
ΓΓΨΔΑΔ	Γενική Γραμματεία Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών
ΓΕΜΗ	Γενικό Εμπορικό Μητρώο
ΓΕΩΤΕΕ	Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
ΓΛΚ	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους
ΓΠΣ	Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια
ΔΕΥΑ	Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
ΔΥΠΕ	Διοικητική Υγειονομική Περιφέρεια
ΔΕΔΔΗΕ	Διαχειριστής Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
ΔΕΚΟ	Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας
ΔΕΥΑ	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης - Αποχέτευσης
ΔΙΔΙΜΥ	Διεύθυνση Διαχείρισης Μητροπολιτικών Υποδομών
ΔΙΑΔΠ	Διεύθυνση Απλούστευσης Διαδικασιών Παραγωγικότητας
ΔΙΑΣ ΑΕ	Διατραπεζικά Συστήματα Ανώνυμη Εταιρία
ΔσΠ	Διαλογή στην Πηγή
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο
ΔΥΠΕ	Διευθύνσεις Υγειονομικών Περιφερειών
ΕΑΑΔΗΣΥ	Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων
ΕΒΠ	Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό
ΕΔΥΤΕ	Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας
ΕΔιΤΥ	Ειδική Διαδημοτική Τεχνική Υπηρεσία
ΕΕΠ	Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό
ΕΕΠΕΤ	Ειδική Επιτροπή Επικινδύνως Ετοιμόρροπων
ΕΚΚΑ	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΕΜΑΕΣ	Εθνικό Μητρώο Ασφαλισμένων Εργοδοτών Συνταξιούχων
ΕΟΕΔΣΑΠ	Εθνικός Οργανισμός Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων
ΕΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
ΕΠΠΑΙΠ	Περιβαλλοντικής Αναβάθμισης και Ιδιωτικής Πολεοδόμησης
ΕΠΣ	Ειδικό Πολεοδομικό Σχέδιο

ΕΣΠΕΡΑΑ	Ειδικά Σχέδια Περιβαλλοντικής Αναβάθμισης και Ανάπτυξης
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΕΣΣΚΔ	Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Αντιμετώπιση της Διαφθοράς
ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας
ΕΑΔ	Εθνική Αρχή Διαφάνειας
ΕΓΤΑΑ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΔΕΥΑ	Ένωση Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΤΑΑ	Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
ΕΕΤΤ	Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων
ΕΚΑΒ	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κεντρικό Ταμείο
ΕΛΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
ΕΝΠΕ	Ένωση Περιφερειών Ελλάδας
ΕΝΦΙΑ	Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων
ΕΟΑΝ	Ελληνικός Οργανισμός Ανακύκλωσης
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΑ	Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης
ΕΠΖ	Επιτροπή Ποιότητας Ζωής
ΕΠΣ	Επίπεδο Πολεοδομικού ΣΖ
ΕΔΣΝΑ	Ειδικός Διαβαθμιδικός Σύνδεσμος Νομού Αττικής
ΕΣΕΚ	Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα
ΕΣΚ	Ενιαίο Σύστημα Κινητικότητας
ΕΣΠΑ	Εθνικό Συμβούλιο Ποιότητας για την Ανάπτυξη
ΕΣΧΑΔΑ	Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Δημοσίων Ακινήτων
ΕΣΧΑΣΕ	Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων
ΕΤΑΔ	Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΥΑΘ	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης
ΕΥΔΑΠ	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
ΕΥΕΚΑ	Ειδική Υπηρεσία Επιθεώρησης και Κατεδάφισης Αυθαιρέτων
ΕΥΕΠ	Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος
ΕΦΔ	Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης
ΕΧΠ	Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια
ΕΨΠ	Ενιαία Ψηφιακή Πύλη

ΖΟΕ	Ζώνες Οικιακού Ελέγχου
ΖΥΣ	Ζώνες Υποδοχής Συντελεστή Δόμησης
ΗΔΙΚΑ ΑΕ	Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης Ανώνυμη Εταιρεία
ΗΜΑ	Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων
ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΙΔΑΧ	Ιδιωτικό Δίκαιο Αορίστου Χρόνου
ΙΤΑ	Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΚΑΠΗ	Κέντρο Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων
ΚΒΠΝ	Κώδικας Βασικής Πολεοδομικής Νομοθεσίας
ΚΕΔΚΕ	Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας
ΚΗΦΗ	Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων
ΚΣΗΔΕ	Κεντρικό Σύστημα Ηλεκτρονικής Διακίνησης Εγγράφων
ΚΥΤ	Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης
ΚΑΕΔΙΣΠ	Κέντρων Ανακύκλωσης Εκπαίδευσης Διαλογής στην Πηγή
ΚΑΝ	Κέντρων Αποτέφρωσης Νεκρών
ΚΑΠ	Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι
ΚΔΑΠ	Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών
ΚΔΑΠ ΜΕΑ	Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία
ΚΔΑΥ	Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών
ΚΔΒΜ	Κέντρου Διά Βίου Μάθησης
ΚΔΕΥ	Κέντρων Δημιουργικής Επαναχρησιμοποίησης Υλικών
ΚΔΚ	Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων
ΚΕΠΥ	Κέντρα Πρώτης Υποδοχής
ΚΕΓΕ	Κέντρο Γεωργικής Εκπαίδευσης
ΚΕΔΕ	Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας
ΚΕΠ	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πελατών
ΚΕΠΕΠ	Κέντρο Περίθαλψης Παιδιών
ΚΕΠΠΥΕΛ	Κέντρο Ελέγχου Πιστοποίησης Πολλαπλασιαστικού Υλικού & Ελέγχου Λιπασμάτων
ΚΕΣΠΑ	Κεντρικό Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης
ΚΕΣΥΠΟΘΑ	Κεντρικό Συμβούλιο Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων
ΚΚΔ	Κανονισμός Κοινών Διατάξεων
ΚΟΚ	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΛΣ-ΕΛΑΚΤ	Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή
ΜΠΥ	Μονάδα Πρωτοβάθμιας Υγείας

ΜΣΔ	Μεταφορά Συντελεστή Δόμησης
ΜΕΑ	Μονάδες Επεξεργασίας Αποβλήτων
ΜΕΒΑ	Μονάδες Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων
ΜΗΔΙΣΕΦ	Μητρώο Δημόσιων Ισότοπων και Εφαρμογών
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΜΟΔ	Μονάδα Οργάνωσης και Διαχείρισης Προγραμμάτων
Ν	Νόμος
ΝΔ	Νομοθετική Διάταξη
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΟΓΑ	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΟΕΥ	Οργανισμοί Εσωτερικής Υπηρεσίας
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΙΚ	Οικιστικές Περιοχές
ΟΚΑ	Οργανισμός Κοινωνικής Ασφάλισης
ΟΠΕΚΕΠΕ	Ελληνικός Οργανισμός πληρωμών των κοινοτικών ενισχύσεων
ΟΠΣ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα
ΟΠΣ-ΑΔΕ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Άσκησης Δραστηριοτήτων και Ελέγχων
ΟΤΑ	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΦΥΠΕΚΑ	Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής
ΟΧΕ	Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις
ΠΑ	Προσωπικός Αριθμός
ΠΑΜ	Παλαιϊκή Άμυνα
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΕ	Προσωρινή Διοικούσα Επιτροπή
ΠΕΔ	Περιφερειακή Ένωση Δήμων
ΠΕΚ	Περιοχές με ειδικό νομικό καθεστώς
ΠΕΝΑ	Πανελλήνια Ένωση Νέων Αγροτών
ΠΕΡΠΟ	Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης
ΠΕΧ	Περιοχές ελέγχου χρήσεων γης
ΠΠΑΙΠ	Περιοχές Περιβαλλοντικής Αναβάθμισης και Ιδιωτικής Πολεοδόμησης
Π/Υ	Προϋπολογισμός
ΠΔΕ	Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων
ΠΕ	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΕΠ	Περιοχές Προστασίας

ΠεΓΑΑΔ	Περιοχή Γενικής Ανάπτυξης Ακινήτων Δήμων
ΠΕΠ	Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
ΠΕΣΠΑ	Περιφερειακό Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης
ΠΕΤΑ	Πληροφόρηση, Επιμόρφωση, Τοπική Ανάπτυξη
ΠΕΧΠ	Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων
ΠΙΚΠΑ	Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Προστασίας και Αντιλήψεως
ΠΝΠ	Πράξη νομοθετικού περιεχομένου
ΠΟΑΠΔ	Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
ΠΟΑΥ	Περιοχής Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών
ΠΟΤΑ	Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης
ΠΠ	Προστατευόμενες Περιοχές
ΠΠΑ	Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης
ΠΣΕΑ	Πολιτική Σχεδίαση Εκτάκτου Ανάγκης
ΠΧΠ	Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια
ΡΣ	Ρυθμιστικό Σχέδιο
ΣΔ	Συντελεστής Δόμησης
ΣΗΔΕ	Σύστημα Ηλεκτρονικής Διακίνησης Εγγράφων
ΣΑΤΑ	Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΣΒΑΚ	Σχεδία Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας
ΣΔΙΤ	Συμπράξεις Δημοσίου – Ιδιωτικού Τομέα
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών
ΣΕΕΔΔ	Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣΜΑ	Σταθμός Μεταφόρτωσης Αποβλήτων
ΣΜΠΕ	Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΟΑΠ	Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων
ΣΟΠΠΕ	Συντονιστικά όργανα Πολιτικής Προστασίας των Περιφερειακών Ενοτήτων
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣΤΟ	Συντονιστικά Τοπικά Όργανα των Δήμων
ΣΥΠΟΘΑ	Συμβούλιο Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων
ΣΦΗΟ	Σχεδίων Φόρτισης Ηλεκτρικών Οχημάτων
ΣΧΟΟΑΠ	Σχεδίων Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλεων
ΤΑ/ΤΑ	Τοπική Αυτοδιοίκηση
ΤΑΠ	Τέλος Ακίνητης Περιουσίας
ΤΕΑ	Τοπική Επιτροπή Άρδευσης

ΤΕΔΚ	Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων
ΤΕΠ	Τεχνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΤΕΣΟΠΠ	Τοπικά Επιχειρησιακά Συντονιστικά Όργανα Πολιτικής Προστασίας
ΤΟΕΒ	Τοπικοί Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων
ΤΑΙΠΕΔ	Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου
ΤΑΠΤΟΚ	Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων
ΤΠ	Τομεακό Πρόγραμμα
ΤΠΔ/ΤΠκΔ	Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων
ΤΠΕ	Τεχνολογία Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών
ΤΠΣ	Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια
ΤΣ	Ταμείο Συνοχής
ΤΣΔΑ	Τοπικά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων
ΥΔΟΜ	Υπηρεσίες Δόμησης
ΥΕ	Υποχρεωτική Εκπαίδευση
ΥΝΑΝΠ	Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής
ΥΠΕΣ/ΥΠΕΣ	Υπουργείο Εσωτερικών
ΥΠΑΑΤ	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
ΥΠΑΑΥΜΔ	Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών & Δικτύων
ΥΠΑΙΘ	Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΥΠΕΚΑ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
ΥΠΕΚΥΠ	Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
ΥΠΕΝ	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΥΠΕΞ	Υπουργείο Εξωτερικών
ΥΠΟΙΚ	Υπουργείο Οικονομικών
ΥΨΗΔ	Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης
ΦΕΦΝΠ	Φόρος Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων
Φ/Β	Φωτοβολταϊκά
ΦΕΚ	Φύλλα Εφημερίδας της Κυβέρνησης
ΦΟΔΣΑ	Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΧΑΔΑ	Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων
ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Εισαγωγή

1.1 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελληνική Πολιτεία

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΤΑ) είναι μία από τις βασικές αρχές της δημοκρατίας και έχει συνταγματική υπόσταση. Περιλαμβάνει το δικαίωμα των οργανωμένων σε δήμους ή Κοινότητες τοπικών κοινωνιών να εκτελούν ένα μεγάλο μέρος των δημόσιων καθηκόντων τους ανεξάρτητα, χωρίς την παρέμβαση του κράτους.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ασκείται μέσα από τη λειτουργία και κάτω από τον έλεγχο των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), όπως είναι οι Δήμοι. Πρόκειται για νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα οποία έχουν συσταθεί σε συγκεκριμένη χωρική οντότητα της χώρας. Κάθε ΟΤΑ έχει εκτός από καθορισμένα όρια αναφοράς, συγκεκριμένη έκταση, έδρα και πληθυσμό.

Βάσει της τρέχουσας διοικητικής διαίρεσης, κάθε σημείο της ελληνικής επικράτειας (εξαιρουμένου του Αγίου Όρους)¹ υπάγεται ταυτόχρονα στη δικαιοδοσία δύο ΟΤΑ. Ενός πρωτοβάθμιου, που ονομάζεται Δήμος, κι ενός δευτεροβάθμιου, που ονομάζεται Περιφέρεια.

Η έννοια της «τοπικής υπόθεσης» καθώς και ο τρόπος με τον οποίο κατανέμονται οι σχετικές αρμοδιότητες στους πρωτοβάθμιους και δευτεροβάθμιους ΟΤΑ καθορίζεται νομοθετικά (Παυλόπουλος, 1985). Σύμφωνα με έναν γενικό κανόνα, συνήθως ο Δήμος είναι αρμόδιος για τα στενά τοπικά ζητήματα και η Περιφέρεια για τα ευρύτερα.

Οι αρμοδιότητες ή τα καθήκοντα της αυτοδιοίκησης ενός δήμου μπορούν να ρυθμίζονται από αυτόν με δική του ευθύνη. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορεί μόνο να αποφασίσει εάν θα ρυθμίσει τα εν λόγω καθήκοντα, αλλά και πότε και πώς. Αυτά τα καθήκοντα αυτοδιοίκησης χωρίζονται σε εθελοντικά ή εκούσια καθήκοντα αυτοδιοίκησης και σε υποχρεωτικά καθήκοντα αυτοδιοίκησης.

¹ Η Χερσόνησος του Άθω, που αποτελεί την περιοχή του Αγίου Όρους, είναι σύμφωνα με το άρθρο 5 του Συντάγματος αυτοδιοίκητο τμήμα του Ελληνικού Κράτους και διοικείται από τις είκοσι Ιερές Μονές του, στη βάση του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους.

Ο Δήμος δεν είναι υποχρεωμένος να εκπληρώνει τα εθελοντικά καθήκοντα αυτοδιοίκησης. Επομένως, μπορεί να αποφασίσει εάν, πότε και πώς θέλει να τα εκπληρώσει. Η απόφαση για τέτοια αυτοδιοικητικά καθήκοντα ανήκει εξ ολοκλήρου στη διακριτική ευχέρεια των Δήμων, όπως και η οικονομική ευθύνη για την εκπλήρωσή τους. Δεν υπάρχουν νομικές διατάξεις ή ρυθμίσεις από την πλευρά του κράτους. Τα εθελοντικά καθήκοντα αυτοδιοίκησης συνήθως εξυπηρετούν την ευημερία των πολιτών των Δήμων και μπορεί να είναι πολιτιστικές προσφορές (π.χ. μουσεία, θέατρα, εκδηλώσεις), οικονομικές βελτιώσεις (π.χ. ανοικτές αγορές, εμπορικές εκθέσεις, τουριστική προβολή) ή κοινωνική πρόνοια (π.χ. φροντίδα ηλικιωμένων, κοινωνικά παντοπωλεία) κ.ά.

Από την άλλη πλευρά, ένας ΟΤΑ είναι υποχρεωμένος από τον νόμο να εκτελεί τα υποχρεωτικά καθήκοντα αυτοδιοίκησης. Συνήθως, αυτή η υποχρέωση επιβάλλεται από το εθνικό δίκαιο. Στην περίπτωση αυτών των υποχρεωτικών καθηκόντων αυτοδιοίκησης, δεν εναπόκειται συνεπώς στην Κοινότητα να αποφασίσει εάν θέλει να τα εκπληρώσει, μπορεί να αποφασίσει μόνο πώς. Ο Δήμος φέρει και οικονομική ευθύνη για τα υποχρεωτικά αυτοδιοικητικά καθήκοντα. Αυτά περιλαμβάνουν, για παράδειγμα την ύδρευση, τη διάθεση λυμάτων, τη συντήρηση σχολείων και νηπιαγωγείων κ.ά.

Επιπλέον, υπάρχουν τα λεγόμενα «μεταφερόμενα καθήκοντα», τα οποία πρέπει να φέρουν εις πέρας οι ίδιοι οι Δήμοι, αλλά δεν έχουν καμία δική τους εξουσία λήψης αποφάσεων. Αυτό με τη σειρά του ανήκει στην κεντρική κυβέρνηση ή στην αρμόδια Περιφέρεια.

Γενικότερα, ο ρόλος που διαδραματίζει η Τοπική Αυτοδιοίκηση, ως θεσμός της Ελληνικής Πολιτείας, έχει πολιτική, διοικητική και αναπτυξιακή διάσταση (Μακρυδημήτρης, 2001). Πιο συγκεκριμένα:

- Ο πολιτικός ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης βασίζεται στην πολιτική νομιμοποίηση που της παρέχει η άμεση και καθολική εκλογή των οργάνων της από τους πολίτες της εκάστοτε περιοχής αναφοράς. Με τον τρόπο αυτό της δίδεται η εντολή και το δικαίωμα να διαμορφώνει, να εφαρμόζει και να ελέγχει την εφαρμογή των τοπικών δημόσιων πολιτικών.
- Ο διοικητικός ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προκύπτει από τη συμμετοχή της στον ενιαίο διοικητικό σύστημα της χώρας. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ασκεί τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, καταγράφει και ενημερώνει βάσεις δεδομένων των στοιχείων που αφορούν τη δημοτική κατάσταση των πολιτών και παρέχει διοικητικές υπηρεσίες στους πολίτες (π.χ. πληροφόρηση, βεβαιώσεις και πιστοποιητικά).
- Ο αναπτυξιακός ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εκφράζεται μέσω των αρμοδιοτήτων που της δίνει το θεσμικό πλαίσιο σε θέματα οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης, δηλαδή από τον ρόλο που διαδραματίζει στην τοπική ανάπτυξη. Οι ΟΤΑ συμβάλλουν στην τοπική

απασχόληση και στις τοπικές επενδύσεις, άμεσα ή έμμεσα. Αυξάνουν την τοπική ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών, ενώ δύνανται να σχεδιάσουν και προγραμματίσουν τη συνολική τοπική ανάπτυξη. Μέσω ολοκληρωμένων παρεμβάσεων μπορούν να προωθήσουν σχέδια ολοκληρωμένης, βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης, αξιοποιώντας τα σύγχρονα χωρικά εργαλεία της πολιτικής συνοχής (π.χ. ΟΧΕ, ΒΑΑ, ΤΑΠΤΟΚ). Δύνανται μέσω της αναβάθμισης των υποδομών τους και της κατάλληλης προβολής να προσελκύσουν επενδύσεις και επισκέπτες ή να δημιουργήσουν οργανωμένους υποδοχείς εγκατάστασης οικονομικών δραστηριοτήτων.

Ο παραπάνω πολιτικός, διοικητικός και αναπτυξιακός ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εξασφαλίζει τη δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών αντιμετώπισης καθημερινών ζητημάτων, αλλά και πρωτοβουλιών προώθησης της τοπικής ανάπτυξης. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και, κυρίως, η πρωτοβάθμια αποτελεί τον πλησιέστερο στον πολίτη θεσμό της δημόσιας διοίκησης, τόσο βάσει αντικειμένου, όσο και βάσει του τρόπου λειτουργίας του. Ειδικότερα:

- Ως προς το αντικείμενό του, κεντρική αρμοδιότητά του αποτελεί η αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων του πολίτη στον χώρο διαβίωσης του ιδίου και της οικογένειάς του.
- Ως προς τη λειτουργία του, συνιστά τον πλέον προσίτο στον πολίτη θεσμό διοίκησης, τόσο όσον αφορά τον έλεγχο των πεπραγμένων του και τη λογοδοσία του ως προς αυτά, όσο και για τη δυνατότητα ενεργού συμμετοχής που του προσφέρει.

Η δυνατότητα συμμετοχής του συνόλου των πολιτών στη διαμόρφωση και τη λήψη αποφάσεων αποτελεί βασικότατη αρχή της Δημοκρατίας. Βάσει αυτού κρίνεται απολύτως αναγκαία η συνεχής προώθηση της αποκέντρωσης και η συνεχής ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Σύμφωνα και με όσα προαναφέρθηκαν, γίνεται απόλυτα σαφές ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτελεί σημαντικότατο θεσμό, τόσο σε εθνικό όσο και ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι ΟΤΑ έχουν την αποκλειστική ευθύνη για τη διαχείριση των τοπικών υποθέσεων, ωστόσο σήμερα το επίπεδο ευθύνης των ΟΤΑ δεν περιορίζεται απλώς στην κάλυψη ορισμένων θεμελιωδών βασικών αναγκών των κατοίκων της περιοχής τους, αλλά επεκτείνεται και στην επεξεργασία και την εφαρμογή της αναπτυξιακής στρατηγικής προς όφελός τους.

Στην προσπάθειά να οριοθετηθεί η σημερινή δυναμική των ΟΤΑ της χώρας, όπως διαμορφώνεται από τις νομοθετικές και διοικητικές ρυθμίσεις των τελευταίων χρόνων, με στόχο την αποτελεσματικότερη αξιοποίησή της, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τρεις, κυρίως, παράμετροι:

- Η πρώτη παράμετρος είναι ότι ο προσδιορισμός του ρόλου των ΟΤΑ δεν μπορεί να γίνει χωρίς την παράλληλη μελέτη και κατανόηση των

χαρακτηριστικών και των απαιτήσεων της εποχής μας. Οι ΟΤΑ της χώρας μας δεν μπορούν να μείνουν ανεπηρέαστοι από τις τεχνολογικές εξελίξεις, από το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, από τους όρους της ελεύθερης αγοράς, από τα περιβαλλοντικά προβλήματα, καθώς και από τις γενικότερες οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές εξελίξεις, που απαιτούν, από κάθε φορέα εξουσίας, νέες μορφές διαχείρισης και λειτουργίας. Ο πολίτης του 21ου αιώνα δεν περιορίζεται σε στενά γεωγραφικά πλαίσια. Είναι πλέον «Πολίτης του κόσμου» καθώς, στην κοινωνία της πληροφορίας, δέχεται καθημερινά μηνύματα και επιρροές από όλη την έκταση του πλανήτη.

- Η δεύτερη παράμετρος αποτελεί η επιφυλακτική στάση των πολιτών απέναντι στους φορείς και τα πρόσωπα που ασκούν εξουσία, τόσο σε κεντρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Το φαινόμενο αυτό αποτυπώνεται στις πεποιθήσεις και τις συμπεριφορές των πολιτών όλων των κοινωνικών στρωμάτων. Κύριο χαρακτηριστικό του είναι το ότι ο πολίτης δεν εμπιστεύεται τον κρατικό μηχανισμό, αμφισβητεί την ύπαρξη διαφάνειας στους πολιτικούς χειρισμούς, θεωρεί τη διαφθορά ως κατεστημένο φαινόμενο και αντιμετωπίζει με δυσανεξία τις καθημερινές συναλλαγές του με το δημόσιο.
- Η τρίτη και σημαντικότερη παράμετρος είναι η σημαντικής εμβέλειας αμφίδρομη σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης των ΟΤΑ τόσο με τις κυβερνητικές αρχές και την κεντρική διοίκηση, όσο και με τους πολίτες. Οι ΟΤΑ, από τη μια μεριά δέχονται, με τον πιο άμεσο τρόπο τις κοινωνικές πιέσεις και αντιλαμβάνονται πρώτοι τον σφυγμό της κοινής γνώμης και από την άλλη, καλούνται ως εκπρόσωποι των τοπικών κοινωνιών, να ασκούν όχι μόνο κριτική αλλά και ουσιαστική παρεμβατική πολιτική απέναντι στην κεντρική εξουσία.

Αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική πρόκληση η αξιοποίηση της νέας δυναμικής των ΟΤΑ που διαμορφώνεται από τις παραπάνω παραμέτρους τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.2 Η λογική της μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα

Η διοικητική μεταρρύθμιση είναι μια ανοικτή, δυναμική και επαναλαμβανόμενη διαδικασία, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας των ΟΤΑ και των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Οι σημαντικότεροι λόγοι των μεταρρυθμίσεων αυτών είναι: οικονομικοί-διαχειριστικοί, αναπτυξιακοί, διοικητικοί-επιχειρησιακοί, δημογραφικοί, πολιτικοί, κοινωνικοί, τεχνολογικοί, εξωτερικοί, όπως για παράδειγμα οι αλλαγές που επέφερε η συμμετοχή της χώρας στην ΕΕ και οι προσαρμογές στις ευρωπαϊκές αποφάσεις και κατευθυντήριες γραμμές (Getimis and Grigoriadou, 2004) ή για παράδειγμα σε συστάσεις διεθνών οργανισμών όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΟΟΣΑ κ.ά. Η διοικητική μεταρρύθμιση μπορεί να αφορά στη χωρική διάσταση των ΟΤΑ ή/και στις λειτουργίες τους.

Η επιτυχία μιας διοικητικής μεταρρύθμισης των ΟΤΑ εξαρτάται από πολλούς παράγοντες όπως είναι η ύπαρξη μεταρρυθμιστικής κουλτούρας, η πολιτική βούληση και συναίνεση, η αμοιβαία εμπιστοσύνη, η ολοκληρωμένη, πολυθεματική και πολυεπίπεδη προσέγγιση, η παράλληλη αλλαγή εξωτερικού και εσωτερικού περιβάλλοντος των ΟΤΑ, η «ιδιοκτησία της μεταρρύθμισης», η απομόνωση ομάδων συμφερόντων, η τεχνοκρατική προπαρασκευή, η στρατηγική επικοινωνίας κ.ά. Επίσης, οφείλει να βασίζεται σε αρχές όπως είναι η συνεργασία, η διαφάνεια, η επικουρικότητα, η αναλογικότητα, η οικονομικότητα, η αποτελεσματικότητα.

Στη χώρα μας τις τελευταίες δεκαετίες έλαβαν χώρα σημαντικές θεσμικές αλλαγές και διοικητικές μεταρρυθμίσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως (Μαίστρος, 2009 και ΕΛΙΑΜΕΠ-ΕΕΤΑΑ, 2022):

- Άρθρα 101 ΚΑΙ 102 του Συντάγματος (Μπέσιλα-Βήκα, 1995).
- Νόμος 2218/1994 Ίδρυση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την Περιφέρεια και άλλες διατάξεις.
- Πρόγραμμα «Καποδίστριας» (Ν. 2539/1997).
- Πρόγραμμα «Καλλικράτης» (Ν. 3852/2010).
- Νόμος 3463/2006 «Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων».
- Πρόγραμμα «Κλεισθένης» (Ν. 4555/2018).

- Ν. 4674/2020 (Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ρύθμιση ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις).
- Ν. 4804/2021 (Εκλογή Δημοτικών και Περιφερειακών Αρχών και λοιπές διατάξεις).

Παρά τις σημαντικές αλλαγές και βελτιώσεις, οι παραπάνω μεταρρυθμίσεις χαρακτηρίζονται από σημαντικές ελλείψεις και αδυναμίες (Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Κέντρο Ερευνών, 2014α, ΙΤΑ, 2016, ΚΕΔΕ, 2018, ΕΛΙΑΜΕΠ-ΕΕΤΑΑ, 2022), όπως:

- Οι μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις στερούντο μιας ξεκάθαρης φιλοσοφίας για χειραφέτηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τη διασφάλιση της ουσιαστικής διοικητικής αυτοτέλειάς τους. Το κεντρικό κράτος συνεχίζει να σφικταγκαλιάζει τους ΟΤΑ. Οι μεταρρυθμίσεις είναι κατά κανόνα παρεμβάσεις εκ των άνω προς τα κάτω, ενώ εξακολουθούν να υφίστανται χωρικές στρεβλώσεις.
- Δεν υπήρξε πρόβλεψη για μια συνολική, εναρμονισμένη και ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση όλων των βαθμίδων της διοίκησης, στη βάση των αρχών της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Λόγω του αποσπασματικού τους χαρακτήρα εξακολουθούν να υπάρχουν στην ελληνική δημόσια διοίκηση υπερρύθμιση, επικαλύψεις, κενά και συγκρούσεις αρμοδιοτήτων.
- Η ανακατανομή των αρμοδιοτήτων δεν συνοδεύτηκε από ανάλογη ανακατανομή των πόρων.
- Δεν διασφαλίστηκε η οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ, η βασική προϋπόθεση για τη διοικητική αυτοτέλειά τους. Η ανακατανομή των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (ΚΑΠ)² και η αξιοποίηση της περιουσίας δεν συνεπάγονται ριζική αλλαγή του υφιστάμενου μοντέλου της οικονομικής εξάρτησης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επίσης, δεν προωθήθηκε στην Ελλάδα καμία φορολογική αποκέντρωση.
- Το ποσοστό των ΟΤΑ στους ΚΑΠ εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερα χαμηλό, παρά το διακηρυγμένο στόχο για σημαντική αύξησή του.
- Δεν προβλέφθηκαν νέα καινοτόμα χρηματοδοτικά εργαλεία, ούτε ένα οριζόντιο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του ΕΣΠΑ για την Τοπική Αυτοδιοίκηση.
- Η οριοθέτηση των νέων Δήμων δεν βασίστηκε σε ορθολογικά κριτήρια, με αποτέλεσμα να λάβει χώρα μια αυθαίρετη, πολιτικά υποκινούμενη άθροιση ανόμοιων χώρων ή η δημιουργία μη βιώσιμων ΟΤΑ.

² Οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ) των Δήμων προέρχονται από α) τον Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (ΦΕΦΝΠ) σε ποσοστό 20% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού, β) τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) σε ποσοστό 12% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού, γ) τον Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) σε ποσοστό 11,3% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού. Τα έσοδα από τις παραπάνω πηγές εγγράφονται στον Τακτικό Προϋπολογισμό και κατατίθενται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, σε λογαριασμό με τίτλο «Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι των Δήμων». Η κατανομή τους γίνεται ετησίως με κοινή απόφαση των Υπουργείων Εσωτερικών και Οικονομικών και οι πόροι τους προορίζονται για την κάλυψη λειτουργικών και γενικών δαπανών των Δήμων, καθώς και για επενδυτικές δαπάνες.

- Η τελευταία ευρεία μεταρρύθμιση (Κλεισθένης) δεν περιείχε αποτίμηση ή πρόβλεψη για το κόστος των αλλαγών και την κάλυψή τους λόγω της απουσίας ενός οριζώντιου χρηματοδοτικού προγράμματος.
- Δεν επέλυσαν το πρόβλημα της «Διοικητικής Υποστήριξης» στη βάση ενός ολοκληρωμένου επιχειρησιακού σχεδίου.
- Δεν προωθήθηκε η αναβάθμιση της καταστατικής θέσης των αιρετών. Συνεχίζουν να θεωρούνται de facto δημόσιοι υπάλληλοι. Δεν έγινε διάκριση των δημοτικών υπαλλήλων σε σχέση με τον δημόσιο τομέα και δεν βελτιώθηκε η δικαιοδοσία των ΔΣ και δημάρχων σε ζητήματα προσωπικού.
- Δεν αναβαθμίστηκε αποτελεσματικά ο κοινωνικός ρόλος των ΟΤΑ, ούτε ο αναπτυξιακός τους. Απουσιάζει η πρόβλεψη για αποκέντρωση σε ζωτικούς τομείς όπως χωροταξικό, οικονομικές υπηρεσίες κτλ..
- Προβληματική εξακολουθεί να είναι η συνέχιση των ελέγχων από τον Γεν. Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, ενώ δεν επιλύθηκαν τα προβλήματα που έχουν οι ΟΤΑ από το Ελεγκτικό Συνέδριο.
- Δεν επέλυσαν ζητήματα όπως είναι η υπερ-ρύθμιση, η πολυνομία-κακονομία και η κωδικοποίηση της νομοθεσίας για τη διασφάλιση της νομικής ασφάλειας.
- Δεν υπήρξαν ρυθμίσεις για αλλαγές στο εσωτερικό περιβάλλον των ΟΤΑ (π.χ. οργάνωση, διαχείριση, επιχειρησιακή ικανότητα). Επίσης, δεν προωθήθηκαν προτάσεις για συστήματα αναβάθμισης, παρακίνησης και αξιολόγησης των δομών και στελεχών των ΟΤΑ.
- Δεν προώθησαν αποτελεσματικά την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην τοπική διακυβέρνηση και την ψηφιοποίηση της λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι παραπάνω ενδεικτικές αδυναμίες των διοικητικών μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα οφείλονται σε ορισμένους ανασταλτικούς παράγοντες, όπως είναι:

- Η έλλειψη μεταρρυθμιστικής κουλτούρας, πολιτικής βούλησης και συναίνεσης, καθώς και κρίσης εμπιστοσύνης μεταξύ των δρώντων.
- Η απροθυμία του κεντρικού κράτους να προωθήσει την ουσιαστική αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και λειτουργιών από πάνω προς τα κάτω.
- Η κομματοκρατία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι πολιτικές αλληλεξαρτήσεις και ανταγωνισμοί μεταξύ των κομμάτων.
- Η ασυνέχεια του κράτους ή η κυβερνητική και υπουργική ασυνέχεια.
- Οι αδυναμίες του συστήματος οργάνωσης της υλοποίησης.
- Η αντίδραση ομάδων συμφερόντων.
- Η απουσία τεκμηρίωσης του κόστους της μη μεταρρύθμισης.
- Η απουσία εξωτερικής πίεσης.

Η κάλυψη των αναφερθέντων ελλειμμάτων και στρεβλώσεων των μέχρι τώρα μεταρρυθμίσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε συνδυασμό με την ανάγκη για αντιμετώπιση των σύγχρονων και μελλοντικών προκλήσεων

των ΟΤΑ και η πλήρης αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων τους, καθιστά αναγκαία μια νέα, ευρύτατη μεταρρύθμιση, η οποία θα επαναπροσδιορίσει τον ρόλο τους στο πλαίσιο ενός επιτελικού κράτους και μιας αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

1.3 Σκοπός, αντικείμενο και μεθοδολογία εκπόνησης της μελέτης

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση διαθέτει σημαντικές αρμοδιότητες και μέσα για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης, της κοινωνικής συνοχής, της προστασίας του περιβάλλοντος, της δημιουργίας δομών και υποδομών για την εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών κ.ά. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης και της πανδημίας, οι ΟΤΑ της χώρας μας ανέπτυξαν σημαντικές πολιτικές και δράσεις για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας. Η συνέχιση και ενδυνάμωση του ρόλου τους για την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας προϋποθέτει την αναβάθμιση του ρόλου των ΟΤΑ και τη διασφάλιση πόρων για επενδύσεις σε τομείς, όπως ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η ψηφιακή διακυβέρνηση, η βελτίωση και επέκταση των μεταφορικών, περιβαλλοντικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών υποδομών, η προστασία και ανάδειξη των οικοπολιτιστικών πόρων, η ενίσχυση της τοπικής παραγωγής, η ενεργοποίηση του εργατικού δυναμικού και ιδιαίτερα η ενεργοποίηση και ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού στα ζητήματα της βιώσιμης ανάπτυξης, στο πλαίσιο μιας νέας συνεργατικής τοπικής διακυβέρνησης, η αύξηση της επιχειρηματικότητας και αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και η προσαρμογή στα νέα δεδομένα και στις απαιτήσεις του νέου παραγωγικού προτύπου της κάθε περιοχής, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και κοινωνικής συνοχής στην περιοχή, η προώθηση των αρχών της «έξυπνης ανάπτυξης» με την αξιοποίηση στη διοίκηση, στον πολιτισμό και στην τοπική οικονομία των ψηφιακών τεχνολογιών για καλύτερη διακυβέρνηση και προώθηση της τοπικής ανάπτυξης.

Για την αντιμετώπιση των πιεστικών προβλημάτων τους και για την αξιοποίηση του δυναμικού του συνόλου των τοπικών κοινωνιών της χώρας μας απαιτείται μια ουσιαστική μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με στόχο την ενδυνάμωσή της στο πλαίσιο της πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης. Συνεπώς, το προς επίλυση πρόβλημα, το οποίο εξετάζεται αναλυτικά στην παρούσα μελέτη της διαΝΕΟσις, είναι η ενδυνάμωση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων της, προκειμένου να επιτελέσει την αποστολή της με πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο, αλλά και να συνεισφέρει στους γενικότερους εθνικούς στόχους: μεταξύ άλλων, στους τομείς της κοινωνικής προστασίας, της οικονομικής ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος, του ψηφιακού μετασχηματισμού, του πολιτισμού και της ποιότητας ζωής.

Κεντρικός σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η ανάδειξη των κρίσιμων ζητημάτων προς αντιμετώπιση και η κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου, συνεκτικού σχεδίου για τη μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη βάση της αξιολόγησης των διαφόρων μεταρρυθμίσεων, καθώς και των νεότερων μεταρρυθμιστικών προτάσεων (ΕΛΙΑΜΕΠ-ΕΕΤΑΑ, 2022, ΕΚΔΔΑ, 2018, ΙΤΑ, 2016 και 2017, ΚΕΔΕ, 2021, Χλέπας, 2021, Κοντιάδης κ.ά., 2020). Οι μεταρρυθμιστικές προτάσεις θα περιλαμβάνουν προτάσεις θεσμικών αλλαγών, οργανωτικών και επιχειρησιακών-λειτουργικών βελτιώσεων στο πλαίσιο ενός Οδικού Χάρτη.

Οι κύριοι πυλώνες του Οδικού Χάρτη της νέας μεταρρυθμιστικής πρότασης είναι:

- Χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός.
- Αδειοδότηση επιχειρήσεων.
- Τοπική αγροτική ανάπτυξη.
- Τοπική κοινωνική πολιτική.
- Διαχείριση της περιουσίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Τοπική περιβαλλοντική πολιτική.
- Πολιτική προστασία.
- Επιχειρησιακός αναπτυξιακός σχεδιασμός και προγραμματισμός-αξιοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων.
- Οργάνωση δομών, ανθρώπινου δυναμικού και λειτουργίας ΟΤΑ.
- Οικονομικά των Δήμων, οικονομική διαχείριση και έλεγχος.
- Δημόσιες συμβάσεις.
- Ψηφιακός Μετασχηματισμός και ηλεκτρονική διακυβέρνηση.
- Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση: Πόροι και αρμοδιότητες προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση.
- Ενίσχυση δεοντολογίας-διαφάνειας και απλούστευση διαδικασιών.

Το παρόν έργο συντίθεται από δύο επιμέρους ενότητες δραστηριοτήτων, οι οποίες, δεν έχουν μεν απολύτως διακριτά χαρακτηριστικά, αλλά αποτελούν -κατά το μάλλον ή ήττον- αυτοτελή σύνολα ενεργειών.

- Στο πλαίσιο της 1^{ης} ενότητας του Οδικού Χάρτη η ομάδα έργου αρχικά προβαίνει σε μια συνολική παρουσίαση και αποτίμηση των μέχρι τούδε σημαντικών θεσμικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Εν συνεχεία, παρουσιάζει, μέσω ειδικών concept papers, τα προβλήματα τις απειλές, τις προκλήσεις και τα κρίσιμα ζητήματα που αντιμετωπίζει η Τοπική Αυτοδιοίκηση ανά τομέα πολιτικής στους 14 πυλώνες που αναφέρθηκαν παραπάνω. Η έρευνα διεξάγεται με τη βοήθεια της σχετικής βιβλιογραφίας και της ανάλυσης στατιστικών στοιχείων και δεικτών. Επίσης, ενσωματώνει τα βασικά αποτελέσματα των διαβουλεύσεων που διεξήχθησαν με χρήση κατάλληλων τεχνικών (π.χ. συνεντεύξεις με εκπροσώπους της αυτοδιοίκησης και της κεντρικής

διοίκησης, ερωτηματολόγια, υποβολή εισηγήσεων κ.ά.). Κάθε concert paper περιλαμβάνει:

- ο Παρουσίαση του ειδικού θεσμικού πλαισίου
 - ο Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης του τομέα πολιτικής
 - ο Ανάδειξη των κρίσιμων ζητημάτων
 - ο Διατύπωση μεταρρυθμιστικών προτάσεων και προτάσεων πολιτικής.
- Η 2^η ενότητα, η οποία παρατίθεται στο Παράρτημα II της παρούσας μελέτης, αφορά στη σύνταξη Σχεδίων Δράσης ανά τομέα πολιτικής των 14 Πυλώνων του Οδικού Χάρτη και τα οποία προέκυψαν ως συνέχεια και ειδίκευση των concert papers που έχουν ολοκληρωθεί με βάση και τη διαβουλευτική διαδικασία. Τα Σχέδια Δράσης έχουν επιχειρησιακό χαρακτήρα και συνοδεύονται από αναλυτικό και συνάμα επιτελικό πρόγραμμα ενεργοποίησης και παρακολούθησης της εφαρμογής με αναφορές σε ειδικούς στόχους και δράσεις, χρονοδιαγράμματα, ορόσημα, επισπεύδοντες και εμπλεκόμενους φορείς ή υπηρεσίες κ.ά. Ειδικότερα, τα Σχέδια Δράσης, αποτελούν μέρη και συστατικά στοιχεία ενός συνεκτικού επιχειρησιακού σχεδίου, το οποίο περιλαμβάνει τις προτάσεις για τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Τα Σχέδια Δράσης περιλαμβάνουν συστάσεις πολιτικής σε 3 κρίσιμα επίπεδα:
 - ο Στο επίπεδο των αναγκαίων θεσμικών παρεμβάσεων και αλλαγών στο ισχύον νομικό πλαίσιο.
 - ο Στο επίπεδο των αναγκαίων οργανωσιακών ή/και διοικητικών αλλαγών, ώστε μέσα από τις απαραίτητες αναδιατάξεις διαδικασιών ή εσωτερικής οργάνωσης των ΟΤΑ.
 - ο Στο επίπεδο επιχειρησιακών αλλαγών και παρεμβάσεων, που θα περιλαμβάνουν προγράμματα τεχνικής υποστήριξης ανά τομέα πολιτικής και θα αφορούν απαραίτητες συνέργειες και τρίτων εμπλεκόμενων μερών (π.χ. υπουργείων).

Τα Σχέδια Δράσης αποτελούν τους επιμέρους Οδηγούς Εφαρμογής του στόχου κάθε πυλώνα. Η αποτύπωση και στοιχειοθέτηση των προτάσεων που περιλαμβάνονται στα Σχέδια Δράσης γίνεται μέσα από πινακοποιημένη φόρμα, υπό τη μορφή μήτρας παρακολούθησης αυτών, επιτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτό μια πρακτική και εύχρηστη ανάγνωση του περιεχομένου.

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Το χρονικό των
μεταρρυθμίσεων και της
μετεξέλιξης του θεσμικού
πλαισίου των ΟΤΑ

2

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά οι σημαντικότερες θεσμικές αλλαγές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση πρώτου βαθμού στην Ελλάδα (Κλειώσης, 1977, Γεωργάκης, 2007). Μια αναλυτική παρουσίαση της εξέλιξης του θεσμού της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης (Βενετσανοπούλου, 2002) παρατίθεται στο Παράρτημα Ι της παρούσας μελέτης.

2.1 Περίοδος 1821-1954

Σημαντικός σταθμός για τη διοικητική εξέλιξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα αποτελεί η εγκύκλιος αρ.1883/19.4.1828, της πρώτης διοικητικής διαίρεσης της ελεύθερης Ελλάδας, με την οποία ο Κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας αναθέτει στην τοπική διοίκηση των επαρχιών την ευθύνη για την υγεία, την αγορανομία και τις καθημερινές υποθέσεις (Κλειώσης, 1983, Κοντογιώργης, 1992). Ωστόσο, η συγκέντρωση αρμοδιοτήτων στην κεντρική κυβέρνηση συνέχισε να είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Κατά τη διάρκεια της Αντιβασιλείας των Βαυαρών, με το Βασιλικό Διάταγμα της 3/15 Απριλίου του 1833 «Περί διαιρέσεως του Βασιλείου και της διοικήσεώς του» και τον νόμο «Περί Συστάσεως των Δήμων» (27.12.1833, ΦΕΚ 3/10.01.1834), η τότε ελληνική επικράτεια διαιρέθηκε σε δέκα (10) νομούς και 42 επαρχίες, οι οποίες με τη σειρά τους υποδιαιρέθηκαν σε δήμους. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου «Περί Συστάσεως των Δήμων», μεταξύ των αρμοδιοτήτων των Δήμων περιλαμβάνεται ο έλεγχος της τοπικής και αγροτικής οικονομίας, η ίδρυση, η λειτουργία και συντήρηση των δημοτικών σχολείων, η κατασκευή και συντήρηση δημοτικών φρεατίων, η ενίσχυση ιδρυμάτων κοινωνικής περίθαλψης και, γενικότερα, η εκτέλεση των υποχρεώσεων που περιλαμβάνονταν στην κοινωνική αποστολή των Δήμων. Άλλοι νόμοι της περιόδου αυτής ήταν αυτός της κυβέρνησης Άρμανσπεργκ (1836) και αυτός της κυβέρνησης Κωλέττη (1845). Με το μεν πρώτο καταργήθηκαν οι νομαρχίες και οι επαρχίες του 1833 και η χώρα διαιρέθηκε σε 30 διοικήσεις, 10 υποδιοικήσεις³ και 750 δήμους (ΦΕΚ υπ' αρ. 28 της 21ης Ιουνίου 1836) ενώ με το δεύτερο επανήλθαν οι νομοί και οι χώρα διαιρέθηκε σε 10 νομούς, 49 επαρχίες και σε δήμους (ΦΕΚ 32Α - 08/12/1845). Κοινό σημείο και των τριών παραπάνω μεταρρυθμίσεων ήταν πως υιοθετούσαν μια αυτοδιοικητική προσέγγιση, με τον ταυτόχρονο, ωστόσο, ασφυκτικό έλεγχο της κεντρικής κυβέρνησης, η οποία άμεσα ή έμμεσα όριζε τους επικεφαλής τους. Η συμμετοχή των τοπικών πληθυσμών περιοριζόταν κυρίως στα δημοτικά συμβούλια, τα οποία είχαν εισηγητικό ρόλο. Ωστόσο, η ρητή συνταγματική κατοχύρωση του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης συντελέστηκε με το Σύνταγμα του 1864, με το οποίο

³ Υποδιοικήσεις διέθεταν μόνο δέκα διοικήσεις.

καθιερώθηκε η άμεση εκλογή των Δημοτικών Αρχών και του Δημάρχου με καθολική μυστική ψηφοφορία.

Ο Νόμος ΔΝΖ´/1912 του Ελευθέριου Βενιζέλου αποτέλεσε σημείο-τομή στα αυτοδιοικητικά. Καταργεί τον νόμο της Αντιβασιλείας και τους παλιούς δήμους, δημιουργώντας νέους μικρούς δήμους (642) και Κοινότητες (4.143). Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 35, οι Δήμοι (αστικές περιοχές ή πρωτεύουσες νομών) και οι Κοινότητες (αγροτικές περιοχές) συγκροτούν πρωτοβάθμιους τοπικούς οργανισμούς. Στις αρμοδιότητές τους έγκειται *«κάθε τοπική υπόθεση, που απέρρευε από τον κοινωνικό και δημόσιο προορισμό των αυτοδιοικούμενων οργανισμών»*, παραχωρώντας τους πλήρη αυτοδιοίκηση. Αν και σχετικά με τις νομαρχίες δεν έγινε κάτι αντίστοιχο (παρέμειναν υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης), η συγκεκριμένη προσπάθεια αποτέλεσε τη *«ληξιαρχική πράξη γέννησης»* των σύγχρονων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ.

Το 1927, σύμφωνα με το νέο Σύνταγμα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση οργανώνεται σε δύο βαθμίδες: Στις Περιφέρειες (αντί των νομαρχιών) και στους δήμους και Κοινότητες (Κλειώσης, 1977). Πλέον γίνεται διάκριση μεταξύ των τοπικών ζητημάτων, που διαχειρίζονται απευθείας οι Δήμοι και άρα και οι πολίτες (άρθρο 107), και των γενικών υποθέσεων, που διεκπεραιώνονται από αποκεντρωμένα περιφερειακά κρατικά όργανα (άρθρο 108).

Στο άρθρο 107, παρ. 1 του Συντάγματος του 1927 διασφαλιζόταν το πεδίο ευθύνης και αρμοδιότητας των ΟΤΑ για τις *«τοπικές υποθέσεις»* και περιοριζόταν η κρατική εποπτεία, ώστε να μην εμποδίζει την *«ελευθέραν δράσιν και πρωτοβουλίαν»* της αυτοδιοίκησης (άρθρο 107, παρ. 4).

Οι διατάξεις του Συντάγματος του 1927 (άρθρα 107 και 108) θεωρήθηκαν ως ιδιαίτερα εκσυγχρονιστικές και εξορθολογιστικές του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Τομαρά-Σιδέρη, 1999). Όμως, θα πρέπει να τονιστεί ότι δεν εκδόθηκαν ποτέ οι νόμοι σε εφαρμογή των ως άνω συνταγματικών διατάξεων. Αντιθέτως, το 1935 καταργήθηκε το συνταγματικό πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης του 1927 και συνέχισε να ισχύει η δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όπως είχε διαμορφωθεί με τον Νόμο ΔΝΖ´/1912.

Κατά την εξεταζόμενη περίοδο, και συγκεκριμένα το 1949, οι γυναίκες απέκτησαν δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές, πριν αποκτήσουν το ίδιο δικαίωμα στις βουλευτικές εκλογές (1952) και πολύ πριν αναγνωρισθεί ρητά η ισότητα ανδρών και γυναικών ενώπιον του Νόμου (με το Σύνταγμα του 1975).

Το Σύνταγμα του 1952 (άρθρο 99) όρισε ότι *«η διοικητική οργάνωση του Κράτους βασίζεται στην αποκέντρωση και την Τοπικήν Αυτοδιοίκησην. Η εκλογή των δημοτικών και κοινοτικών αρχών γίνεται διά καθολικής ψηφοφορίας»*.

2.2 Περίοδος 1954-1973

Το 1954, με τον Νόμο 2888/1954 εισάγεται ο πρώτος Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων. Στο άρθρο 20 του Κώδικα προβλέφθηκε η γενική ρήτρα ότι: «στην αρμοδιότητα των Δήμων και Κοινοτήτων ανήκει η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων».

Στο άρθρο 21 αναφέρεται ότι στην αποκλειστική αρμοδιότητα των Δήμων και Κοινοτήτων ανήκουν οι εξής τοπικές υποθέσεις:

1. Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία συστημάτων ύδρευσης.
2. Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία συστημάτων υπονόμων και αποχετεύσεων.
3. Η κατασκευή και συντήρηση δημοτικών ή κοινοτικών οδών, πλατειών και γεφυρών.
4. Η εκτέλεση και εκμετάλλευσης έργων ηλεκτροφωτισμού, πλην των περιπτώσεων εξηλεκτρισμού πλειόνων Δήμων ή Κοινοτήτων με ενιαίο έργο γενικότερης σημασίας.
5. Η μέριμνα για την εν γένει καθαριότητα.
6. Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία συστημάτων άρδευσης και εγγειοβελτιωτικών έργων.
7. Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία δημοτικών και κοινοτικών αλσών, παιδικών κήπων, υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων αναψυχής και εν γένει έργων εξωραϊστικών.
8. Η ίδρυση και συντήρηση κοιμητηρίων.
9. Η κατασκευή και συντήρηση δημοτικών ή κοινοτικών αγορών και τοπικών αγορών και η ρύθμιση της λειτουργίας αυτών.
10. Η μέριμνα για την εξασφάλιση γαιών προς βοσκή των ζώων των δημοτών και η βελτίωση των βοσκήσιμων εκτάσεων.
11. Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία δημοτικών και κοινοτικών λουτρών και αποχωρητηρίων.
12. Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία εγκαταστάσεων θαλασσίων λουτρών και η διευθέτηση παραθαλάσσιων τόπων αναψυχής.

Ο Νόμος 3200/1955 αποτέλεσε ορόσημο στην ελληνική διοικητική ιστορία, καθώς με αυτόν επήλθε η οριστική κατάργηση των Γενικών Διοικήσεων και η γενική καθιέρωση του νομαρχιακού αποκεντρωτικού συστήματος.

Ο νόμος όριζε ότι ο Νομάρχης ασκεί αποκλειστικά τις αρμοδιότητες που, σύμφωνα με τις ισχύουσες κάθε φορά διατάξεις, έχουν οι Υπουργοί Εσωτερικών, Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων, Οικονομικών, Εμπορίου, Βιομηχανίας, Συγκοινωνιών και Δημοσίων Έργων, Γεωργίας, Εργασίας και Κοινωνικής Πρόνοιας, εκτός από εκείνες που εξαιρούσε ο ίδιος ο νόμος. Οι εξαιρούμενες αρμοδιότητες είχαν να κάνουν με «θέματα γενικότερης εθνικής σημασίας» και με αρμοδιότητες που καθορίστηκαν με διατάγματα ανά υπουργείο. Σύμφωνα με τον νόμο, ο Νομάρχης ήταν πλέον αρμόδιος να ασκεί κρατική εποπτεία στους Δήμους και στις Κοινότητες, οι οποίοι τότε αποτελούσαν ακόμη τον μοναδικό βαθμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δεδομένου, όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, οι διατάξεις του Συντάγματος του 1927 δεν εφαρμόστηκαν ποτέ και συνέχισε να ισχύει η διοικητική δομή του 1912. Κατ' αυτό τον τρόπο, ο Νομάρχης άρχισε να καθίσταται σημαντικός φορέας εξουσίας σε εθνικό επίπεδο και ο ισχυρότερος σε τοπικό.

2.3 Περίοδος 1974 – 1980

Με τη ΝΔ 51/16-17 Σεπτεμβρίου 1974 επήλθε επανεγκατάσταση των νόμιμα εκλεγμένων δημοτικών και κοινοτικών αρχών και υπογραμμίστηκε η σημασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την αποκατάσταση της λαϊκής κυριαρχίας και τη δημοκρατική νομιμότητα εν γένει.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1975 παρ. 1 & 4 του άρθρου 101, η διοίκηση του Κράτους οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωμένο σύστημα, δηλαδή με την εκχώρηση αρμοδιοτήτων από την κεντρική στην περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η παρ. 2 του άρθρου 101 ορίζει ότι τα κριτήρια στη βάση των οποίων διαμορφώνεται η διοικητική διαίρεση της χώρας είναι γεωοικονομικά, κοινωνικά και συγκοινωνιακά. Επιπροσθέτως, η παρ. 4 του άρθρου 101 υποχρεώνει τον νομοθέτη και τη διοίκηση να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες των νησιωτικών και ορεινών περιοχών, δηλαδή των περιοχών με αναπτυξιακά μειονεκτήματα, και να μεριμνούν για την ανάπτυξή τους, όταν νομοθετούν.

Επιπροσθέτως, αποσαφηνίστηκε η δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία και διαρθρώνεται πλέον σε βαθμίδες, την πρώτη εκ των οποίων καταλαμβάνουν οι Δήμοι και οι Κοινότητες και, κυρίως, θεσπίζεται τεκμήριο αρμοδιότητας υπέρ των ΟΤΑ όσον αφορά τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, ενώ προβλέπεται η δυνατότητα, με νόμο, μεταφοράς αρμοδιοτήτων του κράτους στους ΟΤΑ (η οποία συνοδεύεται από τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων). Με την ίδια συνταγματική διάταξη παρέχεται εγγύηση για την οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια των ΟΤΑ, καθώς και τη διασφάλιση όλων των αναγκαίων πόρων (με ταυτόχρονη διασφάλιση της διαφάνειας κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών), ενώ καθιερώνεται η εκλογή των αρχών των ΟΤΑ με καθολική και μυστική ψηφοφορία. Τέλος, σε μια προσπάθεια διαφύλαξης της ελεύθερης δράσης των Δήμων, περιορίζεται η έκταση της εποπτείας αυτών, σε έλεγχο νομιμότητας και όχι σκοπιμότητας.

Ειδικότερα το άρθρο 102 αναφέρει τα εξής:

- Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους ΟΤΑ των δύο βαθμίδων, για τους οποίους συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας.

- Το εύρος, οι κατηγορίες και η κατανομή των αρμοδιοτήτων στην άσκηση των τοπικών υποθέσεων καθορίζεται με νόμο. Επιπλέον, οι ΟΤΑ δύναται με νόμο να αναλάβουν και αρμοδιότητες του κράτους.
- Οι ΟΤΑ έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, ενώ οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία.
- Με νόμο μπορεί να ιδρύονται αναγκαστικοί ή εκούσιοι σύνδεσμοι ΟΤΑ με σκοπό την από κοινού εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων.
- Το κράτος δεν επιτρέπεται να περιορίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση των ΟΤΑ. Εποπτεύει τη λειτουργία τους και ασκεί έλεγχο μόνον στη νομιμότητα και όχι στη σκοπιμότητα των πράξεων τους.
- Η επιβολή πειθαρχικών ποινών στα αιρετά όργανα των ΟΤΑ, για τις περιπτώσεις που δεν προβλέπεται η αυτοδίκαιη έκπτωση ή αργία τους, επιβάλλεται μετά από σύμφωνη γνώμη συμβουλίου, που αποτελείται κατά πλειοψηφία από δικαστές.
- Το κράτος, με τη λήψη νομοθετικών, κανονιστικών και δημοσιονομικών μέτρων οφείλει να διασφαλίζει την οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ και τους πόρους για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους.
- Με νόμο καθορίζεται η κατανομή των φόρων ή τελών που εισπράττει υπέρ αυτών το κράτος.
- Κάθε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από την κεντρική διοίκηση στην Τοπική Αυτοδιοίκηση συνεπάγεται και τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων.
- Με νόμο ορίζονται ο καθορισμός και η είσπραξη εσόδων απευθείας από τους ΟΤΑ.

Σε εφαρμογή της συνταγματικής επιταγής του άρθρου 102 του νέου Συντάγματος ψηφίστηκε ο Νόμος 1065/1980, με τον οποίο καθιερώθηκε η πρώτη βαθμίδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμοι και Κοινότητες). Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Νόμου 1065/1980, Δήμοι είναι οι πρωτεύουσες των νομών, καθώς και όσες πόλεις διαθέτουν πληθυσμό πάνω από 10.000 κατοίκους. Επίσης, με τον ως άνω νόμο ορίστηκαν τα πληθυσμιακά όρια των Δήμων που διαιρούνται σε διαμερίσματα, καθώς και το σύστημα διοίκησης Δήμων και Κοινοτήτων.

Ως προς τις αρμοδιότητες, με τον Νόμο 1065/1980 (άρθρα 23 και 24) διευρύνθηκαν τόσο οι αποκλειστικές όσο και οι συντρέχουσες αρμοδιότητες. Για παράδειγμα, στις αποκλειστικές αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προσέθηκαν η συλλογή, αποκομιδή, διάθεση και επεξεργασία απορριμμάτων, η αστική συγκοινωνία, η κατασκευή και συντήρηση αθλητικών εγκαταστάσεων και παιδικών χαρών, κ.ά. Στις συντρέχουσες προσέθηκαν αρμοδιότητες όπως η τουριστική αξιοποίηση δημοτικών ή κοινοτικών χώρων, η κατασκευή λαϊκών κατοικιών, η ίδρυση παιδικών, βρεφικών και βρεφονηπιακών σταθμών, γηροκομείων, ΚΑΠΗ, η ίδρυση και λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, η κατασκευή και συντήρηση συστημάτων άρδευσης, η εκμετάλλευση ιαματικών πηγών, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος κ.ά.

2.4 Περίοδος 1982 - 1989

Με τον Νόμο 1270/1982 αντικαταστάθηκαν και τροποποιήθηκαν ορισμένες διατάξεις του Νόμου 1065/1980. Για παράδειγμα, η παράγραφος 1 του άρθρου 137 του Νόμου 1065/1980, που προέβλεπε την έκδοση διατάγματος μετά από πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών για τη σύσταση νομικών προσώπων, αντικαταστάθηκε ως εξής: Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, που εκδίδεται ύστερα από απόφαση του οικείου δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν να συνιστούν και άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που υπάγονται στην εποπτεία τους.

Σημαντική διεύρυνση των ήδη υπάρχουσών αρμοδιοτήτων συντελέστηκε με τον Νόμο 1416/1984 με τον οποίον και έγιναν αρκετές τροποποιήσεις άρθρων σχετικά με τις συντρέχουσες αρμοδιότητες που είχαν απονεμηθεί στους Δήμους. Ορίστηκε, για παράδειγμα, πως με απόφαση του Νομάρχη παραχωρείται σε Δήμους και Κοινότητες το δικαίωμα να εκμεταλλεύονται χώρους αμμοληψιάς, αμμοχάλικων αμμοχώματος, σαβούρας και άλλων παρεμφερών υλικών που ανήκουν στο Δημόσιο και βρίσκονται μέσα στα όρια της διοικητικής τους Περιφέρειας, ενώ οι σχετικές λεπτομέρειες εφαρμογής της διάταξης θα διευκρινίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομικών και του αρμοδίου κατά περίπτωση Υπουργού. Επίσης, ορίστηκε πως με απόφαση του Νομάρχη, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου, κοινόχρηστοι χώροι που ανήκουν στο δημόσιο μπορεί να παραχωρούνται κατά χρήση, χωρίς να μεταβάλλεται ο χαρακτήρας τους ως κοινόχρηστων σε δήμους και Κοινότητες στην Περιφέρεια των οποίων βρίσκονται.

Σημαντικές είναι και οι τροποποιήσεις των συντρέχουσών αρμοδιοτήτων των Δήμων. Ειδικότερα, αντικαταστάθηκαν τα εδάφια α', β', γ', δ', στ', ζ, η', της παραγράφου 1 του άρθρου 24 του Νόμου 1065/1980 και προστέθηκαν τα εδάφια θ', ι', ια', ιβ', ιγ', ιδ', ιε' και ιστ', με τα οποία διευρύνθηκαν σημαντικά οι αποκλειστικές αρμοδιότητες των Δήμων, όπως: Να αξιοποιεί, για τουριστικούς λόγους, δημοτικές ή κοινοτικές περιοχές παραθαλάσσιους χώρους και δασικές εκτάσεις που παραχωρούνται από το κράτος και να κατασκευάζει και εκμεταλλεύεται ξενοδοχειακές μονάδες, ξενώνες, κατασκηνωτικά κέντρα και κέντρα χειμερινού τουρισμού, να κατασκευάζει, να

συντηρεί συγκροτήματα λαϊκών κατοικιών και θερέτρων, να ιδρύει παιδικούς, βρεφικούς ή βρεφονηπιακούς σταθμούς και άλλα νομικά πρόσωπα για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, να ιδρύει και να φροντίζει για τη λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, να αξιοποιεί και να εκμεταλλεύεται ιαματικές πηγές, να κατασκευάζει έργα και να λαμβάνει μέτρα για την προστασία του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και του δομημένου χώρου, να ελέγχει την τήρηση των διατάξεων, που αφορούν την καθαριότητα, την κυκλοφορία και τη στάθμευση των οχημάτων, την οικοδόμηση, την ύδρευση και την αποχέτευση, τη μόλυνση του περιβάλλοντος, την προστασία του υπόγειου υδάτινου δυναμικού, να αξιοποιεί και εκμεταλλεύεται τοπικούς φυσικούς πόρους και να ανεγείρει βιοτεχνικά κέντρα και κτήρια, στις ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες, που καθορίζονται στα πλαίσια του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού, να αξιοποιεί και εκμεταλλεύεται τις ήπιες μορφές ενέργειας, κ.ά.

Με τον Νόμο 1622/1986 δόθηκε έμφαση στη λειτουργία των δημοτικών συμβουλίων με στόχο να ενθαρρυνθεί η λαϊκή συμμετοχή στα δημοτικά όργανα. Πιο συγκεκριμένα, προβλέφθηκε δυνατότητα του δημοτικού συμβουλίου να καταρτίζει τον δημοτικό προϋπολογισμό του, το τεχνικό πρόγραμμα, καθώς και να επιλύει σοβαρά θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος, για τα οποία και θα έχει τη δυνατότητα να ζητήσει τη γνώμη των τοπικών συμβουλίων.

Πέρα από αυτό, το δημοτικό συμβούλιο, στα πλαίσια των διαδικασιών του δημοκρατικού προγραμματισμού, απέκτησε τις αρμοδιότητες να:

α) Διατυπώνει προτάσεις προς το νομαρχιακό συμβούλιο για έργα και μέτρα πολιτικής, νομαρχιακής ή περιφερειακής σημασίας, που αφορούν τον δήμο και εντάσσονται στο μεσοχρόνιο νομαρχιακό ή περιφερειακό αναπτυξιακό πρόγραμμα.

β) Καταρτίζει στα πλαίσια του μεσοχρόνιου νομαρχιακού αναπτυξιακού προγράμματος, το αντίστοιχο τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα, ύστερα από σχετική πρόταση των τοπικών συμβουλίων ή των συμβουλίων των δημοτικών διαμερισμάτων ή των συνοικιακών συμβουλίων.

γ) Καταρτίζει το ετήσιο τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα.

δ) Χρηματοδοτεί έργα τοπικής σημασίας του ετήσιου τοπικού αναπτυξιακού προγράμματος από ίδιους πόρους του δήμου, καθώς και από τις πιστώσεις του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων που κατανέμει στον δήμο το νομαρχιακό συμβούλιο.

Κατά τα χρόνια που ακολούθησαν παρατηρήθηκε η διά νόμου διατύπωση της ανάγκης για τη νομική θεμελίωση της τοπικής αυτονομίας, όπως

επιτάσσει και ο Ευρωπαϊκός Χάρτης της Τοπικής Αυτονομίας, ο οποίος και κυρώθηκε με τον Νόμο 1850/1989. Ακόμη, με τον όρο «τοπική αυτονομία», νοείται το δικαίωμα και η πραγματική ικανότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης να ρυθμίζουν και να διευθύνουν, στα πλαίσια του νόμου, με δική τους ευθύνη και προς όφελος του πληθυσμού τους, ένα σημαντικό μέρος των δημοσίων υποθέσεων.

Τον Ιούνιο του ίδιου έτους και με το Προεδρικό Διάταγμα 323/1989 κωδικοποιήθηκαν και συγκεντρώθηκαν σε ενιαίο κείμενο νόμου, με τίτλο «Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας» οι τότε ισχύουσες διατάξεις του δημοτικού και κοινοτικού κώδικα (ΠΔ 76/1985), όπως τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν με τους νόμους.

2.5 Περίοδος 1990 - 1999

Με το ΠΔ 410/1995 κωδικοποιούνται σε ενιαίο κείμενο νόμου με τίτλο «Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας» οι διατάξεις του δημοτικού και κοινοτικού κώδικα (ΠΔ 323/1989), όπως τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν με μια σειρά από νόμους, όπως π.χ. Ν. 1878/1990, Ν. 1892/1990, Ν. 1900/1990, Ν. 2130/1993, Ν. 2218/1994 κ.ά.

Ειδικότερα, καταργήθηκαν τα άρθρα 24 και 25 και η παρ. 3 του άρθρου 26 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (ΠΔ 323/1989) και το άρθρο 23 αντικαταστάθηκε, διευρύνοντας σημαντικά τις αρμοδιότητες των Δήμων σε ζητήματα όπως είναι η υλοποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού, καθώς και κάθε άλλο σχέδιο χωροταξικού επιπέδου, και η τήρηση των δεδομένων του κτηματολογίου της περιοχής τους, η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας όλων των καταστημάτων και επιχειρήσεων, οι όροι λειτουργίας των οποίων καθορίζονται από υγειονομικές διατάξεις, η χορήγηση των αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας θεάτρων, κινηματογράφων και παρεμφερών επιχειρήσεων, η χορήγηση των αδειών λειτουργίας μουσικής σε δημόσια κέντρα, η διαχείριση της δημοτικής ή κοινοτικής περιουσίας, η σύναψη προγραμματικών συμβάσεων, κ.ά.

Το 1997, με τον Νόμο 2539/1997 (Νόμος Καποδίστρια), δημιουργήθηκαν λιγότεροι και ισχυρότεροι Δήμοι με υποχρεωτική συνένωση, γεγονός που συνέβαλε στον εκσυγχρονισμό του διοικητικού συστήματος κατά τα πρότυπα των συνενώσεων στην Ευρώπη μετά το 1970. Με τον νόμο αυτό αναδιαρθρώθηκαν οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ ενώ κωδικοποιήθηκαν και οι αρμοδιότητες των τοπικών συμβουλίων και των προέδρων τους.

Επόμενος σημαντικός σταθμός στη διαχρονική ρύθμιση των αρμοδιοτήτων συντελέστηκε με το άρθρο 3 του Ν. 2647/1998 υπό την ισχύ του οποίου μεταβιβάστηκαν κι άλλες αρμοδιότητες στους ΟΤΑ πρώτου βαθμού. Ειδικότερα, προβλέφθηκε πως μια σειρά από ελεγκτικές αρμοδιότητες που ασκούνται από υπηρεσίες του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης μεταβιβάζονται στους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης του πρώτου βαθμού.

2.6 Περίοδος 2001 - 2009

Η τελευταία, προ-Καλλικράτη, σημαντική μεταρρύθμιση στον χώρο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έγινε με τον Ν. 3463/2006, ο οποίος τροποποίησε και εκσυγχρόνισε τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Ο νέος ΚΔΚ, συμπεριέλαβε για πρώτη φορά, συγκεντρωτικά και κωδικοποιημένα, όλες τις νέες μεταρρυθμίσεις που είχαν λάβει χώρα από το 1994 και αφορούσαν την πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Όσον, δε, αφορά το ζήτημα της εποπτείας των ΟΤΑ Α' Βαθμού, το Κεφ. Θ' του 4ου μέρους του νέου ΚΔΚ (αρ.148-54) ορίζει ότι υφίσταται κρατική εποπτεία, η οποία οφείλει να περιορίζεται σε έλεγχο νομιμότητας επί των πράξεων των Δήμων και των Κοινοτήτων και να μην εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους (αρ.148). Το αρ.149 ορίζει ότι υπεύθυνος για την άσκηση ελέγχου νομιμότητας επί των πράξεων των παραπάνω είναι ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας, και εν συνεχεία καθορίζει όλες τις λεπτομέρειες της εν λόγω ελεγκτικής διαδικασίας.

Έτσι, το 2006, συναντάμε την επόμενη κωδικοποίηση, η οποία αφορούσε όχι μόνο την ενοποίηση των προγενέστερων διατάξεων, αλλά και τη διεύρυνση και εξειδίκευση των αρμοδιοτήτων των Δήμων στους τομείς: ανάπτυξης, περιβάλλοντος, ποιότητας ζωής και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων και των οικισμών, απασχόλησης, κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού, πολιτικής προστασίας.

2.7 Περίοδος 2010 - 2017

Με τον Ν. 3852/10 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης» άλλαξε ριζικά η διοικητική διάρθρωση της χώρας (Ζυγούρης και Παπαδόπουλος, 2010, Αθανασόπουλος, 2010, Χρυσανθάκης, 2010). Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση, ο νέος νόμος μεριμνά για την εξασφάλιση της πραγματικής ικανότητας άσκησης των τοπικών πολιτικών από τα όργανα της αυτοδιοίκησης. Διαφαίνεται πλέον πως ο προβληματισμός που επικρατούσε έως την ψήφιση του Ν. 3852/2010 αφορούσε έντονα τους φορείς εκείνους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που δεν διέθεταν το απαραίτητο μέγεθος ή που στερούνταν τους αναγκαίους για την εκπλήρωση των αποστολών τους, πόρους. Είχε άλλωστε παρατηρηθεί πως τέτοιοι Δήμοι ή Κοινότητες έτειναν να υποβαθμίζονται σε φορείς που αδυνατούσαν να ασχοληθούν με την επίλυση των τοπικών τους προβλημάτων. Έτσι, ο παραπάνω νόμος αποπειράθηκε να μεριμνήσει για τη μεταφορά ανθρώπινων και οικονομικών πόρων αντίστοιχων προς το ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η άσκηση κρατικής εποπτείας που προβλέπεται τόσο από το Σύνταγμα όσο και από τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτοδιοίκησης οφείλει επίσης να αντιστοιχεί στα νέα μεγέθη και τις κατά πολύ ευρύτερες ευθύνες που θα αναλάβει η αυτοδιοίκηση. Ως προς τον έλεγχο, ο νομοθέτης όρισε στο άρθρο 214 του Ν. 3852/2010: «1. Στους Δήμους και τις Περιφέρειες, καθώς και στα νομικά πρόσωπα αυτών ασκείται εποπτεία από το Κράτος, η οποία συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας των πράξεών τους και σε πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών. 2. Η εποπτεία δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ούτε να θίγει τη διοικητική και την οικονομική αυτοτέλειά τους».

Με τον κρίσιμο αυτό νόμο ο Νομοθέτης προχώρησε, βασιζόμενος στο Σύνταγμα και στον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε μεταρρύθμιση της διοικητικής διαίρεσης της Ελλάδας και στην απονομή στους δήμους και στις Περιφέρειες νέων πρόσθετων αρμοδιοτήτων. Μέχρι τη θέση σε εφαρμογή του παραπάνω νόμου πολλές από τις προαναφερθείσες αρμοδιότητες ασκούσαν από τη νομαρχιακή υπηρεσία.

Ειδικά για τις υπηρεσίες δόμησης των Δήμων, προβλέφθηκε πως οι ΟΤΑ Α΄ Βαθμού μπορούν να συμβάλλονται με προγραμματική σύμβαση για τη

διοικητική τους υποστήριξη για θέματα που άπτονται των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών αυτών, με την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα Δίκτυα Δήμων. Στην περίπτωση αυτή, η αρμοδιότητα έκδοσης της τελικής διοικητικής πράξης ασκείται από τον Προϊστάμενο της Υπηρεσίας Δόμησης και, σε περίπτωση έλλειψης Προϊσταμένου για οποιονδήποτε λόγο, από τον Δήμαρχο. Αποφασιστικές ή γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, οι οποίες προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία για τα μονομελή ή συλλογικά αιρετά όργανα ασκούνται από τον οικείο δήμο.

Ειδική πρόβλεψη επιφυλάχθηκε αναφορικά με τις αρμοδιότητες των νησιωτικών και ορεινών Δήμων. Άλλο κρίσιμο σημείο του Νόμου 3852/2010 αφορά την Εποπτεία των ΟΤΑ. Πιο συγκεκριμένα ιδρύεται στην έδρα κάθε Αποκεντρωμένης Διοίκησης, Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ, αρμόδια για τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των ΟΤΑ και για τον πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών.

Συνοπτικά, με τον Νόμο 3852/2010 μεταφέρθηκαν στους δήμους μια σειρά από αρμοδιότητες όπως οι εντοπισμένες πολεοδομικές εφαρμογές και η έκδοση οικοδομικών αδειών, το σύνολο των αρμοδιοτήτων που αφορούν τον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας, η έκδοση σειράς επαγγελματικών αδειών, η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία, η πολεοδομία, η εκτέλεση έργων, η διασφάλιση συκοινωνιακών υποδομών, η προστασία της δημόσιας υγείας, περιλαμβανομένης της μεταφοράς αρμοδιοτήτων από τις ΔΥΠΕ (Διευθύνσεις Υγειονομικών Περιφερειών), η παιδεία (διά βίου μάθηση, υποστήριξη σχολικών υποδομών), ο αθλητισμός, ο πολιτισμός, η οργάνωση και λειτουργία λαϊκών αγορών. Στους νησιωτικούς δήμους μεταφέρθηκαν πρόσθετες αρμοδιότητες με στόχο ο νησιώτης να εξυπηρετείται πληρέστερα στον τόπο διαμονής του. Με ειδικές προβλέψεις επιδιώχθηκε η θεμελίωση της Ηλεκτρονικής Δημοτικής Διακυβέρνησης και της αποκέντρωσης των υπηρεσιών του δήμου.

Τέλος, ενισχύθηκε η διαφάνεια μέσω της θέσπισης της υποχρεωτικής ανάρτησης στο διαδίκτυο όλων των πράξεων και αποφάσεων των οργάνων των ΟΤΑ, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων καθώς και των προκηρύξεων, διαγωνισμών, προμηθειών, προσλήψεων, συμβάσεων και αναθέσεων, στο διαδίκτυο, σύμφωνα με τη σχετική νομοθετική πρωτοβουλία.

2.8 Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Σήμερα, ο βασικός νομοθετικός κορμός αρμοδιοτήτων των Δήμων διατυπώνεται στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΔΚ) και στον νόμο του Καλλικράτη, όπως αυτοί ισχύουν σήμερα μετά τις τροποποιήσεις και τις προσθήκες που υπέστησαν.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 75 του Ν. 3463/2006 (Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων), «οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας». Στον κώδικα αυτόν, πριν από τον νόμο του Καλλικράτη, πραγματοποιήθηκε μια θεματική συστηματοποίηση των αρμοδιοτήτων για τοπικές υποθέσεις.

Με κριτήριο την αρχή της εγγύτητας των παρεχόμενων προς τον πολίτη υπηρεσιών και με γνώμονα τον χαρακτήρα της υπόθεσης ως τοπικής, με τον Ν. 3852/2010, απονεμήθηκε σ' αυτούς σειρά πρόσθετων αρμοδιοτήτων, οι οποίες εντάχθηκαν στους ήδη διαμορφωμένους από το άρθρο 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων θεματικούς τομείς αρμοδιοτήτων. Είναι βασικό ότι οι αρμοδιότητες αυτές ασκούνταν έως το 2010 από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και με τον Καλλικράτη και τη μετάβασή τους σε Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις μεταφέρθηκαν στους δήμους. Έτσι, οι αρμοδιότητες της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης αυξήθηκαν ποσοτικά (από 87 σε 267) και ποιοτικά, σε πεδία όπως: περιβάλλον, πολεοδομία, παιδεία, κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη, αρμοδιότητες κρατικού χαρακτήρα, τοπικές επαγγελματικές δραστηριότητες, πρωτογενής τομέας (αγροτική ανάπτυξη, κτηνοτροφία και αλιεία).

Παρατηρώντας τη νομοθετική διαχρονική ροή από την περίοδο της μεταπολίτευσης έως και τη σημερινή, διαπιστώνουμε πως, μετά τη μεταπολίτευση, οι αρμοδιότητες των ΟΤΑ Α' Βαθμού σταδιακά διευρύνθηκαν, ενώ επίσης διαμορφώθηκε και ένα νέο διοικητικό τοπίο στην Περιφέρεια (περιφερειακή διοίκηση και καθιέρωση δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης). Αποτέλεσμα όλων των πολυπληθών μεταβολών και μεταρρυθμίσεων που επήλθαν στο πεδίο των αρμοδιοτήτων των ΟΤΑ Α' Βαθμού ήταν να οδηγηθούμε στη σταδιακή ανάδειξη ενός πολυεπίπεδου συστήματος άσκησης δημοσίων

πολιτικών, που προηγουμένως ανήκαν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της κεντρικής διοίκησης.

Στο πλαίσιο αυτό, η Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' Βαθμού έχει αναλάβει μια σειρά αρμοδιοτήτων οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δράσεων όπως η ανάπτυξη, το περιβάλλον η κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη και άλλα. Εντούτοις, τούτο έλαβε χώρα χωρίς την κατάλληλη προετοιμασία στις επιμέρους θεσμικές ανεπάρκειες.

Κυρίως, η ανακατανομή των αρμοδιοτήτων της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης έγινε κατά τέτοιο τρόπο, ώστε δημιουργήθηκε σύγχυση με την άσκηση των πρόσθετων αρμοδιοτήτων των Δήμων. Ορισμένοι παράγοντες που οδηγούν σε αυτό είναι η έλλειψη της πρότερης εμπειρίας του προσωπικού των Δήμων, αλλά και η ίδια η έλλειψη προσωπικού και υλικοτεχνικών υποδομών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' Βαθμού. Για παράδειγμα, προβλήματα εντοπίζονται στα πεδία που χρειάζονται προσωπικό με εξειδικευμένες επιστημονικές ή και τεχνικές γνώσεις, όπως στον τομέα της υγείας, της πολεοδομίας, της πρόνοιας και της αγροτικής ανάπτυξης. Παράλληλα, σε άλλους τομείς, στους οποίους αυξήθηκαν οι αρμοδιότητες, το ήδη υπάρχον προσωπικό των Δήμων δεν επαρκεί για την άσκησή τους.

Εξαιρετικά κρίσιμο είναι, ωστόσο, το γεγονός ότι το ζήτημα της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ της κεντρικής και της αποκεντρωμένης διοίκησης, αφενός, και των δύο επιπέδων αυτοδιοίκησης, αφετέρου, δεν αποτέλεσε αντικείμενο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης. Τουναντίον, απασχόλησε τον νομοθέτη με έναν τρόπο αποσπασματικό, με αποτέλεσμα να ανακύψουν έντονες επικαλύψεις και συγκρούσεις αρμοδιοτήτων μεταξύ των παραπάνω επιπέδων, η αποσόβηση των οποίων δεν έχει ακόμη επιτευχθεί.

Σημαντικότατο κώλυμα για την επίτευξη της βέλτιστης κατανομής των αρμοδιοτήτων και της αποτελεσματικής άσκησής τους είναι η έλλειψη της σαφήνειας στο νομικό πλαίσιο, η εμμένουσα πολυνομία⁴ και οι διευρυμένες συντρέχουσες αρμοδιότητες των Δήμων. Ενώ, δηλαδή, στον νόμο του «Καλλικράτη» ορίζεται για τις σχέσεις Δήμων και Περιφερειών ότι *«μεταξύ των δύο βαθμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν υφίστανται σχέσεις ελέγχου και ιεραρχίας, αλλά συνεργασίας και συναλληλίας, οι οποίες αναπτύσσονται βάσει του νόμου, κοινών συμφωνιών, καθώς και με το συντονισμό κοινών δράσεων»*, οι αρμοδιότητες αφενός των δύο, αφετέρου των διαφόρων φορέων του Δημοσίου εν ευρεία έννοια, δεν είναι αρκούντως ξεκάθαρες, με συνέπεια να επιδέχονται αμφισβήτηση. Το θέμα προφανώς και εξακολουθεί να απασχολεί τη δημόσια συζήτηση, όπως διαγράφεται και στην πρόσφατα δημοσιευθείσα τελική έκθεση επί του «Σχεδίου Ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας» (τη γνωστή «Έκθεση Πισσαρίδη»).

⁴ <https://www.dianeosis.org/research/polynomia-kai-kakonomia/>

Το πρόβλημα των αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά και όλων των διοικητικών επιπέδων, αναγνωρίζεται ως μία από τις παθογένειες της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης και αξίζει να σημειωθεί πως απασχόλησε ιδιαίτερα και την Επιτροπή για την Αναθεώρηση του Θεσμικού Πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (άρθρο 5 Ν. 4368/2016). Το πόρισμα της Επιτροπής αυτής αποτέλεσε και τη βάση της δημόσιας διαβούλευσης, η οποία κατέληξε στην ψήφιση του Ν. 4555/2018 («Πρόγραμμα Κλεισθένης Ι»).

Καταλήγοντας, παρά τα βήματα που έχουν γίνει, ακόμη λείπει από τη χώρα μία ολοκληρωμένη, αποτελεσματική και βιώσιμη μεταρρύθμιση στο πεδίο των αρμοδιοτήτων. Η στρατηγική που ακολουθείται από τον νομοθέτη έως σήμερα, περιορίζεται κυρίως στην αντιμετάθεση αρμοδιοτήτων μεταξύ διαφορετικών βαθμίδων της διοίκησης. Αποτελεσματικότερη ωστόσο στρατηγική, θα ήταν η καταγραφή σε ενιαίο πλαίσιο και ο επανακαθορισμός των αρμοδιοτήτων όλων των επιπέδων διοίκησης, η νομοθέτηση του νέου πλαισίου αρμοδιοτήτων, ο περιορισμός των συντρεχουσών αρμοδιοτήτων των Δήμων και η θέσπιση ενός μόνιμου μηχανισμού παρακολούθησης, αξιολόγησης και περιοδικής επικαιροποίησής του.

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός

3

3.1 Εισαγωγή

Στο πλαίσιο του παρόντος πυλώνα αναλύεται και αξιολογείται ο τομέας άσκησης χωροταξικής και πολεοδομικής πολιτικής (και σχεδιασμού) για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, με ειδικότερες αναφορές στις διαχρονικές ή σημειακές αστοχίες του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου, αλλά και στα εμπόδια εφαρμογής του (Οικονόμου, 2007). Το σχέδιο δράσης αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα: Αρχικά, αποτυπώνεται το θεσμικό πλαίσιο και η υφιστάμενη κατάσταση του χωροταξικού και πολεοδομικού καθεστώτος, εν συνεχεία επισημαίνονται τα κρίσιμα ζητήματα και διαπιστώνονται οι αδυναμίες του υφιστάμενου συστήματος σε σχέση με την άσκηση των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων από πλευράς των φορέων της αυτοδιοίκησης και, τέλος, σταχυολογούνται οι βασικές προτάσεις αναγκαίων αλλαγών και μεταρρυθμίσεων σε θεσμικό, αλλά και λειτουργικό-επιχειρησιακό επίπεδο εφαρμογής.

3.2 Θεσμικό πλαίσιο

Ο χωρικός σχεδιασμός στην Ελλάδα περιλαμβάνει τα χωροταξικά, ρυθμιστικά και πολεοδομικά σχέδια, τα οποία προτείνουν ρυθμίσεις για την οργάνωση των πόλων και αξόνων ανάπτυξης, τη χωρική διάρθρωση των παραγωγικών τομέων, των ζωνών προστασίας, του οικιστικού δικτύου, θέσπιση των προϋποθέσεων για την ανάπτυξη του δομημένου χώρου (χρήσεις γης, συντελεστές αρτιότητας και δόμησης), προσδιορισμό της μορφής των δικτύων υποδομής κ.ά. Τα σχέδια αυτά θεωρούνται και είναι η βασική προϋπόθεση για τη βέλτιστη ανάπτυξη των δραστηριοτήτων στον χώρο με την αποφυγή σύγκρουσης ασύμβατων χρήσεων γης, την προστασία του περιβάλλοντος, την οργάνωση των αστικών κέντρων κλπ. (ΣΕΒ, 2021). Παράλληλα προτείνουν, χωρίς όμως να διασφαλίζουν και την εφαρμογή τους, δράσεις οι οποίες εκτιμάται ότι θα συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της ενότητας στην οποία αναφέρονται. Επίσης, έχουν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα υλοποίησης από τα καθαρά αναπτυξιακά σχέδια, συνήθως 15 και παραπάνω χρόνια, με αποτέλεσμα οι προβλέψεις τους σε πολλές περιπτώσεις να καθίστανται δυσλειτουργικές σε βάθος χρόνου και η εφαρμογή τους τελικά να είναι δυσχερής (Κουκουλόπουλος κ.ά., 2008, Γεμεντζή, 2011).

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται ανά επίπεδο σχεδιασμού τα θεσμοθετημένα και εφαρμοζόμενα σχέδια ή προγράμματα χωρικών παρεμβάσεων, υπό την έννοια του καθαρά φυσικού σχεδιασμού (physical – spatial planning).

Σε αντίθεση με το εθνικό σύστημα αναπτυξιακού σχεδιασμού, στην περίπτωση του χωρικού σχεδιασμού (χωροταξικού-πολεοδομικού) διαπιστώνεται μεγαλύτερη συσχέτιση και ισχυρότερη συρραφή μεταξύ εθνικού, περιφερειακού και τοπικού επιπέδου σχεδιασμού, μέσω μια συνδυαστικής προσέγγιση της μεθόδου σχεδιασμού (top – down & bottom – up).

Πίνακας 1: Το θεσμικό πλαίσιο του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα

Επίπεδο	Είδος σχεδίου ή προγράμματος	Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
Εθνικό	Εθνική Χωρική Στρατηγική	Ν. 4447/2016 και Ν. 4759/2020	
	Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια	Ν. 4447/2016 και Ν. 4759/2020	
	ΕΧΠ Καταστημάτων Κράτησης ΕΧΠ Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) ΕΧΠ Βιομηχανίας ΕΧΠ Υδατοκαλλιεργειών ΕΧΠ Ορυκτών Πρώτων Υλών (ΟΠΥ) ΕΧΠ Τουρισμού	ΦΕΚ 1575/Β/28.11.2001 ΦΕΚ 2464/Β/03.12.2008 ΦΕΚ 151/ΑΑΠ/13.04.2009 ΦΕΚ 2505/Β/04.11.2011 - (νέο πλαίσιο) - (το πλαίσιο του 2014 ακυρώθηκε)	Ανάγκη για αξιολόγηση (ομάδα εργασίας ΥΠΕΝ). Σε εξέλιξη η μελέτη αξιολόγησης- αναθεώρησης. Αναμένεται εκκίνηση αξιολόγησης- αναθεώρησης. Ανάγκη για αξιολόγηση Σε εξέλιξη μελέτη για το νέο πλαίσιο. Σε εξέλιξη μελέτη για το νέο πλαίσιο
Περιφερειακό	Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια	Ν. 4447/2016 και Ν. 4759/2020	
	Αν. Μακεδονίας – Θράκης Βορείου Αιγαίου Δυτικής Ελλάδας Δυτικής Μακεδονίας Ηπείρου Θεσσαλίας Ιονίων Νήσων Κεντρικής Μακεδονίας Κρήτης Νοτίου Αιγαίου Πελοποννήσου Στερεάς Ελλάδας	ΦΕΚ 248 Α.Α.Π./25.10.2018 ΦΕΚ 181 Δ/16.04.2019 ΦΕΚ 845 Δ/24.12.2020 ΦΕΚ 1472 Β/9.10.2003 ΦΕΚ 286 Α.Α.Π./28.11.2018 ΦΕΚ 269 Α.Α.Π./15.11.2018 ΦΕΚ 16 Α.Α.Π./05.02.2019 ΦΕΚ 485Δ/20.08.2020 ΦΕΚ 260 Α.Α.Π./08.11.2017 ΦΕΚ 1487 Β/10.10.2003 ΦΕΚ 1485 Β/10.10.2003 ΦΕΚ 299 Α.Α.Π./14.12.2018	Αναθεωρημένο Πλαίσιο- Αξιολόγηση 2023 Αναθεωρημένο Πλαίσιο- Αξιολόγηση 2024 Αναθεωρημένο Πλαίσιο- Αξιολόγηση 2025 Σε εξέλιξη η αναθεώρηση Αναθεωρημένο Πλαίσιο- Αξιολόγηση 2023 Αναθεωρημένο Πλαίσιο- Αξιολόγηση 2023 Αναθεωρημένο Πλαίσιο- Αξιολόγηση 2024 Αναθεωρημένο Πλαίσιο- Αξιολόγηση 2025 Αναθεωρημένο Πλαίσιο- Αξιολόγηση 2022 Σε εξέλιξη η αναθεώρηση Σε εξέλιξη η αναθεώρηση Αναθεωρημένο Πλαίσιο- Αξιολόγηση 2023
	Θαλάσσια Χωροταξικά Πλαίσια	Νόμος 4546/2018 για ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/89/ΕΕ Ν. 4759/2020	Σε διαβούλευση η Εθνική Χωρική Στρατηγική για τον θαλάσσιο χώρο
Κατώτερο του Περιφερειακού (τοπικό)	Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ)*	Ν. 1337/83, άρθρο 29 παράγραφος 2 (ΦΕΚ33/Α/83) Εγκ. με ΠΔ	
	Ρυθμιστικά Σχέδια	Ν 2508/97, άρθρο 2 και 3 Ν. 4447/2016 Ν. 4759/2020	
	Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ) Πράξεις Εφαρμογής	Ν 2508/97, άρθρα 4,5 και 6 Ν. 4759/2020	
	Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια	Ν. 4447/2016 και Ν. 4759/2020	
	Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΕΠΣ)	Ν. 4447/2016 και Ν. 4759/2020	
	Ρυμοτομικά Σχέδια Εφαρμογής	Ν. 4447/2016 και Ν. 4759/2020	
Οργανωμένοι Υποδοχείς Δραστηριοτήτων - Ειδικά Σχέδια	Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ)	Ν. 2545/1997	
	Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ)	Ν. 1650/1986	
	Επιχειρηματικά Πάρκα	Ν. 3982/2011	
	Εμπορευματικά Κέντρα	Ν. 3333/2005	
	Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Δημοσίων Ακινήτων (ΕΣΧΑΔΑ)	Ν. 3986/2011	
Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΣΧΑΣΕ)	Ν. 3894/2010 και Ν. 4608/2019		

3.3 Στρατηγικές και βασικά πλαίσια για την οργάνωση του χώρου

3.3.1 Εθνικό επίπεδο

Σε εθνικό επίπεδο το Υπουργικό Συμβούλιο, μετά από την κατάθεση και εισήγηση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, εγκρίνει την Εθνική Χωρική Στρατηγική, που αναφέρεται στον χερσαίο και θαλάσσιο χώρο. Η Εθνική Χωρική Στρατηγική αποτελεί κείμενο βασικών αρχών πολιτικής για την ανάπτυξη και το σχεδιασμό του χώρου, καθώς και για τον συντονισμό των διαφόρων πολιτικών με χωρικές συνέπειες. Περιλαμβάνει ενδεικτικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης, τους βασικούς άξονες, καθώς και τους μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους χωρικής ανάπτυξης στο επίπεδο της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων της. Ενσωματώνει, επίσης, την εθνική θαλάσσια χωρική στρατηγική και προτείνει τις υποδιαιρέσεις του θαλάσσιου χώρου. Η Εθνική Χωρική Στρατηγική δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα. Αποτελεί ενδεικτική βάση για τους μακροχρόνιους στόχους του χωρικού σχεδιασμού, καθώς και άλλων πολιτικών με χωρικές συνέπειες και για το συντονισμό των χωροταξικών πλαισίων, των επιμέρους επενδυτικών σχεδίων και προγραμμάτων του κράτους, των ΟΤΑ Α΄ και Β΄ Βαθμού και των δημόσιων νομικών προσώπων, καθώς και πλαισίων, σχεδίων και προγραμμάτων που έχουν σημαντικές συνέπειες στην ανάπτυξη και συνοχή του εθνικού χώρου. Για την κατάρτιση της Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής λαμβάνονται υπόψη τα προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της παρ. 8 του άρθρου 79 του Συντάγματος, το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, το πλαίσιο δημοσιονομικής στρατηγικής και το εθνικό πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων, τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, οι διεθνείς, ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και άλλα γενικά ή ειδικά προγράμματα εθνικής ή διαπεριφερειακής κλίμακας που επηρεάζουν σημαντικά τη διάρθρωση και ανάπτυξη του εθνικού χώρου.

Τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια αποτελούν σύνολα κειμένων και διαγραμμάτων, με τα οποία προσδιορίζονται κατευθύνσεις σε εθνικό επίπεδο και, όπου απαιτείται, ρυθμίσεις για τη χωρική διάρθρωση και δομή του οικιστικού δικτύου της χώρας, τη χωρική διάρθρωση τομέων ή κλάδων παραγωγικών δραστηριοτήτων (π.χ. τουρισμός, ενέργεια, βιομηχανία, υδατοκαλλιέργειες),

τη χωρική διάρθρωση δικτύων και υπηρεσιών τεχνικής και διοικητικής υποδομής, τη διαμόρφωση πολιτικής γης, την προστασία του πολιτιστικού και φυσικού τοπίου, τη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση περιοχών του εθνικού χώρου που έχουν ιδιαίτερη σημασία από χωροταξική, περιβαλλοντική, αναπτυξιακή ή κοινωνική άποψη, όπως είναι οι παράκτιες, νησιωτικές, ορεινές και προβληματικές περιοχές και την προώθηση σχεδίων, προγραμμάτων ή έργων χωρικής ανάπτυξης μείζονος σημασίας ή και διακρατικής ή διαπεριφερειακής εμβέλειας. Τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια εκπονούνται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών συστήνονται επιτελικές επιτροπές συντονισμού και παρακολούθησης των εκπονούμενων πλαισίων, στις οποίες συμμετέχουν εκπρόσωποι του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργείων. Κατά την εκπόνησή τους λαμβάνονται υπόψη η Εθνική Χωρική Στρατηγική, το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, το Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής και το Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, το Εθνικό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, η Εθνική Πολιτική Μείωσης Κινδύνου Καταστροφών, οι διεθνείς, ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και άλλα γενικά ή ειδικά προγράμματα εθνικής ή διαπεριφερειακής κλίμακας που επηρεάζουν σημαντικά τη διάρθρωση και ανάπτυξη του εθνικού χώρου, ιδίως στον τομέα, στο πεδίο ή στον τύπο περιοχής που αποτελεί, κατά περίπτωση, το αντικείμενο ρύθμισης κάθε πλαισίου, καθώς και ενωσιακές πολιτικές και στρατηγικές που επηρεάζουν τη διάρθρωση και ανάπτυξή του. Θεσμοθετημένα εν ισχύ σήμερα χωροταξικά πλαίσια υπάρχουν για τις υδατοκαλλιέργειες, τη βιομηχανία, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τα καταστήματα κράτησης

3.3.2 Περιφερειακό επίπεδο

Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια αποτελούν σύνολα κειμένων, χαρτών ή και διαγραμμάτων, με τα οποία παρέχονται κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης και οργάνωσης σε περιφερειακό επίπεδο και, όπου απαιτείται, ρυθμίσεις, ιδίως για την αποτίμηση, ανάδειξη και αξιοποίηση των ιδιαίτερων αναπτυξιακών και γενικότερα χωρικών χαρακτηριστικών κάθε Περιφέρειας για την ισότιμη ένταξή της στον εθνικό, ενωσιακό και διεθνή χώρο, τη χωρική διάρθρωση των βασικών παραγωγικών τομέων και κλάδων, τη χωρική διάρθρωση των περιφερειακών δικτύων μεταφορών και της λοιπής τεχνικής υποδομής περιφερειακού ενδιαφέροντος, τη διάρθρωση του περιφερειακού χώρου, καθώς και τη χωρική οργάνωση και δομή του οικιστικού δικτύου, την οικιστική ανάπτυξη και ανασυγκρότηση του αστικού χώρου, την ανάδειξη, προβολή και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και του οικιστικού και αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος κάθε Περιφέρειας, τον προσδιορισμό ενεργών παρεμβάσεων και προγραμμάτων χωροταξικού και

αστικού χαρακτήρα, όπως ιδίως οι Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) και τα Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ), την προστασία του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου.

Στα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια περιλαμβάνονται και οι εγκεκριμένοι οργανωμένοι υποδοχείς δραστηριοτήτων, καθώς και τα εγκεκριμένα σχέδια δημόσιων ή ιδιωτικών επενδύσεων μεγάλης κλίμακας.

Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια περιλαμβάνονται σε ειδικό Παράρτημα, που συνοδεύεται από κείμενα και διαγράμματα κατάλληλης κλίμακας, κατευθύνσεις ανά δήμο που αφορούν ιδίως:

- α) στη χωροταξική και αναπτυξιακή φυσιογνωμία του δήμου και των επιμέρους δημοτικών ενοτήτων,
- β) στη διάρθρωση και δομή του οικιστικού δικτύου και την οικιστική ανάπτυξη,
- γ) στην προστασία και ανάδειξη του φυσικού, πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος,
- δ) στα υπερτοπικά/διαδημοτικά δίκτυα υποδομής,
- ε) στη χωρική οργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων ή άλλων χρήσεων στον μη αστικό, ιδίως, χώρο,
- στ) στις χρήσεις γης και τους όρους δόμησης,
- ζ) στην προστασία, διαχείριση και τον σχεδιασμό του τοπίου,
- η) στη βιώσιμη αξιοποίηση του ενεργειακού δυναμικού των Περιφερειών, με προτεραιότητα στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.

Κατά την κατάρτισή τους λαμβάνονται υπόψη η Εθνική Χωρική Στρατηγική, το περιφερειακό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης, το Εθνικό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, το οικείο περιφερειακό σχέδιο προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, τα Πλαίσια Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών, καθώς και άλλα γενικά ή ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα, πολιτικές και στρατηγικές που επηρεάζουν τη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου. Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια εκπονούνται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας ύστερα από σχετική ενημέρωση της οικείας Περιφέρειας και υπό την επίβλεψη κοινών με την Περιφέρεια επιτροπών. Για την έγκριση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων απαιτείται η γνώμη του οικείου Περιφερειακού Συμβουλίου. Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια εκπονούνται για όλες τις περιφέρειες της Χώρας, πλην της Περιφέρειας Αττικής. Για την Περιφέρεια Αττικής θέση Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου επέχει το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας. Το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Κεντρικής Μακεδονίας περιλαμβάνει ειδικό Παράρτημα για τον στρατηγικό σχεδιασμό της Μητροπολιτικής Περιοχής Θεσσαλονίκης.

3.3.3 Τοπικό επίπεδο

Σε τοπικό επίπεδο εφαρμόζονται πλέον (Ν. 4759/2020) τα Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΤΠΣ) και τα Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΕΠΣ).

Τα Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια αποτελούν σύνολα κειμένων, χαρτών και διαγραμμάτων, με τα οποία καθορίζονται το πρότυπο χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης και τα βασικά προγραμματικά μεγέθη, όρια πολεοδομικών ενοτήτων και οικισμών, οι χρήσεις γης, οι όροι και περιορισμοί δόμησης, οι σημαντικές πολεοδομικές παρεμβάσεις, Ζώνες Υποδοχής Συντελεστή Δόμησης (ΖΥΣ), ζώνες ειδικών πολεοδομικών κινήτρων, το οδικό δίκτυο, τα λοιπά μεταφορικά, τεχνικά και περιβαλλοντικά δίκτυα και υποδομές, μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, μέτρα υποστηρικτικά της αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών και διαχείρισης συνεπειών φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών και λοιπών απειλών, καθώς και κάθε άλλο μέτρο, όρος ή περιορισμός που απαιτείται για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση της περιοχής μελέτης. Τα ΤΠΣ καλύπτουν την έκταση μιας ή περισσότερων δημοτικών ενοτήτων ενός Δήμου. Τα ΤΠΣ εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις των Περιφερειακών και των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων και περιλαμβάνουν τις αναγκαίες ρυθμίσεις για την επίτευξη των σκοπών τους.

Με τα ΤΠΣ καθορίζονται για κάθε δημοτική ενότητα οι ακόλουθες κατηγορίες περιοχών:

Πίνακας 2: Κατηγορίες περιοχών για την εφαρμογή Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων

A/A	Περιοχή	Σχόλια
1	Οικιστικές Περιοχές (ΟΙΚ):	Οι περιοχές που εξυπηρετούν τη διαβίωση και την οργανωμένη οικονομική και κοινωνική ζωή και δραστηριότητα του ανθρώπου. Στις οικιστικές περιοχές περιλαμβάνονται όλες οι πολεοδομημένες, εντός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων, περιοχές, οι οικισμοί προ του 1923 ή με πληθυσμό κάτω των δύο χιλιάδων (2.000) κατοίκων, καθώς και οι προς πολεοδόμηση περιοχές. Περιλαμβάνονται επίσης οι Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ) με χρήση πρώτης ή δεύτερης κατοικίας, οι Περιοχές Περιβαλλοντικής Αναβάθμισης και Ιδιωτικής Πολεοδόμησης (ΠΠΑΙΠ), οι Ειδικές Περιοχές Περιβαλλοντικής Αναβάθμισης και Ιδιωτικής Πολεοδόμησης (ΕΠΠΑΙΠ), και τα Ειδικά Σχέδια Περιβαλλοντικής Αναβάθμισης και Ανάπτυξης (ΕΣΠΕΡΑΑ).
2	Περιοχές παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (ΠΕΔ):	Οι περιοχές εντός ή και εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών, οι οποίες προσφέρονται για τη χωροθέτηση μεμονωμένων ή οργανωμένων παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι περιοχές αυτές είναι δυνατόν να πολεοδομούνται ανάλογα με το ιδιαίτερο καθεστώς που τις διέπει. Στις περιοχές αυτές με το ΤΠΣ καθορίζονται οι επιτρεπόμενες εντός αυτών κατηγορίες χρήσεων γης, ο συντελεστής δόμησης, καθώς και οι λοιποί όροι και περιορισμοί δόμησης που απαιτούνται για την ανάπτυξη τους. Στις περιοχές της κατηγορίας αυτής εντάσσονται, σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις που τις διέπουν, και εγκεκριμένα Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Δημοσίων Ακινήτων (ΕΣΧΑΔΑ), Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΣΧΑΣΕ), Επιχειρηματικά Πάρκα, άλλοι οργανωμένοι υποδοχείς δραστηριοτήτων, Σύνθετα Τουριστικά Καταλύματα και Μικτά Τουριστικά Καταλύματα Μικρής Κλίμακας.

A/A	Περιοχή	Σχόλια
3	Περιοχές Προστασίας (ΠΕΠ) και Περιοχές με ειδικό νομικό καθεστώς (ΠΕΚ):	Ως ΠΕΠ μπορεί να καθορίζονται οι περιοχές, οι οποίες διαθέτουν ιδιαίτερως αξιόλογα φυσικά ή πολιτιστικά στοιχεία που χρήζουν προστασίας, προβολής και ανάδειξης. Στις περιοχές αυτές οριοθετούνται και καθορίζονται οι επιτρεπόμενες εντός αυτών κατηγορίες χρήσεων γης, ο συντελεστής δόμησης και οι λοιποί όροι και περιορισμοί ή και απαγορεύσεις στις χρήσεις γης και στη δόμηση, καθώς και στην εν γένει άσκηση δραστηριοτήτων και λειτουργιών, για λόγους προστασίας του φυσικού ή πολιτιστικού περιβάλλοντος και του τοπίου. Στις περιοχές αυτές εντάσσονται και εκτάσεις που υπάγονται σε ειδικά νομικά καθεστώτα προστασίας (ΠΕΚ), όπως χώροι αρχαιολογικού ή ιστορικού ενδιαφέροντος, δάση και δασικές εκτάσεις, αιγιαλός και παραλία, ποταμοί, λίμνες, ρέματα, καθώς και προστατευόμενες περιοχές, οι οποίες διέπονται, όσον αφορά στις χρήσεις γης και τους όρους δόμησης, από τα ειδικά καθεστώτα προστασίας τους. Οι περιοχές αυτές ενσωματώνονται στο Τοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο, χωρίς να μεταβάλλεται το προστατευτικό τους καθεστώς. Στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται και οι περιοχές που έχουν χαρακτηρισθεί, με διοικητική πράξη, ως περιοχές αγροτικής ή γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας.
4	Περιοχές ελέγχου χρήσεων γης (ΠΕΧ):	Ως ΠΕΧ νοούνται οι μη πολεοδομημένες και προς πολεοδόμηση, εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών, περιοχές, περίξ των οικιστικών περιοχών ή των περιοχών παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, που δεν εμπίπτουν σε μία από τις παραπάνω περιπτώσεις, για τις οποίες καθορίζονται ειδικοί περιορισμοί στις χρήσεις γης και στους όρους δόμησης, με σκοπό την ορθολογική κατανομή και συσχέτιση των χρήσεων γης, ώστε να αποφεύγονται πιθανές μεταξύ τους συγκρούσεις και ανεξέλεγκτη κατανάλωση φυσικών πόρων.

Η κίνηση της διαδικασίας για τη σύνταξη ΤΠΣ γίνεται είτε από τον οικείο Δήμο είτε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζεται η αναθέτουσα αρχή ως προς τις σχετικές μελέτες. Τα ΤΠΣ υπόκεινται σε διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης. Η έγκριση των ΤΠΣ γίνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ύστερα από γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. Για τις μητροπολιτικές περιοχές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αρμόδιο όργανο για τη γνώμη του προηγούμενου εδαφίου είναι το Συμβούλιο Μητροπολιτικού Σχεδιασμού. Η αρμόδια υπηρεσία και το Κεντρικό Συμβούλιο Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων ελέγχουν και την εναρμόνιση του περιεχομένου των Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων με τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια, καθώς και την έλλειψη αντιφάσεων με αντίστοιχα σχέδια όμορων δημοτικών ενοτήτων. Επίσης, με το ανωτέρω προεδρικό διάταγμα εγκρίνονται και οι κατευθύνσεις, όροι και μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, τα οποία πρέπει να τηρούνται κατά την εξειδίκευση και υλοποίηση των Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων, σύμφωνα με τη σχετική Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, οριοθετούνται προσωρινά οι οριογραμμές των υφιστάμενων, εντός των προς πολεοδόμηση περιοχών, υδατορεμάτων, εγκρίνεται προκαταρκτική μελέτη γεωλογικής καταλληλότητας στις περιοχές, για τις οποίες δεν υπάρχει γεωλογική μελέτη.

Όρια και ρυθμίσεις εγκεκριμένων Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου, που έχουν καθορισθεί, περιλαμβάνονται στο περιεχόμενο των ΤΠΣ και μπορεί να τροποποιούνται με τα προεδρικά διατάγματα έγκρισής τους, εφόσον τούτο

κρίνεται πολεοδομικώς απαραίτητο για την κάλυψη αναγκών οικιστικής, παραγωγικής ή επιχειρηματικής ανάπτυξης και ανασυγκρότησης εντός της οικείας δημοτικής ενότητας.

Μετά από την έγκριση των ΤΠΣ, οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου που έχουν ενσωματωθεί σε αυτά παύουν να ισχύουν ως αυτοτελείς ρυθμίσεις και ισχύουν οι ρυθμίσεις του ΤΠΣ.

Η οικεία Περιφέρεια παρακολουθεί και αξιολογεί την εφαρμογή των ρυθμίσεων των ΤΠΣ. Για τον σκοπό αυτόν, συντάσσει ανά πενταετία τουλάχιστον εκθέσεις αξιολόγησης, με τις οποίες αποτιμάται ο τρόπος εφαρμογής των κατευθύνσεων και ρυθμίσεων των ανωτέρω σχεδίων, καταγράφονται αστοχίες, αδυναμίες και προβλήματα που εντοπίστηκαν κατά την εφαρμογή τους και διατυπώνονται προτάσεις αντιμετώπισής τους. Με τις εκθέσεις αξιολόγησης καταγράφεται επίσης η αναγκαιότητα προσαρμογής του ΤΠΣ σε νέα δεδομένα, καθώς και σε κατευθύνσεις που προκύπτουν από την έγκριση, αναθεώρηση ή τροποποίηση Ειδικών και Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων. Οι ανωτέρω εκθέσεις κοινοποιούνται στον οικείο Δήμο, στην οικεία αποκεντρωμένη διοίκηση και στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη σε σχετικές ενέργειες και δράσεις που άπτονται των σχετικών αρμοδιοτήτων τους.

Τα ΤΠΣ δεν αναθεωρούνται προτού παρέλθει πενταετία από την έγκρισή τους. Πριν από την πάροδο της πενταετίας είναι κατ' εξαίρεση δυνατή η τροποποίησή τους, προκειμένου να αντιμετωπιστούν ζητήματα που ανακύπτουν από την προώθηση ή εφαρμογή προγραμμάτων και δράσεων διεθνούς, ευρωπαϊκού, διακρατικού, διαπεριφερειακού ή διαδημοτικού χαρακτήρα, να αντιμετωπιστούν εξαιρετικές πολεοδομικές ανάγκες από φυσικές ή τεχνολογικές καταστροφές και κινδύνους, να αντιμετωπιστούν πρόσθετες ανάγκες σε κοινωνικό εξοπλισμό, να αντιμετωπιστούν εξαιρετικές και απρόβλεπτες ανάγκες και νέα δεδομένα που αφορούν στην εφαρμογή σχεδίων, έργων και προγραμμάτων ή παρεμβάσεων μεγάλης κλίμακας ή στρατηγικής σημασίας, να προσαρμοστούν σε νομοθετικές τροποποιήσεις μεταγενέστερες της έγκρισής τους ή σε νέα δεδομένα και κατευθύνσεις χωρικού σχεδιασμού που προκύπτουν από την έγκριση, αναθεώρηση ή τροποποίηση Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων και να ενσωματώσουν νέα αρχαιολογικά δεδομένα και τυχόν επικαιροποιημένο θεσμικό πλαίσιο προστασίας των υφιστάμενων αρχαιοτήτων και μνημείων. Τα ΤΠΣ μπορούν να αναθεωρούνται σε κάθε περίπτωση μετά από την πάροδο δέκα (10) ετών από την ημερομηνία, κατά την οποία έγινε η ανάθεση της μελέτης, βάσει της οποίας συντάχθηκαν.

Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλεων μπορεί να αναθεωρηθούν ή να τροποποιηθούν χωρίς να ισχύουν οι πιο πάνω προθεσμίες και προϋποθέσεις.

Στις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας (Ν. 4759/2020) αναφέρεται ότι το «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο» ή το «Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης» ή το «Τοπικό Χωροταξικό Σχέδιο» νοείται εφεξής το Τοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο. Τα ισχύοντα κατά τη δημοσίευση του παρόντος Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης δύνανται να τροποποιούνται σημειακά με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας μετά από γνώμη του ΚΕΣΥΠΟΘΑ ή του Συμβουλίου Μητροπολιτικού Σχεδιασμού για τις περιοχές των Ρυθμιστικών Σχεδίων Αθήνας και Θεσσαλονίκης.

Τα Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΕΠΣ) εκπονούνται για τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη περιοχών ανεξαρτήτως διοικητικών ορίων, που μπορεί να λειτουργήσουν ως υποδοχείς σχεδίων, έργων και προγραμμάτων υπερτοπικής κλίμακας ή στρατηγικής σημασίας, για τις οποίες απαιτείται ειδική ρύθμιση των χρήσεων γης και των λοιπών όρων ανάπτυξής τους. Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια μπορεί να καταρτιστούν και:

- (α) για προγράμματα αστικής ανάπλασης ή περιβαλλοντικής προστασίας ή αντιμετώπισης των συνεπειών από φυσικές καταστροφές,
- (β) για περιοχές παρεμβάσεων στο πλαίσιο προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) όπως οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις, και
- (γ) σε περίπτωση ανάγκης ταχείας ολοκλήρωσης του πολεοδομικού σχεδιασμού πρώτου επιπέδου από την πολιτεία, λόγω κρίσιμων χωρικών προβλημάτων που επιβάλλουν την άμεση αντιμετώπιση ή την αποτροπή δημιουργίας τετελεσμένων καταστάσεων που οφείλονται σε έλλειψη ή ανεπάρκεια πολεοδομικού σχεδιασμού.

Η περιοχή για την οποία καταρτίζεται ένα ΕΠΣ ονομάζεται περιοχή επέμβασης. Το σύνολο της δημοτικής ενότητας που περιλαμβάνει την περιοχή επέμβασης αποτελεί την ευρύτερη περιοχή του ΕΠΣ. Αν η περιοχή επέμβασης εμπίπτει στα διοικητικά όρια περισσότερων δημοτικών ενοτήτων, το σύνολο των δημοτικών ενοτήτων αποτελεί την ευρύτερη περιοχή του ΕΠΣ. Εάν τα όρια της περιοχής επέμβασης ταυτίζονται με τα διοικητικά όρια μιας δημοτικής ενότητας, η συνολική έκταση του οικείου δήμου αποτελεί την ευρύτερη περιοχή της παρούσας. Η περιοχή που περιβάλλει την περιοχή επέμβασης και βρίσκεται σε άμεση συσχέτιση με αυτήν λόγω της αλληλεπίδρασης των πολεοδομικών και λοιπών λειτουργιών της, ονομάζεται ζώνη άμεσης επιρροής.

Τα ΕΠΣ αποτελούν σύνολα κειμένων, χαρτών και διαγραμμάτων με τα οποία καθορίζονται το πρότυπο χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης και τα βασικά προγραμματικά μεγέθη, όρια πολεοδομικών ενοτήτων και οικισμών, οι χρήσεις γης, οι όροι και περιορισμοί δόμησης, οι σημαντικές πολεοδομικές παρεμβάσεις, ζώνες ειδικών πολεοδομικών κινήτρων, το οδικό δίκτυο, τα λοιπά μεταφορικά, τεχνικά και περιβαλλοντικά δίκτυα και

υποδομές, τα μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, μέτρα υποστηρικτικά της αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών και διαχείρισης συνεπειών φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών και λοιπών απειλών, καθώς και κάθε άλλο μέτρο, όρος ή περιορισμός που απαιτείται, ώστε να καταστεί η περιοχή επέμβασης κατάλληλη είτε για τη δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων δραστηριοτήτων, είτε για την πραγματοποίηση προγραμμάτων και παρεμβάσεων. Αν η περιοχή μελέτης του ΕΠΣ περιλαμβάνει ολόκληρες δημοτικές ενότητες, μπορεί επίσης να καθορίζονται σε αυτές Ζώνες Υποδοχής Συντελεστή Δόμησης (ΖΥΣ).

Τα ΕΠΣ εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις των Περιφερειακών και των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων και περιέχουν τις αναγκαίες ρυθμίσεις για την επίτευξη των σκοπών τους, εντός της περιοχής επέμβασης. Εκτός της περιοχής επέμβασης είναι κατ' εξαίρεση επιτρεπτό τα ΕΠΣ να προσδιορίζουν υποδομές, μέτρα και όρους που είναι αναγκαίοι για την οργανική ενσωμάτωση της περιοχής επέμβασης στην ευρύτερη περιοχή που την περιβάλλει.

Τα ΕΠΣ εντάσσονται στο ίδιο επίπεδο σχεδιασμού με τα Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΤΠΣ) και μπορούν να περιλαμβάνουν ρυθμίσεις για όλα τα θέματα που ρυθμίζονται από ΤΠΣ και να τροποποιούν τις ρυθμίσεις των εγκεκριμένων ΤΠΣ.

Πριν από την έγκριση ενός ΕΠΣ, με σκοπό να κριθεί η καταρχήν δυνατότητα χωροθέτησής του, είναι δυνατόν να προηγηθεί η εξής διαδικασία προέγκρισης: μετά από υποβολή αίτησης προέγκρισης από τον φορέα υλοποίησης του ΕΠΣ, χορηγείται σχετική προέγκριση με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, η οποία εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας Υπηρεσίας και σύμφωνη γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. Η απόφαση προέγκρισης κρίνει αποκλειστικά την καταρχήν δυνατότητα χωροθέτησης του ΕΠΣ και δεν εξετάζει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, οι οποίες κρίνονται στο στάδιο της οριστικής έγκρισης αυτού.

Η κίνηση της διαδικασίας για τη σύνταξη ΕΠΣ γίνεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ή από τον οικείο δήμο ή την οικεία Περιφέρεια ή από τον φορέα υλοποίησης του σχεδίου, έργου ή προγράμματος. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζεται, όταν απαιτείται, η αναθέτουσα αρχή ως προς τις σχετικές μελέτες. Τα ΕΠΣ υπόκεινται σε διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης.

Η έγκριση των ΕΠΣ γίνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ύστερα από γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. Για τις μητροπολιτικές περιοχές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αρμόδιο όργανο για τη γνώμη του προηγούμενου εδαφίου είναι το Συμβούλιο Μητροπολιτικού Σχεδιασμού. Η

αρμόδια υπηρεσία και τα αρμόδια Συμβούλια ελέγχουν και την εναρμόνιση του περιεχομένου των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων με τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια, καθώς και τη συμβατότητα με αντίστοιχα σχέδια (Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλεων, ΤΠΣ, ΕΠΣ) στην ίδια και σε όμορες δημοτικές ενότητες.

Η οικεία Περιφέρεια παρακολουθεί και αξιολογεί την εφαρμογή των ρυθμίσεων των ΕΠΣ. Για τον σκοπό αυτόν, μπορεί να συντάσσει, μετά από την παρέλευση πενταετίας τουλάχιστον, εκθέσεις αξιολόγησης, με τις οποίες αποτιμάται ο τρόπος εφαρμογής των κατευθύνσεων και ρυθμίσεων των ανωτέρω σχεδίων, καταγράφονται αστοχίες, αδυναμίες και προβλήματα που εντοπίστηκαν κατά την εφαρμογή τους και διατυπώνονται προτάσεις αντιμετώπισής τους.

ΕΠΣ, κατά την έννοια του παρόντος άρθρου, αποτελούν επίσης:

- οι Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ),
- οι Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ),
- τα Τοπικά Ρυμοτομικά Σχέδια,
- οι Οργανωμένοι Υποδοχείς Μεταποικιακών και Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων,
- τα Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Δημοσίων Ακινήτων (ΕΣΧΑΔΑ),
- τα Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΣΧΑ-ΣΕ).

Με τα Ρυμοτομικά Σχέδια και Πράξεις Εφαρμογής για την πολεοδόμηση ορισμένης περιοχής εξειδικεύονται, σε κλίμακα πόλης ή οικισμού ή τμημάτων αυτών ή σε ζώνες και περιοχές ειδικών χρήσεων, οι ρυθμίσεις των Τοπικών ή Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων περί χρήσεων γης και όρων δόμησης και καθορίζονται επακριβώς οι κοινόχρηστοι, κοινωφελείς και οικοδομήσιμοι χώροι της προς πολεοδόμηση περιοχής, καθώς και τα διαγράμματα των δικτύων υποδομής.

Η διαδικασία σύνταξης των Ρυμοτομικών Σχεδίων Εφαρμογής εκκινεί από τον οικείο δήμο. Η διαδικασία μπορεί να εκκινήσει και από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ή την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, ύστερα από σχετική ενημέρωση του οικείου δήμου. Η έγκριση των Ρυμοτομικών Σχεδίων Εφαρμογής γίνεται με απόφαση του Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ύστερα από γνώμη του οικείου Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. Η έγκριση Ρυμοτομικού Σχεδίου Εφαρμογής σε περιοχές που έχουν ενταχθεί σε Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια μπορεί να γίνει και με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων.

Αρμόδια όργανα για τη χορήγηση των διοικητικών πράξεων, που σχετίζονται με την εκτέλεση οικοδομικών εργασιών, είναι οι Υπηρεσίες Δόμησης (ΥΔΟΜ) των Δήμων, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά από ειδικές διατάξεις.

Ζώνες Υποδοχής Συντελεστή: Η Μεταφορά Συντελεστή Δόμησης (ΜΣΔ) πραγματοποιείται από ακίνητο προσφοράς συντελεστή σε ακίνητο υποδοχής, που βρίσκεται εντός Ζώνης Υποδοχής Συντελεστή Δόμησης (ΖΥΣ). Οι ΖΥΣ εγκρίνονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μετά από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, με τήρηση της ακόλουθης διαδικασίας: α) Κίνηση της διαδικασίας επίσπευσης για την έγκρισή τους, με έκδοση απόφασης από τον οικείο Δήμο ή σύνολο όμορων Δήμων ή την Περιφέρεια ή το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3.4 Αξιολόγηση υφιστάμενης κατάστασης και ανάδειξη κρίσιμων ζητημάτων

Βασικό και πρωτεύων πρόβλημα που εντοπίζεται στο χωροταξικό – πολεοδομικό σχεδιασμό, αφορά καταρχήν το ίδιο το θεσμικό πλαίσιο. Οι νόμοι ψηφίζονται με πληθώρα εξουσιοδοτικών και εκτελεστικών διατάξεων οι οποίες αργούν να εκδοθούν, ενώ συμπληρώνονται στην πορεία με πληθώρα τροποποιήσεων που συχνά περιλαμβάνονται σε νόμους άλλων Υπουργείων.

Πέραν όμως του θεσμικού πλαισίου, το σημαντικότερο ζήτημα που αντιμετωπίζει ο χωροταξικός – πολεοδομικός σχεδιασμός είναι αυτό της διαδικασίας και των υπηρεσιών εφαρμογής.

Ένα άλλο πρόβλημα είναι οι αργές διαδικασίες εκπόνησης, εφαρμογής και αναθεώρησης των σχεδίων αυτών. Παρά το γεγονός ότι η αναπτυξιακή διαδικασία έχει καθημερινή διάσταση και δυναμική που επηρεάζει τον χώρο, τα σχέδια αυτά συνήθως έχουν έναν δεκαπενταετή κύκλο με αποτέλεσμα να καθίστανται αναποτελεσματικά από κάποιο σημείο και μετά.

Πλήθος αναλύσεων και μελετών (Οικονόμου, 2008, Γεμεντζή, 2011) έχουν καταγράψει επαρκώς, τα χαρακτηριστικά του ελληνικού συστήματος σχεδιασμού του χώρου, τα οποία συνοπτικά είναι: η πολυπλοκότητα, τα πολλαπλά επίπεδα σχεδιασμού, ο υπερβολικός συγκεντρωτισμός στην έγκριση, η έλλειψη συνοχής στην πράξη μεταξύ των επιπέδων σχεδιασμού, η ισχνή υποστήριξη του αναπτυξιακού σχεδιασμού, η επικάλυψη αρμοδιοτήτων κλπ. Συχνά παρατηρούνται και σημεία εκφυλισμού του συστήματος επειδή είναι δυσλειτουργικό, χρονοβόρο και αναποτελεσματικό.

Βασικά προβλήματα παρατηρούνται στην ακολουθούμενη διαδικασία παραγωγής των σχετικών πολεοδομικών μελετών. Τα κύρια προβλήματα διαπιστώνεται ότι οφείλονται: α) στην έλλειψη κατευθύνσεων και οδηγιών από τις αρμόδιες κεντρικές υπηρεσίες για την ακολουθητέα στρατηγική σε όλο το φάσμα της διαδικασίας παραγωγής των μελετών, β) στην απουσία και την έλλειψη συντονισμού εκ μέρους της πλειονότητας των αρμόδιων υπηρεσιών από τη διαδικασία αυτή, γ) στην καθυστερημένη έκδοση προδιαγραφών για την εκπόνηση των απαιτούμενων ειδικών μελετών (γεωλογικές και περιβαλλοντικές) καθώς και στον τρόπο που αλληλοτροφοδοτούνται οι συμπληρωματικές μελέτες με τα διάφορα σχέδια, δ) στην έλλειψη των

αναγκαίων από τις προδιαγραφές ψηφιακών υποβάθρων, ε) στην έλλειψη κωδικοποίησης κυρίως στο επίπεδο των χρήσεων γης (ενιαιοποίηση και εκλογίκευση) των σχεδίων των μελετών, στ) στην αύξηση του συνολικού κόστους εκπόνησης των μελετών με τις πρόσθετες απαιτούμενες μελέτες (ιδιαίτερα των γεωλογικών και περιβαλλοντικών), καθιστώντας δύσκολη την εξεύρεση χρηματοδοτικών πόρων από τους ΟΤΑ με αποτέλεσμα την καθυστέρηση του πολεοδομικού σχεδιασμού και της οργάνωσης του χώρου.

Επίσης, οι υπηρεσίες εφαρμογής έχουν περιορισμένες δυνατότητες λόγω έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού το οποίο να κατανοεί τον χώρο ως αναπτυξιακό υπόβαθρο, αλλά και ως ουσιαστική παράμετρο της ποιότητας ζωής. Επιπρόσθετα, δεν υπάρχουν επαρκείς υπηρεσίες παρακολούθησης της εξέλιξης της υλοποίησης των σχεδίων αυτών, αλλά και των χωρικών δυναμικών που αναπτύσσονται από την αναπτυξιακή διαδικασία, παρά το γεγονός ότι υπάρχει η θεσμική δυνατότητα.

Βάσει του Ν. 4759/2020 η οικεία Περιφέρεια παρακολουθεί και αξιολογεί την εφαρμογή των ρυθμίσεων των ΤΠΣ. Για τον σκοπό αυτό, συντάσσει ανά πενταετία τουλάχιστον εκθέσεις αξιολόγησης, με τις οποίες αποτιμάται ο τρόπος εφαρμογής των κατευθύνσεων και ρυθμίσεων των ανωτέρω σχεδίων, καταγράφονται αστοχίες, αδυναμίες και προβλήματα που εντοπίστηκαν κατά την εφαρμογή τους και διατυπώνονται προτάσεις αντιμετώπισής τους. Οι ανωτέρω εκθέσεις της οικείας Περιφέρειας κοινοποιούνται στον οικείο δήμο, στην οικεία αποκεντρωμένη διοίκηση και στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη σε σχετικές ενέργειες και δράσεις που άπτονται των σχετικών αρμοδιοτήτων τους.

Παρακάτω καταγράφονται τα σημαντικότερα κρίσιμα ζητήματα:

Πίνακας 3: Κρίσιμα ζητήματα τοπικού χωροταξικού-πολεοδομικού σχεδιασμού

A/A	Κρίσιμα Ζητήματα	Σχόλια
1	Χρονοβόρες διαδικασίες μεταξύ εκπόνησης και εφαρμογής	<p>Η διαδικασία εκπόνησης, έγκρισης και θεσμοθέτησης μιας πολεοδομικής μελέτης ένταξης, επέκτασης ή ανάπλασης, είναι μια πολύπλοκη διαδικασία με πολλές συγκρούσεις συμφερόντων, η οποία όπως προκύπτει από στατιστικά στοιχεία διαρκεί έως και 14 χρόνια. Θεωρείται ότι η κατάσταση αυτή ευθύνεται κατά σημαντικό μέρος για την αυθαίρετη ή/και άναρχη δόμηση που χαρακτηρίζει τον ελληνικό χώρο. Από τα υπάρχοντα στοιχεία (ΣΕΒ, 2021) προκύπτει ότι το 25% του χρόνου αναλύσκεται σε διαδικασίες σε επίπεδο Δήμου (αναρτήσεις, ενστάσεις κλπ.), 25% του χρόνου στο επίπεδο της θεσμοθέτησης (νομοθετικό έργο, ΣΤΕ, έκδοση ΠΔ) και το 50% στις υπηρεσίες (ιδίως στην κεντρική υπηρεσία του ΥΠΕΝ,) όπου το 25% του συνόλου τουλάχιστον είναι νεκρός χρόνος (χρόνος αναμονής).</p> <p>Οι σημαντικές αυτές καθυστερήσεις στις Κεντρικές Υπηρεσίες του ΥΠΕΝ, οφείλονται κυρίως στο γεγονός ότι το ΣτΕ, με επανειλημμένη και πάγια νομολογία του [σύμφωνα με μια σειρά αποφάσεων του ΣτΕ (1421/2013, 1422/2013, 4190/2014, 4982/2014, 4986/2014, 4984/2014, 4983/2014, 4985/2014, 4013/2013, 4784/2013, 4785/2013)] έχει «ακυρώσει» αποκεντρωτικές διατάξεις νόμων, με τις οποίες οι Πολεοδομικές Μελέτες (πλην ελαχίστων περιπτώσεων) εγκρίνονταν με Αποφάσεις του Υπουργού ΥΠΕΝ.</p> <p>Επίσης, μεγάλες καθυστερήσεις παρατηρούνται στην εκπόνηση και έγκριση των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων και των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων. Για παράδειγμα, ο μέσος όρος ολοκλήρωσης των Περιφερειακών Χωροταξικών Σχεδίων ανέρχεται σε 7,3 έτη, χρόνος που είναι υπερδιπλάσιος του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος.</p>
2	Προκήρυξη μελετών με βάση διαθεσιμότητα πόρων εκπόνησης και όχι με βάση την αναγκαιότητα	<p>Δεν υπάρχουν κατευθύνσεις για τη στρατηγική που θα πρέπει να ακολουθείται ώστε να επιτυγχάνεται ταχύρρυθμη ένταξη περιοχών υψηλής προτεραιότητας στο σχέδιο πόλης. Η προκήρυξη μελετών γίνεται χωρίς αντικειμενικά κριτήρια και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι σχεδιαστικές ανάγκες της ευρύτερης περιοχής ένταξης ενός ΟΤΑ. Έτσι, όσοι ΟΤΑ εξασφαλίσουν χρηματοδότηση προχωρούν άμεσα τη διαδικασία εκπόνηση πολεοδομικής μελέτης, σε αντίθεση με ορισμένους άλλους που αν και χρήζουν επιλεκτικής αντιμετώπισης λόγω έντονων οικιστικών και αναπτυξιακών πιέσεων ή ύπαρξης οικολογικά ευαίσθητων περιοχών εντός των ορίων τους δεν έχουν τα απαιτούμενα κονδύλια. Ιδιαίτερα μετά την εφαρμογή του Καλλικράτη στους περισσότερους νέους Δήμους, τμήματα της έκτασης τους, καλύπτονται από ΓΠΣ/ΣΧΟΑΠ, ενώ για άλλα τμήματα με παρόμοια χαρακτηριστικά, δεν έχει καν ξεκινήσει η διαδικασία εκπόνησης συναφών μελετών.</p>
3	Χαμηλός αριθμός τοπικών πολεοδομικών σχεδίων	<p>Λόγω των ιδιαίτερα χρονοβόρων διαδικασιών, του κόστους των μελετών, των απαιτούμενων επί μέρους μελετών κ.ά. μόνο ένας μικρός αριθμός ΟΤΑ της χώρας διαθέτει πολεοδομικό σχεδιασμό πρώτου επιπέδου. Σύμφωνα με το ΥΠΕΝ, μόνο στο 20% των δημοτικών ενότητων της χώρας (σύνολο 1140) διαθέτουν ΓΠΣ ή ΣΧΟΑΠ. Τα μισά από αυτά κρίνονται παρωχημένα. Το 23% δεν βρίσκεται στη φάση εκπόνησης ΓΠΣ ή ΣΧΟΑΠ, ενώ το 57% δεν διαθέτει εγκεκριμένα σχέδια, ούτε μελέτες σε εξέλιξη. Τα επόμενα χρόνια θα πρέπει το 90% των ΟΤΑ να εκπονήσει ΤΠΣ.</p> <p>Η απουσία πολεοδομικών ή χωρικών σχεδίων επιφέρει αρνητικές επιδράσεις στην οικιστική επέκταση, στη χωροθέτηση οικονομικών δραστηριοτήτων, στην ανάπτυξη των υποδομών και στο περιβάλλον. Επίσης, προκαλείται άναρχη οικιστική ανάπτυξη και συγκρούσεις χρήσεων γης.</p>
4	Έλλειψη κωδικοποίησης περιεχομένου και συμβολισμών σχεδίων	<p>Επιπλέον, η μη κωδικοποίηση του τρόπου παρουσίασης των απαιτούμενων στοιχείων μιας μελέτης και των συμβολισμών των σχεδίων δυσχεραίνει την απαραίτητη ενιαία αντίληψη – εικόνα των μελετών στο επίπεδο των Δήμων (μετά την εφαρμογή του Καλλικράτη), της Περιφερειακής Ενότητας, της Περιφέρειας και του συνόλου της χώρας. Επισημαίνεται ωστόσο η κατεύθυνση από τη Δ/ση Χωροταξίας για ομογενοποίηση στο μέγιστο δυνατό βαθμό του περιεχομένου και των συμβόλων των σχεδίων της αξιολόγησης και αναθεώρησης των Περιφερειακών Πλαισίων.</p>

Α/Α	Κρίσιμα Ζητήματα	Σχόλια
5	Εμπλοκή αρμοδιοτήτων μεταξύ κεντρικού κράτους και αυτοδιοίκησης – επικυριαρχία της κεντρικής διοίκησης	<p>Διαπιστώνεται παρατεταμένη εμπλοκή στη μεταβίβαση ουσιαστικών αρμοδιοτήτων χωροταξίας – πολεοδομίας αλλά και προστασίας περιβάλλοντος στις αιρετές αρχές (που προέκυψαν από την εφαρμογή του Καλλικράτη) και η σχετική ανελαστική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία με την ερμηνεία της παρ. 2 του άρθρου 24 του συντάγματος ενίσχυσε την αντίληψη της κυριαρχίας της κεντρικής διοίκησης στον σχεδιασμό.</p> <p>Έτσι, για παράδειγμα, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η κίνηση της διαδικασίας για τη σύνταξη ΤΠΣ γίνεται είτε από τον οικείο Δήμο είτε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, η δε κίνηση της διαδικασίας για τη σύνταξη ΕΠΣ γίνεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ή από τον οικείο Δήμο ή την οικεία Περιφέρεια ή από τον φορέα υλοποίησης του σχεδίου, έργου ή προγράμματος. • Τα ισχύοντα κατά τη δημοσίευση του Ν. 4759/2020 Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης δύνανται να τροποποιούνται σημειακά με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας μετά από γνώμη του ΚΕΣΥΠΟΘΑ • Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζεται η αναθέτουσα αρχή ως προς τις σχετικές μελέτες. Τα ΤΠΣ/ΕΠΣ υπόκεινται σε διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης. Η έγκριση των ΤΠΣ/ΕΠΣ γίνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ύστερα από γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. Με το ανωτέρω προεδρικό διάταγμα εγκρίνονται και οι κατευθύνσεις, όροι και μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, τα οποία πρέπει να τηρούνται κατά την εξειδίκευση και υλοποίηση των Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων. • Για τις μητροπολιτικές περιοχές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αρμόδιο όργανο για τη γνώμη του προηγούμενου εδαφίου είναι το Συμβούλιο Μητροπολιτικού Σχεδιασμού. • Η διαδικασία σύνταξης των Ρυμοτομικών Σχεδίων Εφαρμογής εκκινεί από τον οικείο Δήμο. Η διαδικασία μπορεί να εκκινήσει και από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ή την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, ύστερα από σχετική ενημέρωση του οικείου δήμου. • Η έγκριση των Ρυμοτομικών Σχεδίων Εφαρμογής γίνεται με απόφαση του Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ύστερα από γνώμη του οικείου Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. Η έγκριση Ρυμοτομικού Σχεδίου Εφαρμογής σε περιοχές που έχουν ενταχθεί σε Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια μπορεί να γίνει και με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. • Η Μεταφορά Συντελεστή Δόμησης (ΜΣΔ) πραγματοποιείται από ακίνητο προσφοράς συντελεστή σε ακίνητο υποδοχής, που βρίσκεται εντός Ζώνης Υποδοχής Συντελεστή Δόμησης (ΖΥΣ). Οι ΖΥΣ εγκρίνονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μετά από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, με τήρηση της ακόλουθης διαδικασίας: α) Κίνηση της διαδικασίας επίσημης για την έγκρισή τους, με έκδοση απόφασης από τον οικείο Δήμο ή σύνολο όμορων Δήμων ή την Περιφέρεια ή το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Α/Α	Κρίσιμα Ζητήματα	Σχόλια
6	Έλλειψη κωδικοποίησης της χωροταξικής και πολεοδομικής νομοθεσίας, σε συνδυασμό με έναν μεγάλο αριθμό σχεδίων	<p>Υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός νομοθετημάτων που ρυθμίζουν το σχεδιασμό και την εφαρμογή γενικών και εξειδικευμένων χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων, καθώς και μια πανοπερμία θεσμοθετημένων ειδικών χωρικών πλαισίων και σχεδίων όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Εθνική Χωρική Στρατηγική ▶ Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια ▶ Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια ▶ Ρυθμιστικά Σχέδια ▶ Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου ▶ Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ) ▶ «Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης» ή «Τοπικό Χωροταξικό Σχέδιο» ▶ Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια ▶ Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια ▶ Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ) ▶ Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) ▶ Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) ▶ Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ) ▶ Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Δημοσίων Ακινήτων (ΕΣΧΑΔΑ) ▶ Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΣΧΑΣΕ) ▶ Ζώνες Υποδοχής Συντελεστή Δόμησης (ΖΥΣ) ▶ Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ) ▶ Περιοχές Περιβαλλοντικής Αναβάθμισης και Ιδιωτικής Πολεοδόμησης (ΠΠΑΙΠ) ▶ Ειδικές Περιοχές Περιβαλλοντικής Αναβάθμισης και Ιδιωτικής Πολεοδόμησης (ΕΠΠΑΙΠ) ▶ Ειδικά Σχέδια Περιβαλλοντικής Αναβάθμισης και Ανάπτυξης (ΕΣΠΕΡΑΑ) ▶ Επιχειρηματικά Πάρκα ▶ Άλλοι οργανωμένοι υποδοχείς δραστηριοτήτων ▶ Σύνθετα Τουριστικά Καταλύματα και Μικτά Τουριστικά Καταλύματα Μικρής Κλίμακας ▶ Περιοχές Προστασίας (ΠΕΠ) ▶ Περιοχές με ειδικό νομικό καθεστώς (ΠΕΚ) ▶ Περιοχές ελέγχου χρήσεων γης (ΠΕΧ) <p>Με τον Ν. 4759/2020 επιχειρείται μια ανασύνταξη του θεσμικού πλαισίου. Παρόλα αυτά, απαιτείται περαιτέρω απλοποίηση του θεσμικού πλαισίου, καθώς και κωδικοποίηση αυτού, δεδομένου ότι υπάρχει μεγάλος αριθμός νομοθετημάτων τα οποία εξακολουθούν να ισχύουν για επί μέρους χωρικά σχέδια.</p>

Α/Α	Κρίσιμα Ζητήματα	Σχόλια
7	Καθυστερήσεις και ασυνέχειες στην εκπόνηση και εφαρμογή του χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα	<p>Δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι το έλλειμμα, εδώ και δεκαετίες, του χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα είχε σαν αποτέλεσμα αρνητικές επιπτώσεις στην ορθολογική ανάπτυξη και οργάνωση της χώρας, καθώς και στην προστασία του περιβάλλοντος. Οι σύγχρονες συγκυρίες και προκλήσεις καθιστούν επιτακτική όσο ποτέ άλλοτε την υλοποίηση και εφαρμογή του χωροταξικού σχεδιασμού.</p> <p>Η ολοκλήρωση του σχεδιασμού αυτού συνιστά μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις για τη χώρα, η οποία αποκτά ιδιαίτερη αξία από τη στιγμή που θα υπάρξει η συνεχής αξιολόγηση και επικαιροποίηση του σχεδιασμού αυτού, αλλά και η έγκαιρη εναρμόνισή του με τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού, μέσω των οποίων δίνεται η «ευκαιρία» σε κάθε περιοχική να «αποφασίσει» η ίδια για την ανάπτυξη και το μέλλον της.</p> <p>Όμως, με τη θεσμοθέτηση και μόνο της Γενικής Χωρικής Στρατηγικής, των Ειδικών και των Περιφερειακών Πλαισίων, καθώς και των τοπικών σχεδίων δεν επιτυγχάνεται αυτομάτως και η χωροθέτηση έργων, υποδομών, κλπ., αλλά απαιτείται επιπλέον η εναρμόνιση των κατευθύνσεων του υποκείμενου σχεδιασμού με εκείνες του εν λόγω πλαισίου.</p> <p>Σε αντίθετη περίπτωση ο σχεδιασμός και γενικότερα η σημαντική προσπάθεια εκπόνησης και θεσμοθέτησης του χωροταξικού και πολεοδομικού διατρέχει τον κίνδυνο να αναιρεθεί, εφόσον δεν επιτευχθεί η εναρμόνιση του ανώτερου (χωροταξικού) επιπέδου σχεδιασμού με το υποκείμενο (πολεοδομικό) επίπεδο σχεδιασμού (ΤΠΣ, ΕΠΣ, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, Ρυθμιστικά Σχέδια, ΖΟΕ, κλπ), όπως προβλέπεται από τη νομοθεσία (Ν.2742/99), η οποία καθιερώνει μια ιεραρχική σχέση μεταξύ των δύο αυτών επιπέδων σχεδιασμού.</p> <p>Τα ΤΠΣ και τα ΕΠΣ εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις των Περιφερειακών και των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων και περιλαμβάνουν τις αναγκαίες ρυθμίσεις για την επίτευξη των σκοπών τους. Η αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΝ και το Κεντρικό Συμβούλιο Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων θα ελέγχουν στο εξής και την εναρμόνιση του περιεχομένου των ΤΠΣ και ΕΠΣ με τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια, καθώς και τη συμβατότητα με αντίστοιχα σχέδια (Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλεων), καθώς και την έλλειψη αντιφάσεων με αντίστοιχα σχέδια όμορων δημοτικών ενότητων.</p> <p>Καταρχάς η εναρμόνιση νέων ή υφιστάμενων σχεδίων με τον υπερκείμενο χωροταξικό σχεδιασμό, προϋποθέτει την εφαρμογή μιας κάθετης υιοθέτησης των επί μέρους χωροταξικών κειμένων: από το γενικό στο ειδικό.</p> <p>Σήμερα στη χώρα δεν έχουν υιοθετηθεί όλα τα ειδικά χωροταξικά πλαίσια (π.χ. του τουρισμού). Επίσης, υπάρχουν ακόμη περιφέρειες χωρίς εγκεκριμένο αναθεωρημένο περιφερειακό χωροταξικό πλαίσιο. Συνεπώς, η ιεραρχημένη εκπόνηση των τοπικών σχεδίων προϋποθέτει την ολοκλήρωση και τον εκσυγχρονισμό των υπερκείμενων χωροταξικών πλαισίων. Όμως, πρέπει να τονισθεί ότι η θεσμοθέτηση των χωροταξικών πλαισίων δε σημαίνει και την αυτόματη εναρμόνιση του υποκείμενου επιπέδου σχεδιασμού, των πολεοδομικών σχεδίων. Η τροποποίηση, δηλαδή, τυχόν διαφορετικών ή και αντίθετων κατευθύνσεων που ενυπάρχουν σε εγκεκριμένα πολεοδομικά σχέδια δεν είναι αυτόματη. Τα σχέδια αυτά πρέπει να τροποποιηθούν ή να αναθεωρηθούν σύμφωνα με τις διατάξεις που τα διέπουν (και τους χρόνους που απαιτεί η διαδικασία αυτή), ώστε να εναρμονισθούν με τις κατευθύνσεις του εθνικού και περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού. Το γεγονός αυτό σημαίνει πρακτικά ότι ακόμη και μετά την έγκριση των χωροταξικών πλαισίων θα εφαρμόζονται οι κατευθύνσεις των τοπικών σχεδίων, καθώς η ισχύουσα νομοθεσία δεν παρέχει τη δυνατότητα άμεσης και ευθείας τροποποίησής τους. Αυτό αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα του τρέχοντος συστήματος σχεδιασμού, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ότι η ισχύουσα νομοθεσία δεν θέτει αποκλειστικές προθεσμίες για την επιδιωκόμενη εναρμόνιση μεταξύ χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων. Η έλλειψη αυτή σε συνδυασμό με την παρατηρούμενη βραδύτητα στις διαδικασίες αναθεώρησης των πολεοδομικών σχεδίων, υποδεικνύει ήδη τον κίνδυνο αναιρέσης των κατευθύνσεων των χωροταξικών σχεδίων από τις διαφορετικές ή αντίθετες ρυθμίσεις των υποκείμενων πολεοδομικών σχεδίων. Σε μικρότερο βαθμό το ίδιο ισχύει μεταξύ του επιπέδου των ΓΠΣ-ΣΧΟΟΑΠ και των υφιστάμενων ρυμοτομικών σχεδίων. Σε κάθε περίπτωση όμως απαιτείται τροποποίηση της Πολεοδομικής Μελέτης και των Ρυμοτομικών Σχεδίων.</p> <p>Επίσης, για την εύρυθμη λειτουργία του σχεδιασμού απαιτείται ο εξορθολογισμός, η αποσαφήνιση και η τυποποίηση του περιεχομένου κάθε επιπέδου σχεδιασμού ώστε να μειωθούν οι επικαλύψεις που προκαλούν τριβές. Απαιτείται, δηλαδή, ο προσδιορισμός με σαφήνεια του αντικείμενου του κάθε επιπέδου σχεδιασμού και ιδίως το είδος των χωροθετούμενων έργων και δραστηριοτήτων, ώστε να μην παρατηρείται το φαινόμενο έργα και δραστηριότητες, π.χ. εθνικού ή περιφερειακού επιπέδου (υπερτοπικής σημασίας) να χωροθετούνται από τοπικά σχέδια (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ ή ΤΠΔ/ΕΠΣ) ή το αντίθετο, ή ακόμη διαφορετικά εργαλεία να διευθετούν τον ίδιο χώρο. Είναι επίσης σημαντικό να εξεταστεί η δυνατότητα και η ύπαρξη ή μη της αναγκαιότητας διαφοροποίησης των προδιαγραφών εκπόνησης ΤΠΣ/ΕΠΣ ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της περιοχής, ώστε να αντιμετωπίζεται διαφορετικά ένας αστικός Δήμος και μια αγροτική περιοχή.</p> <p>Είναι ενδεχομένως απαραίτητο να εξεταστεί η δυνατότητα θέσπισης αποκλειστικής προθεσμίας για την προσαρμογή των κατώτερων ιεραρχικά σχεδίων στις προβλέψεις των ανώτερων σχεδίων (Γενικά, Ειδικά, Περιφερειακά Πλαίσια).</p> <p>Στο έλλειμμα του ολοκληρωμένου χωροταξικού, πολεοδομικού σχεδιασμού προστίθεται ακόμη η έλλειψη δύο πολύ βασικών εργαλείων για την απρόσκοπτη προώθηση της οικιστικής ανάπτυξης και οργάνωσης, της ανάπτυξης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και της αδειοδότησης των έργων, που είναι το Κτηματολόγιο και οι Δασικοί Χάρτες. Θέματα όπως περιοχών που είχαν χαρακτηριστεί ως οικιστικές (ως οικισμοί ακόμη ή και με ρυμοτομικά σχέδια), ή περιοχές παραγωγικών δραστηριοτήτων και μεταγενέστερα αμφισβητούμενων ως προς τον χαρακτήρα και το ιδιοκτησιακό καθεστώς θέτουν θέματα ισονομίας και αξιοπιστίας του κράτους, ενώ παράλληλα καθιστούν χρονοβόρες τις διαδικασίες και ικανές να αποτρέψουν το ενδιαφέρον για υγιείς επενδύσεις.</p>

Α/Α	Κρίσιμα Ζητήματα	Σχόλια
8	Έλλειψη προγραμματισμού και οργάνωσης των Πράξεων Εφαρμογής των ισχυουσών πολεοδομικών μελετών και των παλιών ρυμοτομικών σχεδίων και μεγάλο κόστος εφαρμογής όσο και των απαιτούμενων απαλλοτριώσεων	<p>Οι Δήμοι, που είναι (ήδη από τις διατάξεις του ΝΔ της 17.7.1923) οι αρμόδιοι φορείς για την εφαρμογή των σχεδίων τους και την εκτέλεση των έργων στους κοινόχρηστους χώρους, υστερούν σε μεγάλο βαθμό να τα υλοποιήσουν. Πέραν των υπαρχόντων προβλημάτων στη στελέκωση των Τεχνικών Υπηρεσιών των Δήμων με εξειδικευμένα στελέχη, στην πολυπλοκότητα και τα «αδιέξοδα» της σχετικής νομοθεσίας, στις πολύπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες, οι Δήμοι γενικά δεν δίνουν βαρύτητα, ούτε και ενδιαφέρον στο να εφαρμόσουν τα σχέδιά τους. Διατάξεις που έγιναν για να διευκολύνουν την εφαρμογή για σημαντικούς κοινόχρηστους χώρους σε παλιά ρυμοτομικά σχέδια (άρθρο 16 του Ν. 2508/1997) δεν αξιοποιήθηκαν από κανέναν Δήμο. Οι Πράξεις Εφαρμογής στα σχέδια που εγκρίθηκαν με τις διατάξεις εισφορών του Ν.1337/1983, προωθήθηκαν σε πολύ μικρό ποσοστό (εκτιμάται ότι κυρώθηκαν πράξεις εφαρμογής σε έκταση ποσοστού μικρότερου του 40% των εγκεκριμένων σχεδίων). Οι Δήμοι στη συντριπτική τους πλειοψηφία δεν έχουν συστηματικά στοιχεία για το βαθμό εφαρμογής των σχεδίων τους, αλλά ούτε γνωρίζουν και το κόστος στο οποίο ανέρχεται αυτή η εφαρμογή. Το κόστος αυτό είναι εξαιρετικά υψηλό και αυτό για τους εξής λόγους:</p> <ul style="list-style-type: none"> • οι ισχύουσες υποχρεώσεις των ιδιοκτησιών σε εισφορά γης είναι πολύ χαμηλές για τις ιδιοκτησίες μέχρι 1.000 τ.μ., σε συνδυασμό με τη μεγάλη και συνήθως αυθαίρετη κατάτμηση της γης, • οι περισσότερες πολεοδομικές μελέτες έχουν ελλειμματικό ισοζύγιο (άθροισμα εισφορών μικρότερο από τους προβλεπόμενους κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους), με αποτέλεσμα τη δημιουργία μεγάλων υποχρεώσεων για απαλλοτριώσεις, και • άλλοι μηχανισμοί για αποφυγή απαλλοτριώσεων, όπως ο θεσμός της μεταφοράς ΣΔ εφαρμόστηκαν αποσπασματικά, χωρίς σχεδιασμό, με συνέπεια η εφαρμογή του θεσμού αυτού να έχει ανασταλεί με αποφάσεις του ΣτΕ. <p>Τα προβλήματα από τη μη εφαρμογή του σχεδιασμού πλήττουν άμεσα τους πολίτες που έχουν δεσμευμένες από τα σχέδια ιδιοκτησίες (κοινόχρηστα και κοινωφελή), οι οποίοι διεκδικούν δικαστικά την αποδέσμευσή τους. Έτσι, αφενός ταλαιπωρούνται οι πολίτες και αφετέρου καταργούνται αναγκαίοι για την πόλη κοινόχρηστοι και κοινωφελείς χώροι. Ως εκ τούτου, σε πολλές περιπτώσεις, τα παραγόμενα σχέδια μένουν «στα χαρτιά» ή ακυρώνονται στην πράξη.</p> <p>Η μη εφαρμογή του σχεδιασμού επεκτείνεται και στη μη εξειδίκευση και καταγραφή των χρήσεων γης, κυρίως στα παλιά σχέδια (προ του 1337/1983), τα οποία στερούνταν χρήσεων και επειδή μετά την έγκριση των ΓΠΣ, πολύ λίγες μελέτες αναθεώρησης εγκρίθηκαν στις πόλεις για να εξειδικευτούν οι χρήσεις γης.</p>

3.5 Συμπεράσματα

Σε ό,τι αφορά τον πολεοδομικό σχεδιασμό, οι προσπάθειες που έχουν καταβληθεί την τελευταία τριακονταετία για τον εκσυγχρονισμό του δεν απέδωσαν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Το πλήθος και η έλλειψη συνοχής των πολεοδομικών διατάξεων, το μακρό χρονικό διάστημα που απαιτείται για την έγκριση μιας πολεοδομικής μελέτης, η γραφειοκρατία, η αδυναμία των πολεοδομικών θεσμών να εγγυηθούν την προστασία της ιδιοκτησίας, η μη επίλυση χρόνιων συγκρούσεων ως προς τις χρήσεις γης δημιούργησαν ένα αναποτελεσματικό σύστημα που κάθε άλλο παρά μπόρεσε να ανταποκριθεί στην ανάγκη της κοινωνίας για γρήγορα πολεοδομημένη γη και βιώσιμους οικισμούς. Επιπλέον, η προτίμηση σε πολιτικές αποσπασματικού χαρακτήρα, η εισαγωγή μέτρων για τον σχεδιασμό του χώρου και την προστασία του περιβάλλοντος που βασίζονταν σε υπερβολικές απαγορεύσεις και περιορισμούς οδήγησαν σε πλέγματα λειτουργιών και χρήσεων γης που παρεμποδίζουν την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης αναπτυξιακής στρατηγικής σε τοπικό επίπεδο μέσα από την εκμετάλλευση των κατά περιοχή συγκριτικών πλεονεκτημάτων.

Υπό το πρίσμα των παρατηρήσεων αυτών, δεν θα πρέπει να ξενίζει η διαπίστωση ότι τα παραδοσιακά πρότυπα χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης, όπως η αυθαίρετη δόμηση και η εκτός σχεδίου διάσπαρτη χωροθέτηση οικιστικών δραστηριοτήτων, διαιωνίζονται απρόσκοπτα μέχρι σήμερα, αλλά ούτε το γεγονός ότι όλα τα μεγάλα επενδυτικά σχέδια του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα που προωθήθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες (π.χ. ολυμπιακά έργα, Ελληνικό, πρόγραμμα διπλής ανάπλασης Λ. Αλεξάνδρας - Βοτανικού) υποχρεώθηκαν να καταφύγουν για την υλοποίησή τους σε ειδικές (ad hoc) νομοθετικές ρυθμίσεις, έξω από τη φιλοσοφία και τις διαδικασίες του γενικού πολεοδομικού σχεδιασμού. Με νομοθετικές ρυθμίσεις επιχειρείται ακόμη και η αλλαγή χρήσης κτηρίων μέσα στον αστικό ιστό ή και η θέσπιση οικονομικών – πολεοδομικών κινήτρων για αναβάθμιση περιοχών, κάτι που έπρεπε να προκύπτει, μέσα από αναθεωρήσεις Σχεδίων Πόλεων ή Μελετών Ανάπλασης. Τα προβλήματα αυτά, επιχείρησαν να επιλύσουν με σαφώς βελτιωτικές ρυθμίσεις οι Νόμοι 3894/2010 και 3986/2011, με θέσπιση εργαλείων ταχείας χωροθέτησης πέρα και έξω από το υφιστάμενο πλαίσιο πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού. Ειδικότερα προβλέφθηκε η έγκριση με Προεδρικά Διατάγματα για τα «Ειδικά

Σχέδια Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Περιοχών Εγκατάστασης Στρατηγικών Επενδύσεων» (Ν.3894/2010) και τα «Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Δημοσίων Ακινήτων (ΕΣΧΑΔΑ)» (Ν. 3986/11). Τέλος, με σχετικό Σχέδιο Νόμου προβλέφθηκε η έγκριση με Προεδρικό Διάταγμα και για τα «Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΣΧΑΣΕ)» για την περίπτωση στρατηγικών επενδύσεων επί ιδιωτικών εκτάσεων.

3.6 Προτάσεις για μεταρρύθμιση

Η αναζήτηση λύσεων για τον απεγκλωβισμό από τα αδιέξοδα θα πρέπει, επομένως, να κινηθεί σε ρεαλιστικά και εφικτά πλαίσια, λαμβάνοντας υπόψη κρίσιμα ζητήματα όπως:

- Η αποτελεσματικότητα της ίδιας της διαδικασίας σχεδιασμού, δηλαδή η παραγωγή, θεσμοθέτηση και εφαρμογή πολεοδομικών σχεδίων, σε εύλογο χρόνο και με εύλογο κόστος, καθώς και η έγκαιρη αναθεώρηση και προσαρμογή τους. Κεντρικός στόχος των βελτιωτικών αλλαγών οφείλει να είναι η δραστική μείωση του συνολικά απαιτούμενου χρόνου της διαδικασίας σχεδιασμού.
- Η ευελιξία του σχεδιασμού, τόσο ως προς τις διαδικασίες αναθεώρησης όσο –και κυρίως– ως προς το περιεχόμενο, δηλαδή η δυνατότητα ανταπόκρισης και προσαρμογής των πολεοδομικών σχεδίων στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες και δεδομένα χωρίς την ανάγκη προσφυγής στις παραδοσιακές και δοκιμασμένες πρακτικές ή σε ad hoc ρυθμίσεις.
- Ο κατάλληλος, σύμφωνα με τα παραπάνω, περιορισμός της πληθώρας των επιπέδων σχεδιασμού, η ισορροπημένη και σαφής αποτύπωση της δεσμευτικότητας του κάθε επιπέδου, η απλοποίηση του περιεχομένου μελετών και διαδικασιών, καθώς και η τεχνική τους στήριξη με τα κατάλληλα υπόβαθρα και στοιχεία.
- Ο εμπλουτισμός των μηχανισμών και εργαλείων εφαρμογής του πολεοδομικού σχεδιασμού, έτσι ώστε αφενός να διασφαλισθεί ο αναλογικός επιμερισμός του σχετικού κόστους μεταξύ των ωφελουμένων ιδιοκτητών και αφετέρου να απεξαρτηθεί το σύστημα εφαρμογής των σχεδίων από την παρεμβατική λογική της κάλυψης των ελλειμμάτων από δημοσιονομικές πηγές.
- Η παρακολούθηση της εφαρμογής του σχεδιασμού μέσω της καθιέρωσης ενός πάγιου μηχανισμού αξιολόγησης και επικαιροποίησης των υφιστάμενων και μελλοντικών σχεδίων και η δημιουργία παρατηρητηρίου χωρικού σχεδιασμού υπό τη Δ/ση Χωροταξίας του ΥΠΕΝ.

Συνεπώς, κύριο ζητούμενο και επιθυμητός στόχος του παρόντος Σχεδίου Δράσης, πρέπει να αποτελέσει η επίσπευση της διαδικασίας ενεργοποίησης των ρυθμίσεων χωρικής οργάνωσης και εφαρμογής κανόνων πολεοδομικής και χωροταξικής πολιτικής σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Η

πλήρης ενεργοποίηση των επιμέρους σχεδίων κατά τρόπο συμπληρωματικό, διασφαλίζουν ένα ασφαλές πλαίσιο υλοποίησης δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων, ενώ παράλληλα παρέχουν την αναγκαία και απαιτούμενη προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού και ανθρωπογενούς) από τις υπερβάσεις και καταστρατηγήσεις λόγω γραφειοκρατίας και σύγκρουσης αρμοδιοτήτων.

Οι προτάσεις που ακολουθούν, συνοψίζουν και απαριθμούν τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, οι οποίες πρέπει να αφορούν σε τρία επίπεδα:

- αλλαγές στο θεσμικό/κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, με παράλληλη αναφορά σε συνταγματικές τροποποιήσεις,
- αποσαφήνιση αρμοδιοτήτων και αλλαγές στις διαδικασίες και στο σύστημα αξιολόγησης – έγκρισης – ελέγχου και εφαρμογής διατάξεων χωροταξικής και πολεοδομικής οργάνωσης με έμφαση στην επίσπευση διαδικασιών που αφορούν τον πολίτη και τον επιχειρηματία κ.ά.,
- αλλαγές για την περαιτέρω θεσμική διασφάλιση της συσχέτισης του χωρικού με τον αναπτυξιακό σχεδιασμό και προγραμματισμό σε τοπικό-περιφερειακό-εθνικό επίπεδο, επιτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτό αποτελεσματική αξιοποίηση πόρων για την εφαρμογή και υλοποίηση αναγκαίων έργων, υποδομών, επενδύσεων κ.ά.

Παράλληλα με την προσέγγιση του θεσμικού πλαισίου για τον πολεοδομικό – χωροταξικό σχεδιασμό, θα πρέπει να διατυπωθούν προτάσεις οργανωτικές ή και θεσμικές για:

- τον τρόπο οργάνωσης και στελέχωσης των αντίστοιχων υπηρεσιών,
- σύγχρονα εργαλεία και εφαρμογές πληροφορικής,
- τη διαδικασία ενημέρωσης-κατάρτισης των στελεχών των αρμόδιων υπηρεσιών.

Το σύνολο των προτάσεων μεταρρύθμισης στον τομέα του χωροταξικού-πολεοδομικού σχεδιασμού καταγράφεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 4: Προτάσεις μεταρρυθμίσεων στον τομέα χωροταξίας - πολεοδομίας

Α/Α	Προτάσεις	Εξειδίκευση
1	Γενικές προτάσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Η προσθήκη στο άρθρο 102 του Συντάγματος ερμηνευτικής δήλωσης σχετικά με τις ρυθμιστικές αρμοδιότητες για το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, καθώς και για κάθε άλλη δημόσια πολιτική τοπικής και περιφερειακής κλίμακας. • Σε συμπληρωματικότητα με την πρόταση αναθεώρησης του άρθρου 102 και προς τεκμηρίωση της αναγκαιότητας ανάληψης της ευθύνης εκπόνησης – αναθεώρησης των περιφερειακών πλαισίων χωροταξικού σχεδιασμού από τις αιρετές περιφέρειες, αποτελεί το γεγονός ότι αυτό προβλέπεται από τη νομοθεσία (άρθρο 8 παρ. 3 του Ν.2742/1999) και οι περιφέρειες πλέον, ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας, αποτελούν θεμελιώδη δεσμό του δημόσιου βίου της χώρας. Άλλωστε στο Ν.3852/2010 άρθρο 186 ρητά ορίζεται ότι στις αρμοδιότητες των Περιφερειών περιλαμβάνονται και ο περιφερειακός αναπτυξιακός σχεδιασμός, ο προγραμματισμός και η υλοποίηση των σχετικών με αυτούς δράσεων και η γνωμοδότηση επί των περιφερειακών χωροταξικών σχεδίων, πριν αυτά εγκριθούν από τον αρμόδιο υπουργό περιβάλλοντος. Παράλληλα με την αναθεώρηση των παλαιών περιφερειακών πλαισίων, οι περιφέρειες θα μπορούν να ετοιμάζουν ρεαλιστικά και εφαρμόσιμα πενταετή επιχειρησιακά προγράμματα (που είναι αρμοδιότητά τους από τον «Καλλικράτη») εφαρμόζοντας την αποκέντρωση στην πράξη. Η έγκριση προς το παρόν πρέπει γίνεται από την κεντρική διοίκηση. • Συμμετοχή των Περιφερειών και των Δήμων σε κοινά όργανα του ΥΠΕΚΑ, των Περιφερειών και των Δήμων, ώστε να ενισχυθεί ο ρόλος τους στον χωροταξικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό. • Απαιτείται, επίσης, για την εύρυθμη λειτουργία του σχεδιασμού και τη μείωση των επικάλυψεων που προκαλούν τριβές, η αποσαφήνιση και η τυποποίηση του περιεχομένου κάθε επιπέδου σχεδιασμού. • Είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί η εναρμόνιση των υποκείμενων επιπέδου σχεδιασμού και ειδικότερα των υφιστάμενων ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΡΣ, κλπ. με τον υπερκείμενο (Γενικό, Ειδικό, Περιφερειακό Πλαίσιο), και των Πολεοδομικών Μελετών με τα ΓΠΣ-ΣΧΟΟΑΠ, είτε με εξέταση της δυνατότητας θέσπισης αποκλειστικής προθεσμίας για την προσαρμογή των κατώτερων ιεραρχικά σχεδίων στις προβλέψεις των ανώτερων σχεδίων, είτε με πρόβλεψη (κατά περίπτωση επιπέδου σχεδιασμού) άμεσης τροποποίησης (με τις πιθανές συνακόλουθες τροποποιήσεις των αντίστοιχων διατάξεων). • Να εξετασθεί η σύσταση οργάνου μέσα στα νέα οργανογράμματα στο οποίο να γίνονται καταγγελίες από φορείς (δημοσίου, ιδιωτικού) και πολίτες σχετικά με τη μη εναρμόνιση του υποκείμενου σχεδιασμού με τα υπερκείμενα πλαίσια. • Διασφάλιση αποτελεσματικής εφαρμογής της διαδικασίας παρακολούθησης εφαρμογής του σχεδιασμού (monitoring). • Προτείνεται η εισαγωγή νέων μελετών/εργαλείων, που θεωρείται ότι κινούνται στη λογική της απλοποίησης και καλύτερης εφαρμογής του συστήματος, της κάλυψης των σύγχρονων αναγκών και παράλληλα δίδουν τη δυνατότητα αξιολόγησης και ελέγχου των αποτελεσμάτων του χωρικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού. Ενδεικτικά αναφέρονται: <ul style="list-style-type: none"> ο Μελέτες αστικής διαχείρισης, μελέτες ασφάλειας πόλεων/διαχείρισης κινδύνων. ο Η δημιουργία βάσεων χωρικών δεδομένων – παρακολούθηση του χωρικού σχεδιασμού, μελέτες εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας περιοχών, μελέτες ΑΠΕ. ο Η δημιουργία Παρατηρητηρίου Χωρικού Σχεδιασμού υπό τη Δ/ση Χωροταξίας του ΥΠΕΝ. ο Η δημιουργία σε κάθε Δήμο Παρατηρητηρίου Εφαρμογής των Ρυμοτομικών Σχεδίων και η μέριμνα προγραμματισμού των δράσεων και διαδικασιών του Δήμου για την υιοθέτηση εφαρμογής ευέλικτων και οικονομικότερων εργαλείων υλοποίησης απαλλοτριώσεων (άρθρο 33 του Ν. 4067/2012). • Θέσπιση μίας ολοκληρωμένης αστικής στρατηγικής για την αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος των ελληνικών πόλεων. Εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου διενέργειας αστικών αναπλάσεων (Ν. 2508/1997, Κεφάλαιο Β) και προσαρμογή του αστικού περιβάλλοντος στις σύγχρονες επιταγές της Αστικής Ατζέντας του ΟΗΕ και των προτεραιοτήτων του Αστικού Θεματολογίου της ΕΕ (προσέλκυση τεχνολογικών επενδύσεων και κατασκευαστικών δραστηριοτήτων αιχμής για τον μετασχηματισμό των πόλεων).

Α/Α	Προτάσεις	Εξειδίκευση
2	Βελτίωση της χωροταξικής και πολεοδομικής νομοθεσίας	<ul style="list-style-type: none"> • Περαιτέρω προώθηση της μεταρρύθμισης της χωροταξικής πολεοδομικής νομοθεσίας με στόχους: <ul style="list-style-type: none"> ο Την απλούστευση, τον εξορθολογισμό και την ενοποίηση του κορμού της χωροταξικής και πολεοδομικής νομοθεσίας. ο Τον περιορισμό της πολυνομίας και της πολυπλοκότητας των χωροταξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων. ο Την επικαιροποίηση και αποκάθαρση της υφιστάμενης νομοθεσίας από παρωχημένους και πλεοναστικούς κανόνες, εργαλεία και θεσμούς. ο Την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των χωροταξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων και διαδικασιών. ο Τη βελτίωση της συνοχής των αναπτυξιακών και περιβαλλοντικών πολιτικών. ο Την παροχή πρόσφορων και αξιόπιστων διαδικασιών για τη χωροθέτηση των επενδύσεων (δημοσίων και ιδιωτικών) και την ανάπτυξη, καθώς και την ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου. • Υποστήριξη και περαιτέρω ενδυνάμωση του έργου της επιτροπής για την κωδικοποίηση της πολεοδομικής και χωροταξικής νομοθεσίας (συστάθηκε τον Ιούλιο 2020). • Έκδοση νέου ΠΔ χρήσεων γης για τη βελτίωση και απλούστευση του συστήματος χρήσεων γης και τον εκσυγχρονισμό του υφιστάμενου συστήματος με βάση τις προβλέψεις του Κεφαλαίου Δ του Ν. 4759/2020 (το ΠΔ 59/2018 διατήρησε την παρωχημένη λογική του προγενέστερου ΠΔ 06/1987). • Έκδοση της ΥΑ για την αντιστοίχιση του καταλόγου των χρήσεων γης με τους Κωδικούς Αριθμούς Δραστηριότητας καθώς και με τις κατηγορίες των δραστηριοτήτων της κείμενης νομοθεσίας για την περιβαλλοντική αδειοδότηση, γεγονός που αναμένεται να επιταχύνει τις αδειοδοτικές διαδικασίες και παράλληλα να αντιμετωπίσει φαινόμενα αυθαίρετων και διασταλτικών ερμηνειών των υπηρεσιών. • Εκσυγχρονισμός της πολεοδομικής νομοθεσίας στους οργανωμένους υποδοχείς μεταποικιακών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (επιτρεπόμενες δραστηριότητες σε ΕΠ εξυγίανσης: κατάργηση περιορισμών για νέες δραστηριότητες, αποσαφηνίσεις επί του πλαισίου για τη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση των ΕΠ Μεγάλης Μεμονωμένης Μονάδας, εφαρμογή νέων πολεοδομικών μεγεθών στα ΕΠ και εκσυγχρονισμός διαδικασιών παρέκκλισης ύψους, και όρων και προϋποθέσεων πολεοδόμησης ΕΠ εξυγίανσης).
3	Προτάσεις για εφαρμογή της δευτερεύουσας νομοθεσίας που προβλέπεται στον Ν. 4759/2020	<ul style="list-style-type: none"> • Ενεργοποίηση του συντονιστή για το πρόγραμμα πολεοδομικού σχεδιασμού. • Εκπόνηση νέων πολεοδομικών στερεότυπων. • Έκδοση ΠΔ αξιολογητών χωρικών μελετών για την υποβοήθηση της διοίκησης στις διαδικασίες ελέγχου. • Έκδοση νέων προδιαγραφών για την υποστήριξη του επαυξημένου αντικείμενου των Σχεδίων (χαρακτηρισμός οδικού δικτύου, οριοθέτηση οικισμών, πρόληψη τεχνολογικών και φυσικών καταστροφών, μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, κλπ.).
4	Προτάσεις αποκέντρωσης και απλοποίησης του συστήματος χωρικού σχεδιασμού	<ul style="list-style-type: none"> • Επικέντρωση της κεντρικής διοίκησης στην άσκηση επιτελικού ρόλου χάραξης πολιτικής και παρακολούθησης της εφαρμογής της, άρα αποδέσμευσή της από ρυθμίσεις μη στρατηγικού και τοπικού χαρακτήρα. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται να μείνουν στην κεντρική αρμοδιότητα: <ul style="list-style-type: none"> ο τα θέματα εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού, πλην της παρακολούθησης εφαρμογής που μπορεί να γίνεται σε συνεργασία με τις περιφέρειες, ο το επιτελικό έργο κατάρτισης ή τροποποίησης του θεσμικού πλαισίου για τη χωροταξία, την πολεοδομία, τις χρήσεις γης, τη δόμηση, το περιβάλλον, την ενέργεια, τη βιομηχανία, ο η κατάρτιση προδιαγραφών και κατευθύνσεων πολιτικής για όλα τα παραπάνω. • Άσκηση συγκροτημένης «χωρικής διακυβέρνησης» από κάθε πολιτικοδιοικητική βαθμίδα, στο γεωγραφικό επίπεδο που της αντιστοιχεί, χωρίς εξαιρέσεις ώστε να υπάρχει μελετητική και διαχειριστική συνοχή σε οριζόντιο επίπεδο. • Ουσιαστική και πιο αναλογική συμμετοχή των ΟΤΑ στην κατάρτιση όλων των υπερκείμενων χωρικών σχεδίων και πλαισίων καθώς και στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας. • Να διακριθεί η λήψη αποφάσεων από την εφαρμογή ή την παρακολούθηση της εφαρμογής με βάση τα επίπεδα σχεδιασμού, με την παραδοχή ότι η πρώτη ασκείται από το υπερκείμενο πολιτικό – διοικητικό επίπεδο (π.χ. τα περιφερειακά χωρικά πλαίσια να εκπονούνται από την περιφερειακή διοίκηση, να εγκρίνονται – προς το παρόν τουλάχιστον – από το κράτος, τα δε ΤΠΣ/ΕΠΣ των Δήμων από την Περιφέρεια, ενώ η παρακολούθησή τους να γίνεται από τους Α΄ βαθμίου ΟΤΑ). Επίσης, η πράξη εφαρμογής είναι λογικό να μεταβιβαστεί στον ΟΤΑ Α΄ Βαθμού, με απλοποίηση των διαδικασιών και των διατάξεων. Το κρίσιμο όμως σημείο είναι αυτό της πολεοδομικής μελέτης, η αποκέντρωση της οποίας υπόκειται στις προαναφερθείσες νομολογιακές δεσμεύσεις. Τούτο αποτελεί εντέλει μέρος ενός φαύλου κύκλου, δεδομένου ότι όσο φορτίζεται η κεντρική υπηρεσία Πολεοδομικού Σχεδιασμού με το τοπικό επίπεδο της συνοικίας (στο οποίο αντιστοιχεί η Πολεοδομική Μελέτη), τόσο της είναι αδύνατον να ασκήσει το αναμενόμενο επιτελικό έργο, που θα διευκολύνει την αποκέντρωση. • Η ολοκλήρωση του Χωροταξικού Σχεδιασμού και των ΤΠΣ μπορεί να διευκολύνει τη σταδιακή αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων πολεοδομικού σχεδιασμού, με την προϋπόθεση ότι στα υπερκείμενα σχέδια θα υπάρχουν σαφείς και δεσμευτικές κατευθύνσεις (π.χ. μέγιστοι συντελεστές δόμησης και ποσοστό κοινοχρήστων ανά γειτονιά), αλλά και ότι θα γίνει δεκτό ότι η άσκηση αρμοδιοτήτων τοπικού επιπέδου από τους ΟΤΑ Α΄ βαθμού, υπόκειται σε έλεγχο νομιμότητας ως προς την τήρηση των κατευθύνσεων του υπερκείμενου σχεδιασμού.

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
5	Προτάσεις για βελτίωση συνοχής μεταξύ χωρικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού	<ul style="list-style-type: none"> Σύμφωνα και με σχετική μελέτη του ΣΕΒ (ΣΕΒ, 2021) «... σήμερα, απαιτείται να ενδυναμωθεί η ικανότητα αφομοίωσης και μεταφοράς των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων στον χώρο και να δοθεί έμφαση στις διαδικασίες γρήγορης επικαιροποίησης και υιοθέτησης των εξελίξεων που σημειώνονται στον αναπτυξιακό προγραμματισμό. Αντιστοίχως, στο πεδίο των αναπτυξιακών πολιτικών απαιτείται ένας αυξημένος συντονισμός με τις σύγχρονες προτεραιότητες που θέτει ο χωρικός προγραμματισμός, ο οποίος τις περισσότερες φορές αδυνατεί να υλοποιηθεί, λόγω του ότι οι πόροι που δεσμεύονται δεν σχετίζονται πάντοτε με τις προϋποθέσεις ή τις επιδιώξεις που έχουν τελικούς προωθηθεί από την αναπτυξιακή πολιτική.» Θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην εναρμόνιση και συνάφεια μεταξύ Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων (ΠΧΠ) και Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ), προκειμένου να διευκολυνθεί η προώθηση και υλοποίηση των επενδύσεων και να αποφευχθούν εμπόδια χρηματοδότησης ή/και αδειοδότησης/χωροθέτησης αυτών. Προς την κατεύθυνση της οριζόντιας σύνδεσης του χωροταξικού/πολεοδομικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού προκύπτει η ανάγκη για θέσπιση ενός νέου εργαλείου, με τη μορφή μελετών καταγραφής της εξέλιξης των χρήσεων γης, που θα πραγματοποιούνται σε τακτική βάση (ανά δύο ή τρία χρόνια) για να υποστηρίζεται η εκπόνηση τόσο των ΤΠΣ/ΕΠΣ, αλλά και να καταγράφονται οι αναπτυξιακές εξελίξεις.
6	Προτάσεις για ολοκλήρωση των υπερκείμενων χωρικών σχεδίων και πλαισίων	<ul style="list-style-type: none"> Εκκίνηση των διαδικασιών σύνταξης της νέας Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής η οποία προβλέπει μεταξύ άλλων και τον συντονισμό διαφόρων πολιτικών με χωρικές συνέπειες. Έγκαιρη εκπόνηση του αρχικού θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού (με βάση και τις υποχρεώσεις από την Οδηγία 2014/89/ΕΕ) και δρομολόγηση του σχεδιασμού για τα θαλάσσια χωροταξικά πλαίσια προκειμένου να προβλεφθούν ρυθμίσεις για την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων στο θαλάσσιο χώρο (θαλάσσιες αιολικές εγκαταστάσεις, υποδομές και υποθαλάσσια έργα για έρευνα εκμετάλλευση ενεργειακών πόρων, λιμενικές εγκαταστάσεις κλπ.). Άμεση εκκίνηση της μελέτης αναθεώρησης του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου Βιομηχανίας (ΑΑΠ 151/2009) για την προδιαγραφή ενός σύγχρονου μοντέλου οργάνωσης και ανάπτυξης των βιομηχανικών δραστηριοτήτων σε μέσο- και μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Εκσυγχρονισμός του πλαισίου χωροθέτησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την ανταπόκριση της χώρας στους φιλόδοξους στόχους του ΕΣΕΚ, μέσα από την έγκαιρη υλοποίηση της έργου της αναθεώρησης του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου ΑΠΕ. Επιτάχυνση των διαδικασιών για τη σύνταξη του νέου Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις Ορυκτές Πρώτες Ύλες, δεδομένου ότι έως σήμερα απουσίαζε ανάλογη χωρική πολιτική για τον συγκεκριμένο τομέα εθνικής σημασίας. Ενεργοποίηση του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας για την παροχή των αναγκαίων κατευθύνσεων και γνωμοδοτήσεων κατά την αναθεώρηση των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων. Θεσμοθέτηση των υπολειπόμενων Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων (Δυτ. Μακεδονίας, Πελοποννήσου, Ν. Αιγαίου).
7	Προτάσεις για επιτάχυνση και αποτελεσματική ολοκλήρωση ΤΠΣ/ΕΠΣ	<ul style="list-style-type: none"> Διασφάλιση της ενεργού συμμετοχής των Περιφερειακών Υπηρεσιών (ΠΕΧΩ) στην εξειδίκευση των κατευθύνσεων, στην παρακολούθηση των μελετών και στην εφαρμογή τους. Σαφής και αξιόπιστος χρονικός και οικονομικός προγραμματισμός της εφαρμογής των σχεδίων πόλεως από τους αρμοδίους φορείς, ώστε οι επιβαλλόμενες κατά περίπτωση ρυμοτομικές επιβαρύνσεις να μην υπερβαίνουν τα ανεκτά κατά χρόνο όρια δέσμευσης, οδηγώντας στην οικονομική και νομική αναίρεση του δικαιώματος της ιδιοκτησίας και επέκεινα σε δικαστικές προσφυγές εκ μέρους των θιγόμενων που μπορούν να ανατρέψουν κρίσιμες προβλέψεις των πολεοδομικών σχεδίων. Τροποποίηση και απλούστευση δεσμευτικού περιεχομένου για τα ΤΠΣ/ΕΠΣ, ώστε να αποκτήσουν πολύ μεγαλύτερο φάσμα δεσμευτικότητας και ταυτόχρονα να απλοποιηθούν. Σήμερα τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ασχολούνται με πολλά διαφορετικά θέματα, εκ των οποίων μόνο τα τρία έχουν ουσία. Αυτά είναι οι επεκτάσεις των Σχεδίων Πόλεων, ο μέσος συντελεστής δόμησης και οι γενικές χρήσεις γης σε επεκτάσεις. Επιτάχυνση της υλοποίησης του προγράμματος κατάρτισης και έγκρισης μελετών Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων και Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων με χρηματοδότηση του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και ειδικότερα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) – Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΣΑΤΑ) 075, καθώς δεν επαρκούν οι πόροι του ΤΑΑ, υπό τη γενική ονομασία τίτλου Έργων «ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ» (απόφαση Αριθμ. ΥΠΕΝ/ΓρΥΦΧΑΠ/121492/1903, ΦΕΚ Αρ. Φύλλου 6046 Τεύχος Β' 20 Δεκεμβρίου 2021).⁵ Σταδιακή επέκταση εφαρμογής του παραπάνω προγράμματος σε όλους τους ΟΤΑ.

⁵ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, (2022), Πρόγραμμα «Εκπόνηση Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΤΠΣ)». Διαθέσιμο στο: <https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/legacy/Files/ypourgeio/Prokhrhxeis%20Diagonismou/20200617-PROSKLHSHEKDHLOSHSENDIAFERONTOS.pdf>

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
8	Προτάσεις για επίλυση χρόνιων ζητημάτων	<ul style="list-style-type: none"> Διερεύνηση (σε συνεργασία με τους παραγωγικούς φορείς και τη δημόσια διοίκηση) των συγκρούσεων και αντιφατικών διατάξεων μεταξύ των υφιστάμενων χωρικών σχεδίων, και ενεργοποίηση του Κεντρικού Συμβουλίου Χωροταξικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων (ΚΕΣΥΧΩΘΑ) για τη σταδιακή επίλυσή τους. Επίλυση μέσω των νέων Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων των προβλημάτων χρήσεων γης σε περιοχές με ειδικά καθεστώτα & χρονίζοντα προβλήματα (ενδεικτικά: ΠΔ Ελαιώνα, όρος Αιγάλεω, ΖΟΕ Ασπροπύργου, ΖΟΕ Μεσογείων, κλπ.). Βελτιωτικές παρεμβάσεις στο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας-Αττικής (2014) για την προσαρμογή του σχεδιασμού στις νέες απαιτήσεις και την υλοποίηση των προβλέψεων του Ν. 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα» για τους οργανωμένους υποδοχείς επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (χωροθέτηση νέων, μετασχηματισμός υφιστάμενων και οργάνωση άτυπων συγκεντρώσεων). Εκκίνηση των νέων Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων, όχι μόνο από περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος, αλλά και από περιοχές που αντιμετωπίζουν σημαντικές αναπτυξιακές πιέσεις και συσσωρευμένα προβλήματα οργάνωσης των παραγωγικών τους δραστηριοτήτων (περιοχές προτεραιότητας για την ανάπτυξη της μεταποίησης με βάση το ΕΧΠ Βιομηχανίας, που διαθέτουν απαραίτητα σχέδια ή/και χωρίς καθόλου πολεοδομικό σχεδιασμό). Αντιμετώπιση ζητημάτων εφαρμογής πλαισίου χαρακτηρισμού αγροτικών γαιών υψηλής παραγωγικότητας ΚΥΑ αριθ.168040 (ΦΕΚ Β 1528/7.9.2010) και ασφάλεια δικαίου νομίμως υφιστάμενων εγκαταστάσεων.
9	Προτάσεις σχετικά με την επίτευξη ολοκλήρωσης και εφαρμογής πολεοδομικών μελετών	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποίηση ψηφιακών υποβάθρων για τις μελέτες πολεοδόμησης με χρήση στοιχείων Κτηματολογίου - όπου υπάρχουν ώστε να μην απαιτείται εξαρχής κτηματογράφηση. Στόχος, η ολοκλήρωση της μελέτης πολεοδόμησης σε δύο χρόνια. Πρωτότυπη μελετών με άπρακτη προθεσμία, εφόσον ο ΟΤΑ δεν ανταποκρίνεται στις τακτές προθεσμίες. Αντίστοιχη πρόταση πρέπει να υιοθετηθεί και για υπηρεσίες, όπως η αρχαιολογία και τα δασαρχεία. Μείωση του αριθμού και της χρονικής διάρκειας των αναρτήσεων. Νομοθετική ρύθμιση για τον σαφή προσδιορισμό των λόγων για τους οποίους ο έκων νόμιμο συμφέρον ιδιοκτήτης γης μπορεί να υποβάλλει ένσταση με στόχο να μειωθεί ο αριθμός των ενστάσεων και να διευκολυνθεί η διαδικασία εκδίκασής τους. Νομοθετική ρύθμιση για την απλή θέωρηση και όχι έγκριση των συνοδών μελετών (γεωλογικές, υδραυλικές, ΣΜΠΕ κλπ.) από τις αρμόδιες υπηρεσίες, αφού ελεγχτεί η πληρότητα τους και μόνο. Νομοθετική ρύθμιση για την ενιαιοποίηση, απλούστευση και επικαιροποίηση του πλαισίου εισφορών γης και χρήματος. Ανάθεση μελετών μόνο με διασφάλιση της οριοθέτησης περιοχών ίδιου νομικού καθεστώτος (δηλαδή εξαιρώντας δάση και δασικές εκτάσεις, ρέματα, αρχαιολογικούς χώρους από την περιοχική μελέτη κλπ.). Εξασφάλιση χρηματοδότησης των μελετών για το σύνολο του προς πολεοδόμηση χώρου. Να προβλεφθεί μηχανισμός ο οποίος θα επιτρέπει και θα διευκολύνει την αλληλοτροφοδότηση των πολεοδομικών μελετών και πράξεων εφαρμογής με τις μελέτες Κτηματολογίου, έτσι ώστε και πόροι να εξοικονομηθούν αλλά και να επισπευσθούν οι χρόνοι εκπόνησης των επιμέρους μελετών. Να εφοδιαστούν οι φορείς ανάθεσης των μελετών με ενιαίο κώδικα χρήσεων γης και συμβολισμών για τις μελέτες ΤΠΣ/ΕΠΣ, αλλά και για τις λοιπές μελέτες σχεδιασμού του χώρου. Να υπάρξει προσαρμογή των προδιαγραφών γεωλογικών μελετών στο επίπεδο των ΤΠΣ/ΕΠΣ. Θα πρέπει να προσαρμοστούν οι υπάρχουσες προδιαγραφές έτσι ώστε να διασφαλίζεται η διαδοχική και συμπληρωματική προσέγγιση ως προς τη διερεύνηση γεωλογικής καταλληλότητας των προς πολεοδόμηση περιοχών στα δύο επίπεδα των ΤΠΣ/ΕΠΣ και Πολεοδομικών Μελετών. Να κατοχυρωθεί θεσμικά η υποχρέωση των δασικών υπηρεσιών να ενημερώνουν με τις αρμόδιες υπηρεσίες χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού κατά τη φάση του σχεδιασμού. Να υπάρξει νομοθετική ρύθμιση για τον επανακαθορισμό του πλαισίου Β' κατοικίας και να προβλεφθεί η θεσμική δυνατότητα μετατροπής της σε Α' κατοικία εφόσον τεκμηριωμένα προκύπτει ότι έχει συντελεστεί η διαφοροποίηση για τη διασφάλιση του κοινωνικού εξοπλισμού και των αναγκαίων χρήσεων γης.
10	Προτάσεις υιοθέτησης ηλεκτρονικής διαχείρισης χωροταξικής και πολεοδομικής πληροφορίας	<ul style="list-style-type: none"> Θεσμοθέτηση και σχεδιασμό ηλεκτρονικού συστήματος διαχείρισης της γης και του χώρου. Ένα τέτοιο σύστημα θα επέτρεπε ανά πάσα στιγμή στους ασκούντες την πολιτική σχεδιασμού, είτε είναι η πολιτική ηγεσία είτε είναι η δημόσια διοίκηση, να έχουν σφαιρική εικόνα της υπάρχουσας κατάστασης, των αναγκών και ελλείψεων, αλλά και εικόνα του αποτελέσματος των όποιων αποφάσεων κληθούν να πάρουν. Είναι άμεση η ανάγκη: <ul style="list-style-type: none"> δημιουργίας υψηλού επιπέδου από πλευράς ακρίβειας ψηφιακών υποβάθρων με όποιο τρόπο αυτά προκύπτουν, ενιαίων τεχνικών προδιαγραφών όλων των προαναφερθέντων μελετών, αλλά και εξάρτησή τους από το ενιαίο σύστημα γεωαναφοράς, άμεσης λειτουργίας σε όλους τους εποπτεύοντες φορείς, «Γραφείων Ποιοτικού Ελέγχου των Μελετών και Διαχείρισης των Ψηφιακών Δεδομένων», συνεχούς εκπαίδευσης των δημόσιων λειτουργών στις νέες τεχνολογίες, η οποία θα πρέπει μάλιστα να είναι υποχρεωτική για τους άμεσα απασχολούμενους με σχετικό αντικείμενο.
11	Προτάσεις για τη συγκρότηση των υπηρεσιών των Δήμων και Περιφερειών και για μηχανισμούς και προγράμματα ενημέρωσης και κατάρτισης	<ul style="list-style-type: none"> Πρότυπες δομές στο επίπεδο των Δήμων και των Περιφερειών, κατά ενιαίο τρόπο λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος και τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά τους. Σχεδιασμός κεντρικού Help Desk, intranet και διαδραστική – διαδυσκτική πύλη που απευθύνονται στο ανθρώπινο δυναμικό των Δήμων και των Περιφερειών. Σχεδιασμός μηχανισμών και δράσεων ενημέρωσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού των Δήμων και των Περιφερειών (τηλεκατάρτιση, εκπαίδευση στα πλαίσια της εργασίας, κ.ά.).

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Αδειοδότηση επιχειρήσεων

4.1 Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες, μέσω επαναλαμβανόμενων μεταρρυθμίσεων, οι Δήμοι της Ελλάδας απέκτησαν πλείστες αρμοδιότητες στο πεδίο της αδειοδότησης των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, με τους Νόμους 3463/2006 και 3852/2010 οι Δήμοι κατέστησαν αρμόδιοι για τις εγκρίσεις αδειών εγκατάστασης και ίδρυσης πολλών επιχειρήσεων, καθώς και των ελέγχων αυτών. Με τον Νόμο 4442/2016 άλλαξε ριζικά το καθεστώς ίδρυσης και λειτουργίας των επιχειρήσεων. Πλέον, οι περισσότερες επιχειρήσεις ιδρύονται μέσω μιας απλής γνωστοποίησης στο πληροφοριακό σύστημα ΟΠΣ-ΑΔΕ (www.notifybusiness.gov.gr). Από το καθεστώς γνωστοποίησης εξαιρούνται ορισμένες επιχειρήσεις που αφορούν στα παιδιά και τους νέους ή ενέχουν σημαντικούς κινδύνους για τη δημόσια υγεία και ασφάλεια. Επίσης, στην περίπτωση που η αδειοδοτούσα αρχή είναι άλλη μονάδα του δημόσιου τομέα, στις περισσότερες περιπτώσεις προβλέπεται η γνωμοδότηση του δήμου.

Σκοπός του παρόντος πυλώνα είναι η ολοκληρωμένη παρουσίαση και αξιολόγηση του ισχύοντος καθεστώτος ίδρυσης και λειτουργίας των επιχειρήσεων με αρμοδιότητα τους δήμους και η διατύπωση μεταρρυθμιστικών προτάσεων (Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2021).

4.2 Θεσμικό πλαίσιο

Οι αρμοδιότητες των Δήμων αφορούν, κυρίως, τους τομείς:

- Ανάπτυξης.
- Περιβάλλοντος.
- Ποιότητας ζωής και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων και των οικισμών.
- Απασχόλησης.
- Κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης.
- Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού.
- Πολιτικής προστασίας.

Στον τομέα ποιότητας ζωής και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων και των οικισμών περιλαμβάνονται αρμοδιότητες που σχετίζονται με την ίδρυση και λειτουργία των επιχειρήσεων, όπως ο προσδιορισμός ειδικότερων όρων και προϋποθέσεων της ίδρυσης και εγκατάστασης καταστημάτων, επιχειρήσεων και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων της δικαιοδοσίας τους που επηρεάζουν το φυσικό, πολιτιστικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον, καθώς και την αισθητική, φυσιογνωμία και τις εν γένει λειτουργίες της πόλης. Ο προσδιορισμός των όρων και των ωρών λειτουργίας μουσικής σε καταστήματα, τα οποία λειτουργούν στην πόλη, στο πλαίσιο των υγειονομικών και κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης.

Οι αρμοδιότητες για την αδειοδότηση οικονομικών δραστηριοτήτων περιλαμβάνονται στην ενότητα II του άρθρου 75 του Νόμου 3463/2006 και πρόκειται για την εκχώρηση στους ΟΤΑ αρμοδιοτήτων κρατικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, με τις διατάξεις της ενότητας αυτής μεταβιβάστηκαν στους δήμους, μεταξύ άλλων:

- Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση των αδειών ίδρυσης, λειτουργίας και εγκατάστασης των καταστημάτων και επιχειρήσεων, οι όροι λειτουργίας και εγκατάστασης των οποίων καθορίζονται από την κείμενη νομοθεσία και τους αντίστοιχους υγειονομικούς κανονισμούς και διατάξεις, καθώς και ο έλεγχος της τήρησης αυτών.
- Η τήρηση των διατάξεων που αφορούν το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων.

- Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας κινηματογράφων, θεάτρων και παρεμφερών επιχειρήσεων και η διενέργεια των προβλεπόμενων επιθεωρήσεων.
- Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας παιδοτόπων και διάφορων ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, όπως λούνα-παρκ, τσίρκο, πίστες αυτοκινητιδίων, μουσικών συναυλιών και άλλων καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων της.
- Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών τεχνικών ψυχαγωγικών παιγνίων και παροχής υπηρεσιών διαδικτύου, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων.
- Η χορήγηση και ανάκληση άδειας λειτουργίας μουσικών οργάνων, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων.
- Η χορήγηση και ανάκληση αδειών για την άσκηση υπαίθριου στάσιμου εμπορίου, η χορήγηση αδειών εμποροπανηγύρεων και υπαίθριων χριστουγεννιάτικων αγορών, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 3377/2005 (ΦΕΚ 202 Α'), καθώς και ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν το υπαίθριο εμπόριο και τις λαϊκές αγορές.
- Η χορήγηση άδειας κυκλοφορίας ζώηλατου οχήματος στην Περιφέρειά τους.
- Η αφαίρεση της άδειας από τις οικοδομές για μη εξόφληση ασφαλιστικών εισφορών στο ΙΚΑ.
- Η χορήγηση και ανάκληση άδειας εγκατάστασης και χρήσης του οικήματος για την άσκηση δραστηριότητας από εκδιδόμενα πρόσωπα, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων.
- Ο έλεγχος τήρησης της τουριστικής νομοθεσίας από τις επιχειρήσεις τουριστικού ενδιαφέροντος, κατά τις ειδικότερες προβλέψεις του νόμου.
- Η χορήγηση αδειών διενέργειας διαφήμισης, τοποθέτησης πλαισίων υπαίθριας διαφήμισης, τοποθέτησης επιγραφών προσδιορισμού επαγγελματικής δραστηριότητας σε φυσικά και νομικά πρόσωπα, καθώς και η παραχώρηση χώρων για την προβολή δραστηριοτήτων σε νομικά πρόσωπα, που επιδιώκουν κοινωφελείς σκοπούς, όπως επίσης ο έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων περί υπαίθριας διαφήμισης των προδιαγραφών των διαφημιστικών πλαισίων και επιγραφών, η αφαίρεση των παράνομων υπαίθριων διαφημίσεων και επιγραφών και η επιβολή των προβλεπόμενων προστίμων, με τις προϋποθέσεις και τους όρους που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία.
- Η χορήγηση άδειας λειτουργίας καταστημάτων εκμίσθωσης μοτοποδηλάτων.

4.3 Γνωμοδότηση των δημοτικών και κοινοτικών αρχών για ειδικά θέματα

Σύμφωνα με το άρθρο 77 του Νόμου 3463/2006 προκειμένου οι κρατικές αρχές να εκδώσουν οποιαδήποτε διοικητική κανονιστική πράξη, που αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, τα ρυθμιστικά ή χωροταξικά σχέδια και τις αποφάσεις χωροθέτησης εγκαταστάσεων και λοιπών δραστηριοτήτων, οφείλουν να ζητούν τη γνώμη των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων των Δήμων ή των Κοινοτήτων ή των διοικητικών συμβουλίων των Ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων, στην Περιφέρεια των οποίων πρόκειται να ισχύσουν.

Επίσης, δεν επιτρέπεται απαλλοτρίωση, διάθεση, δέσμευση ή οποιουδήποτε είδους επέμβαση ή περιορισμός στη διοίκηση, στη διαχείριση και στη διάθεση δημοτικών ή κοινοτικών κτημάτων, έργων, υπηρεσιών και υδάτων αρδεύσεως ή υδρεύσεως, χωρίς προηγούμενη γνώμη του οικείου δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου.

Η γνώμη των ΟΤΑ για τα παραπάνω ζητήματα πρέπει να παρέχεται στην αρμόδια αρχή μέσα σε δύο (2) μήνες, από τότε που ο Δήμος ή η Κοινότητα ή η ένωση έλαβε το σχετικό ερώτημα.

Αντιστοίχως, για θέματα που αποφασίζουν οι ΟΤΑ και απαιτείται προηγούμενη απόφαση άλλης αρχής, η σχετική πράξη εκδίδεται το αργότερο μέσα σε ένα τρίμηνο, αφότου η αρμόδια αρχή παρέλαβε το σχετικό ερώτημα με τα προβλεπόμενα στοιχεία. Αν η προθεσμία αυτή περάσει χωρίς να έχει εκδοθεί η προαναφερόμενη πράξη, τότε τα αρμόδια δημοτικά ή κοινοτικά όργανα αποφασίζουν, χωρίς να απαιτείται η έκδοση ή η παροχή της.

4.4 Καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος

Το άρθρο 80 του Νόμου 3463/2006 αναφέρεται λεπτομερώς στην αδειοδότηση καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος. Ως τέτοια στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού ορίζονται τα καταστήματα στα οποία γίνεται παρασκευή ή/και διάθεση σε πελάτες (καθισμένους, όρθιους, περαστικούς) ή διανομή φαγητών ή γλυκισμάτων ή οποιουδήποτε άλλου παρασκευάσματος τροφίμων ή ποτών ή αποθήκευση ή συντήρηση ή εμπορία κάθε είδους τροφίμων ή ποτών, καθώς και τα καταστήματα προσφοράς υπηρεσιών, εξαιτίας των οποίων μπορεί να προκληθεί βλάβη στη δημόσια υγεία, όπως αναλυτικά αναφέρονται στις ισχύουσες υγειονομικές διατάξεις.

Για την ίδρυση και λειτουργία των ανωτέρω καταστημάτων απαιτούνταν άδεια, η οποία χορηγείτο από τον Δήμαρχο ή τον Πρόεδρο της Κοινότητας. Πριν από τη χορήγηση της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας χορηγείτο προέγκριση ίδρυσης, η οποία εκδίδονταν ύστερα από απόφαση της δημομαρσιακής επιτροπής ή του κοινοτικού συμβουλίου, μετά από προέλεγχο του σχετικού αιτήματος του ενδιαφερομένου. Η ανάκληση ή οριστική αφαίρεση της άδειας ανήκε στην αρμοδιότητα της δημομαρσιακής επιτροπής ή του κοινοτικού συμβουλίου, ενώ η απόφαση για την προσωρινή αφαίρεση της άδειας λειτουργίας ενός καταστήματος, καθώς και για την παροχή της εντολής προς σφράγιση αυτών, αρμόδιος ήταν ο Δήμαρχος ή ο Πρόεδρος της Κοινότητας.

Η διαδικασία αδειοδοτήσεων δεν ρυθμίζεται πλέον από τις διατάξεις του Νόμου 3463/86 αλλά από τον Νόμο 4442/2016 και τις τροποποιήσεις του, όπως παρουσιάζονται κατωτέρω.

4.5 Τροποποιήσεις του Νόμου 3463/2006 με τον Νόμο 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ Α' 87/7 Ιουνίου 2010)

Ο Νόμος 3852/2010 επέφερε σημαντικές αλλαγές στον χάρτη των ΟΤΑ στην Ελλάδα, καταργώντας τις Κοινότητες, μειώνοντας τον αριθμό των ΟΤΑ μέσω συγχωνεύσεων και αλλάζοντας τα όργανα διοίκησης. Στον τομέα των αρμοδιοτήτων έλαβε χώρα μία περαιτέρω εκχώρηση υπέρ των ΟΤΑ. Ειδικότερα, στο πεδίο των αρμοδιοτήτων των ΟΤΑ για τη χορήγηση αδειών ίδρυσης επιχειρήσεων, με το άρθρο 94 προστέθηκαν οι εξής:

- Η χορήγηση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας στεγνοκαθαριστηρίων, πλυντηρίων ρούχων, σιδηρωτηρίων ρούχων και ταπητοκαθαριστηρίων.
- Η χορήγηση άδειας δομικής ή μηχανικής κατασκευής προς εγκατάσταση κεραίας σταθμού στην ξηρά, σύμφωνα με το άρθρο 24 α' του ν. 2075/1992 (ΦΕΚ 129Α'), όπως ισχύει, και η επιβολή κυρώσεων στους παραβάτες.
- Η χορήγηση άδειας εγκατάστασης και άδειας λειτουργίας φωτοβόλων σωλήνων, φωτεινών επιγραφών και ηλεκτροκίνητων ανυψωτικών μηχανημάτων, καθώς και ο έλεγχος της λειτουργίας αυτών.
- Η χορήγηση των αδειών παραγωγών και η θεώρησή τους από τον οικείο Δήμο, όπου ο παραγωγός κατοικεί. Η αρμοδιότητα αυτή δεν αφορά την έκδοση αδειών στους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης.
- Η χορήγηση αδειών άσκησης επαγγέλματος τεχνιτών επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων, μοτοσικλετών και μοτοποδηλάτων.
- Η χορήγηση αδειών άσκησης επαγγέλματος οδικού μεταφορέα επιβατών και εμπορευμάτων.
- Η χορήγηση, ανανέωση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών εκγυμναστών, καθώς και ίδρυσης και λειτουργίας σχολών υποψηφίων οδηγών αυτοκινήτων και μοτοσικλετών.
- Η έκδοση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας συνεργείων επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων, μοτοσικλετών και μοτοποδηλάτων και λοιπών συναφών εγκαταστάσεων, καθώς και η διενέργεια επιθεωρήσεων και ηλεκτρολογικών ελέγχων.
- Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας ιδρυμάτων παιδικής πρόνοιας

σε ιδιώτες, καθώς και σε συλλόγους ή σωματεία, που επιδιώκουν φιλανθρωπικούς σκοπούς.

- Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και ιδιωτικών παιδικών ή βρεφονηπιακών σταθμών.
- Η χορήγηση άδειας λειτουργίας ιδιωτικών επιχειρήσεων περίθαλψης ηλικιωμένων ή ατόμων, που πάσχουν ανίατα από κινητική αναπηρία.
- Η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών μουσικών ιδρυμάτων (ωδείων, μουσικών σχολών, χορωδιών, συμφωνικών ορχηστρών και συγκροτημάτων μουσικής δωματίου), σύμφωνα με τις διατάξεις του ΒΔ 16/1966 (ΦΕΚ 7 Α΄).
- Η χορήγηση άδειας για τη λειτουργία κτηνιατρικού γραφείου για τα παραγωγικά ζώα, καθώς και ειδικής άδειας για αποθήκευση φαρμακευτικών προϊόντων.
- Η χορήγηση αδειών λειτουργίας καταστημάτων διατήρησης, εμπορίας και διακίνησης ζώων.
- Η χορήγηση αδειών για την ίδρυση και λειτουργία κτηνοπτηνοτροφικών εγκαταστάσεων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3698/2008 (ΦΕΚ 198 Α΄).
- Η χορήγηση αδειών, ανανέωσης, ανάκλησης και μεταβίβασης λειτουργίας καταστημάτων λιανικής πώλησης κτηνιατρικών και αγροτικών φαρμακευτικών προϊόντων.
- Η χορήγηση των σχετικών αδειών για την καταλληλότητα των αυτοκινήτων που μεταφέρουν ζώα.
- Η χορήγηση αδειών λειτουργίας και η εποπτεία των ιδιωτικών κτηνιατρείων, κλινικών ιατρείων.
- Η άδεια για την ίδρυση και λειτουργία ζωολογικών κήπων, η σύσταση των γνωμοδοτικών επιτροπών του ΠΔ 98/2004 (ΦΕΚ 69 Α΄), η διενέργεια επιθεωρήσεων και ο έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 4 του ΠΔ 98/2004.
- Η εκμίσθωση δημοτικών εκτάσεων γης για βιομηχανικούς ή βιοτεχνικούς σκοπούς, κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, εγκαταστάσεις θερμοκηπίων και για μονάδες στους τομείς αλιείας.
- Η χορήγηση άδειας σε αλιευτικά σκάφη για διενέργεια δοκιμαστικής αλιείας.
- Η απόφαση καθορισμού των όρων χορήγησης ερασιτεχνικών αδειών αλιείας και η απόφαση για περιορισμό της αλιείας στη λίμνη Ταυρωπού (άρθρο 18 παράγραφοι 1 και 2 του ΝΔ 420/1970).
- Η έγκριση της χορήγησης από τις αρμόδιες αρχές, αδειών απόπλου στα αλιευτικά σκάφη για τη διενέργεια αλιείας στα διεθνή ύδατα και η ανάκληση της έγκρισης αυτής (άρθρο 8 παρ. β΄ εδάφ. γγ΄ του ΠΔ 915/1981, άρθρο 14 του ΒΔ 666/1966, ΦΕΚ 160 Α΄ και άρθρο 1 παρ. 2 του ΒΔ. 152/1969 (ΦΕΚ 56 Α΄).
- Η έγκριση αντικατάστασης αλιευτικού σκάφους (ΒΔ 666/1966, ΠΔ 261/1991 άρθρο 1 παρ. 1α, 1β, 1γ και άρθρα 3 και 4, ΦΕΚ 98 Α΄).
- Η χορήγηση επαγγελματικής άδειας αλιείας (ΒΔ 666/1966, ΠΔ 261/1991,

άρθρο 1 παρ.1δ).

- Η άδεια μεταβίβασης κυριότητας επαγγελματικής άδειας αλιείας σκάφους (ΠΔ 261/1991 άρθρο 2).
- Η άδεια αντικατάστασης μηχανής αλιευτικού σκάφους (ΠΔ 261/1991 άρθρο 4).
- Η χορήγηση άδειας αλιείας γόνου ιχθύων και λοιπών υδρόβιων οργανισμών (ΠΔ 54/1978, ΦΕΚ 10 Α΄, ΠΔ 398/1990 άρθρο 5 παρ. 2β, ΦΕΚ 159 Α΄).
- Η χορήγηση (από το δημοτικό συμβούλιο) αδειών ίδρυσης υπεραγορών λιανικού εμπορίου.
- Η χορήγηση (με απόφαση δημοτικού συμβουλίου) άδειας άσκησης υπαίθριου πλανόδιου εμπορίου και ο καθορισμός του ανώτατου αριθμού των αδειών αυτών στον δήμο, καθώς και η συγκρότηση (με απόφαση Δημάρχου) της Επιτροπής Υπαίθριου Πλανόδιου Εμπορίου.
- Η έγκριση (με απόφαση δημοτικού συμβουλίου) της λειτουργίας Κυριακάτικων Αγορών, καθώς και η χορήγηση άδειας συμμετοχής στις αγορές αυτές.
- Η έκδοση αποφάσεων για την ίδρυση, τη μετακίνηση, τη διάλυση και τον καθορισμό του τρόπου της εν γένει λειτουργίας Λαϊκών Αγορών, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία περιλαμβανομένης της χορήγησης επαγγελματικών και παραγωγικών αδειών, καθώς και κάθε άλλου συναφούς αντικείμενου, εκτός από την απόφαση τοποθέτησης των πωλητών στις Λαϊκές Αγορές, η οποία εκδίδεται από το περιφερειακό συμβούλιο, ανά περιφερειακή ενότητα. Οι ανωτέρω αρμοδιότητες δεν αφορούν τους δήμους των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης.
- Η εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για τη χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης περιπτέρων.
- Η παροχή άδειας σε πρόσωπο που διατηρεί κατάστημα πώλησης σκύλων ή γατών (μετά από έκθεση Κτηνιατρικής Αρχής), καθώς και σχετικής άδειας λειτουργίας του καταστήματος.
- Η χορήγηση αδειών άσκησης επαγγέλματος κουρέα, κομμωτή, τεχνίτη περιποίησης χεριών και ποδιών, καθώς και η συγκρότηση σχετικής εξεταστικής επιτροπής και πειθαρχικού συμβουλίου.
- Η χορήγηση άδειας λειτουργίας εκθέσεων βιβλίου κατ' άρθρο 17 του ν. 3377/2005, καθώς και ο σχετικός έλεγχος και η επιβολή κυρώσεων.
- Η χορήγηση αδειών για την οργάνωση εκθέσεων (εκτός των διεθνών), η ρύθμιση θεμάτων λειτουργίας τους και η εποπτεία αυτών.
- Η χορήγηση αδειών καταλληλότητας εκθεσιακών χώρων στεγασμένων μόνιμα ή προσωρινά ή υπαίθριων ή μικτών.
- Η δημιουργία χώρων στάθμευσης τροχοφόρων και με δυνατότητα μίσθωσης ακινήτων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
- Η δυνατότητα παραχώρησης χρήσης δημοτικών ακινήτων ή η καταβολή του μισθώματος προς κάλυψη στεγαστικών αναγκών της πυροσβεστικής υπηρεσίας.

Επίσης, το άρθρο 94 του Νόμου 3852/2010 προβλέπει:

- Την παροχή γνώμης του δήμου για τον καθορισμό Βιομηχανικών και Επιχειρησιακών Περιοχών (ΒΕΠΕ) και για τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, κατ' άρθρο 5 του Ν. 2545/1997 (ΦΕΚ 254 Α΄).
- Τη σύμφωνη γνώμη του δήμου για την εισαγωγή από το εξωτερικό ζώντων υδρόβιων ζώων και φυτών ή φυκιών ή των αυγών τους για τεχνητή εκτροφή ή εμπλουτισμό υδάτων.
- Τη γνωμοδότηση για την παραχώρηση, μίσθωση και αναμίσθωση υδάτινων εκτάσεων για την ίδρυση, επέκταση και μετεγκατάσταση μονάδων υδατοκαλλιέργειας εντατικής ή ημιεντατικής μορφής των ιχθυοτρόφων υδάτων, καθώς και για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας τους.

4.6 Αρμόδια όργανα των ΟΤΑ για βεβαιώσεις - αδειοδοτήσεις - γνωστοποιήσεις

4.6.1 Επιτροπή Ποιότητας Ζωής

Στον παρακάτω πίνακα καταγράφονται οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Ποιότητας Ζωής και πώς αυτή εξελίχθηκε θεσμικά.

Πίνακας 5: Αρμοδιότητες Επιτροπής Ποιότητας Ζωής των Δήμων, με έμφαση στην αρμοδιότητα αδειοδότησης επιχειρήσεων

A/A	Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
1	Νόμος 3852/2010 –Καλλικράτης	<p>Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Ν. 3852/2010 ο Δήμος διοικείται από το δημοτικό συμβούλιο, την οικονομική επιτροπή, την επιτροπή ποιότητας ζωής, την εκτελεστική επιτροπή και τον δήμαρχο.</p> <p>Όσον αφορά στις αρμοδιότητες σχετικές με τις αδειοδοτήσεις καταστημάτων επιχειρήσεων κ.ά. ο Ν. 3852/2010 προβλέπει ότι αυτές ασκούνται από την Επιτροπή Ποιότητας Ζωής.</p> <p>Η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής, η οποία συνιστάται σε δήμους άνω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων είναι αποφασιστικό και εισηγητικό όργανο άσκησης των σχετικών με την ποιότητα ζωής, τη χωροταξία, την πολεοδομία και την προστασία του περιβάλλοντος αρμοδιοτήτων του δήμου. Κατά την άσκηση των σχετικών αρμοδιοτήτων της λαμβάνει ειδική μέριμνα για τον σχεδιασμό δράσεων που αποβλέπουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και εν γένει την εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρίες.</p> <p>Το άρθρο 73 του Ν. 3852/2010 ορίζει τις αρμοδιότητες της Επιτροπής Ποιότητας Ζωής. Ειδικότερα:</p> <p>A. Είναι αρμόδια, με την επιφύλαξη του άρθ.83, για:</p> <ul style="list-style-type: none">i) τη χορήγηση προέγκρισης ίδρυσης καταστημάτων και επιχειρήσεων μετά από προέλεγχο του σχετικού αιτήματος του ενδιαφερομένου,ii) την ανάκληση ή την οριστική αφαίρεση της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των καταστημάτων επιχειρήσεων και λοιπών εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων αρμοδιότητας του δήμου,iii) τη χορήγηση ή ανάκληση της άδειας λειτουργίας μουσικής. <p>Η σχετική απόφαση λαμβάνεται μέσα σε είκοσι (20) ημέρες αφότου περιέλθουν στην επιτροπή όλα τα νόμιμα δικαιολογητικά και στοιχεία.</p> <p>B. Εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο:</p> <ul style="list-style-type: none">i) θέματα καθορισμού χρήσεων γης,ii) θέματα ρυθμιστικών σχεδίων, προγραμματισμού εφαρμογής ρυθμιστικών σχεδίων, οικιστικής οργάνωσης ανοικτών πόλεων, εφαρμογής Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (ΓΠΣ), πολεοδομικών μελετών, ανάπλασης περιοχών, πολεοδομικών επεμβάσεων, χρηματοδότησης προγραμμάτων ανάπλασης, ανασυγκρότησης υποβαθμισμένων περιοχών, πολεοδομικής αναμόρφωσης προβληματικών περιοχών, αποζημίωσης ρυμοτομούμενων, πολεοδομικών ρυθμίσεων, εισφοράς σε γη ή σε χρήμα, περιοχών ειδικά ρυθμιζόμενης πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ) και έγκρισης πολεοδομικών μελετών,iii) τη λήψη αποφάσεων για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος,iv) τη λήψη αποφάσεων για θέματα χωροθέτησης κοιμητηρίων, κατά τις προβλέψεις του Ν. 2508/1997 (ΦΕΚ 124 Α΄), κέντρων αποτέφρωσης νεκρών, καθώς και άλλων, σχετικών με το αντικείμενο, αρμοδιοτήτων του,v) το σχέδιο κανονιστικών αποφάσεων των άρθρων 79 και 82 του ΚΔΚ. <p>Σύμφωνα με το άρθρο 83 του Ν. 3852/2010, για θέματα σχετικά με τους χώρους λαϊκών αγορών, υπαίθριου εμπορίου κ.ά. η επιτροπή ποιότητας ζωής πρέπει να λαμβάνει υπόψη της για τη διαμόρφωση της εισήγησης της προς το δημοτικό συμβούλιο τις προτάσεις του συμβουλίου δημοτικής Κοινότητας. Ομοίως σύμφωνα με το άρθρο 84 του Ν. 3852/2010 πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις σχετικές προτάσεις της οικείας τοπικής Κοινότητας.</p> <p>Το δημοτικό συμβούλιο μπορεί, για θέματα ιδιαίτερα σοβαρά, με ειδική αιτιολογία, και με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του να αποφασίζει ότι θα ασκήσει το ίδιο αρμοδιότητες της επιτροπής ποιότητας ζωής που αναφέρονται παραπάνω. Επίσης, η ίδια η επιτροπή ποιότητας ζωής με ειδική απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της μπορεί να παραπέμπει συγκεκριμένο θέμα της αρμοδιότητάς της στο δημοτικό συμβούλιο για τη λήψη απόφασης, εφόσον κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται από την ιδιαίτερη σοβαρότητα του.</p>

A/A	Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
2	<p>Νόμος 4555/2018</p> <p>Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»]</p>	<p>Ο Νόμος 4555/2018 (Κλεισθένης) δεν επέφερε αλλαγές στο άρθρο 73 του Ν. 3852/2010, παρά μόνον στα άρθρα 82, 83 και 84 του Καλλικράτη.</p> <p>Ειδικότερα, το άρθρο 83 του νόμου 4555/2018, μεταξύ άλλων, ορίζει ότι ο πρόεδρος Κοινότητας έως και τριακοσίων (300) κατοίκων ασκεί αρμοδιότητες όπως:</p> <p>ιγ) στις περιπτώσεις όπου ο Δήμος είναι ο αρμόδιος φορέας λειτουργίας, σύμφωνα με την παρ. 17 του άρθρου 2 και την παρ. 1 του άρθρου 26 του ν. 4497/2017 (Α' 171), ο πρόεδρος Κοινότητας έως και τριακοσίων (300) κατοίκων προτείνει, ως προς την Κοινότητα, τους χώρους λειτουργίας των λαϊκών αγορών, τις θέσεις όπου επιτρέπεται η άσκηση υπαίθριου στάσιμου εμπορίου, η λειτουργία εμποροπανηγύρεων, χριστουγεννιάτικων αγορών και γενικά οι υπαίθριες εμπορικές δραστηριότητες, καθώς και τους χώρους στάθμευσης οχημάτων.</p> <p>Σύμφωνα με το άρθρο 84 του Νόμου 4555/2018 στις αρμοδιότητες του συμβουλίου Κοινότητας άνω των τριακοσίων (300) κατοίκων (αντικατάσταση του άρθρου 83 του Ν. 3852/2010), το συμβούλιο Κοινότητας ασκεί αρμοδιότητες όπως: ιβ) στις περιπτώσεις όπου ο Δήμος είναι ο αρμόδιος φορέας λειτουργίας, σύμφωνα με την παρ. 17 του άρθρου 2 και την παρ. 1 του άρθρου 26 του ν. 4497/2017 (Α' 171), προτείνει, ως προς την Κοινότητα, τους χώρους λειτουργίας των λαϊκών αγορών, τις θέσεις όπου επιτρέπεται η άσκηση υπαίθριου στάσιμου εμπορίου, η λειτουργία εμποροπανηγύρεων, χριστουγεννιάτικων αγορών και γενικά οι υπαίθριες εμπορικές δραστηριότητες, καθώς και τους χώρους στάθμευσης οχημάτων. Οι αποφάσεις του συμβουλίου της Κοινότητας για τις περιπτώσεις αυτές, λαμβάνονται με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών του και αποστέλλονται στην επιτροπή ποιότητας ζωής, προκειμένου να διαμορφώσει την εισήγησή της προς το δημοτικό συμβούλιο για την έκδοση των προβλεπόμενων σχετικών τοπικών κανονιστικών αποφάσεων.</p>
3	<p>ΝΟΜΟΣ 4685/2020</p> <p>Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις</p>	<p>Σύμφωνα με το Άρθρο 94 του Ν. 4686/2020 η περίπτωση Β) της παραγράφου 1 του άρθρου 73 του ν. 3852/2010 (Α' 87) αντικαθίσταται, διευρύνοντας τις αρμοδιότητες της επιτροπής ποιότητας ζωής, ως εξής:</p> <p>Β) Εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο:</p> <ul style="list-style-type: none"> • θέματα καθορισμού χρήσεων γης, • τα θέματα εφαρμογής των σχεδίων πολεοδομικού (ρυθμιστικού) επιπέδου, ανάπτυξης περιοχών, πολεοδομικών επεμβάσεων, χρηματοδότησης προγραμμάτων ανάπτυξης, ανασυγκρότησης υποβαθμισμένων περιοχών, πολεοδομικής αναμόρφωσης προβληματικών περιοχών, αποζημίωσης ρυμοτομούμενων, πολεοδομικών ρυθμίσεων, εισφοράς σε γη ή σε χρήμα, περιοχών ιδιωτικής πολεοδόμησης, και έγκρισης πολεοδομικών μελετών, • η λήψη αποφάσεων για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, • τη λήψη αποφάσεων για θέματα χωροθέτησης κοιμητριών, κατά τις προβλέψεις του ν. 2508/1997 (Α' 124), κέντρων αποτέφρωσης νεκρών, καθώς και άλλων, σχετικών με το αντικείμενο, αρμοδιοτήτων του, • το σχέδιο κανονιστικών αποφάσεων των άρθρων 79 και 82 του ΚΔΚ, • τη διατύπωση γνώμης κατά το άρθρο 3, παράγραφος Α υποπεριπτώσεις 2.3 του ν. 4258/2014 (Α' 94), • την έναρξη της διαδικασίας εκπόνησης Τοπικού Χωρικού Σχεδίου (ΤΧΣ) και Ειδικού Χωρικού Σχεδίου (ΕΧΣ) και • περί της τύχης των ενστάσεων που αφορούν αναθεωρήσεις, τροποποιήσεις σχεδίου πόλης και κάθε άλλης μορφής ρύθμισης του χώρου. <p>Ουσιαστικά πρόκειται για διεύρυνση αρμοδιοτήτων στις υποπεριπτώσεις vi-viii.</p>

4.6.2 Διοικητικές υπηρεσίες

Οι αδειοδοτικές και σχετικές με τη γνωστοποίηση διαδικασίες των Δήμων συναντώνται σε πλήθος διαφορετικών Διευθύνσεων ή Τμημάτων εντός των δημοτικών οργανισμών, με την υπεύθυνη διοικητική υπηρεσία και τις σχετικές αρμοδιότητες να περιγράφονται στον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας ενός δήμου. Οι ΟΤΑ, στοχεύοντας στην αποτελεσματική εξυπηρέτηση των πολιτών και διαθέτοντας μεγάλη εμπειρία στη διαχρονική εξυπηρέτηση σχετικών εισερχόμενων αιτημάτων, έχουν καταμερίσει τις αρμοδιότητες σε διαφορετικές Διευθύνσεις σε κάποιους Δήμους ή εντός ενός Αυτοτελούς Τμήματος σε άλλους, ενώ σε μικρούς Δήμους παρατηρείται η διεκπεραίωση του συνόλου των απαιτούμενων διαδικασιών από ένα μόνο τμήμα.

4.7 Υφιστάμενη κατάσταση και ανάπτυξη κρίσιμων ζητημάτων

Από την παραπάνω ανάλυση και σύμφωνα με σχετική εμπειρική έρευνα του Πανεπιστημίου Πειραιώς (Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Κέντρο Ερευνών, 2021) προκύπτουν τα κάτωθι βασικά συμπεράσματα:

- Οι Δήμοι της χώρας, στο πλαίσιο της διοικητικής αποκέντρωσης, έχουν σημαντικές αρμοδιότητες στο πεδίο της αδειοδότησης και του ελέγχου σημαντικών τοπικών οικονομικών δραστηριοτήτων, ενώ, ανάλογα με το μέγεθος του δήμου, έχουν εντάξει στα οργανογράμματά τους τις σχετικές διοικητικές δομές και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.
- Το νέο καθεστώς της γνωστοποίησης έχει συμβάλει καθοριστικά στην απλοποίηση, αυτοματοποίηση και προτυποποίηση των διαδικασιών ίδρυσης και λειτουργίας των επιχειρήσεων υγειονομικού ενδιαφέροντος.
- Η αδειοδότηση έχει καταργηθεί, μειώθηκαν τα απαιτούμενα έγγραφα, ο χρόνος ίδρυσης μιας επιχείρησης, καθώς και τα συναλλακτικά κόστη.
- Η βεβαίωση εγκατάστασης από τις υπηρεσίες των Δήμων εκδίδεται σε λιγότερο από 15 ημέρες, ενώ έχουν μειωθεί και τα λάθη κατά την υποβολή της σχετικής αίτησης και των δικαιολογητικών. Στην πλειονότητά τους οι επιχειρηματίες αναθέτουν τη διεκπεραίωση των διαδικασιών της βεβαίωσης και της γνωστοποίησης σε ειδικά γραφεία λογιστών, μηχανικών ή νομικών.
- Ο Δήμος ενημερώνει άμεσα τις αρμόδιες υπηρεσίες, όπως υγειονομικό, πυροσβεστική και δημοτική αστυνομία για τη διεξαγωγή των ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων, σε περίπτωση παραβάσεων ή μη ορθής τήρησης του αρχείου εγγράφων στον χώρο του καταστήματος.
- Στους περισσότερους δήμους, οι έλεγχοι ξεπερνούν το ελάχιστο 30% που ορίζεται από τον νόμο, ενώ η πλειοψηφία των παραβάσεων αφορούν ελλείψεις στα διαγράμματα ροής και των διατάξεων πυρασφάλειας, την ορθότητα των κατόψεων και τον εντοπισμό χρήσεων και στοιχείων τα οποία δεν δηλώνονται κατά τη διαδικασία της γνωστοποίησης.

Παρά τα παραπάνω θετικά συμπεράσματα, διαπιστώθηκαν και ορισμένα προβλήματα, όπως:

- Εμφανίζονται καθυστερήσεις έκδοσης της βεβαίωσης από τον δήμο, στις περιπτώσεις που πρέπει να προηγηθεί η έγκριση από άλλες υπηρεσίες,

όπως π.χ. από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού. Η έκδοση της βεβαίωσης από τον δήμο, με την υποσημείωση ότι σε περίπτωση αρνητικής απόφασης άλλων υπηρεσιών, η βεβαίωση θα ανακληθεί δημιουργεί, ανασφάλεια και θέτει σε κινδύνους τους επενδυτές.

- Υπάρχουν αποκλίσεις μεταξύ των Δήμων ως προς το ποια υπηρεσία είναι αρμόδια, ενώ σε μεγάλους Δήμους παρατηρείται και η διασπορά των αρμοδιοτήτων σε περισσότερες υπηρεσίες.
- Στους περισσότερους δήμους οι αρμόδιες υπηρεσίες είναι υποστελεχωμένες ή/και οι υπάλληλοι είναι επιφορτισμένοι και με άλλα παράλληλα καθήκοντα.
- Οι φάκελοι των επιχειρήσεων είναι κατά κανόνα σε έντυπη μορφή και δεν έχει προχωρήσει ουσιαστικά η ψηφιοποίηση όλων των διαδικασιών και των αρχείων.
- Συχνά, παρατηρείται παράλειψη υποβολής νέας γνωστοποίησης σε περίπτωση αλλαγής χρήσης ή ιδιοκτησίας ενός καταστήματος, με προβληματικές συνέπειες τόσο για τους πρώην ιδιοκτήτες επιχειρήσεων όσο και για τους καινούργιους.
- Σύγχυση κατά τη διαδικασία επιβολής προστίμων, μεταβίβασης ιδιοκτησίας ή προσθήκη νέων χρήσεων, λόγω διαφορετικών ισχυόντων νόμων κατά την έναρξη λειτουργίας των καταστημάτων. Καθώς ο υφιστάμενος Ν. 4442/2016 εισήγαγε το καθεστώς των γνωστοποιήσεων, καταγράφονται πλήθος επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται με παρελθοντικούς νόμους αδειοδότησης Καταστήματος Υγειονομικού Ενδιαφέροντος (ΚΥΕ), όπου ορίζεται διαφορετική διαδικασία έναρξης και επιβολής κυρώσεων. Η λειτουργία πλήθους επιχειρήσεων οι οποίες διέπονται από διαφορετικό θεσμικό πλαίσιο δημιουργεί δυσκολίες και εντάσεις κατά τη διαδικασία επιβολής κυρώσεων, καθώς και ανάγκη κατοχής ευρύτερης γνώσης από τα αρμόδια για τη διαδικασία στελέχη.
- Οι κυριότερες παραβάσεις που διαπιστώνονται είναι η παράταση της λειτουργίας αναπαραγωγής μουσικής από τα διάφορα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, ελλείψεις στα διαγράμματα ροής αλλά και ζητήματα που αφορούν την κατάληψη κοινόχρηστου χώρου (Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Κέντρο Ερευνών, 2021).
- Σφάλματα στις λειτουργίες έγκρισης του πληροφοριακού συστήματος notifybusiness.gr, καθώς κάποιος που πιθανόν έχει κάνει διακοπή επαγγελματικής δραστηριότητας στην αρμόδια εφορία, δύναται να υποβάλει κανονικά αίτηση γνωστοποίησης στο notifybusiness.gov.gr. Το ίδιο ισχύει και για περιπτώσεις που κάποιος έχει διαγραφεί από τα μητρώα του ΓΕΜΗ.
- Το σύστημα αδειοδότησης των ειδικών δραστηριοτήτων είναι αρκετά πολύπλοκο και γραφειοκρατικό. Υπάρχουν σημαντικοί περιορισμοί στην ίδρυση και λειτουργία ορισμένων δραστηριοτήτων ή δαιδαλώδεις τεχνικές προδιαγραφές ή χρονοβόρες διαδικασίες.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις εμπλέκονται πολλαπλά επίπεδα διοίκησης και περισσότερες υπηρεσίες, όργανα και επιτροπές προκαλώντας καθυστερήσεις και αυξάνοντας τα συναλλακτικά κόστη.

- Υπάρχουν σημαντικά ελλείμματα στη στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών καθώς και στην ψηφιοποίηση των διαδικασιών και των αρχείων.
- Η νομοθεσία, παρά τις σημαντικές βελτιώσεις, είναι πολύπλοκη και χρήζει κωδικοποίησης.
- Η γνωμοδότηση από την πλευρά των Δήμων για ορισμένα έργα και επενδύσεις, αρμοδιότητας άλλων φορέων, είναι τυπική διαδικασία, δεδομένου ότι δεν έχει δεσμευτική ισχύ.

4.8 Προτάσεις μεταρρύθμισης για περαιτέρω απλοποίηση των διαδικασιών

Η ίδρυση και λειτουργία των επιχειρήσεων συνιστά σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας και της οικονομίας. Κατά συνέπεια, είναι ευθύνη του κράτους να διαμορφώσει ένα ευνοϊκό πλαίσιο, με διαφάνεια, ταχύτητα, θεσμική σταθερότητα, διοικητική απλότητα, ευελιξία και χαμηλό κόστος.

Στην Ελλάδα, οι σχετικές αρμοδιότητες για την αδειοδότηση ή έγκριση ίδρυσης και λειτουργίας επιχειρήσεων έχει κατανεμηθεί στα τρία (3) επίπεδα της διοίκησης, ήτοι: στην κεντρική διοίκηση, στην περιφερειακή αυτοδιοίκηση και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Όπως δείχθηκε στα παραπάνω, παρά τη σημαντική βελτίωση του καθεστώτος ίδρυσης και λειτουργίας επιχειρήσεων, υφίστανται σημαντικά περιθώρια για βελτιώσεις όπως είναι η αποφυγή διασποράς και επικαλύψεων αρμοδιοτήτων μεταξύ των υπηρεσιών, η επιτάχυνση των εγκρίσεων καταλληλότητας του χώρου από εμπλεκόμενους φορείς (π.χ. του Υπουργείου Πολιτισμού), η περαιτέρω απλοποίηση των αρχικών αιτήσεων, η τεχνική βελτίωση του ηλεκτρονικού συστήματος γνωστοποίησης, η στελέχωση των υπηρεσιών των Δήμων, η αύξηση του ποσοστού των ελέγχων κατά τη φάση της λειτουργίας κ.ά.

Σημαντικότερο όλων είναι η απλοποίηση των σχετικών διαδικασιών. Η απλοποίηση των διαδικασιών, ως μεταρρυθμιστική παρέμβαση, οφείλει να έχει ως βασικό στόχο να βελτιώσει τις διοικητικές διαδικασίες των υπηρεσιών του κράτους, έτσι ώστε, αφενός να ικανοποιούν την αποστολή τους, που είναι η εξυπηρέτηση του δημόσιου –κοινού συμφέροντος, και αφετέρου, να περιορίσουν σε σημαντικό βαθμό τα βάρη (κόστος) που φέρουν οι πολίτες και οι επιχειρήσεις, αλλά και άλλοι φορείς του δημοσίου, για τη διεκπεραίωση των υποθέσεών τους.

Τα επιδιωκόμενα οφέλη από την απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών των αδειοδοτήσεων είναι η μείωση του άμεσου και έμμεσου κόστους της διοικητικής επιβάρυνσης, όπως είναι η σπατάλη ανθρώπινων πόρων για τη συμμόρφωση, το οικονομικό κόστος για τις διαδικασίες έναρξης, χορήγησης αδειών λειτουργίας, λογιστικές υποχρεώσεις, δαπάνες συμβούλων,

τακτοποίησης εκκρεμοτήτων, πληρωμής παραβόλων, κόστη ευκαιρίας λόγω καθυστερήσεων κ.ά.

Οι βασικοί στόχοι της απλοποίησης των διοικητικών διαδικασιών των αδειοδοτήσεων είναι:

- Η απόλεια γραφειοκρατικών διατυπώσεων και εντύπων μέσω του ανασχεδιασμού και επαναπροσδιορισμού των προϋποθέσεων και των δικαιολογητικών στη βάση της αρχής της αναλογικότητας.
- Η αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων και των διοικητικών ενεργειών στη βάση της αρχής της επικουρικότητας, δηλαδή η ανάθεση της αρμοδιότητας διεκπεραίωσης των διοικητικών πράξεων όσο γίνεται πιο κοντά στον πολίτη και στην επιχείρηση.
- Η ομαλοποίηση και σμίκρυνση των διοικητικών ροών (workflows) στο πλαίσιο της υφιστάμενης ή μιας νέας δομής.
- Η αντιστοίχιση ή εξειδίκευση της κάθε διαδικασίας με την αποστολή, το σκοπό και την ομάδα πολιτών/επιχειρήσεων που απευθύνεται, με έμφαση στις ομάδες με αδυναμία να φέρουν τα διοικητικά βάρη.
- Η μείωση του βαθμού αυτονομίας και των αποσπασματικών δράσεων των φορέων δημόσιου τομέα, με ενίσχυση της προτυποποίησης και αυτοματοποίησης των διαδικασιών.
- Η διεύρυνση της εφαρμογής της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης με αξιοποίηση των σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών σε όλες τις φάσεις της διοικητικής διαδικασίας (π.χ. ενημέρωση, αίτηση, αξιολόγηση, έγκριση, βεβαιώσεις και πιστοποιήσεις, έλεγχοι κ.ά.).

Ειδικότερα, με βάση τα παραπάνω, για τη βελτίωση του όλου συστήματος προτείνονται τα εξής:

- Ενδυνάμωση της στελέχωσης των αρμόδιων υπηρεσιών, με αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων τους, όπου απαιτείται. Ίδρυση ή ενίσχυση της δημοτικής αστυνομίας για πιο άμεσο έλεγχο των καταστημάτων σε περιπτώσεις καταγγελιών. Ο υψηλός αριθμός επιχειρήσεων που ιδρύονται ετησίως καθιστά επιτακτική την ανάγκη ενίσχυσης της στελέχωσης των αρμόδιων υπηρεσιών των Δήμων.
- Αύξηση των τμημάτων ή διευθύνσεων δόμησης στους δήμους.
- Η ψηφιοποίηση όλου του αρχείου και δημιουργία μιας ενιαίας βάσης δεδομένων στην οποία θα έχουν πρόσβαση τα στελέχη όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών θα βελτίωνε αισθητά τη συνολική αποτελεσματικότητα του συστήματος και θα πρόσφερε αμεσότερη έκδοση βεβαιώσεων και επαλήθευση προστίμων.
- Δημιουργία συστήματος ηλεκτρονικής υποβολής των αιτήσεων για τη χορήγηση βεβαίωσης χρήσεων γης σε όλους τους Δήμους.
- Βελτίωση της λειτουργικότητας και των κενών του ηλεκτρονικού συστήματος γνωστοποίησης.

- Διασύνδεση και διαλειτουργικότητα του notifybusiness.gov.gr με λοιπά δημόσια πληροφοριακά συστήματα (π.χ. εφορία, ΓΕΜΗ, πολεοδομία) για την αμεσότερη ανάκτηση ζητούμενων πληροφοριών και την επαλήθευση των στοιχείων του ενδιαφερόμενου.
- Μείωση των προθεσμιών ανταπόκρισης των συναρμόδιων για τη βεβαίωση χωροθέτησης υπηρεσιών και ηλεκτρονική διασύνδεση μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών των Δήμων με τις λοιπές υπηρεσίες.
 - Απλοποίηση των διαδικασιών και ανάθεση μεγαλύτερης ευθύνης/αρμοδιότητας στους Δήμους.
 - Ενίσχυση της στελέχωσης των αρμόδιων υπηρεσιών.
 - Ψηφιοποίηση όλων των διαδικασιών και των εγγράφων.
 - Αφαίρεση περιοριστικών εμποδίων για την άσκηση ορισμένων δραστηριοτήτων με απελευθέρωση των ποσοτικών περιορισμών (αδειών).
 - Μεταφορά στους δήμους των αρμοδιοτήτων για την έγκριση χωροθέτησης/ίδρυσης λειτουργίας ορισμένων δραστηριοτήτων (π.χ. μεταποιητικών, περιβαλλοντικών).
 - Αναβάθμιση της ισχύος της γνωμοδότησης των Δήμων στη έγκριση περιβαλλοντικών αδειών, δηλαδή η θετική γνωμοδότηση των Δήμων να είναι προϋπόθεση της τελικής έγκρισης των περιβαλλοντικών αδειών, στην περίπτωση έργων και εγκαταστάσεων με σημαντική περιβαλλοντική επίδραση στην περιοχή ενός δήμου και όχι μια απλή συμμετοχή στη διαβούλευση αδειοδότησης.
 - Κωδικοποίηση της σχετικής νομοθεσίας.

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Τοπική αγροτική πολιτική

5.1 Εισαγωγή

Η αγροτική πολιτική αποτελεί κλάδο της ευρύτερης οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής και ασκείται σε όλες τις χώρες του κόσμου. Μέσω αυτής, επιδιώκονται ευρύτεροι στόχοι, όπως:

- Υποστήριξη των αγροτών και βελτίωση της γεωργικής παραγωγικότητας για την εξασφάλιση ασφαλούς προμήθειας οικονομικά προσιτών τροφίμων.
- Διασφάλιση αξιοπρεπούς εισοδήματος του αγροτικού πληθυσμού.
- Καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων.
- Διατήρηση και αναβάθμιση των αγροτικών περιοχών, συγκράτηση του πληθυσμού και προστασία των τοπίων.
- Τόνωση της αγροτικής οικονομίας μέσω της προώθησης θέσεων εργασίας στη γεωργία, στον αγροδιατροφικό τομέα και στις συναφείς βιομηχανίες.
- Ενίσχυση της διαφοροποίησης και καθετοποίησης της πρωτογενούς παραγωγής, της ποιοτικής αναβάθμισης των προϊόντων, της πολύ-απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές, της διασύνδεσης με το τουριστικό κύκλωμα κ.ά.
- Προώθηση της αγροτικής έρευνας και καινοτομίας, καθώς και ο ψηφιακός μετασχηματισμός της μέσω της προώθησης της γεωργίας ακριβείας.
- Ολοκληρωμένη βιώσιμη κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη του αγροτικού χώρου, μέσω ειδικών αναπτυξιακών σχεδίων.

Τα βασικά μέσα της αγροτικής πολιτικής είναι οι εισοδηματικές και διαρθρωτικές ενισχύσεις, καθώς και τα έργα αγροτικών υποδομών.

Στη χώρα μας η αγροτική πολιτική ασκείται σε πολλαπλά επίπεδα: το ευρωπαϊκό, το εθνικό, το περιφερειακό και το τοπικό, δεδομένου ότι πρόκειται για μία από τις συντρέχουσες πολιτικές της ΕΕ.

Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι η παρουσίαση βασικών θεσμικών πτυχών και κρίσιμων ζητημάτων της αγροτικής πολιτικής που ασκείται σε τοπικό επίπεδο, καθώς και η διατύπωση προτάσεων για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής αυτής.

5.2 Θεσμικό πλαίσιο

Με τον Ν. 3852/2010 (Καλλικράτης) έλαβε χώρα μια εκτεταμένη αποκέντρωση στον τομέα της αγροτικής πολιτικής και της ανάπτυξης του αγροτικού χώρου. Στον παρακάτω πίνακα καταγράφονται οι βασικές αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο πεδίο της αγροτικής πολιτικής.

Πίνακας 6: Το θεσμικό πλαίσιο άσκησης τοπικής αγροτικής πολιτικής

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 186 του Ν. 3852/2010, οι αυτοδιοικητικές Περιφέρειες διαθέτουν πλήθος αρμοδιοτήτων στους τομείς της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής, στον τομέα της αλιείας, στο σχεδιασμό και υλοποίηση έργων στο πεδίο των αγροτικών υποδομών κ.ά.	<p>Επιγραμματικά, οι σημαντικότερες αρμοδιότητες των Περιφερειών είναι:</p> <ul style="list-style-type: none">• Η κατάρτιση ετήσιων και πολυετών περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων για τη γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία, καθώς και η εκπόνηση και αξιολόγηση σχετικών μελετών και μέτρων πολιτικής.• Η έγκριση, ο έλεγχος, η πληρωμή και η παραλαβή έργων και εργασιών περιφερειακού επιπέδου.• Ο προγραμματισμός, η μελέτη και η κατασκευή εγχειοβελτιωτικών, αρδευτικών, υδροληπτικών και αντιδιαβρωτικών έργων και η μέριμνα για τη χρηματοδότησή τους.• Η εκπόνηση γεωργοτεχνικών, γεωργοοικονομικών, εδαφολογικών μελετών.• Η σύνταξη τομεακών και λοιπών προγραμμάτων έργων υποδομής για τη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων και η πρόταση για την ένταξή τους σε τομεακά εθνικά προγράμματα.• Η προώθηση για συγκρότηση ομάδων παραγωγών και στήριξη αυτών για την αντιμετώπιση οικονομικών και διαρθρωτικών θεμάτων σύμφωνα με την ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία.• Η διεξαγωγή ελέγχων και σε συνεργασία με τα Περιφερειακά Κέντρα Προστασίας Φυτών και Ποιοτικού Ελέγχου του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, επί των εκμεταλλεύσεων, επιχειρήσεων και ενώσεων αυτών, που εμπλέκονται σε οποιοδήποτε στάδιο της παραγωγής και εμπορίας φυτών, φυτικών προϊόντων και άλλων αντικειμένων• Η διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση των ιχθυοτρόφων εν γένει υδάτων, η μίσθωση, με δημοπρασία, των ιχθυοτρόφων υδάτων, εν γένει, ο καθορισμός της προστατευτικής ζώνης πέριξ του τοποθετούμενου αλιευτικού εργαλείου, σε θαλάσσιους παραλιακούς χώρους.• Η ίδρυση ιχθυοσκάλων και ο καθορισμός της έδρας αυτών.
Νόμος 4015/2011	<p>Με τον Νόμο 4015 (ΦΕΚ 210/21.09.2011) διευρύνονται οι αρμοδιότητες των Περιφερειών σε θέματα αγροτικής πολιτικής και δημιουργούνται νέα εργαλεία παρέμβασης.</p> <p>Καταρχήν ο Νόμος αυτός ορίζει ως «καλάθι της Περιφέρειας» το επιχειρησιακό πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης κάθε Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, με αντικείμενο τη χρηματοδότηση υπηρεσιών και υποδομών σχετικά με την τυποποίηση, την πιστοποίηση, την εμπορία και τις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας. Σύμφωνα με το άρθρο 9 του Ν. 4015/2011, με πρωτοβουλία των Περιφερειών δύνανται να συσταθούν «Αγροδιατροφικές Συμπράξεις», με τη μορφή αστικών μη κερδοσκοπικών εταιρειών με συμμετοχή, εκτός της Περιφέρειας, των Δήμων της οικείας Περιφέρειας, των συλλογικών αγροτικών οργανώσεων, φορέων της βιομηχανίας, του εμπορίου, του τουρισμού, της εστίασης και των καταναλωτών, ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών κέντρων. Στόχος των εν λόγω συμπράξεων είναι:</p> <ul style="list-style-type: none">• Η ανάδειξη, προβολή και προώθηση των διατροφικών προϊόντων που παράγονται στα διοικητικά όρια κάθε Περιφέρειας.• Η παροχή υπηρεσιών τεκμηρίωσης, υποστήριξης και προώθησης των «καλαθιών της Περιφέρειας».

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
<p>Με τον Ν. 3852/2010 (Καλλικράτης) παραχωρούνται και στους Δήμους της χώρας για πρώτη φορά σημαντικές αρμοδιότητες στους τομείς της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της αλιείας.</p>	<p>Σύμφωνα με το άρθρο 94, παρ. 5, και τις σχετικές τροποποιήσεις, αρμοδιότητες των Δήμων είναι:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Η σύσταση και λειτουργία Γραφείων Γεωργικής Ανάπτυξης (ΓΓΑ). 2. Η μελέτη και εκτέλεση έργων τεχνικής υποδομής, τοπικής σημασίας, που αφορούν στη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία και ιδίως αυτών που σχετίζονται με την αγροτική οδοποιία, την κατασκευή λιμνοδεξαμενών, τα έργα βελτίωσης βοσκοτόπων και τα εγχειρίσματα βελτιωτικά έργα. 3. Η άσκηση εποπτείας από τους δήμους, όπου εδρεύουν, των Τοπικών Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων (ΤΟΕΒ), των Προσωρινών Διοικουσών Επιτροπών (Π.Δ.Ε.) και των Τοπικών Επιτροπών Άρδευσης (ΤΕΑ) σύμφωνα με τις διατάξεις του ΝΔ 3881/1958 (ΦΕΚ 181 Α'), όπως ισχύει και τις κατ' εξουσιοδότησή του εκδοθείσες κανονιστικές πράξεις, καθώς και η αξιοποίηση εγχειρίσματα βελτιωτικών έργων με εφαρμογή σωστής άρδευσης και στράγγισης. 4. Η διαχείριση βοσκοτόπων. 5. Η παροχή γνώμης για τον καθορισμό Βιομηχανικών και Επιχειρησιακών Περιοχών (ΒΕΠΕ) και για τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, κατ' άρθρο 5 του Ν. 2545/1997 (ΦΕΚ 254 Α'). 6. Η έρευνα και μελέτη κάθε θέματος για την ανάπτυξη της γεωργίας, κτηνοτροφίας, και αλιείας, καθώς και τη διατήρηση του αγροτικού, κτηνοτροφικού και αλιευτικού πληθυσμού στις εστίες τους. 7. Η ανάπτυξη, προστασία, εκτίμηση και παρακολούθηση της φυτικής και ζωικής παραγωγής. 8. Η σύνδεση αγροτικής παραγωγής και τουριστικής ανάπτυξης. 9. Η πρόωθηση προγραμμάτων εγκατάστασης νέων αγροτών. 10. Η εκτίμηση και παρακολούθηση της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής ως και των απολαμβανόμενων υπό των παραγωγών τιμών γεωργικών προϊόντων. 11. Η παρακολούθηση της πορείας των αγορών των γεωργικών προϊόντων και η λήψη αντιπροσωπευτικών τιμών. 12. Η ενημέρωση του αγροτικού πληθυσμού για τις βελτιωμένες μεθόδους παραγωγής και οργάνωσης των εκμεταλλεύσεων για την αντιμετώπιση των τεχνικών, οικονομικών και διαρθρωτικών προβλημάτων στο πλαίσιο των προγραμμάτων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης. 13. Η συνεργασία με ιδρύματα έρευνας της αγροτικής, κτηνοτροφικής και αλιευτικής παραγωγής. 14. Η ευρύτερη διάδοση στον αγροτικό κόσμο, μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, γνώσεων για την εφαρμογή βελτιωμένων μεθόδων καλλιέργειας. 15. Η καλύτερη οργάνωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στο πλαίσιο σχεδίων βελτίωσης. 16. Η χορήγηση άδειας για τη λειτουργία κτηνιατρικού γραφείου για τα παραγωγικά ζώα, καθώς και ειδικής άδειας για αποθήκευση φαρμακευτικών προϊόντων. 17. Η εφαρμογή και ο έλεγχος του συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής του ζωικού κεφαλαίου του Δήμου (ενώτια για την ατομική αναγνώριση των ζώων, ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, διαβατήρια ζώων, τήρηση ατομικών μητρώων). 18. Η χορήγηση αδειών λειτουργίας καταστημάτων διατήρησης, εμπορίας και διακίνησης ζώων. 19. Η παροχή γνωμάτευσης για υγιεινότητα καταλληλότητα των ζώων, όταν πρόκειται για πλανόδια έκθεση ζώων. 20. Η χορήγηση αδειών για την ίδρυση και λειτουργία κτηνοπτηνοτροφικών εγκαταστάσεων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3698/2008 (ΦΕΚ 198 Α'). 21. Η χορήγηση αδειών, ανανέωσης, ανάκλησης και μεταβίβασης λειτουργίας καταστημάτων λιανικής πώλησης κτηνιατρικών και αγροτικών φαρμακευτικών προϊόντων. 22. Η χορήγηση των σχετικών αδειών για την καταλληλότητα των αυτοκινήτων που μεταφέρουν ζώα. 23. Η χορήγηση αδειών λειτουργίας και η εποπτεία των ιδιωτικών κτηνιατρείων, κλινικών ιατρείων. 24. Η άδεια για την ίδρυση και λειτουργία ζωολογικών κήπων, η σύσταση των γνωμοδοτικών επιτροπών του ΠΔ 98/2004 (ΦΕΚ 69 Α'), η διενέργεια επιθεωρήσεων και ο έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 4 του ΠΔ 98/2004 (όπως η περ.24 διαγράφηκε με το άρθρο 8 παρ.1 του ν.4071/2012). 25. Η άσκηση εποπτείας και ελέγχου στον τομέα της αλιείας στην περιοχή δικαιοδοσίας του Δήμου. 26. Η εκμίσθωση δημοτικών εκτάσεων γης για βιομηχανικούς ή βιοτεχνικούς σκοπούς, κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, εγκαταστάσεις θερμοκηπίων και για μονάδες στους τομείς αλιείας. 27. Οι αποφάσεις καταστροφής, εκποίησης και έγκρισης του αποτελέσματος της σχετικής δημοπρασίας ή διάθεσης των δημευθέντων υλικών και μέσων αλιείας (άρθρο 7 παρ. 3 και 4 του ΝΔ 420/1970, ΦΕΚ 27 Α'). 28. Η απόφαση εφαρμογής του προγράμματος ανάπτυξης των ιχθυοκαλλιεργειών με την έγκαιρη και επαρκή παραγωγή του αναγκαίου (γόνου) ιχθυιδίων για τον εφοδιασμό με αυτόν των ενδιαφερόμενων ιδιωτών πεστροφοκαλλιεργητών (άρθρο 110 παρ. α' του ΠΔ 433/1977). 29. Η συγκέντρωση και η τήρηση στοιχείων των υδατοκαλλιεργειών και της αλιείας στα εσωτερικά ύδατα. 30. Η κατάρτιση μελετών και η σύνταξη εκλαϊκευμένων εντύπων που αφορούν δραστηριότητες θαλάσσιας αλιείας, υδατοκαλλιεργειών και προστασίας των υδάτινων οικοσυστημάτων. 31. Η διοργάνωση ενημερωτικών συναντήσεων με αλιείς, υδατοκαλλιεργητές και γενικά εργαζόμενους σε επιχειρήσεις του αλιευτικού τομέα. 32. Η έγκριση για τη διενέργεια εμπλουτισμού λιμνών και ποταμών και ο καθορισμός της απαγορευτικής περιόδου αλιείας με κάθε μέσο και εργαλείο στις λίμνες. 33. Η χορήγηση άδειας σε αλιευτικά σκάφη για διενέργεια δοκιμαστικής αλιείας. 34. Η απόφαση καθορισμού των όρων χορήγησης ερασιτεχνικών αδειών αλιείας και η απόφαση για περιορισμό της αλιείας στη λίμνη Ταυρωπού (άρθρο 18 παράγραφοι 1 και 2 του ΝΔ 420/1970). 35. Η απόφαση διάθεσης σε δημόσιες υπηρεσίες ή σε ερευνητικά ιδρύματα ή σε νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα των πλωτών μέσων, εργαλείων και λοιπού εξοπλισμού που δημεύτηκε, εφόσον δεν έχει πλειστηριαστεί (άρθρο 2 παρ. 3 του ν.1740/1987, ΦΕΚ 221 Α', όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 8 του ν. 2040/1992 (ΦΕΚ 70 Α')). 36. Η τήρηση στοιχείων των πάσης φύσεως αλιευτικών εκμεταλλεύσεων. 37. Η αντιμετώπιση θεμάτων και η εισήγηση μέτρων που αφορούν τη διακίνηση, μεταποίηση, τυποποίηση, συντήρηση και εμπορία των αλιευτικών προϊόντων σε συνεργασία με αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς.

38. Η επιβολή ειδικών ή πρόσθετων περιοριστικών μέτρων της αλιείας για ποτάμιους, λιμναίους, λιμνοθαλάσσιους και άλλους υδάτινους χώρους (άρθρο 10 του ΝΔ 420/1970, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του ν.1740/1987 και το άρθρο 9 παρ. 1 του ν. 2040/1992).
39. Η έγκριση για διενέργεια αθλητικής αλιείας (π.δ.373/1985 άρθρο 5 παρ.2 ΦΕΚ 131 Α΄).
40. Η χορήγηση ερασιτεχνικής άδειας αλιείας (β.δ.666/1966 άρθρα 1, 2, 3 (ΦΕΚ 160 Α΄) και ΠΔ 373/1985).
41. Η άδεια χρήσης καταδυτικών συσκευών σε περιπτώσεις διεξαγωγής ερευνών (ΠΔ 373/1985 άρθρο 3 παρ. 2).
42. Η έγκριση αντικατάστασης αλιευτικού σκάφους (ΒΔ 666/1966, ΠΔ 261/1991 άρθρο 1 παρ. 1α, 1β, 1γ και άρθρα 3 και 4, ΦΕΚ 98 Α΄).
43. Η χορήγηση επαγγελματικής άδειας αλιείας (β.δ.666/1966, ΠΔ 261/1991, άρθρο 1 παρ.16).
44. Η άδεια μεταβίβασης κυριότητας επαγγελματικής άδειας αλιείας σκάφους (ΠΔ 261/1991 άρθρο 2).
45. Η άδεια αντικατάστασης μηχανής αλιευτικού σκάφους (ΠΔ 261/1991 άρθρο 4).
46. Η επιβολή κυρώσεων σε όσους δεν παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την παραγωγή και αξία αλιευμάτων των επαγγελματικών αλιευτικών σκαφών (ΠΔ 333/1990 άρθρο 2, ΦΕΚ 143 Α΄).
47. Η χορήγηση άδειας αλιείας γόνου ιχθύων και λοιπών υδρόβιων οργανισμών (ΠΔ 54/1978, ΦΕΚ 10 Α΄, ΠΔ 398/1990 άρθρο 5 παρ. 2β, ΦΕΚ 159 Α΄).
48. Η σύμφωνη γνώμη για την εισαγωγή από το εξωτερικό ζώντων υδρόβιων ζώων και φυτών ή φυκιών ή των αυγών τους για τεχνητή εκτροφή ή εμπλουτισμό υδάτων.
49. Η έγκριση της χορήγησης, από τις αρμόδιες αρχές, αδειών αλιείας στα επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά σκάφη αλιείας ή σπογγαλιείας (ΠΔ 915/1981 άρθρο 8 παρ. β΄, γγ΄, ΒΔ 666/1966 άρθρα 2, 3, 4 παρ. 2 και 11, ΒΔ 152/1969 άρθρο 1 παρ. 2, ΦΕΚ 43 Α΄).
50. Ο καθορισμός της διάρκειας, έναρξης και λήξης της απαγορευτικής περιόδου αλιείας στους ποταμούς χωρικής αρμοδιότητας του οικείου Δήμου (ΠΔ 235/1979 άρθρο 2 παρ.1 ΦΕΚ 65 Α΄).
51. Ο καθορισμός του αριθμού των με μηχανικό αλιευτικό συγκρότημα (γρι-γρι) αλιευόντων συγκροτημάτων στο ελληνικό τμήμα της Λίμνης Μεγάλη Πρέσπα και των προϋποθέσεων με τις οποίες θα διενεργείται η αλιεία (ΒΔ 142/1971 άρθρο 2 παρ. Β1, ΦΕΚ 49 Α΄).
52. Ο καθορισμός της απαγορευτικής περιόδου αλιείας με κάθε μέσο και εργαλείο στις λίμνες χωρικής αρμοδιότητας του οικείου δήμου (ΒΔ 142/1971 άρθρο 2 παρ. Β2).
53. Ο καθορισμός περιορισμών κατά τη διενέργεια αλιείας εντός των τεχνικών λιμνών για την προστασία των έργων που υπάρχουν σε αυτές (ΒΔ 142/1971 άρθρο 2 παρ. Γ3).
54. Η απαγόρευση ή έγκριση χρησιμοποίησης ορισμένων αλιευτικών εργαλείων στις λίμνες Μεγάλη Πρέσπα και Δοϊράνη (ΒΔ 249/1972 άρθρο 1 παρ. 2).
55. Η έκτακτη αναστολή των αδειών αλιείας και σπογγαλιείας για ορισμένη περίοδο σε περιοχά χωρικής αρμοδιότητας του οικείου δήμου, όταν το επιβάλλει η προστασία της ιχθυοπαραγωγής και η ρύθμιση της αλιείας και σπογγαλιείας (ΒΔ 666/1966 άρθρο 7, β.δ.152/1969 άρθρο 1 παρ. 2).
56. Η έκδοση χρηματικών ενταλμάτων για απόδοση εσόδων από την εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων λιμνοθάλασσας Μεσολογίου Αιτωλικού (άρθρο 65 παρ. 2 του ΝΔ 420/1970).
57. Η έγκριση για μετατροπή ή αντικατάσταση εργαλείων στη λιμνοθάλασσα Μεσολογίου Αιτωλικού (ΒΔ 435/1970, ΦΕΚ 142 Α΄).
58. Η πρόταση για εγγραφή πιστώσεων για απαλλοτρίωση υδάτινων και κερσαίων εκτάσεων (άρθρο 3 του ΝΔ 420/1970, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 παρ. 1 εδάφ. 3 του ν.1740/1987).
59. Η απόφαση για τον καθορισμό όρων χορήγησης ερασιτεχνικών αδειών σε κατοίκους άλλων περιοχών στις τεχνητές λίμνες Πολυφύτου και Μόρνου (άρθρο 5 παρ. 5 του ν. 972/1979, ΦΕΚ 224 Α΄).
60. Η απόφαση αξιοποίησης, ιχθυοτροφικά, των μη εκμεταλλεύσιμων τελμάτων ή άγονων εκτάσεων σε συνεργασία με τις υπηρεσίες (ΠΔ 402/1988, άρθρο 18 παρ. Βii) άρθρο 1 του ΝΔ 420/1970).
61. Η απόφαση εξαιρέσεων υποχρέωσης προσκόμισης αλιευμάτων στις ιχθυόσκαλες (άρθρο 24 παρ. 1α του ΝΔ 420/1970).
62. Η σύσταση τριμελών συμβουλίων εκδίκασης αλιευτικών προσφυγών (άρθρο 9 παρ. 4 του ν. 2040/1992).
63. Η έγκριση και τροποποίηση καταστατικών αλιευτικών συνεταιρισμών και η παροχή σε αυτούς τεχνικών οδηγιών.
64. Η έγκριση για την τροποποίηση ή συμπλήρωση του είδους των εργαλείων με τα οποία και μόνο επιτρέπεται η αλιεία στις λίμνες (άρθρο 1 του ΒΔ 249/1972, ΦΕΚ 58 Α΄).
65. Η χορήγηση ειδικής άδειας για αλιεία αθερίνας στη λίμνη Τρικωνίδα (άρθρο 1 του ΠΔ 99/2003, ΦΕΚ 94 Α΄), καθώς και η έκδοση απόφασης για την κοπή των καλάμων στις λίμνες (άρθρο 2 παρ. 2 του ΒΔ 249/1972, ΦΕΚ 58 Α΄).
66. Η κατασκευή και λειτουργία αλιευτικών καταφυγίων, υποδομών και εξοπλισμών σε λιμένες αλιευτικούς ή λιμένες που εξυπηρετούν αλιευτικά σκάφη.
67. Η παροχή γνώμης για κάθε τεχνική τροποποίηση ή διαρρύθμιση που αφορά ή θίγει τα κρηπιδώματα και τη κερσαία ζώνη των ιχθυοσκαλών (ΝΔ 420/1970, άρθρο 22 παρ. 3, ΠΔ 422/1991 άρθρο 1 παρ. 3, ΦΕΚ 154 Α΄).
68. Η γνωμοδότηση για την παρακώρση, μίσθωση και αναμίσθωση υδάτινων εκτάσεων για την ίδρυση, επέκταση και μετεγκατάσταση μονάδων υδατοκαλλιέργειας εντατικής ή ημιεντατικής μορφής των ιχθυοτρόφων υδάτων, καθώς και για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας τους.

Για την άσκηση των παραπάνω αρμοδιοτήτων οι περισσότεροι Δήμοι της χώρας δημιούργησαν γραφεία ή τμήματα αγροτικής ανάπτυξης (συμπεριλαμβανομένης της κτηνοτροφίας και συχνά της αλιείας), τα οποία ενέταξαν στις διευθύνσεις Τοπικής Οικονομικής Ανάπτυξης.

5.3 Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα

Η ύπαιθρος της Ελλάδας, παρά τη σημαντική αξιοποίηση των σχετικών κοινοτικών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών εξακολουθεί να αντιμετωπίζει μια σειρά από προβλήματα και προκλήσεις, που έχουν επιδεινωθεί από την οικονομική κρίση. Στα σημαντικότερα προβλήματα και αδυναμίες περιλαμβάνονται (Τράπεζα Πειραιώς-ΕΥ, 2022):

- Η περιορισμένη καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής και η χαμηλή τοπική προστιθέμενη αξία και γενικά πολύ χαμηλός βαθμός διατομεακών και ενδοτομεακών συμπράξεων.⁶
- Η υψηλή εξάρτηση της αγροτικής οικονομίας από παραδοσιακές καλλιέργειες και από τις κοινοτικές ενισχύσεις. Η στροφή προς την παραγωγή προϊόντων με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς έχει ξεκινήσει, πλην όμως βρίσκεται ουσιαστικά σε αρχικά στάδια.
- Η διατήρηση της μονοκαλλιέργειας ή της καλλιέργειας μικρού αριθμού προϊόντων στις πεδινές περιοχές.⁷
- Η φθίνουσα τάση των τιμών βασικών γεωργικών προϊόντων και η αύξουσα τάση των τιμών των εισροών, εξαιτίας, μεταξύ άλλων, της εξάρτησης από ολιγοψώνια στη διάθεση των αγροτικών προϊόντων και από ολιγοπώλια στις αγορές των εισροών: πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων.
- Μικρό μέσο μέγεθος αγροτικών εκμεταλλεύσεων, χαμηλός βαθμός οργάνωσης των παραγωγών (έλλειψη κουλτούρας συνεργατικότητας), περιορισμένη ανάπτυξη και διάχυση των καινοτομιών στην αγροτική παραγωγή.
- Περιορισμένη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας στον ύπαιθρο χώρο, γήρανση του αγροτικού πληθυσμού, εγκατάλειψη αγροτικών οικισμών, συγκέντρωση πληθυσμού στα μεγάλα τοπικά αστικά κέντρα (μονοκεντρικότητα σε πολλές περιοχές).
- Περιορισμένη στροφή στην παραγωγή ποιοτικών, πιστοποιημένων αγροδιατροφικών προϊόντων καθώς και περιορισμένη αξιοποίηση των

⁶ OECD, Regional Profiles of Greece. Διαθέσιμο στο: https://www.espa.gr/el/Documents/2127/Regional_profiles_gr.pdf

⁷ ΕΛΣΤΑΤ, Economic Accounts for Agriculture by Nuts I, II (Provisional Data). Διαθέσιμο στο: <https://www.statistics.gr/en/statistics/-/publication/SEL61/->

θεσμών «Όνομασιών Προέλευσης» και «Γεωγραφικών Ενδείξεων», παρά τα σημαντικά πλεονεκτήματα της χώρας (Τράπεζα Πειραιώς-ΕΥ, 2022).

- Χαμηλός βαθμός εξωστρέφειας της αγροτικής παραγωγής και μειωμένη επιχειρηματικότητα. Το ποσοστό της εγχώριας προστιθέμενης αξίας στον αγροτικό τομέα που εξάγεται είναι σχετικά χαμηλή, ενώ, σύμφωνα με έρευνα της διαΝΕΟσις, ο αριθμός των επιχειρήσεων του πρωτογενή τομέα που εξάγουν είναι συγκριτικά πολύ χαμηλός.⁸
- Άναρχη διείσδυση του αστικού χώρου στον αγροτικό, απουσία αποτελεσματικού τοπικού χωροταξικού σχεδιασμού και χρήσεων γης.
- Επιδείνωση του τοπικού φυσικού περιβάλλοντος και του υδατικού ισοζυγίου από εντατικές μεθόδους παραγωγής.
- Χαμηλός βαθμός σύνδεσης τοπικής παραγωγής με τοπικό τουρισμό, μη ικανοποιητική διάχυση της τουριστικής ζήτησης στην αγροτική ενδοχώρα.
- Έλλειμμα ενημέρωσης, συγκεντρωτισμός και γραφειοκρατία στην εφαρμογή των κοινοτικών προγραμμάτων.
- Ο υψηλός βαθμός εποχικότητας του ελληνικού τουρισμού περιορίζει τις δυνατότητες διοχέτευσης τοπικών αγροτικών προϊόντων στο τουριστικό κύκλωμα.
- Μείωση των τοπικά παρεχόμενων γενικών υπηρεσιών λόγω της οικονομικής κρίσης.
- Κ.ά.

Συνεπώς, στα κρίσιμα ζητήματα της περιφερειακής και τοπικής αγροτικής παραγωγής περιλαμβάνονται:

- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής και η διαφοροποίηση της οικονομικής δραστηριότητας στον ύπαιθρο χώρο.
- Η αποτελεσματική αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων για την ολοκληρωμένη τοπική ανάπτυξη και την αγροτική ανάπτυξη. Σύμφωνα με τα σχέδια των Κανονισμών της νέας πολιτικής συνοχής, η Κοινοτική πρωτοβουλία LEADER θα υλοποιηθεί μέσω ενός νέου εργαλείου, της «Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων», ενώ το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας θα στηρίξουν την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία στους τομείς της γεωργίας, κτηνοτροφίας και αλιείας, προωθώντας παράλληλα τη βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος, την ισόρροπη εδαφική συνοχή στις σχετικές περιοχές, τη διαφοροποίηση της τοπικής παραγωγικής βάσης, την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και της επιχειρηματικότητας και την ενίσχυση της διασύνδεσης με άλλους κλάδους της οικονομίας. Επίσης προβλέπονται Ολοκληρωμένες Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης

⁸ https://www.oecd.org/sti/ind/CN2021_GRC.pdf, https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2018/12/exports_final.pdf και https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2018/12/exports_icap.pdf

σε Αλιευτικές Περιοχές από τοπικές ομάδες δράσεις καθώς και δράσεις τοπικής ανάπτυξης σε αγροτικές περιοχές. Για την υλοποίηση πολλών τοπικών δράσεων καθώς και δράσεων δικτύωσης προβλέπεται η σύμπραξη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Τέλος, η διασύνδεση μεταξύ των τουριστικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων παραγωγής τοπικών αγροτικών και αλιευτικών προϊόντων προβλέπεται τόσο από το κείμενο των Υπηρεσιών της Επιτροπής για τις επενδυτικές προτεραιότητες στην Ελλάδα, Καθώς και από τη 2η Εγκύκλιο Σχεδιασμού και Κατάρτισης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιόδου 2014-2020 του ΥΠΑΑΥΜΔ.

- Η αξιοποίηση των νέων αρμοδιοτήτων και εργαλείων των Περιφερειών και των Δήμων για τον προγραμματισμό της αγροτικής ανάπτυξης, των αγροτικών υποδομών, της προώθησης «των καλαθιών της Περιφέρειας», των «αγροδιατροφικών συμπράξεων», των «δημοπρατηρίων», της διασφάλισης «ονομασιών προέλευσης» και «γεωγραφικών ενδείξεων», της πιστοποίησης της ποιότητας, της ενημέρωσης και ενεργοποίησης του αγροτικού πληθυσμού, της προστασίας του αγροτικού περιβάλλοντος, της σύνδεσης της τοπικής παραγωγής με την έρευνα και την καινοτομία, την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και των γνώσεων του τοπικού πληθυσμού κ.ά.
- Η βελτίωση της σχέσης πόλης-υπαίθρου καθώς και η διατήρηση και ανάδειξη της τοπικής αγροτικής κληρονομιάς.
- Η διασύνδεση της τοπικής αγροτικής παραγωγής με τον τουρισμό, ώστε να αυξηθεί η κατανάλωση τοπικών προϊόντων και να προωθηθεί η προβολή τους στους επισκέπτες καθώς και η περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού και του βιωματικού αγροτικού τουρισμού μέσω συμπράξεων τοπικών επιχειρήσεων από διαφορετικούς κλάδους.

5.3 Θεσμικές και οργανωτικές αδυναμίες και προβλήματα

Η κατανομή αρμοδιοτήτων στον τομέα της αγροτικής πολιτικής με τον Καλλικράτη και η επακόλουθη οργάνωση των σχετικών υπηρεσιών των Περιφερειών και των Δήμων επέφερε πράγματι μια σημαντική αποκέντρωση στα ζητήματα σχεδιασμού και άσκησης περιφερειακής και τοπικής πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης. Μετά την εφαρμογή του Καλλικράτη διαπιστώνονται μια σειρά από κρίσιμα θεσμικά και οργανωτικά ζητήματα όπως:

- Η δημιουργία τεσσάρων επιπέδων άσκησης αγροτικής πολιτικής (ΥΠΑ-ΑΤ, αποκεντρωμένη Περιφέρεια, αιρετή Περιφέρεια, Δήμος) προκαλεί συχνά προβλήματα συντονισμού και επικάλυψης αρμοδιοτήτων.
- Οι Διευθύνσεις Αγροτικών Υποθέσεων των 7 Αποκεντρωμένων Διοικήσεων διαθέτουν έμπειρους γεωπόνους χωρίς ουσιαστικές αρμοδιότητες.
- Οι γεωργικές υπηρεσιακές δομές των πρώην νομαρχιών διασπάστηκαν ουσιαστικά σε τρία επίπεδα: Στις κεντρικές υπηρεσίες των Περιφερειών, στις αγροτικές υπηρεσίες των Περιφερειακών Ενοτήτων και στους δήμους. Η διασπορά των στελεχών δεν έγινε με ορθολογικά κριτήρια.
- Οι γεωτεχνικές υπηρεσίες των πρώην νομαρχιών (Δ/νσεις Γεωργίας /Αγροτικής Ανάπτυξης, Δ/νσεις Εγγείων Βελτιώσεων, Δ/νσεις Κτηνιατρικής, Τμήματα Αλιείας και Δ/νσεις Πολιτικής Γης) συγχωνεύτηκαν δημιουργώντας τις Δ/νσεις Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής των Περιφερειακών Ενοτήτων, οι οποίες είναι ίσως οι υπηρεσίες με τα πιο έντονα προβλήματα λειτουργίας σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα.
- Η έλλειψη επαρκούς προσωπικού των νέων διευθύνσεων και τμημάτων επιδεινώθηκε λόγω των αθρόων συνταξιοδοτήσεων. Αυτό προκαλεί συχνά το φαινόμενο της μη λειτουργίας ορισμένων τμημάτων και γραφείων.
- Τα Γραφεία Γεωργικής Ανάπτυξης πολλών Δήμων δεν διαθέτουν κανέναν γεωπόνο. Ακόμη όμως και αυτοί που διαθέτουν έναν γεωπόνο είναι αδύνατο να ανταποκριθούν στο πλήθος των αρμοδιοτήτων που παραχωρήθηκε στους Δήμους. Ιδιαίτερα δύσκολο είναι ο γεωπόνος ενός Δήμου να ασκεί παράλληλα αρμοδιότητες σε ζητήματα κτηνοτροφίας και αλιείας.
- Η μείωση του ανώτατου ορίου επιτρεπόμενων κατ' έτος μετακινήσεων εκτός έδρας των γεωτεχνικών τους απομακρύνει από τον τόπο της παραγωγής και ενισχύει περαιτέρω την τάση που ξεκίνησε ήδη από τη δεκαετία του '80 μετατροπής των γεωτεχνικών σε υπαλλήλους γραφείων, ειδικά και

μετά την κατάργηση των δοκιμαστικών και πειραματικών αγρών, καθώς και την κατάργηση των ΚΕΓΕ. Ο φυσικός επαγγελματικός χώρος των γεωτεχνικών (γεωπόνοι, δασολόγοι, κτηνίατροι, γεωλόγοι και ιχθυολόγοι) είναι ο αντίστοιχος χώρος παραγωγής.

- Η διάσπαση των δασικών υπηρεσιών προκαλεί μια σειρά από προβλήματα συντονισμού και σύγκρουσης αρμοδιοτήτων. Για παράδειγμα, οι Δ/νσεις Δασών και τα Δασαρχεία μεταφέρθηκαν στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, η κεντρική υπηρεσία μεταφέρθηκε στο ΥΠΕΚΑ, η δασοπυρόσβεση ως αντικείμενο μεταφέρθηκε στην Πυροσβεστική, οι Κυνηγετικές Οργανώσεις αναλαμβάνουν τη θηροφυλακή, οι ΟΤΑ εκτελούν δασοτεχνικά έργα μέσω Προγραμματικών Συμβάσεων, οι Δασικοί Χάρτες καταρτίζονται από το Κτηματολόγιο ΑΕ, οι δασικές υπηρεσίες αποξενώνονται από τα σημαντικότερα δασικά οικοσυστήματα που εντάσσονται σε ειδικό καθεστώς προστασίας (NATURA, Εθνικά Πάρκα, κλπ.), κ.ά.
- Η μεταφορά ορισμένων αλιευτικών αρμοδιοτήτων στους Δήμους είναι εξόχως προβληματική. Η Θάλασσα, οι λίμνες και τα ποτάμια συνιστούν ευρύτερα οικοσυστήματα, που υπερβαίνουν κατά πολύ τα όρια ενός Δήμου. Συνεπώς, η διαχείριση των ιχθυοτρόφων υδάτων δεν μπορεί να καταμνηθεί σε μικρές ενότητες. Αυτό καθιστά σχεδόν ανέφικτη την επίτευξη στόχων όπως είναι η προστασία και διατήρηση των φυσικών αποθεμάτων των υδρόβιων οργανισμών. Η διαχείριση των υδάτινων οικοσυστημάτων οφείλει να περιλαμβάνει το σύνολο των ενοτήτων αυτών.

Υπάρχουν και άλλα προβλήματα όπως:

- Ανεπαρκής επιμόρφωση προσωπικού και έλλειψη συστήματος μηχανοργάνωσης που θα εξυπηρετεί την αποτελεσματικότερη διαχείριση και υλοποίηση έργων.
- Έλλειψη σύγχρονων εργαλείων διαχείρισης χρήσεων γης (λογισμικό GIS) για την αποτελεσματικότερη διαχείριση του αγροτικού χώρου και την αξιοποίηση της δημοτικής παρουσίας.
- Έλλειμμα γενικού συντονισμού των επιμέρους τμημάτων και αυτοτελών γραφείων καθώς και μεταξύ των κεντρικών και αποκεντρωμένων υπηρεσιών.

Τέλος προβλήματα υπάρχουν και στο σχεδιασμό, προγραμματισμό και υλοποίηση των προγραμμάτων και δράσεων της Κοινωνική πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη και την Αλιεία, όπως:

- Υπερβολικός συγκεντρωτισμός από το ΥΠΑΑΤ.
- Χαμηλός βαθμός συμμετοχής των Περιφερειών και των Δήμων στον σχεδιασμό του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.
- Σχεδόν ανύπαρκτη συμμετοχή των περιφερειακών διαχειριστικών αρχών στην υλοποίηση και τον έλεγχο των προγραμμάτων.
- Ελλείμματα στην ενημέρωση των ωφελούμενων.

5.4 Προτάσεις μεταρρύθμισης

Η αγροτική παραγωγή εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό τομέα παραγωγής, απασχόλησης και ευημερίας στις περισσότερες περιφέρειες της χώρας. Για πάρα πολλούς δήμους της χώρας, ο τομέας αυτός εξακολουθεί να είναι ο σημαντικότερος. Επίσης, η οικονομική κρίση της χώρας ανέδειξε τις μεγάλες διαρθρωτικές αδυναμίες του παραγωγικού της προτύπου. Οι μεγάλες εισαγωγές τροφίμων και αγροτικών εισροών δύνανται σε μεγάλο βαθμό να υποκατασταθούν από εγχώρια παραγωγή. Μέσα από την ενίσχυση της αναδιάρθρωσης της παραγωγής, της στροφής από παραδοσιακές καλλιέργειες βιομηχανικών αγροτικών προϊόντων στην παραγωγή ποιοτικών πιστοποιημένων αγροτικών προϊόντων του αγροδιατροφικού τομέα, μέσω της μεταποίησης και εμπορίας, της εκμετάλλευσης των θεσμών των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης, της τόνωσης της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και της εξωστρέφειας, της καλλίτερης διασύνδεσης μεταξύ τοπικών προϊόντων και του τουρισμού κ.ά. η χώρα μπορεί να προσελκύσει νέες επενδύσεις και να αυξήσει σημαντικά τις εξαγωγές της. Στην προσπάθεια αυτή οι ελληνικές περιφέρειες, οι ελληνικοί Δήμοι σε συνεργασία με το ΥΠΑΑΤ και όλους τους εμπλεκόμενους επιχειρηματικούς, παραγωγικούς και ερευνητικούς φορείς θα μπορούσαν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο. Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο τους προσφέρει πολλαπλές δυνατότητες αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και των κοινοτικών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών. Παράλληλα, στην κατεύθυνση αυτή δύνανται να συμβάλουν μεταρρυθμίσεις του θεσμικού πλαισίου, οργανωτικές αλλαγές και πρωτοβουλίες, όπως συνοπτικά αναφέρονται παρακάτω.

Πίνακας 7: Προτάσεις μεταρρυθμίσεων στον τομέα της τοπικής αγροτικής πολιτικής

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
1	Βελτίωση θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου	<ul style="list-style-type: none"> Ενοποίηση των δημόσιων δομών άσκησης αγροτικής πολιτικής σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας (ΠΕ), με μεταφορά αρμοδιοτήτων από τους Δήμους και ενδεχομένως και τις Περιφέρειες. Λόγω και των προβλημάτων στελέκωσης είναι πολύ δύσκολο έως ανέφικτο να συνυπάρχουν στη μικρή κλίμακα κάθε ΠΕ τόσο πολλές διευθύνσεις, γραφεία και υπηρεσίες του ΥΠΑΑΤ (π.χ. ΚΕΠΠΥΕΛ). Παράλληλα, θα πρέπει να εξεταστεί ο οργανικός διαχωρισμός με τις υπηρεσίες κτηνιατρικής, εγγείων βελτιώσεων και αλιείας σε επίπεδο ΠΕ. Τέλος, θα πρέπει να δημιουργηθεί οργανική συσχέτιση των ενοποιημένων υπηρεσιακών μονάδων σε επίπεδο νομού με τις Διευθύνσεις Αγροτικών Υποθέσεων που λειτουργούν στο γεωγραφικό επίπεδο των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και με την κεντρική υπηρεσία του ΥΠΑΑΤ. Στη Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας των Περιφερειών να δημιουργηθεί ειδικό τμήμα εγγείων βελτιώσεων. Μέτρα για απλοποίηση διαδικασιών, μείωση της γραφειοκρατίας και καλύτερου συντονισμού μεταξύ των τεσσάρων επιπέδων άσκησης αγροτικής πολιτικής. Αναθεώρηση της διάσπασης των υπηρεσιών που έχουν ως ενιαίο αντικείμενο τα δάση και το φυσικό περιβάλλον. Να εξεταστεί η δυνατότητα μιας κάθετης οργάνωσης της Δασικής Υπηρεσίας. Επίσης, συστήνεται η ίδρυση Ενιαίου Φορέα Δασοπροστασίας. Η μεταφορά πολλών αρμοδιοτήτων της αλιείας σε έναν ενιαίο φορέα. Όπως τονίστηκε παραπάνω, η διαχείριση των ιχθυοτρόφων υδάτων δεν μπορεί να εφαρμοστεί με τον κατακερματισμό του αντικείμενου και των αρμοδιοτήτων του. Η στελέκωση των Υπηρεσιών με γεωτεχνικούς, όπου υπάρχουν κενά και ειδικά στις αμιγώς αγροτικές, κτηνοτροφικές και αλιευτικές περιοχές μέσω αποσπάσεων, μετατάξεων ή/και δημιουργίας νέων οργανικών θέσεων. Λόγω της δραματικής μείωσης του αριθμού των στελεχών θα μπορούσε να εξεταστεί και η δυνατότητα εξαίρεσης των γεωτεχνικών δημοσίων υπαλλήλων, όπως έχει προβλεφθεί και για τους εκπαιδευτικούς ή για το ιατρικό - νοσηλευτικό προσωπικό του ΕΣΥ στον Ν. 4024/2011, από το μέτρο προσυμβασιμότητας διαθεσιμότητας. Η αύξηση του ανώτατου ορίου των επιτρεπόμενων κατ' έτος ημερών για μετακινήσεις εκτός έδρας των γεωτεχνικών δημοσίων υπαλλήλων, όπως έχει, ήδη, υλοποιηθεί στον ΕΛΓΑ, στον ΟΠΕΚΕΠΕ και στον ΕΛΓΟ «Δήμητρα». Η επαναλειτουργία των γεωργικών εφαρμογών με την εγκατάσταση δοκιμαστικών και πειραματικών αγρών σε κάθε ΠΕ, όπου θα δοκιμάζονται στα ποικίλα ελληνικά μικροκλίματα και θα διαδίδονται οι νέες προτεινόμενες καλλιέργειες σε συνεργασία με ΕΛΓΟ και άλλα ιδρύματα (Πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα κτλ.), νέες ποικιλίες ή φυλές ζώων, νέες τεχνικές καλλιέργειας, μέθοδοι φυτοπροστασίας, μορφές εκτροφής και άλλες καινοτόμες δράσεις. Οι δοκιμαστικοί και πειραματικοί αγροί θα υλοποιηθούν από νέους αγρότες με την παροχή κινήτρων και με την εποπτεία των γεωπόνων της νέας ενοποιημένης υπηρεσιακής δομής αγροτικής ανάπτυξης σε κάθε νομό εφόσον, όμως, γίνουν οι ανωτέρω προσλήψεις ή μετατάξεις. Εναλλακτικά, προτείνεται η δημιουργία μιας Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας από το ΓΕΩΤΕΕ και την ΠΕΝΑ ή και άλλους συλλογικούς φορείς, η οποία θα είναι δημοσίου συμφέροντος, θα έχει ως κύριο έργο τις γεωργικές εφαρμογές και τη μεταφορά τεχνογνωσίας από γεωτεχνικούς - μεσίτες τεχνογνωσίας με περιφερειακή δομή σε γεωγραφικό επίπεδο νομού και με χρηματοδότηση που θα προέλθει είτε από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020.
2	Ανάπτυξη υπαίθρου χώρου	<ul style="list-style-type: none"> Ενεργότερη και ισότιμη συμμετοχή των Περιφερειών και των Δήμων στον σχεδιασμό, προγραμματισμό και διαχείριση των νέων επιχειρησιακών προγραμμάτων για την αγροτική ανάπτυξη και την αλιεία. Συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις νέες τοπικές ομάδες δράσεις για την αξιοποίηση των νέων μέσω των «Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων» και των «Ολοκληρωμένων Εδαφικών Ενισχύσεων» καθώς και της ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης σε αλιευτικές και αγροτικές περιοχές. Δικτύωση των τοπικών ομάδων δράσης σε επίπεδο ΠΕ και Περιφέρειας. Η κατάρτιση ετήσιων και πολυετών περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων για τη γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία, καθώς και η εκπόνηση και αξιολόγηση σχετικών μελετών και μέτρων πολιτικής. Δημιουργία κτηνοτροφικών πάρκων σε κτηνοτροφικές περιοχές, καθώς και μικρών πειραματικών και δοκιμαστικών αγρών σε τοπική κλίμακα. Δημιουργία τράπεζας σπόρων και φυτών σε κάθε ΠΕ καθώς και προστασία αυτόχθονων φυλών ζώων. Προβολή και προώθηση των τοπικών προϊόντων μέσω εμπορικών εκθέσεων, μόνιμων εκθεσιακών χώρων, αξιοποίησης του διαδικτύου, δημοτικών αγορών. Δημιουργία περιφερειακής και δημοτικής βάσης δεδομένων για την προώθηση του ηλεκτρονικού εμπορίου τοπικών προϊόντων και η σύνδεσή τους με τον τουρισμό, σε περιοχές που ο τουρισμός είναι σημαντικό μέρος της τοπικής οικονομίας Πρωτοβουλίες για αξιοποίηση των θεσμών των «Ονομασιών Προέλευσης» και των «Γεωγραφικών Ενδείξεων». Οργάνωση του αγροτικού χώρου (μελέτη χωρικής οργάνωσης των συστημάτων καλλιέργειας και αρδευτικών δικτύων, αγροτικός περιβαλλοντικός σχεδιασμός) και καθορισμός χρήσεων γης.⁹ Δημιουργία Τράπεζας Γης που αφορά εκτάσεις που μένουν ακαλλιέργητες, δημόσιες ή ιδιωτικές και αξιοποίηση αυτών από νέους αγρότες. Προώθηση κοινωνικών επιχειρήσεων και Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (ΚοινΣΕπ) σε αγροτικές περιοχές.

⁹ <https://www.dianeosis.org/2021/06/oi-toev-goev-kai-ta-erga-ardeusis/>

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
3	Βελτίωση σύνδεσης μεταξύ τουρισμού και αγροτικής ανάπτυξης	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία περιφερειακών και τοπικών συμπράξεων (π.χ. μέσω τοπικών συμφώνων ή προγραμματικών συμβάσεων) για την προώθηση των τοπικών αγροτικών προϊόντων στους τουρίστες, με συμμετοχή ενώσεων ή μεμονωμένων αγροτών, επιχειρήσεων εμπορίας ή/και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, εστιατορίων και ξενοδοχείων. Δημιουργία τοπικών συμφώνων ποιότητας και πιστοποίησης τοπικών επιχειρήσεων που προωθούν στους επισκέπτες ποιοτικά αγροδιατροφικά προϊόντα. Προώθηση της απευθείας προμήθειας αγαθών και υπηρεσιών από μικρής κλίμακας παραγωγούς (χωρίς μεσάζοντες) από ανώνυμες επιχειρήσεις σε τουρίστες και επαγγελματίες (τοπικά παραδοσιακά προϊόντα). Ανάδειξη περιοχών, οικισμών και τοποθεσιών με ιδιαίτερο τουριστικό και αγροτουριστικό ενδιαφέρον. Η ίδια η καλλιέργεια, η κτηνοτροφία ή η αλιεία και μεταποίηση μπορεί γίνει κομμάτι του βιωματικού τουρισμού. Επέκταση ή δημιουργία ειδικών διαδρομών (π.χ. δρόμοι του κρασιού, δρόμοι του τυριού, δρόμοι του λαδιού, κλπ.). Δημιουργία και προβολή τοπικών δικτύων γαστρονομικού τουρισμού, στη βάση τοπικών προϊόντων. Σύνδεση της αγροτικής παραγωγής με τον τουρισμό μέσω της κατοχύρωσης και στο εσωτερικό και στο εξωτερικό του «καλαθιού» των τοπικών προϊόντων, στα πλαίσια της προώθησης της μεσογειακής διατροφής (έξτρα παρθένο ελαιόλαδο, ψάρια, όσπρια, φέτα, κρασί, φρούτα, ξηρά φρούτα κλπ.). Δημιουργία αγροτικών μουσείων.
4	Διάδοση καλών πρακτικών	<ul style="list-style-type: none"> Υπάρχουν πολλά πετυχημένα παραδείγματα για την προώθηση και προβολή των αγροτικών προϊόντων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Από τον Ελλαδικό χώρο ενδεικτικά αναφέρονται: Προγράμματα προώθησης αγροτικών προϊόντων (παράδειγμα Δήμων Ζαγοράς, Κοζάνης, Κάτω Νευροκοπίου).¹⁰ Προώθηση και υλοποίηση της συμβολαιακής γεωργίας για το ελαιόλαδο από τον Δήμο Χανίων.¹¹ Πρωτοβουλία του Δήμου Κω για την προώθηση και πώληση των τοπικών αγροτικών παραδοσιακών προϊόντων από τα super market του νησιού.¹² Σύμπραξη τοπικών ομάδων δράσης, όπως για παράδειγμα η ίδρυση Περιφερειακής Εταιρείας Αγροτικής Ανάπτυξης από πέντε (5) θεσσαλικές αναπτυξιακές εταιρείες. Η δημιουργία του τοπικού συμφώνου ποιότητας από Δήμους της ΠΕ Ηρακλείου και Ρεθύμνου με στόχο τη θέσπιση ελάχιστων προδιαγραφών λειτουργίας που η τήρηση τους παραπέμπει σε ένα διακριτό αγροτουριστικό προϊόν με την ονομασία ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ- ΚΡΗΤΗ. Ήδη το τοπικό σήμα έχει χορηγηθεί σε 17 επιχειρήσεις. Όλες οι Περιφέρειες καθιέρωσαν τα πρότυπα τους για τη δράση «Αυτό το ξενοδοχείο προσφέρει Ελληνικό Πρωινό». Ίδρυση «Αγορών Αγροτών» ή Αγορών Παραγωγών» (Farmer's Market) από δήμους της χώρας. Μεταφορά καλών πρακτικών από άλλες χώρες της ΕΕ, ειδικά στο ζήτημα της σύνδεσης του τουρισμού με τη γεωργική και αγροτική παραγωγή (π.χ. από Αυστρία).¹³

¹⁰ <https://www.agrotypos.gr/chrima/espa-anaptyxiakos-nomos/ellinika-programmata-proothisis-kai-provolis-agrotikon-proionton>

¹¹ <https://www.haniotika-nea.gr/74613-sumbolaiaki-gewrgia/>

¹² <https://aegeanews.gr/news/ta-en-dimo/77046/protovoulia-dimou-gia-proothisi-topikon-agrotikon-proionton-sta-supermarket/>

¹³ https://info.bml.gv.at/dam/jcr:9ea29e67-a503-4685-8f1d-78912e19be66/Endbericht_Evaluierungsprojekt_Cluster_UaB.pdf

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Τοπική κοινωνική πολιτική

6.1 Εισαγωγή

Το άρθρο 21 του Συντάγματος επιτάσσει στο κράτος την άσκηση κοινωνικής πολιτικής προκειμένου να προστατέψει την οικογένεια και την υγεία, να διασφαλίσει συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης στους πολίτες, να παρέχει ειδική φροντίδα σε άτομα με ειδικές ανάγκες, να στηρίξει τους νέους, τους ηλικιωμένους, τους απόρους και τους άστεγους κ.ά. Το άρθρο 22 αναφέρει ότι η εργασία αποτελεί δικαίωμα και προστατεύεται από το κράτος, το οποίο μεριμνά για την προώθηση της απασχόλησης. Το κράτος, η διοίκηση του οποίου οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα (άρθρο 101 του Συντάγματος), μπορεί να αναθέτει στους ΟΤΑ την άσκηση αρμοδιοτήτων του και συνεπώς και όσων προβλέπονται στα άρθρα 21 και 22 (Γεωργάκης, 2004, ΙΤΑ, 2006).

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για την κοινωνική προστασία. Για παράδειγμα, το άρθρο 14 αναφέρεται στο δικαίωμα στην εκπαίδευση και κατάρτιση, το άρθρο 15 στο δικαίωμα στην εργασία, το άρθρο 24 στα δικαιώματα του παιδιού, το άρθρο 25 στα δικαιώματα των ηλικιωμένων, το άρθρο 26 στην ένταξη ατόμων με ειδικές ανάγκες, το άρθρο 33 στην προστασία της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, το άρθρο 34 στην κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή, το άρθρο 35 στην προστασία της υγείας κ.ο.κ.

Στο πλαίσιο της διοικητικής διαίρεσης της χώρας, αρμοδιότητες κοινωνικής πολιτικής διαθέτουν και τα τρία επίπεδα διοίκησης (κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό), στη βάση της αρχής της επικουρικότητας. Λόγω της εγγύτητας προς τους πολίτες, της άμεσης σχέσης με τον τοπικό πληθυσμό και συνεπώς την καλύτερη χαρτογράφηση των τοπικών κοινωνικών αναγκών, της δυνατότητας παροχής εξατομικευμένης στήριξης και της δυνατότητας ταχύτερης παροχής αρωγής, πολλές αρμοδιότητες κοινωνικής πολιτικής μεταφέρθηκαν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Μετά από διαδοχικές μεταρρυθμίσεις, οι Δήμοι της Ελλάδας απέκτησαν ένα μεγάλο εύρος αρμοδιοτήτων στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής. Στο πλαίσιο της παρούσας ενότητας θα προσδιοριστεί το θεσμικό πλαίσιο της τοπικής κοινωνικής πολιτικής, θα αναδειχθούν τα κρίσιμα ζητήματα στην άσκσή της και θα διατυπωθούν προτάσεις πολιτικής και μεταρρύθμισης για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητάς της.

6.2 Θεσμικό πλαίσιο

Ο Νόμος 3852/2010 (Καλλικράτης) επέφερε, σε σημαντικό βαθμό, την αποκέντρωση της κοινωνικής πολιτικής, η οποία προηγουμένως ασκείτο κυρίως σε κεντρικό επίπεδο. Σήμερα, η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα ασκείται και από τα τρία επίπεδα διακυβέρνησης, στηριζόμενη σε μεγάλο βαθμό στις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις. Οι Δήμοι της χώρας, ευρισκόμενοι πιο κοντά στους πολίτες, κλήθηκαν να υλοποιήσουν τις νέες αρμοδιότητές τους σε μια περίοδο έντονων κοινωνικών προβλημάτων και αυξημένης κοινωνικής αποσύνθεσης. Παρακάτω καταγράφεται συνοπτικά το θεσμικό υπόβαθρο της τοπικής κοινωνικής πολιτικής.

Ο Νόμος 3852/2010 διεύρυνε τις αρμοδιότητες των Δήμων σε θέματα κοινωνικής πολιτικής, οι οποίες τους είχαν ανατεθεί με τον Νόμο 3463/2006 (ΚΔΚ). Μετά τις σχετικές τροποποιήσεις, οι αρμοδιότητες που μεταφέρθηκαν στους ΟΤΑ στον τομέα Κοινωνικής Προστασίας και αλληλεγγύης είναι:

1. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κλπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.
2. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά των εξαρτησιογόνων ουσιών.
3. Η μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς, ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης κατά τις προβλέψεις του Κώδικα.

4. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην Περιφέρειά τους, με τη δημιουργία τοπικών συμβουλίων πρόληψης παραβατικότητας.
5. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.
6. Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.
7. Η εφαρμογή προγραμμάτων εμβολιασμών και η διενέργειά τους.
8. Η τήρηση κανόνων υγιεινής των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων.
9. Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας ιδρυμάτων παιδικής πρόνοιας σε ιδιώτες, καθώς και σε συλλόγους ή σωματεία που επιδιώκουν φιλανθρωπικούς σκοπούς.
10. Η άσκηση ελέγχου και εποπτείας στα ιδρύματα παιδικής προστασίας ιδιωτικού δικαίου (ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί) και η ευθύνη λειτουργίας των παιδικών εξοχών.
11. Η εποπτεία επί των φιλανθρωπικών σωματείων και ιδρυμάτων, καθώς και η έγκριση του προϋπολογισμού τους, η παρακολούθηση και ο έλεγχος των επιχορηγήσεων που δίδονται σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με κοινωφελείς σκοπούς.
12. Η οικονομική ενίσχυση αυτοστεγαζόμενων, η μίσθωση ακινήτων, η ρύθμιση διαφόρων θεμάτων κοινωνικής κατοικίας και η επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις της οικείας νομοθεσίας.
13. Ο διορισμός μελών διοικητικών συμβουλίων, η εποπτεία και η ρύθμιση θεμάτων λειτουργίας ιδρυμάτων προστασίας και αγωγής οικογένειας του παιδιού (όπως κέντρων παιδικής μέριμνας, παιδικών σταθμών, παιδικών εξοχών, παραρτημάτων ΠΙΚΠΑ και ΚΕΠΕΠ).
14. Ο ορισμός ιατρών προς εξέταση επαγγελματιών και εργαζομένων σε καταστάματα υγειονομικού ενδιαφέροντος για τη χορήγηση βιβλιαρίων υγείας.
15. Η χορήγηση της Κάρτας Αναπηρίας, μετά από σχετική γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Πιστοποίησης Αναπηρίας.
16. Η έκδοση πιστοποιητικών οικονομικής αδυναμίας.
17. Η καταβολή επιδομάτων σε τυφλούς, κωφάλαλους, ανασφάλιστους παραπληγικούς, τετραπληγικούς και ακρωτηριασμένους, άτομα με νοτική στέρηση, ανίκανους προς εργασία, υποφέροντες από εγκεφαλική παράλυση (σπαστικούς), απροστάτευτους ανήλικους, υποφέροντες από αιμολυτική αναιμία και βαριά ανάπηρους, καθώς και σε λοιπά άτομα δικαιούμενα παροχής κοινωνικής προστασίας, σύμφωνα με τις διατάξεις

του ΝΔ 57/1973 (ΦΕΚ 149 Α'), της σχετικής νομοθεσίας, καθώς και των οικείων κανονιστικών ρυθμίσεων.

18. Η δωρεάν παραχώρηση της χρήσης οικημάτων λόγω απορίας ή για άλλους σοβαρούς λόγους.
19. Η αναγνώριση δικαιούχων στεγαστικής συνδρομής.
20. Η έκδοση αποφάσεων παροχής κοινωνικής προστασίας.
21. Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και ιδιωτικών παιδικών ή βρεφονηπιακών σταθμών.
22. Η χορήγηση αδειών διενέργειας λαχειοφόρων αγορών, εράνων και φιλανθρωπικών αγορών.
23. Η έκδοση τοπικών υγειονομικών διατάξεων και η λήψη μέτρων σε θέματα δημόσιας υγιεινής.
24. Η πληροφόρηση των δημοτών για θέματα δημόσιας υγείας.
25. Η χορήγηση άδειας λειτουργίας ιδιωτικών επιχειρήσεων περίθαλψης ηλικιωμένων ή ατόμων που πάσχουν ανίατα από κινητική αναπηρία.
26. Η επιβολή κυρώσεων σε ιατρούς οι οποίοι πωλούν φάρμακα χωρίς άδεια, καθώς και σε βάρος ιατρών και φαρμακοποιών για κατοχή ή πώληση δειγμάτων φαρμάκων.
27. Η οργάνωση αυτοτελώς ή σε συνεργασία με τις αντίστοιχες περιφερειακές υπηρεσίες ειδικών προγραμμάτων για την προστασία και προαγωγή της δημόσιας υγείας στην περιοχή αρμοδιότητάς τους, κατά τις ρυθμίσεις της παρ. 7 του άρθρου 14 του Ν. 3172/2003 (ΦΕΚ 197 Α').
28. Η εφαρμογή προγραμμάτων για την καταπολέμηση λοιμωδών και παρασιτικών νοσημάτων ζώων.
29. Η επιβολή ή άρση υγειονομικών μέτρων, λόγω εμφάνισης βαριάς επιζωοτίας για την έκδοση πιστοποιητικών προς μεταφορά ζώων.
30. Ο ορισμός ελεγκτή γιατρού ΟΓΑ για τα ΝΠΔΔ του νομού.
31. Ο ορισμός μελών του Διοικητικού Συμβουλίου των Ταμείων Πρόνοιας και Προστασίας Πολυτέκνων από τον Δήμο όπου εδρεύουν τα ταμεία.
32. Η εφαρμογή, οργάνωση και εποπτεία της τεχνητής σπερματέγχυσης και του συγχρονισμού του οίστρου των ζώων.
33. Η παροχή γνωμάτευσης από τον αρμόδιο κτηνίατρο για υγειονομική καταλληλότητα των ζώων όταν πρόκειται για πλανόδια έκθεση ζώων.

Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων προώθησης της ισότητας των φύλων, σύμφωνα με τις πολιτικές της ΓΠΦ και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων και πρωτοβουλιών για την προώθηση της ισότητας των φύλων εντός των διοικητικών τους ορίων, καθώς και την εφαρμογή του εργαλείου της «Ευρωπαϊκής Χάρτας για την Ισότητα των Φύλων στις Τοπικές Κοινωνίες», με την υλοποίηση των δεσμεύσεων που διατυπώνονται σε αυτή για την προώθηση της αρχής της ισότητας των φύλων.

Με προεδρικό διάταγμα το οποίο εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών

και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, μεταβιβάζονται στους δήμους αρμοδιότητες που ασκούνται από τις ΔΥΠΕ, περιλαμβανομένων και αρμοδιοτήτων των Μονάδων Πρωτοβάθμιας Υγείας (ΜΠΥ), καθώς και αρμοδιότητες τοπικού χαρακτήρα του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Η προώθηση της κοινωνικής πολιτικής των Δήμων ασκείται, κυρίως, μέσω:

- Των Τμημάτων ή Αυτοτελών Γραφείων Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας και Πολιτισμού που είναι αρμόδια για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της κοινωνικής πολιτικής, των πολιτικών ισότητας των φύλων, καθώς και για την προστασία και προαγωγή της δημόσιας υγείας στην περιοχή του Δήμου, με τη λήψη των κατάλληλων μέτρων και τη ρύθμιση των σχετικών δραστηριοτήτων. Συγχρόνως, τα Γραφεία είναι αρμόδια για την προώθηση και ρύθμιση ζητημάτων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την προώθηση της Διά Βίου Μάθησης, καθώς και για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων πολιτισμού, αθλητισμού και νέας γενιάς. Οι μεγάλοι Δήμοι διαθέτουν Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας που περιλαμβάνει Τμήματα Κοινωνικής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, Προνοιακών Επιδομάτων, Κοινωνικής Αρωγής, Προστασίας και Προαγωγής της Δημόσιας Υγείας κ.ά.
- Των ΝΠΔΔ, τα οποία παρέχουν υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας, αλληλεγγύης και παιδείας. Τα ΝΠΔΔ δύνανται να διαθέτουν:
 - ο Διεύθυνση Προστασίας Τρίτης Ηλικίας και Ευπαθών Κοινωνικών Ομάδων που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, Τμήμα ή Γραφείο Κοινωνικής ή/και Υγειονομικής Υπηρεσίας ΚΑΠΗ, Τμήμα ή Γραφείο Προγραμμάτων Φροντίδας Τρίτης Ηλικίας (π.χ. πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι», προγράμματα Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων, κλπ.), Τμήμα ή Γραφείο Γενικών Προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας & Προγραμμάτων για Ευπαθείς Κοινωνικές Ομάδες (π.χ. δημοτικά ιατρεία, κέντρο υποστήριξης γυναικών, προγράμματα αιμοδοσίας, προγράμματα προώθησης εθελοντισμού, προγράμματα και δράσεις κοινωνικής προστασίας για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες που απειλούνται ή βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό).
 - ο Διεύθυνση Παιδικής Φροντίδας και Παιδείας που περιλαμβάνει ειδικότερα Τμήμα ή Γραφείο Υγείας (Ιατρικής) και Ψυχοκοινωνικής Στήριξης, Τμήμα ή Γραφείο Προσχολικής Αγωγής (γραφεία παιδικών σταθμών), Τμήμα ή Γραφείο Προγραμμάτων για το Παιδί, την Οικογένεια και τη Νεολαία, και Τμήμα ή Γραφείο Κέντρου Διά Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ).

Οι πόροι του ΝΠΔΔ μπορούν να προέρχονται από την ετήσια τακτική επιχορήγηση του δήμου, την τυχόν έκτακτη επιχορήγηση, τις κάθε είδους εισφορές, επιχορηγήσεις, δωρεές, κληρονομίες και κληροδοσίες, τις εισπράξεις

από το αντίτιμο των πραγμάτων ή των υπηρεσιών που παρέχει το ΝΠΔΔ, τις προσόδους από τη δική του περιουσία, καθώς και από τη συμμετοχή του σε προγράμματα χρηματοδότησης, εθνικά ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης [π.χ. Πρόγραμμα «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» και «Λειτουργία ΚΗΦΗ» με χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)].

Τα Κέντρα Κοινότητας είναι νέου τύπου κοινωνικές δομές που σχεδιάστηκαν από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Τα Κέντρα Κοινότητας ιδρύθηκαν στους δήμους της χώρας και χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ μέσω του ΕΣΠΑ 2014-2020. Το Κέντρο Κοινότητας ενός δήμου είναι το πρώτο σημείο επαφής του πολίτη με την κοινωνική υπηρεσία του κάθε δήμου. Ο πολίτης που αντιμετωπίζει κοινωνικά προβλήματα (π.χ. έλλειψη στέγης, οικονομική αδυναμία, ανεργία κ.ά.) ενημερώνεται για όλα τα επιδόματα που δικαιούται, όλους τους φορείς, υπηρεσίες και προγράμματα που του παρέχουν κοινωνική φροντίδα οποιασδήποτε μορφής, σε επίπεδο δήμου, Περιφέρειας ή επικράτειας. Επιπροσθέτως, τα Κέντρα Κοινότητας παρέχουν υπηρεσίες συμβουλευτικής υποστήριξης σε θέματα όπως η εύρεση εργασίας, η αναζήτηση ευκαιριών για νέους, προβλήματα ενδοοικογενειακής βίας, μαθησιακή στήριξη παιδιών και εφήβων, διοργάνωση τοπικών επιμορφωτικών και ενημερωτικών εκδηλώσεων κ.ά. Ορισμένα Κέντρα Κοινότητας ορεινών ή νησιωτικών Δήμων διαθέτουν και κινητή μονάδα που εξυπηρετεί τους πολίτες των πιο απομακρυσμένων περιοχών. Υπάρχουν και Κέντρα Κοινότητας με ειδικά παραρτήματα για Ρομά και μετανάστες.

Συμπερασματικά, στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, καθώς και στους τομείς της παιδείας, του πολιτισμού και του αθλητισμού εντάχθηκαν τα τελευταία έτη σειρά άμεσης άσκησης αρμοδιοτήτων που ενισχύουν σημαντικά την περιφερειακή και τοπική κοινωνική πολιτική. Με τον τρόπο αυτό διευρύνθηκε το πλαίσιο παρέμβασης των Δήμων της χώρας στην εφαρμογή προνοιακού χαρακτήρα πολιτικών, κατά τα πρότυπα των εθνικών συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παρόλα αυτά υπάρχουν μια σειρά από κρίσιμα ζητήματα και προβλήματα, τα οποία παρουσιάζονται συνοπτικά στην επόμενη ενότητα.

6.3 Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα

Οι κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι Δήμοι στην άσκηση τοπικής κοινωνικής πολιτικής είναι (ΚΕΔΕ, 2012):

- Η επιδείνωση του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος και της κοινωνικής συνοχής λόγω των διαδοχικών κρίσεων (οικονομική κρίση μετά το 2008, κρίση λόγω της πανδημίας, αλλά και περιπτώσεις φυσικών καταστροφών λόγω της κλιματικής αλλαγής για πολλές περιοχές της χώρας) (ESPON, 2009, Kotios et al., 2012).
- Η παρατεταμένη οικονομική κρίση της Ελλάδας μετά το 2008 και η οικονομική δυσπραγία λόγω της πανδημίας μετά το 2019 προκάλεσαν την ισχυρή επιδείνωση όλων των κοινωνικών δεικτών, όπως είναι η ανεργία και ειδικά των νέων, η μείωση των διαθέσιμων εισοδημάτων, η αύξηση των ατόμων που διαβιούν κάτω ή κοντά στο όριο της φτώχειας, η αδυναμία εξυπηρέτησης των δανείων, ο κοινωνικός αποκλεισμός κ.ά. Η κοινωνική κρίση αύξησε τις ανάγκες για περισσότερες κοινωνικές δαπάνες. Επίσης, αυξήθηκε η ζήτηση για παρεμβάσεις της τοπικής πολιτικής σε ζητήματα κοινωνικής πρόνοιας και απασχόλησης. Από την άλλη, λόγω της περιστολής των δημόσιων δαπανών και της μείωσης των εσόδων του Δημοσίου λόγω της ύφεσης περιορίστηκαν σημαντικά οι δυνατότητες χρηματοδότησης προγραμμάτων απασχόλησης, κοινωνικών προγραμμάτων και προνοιακών επιδομάτων. Σ' αυτό το πλαίσιο και κάτω από αυτούς τους περιορισμούς καλείται να κινηθεί η τοπική κοινωνική πολιτική, στην οποία προσβλέπουν οι πολίτες που έχουν ανάγκη.
- Οι αρνητικοί δημογραφικοί δείκτες, με τη διαχρονική μείωση νεανικού πληθυσμού και την αύξηση πληθυσμού τρίτης ηλικίας. Οι περισσότεροι Δήμοι της χώρας αντιμετωπίζουν το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Αυτό σημαίνει ότι στο μέλλον θα αυξηθούν ακόμη περισσότερο οι ανάγκες για δομές και υποδομές εξυπηρέτησης των ανθρώπων της τρίτης ηλικίας και κίνητρα για να παραμείνουν οι νέοι στον τόπο τους. Παράλληλα, για την αντιμετώπιση του φαινομένου της πληθυσμιακής γήρανσης απαιτούνται ολοένα και περισσότερες παροχές και υπηρεσίες προς την οικογένεια και το παιδί.
- Η αύξηση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού. Λόγω των αλληπάλληλων κρίσεων, αλλά και της μετανάστευσης, έχουν αυξηθεί οι ειδικές ομάδες πληθυσμού που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα του αποκλεισμού

από την αγορά εργασίας και από τον κοινωνικό βίο. Συνεπώς, και στην περίπτωση αυτή υπάρχει αύξηση της ζήτησης για παρέμβαση της τοπικής κοινωνικής πολιτικής.

- Το χρόνιο πρόβλημα της χρηματοδότησης. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της έχει οργανώσει ένα εκτεταμένο δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών (προνοιακά επιδόματα, «Μεταφορά Μαθητών και Μισθώματα Σχολικών Μονάδων», «Βοήθεια στο Σπίτι») που στηρίζεται σε δαπανηρές δομές και υποδομές, ορισμένες από τις οποίες δημιουργήθηκαν με ενωσιακή χρηματοδότηση και συνεχίζουν να λειτουργούν με εθνική χρηματοδότηση. Γενικά, η κοινωνική πολιτική των Δήμων στηρίζεται σε πόρους των ΚΑΠ, συχνά σε βάρος άλλων δράσεων, και στους πόρους του ΕΚΤ, όπου μετά την ανάληψη της διαχείρισης προγραμμάτων του από την ΕΕΤΑΑ αυξήθηκε η απορρόφησή τους από τους Δήμους. Λόγω των αυξημένων αναγκών και των μεγάλων βαρών που ανέλαβε η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα πρέπει αφενός να υπάρξει απόλυτος εξορθολογισμός των δαπανών και αφετέρου να αναζητηθούν νέοι πόροι.
- Τα προβλήματα οργάνωσης, συντονισμού και προγραμματισμού της κοινωνικής πολιτικής, όπως:
 - ο Η άνιση χωρο-οικονομική ανάπτυξη και η άνιση χωρική κατανομή κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών στην Ελλάδα αλλά και εντός των ορίων περιφερειακών ενοτήτων και πολλών Δήμων (Φραγκίστα, 2020).
 - ο Η ελλιπής υποδομή καταγραφής και παρακολούθησης των τοπικών κοινωνικών αναγκών.
 - ο Η αποσπασματικότητα των δράσεων μεμονωμένων φορέων, συλλόγων και ομάδων σε τοπικό επίπεδο και έλλειψη κοινής δράσης και συμμετοχής. Οι παρεμβάσεις που υλοποιούνται, κυρίως μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων, συνήθως δεν βασίζονται σε κάποιο κεντρικό ή τοπικό σχεδιασμό.
 - ο Η ασαφής διάκριση μεταξύ των οργάνων που σχεδιάζουν –σε όποιο βαθμό– την κοινωνική πολιτική και των οργάνων που την υλοποιούν, που έχει ως αποτέλεσμα την αλληλοεπικάλυψη στην παροχή υπηρεσιών και την έλλειψη συντονισμού των παρεμβάσεων. Για παράδειγμα, οι κοινωνικές δράσεις του ΕΣΠΑ σχεδιάζονται σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, χωρίς τη συμμετοχή των Δήμων, οι οποίοι εν συνεχεία καλούνται ως δικαιούχοι να τις υλοποιήσουν. Ένα παράδειγμα επικάλυψης αρμοδιοτήτων αποτελεί ο τομέας της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, όπου ένας μεγάλος αριθμός δημοτικών δομών (π.χ. δημοτικά ιατρεία, κινητές μονάδες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, κέντρα πρόληψης, δημοτικά κοινωνικά φαρμακεία) δεν είναι διασυνδεδεμένα με το Εθνικό Σύστημα Υγείας.¹⁴

¹⁴ <https://kede.gr/wp-content/uploads/2020/11/%CE%9A%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%A9%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97.pdf>

- ο Η ασάφεια που επικρατεί στην κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ της κεντρικής διοίκησης, περιλαμβανομένων των αποκεντρωμένων υπηρεσιών της, των Περιφερειών και των Δήμων, ασάφεια που διαπιστώθηκε έντονα από την πρώτη φάση εφαρμογής του «Καλλικράτη».
- ο Η απουσία ολοκληρωμένης προσέγγισης περιφερειακού και τοπικού σχεδιασμού και εφαρμογής κοινωνικών πολιτικών, καθώς και ελλιπής ανάπτυξη της κοινωνικής εταιρικότητας.
- Τα προβλήματα στελέχωσης και υποδομών όπως είναι:
 - ο Η έλλειψη επαρκούς προσωπικού, ιδιαίτερα επιστημονικού και εξειδικευμένου, το οποίο μειώθηκε σε μεγάλο βαθμό λόγω της μη ανανέωσης των συμβάσεων ορισμένου χρόνου και έργου, της απαγόρευσης των προσλήψεων και της συνταξιοδότησης εργαζομένων που συμπλήρωναν τις σχετικές προϋποθέσεις, καθώς και των ελλείψεων σε διευθυντικά στελέχη, τα οποία θα αναλάμβαναν τον σχεδιασμό της άσκησης κοινωνικής πολιτικής.
 - ο Η μη συστηματική άσκηση πολιτικής επιμόρφωσης και εξειδίκευσης του προσωπικού.
 - ο Η έλλειψη επαρκούς τεχνικού εξοπλισμού.
 - ο Η έλλειψη κατάλληλων και επαρκών κτηριακών υποδομών.

6.4 Προτάσεις πολιτικής και μεταρρυθμίσεων

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν καλύτερα τα παραπάνω προβλήματα και να βελτιωθεί η οργάνωση και η λειτουργία της εφαρμοζόμενης κοινωνικής πολιτικής (Κοντιάδης, 2010), θα πρέπει να υπάρξουν μεταρρυθμίσεις και νέα ειδικά προγράμματα, όπως καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 8: Προτάσεις πολιτικής και μεταρρυθμίσεων

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
	Βελτίωση θεσμικού περιβάλλοντος και πολυεπίπεδης διακυβέρνησης	<ul style="list-style-type: none">• Να αποτυπωθεί και να αξιολογηθεί η υφιστάμενη κατάσταση στους Δήμους, οι αλλαγές που έχουν προκύψει στις κοινωνικές δομές των Δήμων μετά τις συγχωνεύσεις και τις νέες αρμοδιότητες με τον «Καλλικράτη» και τα προβλήματα που έχουν προκύψει από τη λειτουργία τους, κυρίως βέβαια σε σχέση με το προσωπικό και τις αρμοδιότητες και ανάγκες που αυτό καλείται να καλύψει.• Να διασφαλιστεί η συνεργασία κεντρικής διοίκησης, Περιφερειών και Δήμων ώστε το διοικητικό σύστημα διακυβέρνησης της χώρας να παρέχει υπηρεσίες στους πολίτες ως ενιαίο σύστημα, δηλαδή «υπηρεσίες χωρίς ραφές» (seamless services).
	Ενίσχυση/ανάπτυξη δομών και υποδομών	<ul style="list-style-type: none">• Να ενισχυθούν τα υφιστάμενα και να ιδρυθούν νέα Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας.• Να αναβαθμιστούν τα Κέντρα Κοινότητας με τη μεταφορά περισσότερων πόρων, την αύξηση των στελεχών και τη χρήση διαδικτυακών εφαρμογών όπως η τηλεϊατρική.

Α/Α	Προτάσεις	Εξειδίκευση
	Εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων για τους Δήμους – Χρηματοδότηση ¹⁵	<ul style="list-style-type: none"> • Να ενσωματωθεί η κοινωνική πολιτική και η πολιτική απασχόλησης σε όλα τα αναπτυξιακά και επιχειρησιακά σχέδια καθώς και στα σχέδια ολοκληρωμένης εδαφικής και τοπικής ανάπτυξης (π.χ. ΟΧΕ/ΒΑΑ, ΤΑΠΤΟΚ) με τη μορφή μιας ολιστικής περιφερειακής και τοπικής παρέμβασης. • Να υπάρξει ισότιμη συμμετοχή των Περιφερειών και των Δήμων στον σχεδιασμό και την εφαρμογή των κοινωνικών προγραμμάτων και των προγραμμάτων απασχόλησης του ΕΣΠΑ 2021-2027. • Να συνεχιστεί και να εντατικοποιηθεί η αποκεντρωμένη διαχείριση των κοινωνικών προγραμμάτων από τους δήμους, με βάση και τη θετική εμπειρία της διαχείρισης προγραμμάτων του ΕΣΠΑ από την ΕΕΤΑΑ. • Να υπάρξει πλήρης και έγκαιρη μεταφορά πόρων από την κεντρική διοίκηση στην Τοπική Αυτοδιοίκηση για τα κοινωνικά της προγράμματα και αξιοποίηση πρόσθετων πόρων (π.χ. από διαχείριση περιουσίας, χορηγίες, ίδιους πόρους των ΟΤΑ, ανταποδοτικές εισφορές, ΣΔΙΤ). Ορισμός διακριτών οριζόντιων γραμμών στην κατανομή των ΚΑΠ για προνοιακά επιδόματα, «Βοήθεια στο Σπίτι», μεταφορά μαθητών και μισθώματα σχολικών μονάδων, με τακτικό και σαφώς προσδιορισμένο χρονοδιάγραμμα κατανομής. • Να υπάρξει απομάκρυνση από την επιδοματική εξάρτηση με ενίσχυση των μηχανισμών τοπικής αυτοβοήθειας και αλληλοβοήθειας. • Να πραγματοποιηθεί συντονισμός με τις οικείες Υγειονομικές Περιφέρειες και το Υπουργείο Υγείας για την εφαρμογή ενός οριζόντιου προγράμματος ενίσχυσης του δικτύου ΠΦΥ, με τη δημιουργία δημοτικών ιατρείων και δημοτικών ιατρικών κέντρων, με χρηματοδότηση των υποδομών, των εξοπλισμών και της στελέχωσης, ώστε να υπάρξει αποσυμφόρηση του Εθνικού Συστήματος Υγείας. • Να εφαρμοστεί οριζόντιο πρόγραμμα για την πρωτοβάθμια κοινωνική φροντίδα με μέτρα ενίσχυσης του προγράμματος για τη «Βοήθεια στο Σπίτι» και δημιουργίας πανελληνίου δικτύου πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας. • Να εφαρμοστεί οριζόντιο πρόγραμμα για τη στέγαση και τον εξοπλισμό κοινωνικοπρονοιακών δομών, που περιλαμβάνουν βρεφικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών ΑμεΑ, Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων Και Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων. • Να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί με ευθύνη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης οριζόντιο πρόγραμμα «Προβάδισμα στη ζωή», με στόχο την ενίσχυση της παιδικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της προσχολικής αγωγής και φροντίδας. Σε σύνδεση με το πρόγραμμα «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» και συμπληρωματικά και παράλληλα με τη λειτουργία των βρεφικών, των βρεφονηπιακών και των παιδικών σταθμών, μπορεί να διασφαλιστεί μια ολοκληρωμένη, μακρόχρονη και βιώσιμη παρέμβαση στα ζητήματα προστασίας της μητρότητας, παιδικής φροντίδας και ανάπτυξης. • Να προωθηθεί οριζόντιο πρόγραμμα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και της εργασίας, μέσω συνεργασιών και προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ), Δήμων, ΟΑΕΔ, οργανώσεων εργοδοτών και εργαζομένων για την ίδρυση, στελέχωση και λειτουργία κοινών τοπικών υπηρεσιών για τη συμβουλευτική στην επιχειρηματικότητα και την εργασία, εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων ευάλωτων κοινωνικά ομάδων. • Να υλοποιηθεί οριζόντιο πρόγραμμα σχολικής στέγης ειδικά στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπου καταγράφονται ανάγκες για κατασκευή νέων σχολικών κτηρίων, για την ποιοτική και ενεργειακή αναβάθμιση των υφιστάμενων, για την απόκτηση σύγχρονων μέσων διδασκαλίας και εξοπλισμών κ.ά. • Να εφαρμοστεί οριζόντιο πρόγραμμα για φιλοξενία και κοινωνική ένταξη των προσφύγων, με μέτρα φιλοξενίας και πρόωθησης κοινωνικής ένταξης προσφύγων.
	Δικτυώσεις - Συνεργασίες	<ul style="list-style-type: none"> • Να υπάρξει σύγκλιση και συντονισμός των κοινωνικών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών της δευτεροβάθμιας και της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης με «διεπαφή» τις Περιφερειακές Ενότητες. • Να δημιουργηθεί λειτουργικότερο πλαίσιο εφαρμογής της κοινωνικής πολιτικής (πλαίσιο συνεργασίας της ΤΑ με τις ΜΚΟ, με παράλληλη αξιοποίηση των θεσμών της κοινωνικής οικονομίας, δημιουργία νέων δομών κοινωνικής αλληλεγγύης, αξιοποίηση εθελοντισμού κλπ.). • Να συγκροτηθεί ένα τοπικό δίκτυο ασφαλείας ανά Δήμο με τη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της Εκκλησίας και των εθελοντικών οργανώσεων, και τη διασφάλιση της χρηματοδότησής του από ευρωπαϊκούς πόρους, εθνικούς πόρους και χορηγίες. Δημιουργία ενιαίας κεντρικής δομής στους δήμους για τον έλεγχο, την παρακολούθηση και τον συντονισμό ανάμεσα στους τοπικούς φορείς κοινωνικής πολιτικής. • Να δημιουργηθούν Δίκτυα Πόλεων της Ευρώπης που αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα, και ανταλλαγή τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών πάνω στο θέμα αυτό. Να αξιοποιηθεί η ευρωπαϊκή εμπειρία πάνω στα θέματα της κοινωνικής πολιτικής.
	Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιηθεί καλύτερα το σχετιζόμενο με την κοινωνική πολιτική προσωπικό μέσω της εκπόνησης και αξιοποίησης σύγχρονων εργαλείων (π.χ. οδηγών λειτουργίας κοινωνικών δομών, οδηγού διάγνωσης κοινωνικών αναγκών και σχεδιασμού κοινωνικών προγραμμάτων, συστήματος αξιολόγησης κοινωνικών υπηρεσιών και προγραμμάτων) και μέσω της επιμόρφωσης και δικτύωσής του. • Να βελτιωθεί η στελέχωση των κοινωνικών υπηρεσιών με το κατάλληλο προσωπικό.

¹⁵ <https://www.dianeosis.org/2021/02/i-xrimatodotisi-vasei-apotelesmatwn/>

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Διαχείριση της περιουσίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

7.1 Εισαγωγή

Η ακίνητη περιουσία των Δήμων διακρίνεται σε: (α) κοινόχρηστη, που είναι στη διάθεση όλων και περιλαμβάνει π.χ. τα νερά με ελεύθερη και αέναη ροή, τους δρόμους, τις πλατείες, τους γιαλούς, τα λιμάνια, τους όρμους, τις όχθες πλεύσιμων ποταμών, τις μεγάλες λίμνες και τις όχθες τους (ΠΔ 456/84), (β) ιδιόχρηστη ή κοινωφελή, που προορίζεται για την εξυπηρέτηση δημοτικών σκοπών όπως είναι π.χ. το ιδιόκτητο δημοτικό ή κοινοτικό κατάστημα, η δημοτική αγορά, η βιβλιοθήκη, το μουσείο, το θέατρο κλπ. και, (γ) ιδιωτική, που περιλαμβάνει όσα ακίνητα δεν είναι κοινόχρηστα ή προορισμένα για την εξυπηρέτηση δημοτικών σκοπών, όπως τα ιδιόκτητα ακίνητα (π.χ. κατοικίες, αγροκτήματα, κληροδοτηθέντα ακίνητα, κ.ά.).

Σχεδόν το σύνολο των φορέων ΤΑ της χώρας κατέχουν ή ελέγχουν μεγάλες εκτάσεις ακίνητης περιουσίας, όπως γη, δημόσια κτήρια, κοινωφελείς εγκαταστάσεις, σχολεία, καταστήματα, ακόμα και κατοικίες (Triantafyllorouλος, 2008). Το γεγονός αυτό, ανεξάρτητα από τον βαθμό οργάνωσης ή επαρκούς τήρησης του χαρτοφυλακίου τους, καθιστά την ΤΑ κάτοχο και διαχειριστή υψηλής αξίας χαρτοφυλακίου, όπου ειδικότερα στην περίπτωση των ΟΤΑ Α' Βαθμού, προσφέρει εξαιρετικές δυνατότητες απόκτησης προσόδου υψηλών αποδόσεων (ΕΕΤΑΑ, 2000)

Σε ό,τι αφορά τους δήμους, σύμφωνα με το άρθρο 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν. 3463/06), οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας. Μεταξύ των αρμοδιοτήτων των Δήμων και των Κοινοτήτων συμπεριλαμβάνεται και η διαχείριση, η αξιοποίηση και η εκμετάλλευση της δημοτικής και κοινοτικής περιουσίας και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση δημοτικών και κοινοτικών κτηρίων, η εκμετάλλευση δημοτικών και κοινοτικών δασών, η διαχείριση και εκμετάλλευση δημοτικών και κοινοτικών καλλιεργητικών εκτάσεων και βοσκοτόπων, καθώς και αποκαλυπτόμενων καλλιεργητικών εκτάσεων που τους παραχωρούνται από το Δημόσιο.

Απώτερος στόχος πρέπει να αποτελέσει η υιοθέτηση καινοτόμων εργαλείων και η διευκόλυνση μέσω θεσμικών αλλαγών στη διαχείριση και διάθεση της

σολάζουσας (εμπορικής) περιουσίας των ΟΤΑ, προς αύξηση των εσόδων από την κατοχή τους, προσφέροντας πρόσθετους πόρους στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Βλάμης και Κωνσταντόπουλος, 2010).

7.2 Θεσμικό πλαίσιο

Η διαχείριση των δημοτικών ακινήτων ως δημόσια αγαθά δεν υπακούει μόνο στη λογική των νόμων της αγοράς, αλλά και στις αρχές του κοινωνικού συμφέροντος, οι οποίες εκφράζονται και διασφαλίζονται από τη Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης (Ν.3852/10) και τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν. 3463/06 - ΚΔΚ).

Το άρθρο 178 του Ν. 3463/06 ορίζει ότι ακίνητα και κινητά πράγματα, αξίες και στιδήποτε άλλο ανήκει στην περιουσία των Δήμων καταγράφονται υποχρεωτικά στα βιβλία τους. Όσον αφορά την ακίνητη περιουσία τους, οι Δήμοι υποχρεούνται στην τήρηση και ενημέρωση Δημοτικού Κτηματολογίου, που περιλαμβάνει το ειδικό βιβλίο και τους φακέλους του κάθε ακινήτου με τους τίτλους κυριότητας. Κατά το άρθρο 183 του Ν. 3463/06, στο Δημοτικό Κτηματολόγιο καταχωρούνται στοιχεία όπως η περιγραφή και το είδος του ακινήτου, η τοποθεσία, η έκταση και τα όριά του, καθώς και το σχετικό τοπογραφικό ή πρόχειρο σχεδιάγραμμα, η χρονολογία της αποκτήσεώς του και οι τίτλοι ιδιοκτησίας, άλλα δικαιώματα που τυχόν υπάρχουν και οι σχετικοί τίτλοι και η κατά προσέγγιση αξία του.

Για τη διαχείριση (κτήση και διάθεση) των δημοτικών ακινήτων ο ΚΔΚ ρυθμίζει με λεπτομέρεια τους σχετικούς όρους και διαδικασίες, μέσα στα πλαίσια που επιβάλλει η δημοκρατική λειτουργία των θεσμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Εναρμονιζόμενος με τις σύγχρονες επιταγές δημοτικής διαχείρισης, υιοθετεί μοντέρνα διαχειριστικά εργαλεία, όπως οι χρηματοδοτικές μισθώσεις. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στην κοινωνική σημασία της δημόσιας ιδιοκτησίας. Εναρμονιζόμενος, επίσης, με τις εθνικές και ευρωπαϊκές τάσεις, επιδιώκει να προστατεύσει την ιδιωτική περιουσία των πολιτών από τις συχνά αυθαίρετες πρακτικές της τοπικής διοίκησης, καθιστώντας την αναγκαστική απαλλοτρίωση ένα περισσότερο επαχθές για τη διοίκηση μέσο άσκησης πολιτικής, που πρέπει να χρησιμοποιείται με σύνεση και εντός συγκεκριμένου –οικονομικά και χρονικά– σχεδίου δράσης.

Εξάλλου, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καλλικράτης και το άρθρο 10 του Ν. 4623/2019, η οικονομική επιτροπή εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο ετήσιο σχέδιο διαχείρισης και αξιοποίησης της περιουσίας του Δήμου. Η επιτροπή παρακολουθεί την υλοποίηση του εν λόγω σχεδίου και ενημερώνει το δημοτικό συμβούλιο (βλ. αρ.72 – Ν. 3852/2010).

Δεδομένου ότι κάθε πράξη της δημοτικής αρχής πρέπει να διέπεται από τα όσα ορίζει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, παρουσιάζονται ορισμένα βασικά στοιχεία του, ενώ παράλληλα επισημαίνονται τα νέα δεδομένα που εισάγονται σε σχέση με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων.

Σύμφωνα με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (άρθρο 178), αλλά και τα προηγουμένως ισχύοντα ΠΔ 410/1995 και Ν. 2539/1997, οι Δήμοι και οι Κοινότητες οφείλουν να διατηρούν, να προστατεύουν και να διαχειρίζονται την κάθε είδους περιουσία τους με τρόπο «επιμελή» και «αποδοτικό». Βασική προϋπόθεση γι' αυτό είναι η ακίνητη περιουσία των Δήμων και των Κοινοτήτων να καταγράφεται υποχρεωτικά στα βιβλία τους.

Η ακίνητη περιουσία των Δήμων και των Περιφερειών προστατεύεται, σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας περί προστασίας της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου (ΝΔ 31/1968 και ΑΝ 1539/1938).

Επισημαίνουμε ότι σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα δεν μπορεί να εγγραφεί υποθήκη σε βάρος των εκτός συναλλαγής ακινήτων της ΤΑ. Η επί των μη κοινόχρηστων δημοτικών πραγμάτων κυριότητα προστατεύεται από το άρθρο 17 του Συντάγματος του 2001.

Πίνακας 9: Το θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης δημοτικών ακινήτων

A/A	Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
1	Εκποίηση ακινήτων	Η εκποίηση δημοτικών ή κοινοτικών ακινήτων (σύμφωνα με το άρθρο 186) του Ν. 3463/2006 επιτρέπεται μόνο για ωφέλεια του δήμου, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του. Ο Δήμος ή η Κοινότητα διαθέτουν το προϊόν της εκποίησης αποκλειστικά και μόνο για την εκπλήρωση του σκοπού για τον οποίο έγινε η εκποίηση. Αν τυχόν απομένει υπόλοιπο, διατίθεται για την εκτέλεση έργων, ενώ δεν επιτρέπεται η διάθεση του υπολοίπου για την κάλυψη λειτουργικών αναγκών.
2	Αγορά ακινήτων	Για την αγορά ιδιωτικών ακινήτων εκ μέρους Δήμων και Κοινοτήτων (άρθρο 191) του Ν. 3463/2006 εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 186. Όταν απαιτείται η εκτίμηση της αγοραίας αξίας του από το Σώμα Ορκωτών Εκτιμητών ως προϋπόθεση για την κατάρτιση της σύμβασης μεταβίβασης της κυριότητας, το δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο μπορεί να κρίνει ότι το ακίνητο αυτό είναι το μόνο κατάλληλο για την εκπλήρωση δημοτικού ή κοινοτικού σκοπού και να αποφασίσει την απευθείας αγορά. Όπου, όμως, δεν προβλέπεται η εκτίμηση της αγοραίας αξίας του ακινήτου, τότε η κρίση περί του ότι το ακίνητο είναι το μόνο κατάλληλο, καθώς και η απόφαση για την απευθείας αγορά, λαμβάνονται με πλειοψηφία των 2/3 των μελών του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου.
3	Εκμίσθωση ακινήτων	<p>Σύμφωνα με το άρθρο 196 του Ν. 4555/2018, που αντικατέστησε το άρθρο 192 του Ν. 3463/2006, η εκμίσθωση ακινήτων των Δήμων γίνεται με δημοπρασία. Η δημοπρασία επαναλαμβάνεται υποχρεωτικά για μία (1) φορά εάν δεν παρουσιάστηκε κανένας πλειοδότης. Αν η δημοπρασία δεν φέρει αποτέλεσμα, η εκμίσθωση μπορεί να γίνει με απευθείας συμφωνία, της οποίας τους όρους καθορίζει το δημοτικό συμβούλιο. Κατ' εξαίρεση, με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, επιτρέπεται η εκμίσθωση χωρίς δημοπρασία:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αν η ετήσια πρόσδοδος του υπό εκμίσθωση ακινήτου δεν υπερβαίνει το ποσό των δύο χιλιάδων (2.000) ευρώ. • Αν πρόκειται για την εκμίσθωση ακινήτων των Δήμων στο Δημόσιο, σε άλλους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ Βαθμού, σε επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ Βαθμού, σε ΝΠΔΔ, σε οργανισμούς και επιχειρήσεις κοινής ωφελείας, σε συνεταιρισμούς, καθώς και σε Ενεργειακές Κοινότητες του Ν. 4513/2018 (Α΄ 5), εφόσον η πλειοψηφία του συνεταιριστικού τους κεφαλαίου ανήκει σε ΟΤΑ Α΄ και Β΄ Βαθμού, επιχειρήσεις και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των ΟΤΑ και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου εν γένει. • Για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει τους τρεις (3) μήνες, θεάτρων και κινηματοθεάτρων ή άλλων χώρων, για επιστημονικούς και καλλιτεχνικούς σκοπούς, αφού το δημοτικό συμβούλιο εκτιμήσει την ποιότητα των εκδηλώσεων που θα πραγματοποιηθούν. <p>Με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του, επιτρέπεται η εκμίσθωση με δημοπρασία δημοτικών ακινήτων με μειωμένο μίσθωμα, για χρονικό διάστημα μέχρι είκοσι πέντε (25) έτη, υπό τον όρο ότι ο μισθωτής θα αναλάβει το σύνολο ή μέρος της δαπάνης ανακαίνισης ή ανακατασκευής του ακινήτου και θα προβεί σε τυχόν πρόσθετες παροχές, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα ειδικότερα στους όρους διακήρυξης της δημοπρασίας. Με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του, επιτρέπεται, κατόπιν δημοπρασίας, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του άρθρου 610 του ΑΚ, η μακροχρόνια μίσθωση: (α) δημοτικών ακινήτων για διάρκεια μέχρι ενενήντα εννέα (99) έτη, με σκοπό την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με την παρ. 17 του άρθρου 6 του Ν. 2160/1993, (β) ακάλυπτων δημοτικών εκτάσεων, για διάρκεια μέχρι πενήντα (50) έτη, με σκοπό την εγκατάσταση και εκμετάλλευση στο μίσθιο επιχειρήσεων αθλητικών δραστηριοτήτων πάσης φύσεως και υποστηρικτικών προς αυτές υπηρεσιών, που προϋποθέτουν ουσιαστικές δαπάνες του μισθωτή, (γ) ακάλυπτων δημοτικών εκτάσεων, για διάρκεια μέχρι πενήντα (50) έτη, με σκοπό την ανάπτυξη δραστηριοτήτων της πρωτογενούς παραγωγής, που προϋποθέτουν ουσιαστικές δαπάνες του μισθωτή, (δ) ακάλυπτων δημοτικών εκτάσεων, για διάρκεια μέχρι πενήντα (50) έτη, με σκοπό την ίδρυση ή επέκταση βιοτεχνικών και βιομηχανικών εγκαταστάσεων, καθώς και επενδύσεις σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.</p> <p>Οι ανωτέρω συμβάσεις απαλλάσσονται από κάθε φόρο, τέλος ή δικαίωμα Δημοσίου ή τρίτων, ενώ τα δικαιώματα και οι μοιβές συμβολαιογράφων, δικηγόρων, δικαστικών επιμελητών και υποθηκοφυλάκων για τη σύμβαση και κάθε άλλη προς πραγμάτωση αυτής πράξη περιορίζονται στο δέκα τοις εκατό (10%) αυτών.</p> <p>Υπεκμίσθωση επιτρέπεται για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει τον χρόνο λήξης της μίσθωσης. Ο σχετικός όρος συμπεριλαμβάνεται υποχρεωτικά στη διακήρυξη και στη σύμβαση. Σε περίπτωση υπεκμίσθωσης, ο αρχικός μισθωτής εξακολουθεί να ευθύνεται εις ολόκληρον έναντι του δήμου, σύμφωνα με τους όρους της κύριας σύμβασης μίσθωσης. Υπεκμίσθωση, σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο, είναι δυνατή και ως προς υφιστάμενες, κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, συμβάσεις εκμίσθωσης δημοτικών ακινήτων, κατόπιν έγκρισης του οικείου δημοτικού συμβουλίου και τροποποίησης των σχετικών όρων της σύμβασης.</p> <p>Η εκμίσθωση λατομείων που ανήκουν στην κυριότητα των ΟΤΑ Α΄ Βαθμού πραγματοποιείται, ύστερα από απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, με απευθείας σύμβαση ή με πλειοδοτική δημοπρασία, σύμφωνα με το άρθρο 54 του Ν. 4512/2018 (Α΄ 5). Σε περίπτωση παράβασης των όρων της παραχώρησης από συνεταιρισμούς λατόμων, ανακαλείται από τον δήμο το δικαίωμα παραχώρησης, καταγγέλλεται η σύμβαση μίσθωσης και ο συνεταιρισμός υποχρεούται στην καταβολή ποσού ίσου με το διπλάσιο του μισθώματος που καθορίστηκε με τη σύμβαση».</p>

A/A	Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
4	Ανταλλαγή	Ανταλλαγή στην περίπτωση των Δήμων και Κοινοτήτων είναι η σύμβαση που γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα (άρθρα 513, 573, 1033) και με την οποία συμφωνείται η μεταβίβαση κυριότητας δημοτικού ακινήτου σε τρίτο πρόσωπο (π.χ. ιδιώτη) και η μεταβίβαση από αυτόν άλλου ιδιωτικού ακινήτου ίσης αξίας στον δήμο. Το χαρακτηριστικό της ανταλλαγής είναι ότι δεν υπάρχει τίμημα σε χρήμα. Σύμφωνα με τον κώδικα, η ανταλλαγή ακινήτων των Δήμων και των Κοινοτήτων μπορεί να γίνει χωρίς δημοπρασία (άρθρο 190), με διαδικασίες ανάλογες με εκείνες που ορίζονται για την εκποίηση ακινήτων (άρθρο 186). Τα δημοτικά ακίνητα που είναι δεκτικά για ανταλλαγή αναφέρονται στις διατάξεις του άρθρου 241 του Αστικού Κώδικα. Η πράξη ανταλλαγής θα πρέπει να αιτιολογείται επαρκώς, και να τεκμηριώνεται η αναμενόμενη ωφέλεια του δήμου από αυτήν.
5	Δωρεές ακινήτων	<p>Ως δωρεά στην περίπτωση των δημοτικών ακινήτων θεωρείται η ετεροβαρής σύμβαση με την οποία ο δωρητής Δήμος μεταβιβάζει χωρίς αντάλλαγμα σε άλλο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου εμπράγματο δικαίωμα, ή παραιτείται από αυτό. Σύμφωνα με τον Κώδικα, δωρεές δημοτικών και κοινοτικών ακινήτων επιτρέπονται (άρθρο 184), ύστερα από ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου για την εκπλήρωση σπουδαίου κοινωφελούς σκοπού, που συνδέεται με την προαγωγή των τοπικών συμφερόντων και την εξυπηρέτηση των κατοίκων της περιοχής, την αντιμετώπιση έκτακτης και επείγουσας ανάγκης, και για την άσκηση κοινωφελών δραστηριοτήτων ή δραστηριοτήτων που προάγουν τα κοινωνικά συμφέροντα, σε νομικά πρόσωπα που ασκούν μόνο αυτή τη δραστηριότητα.</p> <p>Σύμφωνα με το άρθρο 185, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 109 του Ν. 4876/2021, με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου επιτρέπεται να παραχωρείται δωρεάν η χρήση δημοτικών ακινήτων στο Δημόσιο ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, για την αντιμετώπιση έκτακτης και επείγουσας ανάγκης, καθώς και να παραχωρούνται δωρεάν, κατά πλήρη κυριότητα, δημοτικά ακίνητα σε αθίγγανους, σε ομογενείς που εγκαθίστανται στην Ελλάδα και σε πυρόπληκτους.</p> <p>Η παραχώρηση συντελείται υπό τη διαλυτική αίρεση, ότι επί μία εικοσαετία, το παραχωρούμενο ακίνητο δεν θα πωληθεί ή δεν θα εκμισθωθεί από τον παραχωρησιούχο ή τον δικαιούχο της στεγαστικής αποκατάστασης.</p>
6	Απαλλοτρίωση	<p>Σύμφωνα με το άρθρο 211 του Κώδικα, μπορούν να απαλλοτριωθούν υποχρεωτικά υπέρ των Δήμων, για λόγους δημόσιας ωφέλειας, αστικά ή αγροτικά ακίνητα ή να συσταθεί δουλεία εις βάρος τους, για συγκεκριμένους σκοπούς. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 212 του Κώδικα, η διαδικασία κήρυξης απαλλοτρίωσης γίνεται περισσότερο δυσχερής για τον Δήμο σε σχέση με τα όσα ίσχυαν στον παλαιό Κώδικα, αφού απαιτούνται, μεταξύ άλλων:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η απόφαση του δημοτικού συμβουλίου να περιέχει επί ποινή ακυρότητας σαφή προσδιορισμό του ακινήτου που απαλλοτριώνεται ή του δικαιώματος δουλείας που συνιστάται και της δημόσιας ωφέλειας για την οποία γίνεται η απαλλοτρίωση ή η σύσταση δουλείας. • Βεβαίωση του αρμόδιου οργάνου για την έκδοση της πράξης, το ύψος της δαπάνης και τον τρόπο κάλυψής της, με μνεία του αντίστοιχου φορέα και κωδικού αριθμού εξόδου του οικείου προϋπολογισμού από την εγγεγραμμένη πίστωση των οποίων πρόκειται να καλυφθεί η εν λόγω δαπάνη.
7	Σύσταση ανώνυμης εταιρείας αξιοποίησης δημοτικής περιουσίας	Σύμφωνα με το άρθρο 266 του Ν. 3463/2006 για την αξιοποίηση της δημοτικής ή κοινοτικής ακίνητης περιουσίας ή για την εκμετάλλευση κοινόχρηστων χώρων, είναι δυνατή η σύσταση ανώνυμης εταιρείας μόνο από έναν δήμο, ο οποίος και εισφέρει το σύνολο του εταιρικού κεφαλαίου. Η εταιρεία αυτή διοικείται από διοικητικό συμβούλιο που χρίζεται από το δημοτικό συμβούλιο και στο οποίο οι αιρετοί εκπρόσωποι του δήμου δεν πρέπει να υπερβαίνουν το ένα τρίτο (1/3) του συνολικού αριθμού των μελών του. Ο Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρείας δεν μπορεί να είναι μέλος του διοικητικού συμβουλίου προερχόμενο από τους αιρετούς εκπροσώπους του δημοτικού συμβουλίου. Η πρόσληψη προσωπικού, η σύναψη συμβάσεων μίσθωσης έργου, καθώς και η σύναψη συμβάσεων ανάθεσης έργων, προμηθειών, μελετών και υπηρεσιών από τις δημοτικές ή κοινοτικές ανώνυμες εταιρείες διενεργούνται βάσει των αντίστοιχων κανόνων που ισχύουν για τις δημοτικές ή κοινοτικές κοινωφελείς επιχειρήσεις.
8	Ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής σε δημοτικές εκτάσεις	Με σκοπό την εκπόνηση και υποβολή πρότασης ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την παραχώρηση δημοτικών εκτάσεων για βιομηχανικούς ή βιοτεχνικούς σκοπούς, σύμφωνα με το άρθρο 195 του Ν. 4555/2018, συνιστάται στο Υπουργείο Εσωτερικών ειδική 12μελής επιτροπή με τη συμμετοχή στελεχών της κεντρικής διοίκησης και μόνο ένα στέλεχος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
9	Παραχώρηση χρήσης κινήτων και ακινήτων των Δήμων σε φορείς κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας	Σύμφωνα με το άρθρο 185 του Κώδικα, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 196 του Ν. 4555/2018 και προσφάτως με το άρθρο 109 του Ν. 4876/2021, προβλέπεται ότι με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου είναι δυνατή η δωρεάν παραχώρηση της χρήσης δημοτικών ακινήτων, καθώς και κινήτων πραγμάτων, σε φορείς κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας του Ν. 4430/2016 (Α' 205) που έχουν την έδρα τους ή ασκούν τη δραστηριότητά τους στον οικείο Δήμο, για την ενίσχυση της τοπικής και κοινωνικής ωφέλειας. Η διάρκεια της παραχώρησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τα πέντε (5) έτη. Μετά τη λήξη της πενταετίας, επιτρέπεται η απευθείας εκμίσθωση του ίδιου ακινήτου στον παραχωρησιούχο φορέα κοινωνικής αλληλεγγύης και οικονομίας, κατόπιν αίτησής του.

A/A	Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
10	Σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα	<p>Σύμφωνα με τον Ν. 3389/2005, όπως τροποποιήθηκε από τους νόμους Ν.3775/2009, 4146/2013, 4887/2022, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως και άλλοι δημόσιοι φορείς, μπορούν σε τομείς της αρμοδιότητάς τους να συνάπτουν έγγραφες συμβάσεις συνεργασίας από επαχθή αιτία («συμβάσεις σύμπραξης») με νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα («ιδιωτικοί φορείς») για την εκτέλεση έργων ή και την παροχή υπηρεσιών («συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα» ή «συμπράξεις»). Οι συμπράξεις αυτές μπορούν να έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών που ανήκουν στην αρμοδιότητα των ΟΤΑ, να αναθέτουν σε ιδιώτες έναντι ανταλλάγματος που καταβάλλεται εφάπαξ ή τμηματικά από τους ΟΤΑ ή τους τελικούς χρήστες των έργων ή υπηρεσιών αυτών, τη χρηματοδότηση και κατασκευή έργων κ.ά.</p> <p>Μέσω των ΣΔΙΤ οι Δήμοι της χώρας έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά την ακίνητη περιουσία τους, ξεπερνώντας χρηματοδοτικές στενότητες, αυξάνοντας τα έσοδα τους, προσελκύοντας επενδύσεις και βελτιώνοντας τις εξυπηρετήσεις τους προς τους πολίτες.</p>
11	Ηλεκτρονική βάση καταγραφής ακίνητης περιουσίας	<p>Σύμφωνα με το άρθρο 194 του Ν. 4555/2018 τρέφεται στο Υπουργείο Εσωτερικών βάση δεδομένων με τίτλο «Καταγραφή Ακίνητης Περιουσίας ΟΤΑ». Σκοπός της βάσης αυτής είναι η βέλτιστη διαχείριση και αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας των ΟΤΑ καθώς και ενίσχυση του επιτελικού σχεδιασμού πολιτικών και δράσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από την κεντρική διοίκηση. Οι ΟΤΑ καταχωρίζουν στη βάση δεδομένων το σύνολο των στοιχείων των ακινήτων τους και τις τυχόν μεταβολές αυτών και είναι υπεύθυνοι για τη διασφάλιση της καταχώρισης και τακτικής ενημέρωσης τυχόν μεταβολών.</p>

7.3 Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα

Τις τελευταίες δεκαετίες ο τρόπος διαχείρισης της ακίνητης περιουσίας των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχει διαφοροποιηθεί, βάσει των τάσεων που επικράτησαν στην αγορά ακινήτων, με σημαντική επιρροή από τις ιδιωτικές περιουσίες και τη διαχείρισή τους, ενώ παράλληλα η οικονομική συγκυρία δημιουργεί νέα δεδομένα.

Οι κυριότερες αλλαγές που διαμόρφωσαν τον τρόπο αντιμετώπισης της διαχείρισης της δημοτικής ακίνητης περιουσίας είναι:

- Η μείωση της δημοτικής ακίνητης περιουσίας. Η αδυναμία εκμετάλλευσης των δημοτικών ακινήτων από τους δήμους λόγω έλλειψης τεχνογνωσίας, αλλά και η απουσία κινήτρων για τη δημιουργία εσόδων είχε ως αποτέλεσμα την επιβάρυνση των Δήμων από την κτήση των ακινήτων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη μεταστροφή της τάσης που υπήρχε μέχρι τη δεκαετία του '70 υπέρ της κτήσης δημοτικής ακίνητης περιουσίας, προάγοντας είτε την πώληση των ακινήτων, είτε την εκμίσθωσή τους σε ιδιωτικούς φορείς για την αξιοποίησή τους. Η οικονομική κατάσταση της χώρας, καθώς και τα νέα δεδομένα που δημιούργησε ο «Καλλικράτης», καθιστούν τη βέλτιστη αξιοποίηση των δημοτικών ακινήτων αναγκαία, με στόχο τη δημιουργία ενός πρόσθετου εσόδου για τον δήμο, αλλά και τη μείωση των εξόδων με την εκμετάλλευση των ιδιόκτητων χώρων.
- Η αναγνώριση ότι η δημοτική ακίνητη περιουσία αποτελεί παραγωγικό αγαθό. Μέχρι τη δεκαετία του '80, η δημόσια ακίνητη περιουσία, συνήθως, αντιμετωπιζόταν μόνο ως δημόσιο αγαθό. Δεν υπήρχε καμία συστηματική διερεύνηση της αποδοτικότητας της χρήσης ακινήτων ή της οικονομικής αποδοτικότητας της δημόσιας ακίνητης περιουσίας. Από τις αρχές του '80 ένα νέο πρότυπο άρχισε να κυριαρχεί, το οποίο αντιμετώπιζε τη δημόσια ακίνητη περιουσία ως κεφάλαιο, που μπορούσε να παράγει τόσο έσοδα, όσο και κοινωνικά οφέλη, διαμορφώνοντας ένα νέο χαρακτηριστικό και ξεπερνώντας τα όρια του δημόσιου αγαθού.
- Η υιοθέτηση πρακτικών του ιδιωτικού τομέα. Σε πολλές περιπτώσεις η διαχείριση της ακίνητης περιουσίας ενός ιδιωτικού και ενός δημόσιου φορέα μπορούν να ταυτιστούν, καθώς και οι δύο διαθέτουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά ως προς την αντιμετώπισή τους. Έτσι, και στις δύο περιπτώσεις, η ακίνητη περιουσία δεν αποτελεί βασική πηγή εσόδων, ωστόσο είναι από τα σημαντικότερα στοιχεία των παγίων τους. Επίσης,

διαθέτουν δύο κατηγορίες ακινήτων: Αυτά που καλύπτουν τις βασικές τους ανάγκες και τα πλεονασματικά ακίνητα. Ωστόσο, και οι δημόσιοι και οι ιδιωτικοί φορείς αγνοούσαν την πραγματική τους αξία και το όφελος το οποίο θα μπορούσαν να έχουν από μια διαφορετική και περισσότερο οργανωμένη διαχείριση. Τέλος, οι αποφάσεις για τη διαχείριση των ακινήτων δεν λαμβάνονταν σε συνεργασία με εξειδικευμένους επαγγελματίες, με αποτέλεσμα να μειώνονται τα οφέλη για τον ίδιο τον δήμο. Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις αναγνώρισαν την αξία των ακινήτων και διαμόρφωσαν μια πολιτική διαχείρισης της ακίνητης περιουσίας τους. Πάνω σε αυτή την εμπειρία βασίστηκαν οι Δήμοι μετά τη δεκαετία του '80 για την ανάπτυξη μιας δικής τους στρατηγικής.

- Τα διαχειριστικά προβλήματα και κενά. Αναφορικά με την αποτίμηση της αξίας των ακινήτων, διαπιστώνεται ότι αυτή προκύπτει από τις αντικειμενικές τιμές που προσδίδει σε κάθε ακίνητο η πλατφόρμα της εφορίας (ΕΝΦΙΑ). Όμως, είναι ευρέως αποδεκτό ότι η αντικειμενική αξία δεν ταυτίζεται πάντοτε με την εμπορική ή/και κοινωνική αξία ενός ακινήτου. Συνεπώς, η λογιστική αποτύπωση της αξίας της περιουσίας των Δήμων δεν ανταποκρίνεται απολύτως στην πραγματική της αξία, δηλαδή την αξία της αγοράς. Οι τυχόν αποκλίσεις στην εκτίμηση της αξίας θα πρέπει να αποκατασταθούν με την εφαρμογή σύγχρονων εργαλείων της διαχείρισης ακινήτων.

Ως προς τη λογιστική παρακολούθηση ακινήτων, διαπιστώνεται ότι πέρα από τη συγκεντρωτική παρακολούθηση των κωδικών εξόδων και κωδικών εσόδων του προϋπολογισμού που αφορούν τα ακίνητα, δεν καταρτίζονται λογιστικές αναφορές με τα έσοδα και τα έξοδα που διενεργούνται για κάθε ένα ακίνητο χωριστά, τουλάχιστον σε ετήσια βάση, ώστε να προκύπτουν οι ταμειακές ροές ανά ακίνητο και να είναι δυνατή η αξιολόγηση της οικονομικής απόδοσης κάθε ακινήτου ξεχωριστά. Η παρακολούθηση της χρηματοοικονομικής απόδοσης των ακινήτων είναι στην πράξη αδύνατη, αφενός επειδή δεν υφίσταται η ταμειακή ροή για κάθε ακίνητο και αφετέρου επειδή δεν είναι γνωστή η εμπορική τους αξία. Οι περισσότεροι Δήμοι της χώρας δεν έχουν εκπονήσει σχέδιο διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, που είναι αναγκαίο για την αύξηση της απόδοσης του σχετικού χαρτοφυλακίου. Κατά συνέπεια, στους περισσότερους Δήμους η αξιοποίηση των αστικών ακινήτων κρίνεται ανεπαρκής, μιας και αυτή συχνά περιορίζεται στην εκμίσθωση ακινήτων.

Λόγω των συγχωνεύσεων των ΟΤΑ, αλλά και λόγω της μείωσης και γήρανσης του πληθυσμού πολλών Δήμων, ειδικά ορεινών, νησιωτικών και αγροτικών, διαπιστώνεται η ύπαρξη πολλών εγκαταλελειμμένων δημόσιων ή δημοτικών κτηρίων όπως σχολείων, αστυνομικών και κοινοτικών καταστημάτων, στρατοπέδων κ.ά. Πολλά από αυτά τα κτήρια θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν προς όφελος του δήμου και της τοπικής κοινωνίας ή να παραχωρηθούν σε συλλόγους ή ιδιώτες για αξιοποίηση, αποφέροντας πρόσθετα έσοδα και μειώνοντας τα κόστη συντήρησης.

Οι περισσότεροι Δήμοι διαθέτουν σημαντικές εκτάσεις κοινόχρηστων χώρων, όπως οδοί, πάρκα, πλατείες, ανοικτά γήπεδα κ.ά. που συνιστούν ελεύθερους, ανοικτούς δημόσιους χώρους και είναι απολύτως αναγκαίοι για την ποιότητα ζωής στην πόλη. Η διατήρηση, ανάδειξη και αξιοποίηση των χώρων αυτών απαιτούν συχνά σημαντικές επενδύσεις π.χ. για αναπλάσεις, πράσινο, αναψυκτήρια, αθλητικές εγκαταστάσεις, παιδικές χαρές, ανοικτά γυμναστήρια κ.ά. Σε περίπτωση αδυναμίας εξεύρεσης δημόσιων πόρων για επενδύσεις, οι Δήμοι θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν ορισμένους από τους χώρους αυτούς μέσω ΣΔΙΤ.

Η απόκτηση, κτήση και διάθεση περιουσιακών στοιχείων έχει επιπτώσεις στον προϋπολογισμό του δήμου και αντίκτυπο είτε στα έξοδα είτε στα έσοδά του. Στα περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται υπό τον άμεσο έλεγχο Δήμων (σε θέματα απόκτησης, κτήσης και διάθεσης), προστίθενται και ιδιωτικές εκτάσεις γης και ακίνητα που μισθώνονται συχνά για χρήσεις διοίκησης. Αυτά δεν αποτελούν περιουσιακά στοιχεία της ΤΑ, αλλά έχουν οικονομικές επιπτώσεις στον προϋπολογισμό της και μπορεί να γίνει μια πιο αποτελεσματική διαχείρισή τους.

Οι συνολικές οικονομικές επιπτώσεις στα έσοδα και έξοδα των φορέων της ΤΑ από την απόκτηση, κτήση και διάθεση δημοτικών περιουσιακών στοιχείων είναι δύσκολο να αποτιμηθεί. Επίσης, δύσκολος είναι ο υπολογισμός εσόδων από διάφορα περιουσιακά στοιχεία που επιφέρουν κοινωνικά οφέλη από την παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών από τους φορείς της ΤΑ, ενώ είναι θεωρητικά δυνατό να γίνει μια ανάλυση των κοινωνικών εξόδων-οφελών για κάθε οικόπεδο ή ακίνητο. Στην πραγματικότητα, όμως, η ανάλυση αυτή δεν λειτουργεί ως λογιστική μέθοδος. Είναι, ως εκ τούτου, σημαντική η εξέταση της διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων υπό το πρίσμα ενός γενικού στρατηγικού πλαισίου, καθώς και ο εντοπισμός τρόπων αποδοτικής και αποτελεσματικής υλοποίησης επιδιώξεων και στόχων.

Η στρατηγική διαχείριση περιουσιακών στοιχείων συνίσταται σε τρία βασικά συστατικά, όπως:

- Απογραφή.
- Διαχείριση ακίνητης περιουσίας/λογιστική.
- Διαχείριση περιουσιακών στοιχείων (χαρτοφυλακίων).

Τέλος, η αδυναμία αποτελεσματικής αξιοποίησης της περιουσίας των ΟΤΑ σχετίζεται και με την έλλειψη κατάλληλων στελεχών, με ειδικές γνώσεις και εμπειρία στη διαχείριση ακινήτων και στα χρηματοδοτικά εργαλεία της αγοράς.

7.4 Προτάσεις πολιτικής και μεταρρυθμίσεων

Κεντρικό στόχο του στρατηγικού σχεδιασμού χρήσης των περιουσιακών στοιχείων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελεί η σωστή διαχείριση της ακίνητης περιουσίας, με σκοπό τη δημιουργία εσόδων και αυξημένης αποδοτικότητας επ' ωφελεία του Δήμου, και κατά συνέπεια των πολιτών. Ο γενικός αυτός στόχος πρέπει να επιδιώκει την επίτευξη 3 ειδικών στόχων, όπως:

- τη διασφάλιση του ρόλου της περιουσίας ως κοινωνικού αγαθού και την προστασία του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της,
- την ένταξη της περιουσίας των ΟΤΑ στη διαδικασία παραγωγής υπηρεσιών και πλούτου για τους δημότες, και γενικότερα το κοινωνικό σύνολο,
- τον εξορθολογισμό και την εφαρμογή μόνιμων μηχανισμών διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του χαρτοφυλακίου ακινήτων.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων και επιδιώξεων αναγκαίες κρίνονται αλλαγές και βελτιώσεις τόσο σε θεσμικό, όσο και σε διοικητικό/επιχειρησιακό επίπεδο. Οι προτάσεις αλλαγών και μεταρρυθμίσεων αποτυπώνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 10: Προτάσεις μεταρρυθμίσεων στον τομέα διαχείρισης δημοτικών ακινήτων

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
1	Πρώιμη νομοθετική ρύθμιση για την υιοθέτηση σύγχρονου θεσμικού εργαλείου αξιοποίησης περιουσίας της ΤΑ	Καταρχάς χρειάζεται απλοποίηση και κωδικοποίηση του συναφούς δικαίου, το οποίο θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το συνολικό θεσμικό πλαίσιο της αγοράς ακινήτων. Επίσης, στο πλαίσιο νομοθετικής ρύθμισης, κατ' αντιστοιχία των ΕΣΧΑΔΑ του άρθρου 12 του Ν. 3986/11, να προβλεφθεί το πλαίσιο θεσμοθέτησης και καθορισμού περιοχών Γενικής Ανάπτυξης Ακινήτων Δήμων (ΠεΓΑΑΔ), οι οποίες θα προσδιορίζουν ειδικά καθεστώτα πολεοδομικής ωρίμανσης και απόκτησης επενδυτικής ταυτότητας των υπό αξιοποίηση πλεοναζόντων ακινήτων των φορέων της ΤΑ. Η υιοθέτηση διατάξεων fast-track στην αποσαφήνιση και ανάδειξη επενδυτικής ωριμότητας ακινήτων της ΤΑ, θα παρέχει μέγιστη συμβολή στην προσπάθεια των Δήμων για την εκμετάλλευση περιουσίας προς όφελος των οικονομικών και αναπτυξιακών προοπτικών της υπό επιλογή περιοχής. Παράλληλα, η υιοθέτηση της ρύθμισης θα παρέχει τη δυνατότητα προστασίας και απεμπλοκής σχολάζουσας περιουσίας της ΤΑ, μέσω της προστασίας του περιβάλλοντος και της αναβάθμισης των περιοχών γύρω από αυτή.
2	Ολοκλήρωση απογραφής μέσω της επέκτασης της οργάνωσης του χαρτοφυλακίου ακινήτων	Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η επικαιροποίηση θεσμικού πλαισίου για την καταγραφή των ακινήτων των ΟΤΑ και η ολοκλήρωση της καταγραφής και απογραφής των ακινήτων των Δήμων, οι οποίοι διαθέτουν και σημαντικότερη ποσοτικά περιουσία. ¹⁶ Η αποτύπωση που επιχειρήθηκε κατά την Α' φάση εφαρμογής του «Καλλικράτη», και στηρίχτηκε στη σημαντική συνεισφορά της ΕΕΤΑΑ για τον σχεδιασμό και τη λειτουργία ειδικού πληροφοριακού συστήματος, προτείνεται να επεκταθεί με την προσθήκη πρόσθετων στοιχείων και χαρακτηριστικών ανά ακίνητο σε μία κοινή βάση δεδομένων, όπως είναι η Ηλεκτρονική Βάση Καταγραφής Ακίνητης Περιουσίας του ΥΠΕΣ. Η βάση αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει, εκτός από τα στοιχεία Δημοτικού Κτηματολογίου του κάθε ακινήτου, την ακριβή γεωγραφική του θέση, το είδος της χρήσης του, την ταυτότητα του χρήστη του ακινήτου, την εμπορική του αξία, τα έσοδα που αποφέρει η διαχείρισή του και τις δαπάνες που διενεργούνται για τη συντήρησή του, τον μέγιστο χρόνο ζωής του, καθώς και την ύπαρξη χρηματοδότησης, προκειμένου να υπάρχει πλήρης και ξεκάθαρη εικόνα τόσο του συνολικού μεγέθους και της αξίας της ακίνητης περιουσίας, όσο και των επιμέρους στοιχείων που απαιτούνται για τη διαχείριση του κάθε ακινήτου.
3	Διαχείριση χαρτοφυλακίου ακινήτων	Σε συνάρτηση με την προηγούμενη πρόταση για ολοκλήρωση της απογραφής, προτείνεται η υιοθέτηση κοινών προτύπων/κανόνων τήρησης του φυσικού αρχείου στοιχείων ανά ακίνητο, υπό τις δομές που έχουν συσταθεί στο πλαίσιο των Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας (ΟΕΥ) που προβλέπεται στον Ν. 3852/10. Η τήρηση του αρχείου πρέπει να γίνεται με κριτήρια ανάπτυξης του χαρτοφυλακίου και δυναμικής παρακολούθησης αλλαγών ή μεταβολών και όχι με λογιστική αντιμετώπιση της απογραφής (π.χ. ως εγγραφή του μητρώου παγίων στο πλαίσιο του διπλογραφικού συστήματος). Προτείνεται η υιοθέτηση, λοιπόν, του ενιαίου προτύπου «καρτέλας/φόρμας», που να συμπληρώνεται για όλα τα ακίνητα που θα επιλεγούν να απογραφούν κατά αυτό τον τρόπο, περιλαμβάνει τέσσερις (4) σταθερές και μία (1) κατά περίπτωση ενόπτες δεδομένων. Τα δεδομένα αυτά παρέχουν την κρίσιμη/χρήσιμη πληροφορία ώστε η δημοτική αρχή και το δημοτικό συμβούλιο να λαμβάνει ορθές και τεκμηριωμένες πολιτικές αποφάσεις σχετικά με τη χρήση ή/και αξιοποίηση ενός ακινήτου ιδιοκτησίας του. Οι ενόπτες αυτές περιλαμβάνουν: <ul style="list-style-type: none"> • 1^η ενόπτη δεδομένων «Φωτογραφική τεκμηρίωση τεμαχίου/παγίου» • 2^η ενόπτη δεδομένων «Γενικά στοιχεία ακινήτου» • 3^η ενόπτη δεδομένων «Στοιχεία εξέλιξης περιοχής ακινήτου» • 4^η ενόπτη δεδομένων «Ειδικά στοιχεία ακινήτων»
4	Μελέτη σκοπιμότητας και αποτίμησης κόστους για τη νομική κατοχύρωση των ακινήτων των ΟΤΑ	Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα νομιμοποίησης, μέσω απόκτησης ή ανάκτησης τίτλων ιδιοκτησίας για την ακίνητη περιουσία των ΟΤΑ. Προτείνεται να εκπονηθεί αναλογιστική μελέτη και εκτίμηση κόστους για την ολοκλήρωση των αναγκαίων μεταγραφών και νομική/ιδιοκτησιακή θωράκιση της ακίνητης περιουσίας.
5	Πρώιμη λογιστικής διαχείρισης ακίνητης περιουσίας	Προτείνεται η σύνδεση της διαχείρισης της περιουσίας των ΟΤΑ με σύγχρονα λογιστικά εργαλεία και προγράμματα παρακολούθησης οικονομικών δεδομένων χρήσης των ακινήτων. Πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα επέκτασης του πληροφοριακού συστήματος ως πλατφόρμα κάθε ΟΤΑ για το monitoring των λογιστικών δεδομένων της περιουσίας του. Η δράση αυτή αναμένεται να οδηγήσει στη λήψη ορθότερων πολιτικών αποφάσεων σε επίπεδο ΟΤΑ σχετικά με την οικονομικά αποδοτική χρήση των ακινήτων του.

¹⁶ Σημαντικό ποσοστό των Δήμων δεν έχει δηλώσει στο κτηματολόγιο την περιουσία του, είτε επειδή δεν διαθέτει τίτλους κυριότητας, είτε γιατί δεν έχει καταγράψει όλα τα ακίνητά του. Επίσης, προβλήματα και καθυστερήσεις υπάρχουν στη συμπλήρωση Ε9 των ΟΤΑ. Βλέπε σχετικά: <https://www.kathimerini.gr/society/561246571/oi-dimoi-agnooyn-to-ktimatologio/> και <https://www.taxheaven.gr/news/56589/h-sympληrwhsh-toy-e9-twn-ota-poia-akinhta-grafontai-sto-e9-kai-poia-oxi-poia-akinhta-forologoyntai-ston-enfia-kai-poia-apallassontai>

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
6	Σύσταση ανώνυμης εταιρείας αξιοποίησης δημοτικής περιουσίας ή πρόσληψη εξωτερικού συμβούλου	<p>Σε μεγάλους δήμους με σημαντική περιουσία, μέσω της σύστασης της ανώνυμης εταιρείας που προβλέπεται από τον Ν. 3463/2006, θα μπορούσαν να προσληφθούν εξειδικευμένα στελέχη, ώστε να υπάρξει αποδοτικότερη αξιοποίηση της συνολικής περιουσίας των Δήμων.</p> <p>Μικρότεροι Δήμοι θα μπορούσαν να επιλέξουν εξωτερικούς συμβούλους, με εμπειρία στην αξιοποίηση και στην αγορά ακινήτων.</p>
7	Δημιουργία ειδικού προγράμματος παροχής τεχνικής υποστήριξης και προώθησης αιτήσεων ΣΔΙΤ από ΟΤΑ με στόχο την επίτευξη και επιτυχή υποβολή αιτημάτων	<p>Ενδεικτικά το πρόγραμμα προώθησης ΣΔΙΤ των ΟΤΑ θα περιλαμβάνει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελετών σκοπιμότητας και βιωσιμότητας. • Σύμβαση τεχνικών προκήρυξης. • Διερεύνηση – Εκτίμηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος και προσέλκυση επενδυτών. • Εκπόνηση χρηματοοικονομικών σεναρίων και σεναρίων αξιοποίησης. • Υποστήριξη σ' όλο των φάσμα των διαγωνιστικών διαδικασιών ανάδειξης του αναδόχου. • Νομική υποστήριξη στην κατάρτιση της σύμβασης. • Ημερίδες ενημέρωσης αιρετών – Ημερίδες ενημέρωσης στελεχών των ΟΤΑ ανά Περιφέρεια. • Συλλογή και αξιολόγηση σχεδίων αξιοποίησης ακίνητης περιουσίας. • Συστηματική επικαιροποίηση του «Οδηγού αξιοποίησης ακίνητης περιουσίας των ΟΤΑ». • Υποστήριξη των ΟΤΑ στην εκπόνηση των πολυετών σχεδίων αξιοποίησης ακίνητης περιουσίας. • Δημιουργία ειδικού προγράμματος/μηχανισμού παροχής τεχνικής υποστήριξης και προώθησης της αξιοποίησης ακινήτων.
8	Μεταφορά ακινήτων του δημοσίου στους Δήμους	<p>Με ενιαία και συνολική διάταξη νόμου, προτείνεται η μεταφορά των ακινήτων του Δημοσίου που δεν έχουν περιέλθει στην Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών & Περιουσίας ΑΕ (ΤΑΙΠΕΔ, ΕΤΑΔ) στους αντίστοιχους δήμους. Τέτοια ακίνητα είναι για παράδειγμα τα στρατόπεδα, τα οποία ευρισκόμενα εντός του αστικού ιστού θα μπορούσαν να αυξήσουν και να βελτιώσουν τον δημόσιο χώρο για τους πολίτες (όπως είναι τα στρατόπεδα στον αστικό ιστό τα οποία δεν λειτουργούν).</p>

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Τοπική περιβαλλοντική πολιτική

8.1 Εισαγωγή

Η περιβαλλοντική πολιτική έχει αναγορευτεί σε μια κορυφαία πολιτική του κράτους. Πρόκειται για μια πολιτική που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με όλες τις υπόλοιπες πολιτικές, καθώς και με τη διοικητική ικανότητα και αποτελεσματικότητα κάθε κράτους να αντιμετωπίζει σύγχρονες και πιεστικές προκλήσεις. Η αποτελεσματική εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής, μεταξύ άλλων, προϋποθέτει την ύπαρξη δομών και υποδομών, μακρόχρονο σχεδιασμό, καταρτισμένο και επαρκές προσωπικό, πολιτική βούληση, παρακολούθηση, ελέγχους, κ.ά., στο πλαίσιο ενός λειτουργικού συστήματος περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Από διοικητικής άποψης, η περιβαλλοντική διακυβέρνηση είναι πολυεπίπεδη. Σχεδιάζεται και εφαρμόζεται σε διεθνές, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, στη βάση της αρχής της επικουρικότητας (Μήτσου, 2011, Χρηστάκης, 2013)

Σε όλα τα σύγχρονα κράτη, οι Δήμοι αναλαμβάνουν την επίλυση τοπικών περιβαλλοντικών ζητημάτων όπως είναι η ρύπανση στα αστικά κέντρα (π.χ. φωτορύπανση, θόρυβος, ατμοσφαιρικοί ρύποι, φωτοχημικό νέφος), η άναρχη δόμηση, η έλλειψη πρασίνου, η διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων, η διαχείριση των υδάτων, η ενεργειακή απόδοση και ο περιορισμός της αλόγιστης ενεργειακής σπατάλης, η βιώσιμη κινητικότητα, η ερημοποίηση και ρύπανση του εδάφους, η υπερεξάντληση ή μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα, οι πυρκαγιές των δασών, οι πλημύρες, η διάβρωση των ακτών κ.ά. Η κλιματική αλλαγή συνιστά μια τεράστια πρόκληση, τις επιπτώσεις της οποίας βιώνουν όλοι οι Δήμοι.

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται το θεσμικό πλαίσιο των αρμοδιοτήτων των ελληνικών Δήμων στον τομέα του περιβάλλοντος, καταγράφονται τα κρίσιμα ζητήματα και παρατίθενται προτάσεις για τη βελτίωση της τοπικής περιβαλλοντικής διακυβέρνησης.

8.2 Θεσμικό πλαίσιο

Από την ψήφιση του πρώτου Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων το 1954 (Ν. 2888/1954) και μέχρι σήμερα αποδόθηκαν ρητά στους δήμους αρμοδιότητες σχετικές με την προστασία του περιβάλλοντος. Οι αρμοδιότητες αυτές διευρύνθηκαν σταδιακά, συμπεριλαμβάνοντας νέα πεδία παρέμβασης, καθώς και νέα εργαλεία περιβαλλοντικής προστασίας, ανάδειξης και σχεδιασμού. Οι αρμοδιότητες στον τομέα του περιβάλλοντος των Δήμων διακρίνονται σε αποκλειστικές, συντρέχουσες και γνωμοδοτικές. Στον Πίνακα 11 παρουσιάζονται συνοπτικά οι βασικές νομοθετικές ρυθμίσεις και οι ποικίλες περιβαλλοντικές αρμοδιότητες των Δήμων.

Πίνακας 11: Θεσμικό πλαίσιο τοπικής περιβαλλοντικής πολιτικής

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων και Πρόγραμμα «Καλλικράτης»	<p>Στην παρ. Ιβ του άρθρου 75 του Ν. 3463/2006, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 94 του Ν. 3852/2010 και το άρθρο 44 του Ν. 3979/2011 ορίζονται οι βασικές αρμοδιότητες των Δήμων σε θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής. Οι εν λόγω αρμοδιότητες είναι:</p> <p>Ο Ν. 3463/2006 «Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων», άρθρο 75, καταγράφει τις παρακάτω αρμοδιότητες των Δήμων στο πεδίο του περιβάλλοντος:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Η εκπόνηση τοπικών προγραμμάτων για την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού, αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.2. Η προστασία και διαχείριση των υδάτινων πόρων, η προστασία του εδάφους και των εσωτερικών υδάτων από την αλιεία (λιμνοθάλασσες, λίμνες, ιχθυοτροφεία, ποταμοί) και η καταπολέμηση της ρύπανσης στην Περιφέρειά τους.3. Η ίδρυση και λειτουργία δημοτικών και κοινοτικών εργαστηρίων.4. Η καθαριότητα όλων των κοινόχρηστων χώρων της εδαφικής τους Περιφέρειας, η αποκομιδή και διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού και η λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων για την προστασία των κοινόχρηστων χώρων και ιδιαίτερα των χώρων διάθεσης απορριμμάτων από εκδήλωση πυρκαγιάς, σύμφωνα με την κείμενη σχετική νομοθεσία.5. Η παροχή συνδρομής στην αρμόδια πυροσβεστική υπηρεσία, με κάθε πρόσφορο μέσο που διαθέτουν, για την αντιμετώπιση πυρκαγιών, ιδίως σε περιοχές που έχουν δασικό χαρακτήρα.6. Η ίδρυση και λειτουργία σφαγείων.7. Η μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης.8. Η λήψη μέτρων για την αποκατάσταση και ανάπλαση των περιοχών της Περιφέρειάς τους, κυρίως σε περιοχές όπου αναπτύσσεται εκμετάλλευση ορυκτού πλούτου και εγκαθίστανται μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων.9. Η συμμετοχή τους σε θέματα πολεοδομίας, χωροταξίας και χρήσεων γης, όπως αυτή προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία.10. Ο καθορισμός των χώρων για τη δημιουργία κοιμητηρίων και η παροχή γνώμης για τον καθορισμό χώρων αποτέφρωσης νεκρών.11. Η έκδοση οικοδομικών αδειών, ο προέλεγχος για την έκδοσή τους, ο έλεγχος μελετών για οικοδομικές άδειες, συναφούς χαρακτήρα πολεοδομικές αρμοδιότητες, καθώς και ο έλεγχος και η επιβολή προστίμων για την κατασκευή αυθαιρέτων κτισμάτων, κατά την κείμενη νομοθεσία, υπό την επιφύλαξη της περίπτωσης 45 του άρθρου 280 του παρόντος.12. Ο έλεγχος των αρχιτεκτονικών, των στατικών, των υδραυλικών και των ηλεκτρομηχανολογικών μελετών, της μελέτης θερμομόνωσης, της μελέτης παθητικής πυροπροστασίας και των σχετικών φορολογικών στοιχείων για την έκδοση ή αναθεώρηση οικοδομικών αδειών βιομηχανικών κτηρίων, κατά τις ρυθμίσεις των παραγράφων 1 έως και 3 του άρθρου 5 του ΠΔ 78/2006 (ΦΕΚ 80 Α).13. Ο έλεγχος εφαρμογής ρυμοτομικών σχεδίων στο έδαφος πριν από την έγκριση των πινακίδων εφαρμογής.14. Η σύνταξη διαγραμμάτων εφαρμογής και διαγραμμάτων διαμορφωμένης κατάστασης.15. Ο έλεγχος τοπογραφικών διαγραμμάτων που προορίζονται για σύνταξη πράξεων τακτοποιήσεως και αναλογισμού ή πράξεων εφαρμογής.16. Επίβλεψη τοπογραφικών μελετών και μελετών Πράξεων Εφαρμογής ΣΠ.17. Η σύνταξη Πράξεων Εφαρμογής του άρθρου 12 του Ν. 1337/1983 (συνολική ΠΕ, Μεμονωμένη ΠΕ, Διορθωτική ΠΕ), συμπεριλαμβανομένων και όλων των προβλεπόμενων διαδικασιών.18. Η παρακολούθηση του προγράμματος «Καθαρές Ακτές - Καθαρές Θάλασσες» του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.19. Η έκδοση απόφασης για τον καθορισμό μεμονωμένων κτηρίων ή των περιοχών εντός των οποίων οι όψεις των κτηρίων πρέπει να αποπερατώνονται μέσα σε έξι (6) έτη από την έκδοση της οικοδομικής άδειας ή της ανωτέρω απόφασης, σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 6 του Ν. 1577/1985 (ΦΕΚ 210 Α').20. Η προκαταρκτική πρόταση ανάπλασης ορισμένης περιοχής, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις των άρθρων 9 και 10 του Ν. 2508/1997 (ΦΕΚ 124 Α).

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
	<p>21. Η γνωμοδότηση για παρέκκλιση από τους όρους δόμησης κατασκευής κτηρίων που προορίζονται για γεωκτηνοτροφικές, γεωπτηνοτροφικές ή υδατοκαλλιεργητικές εγκαταστάσεις, καθώς και εγκαταστάσεις αποθήκευσης λιπασμάτων, φαρμάκων, ιχθυοτροφών, γεωργικών και αλιευτικών εφοδίων, γεωργικών και αλιευτικών προϊόντων, στεγάστρων σφαγής ζώων και δεξαμενών από οποιοδήποτε υλικό.</p> <p>22. Η εφαρμογή πολεοδομικών σχεδίων και συναφών εκτελεστών πράξεων που δεν έχουν γενικότερο χαρακτήρα.</p> <p>23. Ο έλεγχος εφαρμογής ρυμοτομικών σχεδίων στο έδαφος, κατ' άρθρο 115 ΚΒΠΝ.</p> <p>24. Η εφαρμογή εγκεκριμένων σχεδίων επί του εδάφους, κατά την πρόβλεψη της παρ. 1 του άρθρου 155 ΚΒΠΝ.</p> <p>25. Η διαχείριση στερεών αποβλήτων σε επίπεδο προσωρινής αποθήκευσης, μεταφόρτωσης, επεξεργασίας, ανακύκλωσης και εν γένει αξιοποίησης, διάθεσης, και λειτουργίας σχετικών εγκαταστάσεων, κατασκευής μονάδων επεξεργασίας και αξιοποίησης, καθώς και αποκατάστασης υφιστάμενων χώρων εναπόθεσης (ΧΑΔΑ). Η διαχείριση πραγματοποιείται σύμφωνα με τον αντίστοιχο σχεδιασμό, που καταρτίζεται από την Περιφέρεια κατά την ειδικότερη ρύθμιση του άρθρου 186 παρ. ΣΤ' αριθ. 29 του παρόντος νόμου.</p> <p>26. Η μέριμνα, σύμφωνα με τις ισχύουσες πυροσβεστικές διατάξεις, για την τήρηση των υποχρεώσεων καθαρισμού από τους ιδιοκτήτες, νομείς, και επικαρπωτές των οικοπεδικών και λοιπών ακάλυπτων χώρων, που βρίσκονται εντός πόλεων, κωμοπόλεων και οικισμών και σε απόσταση μέχρι 100 μέτρων από τα όριά τους, καθώς και η υποχρέωση αυτεπάγγελτου καθαρισμού από τους Δήμους, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των υπόχρεων. Σε βάρος εκείνων που δεν συμμορφώνονται επιβάλλεται πρόστιμο πενήντα (50) λεπτών, ανά τετραγωνικό μέτρο του οικείου χώρου, το οποίο και αποτελεί έσοδο του οικείου δήμου, βεβαιούται εις βάρος τους η ισόποση σχετική δαπάνη του Δήμου προς καθαρισμό και υποβάλλεται μήνυση για το αδίκημα του άρθρου 433 του Ποινικού Κώδικα.</p> <p>27. Η διενέργεια δειγματοληπτικών ελέγχων, προκειμένου να διαπιστωθεί η ποιότητα των καλύβων οπλισμού ακυροδέματος.</p> <p>28. Η διενέργεια δειγματοληπτικών ελέγχων, προκειμένου να διαπιστωθεί η ποιότητα των προϊόντων τσιμέντου.</p> <p>29. Η χορήγηση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας στεγνοκαθαριστηρίων, πλυντηρίων ρούκων, σιδερωτηρίων ρούκων και ταπτοκαθαριστηρίων.</p> <p>30. Η σύνταξη των πράξεων αναλογισμού αποζημίωσης, τακτοποίησης και προσκύρωσης κατά τις διατάξεις του ΝΔ 17.7.1923 συμπεριλαμβανομένων και όλων των προβλεπόμενων διαδικασιών.</p> <p>31. Η επιμέλεια μεταγραφής ή καταχώρισης των Πράξεων Εφαρμογής του άρθρου 12 του Ν. 1337/1983 σε Υποθηκοφυλακείο ή Κτηματολόγιο.</p> <p>32. Η σύσταση επιτροπής του άρθρου 1 του ΠΔ 5/1986 (Α' 2) για τον προσδιορισμό της αξίας ακινήτων για την εισφορά σε χρήμα.</p>
<p>Νόμος 4071/2012 «Ρύθμιση Θεμάτων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και Λοιπών Θεμάτων Υπουργείου Εσωτερικών» - Σύσταση ΦΟΔΣΑ</p>	<p>Με σκοπό την ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, σύμφωνα με το Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ), συνιστάται εντός των διοικητικών ορίων κάθε Περιφέρειας πλην της Αττικής Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ), με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας. Στον ΦΟΔΣΑ περιέρχεται υποχρεωτικά η διαχείριση των εγκαταστάσεων προσωρινής αποθήκευσης, μεταφόρτωσης, επεξεργασίας και διάθεσης στερεών αποβλήτων Δήμων.</p>

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
<p>N. 4555/2018 Πρόγραμμα «Κλεισθένης» Άρθρα 225-247</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Οι Δήμοι των Περιφερειών της ηπειρωτικής χώρας, πλην της Περιφέρειας Αττικής, συνιστούν Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ) είτε ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με τη μορφή συνδέσμου είτε ως επιχειρήσεις ΟΤΑ με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας. • Οι ΦΟΔΣΑ, ανεξαρτήτως νομικής μορφής, έχουν κοινωφελή και μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και λειτουργούν χάριν του δημοσίου συμφέροντος. • Σε κάθε Περιφέρεια μπορεί να λειτουργούν ένας (1) έως και τρεις (3) ΦΟΔΣΑ. • Εντός των διοικητικών ορίων καθενός από τους δήμους-μέλη του οικείου ΦΟΔΣΑ έχει προβλεφθεί τουλάχιστον ένας χώρος υγειονομικής ταφής (ΧΥΤΑ) αποβλήτων και τουλάχιστον μία μονάδα μηχανικής βιολογικής επεξεργασίας αποβλήτων ή άλλο έργο ή υποδομή. • Για τη διαχείριση στερεών αποβλήτων στις νησιωτικές Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου και των Ιονίων Νήσων, συστήνεται για κάθε μία από αυτές Ειδικός Περιφερειακός Διαβαθμιδικός Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, ως Ανώνυμη Εταιρεία ΟΤΑ. Στον Ειδικό Περιφερειακό Διαβαθμιδικό ΦΟΔΣΑ μετέχουν υποχρεωτικά η οικεία Περιφέρεια και όλοι οι Δήμοι της Περιφέρειας αυτής (άρθρο 226α του Ν. 4555/2018 όπως προστέθηκε με την παρ.3 άρθρο 93 Ν. 4685/2020). <p>Οι ΦΟΔΣΑ είναι, μεταξύ άλλων, αποκλειστικά αρμόδιοι για:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Την εκπόνηση προγραμμάτων πρόληψης-μείωσης παραγωγής αποβλήτων. • Την κατασκευή και λειτουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας στερεών αποβλήτων και σταθμών μεταφόρτωσης, σύμφωνα με το οικείο ΠΕΣΔΑ, πλην αυτών που υλοποιούνται από τους ΟΤΑ Α΄ Βαθμού. • Την υγειονομική ταφή και τη λειτουργία χώρων για τα αστικά απόβλητα, με δυνατότητα αποδοχής και λοιπών στερεών μη επικινδύνων, καθώς και επικινδύνων αποβλήτων. • Τη μηχανική βιολογική επεξεργασία σύμμεικτων αστικών αποβλήτων. • Τη μηχανική βιολογική επεξεργασία σύμμεικτων αστικών αποβλήτων, της παρ.5 του άρθρου 1 της υπουργικής απόφασης οικ. 56366/4351 (Β΄ 3339). • Την προετοιμασία των έργων και την εκπόνηση των απαραίτητων μελετών, καθώς και την υλοποίηση δράσεων για την επεξεργασία αποβλήτων της περιοχής ευθύνης τους σύμφωνα με το ΠΕΣΔΑ και την υποβολή αιτήσεων σε επιχειρησιακά προγράμματα για χρηματοδότηση ως τελικός δικαιούχος. • Την προώθηση δράσεων και την υλοποίηση έργων που συμβάλλουν στην κυκλική οικονομία. • Την παροχή στους ΟΤΑ συνδρομής για την εξάλειψη του φαινομένου της ανεξέλεγκτης διάθεσης και την αποκατάσταση των υφιστάμενων Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (ΧΑΔΑ). • Κ.ά.
<p>N. 4555/2018 Πρόγραμμα «Κλεισθένης» Άρθρο 228</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Την εκπόνηση και υλοποίηση Τοπικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΤΣΔΑ) στα διοικητικά όρια του οικείου Δήμου, που πρέπει να είναι σύμφωνο με το οικείο ΠΕΣΔΑ. • Την εκπόνηση προγραμμάτων πρόληψης-μείωσης παραγωγής αποβλήτων και προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση. • Την οργάνωση και την εφαρμογή της διαλογής στην πηγή των αστικών αποβλήτων στα διοικητικά όριά τους σύμφωνα με τα οικεία ΤΣΔΑ και ΠΕΣΔΑ. • Την οργάνωση και εφαρμογή χωριστής συλλογής για τέσσερα (4) τουλάχιστον διακριτά ρεύματα ανακυκλώσιμων αποβλήτων υλικών, ήτοι γυαλί, χαρτί, πλαστικά και μέταλλα από αστικά απόβλητα, οι ίδιοι ή σε συνεργασία με Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης. • Την οργάνωση και εφαρμογή χωριστής συλλογής βιοαποβλήτων που προέρχονται ιδίως από χώρους εστίασης, νοικοκυριά, μεγάλους παραγωγούς και πράσινα απόβλητα πάρκων και κήπων. • Τη συλλογή και μεταφορά των υπολειπόμενων σύμμεικτων αστικών αποβλήτων και των προδιαλεγμένων ύστερα από «Διαλογή στην Πηγή» σε κατάλληλες υποδομές ανακύκλωσης, ανάκτησης ή διάθεσης και με την επιφύλαξη των προβλέψεων του οικείου ΠΕΣΔΑ. • Την εξάλειψη της ανεξέλεγκτης διάθεσης των ΑΣΑ και αποκατάσταση των υφιστάμενων ΧΑΔΑ. • Την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των δημοτών και των επιχειρήσεων που λειτουργούν στα διοικητικά τους όρια. • Την προετοιμασία έργων και δράσεων του ΤΣΔΑ για την επεξεργασία των ΑΣΑ που παράγονται στα διοικητικά τους όρια, και την υποβολή τους για χρηματοδότηση από επιχειρησιακά ή ευρωπαϊκά προγράμματα με την ιδιότητα του τελικού δικαιούχου. • Την προώθηση δράσεων και την υλοποίηση έργων που συμβάλλουν στην κυκλική οικονομία. • Την κατασκευή και λειτουργία Πράσινων Σημείων. • Την υλοποίηση και λειτουργία Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) μέχρι και Β΄ κατηγορίας της 4ης ομάδας «Συστήματα Περιβαλλοντικών Υποδομών». • Την υλοποίηση και λειτουργία Σταθμών Μεταφόρτωσης Αποβλήτων ΣΜΑ μέχρι και Β΄ κατηγορίας της 4ης ομάδας «Συστήματα Περιβαλλοντικών Υποδομών». • Την κατασκευή και λειτουργία Μονάδων Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων μέχρι και Β΄ κατηγορίας της 4ης ομάδας «Συστήματα Περιβαλλοντικών Υποδομών».

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
<p>N. 4685/2020 για τον εκσυγχρονισμό περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις</p>	<p>Αναφορικά με τις αρμοδιότητες και τα δικαιώματα των Δήμων στο πεδίο του περιβάλλοντος προβλέπονται τα εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> Κατά τη διαδικασία έκδοσης Βεβαίωσης Παραγωγού Ηλεκτρικής Ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ, ειδικά για αιολικούς σταθμούς, σε περίπτωση υπέρβασης της φέρουσας ικανότητας, ο Φορέας Αδειοδότησης απευθύνεται στον οικείο ΟΤΑ για τη διερεύνηση της δυνατότητας υπέρβασης της φέρουσας ικανότητας εγκατάστασης Α/Γ στον ΟΤΑ αυτόν, όπως αυτό προβλέπεται στο Ειδικό Πλαίσιο Χωρικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ (άρθρο 15). Οι Δήμοι συμμετέχουν στο Σύστημα Διακυβέρνησης Προστατευόμενων Περιοχών (ΠΠ) σε περιφερειακό επίπεδο. Στις Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΔΠΠ) συμμετέχει ένας εκπρόσωπος του Δήμου ή των Δήμων στην περιοχή των οποίων βρίσκεται η προστατευόμενη περιοχή ή το μεγαλύτερο μέρος της. Ο Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) δύναται να συνάπτει προγραμματικές συμβάσεις με τους ΟΤΑ Α' και Β' Βαθμού και τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τις ΜΔΠΠ της χωρικής αρμοδιότητάς τους, με αντικείμενο τη συμμετοχή στον τοπικό αντιπυρικό σχεδιασμό στις περιοχές ευθύνης τους, τη συνεργασία για θέματα ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης του πληθυσμού για τις προστατευόμενες περιοχές, την από κοινού προώθηση της αξιοποίησης χρηματοδοτικών εργαλείων για την προώθηση νέων τοπικών αναπτυξιακών προτύπων και δράσεων και της υποστήριξης οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενούς τομέα, και τη σύνταξη μελετών, την κατάρτιση σχεδίων και τη διεξαγωγή ερευνών, καθώς και την εφαρμογή της εκτέλεσης τεχνικών ή άλλων έργων που περιλαμβάνονται στα οικεία σχέδια διαχείρισης και είναι απαραίτητα για την προστασία, διατήρηση, αποκατάσταση και ανάδειξη των προστατευτέων αντικειμένων που εμπίπτουν στην περιοχή ευθύνης τους. Οι Δήμοι, κατά την κατάρτιση του Πενταετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος και του Ετήσιου Προγράμματος Δράσης τους, κατά το άρθρο 266 του Ν. 3852/2010 (Α' 87), συνεργάζονται με τις ΜΔΠΠ που έχουν την ευθύνη της διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών της περιοχής τους προκειμένου να διασφαλίσουν τη συμβατότητα των Προγραμμάτων αυτών με τα εγκεκριμένα Σχέδια Διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Καθιερώνεται ηλεκτρονικό μητρώο αποβλήτων (ΗΜΑ), για τη συστηματική συλλογή και επεξεργασία στοιχείων παραγωγής και διαχείρισης των αποβλήτων, καθώς και την καταχώριση κάθε οργανισμού ή επιχείρησης που παράγει απόβλητα ή πραγματοποιεί εργασίες επεξεργασίας αποβλήτων. Υποχρέωση καταχώρισης στο ΗΜΑ έχουν και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) Α' Βαθμού. Έως τις 31 Δεκεμβρίου 2022, τα βιολογικά απόβλητα έπρεπε υποχρεωτικά είτε να διαχωρίζονται και να ανακυκλώνονται στην πηγή είτε να συλλέγονται χωριστά και να μην αναμιγνύονται με άλλα είδη αποβλήτων προκειμένου να υποβάλλονται σε ανακύκλωση, συμπεριλαμβανομένης της κομποστοποίησης και της κώνευσης, κατά τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται υψηλό επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας. Οι φορείς των επιχειρήσεων μαζικής εστίασης, ανεξαρτήτως δυναμικότητας, υποχρεούνταν να διασφαλίζουν τη χωριστή συλλογή των βιοαποβλήτων που προκύπτουν από τη δραστηριότητά τους, διαθέτοντας εντός της επιχείρησής τους επαρκούς χωρητικότητας περιέκτες. Την ίδια υποχρέωση είχαν και οι φορείς των επιχειρήσεων των υπεραγορών τροφίμων, των παντοπωλείων, των οπωροπωλείων, των πρατηρίων άρτου, των πρατηρίων πώλησης έτοιμων φαγητών, των πρατηρίων ειδών ζαχαροπλαστικής/γαλακτοπωλείων/μπουγατσάδικων με παρασκευαστήριο και των λαϊκών αγορών. Οι ΟΤΑ Α' Βαθμού, σε περίπτωση μη τήρησης της παραπάνω υποχρέωσης, επέβαλαν οικονομικές κυρώσεις ανάλογα με τη βαρύτητα και τη συχνότητα της παράβασης, με την προϋπόθεση ότι η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής των ΟΤΑ Α' Βαθμού έχει αποφασίσει τις οικονομικές κυρώσεις και τις έχει κοινοποιήσει εκ των προτέρων στους φορείς των επιχειρήσεων μαζικής εστίασης, τάσσοντας ρητή προθεσμία προσαρμογής, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από τριάντα (30) ημέρες.
	<ul style="list-style-type: none"> Για τους οικισμούς που εμπίπτουν στις διατάξεις της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ για την επεξεργασία αστικών λυμάτων, η οποία μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο με την κοινή υπουργική απόφαση 5673/400/1997 «Μέτρα και όροι για την επεξεργασία αστικών λυμάτων» (Β' 192) και βρίσκονται είτε σε περιοχή αρμοδιότητας Δήμου ή ΔΕΥΑ είτε σε περιοχή αρμοδιότητας της ΕΥΔΑΠ ή της ΕΥΑΘ, η δαπάνη για την κατασκευή της εξωτερικής διακλάδωσης της αποχέτευσης από τη ρυμοτομική γραμμή του ακινήτου μέχρι τη θέση του κεντρικού αγωγού αποχέτευσης καθίσταται επιλέξιμη και ως εκ τούτου δύναται να χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων ή άλλα προγράμματα, συγχρηματοδοτούμενα από την ΕΕ ή μ.π. Για την εγκατάσταση Μικρών Πράσινων Σημείων, συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής υποστηρικτικών κτισμάτων, όπως γραφείου προσωπικού και χώρου φύλαξης υλικών και εξοπλισμού, καθώς και άλλων τυχόν απαιτούμενων εργασιών, εφόσον η συνολική δόμηση δεν υπερβαίνει τα τριάντα (30) τ.μ., εκδίδεται έγκριση εργασιών δόμησης μικρής κλίμακας, κατά παρέκκλιση των πολεοδομικών διατάξεων. Εγκρίθηκαν θέσεις προσωρινής λειτουργίας εγκαταστάσεων αστικών υποδομών κοινής ωφέλειας και ειδικότερα Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ), στα σημεία όπου ήδη λειτουργούν σήμερα για συγκεκριμένους Δήμους.

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
<p>Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ). ΠΥΣ 39/2020 (ΦΕΚ 185 Α')</p>	<p>Ο νέος εθνικός σχεδιασμός θέτει ως στόχο τη μείωση της ταφής αστικών αποβλήτων στο 10% μέχρι το 2030. Για την επίτευξη αυτού του στόχου:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προβλέπεται η θέσπιση ενός πλέγματος κατάλληλων οικονομικών εργαλείων για την εκτροπή από την ταφή και την προώθηση της επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης μέσω της εισαγωγής του τέλους ταφής, με πρόβλεψη για σταδιακή αύξηση του, και εφαρμογή προγραμμάτων «Πληρώνω όσο Πετάω». • Απαιτούνται μια σειρά από μέτρα, π.χ. μέτρα πρόληψης στη δημιουργία των αποβλήτων, ενίσχυση ποσοστών επαναχρησιμοποίησης, προώθηση της αγοράς δευτερογενών υλικών, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, γρήγορη ανάπτυξη δικτύων συλλογής βιοαποβλήτων και ανακυκλώσιμων υλικών, δημιουργία σύγχρονων εγκαταστάσεων διαχείρισης αποβλήτων και βιοαποβλήτων (Μονάδες Επεξεργασίας Αποβλήτων – ΜΕΑ και Μονάδες Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων – ΜΕΒΑ), σοβαρή αναβάθμιση των Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) και αύξηση του αριθμού τους, και ενεργειακή αξιοποίηση εναλλακτικών δευτερογενών καυσίμων. • Δίνεται μεγάλη έμφαση στην ανακύκλωση και τη «Διαλογή στην Πηγή» (ΔσΠ). Ειδικότερα, προβλέπεται η καθολική ξεχωριστή συλλογή των βιοαποβλήτων για το σύνολο της χώρας έως τις 31 Δεκεμβρίου 2022. Παράλληλα προβλέπεται ένταση των προσπάθειών για ξεχωριστή συλλογή 4 ρευμάτων στην ανακύκλωση, καθώς και προτεραιότητα στη δημιουργία δικτύου ενίσχυσης της συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών. • Τίθενται στόχοι ανακύκλωσης στο πλαίσιο των κοινοτικών υποχρεώσεων και ειδικότερα σε ό,τι αφορά τις Οδηγίες περί αποβλήτων 2018/849-852, καθώς και την Οδηγία για τα πλαστικά μίας χρήσης 2019/904 (ΕΕ). • Δίνεται έμφαση στην ανάληψη των ευθυνών που αναλογούν στους παραγωγούς αποβλήτων. • Δίνεται η δυνατότητα και προτρέπονται όλοι οι δημόσιοι φορείς της διαχείρισης αποβλήτων για συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ). Αυτό αφορά όλα τα επίπεδα διαχείρισης των αποβλήτων (συλλογή, διαλογή, επεξεργασία, κ.ά.), εφόσον η συνεργασία αυτή επιτυγχάνει ικανοποιητικό λόγο ποιότητας - κόστους παροχής υπηρεσιών προς όφελος των πολιτών και του περιβάλλοντος. • Περιλαμβάνεται αναλυτικό σχέδιο υλοποίησης των απαραίτητων υποδομών, για το σύνολο της Χώρας, ήτοι ΜΕΑ και ΜΕΒΑ. • Προβλέπεται συγκεκριμένο σχέδιο για την ανάπτυξη νέων και την ενίσχυση υφιστάμενων δικτύων συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών και βιοαποβλήτων. • Ακολουθούνται οι καλές ευρωπαϊκές πρακτικές στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας, για την ενεργειακή αξιοποίηση των δευτερογενών εναλλακτικών καυσίμων για την παραγωγή ενέργειας, συμβάλλοντας στη μείωση της ταφής των αποβλήτων. • Προωθείται η δημιουργία και οργάνωση χώρων υγειονομικής ταφής επικινδύνων αποβλήτων (ΧΥΤΕΑ) μέχρι το 2022-2023, η ανυπαρξία των οποίων επιφέρει μεγάλα πρόστιμα στη χώρα από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Ειδική ανάγκη υπάρχει στη χώρα για την ασφαλή διάθεση των αποβλήτων αμιάντου. • Προωθείται η κάλυψη της χώρας, με προτεραιότητα στα νησιά, με συστήματα διαχείρισης Αποβλήτων Εκκαψών, Κατασκευών και Κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ). • Λαμβάνεται υπόψη ο τουρισμός και ειδικότερα η ένταση που αυτός επιφέρει στην παραγωγή αποβλήτων και την επαγόμενη διαχείρισή τους. • Προωθείται η ανάπτυξη δικτύου συλλογής των βιοαποικοδομήσιμων αποβλήτων γεωργικοκτηνοτροφικής προέλευσης, ώστε να επωφεληθεί η γεωργία από την παραγωγή ζωοτροφών και άλλων, καθώς και την παραγωγή ενέργειας από βιοαέριο/βιομόζα. • Αναδεικνύεται η αναγκαιότητα υλοποίησης δράσεων ευαισθητοποίησης των πολιτών – ενίσχυσης της εμπιστοσύνης στην ανακύκλωση. Συγκεκριμένα, προτείνεται μια ολιστική προσέγγιση για την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των πολιτών σχετικά με την περιβαλλοντική και οικονομική σημασία της ανακύκλωσης και της εκτροπής των αποβλήτων από την ταφή, με απώτερο σκοπό την υιοθέτηση των αρχών της κυκλικής οικονομίας.

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
<p>Στόχοι διαχείρισης για τα Αστικά Στερεά Απόβλητα (ΑΣΑ):</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Προσαρμογή της διαχείρισης των αποβλήτων με στόχο τη μετάβαση της χώρας προς την κυκλική οικονομία. • Ιεράρχηση των μεθόδων επεξεργασίας των αποβλήτων – η υγιονομική ταφή, πάντα και μόνο μετά από κατάλληλη προεπεξεργασία των αποβλήτων, θα αποτελεί την τελευταία επιλογή. Το μέγιστο ποσοστό αστικών αποβλήτων που θα καταλήγουν σε υγιονομική ταφή το 2030 να μην ξεπερνά το 10%. • Αύξηση της προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και της ανακύκλωσης των ΑΣΑ τουλάχιστον σε ποσοστό 55% κατά βάρος μέχρι το 2025 και 60% κατά βάρος μέχρι το 2030. • Υποχρεωτική καθολική χωριστή συλλογή των Βιολογικών Αποβλήτων έως 31 Δεκεμβρίου 2022. • Ανακύκλωση Αποβλήτων Συσκευασίας: 65% κ.β. έως το 2025 και 70% κ.β. έως το 2030. • Επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση και ανάκτηση του 70% των παραγόμενων Αποβλήτων Εκκαφών, Κατασκευών και Κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ). • Ενεργειακή αξιοποίηση των υπολειμμάτων ΑΣΑ και των δευτερογενών (απορριμματογενών) καυσίμων. • Εξάλειψη φαινομένου ανεξέλεγκτης διάθεσης έως τις αρχές του 2021 και οριστικό κλείσιμο και αποκατάσταση των υφιστάμενων ΧΑΔΑ μέχρι το 2022. • Δημιουργία κινήτρων και αντικινήτρων για τη διαχείριση αποβλήτων, ψηφιακών εργαλείων, ενθάρρυνση βέλτιστης αξιοποίησης των διαθέσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων και προώθηση των πράσινων δημόσιων προμηθειών. • Η θέσπιση κινήτρων σε όσους μεγιστοποιούν τη διαλογή στη πηγή και την ανακύκλωση και αντικινήτρων σε όσους εξακολουθούν να οδηγούν στην ταφή υψηλά ποσοστά των παραγόμενων ΑΣΑ. • Η προώθηση της εφαρμογής συστημάτων επιβράβευσης ανακύκλωσης (reward as you recycle) από πλευράς Δήμων με τελικούς ωφελούμενους τους πολίτες/επιχειρήσεις που ανακυκλώνουν στην πηγή. • Ανάπτυξη ευρύτατου δικτύου συλλογής ανακύκλωσης υλικών (εκτός των αποβλήτων συσκευασίας), ώστε να αυξηθεί το ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό ανακύκλωσης των υλικών αυτών. • Δημιουργία εργαλείων (οδηγοί, μελέτες, τεχνικά πρότυπα, κλπ.) για τη μετάβαση προς την κυκλική οικονομία. • Απαιτείται η διασφάλιση της χρηματοδότησης των υποδομών έργων και δράσεων των Τοπικών Δημοτικών Σχεδίων και συναφών έργων των ΠΕΣΔΑ, μέσω ΕΣΠΑ και των προγραμμάτων του Ταμείου Ανάκαμψης. • Η αναβάθμιση του ρόλου και μια νέα οργάνωση των υπηρεσιών καθαριότητας των Δήμων που θα αποτυπωθεί και στους νέους ΟΕΥ, οι οποίοι θα είναι προσαρμοσμένοι στις νέες λειτουργίες και ανάγκες της τοπικής διαχείρισης και ανακύκλωσης των ΑΣΑ. Παράλληλα απαιτείται ενίσχυση με προσωπικό κατάλληλου αριθμού και ειδικοτήτων (π.χ. υπεύθυνος οργάνωσης χωριστής συλλογής, υπεύθυνος ευαισθητοποίησης, οδηγός για τη χωριστή συλλογή, υπάλληλοι πράσινων σημείων και μικρών μονάδων κομποστοποίησης, κτλ.). Η ενίσχυση με προσωπικό στις υποδομές και δράσεις διαχείρισης δεν θα πρέπει να υπόκειται σε δημοσιονομικούς περιορισμούς, λόγω του ότι αποτελεί ανταποδοτική υπηρεσία.
<p>Νόμος 4954/2022 (ΦΕΚ Α 136/9.7.2022)</p>	<p>Με τον Ν. 4954/2022 (άρθρα 31-40) διευρύνονται οι αρμοδιότητες και ευθύνες των Δήμων στη διαχείριση των στερεών αποβλήτων.</p> <p>Ειδικότερα, οι Δήμοι έχουν πρόσθετες αρμοδιότητες όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Την εκπόνηση και υλοποίηση Τοπικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΤΣΔΑ), σύμφωνα με οικείο Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ), • Την εκπόνηση προγραμμάτων πρόληψης μείωσης παραγωγής αποβλήτων και προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση. • Την οργάνωση και την εφαρμογή της «Διαλογής στην Πηγή» των αστικών αποβλήτων. • Την οργάνωση και εφαρμογή χωριστής συλλογής για τέσσερα (4) τουλάχιστον διακριτά ρεύματα ανακυκλώσιμων αποβλήτων υλικών, οι ίδιοι ή σε συνεργασία με Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης. • Την οργάνωση και εφαρμογή χωριστής συλλογής βιοαποβλήτων που προέρχονται ιδίως από χώρους εστίασης, νοικοκυριά, λοιπούς παραγωγούς και πράσινα απόβλητα πάρκων και κήπων. • Τη συλλογή και μεταφορά των υπολειπόμενων σύμμεικτων αστικών αποβλήτων και των προδιαλεγμένων ύστερα από «Διαλογή στην Πηγή» σε κατάλληλες υποδομές ανακύκλωσης, ανάκτησης ή διάθεσης. • Την προώθηση δράσεων και την υλοποίηση έργων που συμβάλλουν στην κυκλική οικονομία. • Την κατασκευή και λειτουργία γωνιών ανακύκλωσης και πράσινων σημείων. • Κ.ά.
<p>Λοιποί τομείς περιβαλλοντικής πολιτικής</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση της ηλεκτροκίνησης και άλλες διατάξεις του Ν. 4710/2020 (ΦΕΚ 142 Α'), σύμφωνα με τον οποίο οι Δήμοι υποχρεούνται να χωροθετήσουν τα απαιτούμενα σημεία φόρτισης, θέσεις στάθμευσης ηλεκτροκίνητων μέσω της κατάρτισης των Σχεδίων Φόρτισης Ηλεκτρικών Οχημάτων (ΣΦΗΟ). Η χρηματοδότηση των σχεδίων θα γίνει με πόρους του Πράσινου Ταμείου. • Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την προώθηση των Πράσινων Δημόσιων Συμβάσεων, ΚΥΑ 14900/2021, ΦΕΚ Β', Αρ. Φύλλου 466, που προωθεί τη σύναψη συμβάσεων από δημόσιες και δημοτικές αρχές για αγαθά, υπηρεσίες και έργα με μικρότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, σε σύγκριση με αγαθά, υπηρεσίες και έργα που επιτελούν την ίδια πρωταρχική λειτουργία τα οποία θα αποτελούσαν το αντικείμενο της σύμβασης υπό άλλες συνθήκες. Στόχος είναι η μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και του περιβαλλοντικού αποτυπώματος. • Ν. 4736/2020 (ΦΕΚ 200 Α') «Μείωση των επιπτώσεων ορισμένων πλαστικών προϊόντων στο 5 περιβάλλον και άλλες διατάξεις». Σκοπός του εν λόγω νόμου είναι η εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2019/904/ΕΕ σχετικά με τη μείωση των επιπτώσεων ορισμένων πλαστικών προϊόντων στο περιβάλλον, η θέσπιση μέτρων για την πρόληψη και τη μείωση του αντικτύπου ορισμένων πλαστικών προϊόντων στο περιβάλλον, ιδίως στο υδάτινο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία, καθώς και η προώθηση της μετάβασης στην κυκλική οικονομία. Πεδίο εφαρμογής του νόμου είναι τα πλαστικά προϊόντα μίας χρήσης που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι του νόμου, τα προϊόντα που κατασκευάζονται από οξοδιασπώμενη πλαστική ύλη, και τα αλιευτικά εργαλεία που περιέχουν πλαστικές ύλες.

8.3 Κρίσιμα ζητήματα - Προκλήσεις

Στα πλέον κρίσιμα ζητήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι Δήμοι περιλαμβάνονται (ΚΕΔΕ, 2020α):

- Οι αδυναμίες του θεσμικού πλαισίου και της κατανομής των αρμοδιοτήτων. Ειδικότερα, παρά τις προσπάθειες συνεχούς βελτίωσης, το θεσμικό και ρυθμιστικό περιβαλλοντικό πλαίσιο δύναται να χαρακτηριστεί ως πολύπλοκο και συχνά ασαφές, με πολυδιάσπαση των αρμοδιοτήτων σε πλήθος φορέων. Επίσης, παρατηρούνται καθυστερήσεις στην υιοθέτησή του και προπάντων στην εφαρμογή του. Αλλαγές στην κατανομή των αρμοδιοτήτων, ύπαρξη πολλαπλών δομών και οργανισμών, γραφειοκρατικές εμπλοκές, δικαστικές αποφάσεις, αντικρουόμενες εγκύκλιοι, πολλές τροποποιήσεις σε άσχετα νομοσχέδια, απουσία προτύπων σχεδιασμού, προστασίας και ελέγχου, κ.ά., δημιούργησαν ένα δαιδαλώδες σύστημα, προκαλώντας αύξηση του κόστους διαχείρισης και διαιώνιση πολλών προβλημάτων. Το σύστημα διακυβέρνησης χαρακτηρίζεται από υπερβολικό συγκεντρωτισμό, δεδομένου ότι οι αρμοδιότητες των Δήμων, και ιδιαίτερα της Αττικής, κρίνονται ως περιορισμένες. Αυτό ισχύει για μεγάλα περιβαλλοντικά ζητήματα, όπως η διαχείριση του νερού, η βιοποικιλότητα, οι μεταφορές και τα μεγάλα δίκτυα, η ενέργεια, ο έλεγχος της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, η κωροταξία, το θαλάσσιο περιβάλλον, τα δάση κ.ά. Ακόμη και η αρμοδιότητα που αφορά τη διαχείριση των απορριμμάτων, μιας κατεξοχήν τοπικής αρμοδιότητας, περιορίστηκε έμμεσα τα τελευταία χρόνια με τη σύσταση των ΦΟΔΣΑ και ειδικά των διαβαθμιδικών. Επίσης, στις περισσότερες περιπτώσεις κωροθέτησης έργων και επενδύσεων, η γνώμη της Αυτοδιοίκησης δεν είναι δεσμευτική, ενώ σε άλλες η διατύπωσή της είναι προαιρετική.
- Η απουσία ολοκληρωμένων σχεδίων, δομών και υποδομών για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής. Η κλιματική αλλαγή ασκεί ήδη σημαντικές πιέσεις στο τοπικό επίπεδο, όπως είναι η μείωση της διαθεσιμότητας υδατικών πόρων, οι πλημμύρες, η διάβρωση των εδαφών, η ξηρασία και ερημοποίηση, η αύξηση της τρωτότητας των παράκτιων και νησιωτικών περιοχών, οι δασικές πυρκαγιές, οι καύσωνες κ.ά. Στην Τοπική Αυτοδιοίκηση έχουν μεταφερθεί πολλές αρμοδιότητες, οι οποίες όμως δεν συνοδεύτηκαν και με τους ανάλογους πόρους, όπως κεφάλαια, στελέχη

και εξοπλισμοί. Οι περισσότεροι Δήμοι δεν διαθέτουν τοπικά σχέδια περιβαλλοντικής διαχείρισης και προστασίας, ενώ όσοι διαθέτουν, δεν έχουν τους πόρους να τα υλοποιήσουν.

- Ο κατ' ουσία αποκλεισμός των Δήμων από τη διαδικασία περιβαλλοντικών γνωμοδοτήσεων/αδειοδοτήσεων. Με τον Ν. 4014/2011, όπως τροποποιήθηκε προσφάτως με τον Ν. 4843/2021, σε κεντρικό επίπεδο λειτουργεί το Κεντρικό Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΚΕΣΠΑ) με 11 μέλη από 8 υπουργεία. Αντικείμενο του ΚΕΣΠΑ είναι η παροχή γνώμης σε περίπτωση παράλειψης ή έκδοσης αντικρουόμενων γνωμοδοτήσεων από τις αρμόδιες υπηρεσίες ή επί οποιουδήποτε άλλου ζητήματος σχετικού με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις έργων και δραστηριοτήτων της υποκατηγορίας Α1, που ανακύπτει μετά το πέρας των διαδικασιών γνωμοδοτήσεων και δημόσιας διαβούλευσης και η παροχή γνώμης σε περίπτωση αρνητικής γνωμοδότησης από το αρμόδιο Περιφερειακό Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΠΕΣΠΑ) για έργα και δραστηριότητες υποκατηγορίας Α2. Στο αντικείμενο του ΚΕΣΠΑ εντάσσεται και η παροχή σύμφωνης γνώμης ως προϋπόθεση για την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων του άρθρου 9 υποκατηγορίας Α1. Ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας διατηρεί δικαίωμα άσκησης αρνησικυρίας στις περιπτώσεις όπου, κατά τις κείμενες διατάξεις, απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του. Για την παροχή γνώμης σε περίπτωση παράλειψης ή έκδοσης αντικρουόμενων γνωμοδοτήσεων από τις αρμόδιες υπηρεσίες ή επί οποιουδήποτε άλλου ζητήματος σχετικού με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις έργων και δραστηριοτήτων της υποκατηγορίας Α2 λειτουργεί στην έδρα κάθε Αποκεντρωμένης Διοίκησης ΠΕΣΠΑ με συμμετοχή 6 μελών (3 από την Αποκεντρωμένη, 2 από την οικεία Περιφέρεια και ένα από το Υπουργείο Πολιτισμού). Όπως προκύπτει από την ισχύουσα νομοθεσία, στα παραπάνω όργανα, με σημαντικό ρόλο στην περιβαλλοντική αξιολόγηση πολύ σημαντικών ή σημαντικών για το περιβάλλον έργων, τον τελικό λόγο δεν έχουν οι τοπικές κοινωνίες και οι εκπρόσωποί τους, αλλά η κεντρική διοίκηση. Στο ΚΕΣΠΑ δεν υπάρχει εκπρόσωπος της ΚΕΔΕ, ενώ και στον ΠΕΣΠΑ η εκπροσώπηση των Δήμων είναι περιορισμένη, παρόλο που τα έργα και οι επενδύσεις χωροθετούνται στους δήμους.
- Η πρόκληση της κυκλικής οικονομίας. Η εφαρμογή της κυκλικής οικονομίας στους δήμους μπορεί να επιφέρει τεράστια οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη. Πεδία τα οποία διαχειρίζονται σε τοπικό επίπεδο και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη λειτουργία των πόλεων, όπως τα κτήρια, η κινητικότητα, τα προϊόντα, οι υπηρεσίες και κυρίως η διαχείριση των απορριμμάτων έχουν σημαντικές δυνατότητες κυκλικού μετασχηματισμού. Σημαντικός είναι ο ρόλος των Δήμων σε ένα αποτελεσματικό εθνικό σύστημα διακυβέρνησης της κυκλικής οικονομίας. Το νέο Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία, όπως και το Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων, το νέο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, κ.ά., περιλαμβάνουν καινοτόμα εργαλεία για

τον περιορισμό μέσω ανακύκλωσης, επανάχρησης και αξιοποίησης των αποβλήτων. Σε ορισμένα σημεία του Σχεδίου Δράσης για την Κυκλική Οικονομία εντοπίζονται προσεγγίσεις που έχουν έναν θεωρητικό χαρακτήρα και μόνο. Επίσης, πολλές δράσεις του σχεδίου ανατίθενται στα υπουργεία όπως το ΥΠΕΝ και το ΥΠΕΣ, αντί να δίδονται στην ΚΕΔΕ και στους δήμους. Η υλοποίηση του σχεδίου σε τοπικό επίπεδο απαιτεί τη διαρκή ενίσχυση των Δήμων με τους αναγκαίους πόρους (π.χ. ανθρωπινό δυναμικό, οικονομικοί πόροι, υποδομές, εξοπλισμοί κ.ά.), ώστε να μπορέσουν να συμβάλουν στην κυκλική οικονομία και στην προστασία του περιβάλλοντος. Το Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία θα πρέπει να αποτελέσει εργαλείο προκειμένου να ενισχυθούν οι Δήμοι, αφού προβλέπει μια σειρά από Δράσεις που αφορούν καινοτομίες στον σχεδιασμό, στα επιχειρηματικά μοντέλα και στην ψηφιακή τεχνολογία σε καθέναν από τους λειτουργικούς τομείς και δραστηριότητες που σχετίζονται με την κυκλική οικονομία. Μέσα από τη σύμπραξη μεταξύ της ΚΕΔΕ και των αρμόδιων υπουργείων μπορεί να δημιουργηθεί μια χρήσιμη εργαλειοθήκη – πλατφόρμα για την τεχνική υποστήριξη των Δήμων καθώς και ένας «Οδηγός Κυκλικής Πόλης» για καινοτόμες δράσεις κυκλικής οικονομίας. Επίσης, τα τέλη και η θεσμοθέτησή τους θα πρέπει να είναι βιώσιμα ώστε να αποτελούν κίνητρο. Η μετάβαση στην κυκλική οικονομία προϋποθέτει χρηματοδοτικά εργαλεία που θα πρέπει να ενισχύουν μεταξύ άλλων τους Δήμους και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Απαιτεί συνέργειες μεταξύ όλων των δρώντων και συμμετοχή της ΚΕΔΕ στους φορείς συντονισμού των Οριζόντιων Δράσεων, καθώς αφορούν χρηματοδοτικές διαδικασίες και επηρεάζουν άμεσα την υλοποίηση των έργων των Δήμων. Τα έργα που έχουν προταθεί και θα χρηματοδοτηθούν από το Ταμείο Ανάκαμψης θα πρέπει, ανάμεσα στα άλλα, να συμμορφώνονται με την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης», όπως περιγράφεται στο κείμενο του Κανονισμού για τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

- Ο περιορισμός των αρμοδιοτήτων των Δήμων στη διαχείριση αποβλήτων. Με τον νέο νόμο δίνονται υπέρμετρες εξουσίες στον Β' Βαθμό Αυτοδιοίκησης και στο κράτος (ΥΠΕΝ, ΕΟΑΝ), παρά τις σημαντικές αρμοδιότητες που εκχωρούνται στον ΕΟΑΝ στον τομέα της ανακύκλωσης και τα μεγάλα οικονομικά βάρη των Δήμων, στο 11μελές διοικητικό του συμβούλιο συμμετέχει μόνον ένας εκπρόσωπος των Δήμων. Από το νέο θεσμικό πλαίσιο απουσιάζουν προβλέψεις για χρηματοδότηση και πρόσληψη προσωπικού στους δήμους, ενώ αποτρέπεται και η προοπτική διαχείρισης αποκεντρωμένα, σε τοπικό επίπεδο. Τα τοπικά σχέδια των Δήμων δεν βρίσκονται στο επίκεντρο των χρηματοδοτήσεων τοπικών υποδομών, αλλά αποτελούν μέσα για την ενίσχυση του ρόλου των ΕΟΑΝ και ΥΠΕΝ. Ο ΕΟΑΝ ουσιαστικά μετατρέπεται σε ελεγκτή των Δήμων. Επίσης, ο νέος νόμος θέτει τους δήμους εκτός της αξιοποίησης των απορριμμάτων για παραγωγή ενέργειας. Σημειώνεται ότι οι αποφάσεις για τα απορρίμματα των μπλε κάδων στην Αττική,

στις περιφέρειες Ιονίου και Ν. Αιγαίου μεταφέρονται ουσιαστικά στην Περιφέρεια, η οποία ελέγχει τον ΦΟΔΣΑ (στην Αττική τον ΕΣΔΝΑ). Αντί του δήμου, ο υπουργός του ΥΠΕΝ αδειοδοτεί τις μονάδες ενεργειακής αξιοποίησης απορριμμάτων. Οι Δήμοι πληρώνουν τα τέλη ταφής και τα πρόστιμα στην ΕΕ, χωρίς όμως να έχουν τον έλεγχο στο σχεδιασμό και στη διαχείριση απορριμμάτων.

Τα παραπάνω θέτουν σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων της Οδηγίας 2018/851 για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση με διαλογή στην πηγή των υλικών (55% έως το 2025, 60% έως το 2030, 65% έως το 2035).

8.4 Προτάσεις πολιτικής και μεταρρυθμίσεων

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι προκειμένου να ενισχυθεί ο ρόλος των Δήμων στη διαχείριση του περιβάλλοντος απαιτούνται αλλαγές και μεταρρυθμίσεις, όπως αυτές που καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 12: Προτάσεις μεταρρυθμίσεων στον τομέα της τοπικής περιβαλλοντικής πολιτικής

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
1	Διαχείριση των Αστικών Στερεών Αποβλήτων – Ανακύκλωση	<p>Είναι αναγκαίο να προσδιοριστεί ένα πλαίσιο αρχών και στόχων, με κριτήρια περιβαλλοντικά–τεχνικά–οικονομικά–χωροταξικά, έτσι ώστε οι Δήμοι να επιλέγουν το κατάλληλο μοντέλο συλλογής. Με δεδομένο πλέον το νέο θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείριση των Αστικών Στερεών Αποβλήτων και την Ανακύκλωση, θα πρέπει να διασφαλιστεί υπέρ των Δήμων η επάρκεια των πόρων και η επιτάχυνση των διαδικασιών υλοποίησης των μεγάλων έργων διαχείρισης, αλλά και όσων προβλέπονται στα εγκεκριμένα τοπικά σχέδια αποκεντρωμένης διαχείρισης των αστικών στερεών αποβλήτων.</p> <p>Επιπλέον, για τη βελτίωση του συστήματος για τη μείωση της παραγωγής απορριμμάτων απαιτούνται, σύμφωνα και με σχετικές προτάσεις της ΚΕΔΕ, τα εξής:</p> <ul style="list-style-type: none">• Δημιουργία από τους δήμους Κέντρων Δημιουργικής Επαναχρησιμοποίησης Υλικών (ΚΔΕΥ), με τους αναγκαίους πόρους και προσωπικό.• Απαιτείται η επαναξιολόγηση συγκεκριμένων προδιαγραφών που αναφέρονται για τα Πράσινα Σημεία, οι οποίες αναμένεται να δημιουργήσουν θέματα στην εγκατάσταση και ιδιαίτερα στην αποτελεσματική λειτουργία τους, όπως η χωροθέτηση και το εμβαδόν των εγκαταστάσεων.• Όλες οι δραστηριότητες φορέων και επιχειρήσεων που ενεργοποιούνται αποτρεπτικά στη διαχείριση και ταφή απορριμμάτων να υπαχθούν στη χαμηλή κατηγορία ΦΠΑ.• Κατασκευή από τους Δήμους Κέντρων Ανακύκλωσης Εκπαίδευσης Διαλογής στην Πηγή (ΚΑΕΔΙΣΠ).• Το ελληνικό σύστημα της τιμολόγησης δεν λαμβάνει υπόψη του τον όγκο των απορριμμάτων που παράγεται, ούτε επίσης παρέχει κίνητρα για τον περιορισμό του όγκου. Η εφαρμογή της αρχής «Πληρώνω Όσο Πετώ» μέχρι το 2023 σε τουριστικές περιοχές και μέχρι το 2028 στη χώρα είναι αναγκαία και μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στη μείωση των απορριμμάτων. Θα πρέπει όμως να υπάρξει συγκεκριμενοποίηση της μεθόδου που θα εφαρμοστεί, λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές από άλλες χώρες.• Κατ' οίκον διαχωρισμός απορριμμάτων και μείωση όγκου οικιακών απορριμμάτων.• Χρήση προϊόντων που δεν έχουν υλικά συσκευασίας.• Επισκευή και διόρθωση παλαιότερων αντικειμένων, που μπορούν ωστόσο να χρησιμοποιηθούν εκ νέου (έπιπλα, ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές, κ.ά.)• Η Πολιτεία οφείλει να συνδράμει τους δήμους και να επιταχύνει τα απαιτούμενα έργα διαχείρισης αποβλήτων, ούτως ώστε να καταστεί δυνατόν μόνο ένα μικρό ποσοστό των αποβλήτων να οδηγούνται σε ταφή.• Εκπαιδευτικές δράσεις, δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης.• Κ.ά.

Α/Α	Προτάσεις	Εξειδίκευση
2	Διαχείριση υγρών αποβλήτων	<p>Η βιώσιμη διαχείριση των υγρών αποβλήτων είναι ιδιαίτερα σημαντική για την προστασία του περιβάλλοντος και την εφαρμογή των αρχών της κυκλικής οικονομίας. Σε μια χώρα με παράκτιο και νησιωτικό χαρακτήρα, η αποτελεσματική διαχείριση των λυμάτων είναι απαραίτητη για τη βελτίωση της τουριστικής και περιβαλλοντικής φέρουσας ικανότητας των τουριστικών περιοχών. Στην κατεύθυνση αυτή κινούνται και οι προτάσεις της ΚΕΔΕ, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η αξιοποίηση με σύγχρονες τεχνολογίες και πόρους του ΕΣΠΑ 2021-2027 ή/και του Ταμείου Ανάκαμψης έργων για την ανάκτηση και επαναχρησιμοποίηση του νερού από την τριτοβάθμια επεξεργασία λυμάτων για πότισμα κήπων, κοινόχρηστων χώρων πρασίνου και άρδευσης καλλιεργειών και η υπό όρους υπόγεια διάθεση μη επεξεργασμένων λυμάτων. • Η επιτάχυνση εφαρμογής του προγράμματος κάλυψης με δίκτυα και μονάδες επεξεργασίας λυμάτων στους οικισμούς Γ' προτεραιότητας με βάση την Προγραμματική Σύμβαση ΥΠΕΣ-ΥΠΕΝ-ΥΠΟΙΟΙΑΝ-ΚΕΔΕ-ΕΝΠΕ-ΕΔΕΥΑ. • Η θέσπιση ενός ευέλικτου θεσμικού και αποφασιστικού πλαισίου για την αδειοδότηση, τη χρηματοδότηση και την παρακολούθηση λειτουργίας των μικρών εγκαταστάσεων διαχείρισης υγρών αποβλήτων σε μικρούς οικισμούς (ισοδύναμου πληθυσμού¹⁷ μικρότερου των 2.000 κατοίκων) ως νέα κατηγορία οικισμών Δ' προτεραιότητας. • Η εκπόνηση από κάθε δήμο ενός ολοκληρωμένου Σχεδίου Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων με ιεραρχημένες προτεραιότητες, προσδιορισμένες λύσεις κοστολόγησής τους και παράλληλη διασφάλιση όρων εφαρμογής και χρηματοδοτικών πόρων από την Πολιτεία. • Στη σύνθεση του ΚΕΣΠΑ να συμμετέχει εκπρόσωπος της ΚΕΔΕ και στη σύνθεση του ΠΕΣΠΑ εκπρόσωπος του εκάστοτε Δήμου, εντός των διοικητικών ορίων του οποίου χωροθετείται το έργο που εξετάζεται.
3	Δράσεις στον τομέα της ενέργειας	<p>Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλει στην ορθολογική χρήση των ενεργειακών πόρων, στην εξοικονόμηση της ενέργειας, καθώς και στην παραγωγή από ΑΠΕ. Σε πολλές χώρες της ΕΕ, οι Δήμοι έχουν αναπτύξει πολλαπλές δράσεις στον τομέα της ενέργειας και της προστασίας του περιβάλλοντος. Για παράδειγμα, οι δημοτικές επιχειρήσεις σε πολλές χώρες της Ευρώπης είναι άμεσα εμπλεκόμενες στην αποκεντρωμένη παραγωγή ενέργειας. Στη χώρα μας, θα μπορούσαν να μεταφερθούν πολλές καλές πρακτικές και αναπτυχθούν νέα εργαλεία ενεργειακής διαχείρισης σε τοπικό επίπεδο, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η δημιουργία ενός δικτύου προωθητών βιώσιμης ενεργειακής διαχείρισης στους Δήμους, με αντικείμενο την υποστήριξη και παρακολούθηση της τοπικής ενεργειακής πολιτικής, τη διάχυση γνώσης και τεχνογνωσίας, αλλά και την επίλυση σύνθετων τοπικών προβλημάτων. • Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης όλων των κτηρίων και εγκαταστάσεων των Δήμων, δεδομένου ότι σε τοπικό επίπεδο, οι Δήμοι διαθέτουν ιδιαίτερα ενεργοβόρες εγκαταστάσεις (π.χ. κτήρια διοίκησης, στάδια, γυμναστήρια, κολυμβητήρια, σχολεία κ.ά.). Στην κατεύθυνση αυτή κρίνονται αναγκαία τόσο η μέτρηση και έλεγχος της κατανάλωσης ενέργειας, όσο και παρεμβάσεις στις εγκαταστάσεις για την ενεργειακή βελτίωσή τους. Προκειμένου να υπάρξουν παρεμβάσεις ενεργειακής απόδοσης ή/και εγκατάστασης Φ/Β θα πρέπει οι Δήμοι να επιλύσουν το ζήτημα της έλλειψης οικοδομικών αδειών π.χ. των σχολείων και να αποκτήσουν τίτλους κυριότητας όλων των ακινήτων τους. • Μείωση της κατανάλωσης για τον δημοτικό φωτισμό, μιας και η κατανάλωση και οι σχετικές δαπάνες είναι ιδιαίτερα υψηλές. Η εξοικονόμηση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της συνεχούς συντήρησης του δικτύου, της προώθησης του φυσικού φωτισμού, της χρήσης λαμπτήρων χαμηλής κατανάλωσης, της χρήσης αισθητήρων κίνησης στον φωτισμό, της εγκατάστασης φωτοβολταϊκών κ.ά. • Δημοτικές προμήθειες με ενεργειακές προδιαγραφές, δηλαδή προϊόντων, εξοπλισμών, συσκευών, κλπ., με τη βέλτιστη ενεργειακή απόδοση. • Τα δημοτικά οχήματα και τα τοπικά μέσα μεταφοράς καταναλώνουν σημαντικές ποσότητες ενέργειας και επιβαρύνουν το αστικό περιβάλλον με ρύπους. Συνεπώς, η μετάβαση σε οχήματα με εναλλακτικά καύσιμα και χαμηλότερους ρύπους θα πρέπει να συμβάλει στην εξοικονόμηση ενέργειας, στην προστασία του περιβάλλοντος και οι οποσδήποτε στη μείωση των ρύπων του θερμοκηπίου, ώστε να συμβάλουν οι Δήμοι στους στόχους της πολιτικής για το κλίμα. Η εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίων βιώσιμης αστικής κινητικότητας κρίνεται αναγκαία για τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό των αστικών μετακινήσεων. Η ηλεκτροκίνηση θα πρέπει να βασίζεται σε ενέργεια από ΑΠΕ και όχι από ρυπογόνες ενεργειακές πηγές. • Για την προώθηση των ΑΠΕ από τους δήμους, θα μπορούσε να αυξηθεί το όριο των 500KW εγκαταστημένης ισχύος Φ/Β σταθμού ή άλλης μονάδας ΑΠΕ. Σε πολλά νησιά και σε απομονωμένους ορεινούς οικισμούς θα μπορούσαν να προωθηθούν σχέδια για την ενεργειακή τους αυτάρκεια, μέσω της παραγωγής και αποθήκευσης ενέργειας από ΑΠΕ. • Επίσης, για την αξιοποίηση των ΑΠΕ οι Δήμοι δύνανται να ιδρύσουν δημοτικές Ενεργειακές Κοινότητες ή κοινωφελείς ενεργειακές Κοινότητες με αξιοποίηση ΑΠΕ. Για τον σκοπό αυτό απαραίτητη κρίνεται η διασφάλιση επενδυτικών πόρων (π.χ. από το Ταμείο Ανάκαμψης, το ΕΣΠΑ κλπ.), καθώς και η διεύρυνση του χώρου στο δίκτυο του ΔΕΔΔΗΕ. Πέραν του κόστους λειτουργίας των Δήμων και της συμβολής τους στο περιβάλλον, μέσω των Ενεργειακών Κοινοτήτων θα μπορούσαν να αναπτυχθούν δράσεις για την υποστήριξη ευάλωτων καταναλωτών και την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας πολιτών, όπως παροχή ή συμψηφισμός ενέργειας, ενεργειακή αναβάθμιση κατοικιών ή άλλες δράσεις που μειώνουν την κατανάλωση ενέργειας στις κατοικίες των ανωτέρω.¹⁸

¹⁷ Ισοδύναμος πληθυσμός είναι το οργανικό φορτίο που ισοδυναμεί με αυτό από έναν άνθρωπο (60gBOD/day).

¹⁸ <https://www.in.gr/2022/04/04/greece/energeiak-es-koinotites-dimon/>

Α/Α	Προτάσεις	Εξειδίκευση
4	Κλιματική αλλαγή	<p>Για την αντιμετώπιση των φαινομένων της κλιματικής αλλαγής σε τοπικό επίπεδο από την ΚΕΔΕ και άλλους φορείς προτείνονται:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η προτυποποίηση του σχεδιασμού και η ωρίμανση των έργων παρεμβάσεων αντιμετώπισης ή μείωσης των επιπτώσεων φαινομένων που οφείλονται στη κλιματική αλλαγή, διαφοροποιημένα με κριτήρια χωρικά, γεωμορφολογικά, πληθυσμιακά και κλιματολογικά. • Η τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου, με σκοπό την ανάθεση στους ΟΤΑ πιο ολοκληρωμένου πακέτου αρμοδιοτήτων διαχείρισης περιβαλλοντικών θεμάτων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή. • Δημιουργία δικτύου Δήμων με όμοιες προκλήσεις, καθώς και δικτύων με τη συμμετοχή επιστημονικών και ερευνητικών δομών. • Η υποχρεωτική χρήση ψυχρών υλικών σε έργα και παρεμβάσεις στον δημόσιο ανοιχτό χώρο στις αστικές περιοχές για τη μείωση του φαινομένου της θερμικής νησίδας. • Η θέσπιση ως υποχρεωτικού του βιοκλιματικού σχεδιασμού και την αξιολόγηση της εφαρμογής του σε οικισμούς που εντάσσονται ή δημιουργούνται στα πλαίσια της επέκτασης των σχεδίων πόλεων. • Αντιμετώπιση της ανομβρίας μέσω ενημέρωσης, περιορισμών στην άσκοπη χρήση νερού, ανίχνευση διαρροών, εμπλουτισμού του υδροφορέα, νέοι ταμειυτήρες κ.ά.
5	«Πράσινες Δημοτικές Συμβάσεις»	<p>Με την ΚΥΑ υπ' αριθ. 466/Τεύχος Β' /8-2-2021 εγκρίθηκε το Σχέδιο Στρατηγικής για τις Πράσινες Δημοτικές Συμβάσεις 2021-2023 για αγαθά, υπηρεσίες και έργα με μικρότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους. Μέσω της εφαρμογής περιβαλλοντικών κριτηρίων στις δημόσιες συμβάσεις επιδιώκεται η μείωση του ενεργειακού και οικολογικού αποτυπώματος, η αποδοτικότερη χρήση των φυσικών πόρων, η εξοικονόμηση δημοσίων πόρων, η ενίσχυση της ζήτησης των δευτερογενών υλικών, η προώθηση προτύπων και υποδειγμάτων και στον ιδιωτικό τομέα. Για την αποτελεσματική εφαρμογή των ρυθμίσεων του Σχεδίου σε τοπικό επίπεδο, η ΚΕΔΕ προτείνει τα εξής:</p> <p>Η αντιμετώπιση της περιπλοκότητας της τεχνικο-οικονομικής αξιολόγησης των προσφορών και της ανάλυσης κόστους-αποτελεσματικότητας ώστε να αποφευχθούν χρονοβόρες διαδικασίες και προσφυγές, μέσω συγκεκριμένης μεθοδολογίας από την Επιτροπή πράσινων Συμβάσεων.</p> <p>Να επισπευστεί ο χρόνος πιστοποίησης προμηθευτών.</p> <p>Κατά τη διαμόρφωση των προδιαγραφών υλικών κλπ. να διασφαλιστεί ο θεμιτός ανταγωνισμός.</p>
6	Βιώσιμη Αστική Κινητικότητα	<p>Πάρα πολλοί Δήμοι στην Ελλάδα και στην Ευρώπη εκπόννησαν και εφαρμόζουν Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ), προκειμένου να υποκαταστήσουν τις μετακινήσεις με αυτοκίνητο από άλλες όπως είναι η δημόσια συγκοινωνία, το ποδήλατο και το περπάτημα. Για την προώθηση των στόχων του Νόμου 4784/2021 «Η Ελλάδα σε κίνηση: Βιώσιμη Αστική Κινητικότητα – Μικροκινητικότητα και άλλες διατάξεις» σε τοπικό επίπεδο θα πρέπει:</p> <p>Να διασφαλιστεί η χρηματοδότηση των ΣΒΑΚ και των μελετών από εθνικούς ή ευρωπαϊκούς πόρους, δεδομένου ότι οι Δήμοι που είναι υποχρεωμένοι να εκπονήσουν ΣΒΑΚ δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους.</p> <p>Προκειμένου να αποφευχθούν επικαλύψεις ή αναντιστοιχίες και κενά μεταξύ δημοτικών και περιφερειακών ΣΒΑΚ θα πρέπει να υπάρξει αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων του κάθε επιπέδου και συνεχής συντονισμός.</p> <p>Να διασφαλιστεί η ενεργός συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στον σχεδιασμό των ΣΒΑΚ. Χρειάζεται ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για τη βιώσιμη κινητικότητα και την ενεργή και ασφαλή μετακίνηση μέσω των εναλλακτικών του αυτοκινήτου μέσων.</p> <p>Να εφαρμοστούν στα σχολεία προγράμματα κυκλοφοριακής αγωγής, οδικής ασφάλειας και των επιπτώσεων των μετακινήσεων στο περιβάλλον.</p>
7	Χωροθέτηση Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (ΠΟΑΥ)	<p>Η χωροθέτηση των ιχθυοκαλλιεργειών έρχεται συχνά σε σύγκρουση με άλλες χρήσεις του θαλάσσιου και παράκτιου χώρου και προκαλούν έντονες αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών. Για τη βελτίωση του συστήματος οι Δήμοι προτείνουν:</p> <p>Πριν από την αναθεώρηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου των Υδατοκαλλιεργειών να θεσμοθετηθεί το εθνικό «Θαλάσσιο Χωροταξικό Πλαίσιο».</p> <p>Να ληφθεί υπόψη η Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης (ICZM).</p> <p>Να υπάρξει εναρμόνιση των θαλάσσιων Χωροταξικών Πλαισίων με τα ειδικά πλαίσια, τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια και τα Τοπικά Χωρικά Πλαίσια.</p> <p>Την αναστολή κάθε διαδικασίας θεσμοθέτησης ΠΟΑΥ, έως ότου ολοκληρωθούν τα παραπάνω υπερκείμενα σχέδια.</p> <p>Τη συμμετοχή των Δήμων στη διαβούλευση όλων των σχεδίων θαλάσσιου και παράκτιου σχεδιασμού.</p> <p>Η σύμφωνη γνώμη των ΟΤΑ και όχι η απλή γνώμη τους για την αδειοδότηση Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (ΠΟΑΥ).</p>

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Πολιτική προσασία

9.1 Εισαγωγή

Μια σειρά από γεγονότα που έλαβαν χώρα τις τελευταίες δεκαετίες όπως πυρκαγιές, πλημμύρες, σεισμοί, χιονοπτώσεις κ.ά. έφεραν στο προσκήνιο το σύστημα της οργάνωσης και διαχείρισης ενός αποτελεσματικού συστήματος πολιτικής προστασίας.

Ο όρος πολιτική προστασία αναφέρεται στον σχεδιασμό και στα μέτρα που λαμβάνονται για την προστασία των ανθρώπων, του περιβάλλοντος και ορισμένων περιουσιακών στοιχείων όπως υποδομές, κατοικίες, πλουτοπαραγωγικές πηγές, εγκαταστάσεις και μνημεία, πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά την εμφάνιση μιας φυσικής ή ανθρωπογενούς καταστροφής.

Στην πολιτική προστασία συνεργάζονται διαφορετικές αρχές και οργανισμοί για να διασφαλίσουν ότι ο πληθυσμός και το περιβάλλον προστατεύεται από τις επιπτώσεις των καταστροφών.

Στην Ελλάδα, αρχικά η πολιτική προστασία αναπτύχθηκε ως Παλαιϊκή Άμυνα (ΠΑΜ), κυρίως για την προστασία του πληθυσμού σε περίπτωση πολέμου. Εν συνεχεία, εισήχθη θεσμικά η Πολιτική Σχεδίαση Εκτάκτου Ανάγκης (ΠΣΕΑ). Το 1995 ο θεσμός της πολιτικής προστασίας αναβαθμίστηκε με την ίδρυση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας στο Υπουργείο Εσωτερικών. Μετά τις τραυματικές εμπειρίες από τις καταστροφές των τελευταίων ετών και τη συνειδητοποίηση των κινδύνων της κλιματικής αλλαγής, με το ΠΔ 70/9.9.2021 ιδρύθηκε το Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, στη δομή του οποίου εντάσσονται η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας και ο Εθνικός Διοικητής Πολιτικής Προστασίας. Σε συνεργασία με το Υπουργείο, αρμοδιότητες πολιτικής προστασίας έχουν ανατεθεί στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, στις Περιφέρειες και στους δήμους της χώρας (ΚΕΔΕ, 2020β)

9.2 Θεσμικό πλαίσιο

Στην Ελλάδα δεν υφίσταται ειδική νομοθεσία πολιτικής προστασίας για την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Οι αρμοδιότητες, ευθύνες και δράσεις των ΟΤΑ είναι ενσωματωμένες στη γενική νομοθεσία περί την πολιτική προστασία. Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται οι διάφοροι νόμοι που εμπεριέχουν διατάξεις για τον ρόλο των Δήμων στην πολιτική προστασία.

Πίνακας 13: Θεσμικό πλαίσιο πολιτικής προστασίας

Θεσμικό πλαίσιο	Σκόλια
N. 2344/1995 «Οργάνωση πολιτικής προστασίας και άλλες διατάξεις»	Το άρθρο 2 του νόμου αυτού στις δυνάμεις πολιτικής προστασίας συμπεριλαμβάνει και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εκπρόσωποι των οποίων συμμετέχουν στις συνεδριάσεις του Συντονιστικού Νομαρχιακού Οργάνου.
N. 3013/2002 «Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις»	Καθιερώνεται για πρώτη φορά το Σύστημα Πολιτικής Προστασίας της χώρας, προβλέφθηκε η συνεργασία των Δήμων με τη ΓΓ Πολιτικής Προστασίας και η συμμετοχή των ΤΕΔΚ κάθε νομού στο Συντονιστικό Νομαρχιακό Όργανο.
Πρόγραμμα «Καλλικράτης» (N. 3852/2010)	Τροποποιεί τις αρχικές θεσμικές ρυθμίσεις και αποδίδει αρμοδιότητες πολιτικής προστασίας στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, στις Περιφέρειες με τις οικείες Αντιπεριφέρειες, και στους Δήμους. Περιλαμβάνεται υποχρεωτικά στον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας η ίδρυση μονάδας «Περιβάλλοντος – Πολιτικής Προστασίας». Θεσπίζονται με τον ίδιο νόμο τα Επιχειρησιακά Σχέδια Έκτακτης Ανάγκης και αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών. Οι Δήμοι έχουν θεσμική υποχρέωση σχεδιασμού για όλες τις κατηγορίες κινδύνων από τους οποίους απειλούνται.
N. 4623/2019	Με τα άρθρα 91-94 του Ν.4623/9-8-2019 θεσπίζονται διατάξεις για το Συντονιστικό Όργανο Πολιτικής Προστασίας, τη διοίκηση και λειτουργία του Συντονιστικού αυτού οργάνου και τη θέσπιση Περιφερειακών Συντονιστών Πολιτικής Προστασίας.
N. 4662/2020 «Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις»	Με τον ως άνω νόμο επανασχεδιάζεται ριζικά το εθνικό σύστημα πολιτικής προστασίας. Δημιουργείται ένα σύστημα τεσσάρων επιπέδων για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση, που αποτελεί τη λειτουργική βάση του Εθνικού Μηχανισμού Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων. Η διάρθρωση Εθνικού Μηχανισμού που εποπτεύεται από τον Γενικό Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας. Σε κάθε Δήμο της Ελληνικής Επικράτειας συστήνονται Τοπικά Επιχειρησιακά Συντονιστικά Όργανα Πολιτικής Προστασίας (ΤΕΣΟΠΠ). Τα ΤΕΣΟΠΠ κατευθύνουν, σε τοπικό επίπεδο, το έργο της πολιτικής προστασίας για καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης όλου του κύκλου διαχείρισης καταστροφών. Σχεδιάζουν, οργανώνουν και υλοποιούν δράσεις ενημέρωσης και ειδοποίησης πολιτών, και συνάπτουν, με άλλα τοπικά όργανα, μνημόνια συνεργασίας για αμοιβαία συνδρομή σε ανθρώπινο δυναμικό, υλικά και μέσα πολιτικής προστασίας. Σε δήμους κάτω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων, δύναται, κατ' εξαίρεση, να συστήνεται Αυτοτελές Γραφείο Πολιτικής Προστασίας. Με αποκλειστική ευθύνη του οικείου Δημάρχου συντάσσεται Τοπικό Σχέδιο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών και Διαχείρισης Συνεπειών για φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές, και λοιπές απειλές εντός της χωρικής επικράτειας του Δήμου. Στα Τοπικά Σχέδια των Δήμων συμπεριλαμβάνονται Ειδικά Σχέδια για την προληπτική οργανωμένη απομάκρυνση των πολιτών. Καταρτίζονται με τη συνδρομή των κατά τόπους αρμόδιων αστυνομικών, πυροσβεστικών, υγειονομικών και λιμενικών αρχών.

9.3 Κρίσιμα ζητήματα

Προκειμένου οι Δήμοι να συμβάλουν στην πολιτική προστασία θα πρέπει να υπερπηδήσουν μια σειρά από προβλήματα και προκλήσεις, όπως (ΚΕΔΕ, 2020δ):

- Την πολυπλοκότητα του θεσμικού πλαισίου, του μηχανισμού και την πληθώρα των δομών πολιτικής προστασίας, για παράδειγμα το πλήθος των εμπλεκόμενων φορέων με την πολιτική προστασία και τη διαχείριση κινδύνων, καταστροφών κλπ., τα οποία δημιουργούν συχνά ασάφειες, παρεξηγήσεις, δυσλειτουργίες, αποσυντονισμό και ενίοτε αλληλεπικαλύψεις μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων. Επιπροσθέτως, οι επιχειρησιακά εμπλεκόμενοι φορείς, όπως το Πυροσβεστικό Σώμα, η Ελληνική Αστυνομία, το ΕΚΑΒ κλπ., διαθέτουν κεντρικές και περιφερειακές υπηρεσίες και συχνά παρατηρείται η μη ταύτιση των χωρικών ορίων αρμοδιοτήτων τους με τα χωρικά όρια των διοικητικών δομών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων. Αντιθέτως, σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες η πολιτική προστασία έχει ανατεθεί σε έναν μόνο φορέα ή σε κάποιες δημόσιες δομές. Αυτό δεν συμβαίνει στην Ελλάδα.
- Τις αδυναμίες και προκλήσεις για την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Ειδικότερα (ΚΕΔΕ, 2020δ):
 - ο Η υφιστάμενη υποστελέχωση των αντίστοιχων υπηρεσιών στους Δήμους, η ελλιπέστατη κατάρτιση σε θέματα πολιτικής προστασίας και η (σε πολλές περιπτώσεις) άσκηση παράλληλων καθηκόντων των υπαλλήλων είναι βέβαιο ότι αποδυναμώνουν τις σχετικές δομές τοπικής πολιτικής προστασίας.
 - ο Η έλλειψη πόρων και εξοπλισμών για μελέτες, έργα και δράσεις πρόληψης, διαχείρισης και αποκατάστασης καταστροφών.
 - ο Οι καθυστερήσεις έγκρισης των προσλήψεων εποχικού προσωπικού και των πόρων (π.χ. ΣΑΤΑ) πυροπροστασίας οδηγεί στην ολοκλήρωση παρεμβάσεων και έργων πρόληψης στο μέσο τουλάχιστον της αντιπυρικής περιόδου.
 - ο Οι καθυστερήσεις του κτηματολογίου, του δασολογίου, η γραφειοκρατική λειτουργία των Δασαρχείων και οι χρονοβόρες χωροταξικές και πολεοδομικές διαδικασίες προκαλούν εμπόδια στην οργάνωση και προστασία του δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος.
 - ο Η μη αποτελεσματική εφαρμογή του καθαρισμού των ιδιωτικών οικοπέδων εντός οικισμών (Άρθρο 94 του Ν. 3852/2010) λόγω

έλλειψης κατάλληλου προσωπικού και καθυστερήσεων εξαιτίας της γραφειοκρατίας έγκρισης των εργολαβιών καθαρισμού. Καθυστερήσεις και πλημμέλειες στο κλάδεμα των δένδρων που γεινιάζουν με τα καλώδια του ΔΕΔΔΗΕ και συνιστούν κινδύνους για βραχυκύκλωμα και πυρκαγιές. Οι Δήμοι δεν έχουν καμία αρμοδιότητα (ευθύνη) για το κλάδεμα ή κόψιμο των δέντρων κατά μήκος των γραμμών μεταφοράς ενέργειας. Η αρμοδιότητα αυτή ανήκει στον ΔΕΔΔΗΕ, ύστερα από τη λήψη σχετικής άδειας από το αρμόδιο Δασαρχείο και τον δήμο για τον προσδιορισμό του χώρου απόθεσης των κλαδιών. Η διαδικασία βασίζεται σε Κανονισμό του 1967 για την «Εγκατάσταση και Συντήρηση Υπαίθριων Γραμμών Ηλεκτρικής Ενέργειας» (ΦΕΚ 608/Β/6.10.67 Αρ. 281) και είναι ιδιαίτερα γραφειοκρατική και χρονοβόρα.¹⁹

- ο Οι Επιτροπές Έκτακτης Ανάγκης αντικαθιστούν τα Συντονιστικά Όργανα Πολιτικής Προστασίας των Περιφερειακών Ενοτήτων (ΣΟΠΠΠΕ) και τα Συντονιστικά Τοπικά Όργανα των Δήμων (ΣΤΟ), ενώ δεν φαίνεται να προβλέπεται συνεδρίαση για πρόληψη, όπως ίσχυε πριν τον νέο νόμο, μέχρι σήμερα. Επιπροσθέτως, δεν φαίνεται να υπάρχουν σύνδεσμοι στα όργανα αυτά και κυρίως μεταξύ Δήμων και Περιφέρειας.
- ο Στο Άρθρο 23 του Ν. 4662/2020, δεν έχει προβλεφθεί ποιος έχει αρμοδιότητα να αποφασίσει την εκκένωση της περιοχής σε περίπτωση που το φαινόμενο εξελίσσεται σε περισσότερους από έναν Δήμους.
- ο Δεν έχει υπάρξει εκ των προτέρων κανενός είδους διαβούλευσης ή διάλογος με τους ΟΤΑ, τις τοπικές υπηρεσίες πολιτικής προστασίας ή τις εθελοντικές ομάδες επί του συστήματος πολιτικής προστασίας.
- ο Στα άρθρα του Ν. 4662/2020 δεν αναφέρεται καθόλου η θεσμική συμμετοχή των Προέδρων των Κοινοτήτων και των Συμβουλίων των Κοινοτήτων, παρά τις αρμοδιότητες του συμβουλίου Κοινότητας (άνω των 300 κατοίκων) σε ζητήματα πολιτικής προστασίας. Ειδικότερα, το άρθρο 83, παρ.1 του Ν. 3852/2010, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 84 του Ν. 4555/2018, ορίζει ότι το κοινοτικό συμβούλιο «καταγράφει τα μέσα και το ανθρώπινο δυναμικό που μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και έχει την ευθύνη της ομάδας πυρασφάλειας της Κοινότητας. Για την κατάρτιση του σχεδίου πρόληψης πυρκαγιών και άλλων φυσικών καταστροφών συνεργάζεται με τα αρμόδια όργανα του δήμου, ενώ κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων αντιμετώπισης πυρκαγιών ή φυσικών καταστροφών τίθεται στη διάθεση των αρμοδίων αρχών».
- ο Οι Δήμοι δεν έχουν τη γνώση και τη δυνατότητα για πρόληψη και καταστολή όλων των ειδών των καταστροφών (π.χ. βιομηχανικές, τεχνολογικές, επιδημίες κ.ά.).

¹⁹ <https://www.kathimerini.gr/society/561268906/deddie-me-adeia-dasarcheioy-to-kladema-ton-dentron/>

9.4 Προτάσεις πολιτικής και μεταρρύθμισης

Για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των Δήμων στις δράσεις πολιτικής προστασίας είναι αναγκαίες μια σειρά από αλλαγές, βελτιώσεις και μεταρρυθμίσεις, όπως αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 14: Προτάσεις μεταρρυθμίσεων στον τομέα της τοπικής πολιτικής προστασίας

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
1.	Θεσμική βελτίωση	<ul style="list-style-type: none"> • Να κωδικοποιηθούν οι ισχύουσες διατάξεις με τις αρμοδιότητες των Δήμων για κάθε κατηγορία φυσικών ή άλλων καταστροφών ανά στάδιο (πρόληψη, αντιμετώπιση, αποκατάσταση) και ταυτόχρονα να δημιουργηθούν εργαλεία-υποδείγματα για τη σύνταξη και έγκριση των τοπικών σχεδίων, καθώς και για την εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίων ασφαλούς εκκένωσης οικισμών σε περίπτωση κινδύνου. • Η επικαιροποίηση του θεσμικού πλαισίου της πολιτικής προστασίας, η κωδικοποίηση των διάσπαρτων διατάξεων που έχουν θεσπιστεί μέσω των ΠΝΠ και η εκπόνηση ενός προγράμματος εφαρμογής οριζόντιας και συλλογικής υποστήριξης των Δήμων για την αντιμετώπιση της Covid-19 και εν γένει των πανδημιών στο σκέλος που αφορά αρμοδιότητες και λειτουργίες των Δήμων. • Προσαρμογή στο Ν. 4662/2020 και στις λοιπές διατάξεις και ρυθμίσεις που σχετίζονται με το φαινόμενο της πανδημίας Covid-19 με στόχο τη διοικητική προσαρμογή τους και την άμεση επιχειρησιακή τους ενίσχυση. • Να επικαιροποιηθεί το Δίκαιο σχετικά με την αρμοδιότητα και την ευθύνη του ΔΕΔΔΗΕ για το κλάδεμα των δέντρων που θέτουν σε κίνδυνο τα καλώδια μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας. • Απλούστευση της διαδικασίας που αφορά τη διαχείριση της βλάστησης σε ακίνητα ιδιωτών και δημοτικά, τα οποία μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο πυρκαγιών τους πολίτες. • Να ξεκαθαρίσει το θέμα της αρμοδιότητας του καθαρισμού των κοιτών των υδατορεμάτων, που σήμερα αποτελεί αρμοδιότητα των Περιφερειών (άρθρο 224, Ν. 4555/2018). • Επανεξέταση της αρμοδιότητας καθαρισμού των οικοπέδων (άρθρο 94, παρ. 1, εδαφ. 26 του Ν. 3852/2010).
2.	Ενίσχυση - Αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> • Επαρκής στελέχωση και κατάρτιση επιχειρησιακών στελεχών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και των αιρετών και των μελών εθελοντικών οργανώσεων με πιστοποιημένες διαδικασίες. Να επεκταθεί η χρονική διάρκεια των συμβάσεων εποχικού προσωπικού πυροπροστασίας στους (6) μήνες ή εναλλακτικά να ταυτίζονται με τη χρονική διάρκεια της αντιπυρικής περιόδου. • Να θεσμοθετηθεί η δυνατότητα πρόσληψης έκτακτου προσωπικού πολιτικής προστασίας για την αντιμετώπιση και άλλων αναγκών (κατ' αντιστοιχία με το προσωπικό της πυροπροστασίας) στη βάση της δυνατότητας που δόθηκε μέσω των ΠΝΠ για τις δράσεις που αφορούν την αντιμετώπιση της πανδημίας. Επιπροσθέτως, παραμένει επίκαιρο και αναγκαίο ένα πρόγραμμα κοινωφελούς εργασίας για τους Δήμους, τα νομικά τους πρόσωπα και τους Συνδέσμους, προσανατολισμένο στις ανάγκες ενίσχυσης με ανθρώπινο δυναμικό της πολιτικής προστασίας. • Βελτίωση του συντονισμού και της διαλειτουργικότητας των εμπλεκόμενων φορέων στο μέτωπο των μεγάλων καταστροφών, με άμεση συνδρομή των επιστημονικών φορέων, οι οποίοι θα παρέχουν κρίσιμες επιχειρησιακές πληροφορίες πεδίου για την εμφάνιση και εξέλιξη συνοδών καταστροφικών φαινομένων.
3.	Χρηματοδότηση	<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση της χρηματοδότησης με αξιοποίηση, μεταξύ άλλων, των πόρων του Πράσινου Ταμείου, του Τομεακού Προγράμματος «Πολιτική Προστασία», του Ταμείου Ανάκαμψης και άλλων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027 για έργα πρόληψης και για την αγορά σύγχρονου, κατάλληλου εξοπλισμού, μετά από λεπτομερή ανάλυση των αναγκών και αξιολόγηση των προτάσεων. • Η ΣΑΤΑ πυροπροστασίας απαιτείται να μετατραπεί σε ΣΑΤΑ πολιτικής προστασίας με υπερδιπλασιασμό του ποσού που σήμερα αποδίδεται στους δήμους, από το ποσό κάλυψης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τους Συνδέσμους, και με διακριτή εγγραφή και εκτέλεση των έργων και δράσεων πολιτικής προστασίας στους ετήσιους προϋπολογισμούς των φορέων της αυτοδιοίκησης, καλύπτοντας όλες τις κατηγορίες κινδύνων και των αναγκαίων δράσεων και ενεργειών πρόληψης.

Α/Α	Προτάσεις	Εξειδίκευση
4.	Σχεδιασμός -Δομές - Υποδομές	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση Τοπικών Σχεδίων με ουσιαστικές επιχειρησιακές ασκήσεις πεδίου που θα βελτιώσουν την ικανότητα επέμβασης. • Να επικαιροποιηθεί το εγχειρίδιο ενεργειών πολιτικής προστασίας για τους Δήμους της χώρας που είχε συνταχθεί και εκδοθεί από το ΙΤΑ, ενσωματώνοντας όλα τα νέα θεσμικά δεδομένα αλλά και τις σύγχρονες απειλές όπως η πανδημία. • Να ενθαρρυνθεί η αξιοποίηση εφαρμογών ΤΠΕ για την πολιτική προστασία και να υποβοηθηθούν τεχνικά οι φορείς της αυτοδιοίκησης για το σχεδιασμό και την υποβολή αντίστοιχων έργων που μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τρέχοντα προγράμματα. • Δράσεις περιβαλλοντικού ισοζυγίου, πολεοδομικές μελέτες και παρεμβάσεις σε περιοχές αυθαιρέτων, απαλλοτριώσεις και εξασφάλιση κοινόχρηστων χώρων και τοπικών υποδομών θα μπορούσαν να μειώσουν σημαντικά την τρωτότητα ολόκληρων οικισμών από πλημμυρικούς και σεισμικούς κινδύνους, αστικές πυρκαγιές και άλλους κινδύνους όπως το φαινόμενο της θερμικής νησίδας. • Να εκπονηθούν ειδικές μελέτες και σχέδια αντιπλημμυρικής θωράκισης και προστασίας σε περιοχές υψηλού πλημμυρικού κινδύνου όπως είναι οι παραποτάμιες περιοχές, περιοχές εκβολής χειμάρρων, περιοχές που κατασκευάζονται ή έχουν κατασκευαστεί μεγάλα έργα υποδομής (π.χ. Ολύμπια Οδός, τμήματα του ΒΟΑΚ, έργα της ΕΡΓΟΣΕ κτλ.) που έχουν επηρεάσει τις συνθήκες απορροής των όμβριων υδάτων στην ευρύτερη περιοχή. • Εκπόνηση σχεδίων και μελετών αντιπλημμυρικής προστασίας σε περιοχές υψηλού κινδύνου, όπως παραποτάμιες, εκβολές χειμάρρων, παρόχθιες κ.ά. • Αναβάθμιση της ανθεκτικότητας όλων των συστημάτων, κυρίως των υποδομών, των κατασκευών και των lifelines κατά τη φάση αποκατάστασης και επαναφοράς, μέσα από τη σύνταξη και εφαρμογή εθνικών κανονισμών για κάθε κίνδυνο, αντίστοιχο με τον Ελληνικό Αντισεισμικό Κανονισμό του Οργανισμού Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας.
5.	Ενημέρωση-συμμετοχή τοπικής κοινωνίας	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπαίδευση και ενημέρωση σε όλα τα επίπεδα: σε σχολεία, ειδικές ομάδες πληθυσμού και γενικό πληθυσμό. • Οργάνωση και αξιοποίηση τοπικών εθελοντικών οργανώσεων, οι οποίες μπορούν αποδεδειγμένα να εμπλακούν στα επίπεδα έκτακτης ανάγκης, απόκρισης και αποκατάστασης. Υπαγωγή των εθελοντικών οργανώσεων στις Περιφέρειες και στους Δήμους. • Να συμμετέχουν θεσμοθετημένα στα τοπικά συντονιστικά όργανα πολιτικής προστασίας με εκπρόσωπους τους και οι τοπικές εθελοντικές ομάδες αλλά και εκπρόσωποι της αντιπολίτευσης από κάθε Δήμο, δεδομένου ότι η πολιτική προστασία είναι υπόθεση όλων.
6.	Διαδημοτική συνεργασία	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία διαδημοτικής συνεργασίας για την ανάπτυξη συνεργειών και την αξιοποίηση οικονομικών κλίμακας. • Να δημιουργηθεί στην ΚΕΔΕ ένας μηχανισμός άμεσης υποστήριξης των Δήμων που πλήττονται με επιτόπια παρουσία για την επιστημονική καθοδήγηση και την επιχειρησιακή τους ενίσχυση στο πρώτο στάδιο μετά από μια καταστροφή.

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Τοπικός αναπτυξιακός
σχεδιασμός και
αξιοποίηση επενδυτικών
προγραμμάτων και
ευρωπαϊκών πόρων

Λαμβάνοντας ως σημείο αναφοράς την ικανότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' Βαθμού σχετικά με την εκπόνηση λειτουργικού σχεδιασμού, την υλοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων και την αξιοποίηση των πόρων των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και προκειμένου να αξιολογηθεί το σχετικό θεσμικό πλαίσιο και οι μεταρρυθμίσεις του από τον Ν. 2539/1997 έως σήμερα θα πρέπει, καταρχήν, να αποσαφηνισθεί η έννοια του «λειτουργικού σχεδιασμού». Ως λειτουργικός σχεδιασμός νοείται ο αναπτυξιακός σχεδιασμός των Δήμων, ο οποίος χαρακτηρίζεται από στοιχεία ετοιμότητας και επιχειρησιακής ικανότητας προκειμένου να ανταποκριθεί σε αυτή την απαίτηση (Κότιος κ.ά., 2009α, Κότιος, 2009β)

Αναφορικά με το δεύτερο σκέλος του πεδίου αναφοράς, αυτό της υλοποίησης επενδυτικών προγραμμάτων και της αξιοποίησης πόρων των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, θα πρέπει να επισημανθεί η ευθεία και άρρηκτη σχέση του με τον λειτουργικό σχεδιασμό, υπό την έννοια ότι αποτελεί τη μετουσίωσή του και αποδίδει τα αποτελέσματα που επιδιώκουν οι διαμορφωμένες και εξυπηρετούμενες πολιτικές ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών.

10.1 Ειδικός στόχος 1: Ενίσχυση ικανοτήτων/δομών των Δήμων σε ό,τι αφορά τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση αναπτυξιακών σχεδίων και επενδυτικών προγραμμάτων. Βελτίωση 5ετούς και ετήσιου επιχειρησιακού σχεδιασμού στους δήμους

10.1.1 Εντοπισμός και περιγραφή των ζητημάτων προς διερεύνηση

Οι δημοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας. Η εξασφάλιση οικονομικών πόρων αποτελεί την πλέον σημαντική και αναγκαία προϋπόθεση για τους ΟΤΑ, προκειμένου να επιτελέσουν την αποστολή τους. Βασικό παράγοντα επιτυχίας μιας τέτοιας στόχευσης αποτελεί η ικανότητά τους να αξιοποιούν τα διαθέσιμα εργαλεία, με τρόπο οργανωμένο, συγκροτημένο και αποτελεσματικό. Στην εξασφάλιση αυτής της ικανότητας συντελούν δύο βασικά στοιχεία:

- Η δυνατότητα να διαμορφώνουν πολιτικές και μέσα απ' αυτές να προσδιορίζουν στόχους.
- Η ετοιμότητά τους να αναζητούν και αξιοποιούν ευκαιρίες.

Η εξασφάλιση αυτών των δύο στοιχείων συναρτάται απόλυτα με δύο παράγοντες:

- Το νομοθετικό πλαίσιο, που καθορίζει τη λειτουργία τους και τη λειτουργικότητα που καταφέρνουν να εξασφαλίσουν, εφαρμόζοντας το νομικό πλαίσιο που τους διέπει.
- Υπ' αυτή την έννοια θα εξετασθεί το κατά πόσον το νομικό πλαίσιο λειτουργίας των ΟΤΑ Α' Βαθμού εξυπηρετεί τη λειτουργικότητά τους στο πεδίο αναφοράς και τα πεδία για τα οποία απαιτούνται μεταρρυθμίσεις. Πιο εξειδικευμένα θα εξετασθούν:

- ο Η σαφήνεια και ακρίβεια του νομοθετικού πλαισίου, αναφορικά με το περιεχόμενο του λειτουργικού (και αναπτυξιακού) σχεδιασμού και τα σχετικά εργαλεία που παρέχει στους ΟΤΑ, σημείο που θεωρείται κομβικής σημασίας, υπό την έννοια ότι ο σχεδιασμός και η πληρότητα του στοιχειοθετούν τον καταλύτη για την αναζήτηση πόρων προς εξυπηρέτηση των διαμορφωμένων πολιτικών.
- ο Οι συμπεριφορές που αναπτύσσονται εντός των ΟΤΑ και επηρεάζονται από το νομοθετικό πλαίσιο και, εν τέλει, διαμορφώνουν τον βαθμό ανταπόκρισης των ΟΤΑ στην υλοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων και αξιοποίησης πόρων των ευρωπαϊκών προγραμμάτων.
- ο Τα αποτελέσματα που δημιουργούνται και το κατά πόσο αυτά αντιστοιχίζονται με τις γενικότερες εθνικές πολιτικές μιας αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

10.1.2 Παρουσίαση θεσμικού πλαισίου

Παρακάτω αναλύεται το νομοθετικό πλαίσιο που αφορά στην υποχρέωση των ΟΤΑ Α' βαθμού να αναπτύσσουν διαδικασίες λειτουργικού (αναπτυξιακού) σχεδιασμού, όπως αυτό εξελίχθηκε διαχρονικά από το 1980 έως σήμερα.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του σχετικού θεσμικού πλαισίου.

Πίνακας 15: Το θεσμικό πλαίσιο του τοπικού αναπτυξιακού σχεδιασμού

Νομοθέτημα	Εισαγόμενες ρυθμίσεις - Διαχρονική εξέλιξη
N. 1065/1980	<p>Με τον Ν. 1065/1980 εισάγεται διακριτή αναφορά σε γενική αρμοδιότητα των ΟΤΑ, σχετική με τη διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων και σε αρμοδιότητες:</p> <p>Αποκλειστικές, όπως ύδρευση, αποχέτευση, απορρίμματα, κοιμητήρια, κοινόχρηστοι χώροι αναψυχής και άθλησης, αστικές συγκοινωνίες, στάθμευση, δημοτικές αγορές, βοσκήσιμες γαίες κλπ.</p> <p>Συντρέχουσες, που προάγουν τα κοινωνικά, πολιτιστικά, πνευματικά και οικονομικά συμφέροντα των δημοτών και μεταξύ άλλων αναφέρονται η τουριστική αξιοποίηση, η κατασκευή λαϊκών κατοικιών και θέρετρων, η ίδρυση και λειτουργία κοινωνικών /αθλητικών /πολιτιστικών δομών, η κατασκευή έργων για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος κλπ.</p>
N. 1622/1986	<p>Με τις διατάξεις του δίνεται η δυνατότητα στους ΟΤΑ να προχωρήσουν σε συνενώσεις με βάση τις συγκοινωνιακές, πληθυσμιακές, γεωγραφικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και δημογραφικές συνθήκες, ύστερα από απόφαση του Συμβουλίου τους και έκδοση σχετικού ΠΔ, παρέχοντας κίνητρα χρηματοδότησης για, μεταξύ άλλων, εκπόνηση μελετών, εκτέλεση έργων και προγραμμάτων ανάπτυξης. Το δημοτικό συμβούλιο, στα πλαίσια των διαδικασιών του δημοκρατικού προγραμματισμού, έχει τις εξής αρμοδιότητες:</p> <p>α) Διατυπώνει προτάσεις προς το νομαρχιακό συμβούλιο για έργα και μέτρα πολιτικής, νομαρχιακής ή περιφερειακής σημασίας, που αφορούν το δήμο και εντάσσονται στο μεσοχρόνιο νομαρχιακό ή περιφερειακό αναπτυξιακό πρόγραμμα.</p> <p>β) Καταρτίζει στα πλαίσια του μεσοχρόνιου νομαρχιακού αναπτυξιακού προγράμματος, το αντίστοιχο τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα, ύστερα από σχετική πρόταση των τοπικών συμβουλίων ή των συμβουλίων των δημοτικών διαμερισμάτων ή των συνοικιακών συμβουλίων.</p> <p>γ) Καταρτίζει το ετήσιο τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 73.</p> <p>δ) Χρηματοδοτεί έργα τοπικής σημασίας του ετήσιου τοπικού αναπτυξιακού προγράμματος από ίδιους πόρους του Δήμου, καθώς και από τις πιστώσεις του προγράμματος δημόσιων επενδύσεων που κατανέμει στο δήμο το νομαρχιακό συμβούλιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 74.</p> <p>ε) Χρηματοδοτεί από κοινού με φορείς του δημόσιου τομέα, έργα του ετήσιου τοπικού αναπτυξιακού προγράμματος, στα πλαίσια προγραμματικών συμβάσεων, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 74.</p> <p>στ) Διατυπώνει προτάσεις προς τους φορείς του δημόσιου τομέα για έργα και μέτρα πολιτικής που αφορούν το δήμο και χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων, αλλά εντάσσονται στα ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα των φορέων αυτών.</p>
ΠΔ 410/1995	<p>Το συγκεκριμένο ΠΔ κωδικοποιεί στις διατάξεις του άρθρου 48 του Ν. 2218/1994 και σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του σε κάθε νομό συνιστώνται σύνδεσμοι, ως Συμβούλια Περιοχής, των οποίων η εδαφική Περιφέρεια προσδιορίζεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται εφάπαξ με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών και Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και για την έκδοσή του λαμβάνονται υπόψη οι συγκοινωνιακές, πληθυσμιακές και δημογραφικές, γεωγραφικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και οικιστικές συνθήκες. Συμμετέχουν στο σύστημα κατανομής των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων και έχουν σκοπό τον σχεδιασμό και προγραμματισμό της ανάπτυξης της περιοχής τους, την εκτέλεση έργων και πραγματοποίηση προμηθειών, την παροχή υπηρεσιών για την κοινή εξυπηρέτηση των ΟΤΑ - μελών τους και των κατοίκων της περιοχής. Για την εκπλήρωση του σκοπού τους ασκούν, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες αρμοδιότητες:</p> <p>α) Καταρτίζουν τα μεσοχρόνια και τα ετήσια τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα της περιοχής σύμφωνα με το Ν.1622/1986.</p> <p>β) Συμμετέχουν στη διαδικασία κατάρτισης των μεσοχρόνιων νομαρχιακών αναπτυξιακών προγραμμάτων με σχετικές προτάσεις.</p> <p>γ) Διαχειρίζονται τις χρηματοδοτήσεις από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και από τους πόρους των Προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αφορούν την περιοχή τους.</p> <p>δ) Υλοποιούν τον πολεοδομικό σχεδιασμό στα πλαίσια των εγκεκριμένων Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) ή των Ειδικών Χωροταξικών Μελετών και τηρούν τα δεδομένα του Κτηματολογίου της περιοχής τους, όπως αυτά προκύπτουν από το συνολικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη Διαχείριση του Εθνικού Κτηματολογίου.</p> <p>ε) Παρέχουν οργανωτική και διοικητική υποστήριξη στους ΟΤΑ - μέλη τους.</p>
N. 3463/2006	<p>Εισάγει για πρώτη φορά, με τις διατάξεις των άρθρων 203 έως 207, την υποχρέωση των ΟΤΑ Α' Βαθμού για την εκπόνηση Επιχειρησιακού Προγράμματος, το οποίο «περιέχει ένα συνεκτικό σύνολο αξόνων προτεραιότητας για δράσεις τοπικής ανάπτυξης και αποσκοπεί στην υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η διαδικασία σύνταξης του Επιχειρησιακού Προγράμματος καθορίζεται από το ΠΔ 185/2007 και στα βασικά της σημεία προβλέπει την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος του ΟΤΑ Α' Βαθμού και την αξιολόγησή του, στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη, μαζί με τις εισηγήσεις των υπηρεσιών και οδηγούν στη σύνταξη του Στρατηγικού Σχεδιασμού (ΣΣ). Μετά από διαδικασία έγκρισης του ΣΣ από το δημοτικό συμβούλιο και δημόσια διαβούλευση, ο ΣΣ οριστικοποιείται και επ' αυτού συντάσσεται το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΕΠ), που περιλαμβάνει δράσεις κατ' αντιστοιχία με τους άξονες και τα μέτρα του ΕΠ.</p>
N. 3852/2010	<p>Με τον συγκεκριμένο νόμο, στο άρθρο 266, εισάγεται μια ιδιαίτερα σημαντική αλλαγή αναφορικά με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των ΟΤΑ Α' βαθμού και πλέον αυτό ορίζεται ως «Πενταετές Τεχνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΤΕΠ) το οποίο εξειδικεύεται κατ' έτος σε Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης (ΕΠΔ) και Ετήσιο Προϋπολογισμό. Το Τεχνικό Πρόγραμμα καταρτίζεται και υποβάλλεται μαζί με το ΕΠΔ, αποτελεί μέρος του και επισυνάπτεται ως παράρτημα σε αυτό.». Η συγκεκριμένη διάταξη επαναδιατυπώνεται με το άρθρο 18 παρ. 10 του Ν. 3870/2010, το οποίο απαλείφει τον όρο «τεχνικό» και ορίζει «Για τον μεσοπρόθεσμο Προγραμματισμό των Δήμων εκπονείται πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, το οποίο εξειδικεύεται κατ' έτος σε ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης και Ετήσιο Προϋπολογισμό.</p>

Νομοθέτημα	Εισαγόμενες ρυθμίσεις - Διαχρονική εξέλιξη
N. 4172/2013	<p>Με το άρθρο 79 του συγκεκριμένου νόμου επέρχεται μια πολύ σημαντική αλλαγή στη θέση και τον ρόλο του Επιχειρησιακού Προγράμματος και τη σχέση του με το Τεχνικό Πρόγραμμα και τον Προϋπολογισμό του Δήμου, αποσυνδέει την προϋπόθεση ύπαρξης Επιχειρησιακού Προγράμματος και Ετήσιου Προγράμματος Δράσης για την ψήφιση Προϋπολογισμού και απαιτεί προς τούτο μόνο την ύπαρξη Τεχνικού Προγράμματος. Επίσης αποκαθιστά τη λογική σχέση μεταξύ ΕΠΔ και ΤΠ και ορίζει ότι το Τεχνικό Πρόγραμμα αποτελεί μέρος του Ετήσιου Προγράμματος Δράσης.</p>
N. 4555/2018	<p>Με τις διατάξεις του άρθρου 175 παρ. 1 του Ν. 4555/2018 ορίζεται ότι «[...]Ο ετήσιος προϋπολογισμός εκάστου έτους, καθώς και το ετήσιο τεχνικό πρόγραμμα, πρέπει να εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις και τις παραδοχές του αντίστοιχου Ετήσιου Προγράμματος Δράσης, καθώς και με το Τετραετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Ειδικά για την ψήφιση και εκτέλεση του προϋπολογισμού και του τεχνικού προγράμματος του πρώτου έτους κάθε δημοτικής περιόδου, δεν απαιτείται να έχει προηγηθεί η κατάρτιση και έγκριση Τετραετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος και Ετήσιου Προγράμματος Δράσης.</p> <p>Ακόμα, με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου στο άρθρο 266 του Ν. 3852/2010 προστίθεται παράγραφος 1Α η οποία ορίζει ότι «...Σκοπός των τετραετών επιχειρησιακών προγραμμάτων των ΟΤΑ Α' Βαθμού είναι η προώθηση της εφαρμογής του θεσμοθετημένου χωρικού σχεδιασμού και η παρακολούθηση υλοποίησης του αναπτυξιακού σχεδιασμού στο τοπικό επίπεδο, καθώς και η συμβολή στην ανατροφοδότηση και προσαρμογή του σχεδιασμού, στο πλαίσιο των υφιστάμενων κάθε φορά συνθηκών.</p> <p>Επίσης, έπειτα από την αντικατάσταση του άρθρου 225 του Ν.3852/10 από το άρθρο 116 του Ν.4555/18, δεν αποστέλλονται πλέον για υποχρεωτικό έλεγχο νομιμότητας οι αποφάσεις των ΟΤΑ, που αφορούν τις διαδικασίες κατάρτισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.</p> <p>Επιπλέον ορίζεται ότι με υπουργική απόφαση καθορίζονται το περιεχόμενο, η δομή και οι προδιαγραφές του ΕΠ, καθώς και οι διαδικασίες κατάρτισης, έγκρισης, αξιολόγησης, παρακολούθησης εφαρμογής κλπ. Τέτοια απόφαση δεν έχει εκδοθεί έως σήμερα, όσοι δε Δήμοι της τρέχουσας δημοτικής περιόδου 2019-2023 εκπόνησαν ΕΠ ακολούθησαν τις ρυθμίσεις των ΠΔ 185/2007 και 89/2011.</p>
N. 4623/2019	<p>Με το άρθρο 9 του νόμου αυτού καθορίζεται συγκεκριμένη διαδικασία για τη διατύπωση εναλλακτικών προτάσεων από τις παρατάξεις της μειοψηφίας του δημοτικού συμβουλίου επί του σχεδίου Επιχειρησιακού Προγράμματος που καταθέτει η Εκτελεστική Επιτροπή, με πολύ σημαντικό σημείο της οριζόμενης διαδικασίας «...Οι τυχόν εναλλακτικές προτάσεις (να) συνοδεύονται από εισήγηση των αρμοδίων υπηρεσιών. Κατά τη σύνταξη των προτάσεων από τις ενδιαφερόμενες παρατάξεις, οι αρμόδιες υπηρεσίες του δήμου (να) παρέχουν κάθε σχετικό στοιχείο...».</p>
N. 4674/2020	<p>Με τις διατάξεις του άρθρου 7 του συγκεκριμένου νόμου θεσμοθετείται η δυνατότητα των ΟΤΑ α' και β' βαθμού να «... μπορούν να συμβάλλονται με τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης κατά τις διατάξεις του άρθρου 12 του ν. 4412/2016 ή να αναθέτουν σε εξωτερικούς συμβούλους κατά τις κείμενες διατάξεις, τη συμβουλευτική - επιστημονική υποστήριξη τους για την εκπόνηση επιχειρησιακού προγράμματος, εφόσον οι υπηρεσίες αυτές κρίνονται απαραίτητες για την άρτια κατάρτισή του.».</p> <p>Σημειώνεται ότι το άρθρο 12 του Ν. 4412/2016, μεταξύ άλλων, προβλέπει ότι δεν εμπίπτει στις αρχές και στους κανόνες του ΒΙΒΛΙΟΥ Ι (Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών - Προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ ΕΕ και 2014/25/ ΕΕ) μια δημόσια σύμβαση που ανατίθεται από μία αναθέτουσα αρχή σε ένα νομικό πρόσωπο ιδιωτικού ή δημόσιου δικαίου όταν η αναθέτουσα αρχή ασκεί έλεγχο επί του εν λόγω νομικού προσώπου όμοιο με αυτόν που ασκεί στις υπηρεσίες της, όταν περισσότερο από 80% των δραστηριοτήτων του ελεγχόμενου νομικού προσώπου αφορά εκτέλεση καθηκόντων που του ανατίθενται από την αναθέτουσα αρχή, και όταν δεν συμμετέχουν ιδιωτικά κεφάλαια στο εν λόγω νομικό πρόσωπο. Επιπροσθέτως, οι διατάξεις του ΒΙΒΛΙΟΥ Ι δεν εφαρμόζονται στην περίπτωση ανάθεσης σύμβασης σε νομικό πρόσωπο από μία αναθέτουσα αρχή, η οποία από κοινού με άλλες ελέγχει το εν λόγω νομικό πρόσωπο. Στη διάταξη αυτή εμπίπτουν οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που είναι ανώνυμες εταιρείες ειδικού σκοπού των ΟΤΑ, με μετόχους περισσότερους του ενός ΟΤΑ ή ενός ΟΤΑ, όταν ο Δήμος έχει πληθυσμό άνω των 50.00 κατοίκων.</p>
N. 4875/21	<p>Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 4875/21, οι ΟΤΑ δύνανται, υπό προϋποθέσεις και μετά από έγκριση από το Υπουργείο Τουρισμού, να χαρακτηρίσουν μία περιοχή ως Πρότυπο Τουριστικό Προορισμό Ολοκληρωμένης Διαχείρισης. Οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης του άρθρου 2 του Ν. 4674/2020 ή οι δημοτικές αναπτυξιακές ανώνυμες εταιρείες δύνανται να λειτουργήσουν και ως Οργανισμοί Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού μετά από απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής του οικείου ΟΤΑ ή της οικείας ΠΕΔ.</p>

Στον παρακάτω πίνακα επιχειρείται μια συνοπτική αποτίμηση-αξιολόγηση του θεσμικού πλαισίου που αναφέρεται στις αναπτυξιακές πολιτικές των Δήμων.

Πίνακας 16: Αξιολόγηση του θεσμικού πλαισίου του τοπικού αναπτυξιακού σχεδιασμού

Νομοθέτημα	Αποτίμηση – Σχόλια
N. 2539/1997 «Καποδίστριας»	Επιχειρήθηκε μια μεγάλη τομή, για τα δεδομένα της εποχής, στην Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση, κυρίως σε επίπεδο αριθμού οργανισμών, ο αριθμός των οποίων μειώθηκε σημαντικά προκειμένου να αναπτυχθούν εύρωστοι ΟΤΑ. Η πολιτική αυτή δεν συνοδεύθηκε από νομοθετικές παρεμβάσεις σχετικές με τον αναπτυξιακό προγραμματισμό των Δήμων, παρά παρέμεινε σε ισχύ ο Ν. 1622/1986.
N. 3463/2006	Θεσμοθετήθηκε η υποχρέωση των Δήμων να συντάσσουν Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Η γενικόλογη διατύπωση περί του περιεχομένου του ΕΠ, η απουσία σχετικής κουλτούρας, τόσο στον υπηρεσιακό μηχανισμό, όσο και στους αιρετούς και κυρίως η αποσπασματική υποχρεωτικότητα εφαρμογής των διατάξεων μόνον για τους δήμους που ήταν πρωτεύουσα νομού, οδήγησαν σε διαμόρφωση συνθηκών αντιμετώπισης του όλου θέματος μέσα από ένα «αδιάφορο» πρίσμα - και αυτό, παρόλο που υπήρχε ευθεία σύνδεση υποχρεωτικότητας και ιεραρχικότητας μεταξύ Επιχειρησιακού Προγράμματος, Τεχνικού Προγράμματος και Προϋπολογισμού και μάλιστα κατά τρόπο ρητό.
N. 3852/2010	Επήλθαν καταλυτικές αλλαγές στο χώρο της Πρωτοβάθμιας Αυτοδιοίκησης, τόσο με τον δραστικό περιορισμό του αριθμού των ΟΤΑ, όσο και με το πλήθος των αρμοδιοτήτων που περιήλθαν σ' αυτή. Οι νέες αυτές συνθήκες απαιτούσαν, σε επίπεδο οργάνωσης και προγραμματισμού, ρηζικέλευτες παρεμβάσεις, οι οποίες όμως δεν επιβεβαιώνονται. Παρ' όλ' αυτά οι ΟΤΑ Α' βαθμού υποχρεούνται να συστήσουν υπηρεσιακή μονάδα Προγραμματισμού και Ανάπτυξης και επ' αυτού υπήρξε και σχετική υποστήριξη από την ΕΕΤΑΑ, με την κατάρτιση σχεδίων Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας για όλες τις κατηγορίες των Δήμων.
N. 4555/2018	Αναθεωρεί την προσέγγιση του νομοθέτη περί της αξίας και της θέσης των διαφόρων εργαλείων που έχουν οι Δήμοι στη διάθεσή τους για την ανάπτυξη της πολιτικής τους και θέτει, στην ουσία, σε πιο σωστή επιστημονική βάση το όλο θέμα. Κατ' αρχήν ορίζει το Τετραετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και το αντίστοιχο Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης ως σημεία αναφοράς τόσο του τεχνικού προγράμματος, όσο και του προϋπολογισμού του κάθε έτους. Κατά δεύτερον συνδέει άμεσα το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των Δήμων με τον ευρύτερο εθνικό και περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό και του προσδίδει ρόλο συμμετοχικού, τόσο στην προώθηση της εφαρμογής του θεσμοθετημένου χωρικού σχεδιασμού και την παρακολούθηση υλοποίησης του αναπτυξιακού σχεδιασμού στο τοπικό επίπεδο, όσο και στη συμβολή του για την ανατροφοδότηση και προσαρμογή του σχεδιασμού, στο πλαίσιο των υφιστάμενων κάθε φορά συνθηκών – αναγνωρίζει δηλαδή, έστω και έμμεσα, την αναγκαιότητα συμμετοχής των Δήμων στις διαδικασίες του εθνικού και περιφερειακού αναπτυξιακού σχεδιασμού.
N. 4623/2019	Εισάγει μία νέα πραγματικότητα στο ζήτημα του αναπτυξιακού σχεδιασμού, αναφορικά με τη συμμετοχή των αρμόδιων υπηρεσιακών μονάδων, από τις οποίες απαιτείται να διατυπώσουν εισήγηση για την πληρότητα της εναλλακτικής πρότασης, ως σύνολο, των παρατάξεων της μειοψηφίας επί του Επιχειρησιακού Προγράμματος και το εφαρμόσιμο αυτής, σε περίπτωση που ψηφιστεί, ώστε να αποκλειστεί το φαινόμενο να ψηφιστεί πρόταση που είναι αδύνατον να εφαρμοσθεί και να τεθεί έτσι σε σοβαρό κίνδυνο η λειτουργία του δήμου και η παροχή αποτελεσματικών υπηρεσιών προς τους πολίτες. Οι προτάσεις συντάσσονται από τις προτείνουσες παρατάξεις, ωστόσο οι αρμόδιες υπηρεσίες του δήμου παρέχουν όποιο σχετικό στοιχείο ήθελε αιτηθεί.
N. 4674/2020 και Ν. 4875/21	Δίνει διέξοδο στην αδυναμία των ΟΤΑ, ιδιαίτερα των μικρών, οι οποίοι δεν διαθέτουν επαρκή στελέχωση, να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις εκπόνησης Επιχειρησιακού Προγράμματος, διευκολύνοντας έτσι τη λειτουργικότητά τους, υπό την έννοια ότι το ΕΠ και τα ετήσια προγράμματα δράσης αποτελούν το έρεισμα για τον προϋπολογισμό και το τεχνικό πρόγραμμα και κατά συνέπεια για την ίδια την αποτελεσματική λειτουργία τους. Οι δυνατότητες που παρέχονται είναι η συμβουλευτική – επιστημονική υποστήριξη είτε από τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, είτε από εξωτερικούς συμβούλους. Όπως αναφέρεται και στο τέλος του παραπάνω Πίνακα 15, οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης του άρθρου 2 του Ν. 4674/2020 ή οι δημοτικές αναπτυξιακές ανώνυμες εταιρείες δύνανται να συμβάλουν στην τοπική τουριστική ανάπτυξη αναλαμβάνοντας τη διαχείριση των εν λόγω περιοχών.

10.1.3 Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης του τομέα πολιτικής

Διαπιστώνεται ότι ελλείπει στους δήμους, σε πολύ σημαντικό βαθμό, η ύπαρξη ενός οργανωμένου μηχανισμού για την εκπόνηση λειτουργικού σχεδιασμού και υλοποίησης επενδυτικών προγραμμάτων και αξιοποίησης πόρων των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Αυτό έχει ως συνέπεια:

- Να μην παράγονται πολιτικές στη βάση της ανάλυσης των κοινωνικών αναγκών της τοπικής κοινωνίας και στην προοπτική μιας βιώσιμης

ανάπτυξης. Στην ασάφεια που χαρακτηρίζει το γενικότερο νομοθετικό πλαίσιο περί σχεδιασμού, όπως αυτό εκφράζεται μέσα από τον Ν. 1622/1986, δεδομένου ότι δεν έχουν θεσπιστεί προδιαγραφές για την έννοια και το περιεχόμενο του αναπτυξιακού σχεδιασμού, κοινές για όλο το φάσμα και τα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης, που να συνθέτουν κοινό πεδίο αναφοράς.

- Οι όποιες αναπτυξιακές παρεμβάσεις να είναι αποτέλεσμα συγκυριακής εφαρμογής εθνικών ή/και περιφερειακών σχεδιασμών, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν ικανοποιούν ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, προφανώς όμως αποσπασματικά και οπωσδήποτε όχι ως αποτέλεσμα διεξοδικής ανάλυσης της πραγματικότητας και σύνθεσης απόψεων που να κατατείνουν στη διαμόρφωση πολιτικών επιλογών. Στις ανισότιμες σχέσεις που χαρακτηρίζουν τη θέση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έναντι των ιεραρχικά ανώτερων επιπέδων της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, υπό την έννοια του ελλείμματος ουσιαστικής συμμετοχής της σε θέματα εθνικού, κυρίως, και περιφερειακού αναπτυξιακού σχεδιασμού και της ταυτόχρονης αδήριτης υποχρέωσής της περί υιοθέτησης των πολιτικών των υπερκείμενων επιπέδων.
- Να κυριαρχεί, κατά βάση, η εσωστρέφεια στην ανάπτυξη δημοτικών πολιτικών, πέραν της ευρύτερης έννοιας της χωρικότητας και της αλληλεπίδρασης μεταξύ των τοπικών κοινωνιών. Στην έλλειψη ενός δευτερογενούς νομοθετικού πλαισίου που να επιβάλλει, με τρόπο διακριτό, σαφή και ακριβή την υποχρέωση των ΟΤΑ να ακολουθούν διαδικασίες αναπτυξιακού σχεδιασμού και να καθορίζει τις ακολουθητέες, επ' αυτού, ενέργειες.
- Ο επιχειρησιακός σχεδιασμός να αναφέρεται, κατά βάση, σε καταλογογράφηση και ιεράρχηση αιτημάτων, όταν αφορά αυτοχρηματοδοτούμενες δράσεις και «αλίευση» χρηματοδοτήσεων, όταν και αν προκύψουν, από υπερτοπικού επιπέδου προέλευση, πάντα με τρόπο αποσπασματικό και όχι συγκροτημένο. Στην έλλειψη κουλτούρας αναπτυξιακού σχεδιασμού μέσα στους ΟΤΑ, τόσο σε επίπεδο αιρετών, όσο και σε επίπεδο στελεχιακού δυναμικού. Προς αυτή την κατεύθυνση συνέβαλε αφενός το ασαφές νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο δεν παρέχει τα αναγκαία ερείσματα και αφετέρου η ελλιπής στελέχωση, τόσο από πλευράς αριθμητικής, όσο και ποιοτικής επάρκειας στελεχών, ικανών από επιστημονικής και αντιληπτικής πλευράς να εισάγουν στην υπηρεσιακή λειτουργία ανάλογες συμπεριφορές.
- Να παρατηρείται σημαντική υστέρηση στην ετοιμότητα των ΟΤΑ να αξιοποιήσουν τα χρηματοδοτικά εργαλεία, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν τον καταλύτη σε μια προοπτική βιώσιμης ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών. Στον περίκλειστο τρόπο λειτουργίας των ΟΤΑ, που αφενός δεν χαρακτηρίζεται από εξωστρέφεια ώστε να αναπτύξει συνεργασίες και αφετέρου δεν δημιουργεί συνθήκες συμμετοχικότητας, με τρόπο ενεργητικό και παραγωγικό, ώστε να μεταφέρονται εναλλακτικές αντιλήψεις για τη διαχείριση των τοπικών υποθέσεων.
- Να δημιουργείται κλίμα επανάπαυσης ή/και αποποίησης ρόλου μέσα

στους δήμους, υπό την έννοια ότι, εφόσον οι όποιες επιλογές εκπορεύονται από υψηλότερα επίπεδα διοίκησης, αυτοί αναμένουν σχετικές αποφάσεις και οδηγίες περί του πρακτέου. Στην έλλειψη επαρκούς υπηρεσιακού υποστηρικτικού μηχανισμού, που να διαθέτει τα κατάλληλα ποιοτικά χαρακτηριστικά, αναφορικά με την επιστημονική του κατάρτιση και τις δεξιότητες, που απαιτεί το πεδίο αναφοράς, ικανού να υποστηρίξει, οριζόντια και κάθετα, διαδικασίες σχεδιασμού αλλά και υλοποίησης επενδυτικών προγραμμάτων και αξιοποίησης χρηματοδοτικών εργαλείων.

10.1.4 Ανάδειξη των κρίσιμων ζητημάτων

Από την αξιολόγηση του θεσμικού πλαισίου και της υφιστάμενης κατάστασης στους Δήμους προκύπτουν τα παραπάνω κρίσιμα ζητήματα, τα οποία επιζητούν αποτελεσματικής αντιμετώπισης, όπως:

- Προβλήματα, αδυναμίες και κενά του νομοθετικού πλαισίου περί αναπτυξιακού σχεδιασμού (Κότιος κ.ά., 2011β). Ασάφεια ως προς την εννοιοδότηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού και των σχετιζόμενων όρων και ως προς τη διακριτότητα των επιπέδων εφαρμογής του. Προβλήματα στη σύνταξη των ΕΠ των Δήμων.
Στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, ενώ γίνεται χρήση όρων όπως «αναπτυξιακός σχεδιασμός», «αναπτυξιακός προγραμματισμός», «επιχειρησιακός προγραμματισμός», «τοπική ανάπτυξη» κλπ., δεν υφίσταται ακριβής εννοιοδότησή τους, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται συγχύσεις για το περιεχόμενο και τις ακολουθητέες διαδικασίες και να δίνονται ερμηνείες κατά περίπτωση. Ειδικότερα, για τους δήμους παραμένει κρίσιμο θέμα η έκδοση της ΚΥΑ που προβλέπεται στο άρθρο 175 του Ν. 4555/2018 και θα αποσαφηνίζει τα σχετικά με τη σύνταξη του Τετραετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος και των αντίστοιχων Ετήσιων Προγραμμάτων Δράσης.
- Προβλήματα στην εφαρμογή αναπτυξιακού σχεδιασμού. Έμφαση στον κανονιστικό χαρακτήρα των αναπτυξιακών προγραμμάτων. Έμφαση στη διαχείριση και ελάχιστα στον προγραμματισμό και την εφαρμογή. Συνακόλουθα και στο πλαίσιο πάντα της λειτουργίας των Δήμων με τη λογική των κοινοτικών ρυθμίσεων και λόγω της αυστηρότητας του σχετικού θεσμικού πλαισίου, η έμφαση που δίνεται από τις δημοτικές υπηρεσίες αφορά στη διαχείριση των κονδυλίων και όχι στην εκπόνηση αναπτυξιακού προγραμματισμού και την εφαρμογή του. Με αυτό τον τρόπο και με δεδομένη την έλλειψη ρητής εννοιοδότησης του αναπτυξιακού σχεδιασμού, όπως προσδιορίστηκε στην προηγούμενη ενότητα, κοινής σε όλα τα επίπεδα διοίκησης, αναδεικνύεται σε μείζον κρίσιμο θέμα η απουσία σχεδιαστικής κουλτούρας που επικρατεί, εν πολλοίς, στους δήμους και η λανθάνουσα αντίληψη περί μη αναγκαιότητάς της.
- Στενότητα αντίληψης περί χωρικότητας. Χαμηλός βαθμός συνάφειας μεταξύ των επί μέρους αναπτυξιακών προγραμμάτων και σχεδιαστικός κατακερματισμός. Περιορισμένη σύνδεση αναπτυξιακού και χωροτα-

ξικού σχεδιασμού.

Οι συγκύσεις που δημιουργούνται από την έλλειψη ακριβούς νομοθετικής εννοιοδότησης του αναπτυξιακού σχεδιασμού αντανακλώνται στην περιορισμένη σύνδεση που παρατηρείται μεταξύ των αναπτυξιακών/επιχειρησιακών προγραμμάτων των Δήμων και των εθνικών θεματικών πολιτικών, ιδιαίτερα του Εθνικού και Περιφερειακού Χωροταξικού Σχεδιασμού. Επιπρόσθετο στοιχείο, που λειτουργεί περιοριστικά, αποτελεί ο περικόλειστος τρόπος λειτουργίας των ΟΤΑ, οι οποίοι, χαρακτηριζόμενοι από εσωστρέφεια, δεν διαθέτουν αντίληψη περί ευρύτητας της χωρικής κότητας, που την προσδιορίζουν στα στενά γεωγραφικά όριά τους, με αποτέλεσμα να παρατηρείται χαμηλός βαθμός συνάφειας μεταξύ των επί μέρους αναπτυξιακών προγραμμάτων όμορων Δήμων, τα οποία όμως αφορούν τοπικές κοινωνίες, που το μόνο που τις χωρίζει είναι ένα γεωγραφικό όριο επί χάρτου (Ασπρογέρακας και Καλλιώρας, 2020)

- Περιορισμένη έως ανύπαρκτη συμμετοχή των Δήμων στη διαμόρφωση των εθνικών και περιφερειακών αναπτυξιακών σχεδίων.

Οι βασικές αιτίες αυτής της πραγματικότητας εντοπίζονται καταρχάς στο έλλειμμα του νομοθετικού πλαισίου, που εμφανίζεται στο Ν. 1622/1986, όπου καθορίζονται μεν συγκεκριμένες διαδικασίες κατάρτισης και έγκρισης των αναπτυξιακών προγραμμάτων των διαφόρων επιπέδων, αλλά για το περιεχόμενο τους, το εθνικό πρότυπο περιφερειακής κατανομής πιστώσεων του ΠΔΕ, τα κριτήρια χαρακτηρισμού των έργων και δραστηριοτήτων εθνικής, περιφερειακής ή τοπικής σημασίας και τη διαδικασία εφαρμογής δεν εκδόθηκε το προβλεπόμενο ΠΔ.

Οι στόχοι και οι άξονες προτεραιότητας των κάθε είδους επιχειρησιακών προγραμμάτων δίδονται εκ των άνω προς τα κάτω, με αποτέλεσμα να στερούνται μεγάλων δυνατοτήτων προσαρμογής στα ειδικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής, διακυβεύοντας έτσι σε σημαντικό βαθμό τη συνοχή των πολιτικών μεταξύ των επιπέδων διοίκησης και, κατ' επέκταση, την αποτελεσματικότητά τους.

- Προβλήματα χρηματοδότησης των αναπτυξιακών σχεδίων. Έλλειψη δεσμευτικής χρηματοδότησης για τα περιφερειακά και τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα, συνθήκη που θεωρείται εκ των «ων ουκ άνευ» για την επιτυχία τους. Ο βραχυπρόθεσμος και αποσπασματικός χαρακτήρας των χρηματοδοτήσεων του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ βρίσκεται συχνά σε χρονική αναντιστοιχία με τον σχεδιασμό και τη στρατηγική των Δήμων. Επίσης, παρατηρείται έντονος κατακερματισμός των χρηματοδοτήσεων σε πολυάριθμα περιφερειακά και τοπικά έργα χωρίς συνοχή.
- Προβλήματα προσαρμογής των Δήμων στις σύγχρονες απαιτήσεις αναπτυξιακού σχεδιασμού. Διαμόρφωση σχεδιαστικών λειτουργιών υπό το πρίσμα στενότητας σχετικών αντιλήψεων.

Πέραν της μονομερούς αντιμετώπισης της αναπτυξιακής προοπτικής και της εσωστρέφειας στη διαμόρφωση πολιτικών παρατηρείται και ανεπάρκεια του σχετικού εσωτερικού διοικητικού μηχανισμού και έλλειμμα συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών.

10.1.5 Διατύπωση μεταρρυθμιστικών προτάσεων

Για την αντιμετώπιση των κρίσιμων ζητημάτων και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ικανοτήτων αναπτυξιακού σχεδιασμού των Δήμων κρίνονται αναγκαίες μια σειρά από αλλαγές και μεταρρυθμίσεις, οι οποίες αποτυπώνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 17: Προτάσεις μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση του τοπικού αναπτυξιακού σχεδιασμού

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
1.	Μεταρρύθμιση του νομοθετικού πλαισίου	<ul style="list-style-type: none"> Αποσαφήνιση και ακριβής προσδιορισμός της έννοιας, του περιεχομένου κλπ. του αναπτυξιακού σχεδιασμού, προκειμένου το σύνολο της διοίκησης να ενεργεί επί της ίδιας νομικής βάσης, έτσι ώστε να υφίστανται κοινά σημεία αναφοράς μεταξύ όλων των επιπέδων σχεδιασμού και κατ' αυτόν τον τρόπο να δημιουργούνται συνθήκες συνέργειας και συνέχειας στο σύνολο της διαδικασίας (OECD, 2020). Επιπλέον, ρυθμίσεις σχετικές με το περιεχόμενο των προγραμμάτων, τον τρόπο εφαρμογής τους, τα εφαρμοστέα κριτήρια κατάταξης των δράσεων (έργων, υπηρεσιών, προμηθειών) σε εθνικής, περιφερειακής ή τοπικής σημασίας και τον τρόπο κατανομής των πιστώσεων από οποιαδήποτε πηγή και αν αυτές προέρχονται. Έκδοση της προβλεπόμενης, στον Ν. 4555/2018, ΚΥΑ σχετικά με το περιεχόμενο, τη δομή κλπ. του Επιχειρησιακού Προγράμματος των Δήμων. Αναθεώρηση των διαδικασιών διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού προς την κατεύθυνση παροχής κινήτρων στους υπαλλήλους για την ανάληψη καθηκόντων ιδιαίζουσας σημασίας και βαρύτητας.
2.	Δημιουργία υποστηρικτικών μηχανισμών σε διατοπικό επίπεδο	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση της αντίληψης περί χωρικότητας των αναπτυσσόμενων πολιτικών, στη βάση εξασφάλισης της διαδραστικότητας και διαλειτουργικότητας μεταξύ των τοπικών κοινωνιών. Δημιουργία μηχανισμού διαδημοτικής συνεργασίας και σχεδιασμού.
3.	Ενίσχυση της συμμετοχικότητας των κοινωνικών φορέων και των πολιτών στην επεξεργασία και διαμόρφωση του αναπτυξιακού σχεδιασμού	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία μηχανισμών για την ανάπτυξη των συμμετοχικών διαδικασιών οι οποίες να κατατείνουν σε πρακτικές ενεργητικής συμμετοχής των πολιτών, με επεξεργασμένες ιδέες και προτάσεις, πέραν της κριτικής σε σχέδια αποφάσεων που τίθενται σε διαβούλευση.
4.	Εσωτερική οργάνωση Δήμου – Ενδυνάμωση ικανοτήτων σχεδιασμού	<ul style="list-style-type: none"> Αναδιοργάνωση των εφαρμοζόμενων δομών επιτελικής ενίσχυσης των υπηρεσιών προγραμματισμού των Δήμων. Ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σε επαναλαμβανόμενους κατά τακτά χρονικά διαστήματα κύκλους, σχετικών με το όλο φάσμα του αναπτυξιακού σχεδιασμού, που να απευθύνονται τόσο σε υπαλλήλους, όσο και αιρετούς, στη βάση της καταστατικής θέσης τους και διακριτότητας των μεταξύ τους σχέσεων. Διασύνδεση με Πανεπιστήμια και λοιπούς θεματικούς οργανισμούς, προκειμένου να υποστηριχθούν ενέργειες που παράγουν προβληματισμό και ιδέες, που να αντιστοιχίζονται με τις τοπικές υποθέσεις και θα μπορούσαν να αποτελέσουν υπόβαθρο για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό των Δήμων.
5.	Θεσμοθέτηση χρηματοδοτικών εργαλείων προς τους Δήμους, που να αφορούν στην ενίσχυση της ικανότητάς τους για την εκπόνηση αναπτυξιακού σχεδιασμού στα κρίσιμα θέματα	<ul style="list-style-type: none"> Εκπόνησης θεματικού αναπτυξιακού σχεδιασμού, που να αναφέρεται στο σύνολο των τοπικών υποθέσεων. Η κρισιμότητα έγκειται στο ότι με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται μια ολιστική προσέγγιση της τοπικής πραγματικότητας και διευκολύνεται η τεκμηρίωση στη διαμόρφωση πολιτικών. Ενίσχυσης της ενεργού συμμετοχής των πολιτών. Η κρισιμότητα έγκειται στο να εξασφαλισθούν συνθήκες συμμετοχής των πολιτών, πέραν της απλής και περιστασιακής συμμετοχής στη διαβούλευση, μέσα από τις οποίες θα διευκολύνεται και θα ενθαρρύνεται η διατύπωση ιδεών και προτάσεων, που θα υπακούσουν σε ελάχιστες προδιαγραφές πληρότητας, καθοριζόμενες κατά τρόπο ρητό, και θα μπορούν να λειτουργήσουν προσθετικά στον γενικότερο προβληματισμό για την τοπική ανάπτυξη. Ανάπτυξης εργαλείων σχετικών με την υποστήριξη της διασύνδεσης, σε επίπεδο λειτουργικότητας, των εμπλεκόμενων, με τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, υπηρεσιακών μονάδων, αλλά και με εξωτερικούς φορείς. Υποστήριξης της λειτουργίας διατοπικών μηχανισμών αναπτυξιακού σχεδιασμού, όπως π.χ. χρηματοδότηση προγραμματικών συμβάσεων ή/και διαβαθμιδικών συνεργατικών σχημάτων.

10.2 Ειδικός στόχος 2: Διασφάλιση συντονισμού με αρμόδια Υπουργεία και εμπλεκόμενους φορείς

Τα πιο σημαντικά προβλήματα που εμφανίζονται στο ελληνικό διοικητικό σύστημα είναι οι επικαλύψεις των αρμοδιοτήτων και η έλλειψη αποτελεσματικής συνεργασίας, μεταξύ των επιπέδων διοίκησης. Ο σχετικός προβληματισμός έχει οδηγήσει τη συζήτηση προς την κατεύθυνση του επαναπροσδιορισμού των σχέσεων των διαφόρων επιπέδων δημόσιας διοίκησης στη βάση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, ως αναγκαίας συνθήκης για την υπέρβαση των προβλημάτων που δημιουργούνται.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά στον συντονισμό των ενεργειών των Δήμων με τους φορείς της κεντρικής διοίκησης (υπουργεία, αποκεντρωμένη διοίκηση, εποπτευόμενους φορείς) και άλλους εμπλεκόμενους φορείς σε σχέση με την ενίσχυση της ικανότητας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την εκπόνηση λειτουργικού σχεδιασμού και υλοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων και αξιοποίηση πόρων των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, το θέμα εκτείνεται σε δύο επίπεδα: σε κάθετο επίπεδο, υπό την έννοια της διάρθρωσης της δημόσιας διοίκησης και σε οριζόντιο επίπεδο, μεταξύ Δήμων. Η εμπλοκή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης –και ιδίως των Δήμων– στην υλοποίηση αναπτυξιακών στρατηγικών και προγραμμάτων μπορεί να λειτουργήσει και πέρα από τα μέχρι σήμερα δεδομένα, που περιορίζονται στην ad hoc και κατά περίπτωση ανάληψη δράσεων.

Ακολουθώντας άλλα ευρωπαϊκά μοντέλα συνεργασίας μεταξύ της κεντρικής και της αποκεντρωμένης διοίκησης της χώρας, οι Δήμοι μπορεί να επεξεργαστούν μια συνολική τοπική πολιτική ανάπτυξης, βασισμένοι στη χαρτογράφηση του πληθυσμού και των αναγκών. Στο ίδιο πλαίσιο, οι Δήμοι μπορεί να κληθούν να προτεραιοποιήσουν τις πολιτικές και τις δράσεις τους, να τις κοστολογήσουν και να τις αξιολογήσουν.

Ο συντονισμός των υπουργείων με τους δήμους και εμπλεκόμενους φορείς δύναται να ενισχυθεί μέσα από τις παρακάτω ενέργειες:

- Υπογραφή πρωτόκολλων συνεργασίας σε αναπτυξιακούς τομείς ενδιαφέροντος. Θεσμοθέτηση μεικτών επιτροπών παρακολούθησης, αξιολόγησης και ανταλλαγής δεδομένων, πληροφόρησης και απόψεων, εμπλέκοντας και εκπροσώπους των Δήμων και φορέων σε αναπτυξιακούς τομείς ενδιαφέροντος.

- Επεξεργασία από κοινού μιας σειράς εργαλείων για τη διευκόλυνση του σχεδιασμού και της υλοποίησης τοπικών πολιτικών και να μοιραστούν την εμπειρία και τις γνώσεις που έχουν αποκτηθεί σε εθνικό επίπεδο.
- Ενθάρρυνση με τη συνδρομή του Υπουργείου Εσωτερικών και της ΚΕΔΕ, της δικτύωσης μεταξύ των Δήμων που έχουν αναπτύξει ολοκληρωμένες και πετυχημένες αναπτυξιακές πολιτικές σε τομείς ενδιαφέροντος για την ανταλλαγή καλών πρακτικών και σε άλλους δήμους της χώρας.
- Εκκίνηση τακτικής συνεργασίας με την ΚΕΔΕ και την Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ) για θέματα αναπτυξιακής κρισιμότητας και διασφάλιση της διαβούλευσης με τους δήμους της χώρας από το στάδιο των προτάσεων και του σχεδιασμού.
- Συνεχής και δυναμική ενημέρωση στους δήμους για τα χρηματοδοτικά μέσα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να επιτύχουν τους στόχους τους, καθώς και για τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν για να έχουν πρόσβαση σε αυτά.

10.3 Ειδικός στόχος 3: Ανταλλαγή εμπειριών, μεταφορά καλών πρακτικών και ενίσχυση εξωστρέφειας

10.3.1 Εισαγωγή - Ζητήματα προς διερεύνηση

Ο εγκριθείς Ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας για την Εταιρική Σχέση στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να εμπλέκουν τους αντίστοιχους εταίρους στην προετοιμασία και να διασφαλίζουν τη συμμετοχή τους στην υλοποίηση των ΕΠ. Η ρύθμιση δίνει ιδιαίτερη σημασία στις αρμόδιες περιφερειακές, τοπικές, πολεοδομικές και άλλες δημόσιες αρχές, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών αρχών, των εθνικών αντιπροσώπων των τοπικών αρχών και των τοπικών αρχών που εκπροσωπούν τις μεγαλύτερες πόλεις και τις αστικές περιοχές. Ο Κώδικας Δεοντολογίας αναφέρει ότι τα κράτη-μέλη ορίζουν τη συμμετοχή των αντίστοιχων φορέων στην κατάρτιση των προγραμμάτων.

Σύμφωνα με τον Καρβούνη (2021), μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1950 υπήρχαν επτά διεθνή (παγκόσμια ή διευρωπαϊκά) δίκτυα πόλεων. Στη μακρά περίοδο από το 1957 έως το 1982, μόλις ένα νέο διεθνές δίκτυο πόλεων εμφανίστηκε: το Διεθνές Δίκτυο για την Αστική Ανάπτυξη (INTA) το 1974.

Η ανάπτυξη των ευρωπαϊκών δικτύων πόλεων ήταν μέρος μιας στρατηγικής μεγάλων και μεσαίου μεγέθους πόλεων για να επιτύχουν συγκεκριμένους στόχους, όπως η δημιουργία ενός συστήματος επιρροής για την αντιμετώπιση τρίτων μερών, η κατοχύρωση μιας θέσης στη διεθνή αρένα που τους επέτρεπε πρόσβαση και χρήση πληροφοριών και ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας, καθώς και η συμμετοχή σε μεγάλο γεωγραφικού εύρους δράσεις. Από το 1989 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνηγόρησε για τη δημιουργία αστικών και περιφερειακών δικτύων μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, αρχικά στο πλαίσιο πιλοτικών έργων, και αργότερα περισσότερο επίσημα με την πρωτοβουλία RECITE I και II (Περιφέρειες και πόλεις της Ευρώπης). Το RECITE υποστήριζε πρότυπα θεματικά δίκτυα συνεργασίας πόλεων και Περιφερειών, η συγκρότηση και η υλοποίηση των οποίων στηρίχτηκε στην ενεργό συμμετοχή των τοπικών αρχών. Η Κοινότητα πρότεινε τομείς διαπεριφερειακής συνεργασίας και προωθούσε με διάφορους τρόπους τη δημιουργία διευρωπαϊκών δικτύων από τοπικές αρχές με κοινά ενδιαφέροντα.

Μετά από αυτή την πιλοτική εμπειρία, η ΕΕ προώθησε την κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG. Σε αυτές τις πρωτοβουλίες θα προστεθούν το πρόγραμμα εδαφικής συνεργασίας URBACT, αλλά και αργότερα το ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό πρόγραμμα Europe for Citizens. Εκτός από τα «αυτοδιοικητικά» και τα «εργοκεντρικά» δίκτυα, δεν μπορούμε να παραλείψουμε τις συνεργατικές πρωτοβουλίες της ΕΕ («τα ενωσιακά δίκτυα πόλεων»), όπως το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Τοπική Ένταξη και την Κοινωνική Δράση (ELISAN), την Ένωση Ευρωπαϊκών Πόλεων και Περιφερειών για τον Πολιτισμό (Les Rencontres), αλλά και άλλων οργανισμών, όπως εκείνων του Συμβουλίου της Ευρώπης (Δίκτυο Διαπολιτισμικών Πόλεων, Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πόλεων για τις Τοπικές Πολιτικές Ένταξης Μεταναστών, Ευρωπαϊκή Συμμαχία των Πόλεων κατά του Ρατσισμού κ.ά.).

10.3.2 Διατύπωση προτάσεων πολιτικής και μεταρρυθμιστικών προτάσεων

Με βάση τα παραπάνω κρίνονται σκόπιμες μια σειρά από πρωτοβουλίες και δράσεις προκειμένου να ενισχυθεί το τοπικό παραγωγικό σύστημα και η τοπική κοινωνία. Οι προτάσεις αυτές καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 18: Προτάσεις μεταρρυθμίσεων και πολιτικής για την ενίσχυση της τοπικής εξωστρέφειας

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
1.	Συμμετοχή σε δίκτυα πόλεων	<ul style="list-style-type: none"> Αξιοποίηση των προγραμμάτων εδαφικής συνεργασίας (διαπεριφερειακά και διακρατικά προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας, διακρατικά προγράμματα εδαφικής συνεργασίας). Ενεργότερη συμμετοχή σε ευρωπαϊκά δίκτυα Περιφερειών και πόλεων. Δυναμική παρουσία, εκπροσώπηση, πρόσβαση και άσκηση πίεσης σε ευρωπαϊκά και διεθνή fora και οργανισμούς. Ανάπτυξη διμερών σχέσεων φιλίας και συνεργασίας με άλλες περιφέρειες και πόλεις της ΕΕ και τρίτων χωρών. Ένταξη σε δίκτυα καινοτομιών (π.χ. Week of Innovative Regions, Smart Cities, Regions of Knowledge). Συνεργασία με ευρωπαϊκές πόλεις, οι οποίες έχουν εμπειρία από την εφαρμογή προγραμμάτων ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής.
2.	Προβολή	<ul style="list-style-type: none"> Προώθηση και προβολή των επιδιώξεων ή της ταυτότητας (brand-name) μιας τοπικής αρχής ή τοπικής κοινωνίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Συμμετοχή των Δήμων σε μεγάλες διεθνείς εκθέσεις με οικονομικό αντικείμενο.
3.	Εξωστρέφεια και ανταγωνιστικότητα τοπικής οικονομίας	<ul style="list-style-type: none"> Δικτύωση και συνεργασία με τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων του ΥΠΕΞ. Σχεδιασμός και εφαρμογή επιθετικής πολιτικής προσέλκυσης επενδύσεων και αξιοποίηση σύγχρονων εργαλείων (π.χ. Μάρκετινγκ Τόπου). Προετοιμασία ή συμμετοχή σε ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα και πρωτοβουλίες τρίτων. Παροχή αυξανόμενης επαγγελματικής κατάρτισης με σκοπό την ανάπτυξη δεξιοτήτων σε νέους σε διάφορους τομείς πολιτικής. Δημιουργία τοπικών επιχειρηματικών δομών και υποδομών.
4.	Καλές πρακτικές	<ul style="list-style-type: none"> Απόκτηση τεχνογνωσίας, εμπειρίας, τεχνικών, βέλτιστων πρακτικών, αναγκαίων για τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο. Συμμετοχή σε διεθνή και εθνικά δίκτυα πόλεων/Δήμων για ανταλλαγή εμπειριών και απόκτηση τεχνογνωσίας.

10.4 Ειδικός στόχος 4: Προετοιμασία εν όψει της νέας προγραμματικής περιόδου (2021-2027) για τον σχεδιασμό της περιφερειακής πολιτικής και τα νέα περιφερειακά και τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα – Αξιοποίηση πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης

10.4.1 Εισαγωγή - Ζητήματα προς διερεύνηση

Οι ΟΤΑ (τόσο οι Δήμοι, όσο και οι Περιφέρειες) εντάσσονται, διαχρονικά, στον πυρήνα των βασικών τελικών δικαιούχων (αποδέκτες χρηματοδότησης) των ΕΠ της κάθε Προγραμματικής Περιόδου. Παράλληλα, οι ΟΤΑ Β' Βαθμού (Περιφέρειες), διαχρονικά επίσης, έχουν τον θεσμικό ρόλο του στρατηγικού σχεδιασμού, της πολιτικής εποπτείας και της οικονομικής διαχείρισης των Περιφερειακών ΕΠ. Στο πλαίσιο, ωστόσο, της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, κατέστη εφικτή για πρώτη φορά η δυνατότητα των ΟΤΑ Α' Βαθμού (Δήμοι) να αναλάβουν κάποιες από τις ευθύνες/αρμοδιότητες διαχείρισης των πόρων του ΕΣΠΑ, που παραδοσιακά τις ασκούν οι αρμόδιες ΔΑ, ως Ενδιάμεσοι Φορείς/Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης των ΠΕΠ. Αυτός ο ρόλος ενεργοποιείται υποχρεωτικά για τους ΟΤΑ που καθίστανται Αστικές Αρχές, κατά την υλοποίηση των ΟΧΕ-ΒΑΑ, και είναι στη διακριτική ευχέρεια των οικείων ΔΑ να τον ενεργοποιήσουν για τους εμπλεκόμενους ΟΤΑ στις ΟΧΕ, μέσω των οποίων υλοποιούνται οι λοιπές χωρικές στρατηγικές (εκτός αστικού χώρου).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει ότι οι ΟΤΑ (ιδίως οι Δήμοι) μπορούν και πρέπει να αποκτήσουν πιο ενεργό ρόλο στην υλοποίηση των ευρωπαϊκών πολιτικών –όχι μόνο υπό το πρίσμα των τελικών δικαιούχων, αλλά και– ως φορείς διαχείρισης ευρωπαϊκών κονδυλίων. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση συμμετέχει στα Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ ως τελικός δικαιούχος. Ωστόσο, η συμμετοχή της διαφοροποιείται ανάλογα με το πρόγραμμα, αν πρόκειται για τομεακό ή περιφερειακό πρόγραμμα, και ανάλογα με τις δυνατότητές της (Kotios et al., 2012, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2013). Διαφορετικές

δυνατότητες έχουν οι μεγαλύτεροι Δήμοι και διαφορετικές οι μικρότεροι. Παράλληλα, νέες δυνατότητες συμμετοχής της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δημιουργούνται με τις Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ). Οι ΟΧΕ ξεκίνησαν την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 και ενισχύονται ακόμη περισσότερο την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ΕΕ, στο πλαίσιο του νέου εργαλείου «Next Generation EU», δανείζεται κεφάλαια για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις κεφαλαιαγορές, έτσι ώστε να χρηματοδοτηθεί η προσπάθεια ανάκαμψης από την κρίση της πανδημίας Covid-19 και προκειμένου να αναβαθμίσει την ανθεκτικότητα των κρατών-μελών στις νέες προκλήσεις μετά την πανδημία. Ουσιαστικά, πρόκειται για το σχεδιασμό και προώθηση μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής της ΕΕ, η οποία με αφορμή την πανδημία, στοχεύει στην ενίσχυση της Ένωσης στους τομείς του ψηφιακού μετασχηματισμού, της διακυβέρνησης, της κλιματικής αλλαγής, της καινοτομίας και ανταγωνιστικότητας, της κυκλικής οικονομίας, της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, στις έξυπνες και βιώσιμες πόλεις κ.ά.²⁰ Οι ΟΤΑ, ακριβώς εξαιτίας της αποστολής τους, βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της υποστήριξης, προστασίας και ανάκαμψης μετά την πανδημία. Η μεταφορά νέων αυξημένων πόρων σε προγράμματα όπως ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, το REACT-EU, το πρόγραμμα Horizon Europe, το InvestEU, η Αγροτική Ανάπτυξη, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, το RescEU κ.ά. θα πρέπει να συμπεριλάβει την ενεργό συμμετοχή των ΟΤΑ τόσο στην επιλογή των δράσεων που θα συγχρηματοδοτηθούν, όσο και στην υλοποίησή τους.

Η ενεργός συμμετοχή των ΟΤΑ στην υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης Και Ανθεκτικότητας θα αποτελέσει τη βάση για την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων, δεδομένου ότι κανένας δεν γνωρίζει τη φύση των αναγκών, την έκταση των προβλημάτων, τους ιδιαίτερους κινδύνους και τις συγκεκριμένες προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι τοπικές κοινωνίες, παρά οι ίδιοι οι εκπρόσωποί τους.

²⁰ https://next-generation-eu.europa.eu/index_el

10.4.2 Θεσμικό πλαίσιο

Πίνακας 19: Το θεσμικό πλαίσιο της ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
Ειδικός Στόχος 5 παρ. ε(i) του ΕΣΠΑ	Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές.
Ειδικός Στόχος 5 παρ. ε(ii) του ΕΣΠΑ	Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και της ασφάλειας σε μη αστικές περιοχές.
Άρθρο 22 του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων	Η ολοκληρωμένη χωρική επένδυση θα πραγματοποιηθεί μέσω ολοκληρωμένων τοπικών χωρικών στρατηγικών αξιοποιώντας τα παρακάτω εργαλεία: <ul style="list-style-type: none"> • Ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις (ΟΧΕ, ΟΧΕ-ΒΑΑ). • Τοπική ανάπτυξη μέσω πρωτοβουλιών των τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ). • Άλλο εθνικό εργαλείο.
ΤΑΠΤΟΚ	Προϋπόθεση είναι οι ομάδες τοπικής δράσης, που αποτελούνται από αντιπροσώπους δημόσιων και ιδιωτικών τοπικών κοινωνικοοικονομικών συμφερόντων, και όπου καμία μεμονωμένη ομάδα συμφερόντων δεν ελέγχει τη λήψη αποφάσεων.
ΕΣΠΑ	Ως Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης, διαχειρίζεται συμφωνημένο πλήθος έργων που ανήκουν στο πεδίο της χωρικής του αρμοδιότητας αναλαμβάνοντας μέρος των αρμοδιοτήτων της Διαχειριστικής Αρχής στην οποία αναφέρεται τελικά. Το εύρος και η φύση των αρμοδιοτήτων προσδιορίζονται στην απόφαση ορισμού του, την οποία εκδίδει ο αρμόδιος Περιφερειάρχης.
Ολοκληρωμένες Στρατηγικές	Μπορούν να περιλαμβάνουν συγκεκριμένο κατάλογο των πράξεων που θα χρηματοδοτηθούν. Ο κατάλογος των πράξεων θα πρέπει να είναι σύμφωνος με τη στρατηγική. Όταν οι στρατηγικές δεν εγκριθούν σε επίπεδο πράξεων, οι αρμόδιες περιφερειακές και τοπικές αρχές συμμετέχουν στην επιλογή των πράξεων. Κατά αντιστοιχία της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, η ελάχιστη απαίτηση για τις περιφερειακές και αστικές αρχές στην επιλογή των έργων είναι ο έλεγχος της συνέπειας των έργων με τη στρατηγική.
Χωρικές Στρατηγικές	Συντάσσονται υπό την ευθύνη των αντίστοιχων αστικών, τοπικών ή άλλων εδαφικών αρχών ή φορέων. Για την κατάρτιση των στρατηγικών οι τοπικοί φορείς συνεργάζονται με τις ΔΑ, για τον ορισμό των παρεμβάσεων και των προτεραιοτήτων του συγκεκριμένου προγράμματος. Οι ΔΑ μπορούν να διαθέσουν πόρους για την προετοιμασία των στρατηγικών.
Στρατηγικές της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027	Δύνανται να στηρίζονται σε υφιστάμενα στρατηγικά κείμενα και στρατηγικές (άρθ. 23 ΚΚΔ). Συστήνεται, όπου είναι εφικτό, οι αρχές να χτίσουν στις υπάρχουσες ολοκληρωμένες τοπικές και χωρικές στρατηγικές στα μοντέλα διακυβέρνησής τους. Οι υφιστάμενες στρατηγικές μπορούν να συμπληρωθούν με πρόσθετη τεκμηρίωση και στοιχεία όπου απαιτείται, να επικαιροποιηθούν (ως προς το περιεχόμενο ή/και τις περιοχές εφαρμογής) και να υποβληθούν από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές στη ΔΑ προς έγκριση.
Διασφάλιση εμπλοκής Δήμων και λοιπών χωρικών εταίρων	Οι ΔΑ έχουν τη δυνατότητα να εκχωρήσουν όλη τη διαδικασία επιλογής σε ένα ενδιάμεσο επίπεδο, δηλαδή σε ΕΦΔ. Εάν ο ρόλος και οι αρμοδιότητες που τους ανατίθεται υπερβαίνουν τη διαδικασία επιλογής πράξεων τότε ο ορισμός τους ως ΕΦΔ είναι υποχρεωτικός. Η ευθύνη για τη συμμόρφωση της διαδικασίας επιλογής πράξεων στις απαιτήσεις των άρθ. 23 και 67 του νέου ΚΚΔ παραμένει στη ΔΑ, ανεξάρτητα από την εμπλοκή των χωρικών αρχών στη διαδικασία επιλογής. Οι χωρικές αρχές πρέπει να επιβεβαιώνουν την αρχή της εταιρικής σχέσης σε τοπικό επίπεδο και να εμπλέκουν τους τοπικούς παράγοντες σε όλα τα επίπεδα των στρατηγικών (σχεδιασμός, υλοποίηση, αξιολόγηση, παρακολούθηση).
Ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη σε 4 κατηγορίες περιοχών	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε αστικές περιοχές που προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού ιστού, τον πολιτισμό και την ασφάλεια. Εφαρμογή ολοκληρωμένων στρατηγικών (ΟΧΕ, ΤΑΠΤΟΚ) στις ορεινές, αγροτικές και παράκτιες περιοχές που στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην προσβασιμότητα και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Εφαρμογή ολοκληρωμένων στρατηγικών στις νησιωτικές περιοχές και συμπλέγματα νησιών που στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην προσβασιμότητα, στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και στην αξιοποίηση των προοπτικών τους. Ολοκληρωμένες στρατηγικές σε περιοχές που εμφανίζουν χωρική και θεματική συνέχεια, με δυνατότητα αξιοποίησης πλουτοπαραγωγικών πόρων και ιδιαίτερων τοπικών χαρακτηριστικών -πολιτιστικών, τοπικής παραγωγής, τουριστικής δραστηριότητας.
Ν. 4914/2022 «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027»	Η επιτελική δομή κάθε υπουργείου συνεργάζεται με τα υπουργεία, τις Περιφέρειες και την ΚΕΔΕ για την αποτύπωση, ιεράρχηση και εξειδίκευση των αναγκών τους σε σχέση με τους τομείς πολιτικής του οικείου υπουργείου (άρθρο 22). Κατά τη διαδικασία εξειδίκευσης των Προγραμμάτων, όταν απαιτείται από τη φύση του έργου ή των δικαιούχων, η Διαχειριστική Αρχή συνεργάζεται με την ΚΕΔΕ για τα Τομεακά Προγράμματα και με τις ΠΕΔ για τα Περιφερειακά Προγράμματα (άρθρο 35). Σε κάθε Περιφέρεια συγκροτείται Περιφερειακή Επιτροπή Αναπτυξιακού Σχεδιασμού (ΠΕΑΣ), η οποία λειτουργεί ως υποεπιτροπή της Επιτροπής Παρακολούθησης του Περιφερειακού Προγράμματος (άρθρο 64). Η ΕΕΤΑΑ ασκεί καθήκοντα δικαιούχου ενεργειών τεχνικής βοήθειας και καταρτίζει και εκτελεί προγράμματα ενεργειών τεχνικής βοήθειας στο πλαίσιο του Προγράμματος «Τεχνική Βοήθεια και Υποστήριξη Δικαιούχων» (άρθρο 43). Η ΚΕΔΕ, με την επιστημονική και τεχνική υποστήριξη της ΕΕΤΑΑ και πόρους από την τεχνική βοήθεια, δύναται να παρέχει συστηματική και οριζόντια υποστήριξη στους Δήμους και τους Ενδιάμεσους Φορείς που έχουν την ευθύνη υλοποίησης των ΟΧΕ – ΒΑΑ.

10.4.3 Υφιστάμενη κατάσταση – Κρίσιμα ζητήματα

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, αντί να αποτελεί την εμπροσθοφυλακή στην υλοποίηση των προγραμμάτων, βρίσκεται συχνά σε σχέση υπαγωγής και εξάρτησης από τα υπέρτερα επίπεδα διοίκησης σε κεντρικό ή περιφερειακό επίπεδο. Η σημασία των Δήμων στη διαχείριση του ΕΣΠΑ 2014-2020 αναδεικνύεται από το αριθμό των έργων ΕΣΠΑ που καλούνται να διαχειριστούν, όπου επί συνόλου 6.913 έργων, τα 2.550 αναφέρονται σε κύριους δικαιούχους Δήμους και δημοτικές δομές (36,9%). Από τα 28,3 δισ. ευρώ δημόσιας δαπάνης, στο σύνολο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020, η συμμετοχή των Δήμων και δημοτικών δομών ανέρχεται στα 3,5 δισ. ευρώ που αντιπροσωπεύει το 12,5% του συνόλου (Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2014β).

Η πολυεπίπεδη οργάνωση του συστήματος δεν φαίνεται να περιλαμβάνει ισότιμα και διακριτά τη συμμετοχή των Δήμων σε όλα τα στάδια προγραμματισμού και υλοποίησης του ΕΣΠΑ. Αναφορικά με τη συμμετοχή των Δήμων στις χρηματοδοτήσεις του ΕΣΠΑ (2014-2020), σύμφωνα με σχετική μελέτη του Ινστιτούτου Τοπικής Ανάπτυξης – ΙΤΑ (ΙΤΑ, 2021), εκτιμάται ότι από τα 28,3 δισ. ευρώ δημόσιας δαπάνης του ΕΣΠΑ 2014-2020, η συμμετοχή των Δήμων και των οργανισμών τους ανέρχονταν στα 3,5 δισ. ευρώ, ήτοι στο 12,5% του συνόλου.

Οι ΟΤΑ (τόσο οι Δήμοι, όσο και οι Περιφέρειες) εντάσσονται, διαχρονικά, στον πυρήνα των βασικών τελικών δικαιούχων των ΕΠ της κάθε προγραμματικής περιόδου. Οι επιλέξιμες δαπάνες ανέρχονται στο 2,1 δισ. ευρώ, που αντιστοιχεί στο 15,5% των χρηματοδοτήσεων του Ταμείου και το 63,3% του συνόλου των έργων των Δήμων, ξεπερνώντας, μάλιστα, το εθνικό ποσοστό συμμετοχής του ΕΤΠΑ (57,5%).

Οι ΟΤΑ Β΄ Βαθμού (Περιφέρειες), διαχρονικά επίσης, έχουν τον θεσμικό ρόλο του στρατηγικού σχεδιασμού, της πολιτικής εποπτείας και της οικονομικής διαχείρισης των Περιφερειακών ΕΠ. Σημαντική συνεισφορά προσφέρει το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), το οποίο μέσω των Τομεακών Προγραμμάτων χρηματοδοτεί επιλέξιμες δαπάνες ύψους 910 εκατ. ευρώ, που αντιστοιχεί στο 20,4% των χρηματοδοτήσεων του Ταμείου και το 27,6% του συνόλου των έργων των Δήμων –με έμφαση σε έργα που αφορούν σε δημοτικούς οργανισμούς– υπερβαίνοντας το εθνικό ποσοστό συμμετοχής του ΤΣ (19,1%).

Στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 κατέστη εφικτή για πρώτη φορά η δυνατότητα των ΟΤΑ Α΄ Βαθμού (Δήμοι), να αναλάβουν κάποιες από τις ευθύνες/αρμοδιότητες διαχείρισης των πόρων του ΕΣΠΑ.

Αναφορικά με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), η συνεισφορά του στους δήμους κυμαίνεται στα 280 εκατ. ευρώ υποστηριζόμενων επιλέξιμων

δαπανών, που αντιστοιχεί στο 5,5% της ενισχύσεων του Ταμείου, εμφανίζοντας σημαντικά χαμηλότερο επίπεδο συμμετοχής στις χρηματοδοτήσεις έργων στους δήμους (8,4%), σε σύγκριση με το αντίστοιχο ποσοστό στη χώρα (21,4%). Οι χρηματοδοτήσεις ΕΣΠΑ προς τους δήμους κατευθύνονται, κυρίως, σε κατηγορίες έργων που αφορούν σε περιβαλλοντική προστασία και αναβάθμιση (ΘΣ04 - ΘΣ06) και σε δράσεις κοινωνικής ενδυνάμωσης (ΘΣ09), με τον ρυθμό ολοκλήρωσης δράσεων (μεγαλύτερο ποσοστό νομικών δεσμεύσεων) να επιτυγχάνεται, σε μεγαλύτερο βαθμό, σε στόχους κοινωνικού προσανατολισμού (ΘΣ09 και ΘΣ10).

Με βάση τα παραπάνω προκύπτουν ορισμένα κρίσιμα ζητήματα, τα οποία θα πρέπει να αντιμετωπιστούν, ώστε να βελτιωθεί η συμμετοχή των Δήμων στις δράσεις της πολιτικής συνοχής. Έτσι, για να είναι αποτελεσματικότερη η χρηματοδότηση και υλοποίηση των έργων και δράσεων, θα πρέπει να αποκεντρωθεί και να πλησιάσει, όσο το δυνατόν περισσότερο στις ανάγκες των κατοίκων, βαθύτερη γνώση των οποίων κατέχει ομολογουμένως η Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' Βαθμού. Μετά από μια δεκαετία οικονομικής κρίσης και σημαντικών δημοσιονομικών περικοπών δαπανών που επιβλήθηκαν, οι ΟΤΑ παρουσιάζουν σημαντικές ελλείψεις στη στελέχωση για τη διασφάλιση της κάθετης και της οριζόντιας διαλειτουργικότητας, προκειμένου να διαμορφωθεί η εταιρική σχέση και η συνεργασία τους, ως ισότιμων πυλώνων του ενιαίου διοικητικού συστήματος της χώρας.

Πεδία πολιτικής, όπως η ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη, η μετάβαση των Δήμων σε «έξυπνες» πόλεις και η αποτελεσματική κοινωνική πολιτική αποτελούν τομείς προτεραιότητας για την Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' Βαθμού. Η προσπάθεια της ΕΕΤΑΑ να συμβάλει στην προετοιμασία των Δήμων για κάθε προγραμματική περίοδο εξαντλείται συνήθως στην έκδοση οδηγού για τη συμμετοχή τους και παροχής κατευθύνσεων για την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών μέσων, ενώ η προσπάθεια να συσταθεί και να λειτουργήσει ειδικό σώμα τεχνικών συμβούλων για την ενημέρωση των ΟΤΑ, κυρίως σε θέματα προετοιμασίας και αξιοποίησης των προσκλήσεων των Τομεακών προγραμμάτων και των ΠΕΠ, δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Σύμφωνα με τον κανονισμό της ΕΕ [COM(2018) 375 final 2018/0196(COD)], οι τοπικές, αστικές και εδαφικές αρχές θα πρέπει να συμμετέχουν πιο ενεργά στη διαχείριση των κονδυλίων της ΕΕ και η αύξηση των ποσοστών συγχρηματοδότησης θα ενισχύσει το αίσθημα ευθύνης για τα έργα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ στις Περιφέρειες και τις πόλεις. Η ενίσχυση της διαδημοτικής συνεργασίας, τόσο μέσω προγραμματικών συμβάσεων, όσο και μέσω ομάδων εργασίας, ημερίδων, κοινών δράσεων θα συντελέσει στη μεταφορά τεχνογνωσίας, στη διάχυση της πληροφόρησης και στην ανάδειξη καλών πρακτικών.

10.4.4 Διατύπωση μεταρρυθμιστικών προτάσεων

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτουν μια σειρά αναγκαίων αλλαγών και μεταρρυθμίσεων, που αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα.

Προτάσεις	Εξειδίκευση
Θεσμικές αλλαγές	<ul style="list-style-type: none"> Αποτελεσματική και ουσιαστική συνεργασία των διαχειριστικών και επιτελικών δομών των τομεακών και περιφερειακών προγραμμάτων, αλλά και των υπολοίπων αρχών όπως του Interreg και του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης με τις ΚΕΔΕ, ΠΕΔ και ΕΕΤΑΑ. Θεσμοθέτηση ευέλικτων και λειτουργικών Επιτροπών Παρακολούθησης, προκειμένου να λειτουργούν ως πραγματικά θεσμικά εργαλεία παρακολούθησης (monitoring). Θεσμοθέτηση διαδικασίας χρονοπρογραμματισμού των προσκλήσεων και έγκαιρη ενημέρωση των Δήμων ως δικαιούχων στο νέο ΕΣΠΑ. Συμμετοχή της ΚΕΔΕ και των ΠΕΔ, μέσω της διαβούλευσης, στη διαμόρφωση των προσκλήσεων. Δημιουργία Κεντρικού Οργάνου Κοινωνικού Σχεδιασμού για την Τοπική Αυτοδιοίκηση Α΄ Βαθμού. Η αποστολή του μηχανισμού αυτού θα είναι μελετητικού, επιστημονικού και γνωμοδοτικού χαρακτήρα για την καταγραφή, την αξιολόγηση και την οργάνωση όλων των κοινωνικών δράσεων από Δήμους από το ΕΚΤ+, με την επιδίωξη της αύξησης της αποδοτικότητας, των συνεργειών και των οικονομιών κλίμακας.
Προετοιμασία και σχεδιασμός	<ul style="list-style-type: none"> Συντονισμός του χρονισμού (timing) της εκπόνησης των Πενταετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Δήμων με την εκπόνηση των αντίστοιχων Προγραμμάτων της νέας προγραμματικής περιόδου και διασφάλιση δυναμικής κυλιόμενου αναπτυξιακού προγραμματισμού σε όλα τα ανωτέρω Προγράμματα. Προτυποποίηση του πλαισίου διαβούλευσης και συνεργασίας των Τομεακών προγραμμάτων και των ΠΕΠ με γνώμονα την ενίσχυση της συμμετοχής των Δήμων, κατά τη διαμόρφωση των νέων δράσεων με πόρους των ΕΔΕΤ, όπως και κατά την κατάρτιση των εθνικών και περιφερειακών στρατηγικών (στους τομείς «Εξυπνη Εξειδίκευση», «Ψηφιακή μετάβαση» και «Κοινωνική πολιτική» κ.ά.). Προτυποποίηση του πλαισίου διαβούλευσης και συνεργασίας των Διαχειριστικών Αρχών των ΠΕΠ με την ΚΕΔΕ και των περιφερειακών οργάνων των Δήμων, ειδικότερα στον σχεδιασμό των νέων Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων των ΠΕΠ, στην επιλογή των χωρικών ενοτήτων και των κριτηρίων ένταξης. Αντιμέτωπιση των Δήμων (αστικών αρχών) όχι μόνο ως τελικών δικαιούχων, αλλά ως συνδιαμορφωτών των χωρικών στρατηγικών. Πρόγραμμα δημιουργίας Γραφείων Καινοτομίας στους δήμους για τη στήριξη της καινοτομίας και συντονισμού των δράσεων Έξυπνης πόλης. Καταγραφή των ώριμων και τεκμηριωμένων προτάσεων για έργα υψηλής αναπτυξιακής αξίας από τους Δήμους στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης. Τα έργα θα πρέπει να ιεραρχηθούν βάσει Π/Υ, επιπέδου ωριμότητας και προτεραιότητας για την τοπική ανάπτυξη. Καταγραφή των ώριμων και τεκμηριωμένων προτάσεων για έργα υψηλής αναπτυξιακής αξίας από τους δήμους στο πλαίσιο των διαδικασιών διαβούλευσης των Περιφερειακών Προγραμμάτων Ανάπτυξης (ΠΠΑ 2021-2025). Τα έργα θα πρέπει να ιεραρχηθούν βάσει Π/Υ, επιπέδου ωριμότητας και προτεραιότητας για την τοπική ανάπτυξη. Εντοπισμός και καταγραφή προτάσεων για έργα από τους δήμους, εκτός των ανωτέρω χρηματοδοτικών πλαισίων. Τα έργα θα πρέπει να ιεραρχηθούν βάσει Π/Υ, επιπέδου ωριμότητας και προτεραιότητας για την τοπική ανάπτυξη. Εντοπισμό και καταγραφή προτάσεων για έργα από τους δήμους, τα οποία είχαν υποβληθεί στα ΠΕΠ αλλά και στο Πρόγραμμα 'Αντώνης Τρίτοης' και δεν κατέστη τελικά εφικτή η έγκριση για χρηματοδότηση και υλοποίηση. Τα έργα θα πρέπει να ιεραρχηθούν βάσει Π/Υ, επιπέδου ωριμότητας και προτεραιότητας για την τοπική ανάπτυξη.
Ανθρώπινο δυναμικό	<ul style="list-style-type: none"> Πρόγραμμα εκπαίδευσης και κατάρτισης των στελεχών των Δήμων στη διαχείριση και υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων και δράσεων - Παροχή εργαλείων και οδηγών και ιδίως επικαιροποίησης οδηγιών που αφορούν στην απόκτηση διαχειριστικής ικανότητας από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Συμβολή των Υπουργείων Ανάπτυξης και Εσωτερικών για την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού των υπηρεσιών των Δήμων με εξειδίκευση στη διαχείριση και υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων.
Χρηματοδότηση	<ul style="list-style-type: none"> Πρόβλεψη για δημιουργία διακριτού Ταμείου από το ΠΔΕ, οι πόροι του οποίου θα αξιοποιούνται για τη συνέχιση της χρηματοδότησης πετυχημένων δράσεων τοπικού χαρακτήρα από τους δήμους, στα κενά χρηματοδότησης μεταξύ των Προγραμματικών Περιόδων του ΕΣΠΑ. Πρόγραμμα Οργάνωσης και Λειτουργικού Εκσυγχρονισμού των Δήμων. Ένα πρόγραμμα υπό τον συντονισμό της ΚΕΔΕ, που θα συνδράμει αποφασιστικά στην ενίσχυση της τεχνικής και διαχειριστικής ικανότητας των Δήμων, με έμφαση στην αξιοποίηση των ΤΠΕ. Δημιουργία Μηχανισμού Ωρίμανσης Έργων και Δράσεων, με διακριτή χρηματοδότηση για τους δήμους, για την εκπόνηση των απαραίτητων μελετών ωρίμανσης έργων στα πεδία των «Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων-ΟΧΕ», «οι Δήμοι ως Έξυπνες πόλεις», «Κοινωνική πολιτική», κ.ά. Οι πόροι για smart cities, για τη σύγχρονη διακυβέρνηση των πόλεων, να τεθούν υπό ενιαίο συντονισμό, παρακολούθηση της εφαρμογής και αξιολόγηση των επιπτώσεων από το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης σε συνεργασία με την ΚΕΔΕ.

Προτάσεις	Εξειδίκευση
Υποστήριξη - Συνεργασία	<ul style="list-style-type: none">• Δημιουργία κεντρικού Help Desk, για την παροχή τεχνικής, συμβουλευτικής και νομικής υποστήριξης στους δήμους, βάσει των απαιτήσεων υλοποίησης των έργων ΕΣΠΑ.• Δημιουργία ειδικού υποστηρικτικού μηχανισμού για τους μικρούς, κυρίως ορεινούς και νησιώτικους, δήμους.• Για κάθε Τομεακό Πρόγραμμα (ΤΠ), συμμετοχή της ΚΕΔΕ στην Ομάδα Σχεδιασμού Προγράμματος, καθώς και στις τυχόν ειδικές ομάδες ανά δημόσια πολιτική, με στόχο την ολοκλήρωση των βασικών τεχνικών υποδομών και των δημοτικών κοινωνικών δομών.• Συστηματική ενημέρωση της ΚΕΔΕ από το Υπ. Ανάπτυξης για την πορεία εξέλιξης της εκπόνησης του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.• Δημιουργία Οριζόντιου Εθνικού Δικτύου Διασύνδεσης για τους δήμους, με ενσωμάτωση ολοκληρωμένου Αποθετηρίου Στατιστικών Δεδομένων, για την πρόσβαση των μελών σε ανοικτά λογισμικά, σε διαλειτουργικές ψηφιακές υπηρεσίες και σε θεματικά οργανωμένες βάσεις δεδομένων και τεκμηρίωσης.• Απαραίτητη η συμμετοχή της ΚΕΔΕ στην παρακολούθηση της εκπόνησης των στρατηγικών για την εκπλήρωση των αναγκαίων όρων σε θέματα που σχετίζονται με τις αρμοδιότητες των Δήμων (κοινωνική ένταξη, λύματα, έξυπνες πόλεις κλπ.).• Αναγκαία η συμμετοχή των Περιφερειών και των Δήμων στη διαμόρφωση της αρχιτεκτονικής του Προγράμματος για την Αγροτική Ανάπτυξη.• Καθοριστική συμμετοχή της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον σχεδιασμό και την εφαρμογή του Προγράμματος Δίκαιης Μετάβασης (ειδική αναπτυξιακή ρήτρα, φορολογικό και επενδυτικό καθεστώς, χωρικό σχέδιο, ολοκλήρωση των μεγάλων οδικών, σιδηροδρομικών και αεροπορικών έργων υποδομής κ.ά.).

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Οργάνωση δομών και λειτουργίας ΟΤΑ

11.1 Εισαγωγή

Το ζήτημα της οργανωτικής δομής των ΟΤΑ καλύπτεται θεσμικά από τα δύο κύρια κείμενα που αφορούν τη σύσταση και λειτουργία της αυτοδιοίκησης Α' Βαθμού, και αυτά είναι ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων (Ν. 3463/2006) και ο Νόμος για τον Καλλικράτη (Ν. 3852/2010), καθώς και από τον Ν. 3528/2007, που αναφέρεται στην οργάνωση της εσωτερικής δομής ενός δήμου. Οι Δήμοι –στη μορφή που έχουν από το 2011 και έπειτα– μετρούν ήδη 11 χρόνια λειτουργίας με βάση το νέο θεσμικό πλαίσιο, όντας σε θέση να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα, τις δυσλειτουργίες, τις ασάφειες και εν γένει τις δυσκολίες του εγχειρήματος διοικητικής συνένωσης, σε πολλές περιπτώσεις ετερόκλητων, ανισοβαρών πρώην «καποδιστριακών» ΟΤΑ (Κότιος κ.ά., 2011). Οι Οργανισμοί Εσωτερικής Υπηρεσίας (ΟΕΥ) των ΟΤΑ στις περισσότερες των περιπτώσεων προσπάθησαν και ακολούθησαν τις προδιαγραφές δόμησης-σύνταξης της Ελληνικής Εταιρίας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ), εντούτοις έχουν διαπιστωθεί συγκεκριμένες αδυναμίες τόσο από την πλευρά των Δήμων, όσο και από την πλευρά των υποδειγμάτων-μοντέλων της ΕΕΤΑΑ, ώστε να ανταποκριθούν σε κοινούς κανόνες οργάνωσης (ΕΕΤΑΑ, 2010).

Από εκεί και έπειτα, τα τελευταία χρόνια και σε κάθε περίπτωση κατόπιν των διοικητικών συνενώσεων των Δήμων, έχει προκύψει σωρεία θεσμικών παρεμβάσεων που επηρεάζουν τη λειτουργία και οργάνωση των Δήμων, καθιστώντας την επικαιροποίηση των ΟΕΥ αναγκαία και επιτακτική σε πολλές περιπτώσεις. Επίσης, στο σκέλος της αξιολόγησης των ΟΤΑ δεν έχει υπάρξει ενιαία και καθολική αξιολόγηση της διοικητικής οργάνωσης και λειτουργίας των ΟΤΑ, πλην της πιλοτικής του 2012/13. Στις 24-07-2013, η ΚΕΔΕ αποφάσισε και πρότεινε σ' όλους τους Δήμους να προχωρήσουν σε αξιολόγηση των δομών και υπηρεσιών τους, υλοποιώντας σχετική απόφαση συνεδρίου της.

11.2 Το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο του τομέα «Οργάνωση Δομών και Λειτουργίας»

Η εσωτερική οργάνωση και στελέχωση των Δήμων και η διαχείριση του ανθρωπίνου δυναμικού τους αποτελεί αντικείμενο πολλαπλών θεσμικών παρεμβάσεων. Ιδιαίτερα το πρόγραμμα «Καλλικράτης» επέφερε ριζικές αλλαγές στον εθνικό χάρτη της αυτοδιοίκησης, οι οποίες με τη σειρά τους προκάλεσαν αλλαγές στα οργανογράμματα των ΟΤΑ και στους ΟΕΥ τους, στη βάση των προδιαγραφών της ΕΕΤΑΑ. Στον Πίνακα 20 συνοψίζονται οι βασικότερες νομοθετικές παρεμβάσεις που ρυθμίζουν ζητήματα οργάνωσης δομών και λειτουργιών των Δήμων.

Πίνακας 20: Το θεσμικό πλαίσιο των δομών και της οργάνωσης των Δήμων

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια	
N.2503/1997	Διοίκηση, οργάνωση και στελέχωση της Περιφέρειας – Ρύθμιση θεμάτων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις.	Αναφέρεται στη στελέχωση των ΟΤΑ πρώτου βαθμού (αιρετά όργανα) αλλά και υπηρεσιών τους όπως της ταμειακής υπηρεσίας, των εκπροσώπων τους αλλά και των φορέων που λειτουργικά ανήκουν σε αυτούς (π.χ. παιδικό και βρεφονηπιακό σταθμοί).
N. 3274/2004	Οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού.	Ο Νόμος αναφέρεται αρχικά στη δημιουργία και τη στελέχωση του εθνικού δημοτολογίου και τη λειτουργία του στους δήμους. Στη συνέχεια ορίζεται το πλαίσιο κάλυψης των θέσεων αντιδημάρχων, καθώς και τη συνεργασία με δικηγόρους των Δήμων και των ιδρυμάτων τους και της αντιμισθίας τους.
N. 3584/2007	Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων.	Το άρθρο 10 αναφέρεται στους Οργανισμούς Εσωτερικής Υπηρεσίας - Συγκρότηση Υπηρεσιών. Με τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας καθορίζονται η εσωτερική διάρθρωση των υπηρεσιών σε Γενικές Διευθύνσεις, Διευθύνσεις, Τμήματα, Αυτοτελή Τμήματα και Αυτοτελή Γραφεία, οι αρμοδιότητες τους και οι θέσεις κατά κατηγορίες και κλάδους προσωπικού. Το Β' μέρος του νόμου ασχολείται αντίστοιχα με τις ειδικές κατηγορίες προσωπικού (Γενικοί και Ιδιαίτεροι Γραμματείς, Ειδικό Σύμβουλο και Συνεργάτες), δικηγόροι καθώς και άλλο προσωπικό με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου και αορίστου χρόνου.
N.3528/2007	Κώδικας Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων ΝΠΔΔ.	Σε αυτόν υπάγονται και οι υπάλληλοι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για όσα θέματα δεν ορίζονται σε ειδικές διατάξεις σε άλλες νομοθετικές διατάξεις. Ορίζονται οι σχετικές διατάξεις διορισμού, τα προσόντα και τα κωλύματα, οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των υπαλλήλων όπως και προηγουμένως.
N. 3852/2010	Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης.	Υπηρεσιακές μονάδες Δήμων (άρθρο 97), Υπηρεσία Δόμησης (άρθρο 97α, όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 4876/2021 και τον Ν. 4842/2021), υποστήριξη των Δήμων από τη ΜΟΔ ΑΕ (άρθρο 97β, όπως τροποποιήθηκε από τον Ν. 4555/2018), ειδικό αυτοτελές γραφείο το οποίο υπάγεται απευθείας στον Δήμαρχο για την παροχή διοικητικής βοήθειας (άρθρο 98), ιδρύματα - νομικά πρόσωπα Δήμων και Κοινοτήτων που συνενώνονται (άρθρο 102), σύσταση - συγχώνευση νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (άρθρο 103), σύνδεσμοι Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης που συνενώνονται (άρθρο 104), σύσταση δημοτικού συνδέσμου τεχνικής υπηρεσίας (άρθρο 104α, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 4555/2018 και το Ν. 4829/2021), σύσταση διαβαθμιδικού συνδέσμου Δήμων και Περιφερειών (άρθρο 105), επιχειρήσεις Δήμων (άρθρο 107, όπως τροποποιήθηκε από τον Ν. 4807/2021), επιχειρήσεις των ΟΤΑ Α' Βαθμού που συνενώνονται (άρθρο 108), συγχώνευση κοινωφελών επιχειρήσεων των νέων Δήμων (άρθρο 109), συγχώνευση ανωνύμων εταιριών των νέων Δήμων (άρθρο 110), προσαρμογή λοιπών επιχειρήσεων (άρθρο 111), κρατική εποπτεία των ΟΤΑ (άρθρο 214), αυτοτελής υπηρεσία εποπτείας ΟΤΑ (άρθρο 215), υποχρεωτικός έλεγχος νομιμότητας (άρθρο 225), μετάταξη προσωπικού σε Δήμους (άρθρο 257 και 258).

Θεσμικό πλαίσιο		Σχόλια
N. 4172/2013	Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν. 4046/2012, του Ν. 4093/2012 και του Ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις.	Κατάργηση ειδικότητας σχολικών φυλάκων (άρθρο 80). Κατάργηση θέσεων κλάδου Δημοτικής Αστυνομίας (άρθρο 81). Με τον Ν. 4325/2015, με τα άρθρα 19 παρ.1α, 21 παρ.1 και 21Α ορίζεται ότι: α) Καταργούνται στην Ελληνική Αστυνομία οι θέσεις των πρώην δημοτικών αστυνομικών που συστάθηκαν με την υπ' αριθμ. 6000/2/5250/8-π` από 12.12.2014 με απόφαση του Προϊσταμένου Κλάδου Διοικητικής Υποστήριξης και Ανθρώπινου Δυναμικού/Α.Ε.Α. και επανασυστήνονται αυτοδικαίως οι θέσεις και οι κλάδοι ΠΕ Δημοτικής Αστυνομίας, ΤΕ Δημοτικής Αστυνομίας, ΔΕ Δημοτικής Αστυνομίας και ΥΕ Δημοτικής Αστυνομίας, που είχαν καταργηθεί με την παρ.1 του άρθρου 81 του Ν. 4172/2013.
N. 4369/2016	Εθνικό Μητρώο Επιτελικών Στελεχών Δημόσιας Διοίκησης, βαθμολογική διάρθρωση θέσεων, συστήματα αξιολόγησης, προαγωγών και επιλογής προϊσταμένων (διαφάνεια, αξιοκρατία και αποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διοίκησης) και άλλες διατάξεις.	Σύσταση Εθνικού Μητρώου Επιτελικών Στελεχών Δημόσιας Διοίκησης και εγγραφή σ' αυτό (άρθρα 1 και 2). Σύστημα αξιολόγησης υπαλλήλων (άρθρο 14). Οι εκθέσεις αξιολόγησης των προϊσταμένων διευθύνσεων, αυτοτελών τμημάτων ή αυτοτελών γραφείων καθώς και των υπαλλήλων των υπηρεσιών ΟΤΑ Α' και Β' Βαθμού συντάσσονται από τον Δήμαρχο και τον Περιφερειάρχη αντίστοιχα, εφόσον οι πιο πάνω υπάλληλοι υπάγονται απευθείας σε αυτούς (άρθρο 15). Κριτήρια και διαδικασία αξιολόγησης υπαλλήλων (άρθρο 17). Με τη στοχοθεσία επιδιώκεται η βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της συλλογικής δράσης της διοίκησης, η πληρέστερη εκπλήρωση της αποστολής της υπηρεσίας, και η ανταπόκριση της στις ανάγκες της κοινωνίας (άρθρο 22 - Στοχοθεσία).
N. 4440/2016	Ενιαίο Σύστημα Κινητικότητας στη Δημόσια Διοίκηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, υποχρεώσεις των προσώπων που διορίζονται στις θέσεις των άρθρων 6 και 8 του Ν. 4369/2016, ασυμβίβαστα και πρόληψη των περιπτώσεων σύγκρουσης συμφερόντων και λοιπές διατάξεις.	Οι πολιτικοί διοικητικοί υπάλληλοι, μόνιμοι και με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου που υπηρετούν σε ΟΤΑ υπάγονται στο ΕΣΚ (άρθρο 3). Μετάταξη ή απόσπαση σε υπηρεσίες απομακρυσμένων παραμεθόριων και ορεινών νησιωτικών ΟΤΑ Α' Βαθμού (άρθρο 8). Ψηφιακό Οργανόγραμμα της Δημόσιας Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης (άρθρο 16).
N. 4483/2017	Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ). Ρυθμίσεις σχετικές με την οργάνωση, τη λειτουργία, τα οικονομικά και το προσωπικό των ΟΤΑ. Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας, Μητρώο Πολιτών και άλλες διατάξεις.	Οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης (Δ.Ε.Υ.Α.) αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου της παρ. 4 του άρθρου 252 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΔΚ), έχουν κοινωφελή και μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και διέπονται από τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά από άλλες ειδικές διατάξεις του παρόντος, του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων και του Ν. 3852/2010 (Α' 87) (άρθρο 1). Το Διοικητικό Συμβούλιο της Επιχείρησης και αρμοδιότητές του (άρθρο 2 και 3). Πόροι και τέλη της ΔΕΥΑ (άρθρα 5-10). Θέματα λύσης επιχειρήσεων ΟΤΑ Α' και Β' Βαθμού (άρθρο 15). Ρυθμίσεις σχετικές με τις πολυμετοχικές αναπτυξιακές ανώνυμες εταιρείες ΟΤΑ (άρθρο 16). Συμμετοχή περισσότερων Δήμων σε δημοτικές επιχειρήσεις με ειδικό σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού (άρθρο 19). Ρυθμίσεις για την εύρυθμη λειτουργία των Δημοτικών Περιφερειακών Θεάτρων (άρθρο 22). Ρυθμίσεις για την παροχή διοικητικής υποστήριξης (άρθρο 25). Παροχή κινήτρων σε εργαζομένους από ΟΤΑ ορεινών και νησιωτικών περιοχών (άρθρο 32). Θέματα προσωπικού Δήμων και των Νομικών Προσώπων αυτών (άρθρα 80-107).

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
<p>N. 4555/2018</p> <p>Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής - Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ. Α (Πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι») - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση - Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις.</p>	<p>Συγκρότηση Δήμων: Αντικατάσταση του άρθρου 2 του Ν. 3852/2010 (άρθρο 4). Όργανα διοίκησης Κοινοτήτων: Αντικατάσταση του άρθρου 8 του Ν. 3852/2010 (άρθρο 5). Αντιδήμαρχοι: Αντικατάσταση του άρθρου 59 και τροποποίηση του άρθρου 207 του Ν. 3852/2010 (άρθρο 68). Συγκρότηση και εκλογή Οικονομικής Επιτροπής και Επιτροπής Ποιότητας Ζωής: Αντικατάσταση του άρθρου 74 του Ν. 3852/2010 (άρθρο 76). Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης: Αντικατάσταση του άρθρου 76 του Ν. 3852/2010 (άρθρο 78). Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων: Αντικατάσταση του άρθρου 78 του Ν. 3852/2010 (άρθρο 79). Διοίκηση Κοινοτήτων (άρθρα 80-90). Τα άρθρα 152 έως 174 του Ν. 4555/2018 καταργούνται και επαναφέρονται σε ισχύ τα άρθρα 77 και 179 του Ν. 3852/2010, όπως είχαν τροποποιηθεί με την παράγραφο 2 του Ν. 3966/2011 (Α΄ 118). Όπου στις διατάξεις του Ν. 4555/2018 αναφέρεται Δημοτικός Διαμεσολαβητής ή Περιφερειακός Διαμεσολαβητής, νοούνται ο Συμπαραστάτης του δημότη και της επιχείρησης και ο Περιφερειακός Συμπαραστάτης του πολίτη και της επιχείρησης, αντίστοιχα.</p> <p>Υποστήριξη των Δήμων από τη ΜΟΔ ΑΕ (άρθρο 178). Διαδημοτικός σύνδεσμος τεχνικής υπηρεσίας (άρθρο 180). Υπηρεσία Δόμησης (άρθρο 181). Επέκταση της δυνατότητας συμμετοχής ΟΤΑ Α΄ και Β΄ Βαθμού σε νομικά πρόσωπα αναπτυξιακού χαρακτήρα (άρθρο 182). Συμμετοχή ΟΤΑ Α΄ και Β΄ Βαθμού σε νομικά πρόσωπα με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας ή την αξιοποίηση δημόσιων αγαθών (άρθρο 183). Σύσταση δημοτικών μονομετοχικών ΑΕ λειτουργίας πρατηρίου καυσίμων, για την κάλυψη των αναγκών μικρών νησιωτικών Δήμων (άρθρο 184). Ειδικοί Σύμβουλοι, Επιστημονικοί Συνεργάτες, Ειδικοί Συνεργάτες στους δήμους (άρθρο 213). Ρυθμίσεις ειδικών θεμάτων σχετικών με τη λύση επιχειρήσεων ΟΤΑ Α΄ και Β΄ Βαθμού (άρθρο 220). Διαχείριση των στερεών αποβλήτων στους Δήμους της ηπειρωτικής χώρας - ΦΟΣΔΑ (άρθρα 225-247).</p>
<p>N. 4623/2019</p> <p>Ρυθμίσεις του Υπουργείου Εσωτερικών, διατάξεις για την ψηφιακή διακυβέρνηση, συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις και άλλα επείγοντα ζητήματα.</p>	<p>Συγκρότηση, εκλογή, αρμοδιότητες Οικονομικής Επιτροπής και Επιτροπής Ποιότητας Ζωής, συγκρότηση των διοικητικών συμβουλίων των νομικών προσώπων των ΟΤΑ και των συνδέσμων τους, διοίκηση ΔΕΥΑ, διοίκηση κοινωφελών επιχειρήσεων καταργούμενων Δήμων, συμπαραστάτης του δημότη, προσωπικό ειδικών θέσεων Δήμων (π.χ. Γενικού Γραμματέα, ειδικών συμβούλων και συνεργατών).</p>
<p>N. 4635/2019</p> <p>Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις.</p>	<p>Ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας των ΟΤΑ Α΄ και Β΄ Βαθμού κατά την κατάρτιση και εφαρμογή του προγράμματος ενεργειών Τεχνικής Βοήθειας για το ΕΠΑ, ορισμός μελών στη διοίκηση των νομικών προσώπων των Δήμων (άρθρο 177), διαδικασίες πρόσληψης προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, θέματα προσωπικού Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης (άρθρο 187), κ.ά.</p>
<p>N. 4674/2020</p> <p>Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ρύθμιση ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις.</p>	<p>Σύσταση Αναπτυξιακών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως ανώνυμες εταιρείες ειδικού σκοπού των ΟΤΑ (πολυμετοχικές ή μονομετοχικές σε Δήμους άνω των 50.000 κατοίκων). Οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί διοικούνται από διοικητικό συμβούλιο, το οποίο εκλέγεται από τη γενική συνέλευση των μετόχων, κατά τις διατάξεις του Ν. 4548/2018. Το προσωπικό των Αναπτυξιακών Οργανισμών διακρίνεται σε τακτικό και έκτακτο. Λειτουργούσες αναπτυξιακές εταιρείες των ΟΤΑ και δίκτυα Δήμων ή Περιφερειών, μετατρέπονται σε Αναπτυξιακούς Οργανισμούς.</p> <p>Ανάθεση σύναψης, εποπτείας και επίβλεψης δημοσίων μελετών και έργων από ΟΤΑ που δεν διαθέτουν τεχνική επάρκεια ή τεχνικό προσωπικό. Υποστήριξη Τεχνικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δόμησης των ΟΤΑ. Άμισθοι ειδικοί σύμβουλοι δημάρχων (άρθρο 11).</p> <p>Θέσπιση ειδικού προγράμματος προληπτικής ιατρικής με τίτλο «Πρόληψη στο Σπίτι», το οποίο αποτελεί τμήμα της δημοτικής δομής «Βοήθεια στο Σπίτι» (άρθρο 17). Ειδικοί Σύμβουλοι, Επιστημονικοί Συνεργάτες, Ειδικοί Συνεργάτες των ΟΤΑ (άρθρο 18).</p> <p>Προσλήψεις έκτακτου προσωπικού για την εκτέλεση έργων με αυτεπιστασία και των υδρονόμεων άρδευσης, καθώς και για την αντιμετώπιση κατεπειγουσών ή εποχικών ή πρόσκαιρων αναγκών με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου (άρθρο 49).</p> <p>Νομική υποστήριξη ανθρώπινου δυναμικού δημόσιου τομέα και αιρετών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (άρθρο 52).</p> <p>Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εσωτερικών, ύστερα από σύμφωνη γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ), μπορεί να συστήνεται ανά Περιφέρεια αυτοτελής Ειδική Διαδημοτική Τεχνική Υπηρεσία (ΕΔΙΤΥ) σε επίπεδο γενικής διεύθυνσης για την υποβοήθηση των τεχνικών υπηρεσιών των Δήμων (άρθρο 99).</p>

	Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
N. 4795/2021	<p>Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου του Δημόσιου Τομέα, Σύμβουλος Ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση και άλλες διατάξεις για τη δημόσια διοίκηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.</p>	<p>Με την παρ. 3 του άρθρου 39 του Ν. 4795/2021 θεσμοθετείται νέο πειθαρχικό παράπτωμα στον Κώδικα Δημόσιων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων ΝΠΔΔ (Ν. 3528/2007), το οποίο προστίθεται ως περ. λδ' στην παρ. 1 του άρθρου 107 του εν λόγω Κώδικα και έχει ως εξής: «λδ) οποιαδήποτε πράξη κατά της γενετήσιας ελευθερίας, καθώς και ειδικότερα η προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας άλλου προσώπου ή και οποιαδήποτε πράξη οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, εντός και εκτός υπηρεσίας. Επιβαρυντική περίπτωση αποτελεί η τέλεση των πράξεων αυτών σε βάρος ανηλίκων ή και η τέλεση των πράξεων αυτών από υπαλλήλους κατά κατάχρηση των υπηρεσιακών τους καθηκόντων».</p> <p>Με την παρ. 4 του άρθρου 39 του Ν.4795/2021 τροποποιείται το πρώτο εδάφιο της περ. (η) της παρ. 1 του άρθρου 109 του Κώδικα Δημόσιων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων ΝΠΔΔ (Ν. 3528/2007), ως προς τα παραπτώματα για τα οποία μπορεί να επιβληθεί η ποινή της οριστικής παύσης, και προβλέπεται πλέον ότι 2 η ποινή της οριστικής παύσης μπορεί να επιβληθεί και για το θεσπισθέν με τον εν λόγω νόμο πειθαρχικό παράπτωμα της περ. (λδ) της παρ. 1 του αρ. 107 του ΥΚ.</p>
N. 4876/2021	<p>Ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού Covid-19 και την προστασία της δημόσιας υγείας και άλλες επείγουσες διατάξεις.</p>	<p>Σύσταση, στελέχωση και λειτουργία Υπηρεσιών ή Τμημάτων Δόμησης στους δήμους (άρθρο 103).</p>

11.3 Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα

Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα των ΟΤΑ, καθώς και οι πρόσφατες αξιολογήσεις ορισμένων εξ αυτών, σε συνδυασμό με την επιστημονική έρευνα, κατέδειξαν ορισμένα τυπικά προβλήματα και προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι περισσότεροι ΟΤΑ της χώρας μας, η αντιμετώπιση των οποίων καθιστά αναγκαία την προσαρμογή των δομών και των υπηρεσιών τους. Ως τα σημαντικότερα οργανωσιακά προβλήματα και οι μεγαλύτερες προκλήσεις καταγράφηκαν (Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Κέντρο Ερευνών 2014γ, 2014δ και 2014ε):

- Η υποστελέχωση. Η μεταφορά αρμοδιοτήτων και η δημιουργία νέων δομών στους ΟΤΑ δεν συνοδεύεται από αντίστοιχη αύξηση των ανθρώπινων πόρων. Αυτό έχει ως συνέπεια, σε όλους τους ΟΤΑ να παρατηρείται έντονη υποστελέχωση διευθύνσεων, τμημάτων και γραφείων.
- Οι θεσμικές αλλαγές και οι νεότερες πολιτικές αποφάσεις (π.χ. διαθεσιμότητα, κινητικότητα, κατάργηση κατηγοριών ΙΔΑΧ, κατάργηση κενών οργανικών θέσεων, οικονομική διαχείριση και έλεγχοι κ.ά.) δεν έλυσαν το πρόβλημα στελέχωσης.
- Η μεγάλη πρόκληση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.
- Ο κατακερματισμός της διαχείρισης προμηθειών.
- Η προσαρμογή στην οικονομική κρίση (οικονομική και κοινωνική).
- Ο κατακερματισμός διεύθυνσης προσόδων στους δήμους.
- Η διαπίστωση της ύπαρξης συναρμοδιοτήτων και επικαλύψεων αρμοδιοτήτων εντός του ΟΤΑ, μεταξύ ΟΤΑ και νομικών προσώπων και μεταξύ νομικών προσώπων.
- Η αδρανοποίηση υπηρεσιών λόγω απασχόλησης συμβασιούχων.
- Τα έλλειμμα συντονισμού των επιμέρους υπηρεσιών μεταξύ τους, αλλά και μεταξύ υπηρεσιών και άλλων φορέων του ΟΤΑ, και η τάση αυτονόμησης και δημιουργίας στεγανών.
- Ο υπερβολικός αριθμός υπογραφών.
- Η έλλειψη προτύπων για το μέγεθος των οργανικών μονάδων και για το εύρος εποπτείας των προϊσταμένων.
- Η απουσία υπηρεσιακής στελέχωσης στην κορυφή της ιεραρχικής πυραμίδας για συντονισμό και παρακολούθηση έργου (π.χ. απουσία Γενικού Διευθυντή ή πρόσληψη μετακλητού Γενικού Γραμματέα), ο δήμαρχος ή ο αντιδήμαρχος σε ρόλο Γενικού Διευθυντή.
- Η έλλειψη προτύπων στελέχωσης και περιγραφών θέσεων εργασίας.

- Οι ανεπαρκείς υποδομές και πόροι για την παραγωγή έργου.
- Η μη αξιοποίηση ευέλικτων μορφών οργάνωσης όπως π.χ. οι ομάδες έργου.
- Ο χαμηλός βαθμός συνεργασιών (διαδημοτικές ή διαβαθμικές συνεργασίες, συνεργασίες με τοπικούς φορείς, συμμετοχή σε δίκτυα πολιτικής ή λειτουργικά δίκτυα, περιορισμένος βαθμός αξιοποίησης των ΣΔΙΤ κ.ά.).
- Η ύπαρξη νομικών προσώπων χωρίς επαρκείς πόρους για τη συντήρηση των δομών τους – ανάγκη για συγχώνευση νομικών προσώπων.
- Το αίτημα της ελληνικής κοινωνίας για διαφάνεια και κοινωνική λογοδοσία της διοίκησης κ.ά.
- Προβλήματα στη διαχείριση και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού – ετεροαπασχόληση.
- Η αξιολόγηση των δομών των ΟΤΑ. Και ενώ η αξιολόγηση των στελεχών των Δήμων, όπως και του συνόλου του δημόσιου τομέα καθιερώθηκε και υλοποιείται ικανοποιητικά, απουσιάζει μια συγκροτημένη πολιτική αξιολόγησης του συνόλου της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας των ΟΤΑ.
- Η έλλειψη τεχνογνωσίας σε εξειδικευμένα και σύγχρονα αντικείμενα τοπικών πολιτικών, με παράλληλα συγκριτικά χαμηλό επίπεδο εξειδίκευσης/δεξιοτήτων μέρους των στελεχών.
- Η έλλειψη αξιολόγησης προσωπικού με ορθολογικά κριτήρια και μεθόδους που διασφαλίζουν την αντικειμενικότητα, γεγονός που επιτείνει την αρνητική στάση των υπαλλήλων στην έννοια της αξιολόγησης.
- Η σώρευση ανθρώπινου δυναμικού με χαμηλά προσόντα ή ασαφές καθεστώς πρόσληψης, που όμως πρέπει να προστατευτεί ή καταναμηθεί σε θέσεις αντίστοιχες των πραγματικών δυνατοτήτων του.
- Η μη συμμετοχή των υπαλλήλων στον προσδιορισμό των στρατηγικών στόχων μιας υπηρεσίας. Οι αποφάσεις αυτές λαμβάνονται από το ανώτατο όργανο διοίκησης και γνωστοποιείται στους προϊσταμένους, οι οποίοι γνωμοδοτούν. Οι υπάλληλοι που καλούνται να υλοποιήσουν τους στόχους δεν συμμετέχουν στην εκπόνηση της στρατηγικής. Μέσω μιας ενεργότερης συμμετοχής τους, ενδεχομένως, η στοχοθεσία να ήταν πιο ρεαλιστική, πιο αποδεκτή και πιο αποτελεσματική (προσέγγιση top-down-bottom-up).
- Η συχνά μη ορθολογική κατανομή ανθρώπινου δυναμικού (θέσεις ανάλογες με προσόντα).
- Οι αδυναμίες στην εφαρμογή σαφών κριτηρίων και διαδικασιών στις κρίσεις θέσεων ευθύνης, παρά τις πρόσφατες προόδους.
- Η έλλειψη αξιολόγησης προσωπικού με ορθολογικά κριτήρια και μεθόδους που διασφαλίζουν την αντικειμενικότητα, γεγονός που επιτείνει την αρνητική στάση των υπαλλήλων στην έννοια της αξιολόγησης.
- Ο έντονος βαθμός εξάρτησης από την πολιτική ηγεσία του δήμου.
- Η συχνά μη ορθολογική κατανομή ανθρώπινου δυναμικού (θέσεις ανάλογες με προσόντα).
- Η δυσχέρεια στην κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού (η κινητικότητα νοείται με την ευρεία έννοιά της: αποσπάσεις-μετατάξεις-διαθέσεις κλπ.).

11.4 Προτάσεις πολιτικής και μεταρρύθμισης

Με βάση τα παραπάνω και προκειμένου οι Δήμοι να εκπληρώνουν την αποστολή τους, θα πρέπει να υπάρξουν αλλαγές, βελτιώσεις και μεταρρυθμίσεις, όπως αυτές καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 21: Προτάσεις μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση των δομών και λειτουργιών των Δήμων

A/A	Προτάσεις	Σχόλια
1.	Ανάπτυξη οργανωτικών μοντέλων κατά κατηγορία Περιφερειών και Δήμων και υλοποίηση οργανωτικών αλλαγών στους Δήμους και τις Περιφέρειες βάσει των μοντέλων αυτών	Προτυποποίηση των διαδικασιών λειτουργίας των δημοτικών και περιφερειακών υπηρεσιών. Για τον σκοπό αυτό είναι σκόπιμο να αξιοποιηθούν εργαλεία και τεχνικές μοντελοποίησης των διαδικασιών λειτουργίας (process modeling).
2.	Λοιπές οργανωτικές βελτιώσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της αποτελεσματικής άσκησης των αρμοδιοτήτων που μεταφέρθηκαν στους ΟΤΑ με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και μετέπειτα. • Ενίσχυση της διοικητικής υποστήριξης των μικρότερων Δήμων, ιδίως των ορεινών και νησιώτικων. • Ενδοδημοτική αποκέντρωση και χωρική αποκέντρωση των δημοτικών υπηρεσιών. • Αποτελεσματικός συντονισμός και επίτευξη συμπληρωματικότητας μεταξύ των δημοτικών υπηρεσιών με τα ΝΠΔΔ και τις δημοτικές επιχειρήσεις. • Προώθηση οριζόντιων μηχανισμών συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών του ΟΤΑ. • Βελτίωση της οργάνωσης των οριζόντιων υπηρεσιών για την καλύτερη υποστήριξη των κάθετων (συνεργασία υπηρεσιών), οι οποίες έχουν ως στόχο την αμεσότερη εξυπηρέτηση των δημοτών. • Καλύτερος συντονισμός της λειτουργίας των μονοπρόσωπων και συλλογικών Οργάνων. • Ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ πολιτικής (αιρετοί) και διοικητικής (υπάλληλοι) εξουσίας, αλλά και διαχωρισμός των ρόλων τους. • Καλύτερη αξιοποίηση και κατανομή του προσωπικού, καθώς και κινητροδότηση που θα κάνει πιο ελκυστική τη στελέχωση, ειδικά απομακρυσμένων Δήμων, όπως των νησιωτικών, ορεινών και παραμεθόριων. • Αξιοποίηση των νέων συστημάτων τεχνολογίας και πληροφορικής.
3.	Αξιολόγηση δομών και λειτουργιών	<ul style="list-style-type: none"> • Ο εντοπισμός των αδυναμιών των ΟΤΑ, η εκτίμηση των μελλοντικών προκλήσεων και ευκαιριών και η διατύπωση προτάσεων προσαρμογής. • Η προσαρμογή στα νέα δεδομένα και στη νέα ιεράρχηση αναγκών (π.χ. ενίσχυση κοινωνικών δομών, τοπική οικονομική ανάπτυξη, απασχόληση). • Η εναρμόνιση δομών και διαδικασιών με τους στρατηγικούς στόχους των ΟΤΑ και τις ιδιαιτερότητές τους (τυπολογία). • Εφαρμογή νέων μεθόδων διοίκησης. • Ο οικονομικός εξορθολογισμός της λειτουργίας των ΟΤΑ. • Οργάνωση των Οικονομικών Υπηρεσιών μέσω της «μοντελοποίησης» διαδικασιών, καθώς και της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού. • Ενοποίηση του συστήματος προμηθειών σε κάθε ΟΤΑ και στη διασφάλιση της διαφάνειας αυτών, με ταυτόχρονη απλοποίηση της σχετικής γραφειοκρατίας και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των αντίστοιχων διαδικασιών. • Ο εντοπισμός και αντιμετώπιση διοικητικών δυσλειτουργιών. • Η αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας. • Η αποκέντρωση και αυτοματοποίηση παροχής υπηρεσιών προς τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις ΜΚΟ – ηλεκτρονική διακυβέρνηση. • Η ενίσχυση της διαφάνειας με τη δημιουργία διεύθυνσης εσωτερικού ελέγχου. • Η συνεχής προσαρμογή των ΟΕΥ λόγω της κατάργησης οργανικών θέσεων, αλλά και λόγω της δημιουργίας νέων δομών.

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Πόροι προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση

12.1 Εισαγωγή - Ζητήματα προς διερεύνηση

Η πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση, μετά και το πέρας μιας σειράς νομοθετικών μεταρρυθμίσεων με τις αντίστοιχες μεταβολές στη δομή της δημόσιας διοίκησης και στις σχετικές αρμοδιότητες, βιώνει διαχρονικά σημαντικό ζήτημα περιορισμένης διαθεσιμότητας οικονομικών πόρων, ώστε να ανταποκριθεί ολοκληρωμένα, τόσο στις θεσμικές της υποχρεώσεις απέναντι στους δημότες, όσο και στην υλοποίηση του κατάλληλου στρατηγικού οράματος για την εκάστοτε τοπική κοινωνία. Βασική έγνοια είναι η ανακοπή της υφιστάμενης τάσης, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα των διευρυμένων ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών ευκαιριών που αναπτύσσονται.

Διαχρονικό ζητούμενο για την Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' Βαθμού ώστε να αποκτήσει την ικανότητα (capacity) να συμμετέχει ουσιαστικά και με προστιθέμενη αξία στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων της χώρας στα επιμέρους στρατηγικά πλαίσια, είναι η ενίσχυση της χρηματοδοτικής δυνατότητας των Δήμων να ωριμάζουν έργα και δράσεις αλλά και να υλοποιούν τα επιχειρησιακά τους προγράμματα, με δεδομένη την αμεσότερη και βαθύτερη γνώση των αναγκών της τοπικής κοινωνίας. Το μείζον πρόβλημα που ταλανίζει επί μακρόν τους ΟΤΑ της χώρας μας είναι αυτό της κατανομής των πόρων μεταξύ των τριών επιπέδων διακυβέρνησης και, κυρίως, αυτό της εξάρτησης της αυτοδιοίκησης από την κεντρική διοίκηση. Στο κείμενο που ακολουθεί γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής της υφιστάμενης κατάστασης και της διατύπωσης προτάσεων βελτίωσης.

12.2 Θεσμικό πλαίσιο

Τα θεμελιώδη κείμενα και οι βασικοί νόμοι που διέπουν τα οικονομικά των Δήμων, καταγράφονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 22: Το θεσμικό πλαίσιο των οικονομικών των Δήμων

Θεσμικό Πλαίσιο	Σκόλια
Σύνταγμα	<p>«Το κράτος λαμβάνει τα νομοθετικά, κανονιστικά και δημοσιονομικά μέτρα που απαιτούνται για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας και των πόρων που είναι αναγκαίοι για την εκπλήρωση της αποστολής και την άσκηση των αρμοδιοτήτων των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης με ταυτόχρονη διασφάλιση της διαφάνειας κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την απόδοση και κατανομή μεταξύ των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των φόρων ή τελών που καθορίζονται υπέρ αυτών και εισπράττονται από το Κράτος. Κάθε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από κεντρικά ή περιφερειακά όργανα του Κράτους προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση συνεπάγεται και τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τον καθορισμό και είσπραξη τοπικών εσόδων απευθείας από τους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης».</p>
Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτονομίας του Συμβουλίου της Ευρώπης (1985)	<p>«Οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν δικαίωμα, στα πλαίσια της εθνικής οικονομικής πολιτικής, σε έσοδα (πόρους) ίδια, επαρκή, τα οποία μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Οι οικονομικοί πόροι των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να είναι ανάλογοι με τις αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα ή τον νόμο.</p> <p>Ένα μέρος τουλάχιστον των οικονομικών πόρων των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να προέρχεται από τοπικούς φόρους και τέλη, για τους οποίους έχουν το δικαίωμα να καθορίζουν το ύψος (συντελεστή), μέσα στα όρια του νόμου.</p> <p>Τα οικονομικά συστήματα στα οποία βασίζονται οι πόροι που διαθέτουν οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να είναι επαρκούς, ποικίλης και εξελικτικής φύσης, για να τους επιτρέπεται να παρακολουθούν, όσο είναι δυνατό στην πρακτική, την πραγματική εξέλιξη του κόστους άσκησης των αρμοδιοτήτων τους.</p> <p>Η προστασία των οικονομικά πιο αδύνατων οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης απαιτεί τη θέσπιση διαδικασιών ίσης οικονομικής κατανομής ή ισοδύναμων μέτρων, που αποσκοπούν στη διόρθωση (θεραπεία) των συνεπειών της άνιση κατανομής των σημαντικών χρηματοδοτικών πηγών καθώς και των βαρών τα οποία επωμίζονται.</p> <p>Οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να εκφράζουν τη γνώμη τους κατάλληλο τρόπο για τους τρόπους απόδοσης σε αυτούς των ανακατανεμόμενων εσόδων.</p>
N. 1850/1989 Κύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτονομίας	<p>Στο μέτρο του δυνατού, οι επικορηγήσεις που χορηγούνται στους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν πρέπει να προορίζονται για τη χρηματοδότηση ειδικών σχεδίων. Η παροχή επικορηγήσεων δεν πρέπει να θίγει τη βασική ελευθερία της πολιτικής των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στο δικό τους τομέα αρμοδιότητας.</p> <p>Για να χρηματοδοτούν τις δαπάνες επένδυσής τους, οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να έχουν πρόσβαση, σύμφωνα με τον νόμο, στην εθνική αγορά κεφαλαίων».</p> <p>Το άρθρο 9 αναφέρει:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Στο πλαίσιο της εθνικής οικονομικής πολιτικής, οι ΟΤΑ δικαιούνται επαρκείς ίδιους πόρους τους οποίους μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. 2. Οι οικονομικοί πόροι των ΟΤΑ πρέπει να είναι ανάλογοι με τις αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα ή τον νόμο. 3. Τουλάχιστον ένα μέρος των οικονομικών πόρων των ΟΤΑ πρέπει να προέρχεται από τοπικούς φόρους και τέλη, το ύψος των οποίων έχουν το δικαίωμα να καθορίζουν οι ΟΤΑ εντός των ορίων του νόμου. 4. Τα χρηματοδοτικά συστήματα στα οποία στηρίζονται οι πόροι που διαθέτουν οι ΟΤΑ πρέπει να είναι επαρκώς ποικιλόμορφα και δυναμικά, προκειμένου οι εν λόγω οργανισμοί να είναι σε θέση να ακολουθούν, όσο είναι δυνατό στην πράξη, την πραγματική εξέλιξη του κόστους που προκύπτει από την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. 5. Η προστασία των οικονομικά ασθενέστερων ΟΤΑ απαιτεί την εφαρμογή διαδικασιών χρηματοοικονομικής εξίσωσης ή ισοδύναμων μέτρων που αποσκοπούν στην εξάλειψη των επιδράσεων από την άνιση κατανομή των δυναμικών πηγών χρηματοδότησης καθώς και από τα βάρη τα οποία επωμίζονται. Τέτοιου είδους διαδικασίες ή μέτρα δεν πρέπει να περιορίζουν την ελευθερία επιλογής των ΟΤΑ στο πεδίο αρμοδιότητάς τους. 6. Πρέπει να διεξάγονται, καταλλήλως, διαβουλεύσεις με τους ΟΤΑ σε ό,τι αφορά τους τρόπους με τους οποίους τους αποδίδονται οι ανακατανεμόμενοι πόροι. 7. Στο μέτρο του δυνατού, οι επικορηγήσεις προς τους ΟΤΑ δεν πρέπει να διατίθενται για τη χρηματοδότηση συγκεκριμένων έργων. Η παροχή επικορηγήσεων δεν πρέπει να θίγει τη θεμελιώδη ελευθερία των ΟΤΑ όσον αφορά την πολιτική που ασκούν στο πεδίο αρμοδιότητάς τους. 8. Οι ΟΤΑ πρέπει, κατά τον νόμο, να έχουν πρόσβαση στην εθνική αγορά κεφαλαίων, προκειμένου να χρηματοδοτούν τις επενδυτικές τους δαπάνες.

Θεσμικό Πλαίσιο	Σχόλια
<p>Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας</p> <p>N. 3852/2010 (Καλλικράτης), όπως τροποποιήθηκε με την παρ.6, άρθρο 13 Ν. 4223/2013, με την παρ.12 άρθρο 9 Ν. 4071/2012, με την παρ.1 άρθρο 229 Ν. 4635/2019</p>	<p>Ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας (Ν. 3463/2006) διακρίνει τα έσοδα των Δήμων και των Κοινοτήτων σε τακτικά και έκτακτα. Εκτός της γενικής τους διάκρισης, τα έσοδα διακρίνονται, με κριτήριο την προέλευσή τους σε γενικά ή ανειδίκευτα, ανταποδοτικά, ειδικευμένα και έκτακτα.</p> <p>Το Άρθρο 259 του Ν. 3852/2010 (Καλλικράτης) προσδιορίζει τους ΚΑΠ των Δήμων της χώρας. Ειδικότερα, αναφέρει ότι:</p> <p>1. Οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ) των Δήμων προέρχονται από τις παρακάτω πηγές εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού:</p> <p>α) τον Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (ΦΕΦΝΠ) σε ποσοστό 20% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού,</p> <p>β) τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) σε ποσοστό 12% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού,</p> <p>γ) τον Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) σε ποσοστό 11,3% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού.</p> <p>3. Τα έσοδα της παραγράφου 1 του παρόντος εγγράφονται στον Τακτικό Προϋπολογισμό και κατατίθενται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, σε λογαριασμό με τίτλο «Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι των Δήμων». Ποσοστό μέχρι ένα τρίτο (1/3) των εσόδων της περίπτωσης α' αυτής, διατίθεται για την κάλυψη επενδυτικών δαπανών των Δήμων, ενώ τα λοιπά έσοδα της παραγράφου 1, διατίθενται προς κάλυψη λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών των Δήμων.</p> <p>Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, μεταφέρονται στον Τακτικό Προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών οι πιστώσεις που έχουν προβλεφθεί στον προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων οικονομικού έτους 2012 για την απόδοση του ενός τρίτου (1/3) των εσόδων της περίπτωσης α' της ανωτέρω παραγράφου.</p> <p>4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομικών, η οποία εκδίδεται κατ' έτος ύστερα από γνώμη προς Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ), καθορίζονται το ύψος των εσόδων που προορίζονται για την κάλυψη επενδυτικών, καθώς και λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών των Δήμων, προς τα κριτήρια και η διαδικασία κατανομής προς, επί τη βάση ιδίως των δημογραφικών γεωμορφολογικών, διοικητικών, οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών εκάστου. Στα χαρακτηριστικά αυτά συνεκτιμάται το στοιχείο προς διοικητικής υποστήριξης που παρέχεται από δήμο προς εξυπηρέτηση λειτουργικών αναγκών άλλων Δήμων και σταθμίζονται ιδιαίτερα οι πάγιες ανάγκες εξυπηρέτησης των νησιωτικών και ορεινών Δήμων.</p> <p>4Α. Οι πιστώσεις από τους κεντρικούς αυτοτελείς πόρους, με τους οποίους επιχορηγούνται οι Δήμοι, για την κάλυψη επενδυτικών αναγκών τους (πρώην ΣΑΤΑ), προορίζονται κάθε έτος για την εκτέλεση έργων και την πραγματοποίηση δράσεων, στο σύνολο καταρχήν των Κοινοτήτων, εκάστου εξ αυτών, με την επιφύλαξη έργων, προμηθειών, μελετών και λοιπών δράσεων που υλοποιούνται μέσω χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, ή σε βάρος των παραπάνω πιστώσεων ή ιδίων πόρων, αλλά αφορούν περισσότερες της μίας Κοινότητες. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, καθορίζονται η διαδικασία, τα κριτήρια, το ποσοστό επιμερισμού των ανωτέρω πιστώσεων στις Κοινότητες, ο τρόπος αναπλήρωσης των αναλογούντων ποσών σε περίπτωση εκκώρυξης, ενεχυρίσας ή δέμευσης με οποιονδήποτε τρόπο των προς επιμερισμό πιστώσεων.</p> <p>5. Η απόδοση των ανωτέρω εσόδων από τον Τακτικό Προϋπολογισμό γίνεται με ισόποσες μηνιαίες προκαταβολές, βάσει των προεκτιμώμενων εσόδων του και η τελική εκκαθάριση γίνεται με βάση τα απολογιστικά στοιχεία εσόδων του αντίστοιχου οικονομικού έτους. Η κατανομή των εσόδων της προηγούμενης παραγράφου στους δικαιούχους γίνεται με αποφάσεις του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.</p> <p>6. Με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, καθορίζονται τα κριτήρια για κάθε μορφής έκτακτη επιχορήγηση των Δήμων.</p>
<p>N. 3986/2011 Νόμος υπ' αριθ.3986 Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 44 Ν. 5000/2022</p>	<p>Σύμφωνα με το Άρθρο 38, παρ. 4:</p> <p>4. Το συνολικό ποσό των προβλεπόμενων στα άρθρα 259 και 260 του Ν. 3852/2010 Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (ΚΑΠ) των Δήμων και Περιφερειών μειώνεται κατά το ποσό απόδοσης των περιλαμβανομένων στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής παρεμβάσεων, που αφορούν τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το συνολικό ποσό που μεταβιβάζεται κατ' έτος, σύμφωνα με τα άρθρα 259 και 260 του Ν. 3852/2010, από τον Τακτικό Προϋπολογισμό στους Δήμους και τις Περιφέρειες δεν μπορεί να υπερβαίνει τα τρία δισεκατομμύρια πεντακόσια είκοσι οκτώ εκατομμύρια (3.528.000.000) ευρώ.</p>

Θεσμικό Πλαίσιο	Σχόλια
<p>N. 4555/2018 (Κλεισθένης)</p>	<p>Άρθρο 182 - Έννοια, περιεχόμενο και τρόπος καθορισμού ανταποδοτικών τελών. Η παρ. 1 του άρθρου 1 του Ν. 25/1975 (Α' 74) τροποποιείται ως εξής: «Το ενιαίο ανταποδοτικό τέλος καθαριότητας, φωτισμού και πρασίνου επιβάλλεται σε κάθε ακίνητο που βρίσκεται εντός της διοικητικής Περιφέρειας των Δήμων και προορίζεται αποκλειστικά για την κάλυψη των πάσης φύσης δαπανών που αφορούν την παροχή των υπηρεσιών της αποκομιδής και διαχείρισης των απορριμμάτων, του ηλεκτροφωτισμού των οδών, των πλατειών και του συνόλου των κοινόχρηστων χώρων, των υπηρεσιών συντήρησης του πρασίνου, καθώς και κάθε άλλης παγίως παρεχόμενης υπηρεσίας από τους δήμους που σχετίζεται ή είναι συναφής με αυτές. Η παρ. 4 του άρθρου 1 του Ν. 25/1975 τροποποιείται ως εξής: «Οι συντελεστές του ενιαίου ανταποδοτικού τέλους, που καθορίζονται με την απόφαση της παραγράφου 1 διακρίνονται σε γενικούς και ειδικούς συντελεστές [...]». Άρθρο 183 - Κριτήρια κατανομής Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (ΚΑΠ). Οι παρ. 5 και 6 του άρθρου 25 του Ν. 1828/1989 (Α' 2) τροποποιούνται ως εξής: «5. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομικών, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση της ΚΕΔΕ καθορίζονται τα κριτήρια και η διαδικασία κατανομής των εσόδων που εγγράφονται στον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων και στον τακτικό προϋπολογισμό [...]». Η παρ. 7 του άρθρου 2 του Ν. 4038/2012 (Α' 14) τροποποιείται ως εξής: «Τα έσοδα της παραγράφου 1 του άρθρου 259 του Ν. 3852/2010 (Α' 87) εγγράφονται στον τακτικό προϋπολογισμό και κατατίθενται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων σε λογαριασμό με τίτλο «Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι των Δήμων. Ποσοστό μέχρι ένα τρίτο (1/3) των εσόδων της περίπτωσης α' της ανωτέρω παραγράφου διατίθεται για την κάλυψη επενδυτικών δαπανών των Δήμων [...]». Άρθρο 184 - Τροποποίηση άρθρου 259 του Ν. 3852/2010. Η παρ. 4 του άρθρου 259 του Ν. 3852/2010 τροποποιείται ως εξής: «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομικών, η οποία εκδίδεται κατ' έτος ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ), καθορίζονται το ύψος των εσόδων που προορίζονται για την κάλυψη επενδυτικών, καθώς και λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών των Δήμων, όπως επίσης τα κριτήρια και η διαδικασία κατανομής τους, επί τη βάση των κριτηρίων της παρ. 5 του άρθρου 25 του Ν. 1828/1989». Στο άρθρο 259 προστίθεται παράγραφος 4Α ως εξής: 4Α. Οι πιστώσεις από τους ΚΑΠ, με τους οποίους επικορηγούνται οι Δήμοι, για την κάλυψη επενδυτικών αναγκών τους (πρώην ΣΑΤΑ), προορίζονται κάθε έτος για την εκτέλεση έργων και την πραγματοποίηση δράσεων, στο σύνολο κατ' αρχήν των Κοινοτήτων, έκαστου εξ αυτών, με την επιφύλαξη τυχόν έργων, προμηθειών, μελετών και λοιπών δράσεων που υλοποιούνται μέσω χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, ή σε βάρος των παραπάνω πιστώσεων ή ιδίων πόρων, αλλά αφορούν περισσότερες της μίας Κοινότητες [...]. Άρθρο 185 - Τροποποίηση άρθρου 260 του Ν. 3852/2010. Η παρ. 5 του άρθρου 260 του Ν. 3852/2010 τροποποιείται ως εξής: «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομικών, ύστερα από γνώμη της Ένωσης Περιφερειών, καθορίζεται επί του συνόλου των Κ.Α.Π. το ποσοστό που προορίζεται για την κάλυψη λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών των Περιφερειών, το ποσοστό που προορίζεται για την κάλυψη επενδυτικών δαπανών αυτών, ποσοστό που αποτελεί έσοδο της Ένωσης Περιφερειών, καθώς και ο τρόπος και η διαδικασία κατανομής των ποσών που αναλογούν στα ανωτέρω ποσοστά. Για την κατανομή των ΚΑΠΗ ΑΝ στις περιφέρειες λαμβάνονται υπόψη τα κριτήρια της παρ. 5 του άρθρου 25 του Ν. 1828/1989, καθώς και η άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων». Άρθρο 190 - Διευκόλυνση της είσπραξης ιδίων εσόδων των ΟΤΑ. Στο άρθρο 17 του Ν. 2130/1993 προστίθεται παράγραφος 9 ως εξής: «Οι υπόχρεοι σε καταβολή τέλους παρεπιδημούντων ή τέλους επί των ακαθαρίστων εσόδων, εφόσον υπόκεινται σε ΦΠΑ, δύνανται να υποβάλλουν την προβλεπόμενη από την κείμενη νομοθεσία δήλωση, μέσω της ηλεκτρονικής εφαρμογής «ΤΑΧΙΣnet» του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, ταυτόχρονα με την υποβολή δήλωσης ΦΠΑ [...]».</p>
<p>N. 5003/2022</p>	<p>Σύμφωνα με το άρθρο 93: Η προβλεπόμενη στην παρ. 5 του άρθρου 259 και στην παρ. 7 του άρθρου 260 του Ν. 3852/2010 (Α' 87) τελική εκκαθάριση της απόδοσης των εσόδων στους ΟΤΑ από τον τακτικό προϋπολογισμό, με βάση τα απολογιστικά στοιχεία εσόδων του αντίστοιχου έτους, δεν εφαρμόζεται για τα έτη 2016 και εφεξής και για όσο χρόνο ισχύει η παρ. 4 του άρθρου 38 του Ν. 3986/2011 (Α' 152). Ως τελικές αποδόσεις εσόδων από τον τακτικό προϋπολογισμό στους ΟΤΑ στα αντίστοιχα οικονομικά έτη, λογίζονται τα ποσά που αποδόθηκαν με προκαταβολές βάσει των προεκτιμώμενων εσόδων ανά έτος.</p>
<p>Η 19913/ ΔΠΔΣ/15.02.2022 εγκύκλιος του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και το 15361/8.3.2022 έγγραφο του Υπ. Εσωτερικών</p>	<p>Οι Δήμοι, οι περιφέρειες και τα λοιπά νομικά πρόσωπα του υποτομέα των ΟΤΑ, με ευθύνη των Προϊσταμένων Οικονομικών Υπηρεσιών, υποχρεούνται να υποβάλουν μεσοπρόθεσμες προβλέψεις εσόδων και δαπανών στο ΥΠΕΣ (https://aftodioikisi.ypes.gr), στο πλαίσιο της κατάρτισης του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος της Γενικής Κυβέρνησης.</p>

12.3 Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα

Στη χώρα μας τις τελευταίες δεκαετίες, όπως έχει αναφερθεί, έχουν λάβει χώρα σημαντικές διοικητικές μεταρρυθμίσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Παρά τις σημαντικές αλλαγές και βελτιώσεις, οι παραπάνω μεταρρυθμίσεις χαρακτηρίζονται από σημαντικές ελλείψεις και αδυναμίες στο επίπεδο απόδοσης ικανών χρηματοδοτικών πόρων, ειδικότερα (Κότιος, 2011, Θεοδώρου, 2014, Γεωργάκης, 2015).

- Οι μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις στερούντο μιας ξεκάθαρης φιλοσοφίας για χειραφέτηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τη διασφάλιση της ουσιαστικής διοικητικής αυτοτέλειάς τους. Το κεντρικό κράτος συνεχίζει να σφικταγκαλιάζει τους ΟΤΑ. Οι μεταρρυθμίσεις είναι κατά κανόνα παρεμβάσεις εκ των άνω προς τα κάτω, ενώ εξακολουθούν να υφίστανται χωρικές στρεβλώσεις. Η συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα συνολικά έσοδα και στις συνολικές δαπάνες του δημοσίου τομέα είναι, με απόσταση, η χαμηλότερη στην ΕΕ. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 2016 το ποσοστό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις συνολικές δαπάνες του Γενικού Κράτους ανέρχονταν σε 6,98% (μέσος όρος στην ΕΕ: 23,31%), ενώ το ποσοστό της στα συνολικά έσοδα του Γενικού Κράτους ήταν 2,94% (μέσος όρος στην ΕΕ: 12,64%).²¹ Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, η κατάσταση αυτή παρέμεινε αμετάβλητη και κατά τα έτη 2019 και 2020.²²
- Δεν υπήρξε πρόβλεψη για μια συνολική, εναρμονισμένη και ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση όλων των βαθμίδων της διοίκησης, στη βάση των αρχών της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Λόγω του αποσπασματικού τους χαρακτήρα εξακολουθούν να υπάρχουν στην Ελληνική δημόσια διοίκηση υπερ-ρύθμιση, επικαλύψεις, κενά και συγκρούσεις αρμοδιοτήτων. Δεν προβλέφθηκαν νέα καινοτόμα χρηματοδοτικά εργαλεία, ούτε ένα οριζόντιο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του ΕΣΠΑ για την Τοπική Αυτοδιοίκηση.
- Η ανακατανομή των αρμοδιοτήτων δεν συνοδεύτηκε από ανάλογη ανακατανομή των πόρων. Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι με το Πρόγραμμα Καλλικράτης μεταφέρθηκαν στους δήμους περισσότερες από 220 αρμοδιότητες, χωρίς να υπάρξει αύξηση της χρηματοδότησής τους (Γεωργάκης, 2015). Αντιθέτως, λόγω των πολιτικών δημοσιονομικής προσαρμογής μετά το 2010, οι Δήμοι υπέστησαν σημαντικές περικοπές στα έσοδά τους.

²¹ https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2021/01/OTA_enfia_V9.pdf και https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Government_finance_statistics_-_revenue_and_expenditure_by_subsector_of_general_government#Share_of_subsectors_in_general_government_total_revenue_and_total_expenditure

²² <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/0aa564d3-en.pdf?expires=1674939687&id=id&accname=guest&checksum=30DAA9805F287C9A33328D5B9CF185FD>

Επίσης, λόγω της περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής, δεν υλοποιήθηκε ποτέ το Πρόγραμμα «ΕΛΛΑΔΑ», το οποίο προβλέπονταν να υποστηρίξει οικονομικά τους νέους Δήμους (Κοινωνικό Πολύκεντρο, 2014). Η μεταφορά των νέων αρμοδιοτήτων δεν υποστηρίχθηκε ούτε από την πρόσληψη του απαραίτητου εξειδικευμένου προσωπικού. Για παράδειγμα, η άσκηση νέων αρμοδιοτήτων και η λειτουργία νέων υπηρεσιών όπως της πολεοδομίας, της πρόνοιας, του αγροτικού γραφείου κλπ. απαιτούν χρηματοδότηση, προσωπικό με τεχνογνωσία, καθώς και κατάλληλες υποδομές και εξοπλισμούς, που οι Δήμοι δεν διέθεταν. Η οριοθέτηση των νέων Δήμων δεν βασίστηκε σε ορθολογικά κριτήρια, με αποτέλεσμα να λάβει χώρα μια αυθαίρετη άθροιση ανόμοιων χώρων ή η δημιουργία μη βιώσιμων ΟΤΑ (Κότιος κ.ά., 2011). Ειδικότερα, δεν προηγήθηκε των συνενώσεων των Καποδιστριακών Δήμων και Κοινοτήτων μια ανάλυση βιωσιμότητας των νέων ΟΤΑ και δεν ελήφθησαν ουσιαστικά υπόψη σημαντικότερα κριτήρια, όπως τα κοινωνικοοικονομικά, γεωμορφολογικά και ιστορικά-πολιτιστικά χαρακτηριστικά των προϋπαρχόντων οντοτήτων (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2010, Γεωργάκης, 2015).

- Δεν διασφαλίστηκε η οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ, η βασική προϋπόθεση για τη διοικητική αυτοτέλειά τους. Η ανακατανομή των ΚΑΠ και η αξιοποίηση της περιουσίας δεν συνεπάγονται ριζική αλλαγή του υφιστάμενου μοντέλου της οικονομικής εξάρτησης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επίσης, δεν προωθήθηκε στην Ελλάδα καμία ουσιαστική δημοσιονομική αποκέντρωση. Στο θέμα αυτό, η Ελλάδα εξακολουθεί να βρίσκεται στην τελευταία θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ.²³

Σήμερα, οι Δήμοι της χώρας αντιμετωπίζουν μια σειρά από κρίσιμα οικονομικά ζητήματα, όπως είναι:

- Η μεγάλη εξάρτηση από τις επιχορηγήσεις της κεντρικής διοίκησης, με αρνητικές επιπτώσεις στην αυτοδυναμία των ΟΤΑ (Γκέκας, 2022α).
- Παρά την έξοδο από τα μνημόνια, με το άρθρο 93 του Ν. 5003/2022 συνεχίζει να ισχύει η διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 38 του Ν. 3986/2011, σύμφωνα με την οποία δεν εφαρμόζεται η προβλεπόμενη στην παρ. 5 του άρθρου 259 του Ν. 3852/2010 (Α' 87) τελική εκκαθάριση της απόδοσης των εσόδων στους δήμους από τον τακτικό προϋπολογισμό, με βάση τα απολογιστικά στοιχεία εσόδων του αντίστοιχου έτους. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 93 του Ν. 5003/2022, «[...] η τελική εκκαθάριση της απόδοσης των εσόδων στους ΟΤΑ από τον τακτικό προϋπολογισμό, με βάση τα απολογιστικά στοιχεία εσόδων του αντίστοιχου έτους, δεν εφαρμόζεται για τα έτη 2016 και εφεξής και για όσο χρόνο ισχύει η παρ. 4 του άρθρου 38 του Ν. 3986/2011 (Α' 152). Ως τελικές αποδόσεις εσόδων από τον τακτικό προϋπολογισμό στους ΟΤΑ στα αντίστοιχα

²³ https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2021/01/OTA_enfia_v9.pdf

οικονομικά έτη, λογίζονται τα ποσά που αποδόθηκαν με προκαταβολές βάσει των προεκτιμώμενων εσόδων ανά έτος». Η ρύθμιση αυτή συνεπάγεται τη μη πλήρη απόδοση των ΚΑΠ στους ΟΤΑ, όπως προβλέπεται στον Ν. 3852/2010. Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο 2016-2022 τα απολογιστικά έσοδα μόνο του Φόρου Εισοδήματος και του ΦΠΑ είναι μεγαλύτερα των αντίστοιχων προϋπολογισθέντων εσόδων κατά 9,911 δισ. ευρώ. Αναλυτικότερα, η διαφορά για τον ΦΠΑ είναι 3,126 δισ. ευρώ και για τον Φόρο Εισοδήματος η διαφορά είναι 6,785 δισ. ευρώ. Σε περίπτωση που εφαρμόζονταν ο Ν. 3852/2010, άρθρο 259, οι Δήμοι της χώρας έχουν λαμβάνειν 1,4 δισ. ευρώ.²⁴

- Η αύξηση της ανεργίας, της φτώχειας και το κοινωνικού αποκλεισμού, με συνέπεια την αύξηση της ζήτησης για δαπανηρές υπηρεσίες πρόνοιας και κοινωνικής πολιτικής.
- Η αύξηση του ενεργειακού κόστους.
- Η δραματική πτώση της ρευστότητας της οικονομίας και των τραπεζικών χρηματοδοτήσεων των ΟΤΑ. Τα δάνεια του τραπεζικού τομέα προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση μειώθηκαν δραματικά, από 606 εκατ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2000, σε 243 εκατ. ευρώ τον Ιανουάριο του 2019, και σε 156 εκατ. τον Δεκέμβριο του 2022.²⁵
- Η έλλειψη αυτοτελούς χρηματοδότησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Δήμων.
- Η αδυναμία εξυπηρέτησης των δανείων (ΤΠΚΔ και ιδιωτικών τραπεζών) ορισμένων ΟΤΑ με υψηλή δανειακή επιβάρυνση.
- Ο περιορισμένος ρόλος των Δήμων στο σχεδιασμό και υλοποίηση των ΠΕΠ (παραμένουν στο ρόλο των δυνητικών δικαιούχων σε λίγες και συγκεκριμένες δράσεις των ΠΕΠ).
- Η αδυναμία αποπληρωμής ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τρίτους (π.χ. προμηθευτές και κατασκευαστές), προς ασφαλιστικούς οργανισμούς και προς το δημόσιο. Συχνά, οι ΟΤΑ υφίστανται κατασχέσεις χρηματικών διαθεσίμων, επιχορηγήσεων και περιουσίας.
- Η διαφαινόμενη χαμηλή δυνατότητα κάλυψης των αναγκών των Δήμων από τα Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης (ΠΠΑ 2021-2025), λαμβάνοντας υπόψη ότι σημαντικό μέρος των προϋπολογισμών δεσμεύεται από ήδη υλοποιούμενα ή ενταγμένα έργα στο ΠΔΕ κάθε Περιφέρειας.
- Οι τάσεις μείωσης των ίδιων εσόδων των ΟΤΑ (π.χ. τέλη, φόροι, εισφορές) λόγω της μείωσης των διαθέσιμων εισοδημάτων των δημοτών και των επιχειρήσεων, αλλά και εξαιτίας της πτώσης της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας, ως συνέπεια της ύφεσης της ελληνικής οικονομίας κατά τα έτη εφαρμογής των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής, καθώς και λόγω των οικονομικών συνεπειών της Πανδημίας και της

²⁴ <https://kede.gr/wp-content/uploads/2023/01/%CE%94%CE%A3-432-%CE%9A%CE%A1%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3-%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A5%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3.pdf>

²⁵ <https://www.bankofgreece.gr/statistika/nomismatikh-kai-trapezikh-statistiki/xrhmatodothsh-ths-ellhnikhs-oikonomias>

- πρόσφατης ενεργειακής κρίσης και του πληθωρισμού.
- Η αύξηση του ποσού των συνολικών απαιτήσεων των Δήμων έναντι τρίτων (μη εισπραχθέντα ίδια έσοδα) που οφείλονται κυρίως σε μη εισπραχθέντες φόρους, τέλη και δικαιώματα και επιβληθέντα πρόστιμα. Εκτιμάται, ότι τα ληξιπρόθεσμα χρέη στους Δήμους (Οκτ. 2021) ξεπερνούν τα 3 δισ. ευρώ.²⁶
 - Η διαφαινόμενη χαμηλή δυνατότητα κάλυψης του μεγάλου εύρους αναγκών των Δήμων στο πλαίσιο των προϋπολογισμών των Προσκλήσεων του προγράμματος «Αντώνης Τρίτσης».

²⁶ https://www.businessdailygr/oikonomia/51199_arhizoyn-katasheseis-misthon-akiniton-gia-ta-hrei-pros-toys-dimoys

12.4 Διατύπωση προτάσεων μεταρρύθμισης και πολιτικής

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται μια σειρά από προτάσεις για θεσμικές και κεντρικές παρεμβάσεις στη βάση των προτάσεων της ΚΕΔΕ και της ΕΝΠΕ.

Πίνακας 23: Μεταρρυθμιστικές προτάσεις των οικονομικών των Δήμων

	Προτάσεις	Εξειδίκευση
1.	Βελτίωση θεσμικού περιβάλλοντος και πολυεπίπεδης διακυβέρνησης	<ul style="list-style-type: none">• Θεσμοθέτηση της δημοσιονομικής αποκέντρωσης, με αύξηση του ποσοστού των Δήμων στα συνολικά έσοδα και στις δαπάνες του Γενικού Κράτους, ώστε να προσεγγίσει τον μέσο όρο της ΕΕ.• Αναμόρφωση των κριτηρίων κατανομής των ΚΑΠ με παράλληλη καθιέρωση: α) ενός ελάχιστου εγγυημένου ποσού λειτουργικών δαπανών σε σχέση με τις μεταφερόμενες αρμοδιότητες, β) μηχανισμών αυτόματης εκχώρησης των αναλογούντων πόρων για τις μεταφερόμενες στους ΟΤΑ αρμοδιότητες, γ) ρητρών έγκαιρης καταβολής και δ) εφαρμογή του Ν. 3852/2010 αναφορικά με την τελική εκκαθάριση της απόδοσης των εσόδων στους δήμους από τον τακτικό προϋπολογισμό, με βάση τα απολογιστικά στοιχεία εσόδων του αντίστοιχου έτους.
2.	Οργανωτικές -Διαχειριστικές	<ul style="list-style-type: none">• Η σύνταξη και από τους ΟΤΑ Προϋπολογισμών Επιδόσεων, όπως εφαρμόζεται από το 2020 στο πλαίσιο σύνταξης του Κρατικού Προϋπολογισμού.²⁷• Στελέχωση με κατάλληλο προσωπικό των οικονομικών υπηρεσιών.• Συνεχής επιμόρφωση των στελεχών.• Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών στην οικονομική διαχείριση.
3.	Χρηματοδοτικές	<ul style="list-style-type: none">• Ορισμός διακριτών οριζόντιων γραμμών στην κατανομή των ΚΑΠ για προνοιακά επιδόματα, μεταφορά μαθητών και μισθώματα σχολικών μονάδων, γενικά κοινωνικές υπηρεσίες, με τακτικό και σαφώς προσδιορισμένο χρονοδιάγραμμα κατανομής.• Αναμόρφωση και αύξηση των πόρων του Προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Το ΠΔΕ θα πρέπει να αποκτήσει αυτόνομο χαρακτήρα και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό με αξιοποίηση του θεσμού του δημοκρατικού προγραμματισμού στο σχεδιασμό, έγκριση και υλοποίηση των προγραμμάτων καθώς και στη διασφάλιση της συνέργειας των χρηματοδοτήσεων του ΠΔΕ με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις. Με τον Ν. 4635/2019 θεσπίστηκε το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ), το οποίο επέφερε σημαντικές βελτιώσεις στο σχεδιασμό, διαχείριση και παρακολούθηση των χρηματοδοτήσεων από το εθνικό σκέλος του ΠΔΕ. Για την περίοδο 2021-2025, οι πόροι του ΕΠΑ καταμερίθηκαν σε 20 Τομεακά Προγράμματα Ανάπτυξης (Υπουργεία) και σε 13 Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης. Δεν υπήρξε καμία μέριμνα για την κατανομή και σε επίπεδο Προγραμμάτων Τοπικής Ανάπτυξης, παρά τη δέσμευση των Δήμων να εκπονούν μεσοπρόθεσμα αναπτυξιακά προγράμματα.• Θέσπιση ρητρών έγκαιρης καταβολής των ΚΑΠ από την κεντρική διοίκηση και αναμόρφωση των κριτηρίων κατανομής των ΚΑΠ.• Αντικειμενικά και συμφωνημένα κριτήρια και ουσιαστική διαφάνεια στη χρηματοδότηση των ΟΤΑ με τις έκτακτες επιχορηγήσεις.

²⁷ Υπ. Οικονομικών (2019), Εγχειρίδιο Πιλοτικού Σχεδιασμού Προϋπολογισμού Επιδόσεων. 69 Η ΚτΠ ΜΑΕ προκήρυξε διεθνή διαγωνισμό για τη σύναψη Συμφωνίας-Πλαίσιο για το έργο gov-ERP και πρόσφατα υπογράφηκε η σχετική σύμβαση. Διαθέσιμο στο: <https://ictplus.gr/ypografikei-symbasi-gia-to-gov-erp/>

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Το σύστημα εποπτείας και ελέγχου των Δήμων

13.1 Εισαγωγή - Ζητήματα προς διερεύνηση

Ο έλεγχος των δαπανών όλων των φορέων του δημόσιου τομέα και η κοινωνική λογοδοσία συνιστούν βασικές λειτουργίες της Δημοκρατίας. Το αίτημα των πολιτών για διαφάνεια, χρηστή διαχείριση και αποδοτική χρήση των πόρων σε όλες τις βαθμίδες του κράτους έχει ενισχυθεί κατά πολύ τα τελευταία χρόνια. Από την άλλη, όμως, υπάρχουν γενικεύσεις και μια δεδομένη αντίληψη ότι υπάρχει εκτεταμένη διαφθορά και κακοδιαχείριση ειδικά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.²⁸ Αυτό οδήγησε στη θεσμοθέτηση πρόσθετων θεσμών και διαδικασιών εποπτείας και ελέγχου των οικονομικών των ΟΤΑ. Στην παρούσα ενότητα, γίνεται προσπάθεια να εντοπιστούν τα κύρια ζητήματα προβληματισμού και θα κατατεθούν μια σειρά από προτάσεις για βελτίωση του συστήματος εποπτείας χρηματοοικονομικής διαχείρισης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

²⁸ <https://www.kathimerini.gr/society/562179100/ereyna-diafthora-pantoy-vlepoyn-oi-ellines-alla-den-tin-kataggelloyn/>

13.2 Θεσμικό πλαίσιο

Στον παρακάτω πίνακα καταγράφεται το θεσμικό πλαίσιο, που διέπει το σύστημα εποπτείας και ελέγχων των Δήμων.

Πίνακας 24: Το θεσμικό πλαίσιο της εποπτείας και του ελέγχου των Δήμων

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
N. 3852/2010 (Καλλικράτης)	<p>Το άρθρο 214 ορίζει ότι το κράτος ασκεί αποκλειστικά τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων και τον πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών οργάνων των ΟΤΑ. Η εν λόγω εποπτεία δεν επιτρέπεται να εμποδίζει των πρωτοβουλία δεν θίγει τη διοικητική και οικονομική αυτοτέλειά τους, δηλαδή δεν ελέγχει τη σκοπιμότητα των πράξεων.</p> <p>Το άρθρο 215 προβλέπει την ίδρυση Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας των ΟΤΑ στην έδρα κάθε Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ως αποκεντρωμένης Υπηρεσίας του Υπουργείου Εσωτερικών. Ασκεί δε τις αρμοδιότητες του άρθρου 214.</p> <p>Προϊστάμενος της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ είναι ο Ελεγκτής Νομιμότητας, νομικός, που υποστηρίζεται από το προσωπικό της Υπηρεσίας (άρθρα 216 και 217).</p> <p>Η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ ελέγχει, με βάση το άρθρο 225, προληπτικά τη νομιμότητα πράξεων των ΟΤΑ, όπως για παράδειγμα την ανάθεση έργων, υπηρεσιών, μελετών και προμηθειών κ.ά.</p> <p>Το άρθρο 226 επιτρέπει στον Ελεγκτή Νομιμότητας να παρεμβαίνει αυτεπαγγέλτως και εάν χρειαστεί να ακυρώνει οποιαδήποτε απόφαση των αιρετών οργάνων. Παράλληλα, ο Ελεγκτής Νομιμότητας είναι αποδέκτης προσφυγών όσων έχουν νόμιμο συμφέρον (άρθρο 227) και έχει το δικαίωμα αναστολής της προαβαλλόμενης πράξης (άρθρο 228).</p> <p>Στο πλαίσιο του έργου της η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ δύναται να ενεργεί επιτόπιους ελέγχους στους ΟΤΑ (άρθρο 29).</p> <p>Οι αποφάσεις του Ελεγκτή Νομιμότητας είναι άμεσα εφαρμοστές και οι αιρετοί είναι υποχρεωμένοι να συμμορφώνονται με αυτές. Ειδάλλως έχουν σοβαρές πειθαρχικές ευθύνες (άρθρο 231).</p> <p>Πέραν τούτου, πράξεις των αιρετών οργάνων που προκαλούν ζημία από δόλο ή βαριά αμέλεια στον ΟΤΑ και τους φορείς του υπέχουν αστικής ευθύνης. Οι καταλογισμοί αποφασίζονται από ειδική τριμελή επιτροπή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης (άρθρο 232).</p>
N. 4111/2013 (Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των ΟΤΑ)	<p>Στην εποπτεία των οικονομικών των ΟΤΑ ανήκει και το Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ν. 4111/2013). Το Παρατηρητήριο είναι ενταγμένο στο ΥΠΕΣ και η βασική του αποστολή είναι η συνεχής παρακολούθηση σε μηνιαία βάση της εκτέλεσης του προϋπολογισμού των ΟΤΑ και των νομικών τους προσώπων. Σκοπός του Παρατηρητηρίου είναι η κατάρτιση από τους ΟΤΑ ρεαλιστικών και ισοσκελισμένων προϋπολογισμών και απολογισμών, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ισχύουσα δημοσιονομική νομοθεσία, καθώς και η παρακολούθηση σε μηνιαία βάση της εκτέλεσης των προϋπολογισμών των ΟΤΑ και των νομικών τους προσώπων που εντάσσονται στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης.</p>

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
<p>N. 4555/2018 (Κλεισθένης)</p>	<p>Άρθρο 106: Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ – Αντικατάσταση άρθρου 215 του ν. 3852/2010</p> <ol style="list-style-type: none"> Με την επιφύλαξη ειδικότερων διατάξεων, η κατά το άρθρο 214 κρατική εποπτεία των ΟΤΑ ασκείται από τις κατά τόπο αρμόδιες Αυτοτελείς Υπηρεσίες Εποπτείας ΟΤΑ. Συστήνονται επτά (7) Αυτοτελείς Υπηρεσίες Εποπτείας ΟΤΑ, οι οποίες αποτελούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών, 144 υπαγόμενες απευθείας στον Υπουργό και είναι αρμόδιες για την εποπτεία των ΟΤΑ. Η αρμοδιότητα της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ συνίσταται στην άσκηση του ελέγχου νομιμότητας των πράξεων των Δήμων, των Περιφερειών και των νομικών προσώπων αυτών, καθώς και του πειθαρχικού ελέγχου των αιρετών σύμφωνα με το άρθρο 102 παρ. 4 του Συντάγματος. Όταν προσβάλλονται πράξεις της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ, ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων, παρίσταται ως διάδικος, πλην του Υπουργού Εσωτερικών και ο κατά περίπτωση καθ' ύλην αρμόδιος Υπουργός. Η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ μπορεί να εκδίδει οδηγίες αυτεπαγγέλτως με σκοπό τη διασφάλιση της νομιμότητας στη δράση των Δήμων, Περιφερειών, και των φορέων αυτών. Είναι επίσης αρμόδια να διαβιβάζει στους ΟΤΑ της χωρικής της αρμοδιότητας τις εγκύκλιες οδηγίες και γενικές κατευθύνσεις που δίδει το Υπουργείο Εσωτερικών ή τα κατά περίπτωση καθ' ύλην αρμόδια υπουργεία, στο πλαίσιο του επιτελικού τους ρόλου, σύμφωνα με τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 214. <p>Άρθρο 112: Επιτροπή Συντονισμού και Ελέγχου Εποπτείας ΟΤΑ.</p> <p>Στον Ν. 3852/2010 τίθεται το άρθρο 223Α ως εξής: «Επιτροπή Συντονισμού και Ελέγχου Εποπτείας ΟΤΑ.</p> <ol style="list-style-type: none"> Στο Υπουργείο Εσωτερικών συγκροτείται, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Επιτροπή Συντονισμού και Ελέγχου Εποπτείας ΟΤΑ, στην οποία συμμετέχουν ο Υπουργός Εσωτερικών, ως πρόεδρος, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Εποπτείας ΟΤΑ, ένας Αντιπρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που ορίζεται από τον Πρόεδρο αυτού, ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, ο Συνήγορος του Πολίτη, ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, ο Ειδικός Γραμματέας του ΣΕΕΔΔ, ο Πρόεδρος του Παρατηρητηρίου Οικονομικής Αυτοτέλειας ΟΤΑ, ο Τομεακός Γραμματέας Δημοσιονομικής Πολιτικής, ο Πρόεδρος της ΚΕΔΕ και ο Πρόεδρος της ΕΝΠΕ ή οι υπ' αυτών οριζόμενοι αναπληρωτές τους. Αποστολή της Επιτροπής της προηγούμενης παραγράφου είναι ο περιοδικός έλεγχος του επιπέδου συμμόρφωσης των ΟΤΑ, η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του μηχανισμού εποπτείας, η αμοιβαία ενημέρωση όλων των διοικητικών και δικαστικών φορέων για τα θέματα αρμοδιότητάς τους που αφορούν την Τοπική Αυτοδιοίκηση και η εν γένει παρακολούθηση και η μέριμνα για τη διαρκή αναβάθμιση της αποτελεσματικότητας της κρατικής εποπτείας επί των ΟΤΑ. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών καταρτίζεται ο Κανονισμός Λειτουργίας της Επιτροπής Συντονισμού και Ελέγχου Εποπτείας ΟΤΑ που καθορίζει και τις αναγκαίες λεπτομέρειες για ζητήματα υποστήριξης της Επιτροπής». <p>Άρθρο 113: Το άρθρο 225 του ν. 3852/2010 αντικαθίσταται ως εξής: «Υποχρεωτικός Έλεγχος Νομιμότητας</p> <ol style="list-style-type: none"> Οι αποφάσεις των συλλογικών οργάνων των Δήμων και των Περιφερειών, καθώς και των ΝΠΔΔ αυτών, αποστέλλονται υποχρεωτικά για έλεγχο νομιμότητας στην Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ, εφόσον αφορούν: <ol style="list-style-type: none"> ρυθμίσεις κανονιστικού περιεχομένου, την ανάθεση έργων, υπηρεσιών, μελετών και προμηθειών, εάν το τίμημα υπερβαίνει το ποσό των εκατόν εικοσι χιλιάδων (120.000) ευρώ μη συμπεριλαμβανομένου του ΦΠΑ, την αγορά και εκποίηση, λόγω πώλησης ή δωρεάς κατά κυριότητα, ακινήτων, την κήρυξη αναγκαστικών απαλλοτριώσεων, τη μίσθωση ακινήτων από τρίτους, τη σύναψη πάσης φύσεως δανείων, την ίδρυση πάσης φύσεως νομικών προσώπων, τη συμμετοχή σε υφιστάμενα νομικά πρόσωπα, καθώς και τη λύση και θέση σε εκκαθάριση νομικών προσώπων σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, τη σύναψη προγραμματικών συμβάσεων, με την επιφύλαξη του τελευταίου εδαφίου της περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 100 και τη διεξαγωγή δημοτικού ή περιφερειακού δημοψηφίσματος. Η απόφαση αποστέλλεται για έλεγχο νομιμότητας συνοδευόμενη από αντίγραφο του αποδεικτικού δημοσίευσης και από τα έγγραφα στοιχεία που είναι αναγκαία για τη νόμιμη έκδοσή της, μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από τη συνεδρίαση του συλλογικού οργάνου. Οι Δήμοι, οι περιφέρειες και οι ανωτέρω επιχειρήσεις τους υποχρεούνται να διαβιβάζουν αμελλητί και κάθε επιπλέον στοιχείο που ζητείται από την Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ. Ο Επόπτης ΟΤΑ ελέγχει τη νομιμότητα της απόφασης μέσα σε αποκλειστική προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την περιέλευσή της στην Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ και εκδίδει υποχρεωτικά ειδική πράξη. Η μη έκδοση της ειδικής πράξης του προηγούμενου εδαφίου συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα του Επόπτη ΟΤΑ Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι η ελεγχόμενη απόφαση είναι παράνομη, τότε αυτή ακυρώνεται. Εκθέσεις τακτικού ή έκτακτου διαχειριστικού ελέγχου σε ΟΤΑ ή νομικά πρόσωπα αυτών, από ορκωτούς ελεγκτές ή από υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου, που διενεργείται σύμφωνα με ειδικές διατάξεις νόμου ή Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας, διαβιβάζονται υποχρεωτικά στον Επόπτη ΟΤΑ, για την παρακολούθηση και υλοποίηση των σχετικών συστάσεων ή πορισμάτων».
<p>N. 4270/2014 (εσωτερικοί-εξωτερικοί έλεγκοι)</p>	<p>Με βάση τα άρθρα 168 και 169 του Ν. 4270/2014 προβλέπονται δύο διαφορετικά είδη ελέγχων, οι εσωτερικοί και οι εξωτερικοί. Οι πρώτοι είναι έλεγκοι που ασκούνται από τις υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου, ενώ ο εξωτερικός δημοσιονομικός έλεγχος ασκείται από το Ελεγκτικό Συνέδριο με αντικείμενο τις οικονομικές καταστάσεις και τους λογαριασμούς, καθώς και τα συστήματα λογιστικών και δημοσιονομικών αναφορών, κατά το άρθρο 3 παρ.1 της Οδηγίας 2011/85/Ε Ε. Επίσης, το Ελεγκτικό Συνέδριο παρακολουθεί, ελέγχει και αξιολογεί την αποτελεσματικότητα και την επάρκεια των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου και των εσωτερικών δικλείδων όλων των φορέων Γενικής Κυβέρνησης.</p>

13.3 Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα

Το ελληνικό Σύνταγμα στο άρθρο 102 κατοχυρώνει τη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' Βαθμού, δηλαδή των Δήμων και των Περιφερειών και αναθέτει στο κράτος οριοθετημένη διοικητική εποπτεία, η οποία συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας, ο οποίος δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση των ΟΤΑ. Οι σημαντικές ελλείψεις σε επιστημονικό δυναμικό στο σύνολο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ιδιαίτερα στις οικονομικές υπηρεσίες των ΟΤΑ, δυσχεραίνουν την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία τους. Ειδικά δε οι μικροί Δήμοι αδυνατούν παντελώς να λειτουργήσουν την οικονομική και τεχνική υπηρεσία τους (π.χ. μικροί νησιωτικοί και μικροί ορεινοί ή παραμεθόριοι Δήμοι, βλ. Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2014ε).

Σε ό,τι αφορά στον έλεγχο δαπανών για τους δήμους, αυτός διενεργείται από το Ελεγκτικό Συνέδριο είτε προληπτικά, είτε κατασταλτικά και για τις Περιφέρειες από την Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους. Ο έλεγχος, όμως, αυτός δεν περιορίζεται στους παραπάνω ελεγκτικούς θεσμούς, αλλά ασκείται και από άλλους ελεγκτικούς μηχανισμούς, που έχουν γενική ή ειδική αρμοδιότητα.

Το διπλογραφικό σύστημα, ενώ έχει εισαχθεί για να αποτελέσει ένα εργαλείο οικονομικής διοίκησης, στην πράξη εμφανίζει αρκετά κενά σε ορισμένους Δήμους, όπως είναι η μη εφαρμογή της αναλυτικής λογιστικής, η απουσία οργανωμένης αποθήκης και τήρησης αντίστοιχου βιβλίου λογιστικών εγγραφών, για την παρακολούθηση των αποθεμάτων, η μη τήρηση αναλυτικών λογαριασμών για το ταμείο και τους λογαριασμούς όψεως των τραπεζών, η ανεπαρκής εκτίμηση των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις, η μη τήρηση λογαριασμών τάξεως, η μη κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων κ.ά.²⁹

Η εφαρμογή του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων από τους ΟΤΑ συναντά πολλά προβλήματα, αφού πολλές από τις διατάξεις του –και κυρίως

²⁹ <https://nemertes.library.upatras.gr/server/api/core/bitstreams/911d4687-1dba-4d76-8baf-b3d5040a9630/content>

οι τροποποιήσεις των τελευταίων ετών– θεσπίστηκαν αποκλειστικά για το Δημόσιο και τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ), με συνέπεια η αναλογική εφαρμογή τους στους ΟΤΑ να είναι αδύνατη. Ορισμένα από τα εισπρακτικά προνόμια του Δημοσίου (π.χ. ποινική δίωξη οφειλετών, επιμήκυνση του χρόνου παραγραφής) δεν έχει γίνει δεκτό ότι ισχύουν και για τους ΟΤΑ.

Οι πολλές και συνεχείς μεταβολές του νομικού πλαισίου και οι νέες διαδικασίες και αρχές (Διαύγεια, Διαχείριση Προμηθειών-ΕΣΗΔΗΣ, ηλεκτρονικές προμήθειες κλπ.) έχουν επιβαρύνει σημαντικά τις οικονομικές υπηρεσίες των ΟΤΑ, με αποτέλεσμα η πλειοψηφία τους να αδυνατεί να παρακολουθήσει τις αλλαγές. Ιδιαίτερα προβλήματα εντοπίζονται στη συνεργασία των Δήμων με τη ΔΕΗ για την είσπραξη των ανταποδοτικών εσόδων, καθώς και για την παρακολούθηση των χρεώσεων του δημοτικού ηλεκτροφωτισμού (Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2014στ).

Η ανάθεση νέων πρόσθετων ευθυνών στους προϊστάμενους των οικονομικών υπηρεσιών των ΟΤΑ, σε συνδυασμό με τους πολλαπλούς και επικαλυπτόμενους ελέγχους και υπό τον φόβο των καταλογισμών, δημιουργούν προβλήματα στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων και συχνά οδηγούν σε παραλυσία των βασικών λειτουργιών των ΟΤΑ.

Οι πολλαπλοί έλεγχοι στην οικονομική διαχείριση (προληπτικός έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου για τους Δήμους, Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου του ΓΛΚ για τις Περιφέρειες, Ορκωτοί Λογιστές, Επιθεωρητές Δημόσιας Διοίκησης, Οικονομικοί Επιθεωρητές κλπ.) δημιουργούν σημαντικά προβλήματα στη λειτουργία των ΟΤΑ και απορροφούν μεγάλο χρόνο από τις οικονομικές υπηρεσίες. Η διαφορετική αντιμετώπιση ίδιων θεμάτων από τους Επιτρόπους του Ελεγκτικού Συνεδρίου (αλλά ορισμένες φορές και από τα κεντρικά όργανα του Ελεγκτικού 15ου Συνεδρίου) δυσχεραίνουν και επιβαρύνουν σημαντικά την ομαλή λειτουργία των οικονομικών υπηρεσιών των ΟΤΑ.

Ορισμένα προβλήματα σχετίζονται με τον μεγάλο όγκο των αποφάσεων και προσφυγών που εξετάζονται από τον Γενικό Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, την επικάλυψη ελέγχων μεταξύ των διαφορετικών Δ/νσεων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, την έλλειψη σαφών διαδικασιών ελέγχου, στην έλλειψη κωδικοποίησης ή και ενοποίησης των προθεσμιών προσφυγής.³⁰

³⁰ Υπουργείο Εσωτερικών (2017). Πρόταση Αναθεώρησης του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αθήνα.

13.4 Προτάσεις μεταρρύθμισης και πολιτικής

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και τη βελτίωση της οικονομικής λειτουργίας των ΟΤΑ προτείνονται τα ακόλουθα:

Πίνακας 25: Προτάσεις μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση του συστήματος εποπτείας και ελέγχου των Δήμων

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
1.	Θεσμικές	<ul style="list-style-type: none"> • Η πιστή εφαρμογή του Συντάγματος, ώστε να ασκείται έλεγχος νομιμότητας και όχι σκοπιμότητας. • Κωδικοποίηση των εσόδων των ΟΤΑ για την άρση της πολυνομίας και την απλούστευση των διαδικασιών, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας είσπραξης των εσόδων τους. • Απλούστευση διαδικασιών διαχείρισης δημοσίων συμβάσεων, εφαρμογή δυναμικών συστημάτων στις διαδικασίες προμηθειών και διεύρυνση της χρήσης εργαλείων όπως οι συμφωνίες - πλαίσιο.
2.	Ελεγκτικές	<ul style="list-style-type: none"> • Η άμεση σύσταση και λειτουργία των Υπηρεσιών Αυτοτελούς Εποπτείας ΟΤΑ, η επιλογή και εγκατάσταση του Επόπτη ΟΤΑ, για την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη διεκπεραίωση των ελέγχων (προληπτικά, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν προσφυγής). Να λειτουργήσει η Υπηρεσία Αυτοτελούς Εποπτείας ΟΤΑ ως η ενιαία και αποκλειστικά αρμόδια Κρατική Ελεγκτική Υπηρεσία των ΟΤΑ ή εναλλακτικά έχει προταθεί η ίδρυση μιας ενιαίας και ανεξάρτητης Κρατικής Ελεγκτικής Υπηρεσίας των ΟΤΑ. • Η διασφάλιση της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας του Επόπτη ΟΤΑ. • Απλοποίηση των εξωτερικών ελέγχων. Βελτίωση της διαφάνειας και της λογοδοσίας σχετικά με τη χρηματοοικονομική διαχείριση των ΟΤΑ. • Η διεύρυνση της σύνθεσης του Παρατηρητηρίου Οικονομικής Αυτοτέλειας με έναν ακόμη εκπρόσωπο της ΕΝΠΕ και με τον μόνιμο Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων.
3.	Οργανωτικές -Διαχειριστικές	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση των οικονομικών-διαχειριστικών πολιτικών και λειτουργιών των ΟΤΑ και λειτουργικός εκσυγχρονισμός των εσωτερικών συστημάτων, με την απλοποίηση των διαδικασιών λήψης των αποφάσεων, την απλούστευση και προτυποποίηση των διαδικασιών οικονομικής διαχείρισης, την ανάπτυξη περιγραμμάτων θέσεων εργασίας σε βασικές θέσεις (λογιστή, ταμία κλπ), τον ανασχεδιασμό του συστήματος κατάρτισης του ετήσιου προϋπολογισμού/απολογισμού με σκοπό την εφαρμογή προϋπολογισμού προγραμμάτων, την προσαρμογή του συστήματος κατάρτισης του ετήσιου προϋπολογισμού/απολογισμού με καθορισμό δεικτών χρηματοοικονομικής ανάλυσης, που θα συνοδεύουν τον προϋπολογισμό/απολογισμό και τις οικονομικές καταστάσεις των ΟΤΑ. • Εισαγωγή απλουστευμένων συστημάτων κοστολόγησης των υπηρεσιών των ΟΤΑ που θα βοηθήσουν τις διοικήσεις τους στη λήψη των αποφάσεων και θα συμβάλλουν στον καθορισμό δεικτών αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας και στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. • Μετάβαση από τους ετήσιους προϋπολογισμούς τυπικής συμμόρφωσης, που είναι επικεντρωμένοι στις διαδικασίες, τις εκτελούμενες δαπάνες και πληρωμές, σε Προϋπολογισμούς Προγραμμάτων, που θα είναι συνδεδεμένοι με τα πενταετή Επιχειρησιακά Προγράμματα και επικεντρωμένοι στην επίτευξη των στόχων και των αποτελεσμάτων, ώστε να συνδεθούν οι κωδικοί του προϋπολογισμού με τις εκροές και τα αποτελέσματα των παρεχόμενων υπηρεσιών. • Είναι απολύτως αναγκαίο να αναβαθμιστεί το ανθρώπινο στελεχιακό δυναμικό των οικονομικών υπηρεσιών με νέες προσλήψεις, κυρίως σε επιστημονικό προσωπικό και με συστηματική εκπαίδευση και κατάρτισή του.
4.	Τεχνικές	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση των συστημάτων της Κεντρικής Διοίκησης με τη διασύνδεση των ΟΤΑ με την ΑΑΔΕ, ώστε να αντλούνται στοιχεία που θα τους διευκολύνουν στην είσπραξη των εσόδων τους (στοιχεία για την είσπραξη των τελών, στοιχεία των οχημάτων για την είσπραξη των παραβάσεων του ΚΟΚ, στοιχεία του Ε9, κλπ.). Υπάρχει και η πρόταση για είσπραξη ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τους Δήμους από την ΑΑΔΕ. • Αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων με στόχο την ολοκληρωμένη ηλεκτρονική οικονομική διαχείριση, την έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρηση της διοίκησης των ΟΤΑ και την εξυπηρέτηση των πολιτών.

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Ψηφιακός μετασχηματισμός και ηλεκτρονική διακυβέρνηση

14.1 Εισαγωγή

Η χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών (ΤΠΕ) και του διαδικτύου, σε συνδυασμό με οργανωτικές αλλαγές και νέες δεξιότητες του προσωπικού, δύναται να βελτιώσει σημαντικά την εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων, να αυξήσει την αποδοτικότητα της λειτουργίας των ΟΤΑ και να ενισχύσει τις σχέσεις μεταξύ φορέων του δημόσιου τομέα (Λαζακίδου, 2019). Ειδικότερα, τα αναμενόμενα οφέλη από την ηλεκτρονική διακυβέρνηση στην περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι (Γάκης, 2011):

- Η ανάπτυξη και άμεση παροχή ενιαίων, ποιοτικών και αποτελεσματικών υπηρεσιών.
- Η αναβάθμιση και ενίσχυση της παραγωγικότητας, αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας της αυτοδιοίκησης.
- Ο εξορθολογισμός των δαπανών και η αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων.
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και της ανταγωνιστικότητας των τοπικών επιχειρήσεων.
- Η βελτίωση των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, προστασίας του περιβάλλοντος και της πολιτικής προστασίας.
- Η ενίσχυση των δημοκρατικών διαδικασιών και της διαφάνειας.
- Η συλλογή και διαχείριση πληροφοριών για τον αναπτυξιακό, χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό.
- Η ανάπτυξη και διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, η προβολή της περιοχής και η ενίσχυση του τουρισμού.
- Η ενδυνάμωση της τοπικής κουλτούρας για συμμετοχική (ηλεκτρονική) δημοκρατία και η προώθηση της χρηστής διακυβέρνησης, καθώς και η καταπολέμηση της διαφθοράς.
- Η ενίσχυση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.

14.2 Θεσμικό πλαίσιο και προγραμματικά κείμενα

Η εξέλιξη των ΤΠΕ επέφερε σημαντικές αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας των ΟΤΑ και δημιούργησε νέες ανάγκες. Στον παρακάτω πίνακα καταγράφονται οι βασικές θεσμικές ρυθμίσεις για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση των Δήμων, το θεσμικό υπόβαθρο των νέων ψηφιακών δομών τους, καθώς και οι προβλέψεις έργων και δράσεων της εθνικής στρατηγικής ψηφιακού μετασχηματισμού με αποδέκτες τους δήμους.

Πίνακας 26: Το θεσμικό πλαίσιο της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης των Δήμων

Θεσμικό Πλαίσιο	Σχόλια
Το πρόγραμμα Καλλικράτης	<p>Το πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν. 3852/2010), εκτός από τη νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης, περιέχει αρκετές διατάξεις για την προαγωγή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Μεταξύ άλλων:</p> <p>Το Άρθρο 71, παρ. 1 ορίζει ότι οι ΟΤΑ είναι υποχρεωμένοι να διαθέτουν επίσημη ιστοσελίδα για την ανάρτηση όλων των αποφάσεων των οργάνων τους. Επίσης, δύνανται να τηρούν βιβλία και αρχεία σε ψηφιακή μορφή, όπου προβλέπεται από τις ισχύουσες διατάξεις.</p> <p>Το Άρθρο 97 ορίζει, ότι οι ΟΤΑ στους Οργανισμούς Εσωτερικής Υπηρεσίας οφείλουν να περιλάβουν και υπηρεσίες Τεχνολογίας, Πληροφορικής και Επικοινωνιών.</p>
<p>Πρόγραμμα Διαύγεια (Ν. 3861/2010), Ν. 4727/2020 (Ψηφιακή Διακυβέρνηση - Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας 2016/2102, της Οδηγίας 2019/1024 και της Οδηγίας 2018/1972 και άλλες διατάξεις), Ν. 4821/2021 (Εκσυγχρονισμός του Ελληνικού Κτηματολογίου, νέες ψηφιακές υπηρεσίες και ενίσχυση της ψηφιακής διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις), Ν. 4915/2022 (Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Καταπολέμησης της Διαφθοράς, διατάξεις για θέματα ανθρώπινου δυναμικού και Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κλπ.)</p>	
<p>Ν. 4727/2020 (όπως τροποποιήθηκε με τους Νόμους 4761/2020, 4915/2022, 4961/2022)</p>	
Γενικές αρχές ψηφιακής διακυβέρνησης (άρθρο 3)	<p>Η ψηφιακή διακυβέρνηση διέπεται από τις αρχές της νομιμότητας, της διαφάνειας, της ισότητας και ιδίως της προσβασιμότητας, της χρηστής διοίκησης και ιδίως της αποδοτικότητας, της αρχής «μόνον άπαξ», της ακεραιότητας, ασφάλειας και εμπιστευτικότητας.</p> <p>Οι φορείς του δημόσιου τομέα σχεδιάζουν και παρέχουν τις δημόσιες ψηφιακές υπηρεσίες και εφαρμογές, κατά τρόπο ώστε να ενισχύουν την ανάπτυξη των νησιωτικών και ορεινών περιοχών.</p> <p>Η διασφάλιση της προσβασιμότητας στις ψηφιακές υπηρεσίες σε ομάδες του πληθυσμού, με ειδικά προβλήματα.</p> <p>Η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.</p>
Δικαίωμα πρόσβασης στις πληροφορίες των φορέων του δημόσιου τομέα (άρθρο 4)	<p>Η πρόσβαση στα έγγραφα του δημοσίου, όπως προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, αφορά και στα ηλεκτρονικά έγγραφα.</p> <p>Το δικαίωμα αυτό μπορεί δε να ασκηθεί και με χρήση ΤΠΕ.</p>
Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού (άρθρο 5)	<p>Η εθνική ψηφιακή στρατηγική αποτυπώνεται, με απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης, στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού, η οποία έχει πενταετή ορίζοντα και επικαιροποιείται ετησίως.</p> <p>Όλα τα έργα ΤΠΕ οφείλουν να εναρμονίζονται με τις βασικές αρχές και κατευθύνσεις της εθνικής ψηφιακής στρατηγικής, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού.</p> <p>Η παραπάνω εναρμόνιση πιστοποιείται με τη Βεβαίωση Εναρμόνισης Έργου (ΒΕΕ), η οποία εκδίδεται από τη Διεύθυνση Τομεακών Έργων Δημοσίου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης.</p>

Θεσμικό Πλαίσιο	Σχόλια
Άρθρα 7, 8 και 9	<p>Συστήνεται Συντονιστική Επιτροπή Ψηφιακού Μετασχηματισμού.</p> <p>Συστήνεται Εκτελεστικό Δίκτυο Ψηφιακού Μετασχηματισμού.</p> <p>Σε κάθε Υπουργείο ορίζεται Υπηρεσία Ψηφιακής Διακυβέρνησης.</p>
Προσωπικός Αριθμός (άρθρο 11)	<p>Καθιερώνεται προσωπικός αριθμός (ΠΑ) ως αριθμός υποχρεωτικής επαλήθευσης της ταυτότητας των φυσικών προσώπων στις συναλλαγές τους με τους φορείς του δημόσιου τομέα.</p> <p>Οι φορείς του δημόσιου τομέα επεξεργάζονται τον ΠΑ, μέσω του Κέντρου Διαλειτουργικότητας της ΓΓΠΣΔΔ.</p>
Έκδοση Ηλεκτρονικών Δημοσίων Εγγράφων (άρθρα 13, 14, 15)	<p>Όλες οι διαδικασίες για τη διαχείριση δημοσίων εγγράφων από τους φορείς του δημόσιου τομέα, όπως η σύνταξη, η προώθηση για υπογραφή, η θέση υπογραφής, η έκδοση, η χρέωση προς ενέργεια εισερχομένων εγγράφων, η εσωτερική και η εξωτερική διακίνηση, η πρωτοκόλληση, καθώς και η αρχειοθέτησή τους πραγματοποιούνται αποκλειστικά μέσω ΤΠΕ.</p> <p>Τα πρωτότυπα ηλεκτρονικά δημόσια έγγραφα και τα πιστοποιητικά και οι βεβαιώσεις έχουν την ίδια νομική και αποδεικτική ισχύ με τα δημόσια έγγραφα που φέρουν ιδιόχειρη υπογραφή και σφραγίδα και γίνονται υποχρεωτικά αποδεκτά από τους φορείς του δημόσιου τομέα.</p> <p>Ηλεκτρονικά ιδιωτικά έγγραφα που εκδίδονται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες με χρήση εγκεκριμένης ηλεκτρονικής υπογραφής ή εγκεκριμένης ηλεκτρονικής σφραγίδας, γίνονται υποχρεωτικά αποδεκτά από τους φορείς του δημόσιου τομέα.</p>
Ηλεκτρονική διακίνηση δημοσίων εγγράφων εντός του ίδιου φορέα (άρθρο 17)	<p>Τα ηλεκτρονικά δημόσια έγγραφα που εκδίδονται και διακινούνται εντός κάθε φορέα του δημόσιου τομέα σε κλειστά πληροφοριακά συστήματα, όπως τα εσωτερικά συστήματα ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων (ΣΗΔΕ), φέρουν α) προηγμένη ή εγκεκριμένη ηλεκτρονική χρονοσφραγίδα, και β) είτε την προηγμένη ή εγκεκριμένη ηλεκτρονική σφραγίδα του φορέα είτε την προηγμένη ή εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή του αρμόδιου οργάνου.</p>
Ηλεκτρονική διακίνηση δημοσίων εγγράφων μεταξύ δημοσίων φορέων (άρθρο 18)	<p>Η διακίνηση, διαβίβαση, κοινοποίηση και ανακοίνωση δημοσίων εγγράφων μεταξύ φορέων του δημόσιου τομέα πραγματοποιείται αποκλειστικά με χρήση ΤΠΕ.</p> <p>Η διακίνηση κάθε εγγράφου μεταξύ των φορέων του δημόσιου τομέα, καθώς και η διακίνηση εγγράφων με φορείς άλλων χωρών πραγματοποιείται μέσω του Κεντρικού Συστήματος Ηλεκτρονικής Διακίνησης Εγγράφων (ΚΣΗΔΕ).</p>
Ηλεκτρονικό πρωτόκολλο (άρθρο 19)	<p>Κάθε φορέας του δημόσιου τομέα τηρεί ηλεκτρονικό πρωτόκολλο για εισερχόμενα και εξερχόμενα έγγραφα (ηλεκτρονικά ή μη).</p> <p>Η βεβαίωση καταχώρισης στο ηλεκτρονικό πρωτόκολλο γνωστοποιείται στο συναλλασσόμενο φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα με χρήση ΤΠΕ.</p>
Ηλεκτρονική αρχειοθέτηση (άρθρο 20)	<p>Κάθε φορέας του δημόσιου τομέα τηρεί αποκλειστικά ηλεκτρονικά αρχεία των ηλεκτρονικών εγγράφων.</p>
Παροχή ψηφιακών δημοσίων υπηρεσιών (άρθρα 22-31)	<p>Η παροχή ψηφιακών δημοσίων υπηρεσιών και ιδίως η διακίνηση ηλεκτρονικών εγγράφων, δημοσίων ή ιδιωτικών, μεταξύ αφενός των φορέων του δημόσιου τομέα και αφετέρου των φυσικών ή νομικών προσώπων ή νομικών οντοτήτων πραγματοποιείται μέσω της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης της Δημόσιας Διοίκησης (gov.gr).</p> <p>Κάθε φορέας του δημόσιου τομέα υποχρεούται να συνεργάζεται με τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, ώστε η παροχή των ψηφιακών δημοσίων υπηρεσιών του να διενεργείται αποκλειστικά μέσα από την Ενιαία Ψηφιακή Πύλη (ΕΨΠ).</p> <p>Οι φορείς του δημόσιου τομέα οφείλουν, κατά τον σχεδιασμό νέων ψηφιακών δημοσίων υπηρεσιών και σε κάθε περίπτωση πριν από την παροχή αυτών, καθώς και κατά την τροποποίηση ψηφιακών δημοσίων υπηρεσιών, να υποβάλουν προς αξιολόγηση και έγκριση στην Υπηρεσία Συντονισμού ΕΨΠ της Γενικής Γραμματείας Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών (ΓΓΨΔΑΔ) του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης σχετική αίτηση για την παροχή νέων ψηφιακών δημοσίων υπηρεσιών ή την τροποποίηση ψηφιακών δημοσίων υπηρεσιών.</p> <p>Η παροχή ψηφιακών δημοσίων υπηρεσιών από τους φορείς του δημόσιου τομέα, η έκδοση δημοσίων εγγράφων από τους φορείς αυτούς και η εκπλήρωση αιτημάτων που υποβάλλονται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες ηλεκτρονικά ή μη, μπορεί να γίνεται με μερικούς ή πλήρως αυτοματοποιημένο τρόπο με την υποστήριξη ΤΠΕ.</p>
Ηλεκτρονικές πληρωμές (άρθρο 32)	<p>Επιτρέπεται η είσπραξη ειδικών φόρων, παραβόλων, τελών ενσήμων, καρτοσήμων, προστίμων και εν γένει η οικονομική εκκαθάριση οφειλών φυσικών ή νομικών προσώπων ή νομικών οντοτήτων προς φορείς του δημόσιου τομέα, με χρέωση τραπεζικών λογαριασμών ή λογαριασμών πληρωμής που τηρούν οι υπόχρεοι ή με χρέωση καρτών πληρωμής που έχουν εκδοθεί στο όνομά τους.</p>
Επικοινωνία μεταξύ δημοσίων φορέων και φυσικών ή νομικών προσώπων ή νομικών οντοτήτων (άρθρο 34)	<p>Οι φορείς του δημόσιου τομέα οφείλουν να χρησιμοποιούν ηλεκτρονικό τρόπο επικοινωνίας με φυσικά ή νομικά πρόσωπα και νομικές οντότητες.</p>
Ιστοσελίδες δημοσίων φορέων (άρθρο 35)	<p>Όλοι οι φορείς του δημόσιου τομέα υποχρεούνται να διατηρούν δικτυακούς τόπους ως τόπους ελεύθερης και χωρίς περιορισμούς πρόσβασης.</p>

Θεσμικό Πλαίσιο	Σχόλια
Ψηφιακή προσβασιμότητα (άρθρα 36 -47)	<p>Οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα σχεδιάζουν, αναπτύσσουν, λειτουργούν και συντηρούν ιστότοπους και εφαρμογές για φορητές συσκευές, τηρώντας τις αρχές της προσβασιμότητας, στις οποίες περιλαμβάνονται οι επιμέρους αρχές της αντιληπτικότητας, της χρηστικότητας, της κατανοησιμότητας και της στιβαρότητας.</p> <p>Στη Γενική Γραμματεία Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης τηρείται «Μητρώο Δημόσιων Ιστότοπων και Εφαρμογών» (ΜΗΔΙΣΕΦ).</p> <p>Οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα μεριμνούν για την κατάρτιση και την επιμόρφωση του προσωπικού τους σε θέματα προσβασιμότητας των δικτυακών τόπων.</p>
Ανοικτά δεδομένα (άρθρα 61-74)	<p>Τα έγγραφα των φορέων του δημοσίου τομέα διατίθενται από τη στιγμή της ανάρτησης, δημοσίευσης ή αρχικής διάθεσής τους, ελεύθερα προς περαιτέρω χρήση και αξιοποίηση για εμπορικούς ή μη εμπορικούς σκοπούς.</p> <p>Αν δεν είναι δυνατή η διαδικτυακή διάθεση των εγγράφων, κάθε ενδιαφερόμενος δύναται να υποβάλει αίτημα για τη χορήγηση εγγράφων προς περαιτέρω χρήση.</p> <p>Τα έγγραφα διατίθενται από σταθερό σημείο απόθεσης, μαζί με τα με τα δεδομένα τους, μέσω της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης της Δημόσιας Διοίκησης (gov.gr) ή στην ιστοσελίδα του φορέα.</p> <p>Η περαιτέρω χρήση των εγγράφων γίνεται καταρχήν δωρεάν. Εξαιρετικά, επιτρέπεται η ανάκτηση του οριακού κόστους για την αναπαραγωγή, παροχή και διάδοση των εγγράφων.</p> <p>Στη Γενική Γραμματεία Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης τηρείται «Μητρώο Ανοικτών Δεδομένων του Δημοσίου» το οποίο είναι διαθέσιμο μέσω της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης της Δημόσιας Διοίκησης (gov.gr).</p>
Ψηφιακή διαφάνεια- Πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ (άρθρα 75- 83)	<p>Οι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης υποχρεούνται να αναρτούν αμελλήτι στο Διαδίκτυο:</p> <p>Προϋπολογισμούς, απολογισμούς, ισολογισμούς.</p> <p>Πράξεις της ανάληψης υποχρέωσης δαπάνης, της απόφασης έγκρισης δαπάνης και της οριστικοποίησης της πληρωμής.</p> <p>Πράξεις διορισμού μονομελών οργάνων και συγκρότησης συλλογικών οργάνων διοίκησης.</p> <p>Πράξεις διορισμού, αποδοχής παραίτησης, αντικατάστασης ή παύσης μελών συλλογικών οργάνων διοίκησης.</p> <p>Πράξεις συγκρότησης αμειβόμενων ή μη επιτροπών, ομάδων εργασίας, ομάδων έργου και συναφών οργάνων γνωμοδοτικής ή άλλης αρμοδιότητας, ανεξαρτήτως αν τα μέλη τους αμείβονται ή όχι.</p> <p>Πράξεις καθορισμού των αμοιβών και αποζημιώσεων των μελών μονομελών και συλλογικών οργάνων διοίκησης, μελών επιτροπών, ομάδων εργασίας, ομάδων έργου και συναφών οργάνων γνωμοδοτικής ή άλλης αρμοδιότητας.</p> <p>Προκηρύξεις πλήρωσης θέσεων με διαγωνισμό ή με επιλογή, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι προκηρύξεις για επιλογή και πλήρωση θέσεων διευθυντικών στελεχών των επιχειρήσεων και φορέων των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.</p> <p>Περιλήψεις πράξεων διορισμού, μετάταξης, διαθεσιμότητας, αποδοχής παραίτησης, λύσης της υπαλληλικής σχέσης ή υποβιβασμού υπαλλήλων, μόνιμων και μετακλητών, και διευθυντικών στελεχών φορέων των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.</p> <p>Περιλήψεις διακηρύξεων, αποφάσεις και πράξεις κατακύρωσης και ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών, υπηρεσιών και μελετών φορέων των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.</p> <p>Πράξεις αποδοχής δωρεών, καθώς και συμβάσεις πολιτιστικών κορηγιών του ν. 3525/2007 (Α΄ 16).</p> <p>Πράξεις δωρεών, επικορηγήσεων, παραχώρησης χρήσης περιουσιακών στοιχείων σε φυσικά πρόσωπα, νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.</p> <p>Πράξεις παραχώρησης δημοτικών κτημάτων, καθορισμού χρήσης γης παραχωρούμενου κτήματος, αλλαγής χρήσης γης κοινόχρηστου κτήματος, καθορισμού λατομικών ζωνών, σύνταξης και έγκρισης μελετών χωρικού (χωροταξικού και πολεοδομικού) σχεδιασμού, όλων των επιπέδων, καθορισμού και τροποποίησης όρων δόμησης, χορήγησης, αναστολής χορήγησης, τροποποίησης οικοδομικών αδειών, χωροθέτησης δραστηριοτήτων κ.ά.</p>
Διαλειτουργικότητα (άρθρα 84)	<p>Η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης (ΓΓΠΣΔΔ) του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης είναι υπεύθυνη για την ηλεκτρονική ταυτοποίηση και την επιβεβαίωση ταυτότητας (αυθεντικοποίηση) των φυσικών προσώπων, με σκοπό την παροχή ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών.</p> <p>Αποτελεί τον μοναδικό αρμόδιο φορέα για την υλοποίηση διατομεακής διαλειτουργικότητας και διαλειτουργικότητας των επιμέρους μητρώων των φορέων του δημόσιου τομέα.</p>
Υποδομές: Πολιτική υπολογιστικού νέφους (άρθρα 85-88)	<p>Η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης (ΓΓΠΣΔΔ), το Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας (ΕΔΥΤΕ ΑΕ) και η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης (ΗΔΙΚΑ ΑΕ) προμηθεύονται κατά προτεραιότητα συνολικά για τους φορείς του δημοσίου τομέα υπηρεσίες υπολογιστικού νέφους, με σκοπό την αποθήκευση δεδομένων, τη φιλοξενία πληροφοριακών συστημάτων και εφαρμογών των φορέων του δημοσίου τομέα, την παροχή υπηρεσιών νέφους προς τους φορείς του δημοσίου τομέα, καθώς και την επιτέλεση των αρμοδιοτήτων τους, καθώς και τον σχεδιασμό και την παραγωγική λειτουργία τεχνολογικών υποδομών και των πληροφοριακών συστημάτων. Η παροχή ψηφιακών δημοσίων υπηρεσιών από τους φορείς του δημοσίου τομέα γίνεται με τη χρήση υπολογιστικών υποδομών νέφους (cloud computing).</p>

Θεσμικό Πλαίσιο	Σχόλια
Τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ)	Μετά από συνεχείς διευρύνσεις των εργασιών τους, εκτιμάται ότι σήμερα τα ΚΕΠ διεκπεραιώνουν 1.057 διαδικασίες της Δημόσιας Διοίκησης, παρέχοντας τη δυνατότητα εξυπηρέτησης με φυσική παρουσία, βιντεοκλήση και ψηφιακές αιτήσεις μέσω του gov.gr. Μετά το 2019 τα ΚΕΠ μετατράπηκαν σταδιακά σε Υπηρεσίες Μίας Στάσης (one stop shop).
Πλατφόρμα Διαλειτουργικότητας govHUB της ΚΕΔΕ	Το σύστημα αυτό επιτρέπει την άμεση και ασφαλή πρόσβαση στελεχών των Δήμων σε ηλεκτρονικές υπηρεσίες που προσφέρουν δεδομένα από άλλους φορείς μέσω του κόμβου govHUB στους Δήμους, καθώς και την πρόσβαση άλλων φορέων της δημόσιας διοίκησης σε δεδομένα που προσφέρονται μέσω του κόμβου govHUB από τους Δήμους. Το govHUB φιλοξενείται στο σύγχρονο δημόσιο κέντρο δεδομένων G-Cloud της ΓΓΠΣ του ΥΠΟΙΚ και εξυπηρετεί το στόχο ανάπτυξης ηλεκτρονικών υπηρεσιών ανάμεσα σε φορείς της Δημόσιας Διοίκησης. Απαραίτητη προϋπόθεση για την εγγραφή ενός Δήμου είναι ο ορισμός ενός στελέχους ως διαχειριστή (administrator) του συστήματος και ενός αναπληρωτή του, στους οποίους δίδονται οι κωδικοί πρόσβασης του συστήματος.
Υπηρεσίες της διαδικτυακής πύλης gov.gr	Το gov.gr είναι η νέα διαδικτυακή πύλη του ελληνικού δημοσίου, η οποία φιλοξενεί όλες τις ψηφιακές υπηρεσίες των υπουργείων, φορέων, οργανισμών, ανεξάρτητων αρχών και Περιφερειών του Δημοσίου, που παρέχονται ήδη μέσω διαδικτύου. Εκτιμάται ότι σήμερα μέσω του gov.gr προσφέρονται 1.377 υπηρεσίες, ομαδοποιημένες σε 11 κατηγορίες.

Εκτός από τις σημαντικές θεσμικές ρυθμίσεις και εφαρμογές, θετική αναμένεται να είναι για την ψηφιακή διακυβέρνηση και η εφαρμογή εθνικών στρατηγικών στον τομέα της ψηφιοποίησης, όπως είναι για παράδειγμα οι δράσεις της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025, όπως φαίνεται από τον πίνακα που ακολουθεί.³¹

Πίνακας 27: Δράσεις για Δήμους και Πόλεις της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού

Πεδίο Παρέμβασης	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις για Δήμους και Πόλεις Αναβάθμιση των Ψηφιακών Δεξιοτήτων των Δημοσίων Υπαλλήλων και των υπαλλήλων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
Επιχειρηματικότητα	<ul style="list-style-type: none"> Ψηφιοποίηση του συνόλου των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις. Ενίσχυση της νεοφυούς επιχειρηματικότητας μέσω του προγράμματος ΚΕΠ – Plus.
ΚΕΠ	<ul style="list-style-type: none"> Ψηφιακός και επιχειρησιακός μετασχηματισμός των ΚΕΠ σε ΚΕΠ-plus. Ένταξη νέων διαδικασιών και υπηρεσιών στα ΚΕΠ π.χ. δικαιοσύνη, εργασία κ.ά. Έναρξη του προγράμματος myKEPlive για την εξ αποστάσεως εξυπηρέτηση των πολιτών σε επιλεγμένα ΚΕΠ. Τεχνολογική αναβάθμιση μέσω της δημιουργίας νέου ΟΠΣ για το back-office. Χρήση των ΚΕΠ ως σημεία ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης και επί τόπου κατάρτισης των πολιτών για τις ψηφιακές υπηρεσίες του Δημοσίου σε επιλεγμένα ΚΕΠ. Δημιουργία ψηφιακών θυρίδων σε κάθε ΚΕΠ. Στελέχωση των ΚΕΠ Plus με εξειδικευμένο προσωπικό, αναβάθμιση των υποδομών τους και το rebranding τους. Εκσυγχρονισμός του Κέντρου Εξυπηρέτησης Πολιτών με επιπλέον κανάλια, ολοκλήρωση με CRM και παροχή υπηρεσιών με AI capabilities (π.χ. Chatbots).
Πολεοδομία-Χωροταξία	<ul style="list-style-type: none"> Ψηφιοποίηση Πολεοδομικού Αρχείου, διασύνδεση με την Ηλεκτρονική Ταυτότητα του Κτηρίου και με τον ενιαίο ψηφιακό χάρτη και τα ενιαία πρότυπα ψηφιοποίησης γεωχωρικών δεδομένων. Σύστημα εντοπισμού οικοδομικών αυθαιρειών σε δασικές περιοχές και στον αιγιαλό. Σύστημα που θα χρησιμοποιεί αλγόριθμους τεχνητής νοημοσύνης προκειμένου να εντοπίσει οικοδομικές αυθαιρεσίες σε προστατευόμενες περιοχές, δάση και αιγιαλούς. Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος, το οποίο θα συγκεντρώνει, συστηματοποιεί και ενσωματώνει ψηφιακή γεωχωρική πληροφορία που τηρείται από διαφορετικούς φορείς της δημόσιας διοίκησης και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και αφορά το καθεστώς ιδιοκτησίας, δόμησης, εκμετάλλευσης ή και προστασίας της ακίνητης περιουσίας, με σκοπό αυτή να κατοαστεί διαλειτουργικά διαθέσιμη μέσω ενιαίας διαδικτυακής πλατφόρμας. Δημιουργία ολοκληρωμένων υπηρεσιών «μίας στάσης» για τις οικονομικές και επενδυτικές δραστηριότητες, που σχετίζονται με τη Δόμηση στους τομείς Τουρισμού, Παραγωγικών-Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων, Ανάπτυξης Δημοσίων Ακινήτων και Κατοικίας.
Δίκτυο Δημοσίου Τομέα (ΣΥΖΕΥΞΙΣ II)	<ul style="list-style-type: none"> Κάλυψη των αναγκών τηλεπικοινωνιακής σύνδεσης των δημοσίων φορέων (περίπου 34.000 κτήρια). Αναβάθμιση της ευρυζωνικότητας των φορέων με αξιοποίηση οπτικής πρόσβασης και τεχνολογιών ADSL και VDSL. Αναβάθμιση των υφιστάμενων κεντρικών υπηρεσιών του δικτύου ΣΥΖΕΥΞΙΣ, με έμφαση στην ασφάλεια, την τηλεδιάσκεψη, την τηλεσυνεργασία και την αξιοποίηση κινητών (mobile) τεχνολογιών από τους χρήστες. Το έργο θα αξιοποιήσει 68 Μητροπολιτικά Ευρυζωνικά Δίκτυα Οπτικών Ινών (MAN) και μέσα από τη συνάθροιση της ζήτησης για τις τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες του Δημοσίου Τομέα θα πετύχει καλύτερη αξιοποίηση και τη δραστηκή μείωση των τηλεπικοινωνιακών δαπανών.

³¹ Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης (2020). Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025. Αθήνα.

Κεντρικό Σύστημα Διακίνησης Εγγράφων (Κ - ΣΗΔΕ)	<ul style="list-style-type: none"> • Πλήρης οργάνωση της αλληλογραφίας μεταξύ των δημόσιων φορέων. • Επιτάχυνση στη διεκπεραίωση των υποθέσεων. • Καταπολέμηση της γραφειοκρατίας. • Δημιουργία κατάλληλης υποδομής για την ψηφιακή εξυπηρέτηση του πολίτη. • Εναρμονισμός των φορέων για την οργάνωση των εγγράφων τους, με βάση τον ευρωπαϊκό κανονισμό προστασίας προσωπικών δεδομένων (GDPR).
Πολιτισμός	<ul style="list-style-type: none"> • Ψηφιακός μετασχηματισμός πολιτιστικών δομών και ενθάρρυνση εναλλακτικών μοντέλων πολιτιστικής παραγωγής και διάθεσης. • Ανάπτυξη διαδραστικών ψηφιακών υπηρεσιών για την ανάδειξη εκθεμάτων με επαυξημένη και εικονική πραγματικότητα (Augmented και Virtual Reality).
Περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> • Σύστημα συλλογής δεδομένων για τα απόβλητα και τα έργα διαχείρισης αποβλήτων. • Ψηφιακή υποστήριξη για την εξοικονόμηση ενέργειας σε δημόσια κτήρια με χρήση εργαλείων IoT. • Εγκατάσταση και λειτουργία έξυπνων μετρητών νερού. • Ψηφιακή δράση για τη μέτρηση και παρακολούθηση των ατμοσφαιρικών ρύπων και της θαλάσσιας ρύπανσης για τη βελτιστοποίηση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος και των ψηφιακών περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων. • Πιλοτική εφαρμογή ενεργοποίησης και ευαισθητοποίησης πολιτών για την αέρια ρύπανση.
Τομέας Εσωτερικών & Δημόσιας Διοίκησης	<ul style="list-style-type: none"> • Αναβάθμιση του κόμβου διαλειτουργικότητας των Δήμων. • Αναβάθμιση του κόμβου διαλειτουργικότητας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ), ο οποίος παρέχει ήδη υπηρεσίες σε 295 Δήμους από το σύνολο των 325 της χώρας. • Πλατφόρμα αυτεπάγγελτης αναζήτησης εγγράφων και δικαιολογητικών, που θα είναι διαθέσιμη σε εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους των ΚΕΠ και των Δήμων. • Αναβάθμιση του μηχανισμού παρακολούθησης οικονομικών στοιχείων των ΟΤΑ με επανασχεδιασμό και επέκταση του Οικονομικού Παρατηρητηρίου των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Νέα πλατφόρμα με αντικείμενο τη συγκέντρωση στοιχείων της οικονομικής δραστηριότητας τόσο των ΟΤΑ όσο και των εποπτευόμενων από τους Δήμους ΝΠΙΔ. • Πλατφόρμα κορήγησης επιδόματος πληγέντων για φυσικές καταστροφές, ώστε ο πολίτης να μην απαιτείται να υποβάλει έντυπη αίτηση και δικαιολογητικά με φυσική παρουσία στον δήμο. • Εθνικός αριθμός τηλεφωνικής κλήσης για την αντιμετώπιση προβλημάτων καθημερινότητας του δημότη. Ο αριθμός θα συνδέεται με τα πληροφοριακά συστήματα που έχουν αναπτυχθεί σε κάθε δήμο και θα συμβάλλει στην αντιμετώπιση ζητημάτων καθαριότητας, φωτισμού, αποκομιδής κηपाίων και βαρέων αντικειμένων, κακοτεχνιών οδοστρώματος, αδέσποτων ζώων κ.ά. • Πλατφόρμα καταχώρισης και επικαιροποίησης οδών και αριθμών από τους φορείς που είναι υπεύθυνοι για την ονοματοδοσία τους (Δήμοι και περιφέρειες) και ο εντοπισμός τους σε Ψηφιακό Χάρτη.
Μεταφορές και Υποδομές	<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης στις αστικές συγκοινωνίες. • Πιλοτική ανάπτυξη δικτύων αισθητήρων σε συνεργασία με τους Δήμους (υπόγειων, είτε υπέργειων είτε καμερών) σε περιοχές με θέσεις ελεύθερης ή ελεγχόμενης στάθμευσης, σημεία ενδιαφέροντος, αστικό οδικό δίκτυο κλπ. • Έξυπνοι Σηματοδότες. • Δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την υποβολή, το συντονισμό και την παρακολούθηση των Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ).
Τουρισμός	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη εφαρμογής αναζήτησης προϊόντων ανά θεματική μορφή και προορισμό. • Ανάπτυξη διαδραστικού χάρτη με αναφορά/επισήμανση όλης της σχετικής πληροφόρησης που αναζητά ο ταξιδιώτης/επισκέπτης. • Ανάπτυξη καινοτόμου συστήματος για την πληροφόρηση των επισκεπτών (π.χ. αναζήτηση για τουριστικά αξιοθέατα, αποστάσεις ταξιδιών, ναύλοι, εισιτήρια, ωράρια λειτουργίας, μέσα μεταφοράς, εστίαση, διασκέδαση, θεματικές εκδηλώσεις, υποβολή ερωτήσεων/καταγγελιών κλπ.).
Ψηφιακός μετασχηματισμός πόλεων και Κοινοτήτων: Έξυπνες Πόλεις (Smart Cities)	<ul style="list-style-type: none"> • Πλατφόρμα καταγραφής αιτημάτων και αμφίδρομης επικοινωνίας/παρακολούθησης αυτών. • Σύστημα Έξυπνης (Ελεγχόμενης) Στάθμευσης με αξιοποίηση του IoT. • Ψηφιοποίηση των Αρχείων Αστικού Σχεδίου. • Σύστημα Έξυπνης Διαχείρισης Δημοτικού Στόλου Οχημάτων (fleet management). • Σύστημα Έξυπνης Διαχείρισης Λαϊκών Αγορών με αξιοποίηση του IoT. • «Δημοτικής Διαύγειας»: Πλατφόρμα διαβούλευσης και ενημέρωσης των πολιτών για καλύτερη λογοδοσία, διαφάνεια και ενημέρωση. • Εκπαίδευση & Κατάρτιση των δημοτικών υπαλλήλων και των αιρετών στις νέες ψηφιακές υπηρεσίες/δεξιότητες και σε νέες τεχνολογίες και εφαρμογές. • Ψηφιακή επικοινωνία (Πλατφόρμα και Διασύνδεση Εφαρμογών) με τον δήμο σε επίπεδο διακίνησης των 25 πιο δημοφιλών συναλλαγών και των 25 πιο δημοφιλών πληρωμών. • Σύστημα Ευφυών Μεταφορών (Intelligent Transport Systems – ITS). • Προμήθεια - Εγκατάσταση και λειτουργία ψηφιακών υδρομετρητών.

<p>Ψηφιακός μετασχηματισμός πόλεων και Κοινοτήτων: Έξυπνες Αγροτικές Περιοχές και Χωριά (Smart Rural Areas – Smart Villages)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Προγραμματισμός των Αρδεύσεων και εκτίμηση των Αρδευτικών Αναγκών των Καλλιεργειών. • Πρόβλεψη των Αρδευτικών Αναγκών των Καλλιεργειών. • Προειδοποιήσεις ακραίων μετεωρολογικών φαινομένων. • Εποχιακή (δμήνου) κλιματική πρόγνωση ξηρασίας. • Σύστημα πρόγνωσης – χαρτογράφησης πλημμυρών. • Παρακολούθηση ανάπτυξης καλλιέργειας, προειδοποιήσεις για ευνοϊκές συνθήκες ανάπτυξης εκθρών και ασθενειών, χάρτες επικινδυνότητας. • Πλατφόρμα μείωσης των αποβλήτων τροφίμων. • Πλατφόρμα δεύτερης ευκαιρίας αντικειμένων. • Πίνακας ελέγχου (Dashboard) για την εποπτεία των δραστηριοτήτων κυκλικής οικονομίας και των δεικτών.
<p>Πρωτοβουλίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης από τους ΟΤΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Οι βασικές υπηρεσίες που προσφέρουν ηλεκτρονικά πολλοί Δήμοι είναι: • Ενημέρωση για δραστηριότητες του δήμου, των οργανισμών και των επιχειρήσεων του. • Πληροφόρηση για ζητήματα αναπτυξιακού προγραμματισμού, οικονομικά, προϋπολογισμού, αγροτικά, κοινωνικά, πολεοδομικά, περιβαλλοντικά, πολιτιστικά, τουριστικά, τοπικής αγοράς, πολιτικής προστασίας, κ.ά. • Ενημέρωση για άδειες καταστημάτων, έκδοση αδειών για οικοδομικές εργασίες και κοινόχρηστων χώρων, ενημέρωση για επενδυτικά προγράμματα και ενισχύσεις, για οργανωμένους χώρους εγκατάστασης επιχειρήσεων (π.χ. ΒΙΠΕ, ΒΙΟΠΑ). • Υποδοχή προτάσεων για τη βελτίωση της ανάπτυξης και λειτουργίας του Δήμου. • Αιτήσεις και αιτήματα, μέσω πρόσβασης σε επίσημες ηλεκτρονικές φόρμες ώστε να ξεκινά η διαδικασία εξυπηρέτησης, κάνοντας εφικτή την ηλεκτρονική υποβολής αίτησης έκδοσης πιστοποιητικών, βεβαιώσεων και λοιπών διοικητικών εγγράφων σε 24ωρη βάση, ενημέρωση για το στάδιο που βρίσκεται η αίτηση, που υποβάλατε ηλεκτρονικά, κ.ά. • Ηλεκτρονικές πληρωμές (π.χ. e-pay) όπως είσπραξη τελών παρεπιδημούντων και εκδιδόμενων λογαριασμών, πληρωμή προστίμων ΚΟΚ, πληρωμή Δημοτικού Φόρου. • Αναζήτηση πρωτοκόλλου. • Πολιτικοί γάμοι. • Εύρεση εργασίας. • Εκπαιδευτικές υπηρεσίες και ενημέρωση για εκπαιδευτικά προγράμματα. • Προκηρύξεις θέσεων εργασίας, διαγωνισμοί κ.ά.

14.3 Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα

Από την ανάλυση του θεσμικού πλαισίου και των ασκούμενων δημόσιων και δημοτικών πολιτικών στο πεδίο της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, διαπιστώνεται η ύπαρξη προβλημάτων, αδυναμιών και κενών, όπως (Σπινέλης, 2018):

- Η ύπαρξη ενός πολυδαίδαλου θεσμικού πλαισίου για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, που επηρεάζει την εφαρμογή του σχεδίου δράσης.
 - ο Η μη πλήρης προσαρμογή και οι δυσχέρειες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις νεότερες θεσμικές ρυθμίσεις για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και τον ψηφιακό μετασχηματισμό (π.χ. έλλειψη κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού, έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής, απουσία νομικής υπηρεσίας για την προστασία του συστήματος ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, μη πλήρης ενεργοποίηση της διαδικασίας αυθεντικοποίησης όλων των συναλλασσόμενων με τις δημοτικές υπηρεσίες, ενίσχυση της διαλειτουργικότητας, ελλιπείς πλατφόρμες δημοτικών ανοικτών δεδομένων, ελλείψεις σε εφαρμογές GIS, κ.ά.).³²
- Η μερική ή αποσπασματική εφαρμογή της πλήρους ηλεκτρονικής διακυβέρνησης από όλους τους ΟΤΑ της χώρας. Σύμφωνα με τον Πρόεδρο της Επιτροπής Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης της ΚΕΔΕ (Γιάννη Τσιάμη), υπάρχουν Δήμοι τριών ταχυτήτων, αναφορικά με την προσαρμοστικότητα και την εναρμόνιση στη χρήση όλων των διαθέσιμων πλατφορμών για την ηλεκτρονικές υπηρεσίες. 146 Δήμοι ή το 44% του συνόλου βρίσκονται στην πρωτοπορία. Το 31% (103) των Δήμων ανταποκρίνονται στην προώθηση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών μετά από υπενθυμίσεις υπερκείμενων φορέων (π.χ. ΚΕΔΕ, ΠΕΤΑ, ΥΠΕΣ, Υπουργείο Ψηφιακής Μεταρρύθμισης) και τα καταφέρνουν με κάποια υστέρηση. Όμως, το 25% των Δήμων (83) δεν αξιοποιεί τις δυνατότητες ψηφιακού μετασχηματισμού και παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών.
- Το πρόβλημα της υστέρησης πολλών Δήμων οφείλεται στην έλλειψη κατάλληλων στελεχών και τεχνολογικών υποδομών. Επίσης, συχνά οφείλεται και στην εργασιακή ψηφιακή κουλτούρα, δηλαδή στην απουσία προθυμίας προσαρμογής στο νέο ψηφιακό περιβάλλον των στελεχών της διοίκησης των ΟΤΑ.

³² https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2018/03/EGov_Upd_090318.pdf και <https://www.eetaa.gr/ekdoseis/pdf/125.pdf>

- Σε ορισμένες περιπτώσεις δίδεται έμφαση στην πληροφόρηση και στην ηλεκτρονική υποβολή αιτημάτων και όχι στην πλήρη ηλεκτρονική διεκπεραίωση, δηλαδή στην πλήρη ηλεκτρονική ικανοποίηση του αιτήματος.
- Η περιορισμένη εξοικείωση των πολιτών με τη χρήση των ψηφιακών υπηρεσιών και κατά συνέπεια το σχετικά χαμηλό ποσοστό των πολιτών και των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν πλήρως το διαδίκτυο για συναλλαγές με τους ΟΤΑ. Ορισμένες ομάδες του πληθυσμού, δε, αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας για διάφορους λόγους.
- Ο χαμηλός βαθμός ωριμότητας των ΟΤΑ (δικαιούχων) για την υποβολή προς χρηματοδότηση έργων από το ΕΣΠΑ και από άλλα σχετικά προγράμματα. Αποτελεί διαχρονικό πρόβλημα για τα έργα Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), η έλλειψη υπηρεσιών/τμημάτων Πληροφορικής σε αρκετούς ΟΤΑ ή η αδύναμη στελέχωσή τους σε συνδυασμό με την απειρία πολλών ΟΤΑ σε δράσεις ΤΠΕ.

14.4 Προτάσεις για την προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και τον ψηφιακό μετασχηματισμό των ΟΤΑ

Με βάση το νέο θεσμικό πλαίσιο, τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις, τα σημαντικά επιτεύγματα του ψηφιακού μετασχηματισμού στον δημόσιο τομέα, αλλά και τα αναφερθέντα προβλήματα, στην παρούσα ενότητα επιχειρείται η συνοπτική καταγραφή προτάσεων για τη βελτίωση του όλου συστήματος ηλεκτρονικής διακυβέρνησης των ΟΤΑ.

Πίνακας 28: Προτάσεις για τον ψηφιακό μετασχηματισμό και την ηλεκτρονική διακυβέρνηση των Δήμων

A/A	Προτάσεις	Εξειδίκευση
1.	Βελτίωση θεσμικού πλαισίου	<ul style="list-style-type: none"> Απλοποίηση και κωδικοποίηση του πολυδαίδαλου θεσμικού πλαισίου, με έμφαση στην υποστήριξη της απλούστευσης των διαδικασιών των Δήμων. Έκδοση του συναφούς δευτερεύοντος θεσμικού πλαισίου (Υπουργικές Αποφάσεις, Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις, Προεδρικά Διατάγματα) που αφορούν στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Συνεπής εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων σε όλη τη Δημόσια Διοίκηση και γενικευμένη χρήση ψηφιακής υπογραφής.
2.	Βελτίωση Υποδομών -Διαλειτουργικότητας -Πλατφορμών	<ul style="list-style-type: none"> Επέκταση και ολοκλήρωση των ψηφιακών υποδομών στο σύνολο της χώρας. Ο Ψηφιακός Δήμος πρέπει να συμμετέχει στην ανάπτυξη τοπικών και εθνικών ηλεκτρονικών υποδομών και υλοποίηση έργων στο πλαίσιο εθνικών πρωτοβουλιών (οπτικοί δακτύλιοι στην Περιφέρεια, Εθνικό Δίκτυο Οπτικών Ινών στο σπίτι κ.ά.). Προώθηση της υλοποίησης της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 και ειδικά των δράσεων που αφορούν τους δήμους και αναφέρονται παραπάνω (π.χ. έξυπνες πόλεις, έξυπνες αγροτικές περιοχές και χωριά). Δημιουργία ενός ενιαίου ηλεκτρονικού κόμβου για όλους τους δήμους. Εντός αυτού θα παρέχονται για κάθε δήμο οι αντίστοιχες εφαρμογές ανάλογα με τις ανάγκες του. Αλλά θα πρόκειται για έναν και ενιαίο κόμβο (όπως ακριβώς γίνεται με το gov.gr). Οι Δήμοι θα πρέπει να συνεργαστούν με τον δημιουργό του κόμβου για τη δημιουργία-σχεδιασμό των επιμέρους εφαρμογών, οι οποίες θα είναι ενιαίες και διαθέσιμες προς επιλογή από κάθε δήμο. Απλοποίηση της εργασίας των δημοτικών υπαλλήλων που μέσα από ένα μοναδικό κόμβο θα χειρίζονται τα αιτήματα των πολιτών και των επιχειρήσεων που υποβάλλονται ηλεκτρονικά, και των εφαρμογών πληροφορικής που κάθε βήμα χρειάζεται. Προσδευτικά, όσο ένα τέτοιο σύστημα επεκτείνεται για να χειρίζεται κάθε αίτημα πολιτών και επιχειρήσεων, είτε αυτό υποβάλλεται ηλεκτρονικά, είτε στο «guichet», αυτό το μοναδικό interface θα διαχειρίζεται το μεγαλύτερο μέρος των εργασιών που εκτελεί ο υπάλληλος, θα έχει ως εκ τούτου στον υπολογιστή του δημοτικού υπαλλήλου μια θέση αντίστοιχη με αυτήν που έχει σήμερα ο φυλλομετρητής ή ο επεξεργαστής κειμένου. Το λογισμικό υποστήριξης του ενιαίου κόμβου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να προσφέρει μια ολοκληρωμένη λύση και να επιτρέπει τη δυναμική διαχείριση, να είναι απλό και αποτελεσματικό, αμφίδρομο, ανοικτό και ευέλικτο καθώς και με δυνατότητα απομακρυσμένης διαχείρισης. Ειδικότερα, θα πρέπει να διαθέτει κατ' ελάχιστο τα εξής υποσυστήματα: <ul style="list-style-type: none"> Πληροφόρησης πολιτών και επιχειρήσεων Έκδοση πιστοποιητικών Εφαρμογή ΤΑΠ Εφαρμογή παρκόμετρου Διευθύνσεων Αναζήτησης Εκδηλώσεων Πληροφοριών πολιτιστικού και τουριστικού περιεχομένου Αιτήσεων-αιτημάτων-καταγγελιών Ψηφιακού υλικού Δημοσκοπήσεων-ερευνών-μελετών Επικοινωνίας Διαχείρισης υλικού Διαβαθμισμένου περιεχομένου Εμπορικού καταλόγου-τοπικής οικονομίας Στατιστικών Γεωπληροφοριών Χρηστών Διασφάλιση της διαλειτουργικότητας του κόμβου της ΚΕΔΕ govHUB με τον κόμβο gov.gr του ελληνικού δημοσίου, ώστε οι πιστοποιημένοι χρήστες των Δήμων να αντλούν και να εκδίδουν όλα τα έγγραφα (π.χ. ασφαλιστική ενημερότητα, ποινικό μητρώο, έγγραφα μητρώου των πολιτών) με ψηφιακή υπογραφή. Διασφάλιση της διαλειτουργικότητας μεταξύ των Δήμων και του ΔΕΔΔΗΕ, ώστε π.χ. όταν αλλάζουν τα τετραγωνικά ενός ακινήτου στην τοπική εφαρμογή του δήμου, να αλλάζουν αυτομάτως τα τετραγωνικά και στον ΔΕΔΔΗΕ. Ολοκλήρωση της πλατφόρμας αυτεπάγγελτης αναζήτησης δικαιολογητικών ώστε να επιτευχθεί η αυτόματη εξόφληση προμηθευτών των Δήμων, μιας και οι υπηρεσίες του δήμου θα λαμβάνουν ηλεκτρονικά την ασφαλιστική και φορολογική ενημερότητα και το ποινικό μητρώο χωρίς την αυτοπρόσωπη παρουσία του προμηθευτή. Γενικευμένη εφαρμογή της πλατφόρμας πληρωμών σε συνεργασία με τη ΔΙΑΣ ΑΕ. και μέσω του IRIS, και χρησιμοποίηση αυτής της πλατφόρμας από οποιοδήποτε (π.χ. ΑΑΔΕ) για την είσπραξη χρημάτων από τους ΟΤΑ ή τα Νομικά του Πρόσωπα (π.χ. τέλη, πρόστιμα, λογαριασμοί κ.ά.). Η πληρωμή να γίνεται ηλεκτρονικά μέσω των τραπεζών και να πιστώνεται άμεσα ο λογαριασμός των Δήμων.

Α/Α	Προτάσεις	Εξειδίκευση
3.	Βελτίωση εσωτερικής οργάνωσης και ψηφιακών ικανοτήτων των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία ενός μηχανισμού υποστήριξης (Help Desk) και εκπαίδευσης για την υποστήριξη των στελεχών των Δήμων στη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας και στην παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών (π.χ. μέσω αναβάθμισης της ΠΕΤΑ). • Σχεδιασμός βελτιώσεων στην εσωτερική λειτουργία των οργανισμών της Αυτοδιοίκησης μέσω της απλούστευσης, προτυποποίησης και αυτοματοποίησης των διαδικασιών. • Δημιουργία-υποστήριξη του Management Information System (MIS) του δήμου, καθώς οι πληροφορίες και τα δεδομένα που αφορούν όλο το εύρος των δραστηριοτήτων ενός οργανισμού, βοηθούν στο σχεδιασμό στρατηγικών, στη λήψη ισχυρά τεκμηριωμένων αποφάσεων και στην αποδοτικότερη εκτέλεση των λειτουργιών του. Η συνεχής καταγραφή των δεδομένων (π.χ. έσοδα, δαπάνες, λογαριασμοί, δάνεια, επικορηγήσεις, πορεία έργων, προσωπικό, συμβάσεις έργων και προμηθειών, ακίνητα, σχολική στέγη, μεταφορικά μέσα, κατανάλωση νερού, μέτρηση απορριμμάτων, κ.ά.) είναι βέβαιο ότι επιτρέπει τη λήψη αποφάσεων που θα στηρίζονται σε πραγματικά δεδομένα, στο χρόνο που θα ζητηθούν. • Προσαρμογή των οργανογραμμάτων και των εσωτερικών οργανισμών, καθώς και των οδηγών διαδικασιών και διασφάλισης ποιότητας στις απαιτήσεις της σύγχρονης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. • Ορισμός κατάλληλου αρμόδιου Αντιδημάρχου, υπεύθυνου για τη λειτουργική και αναπτυξιακή αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Κοινωνίας της Πληροφορίας, που θα μεριμνά για την ενσωμάτωση της διάστασης των ΤΠΕ στη δημοτική ατζέντα, στην καθημερινή λειτουργία και στη στρατηγική κατεύθυνση του Δήμου. • Συγκρότηση και στελέχωση με το κατάλληλο προσωπικό της Διεύθυνσης ΤΠΕ και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. • Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού ΤΠΕ που ήδη υπάρχει, σε συνδυασμό με συνεχή επιμόρφωση (συνέχιση προγραμμάτων ευαισθητοποίησης και γενικής και εξειδικευμένης κατάρτισης που προωθεί η ΚΕΔΕ και η ΕΕΤΑΑ), συγκρότηση οριζοντίων δικτύων κωδικοποίησης της πείρας και μεταφοράς γνώσης στις θεματικές περιοχές των ΤΠΕ. • Συνεχής κατάρτιση για υποχρεωτική ενσωμάτωση στην εργασία των υπαλλήλων των ΟΤΑ των ΤΠΕ της ψηφιοποίησης στην πηγή όλων των δεδομένων που συλλέγει και αναπτύσσει ο Δήμος. • Ενίσχυση της εξοικείωσης με τη χρήση των ΤΠΕ και της ψηφιακής προσβασιμότητας εκείνων των κατηγοριών των δημοτών και των επιχειρήσεων που δυσκολεύονται να τις αξιοποιήσουν. • Βελτίωση της ικανοποίησης από την εργασία των εργαζομένων μέσω της προτυποποίησης και της αυτοματοποίησης των εργασιών «ρουτίνας» και την εξοικονόμηση χρόνου για την καλλιέργεια της καινοτομίας και την απασχόληση σε πιο δημιουργικές δραστηριότητες.

Α/Α	Προτάσεις	Εξειδίκευση
4.	Ολοκληρωμένη ηλεκτρονική εξυπηρέτηση πολιτών μέσω της ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> • Υποδοχή και παρακολούθηση των αιτημάτων των πολιτών. • Πληρωμή δημοτικών τελών, φόρων, προστίμων και χρεώσεων για παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών από τον δήμο: <ul style="list-style-type: none"> ο Πληροφόρηση για το πού και πώς μπορεί να γίνει μια πληρωμή. ο Πρόσβαση σε προσωπικό λογαριασμό στην ιστοσελίδα του ΟΤΑ για ενημέρωση σχετικά με το ύψος της οφειλής. ο Πληρωμές και εξοφλήσεις μέσω του διαδικτύου (τα λεγόμενα e-payments). ο Ενημέρωση για εκπρόθεσμες οφειλές μέσω SMS, email κτλ. • Εγγραφή/διαγραφή/τροποποίηση στα δημοτικά μητρώα και έκδοση ατομικών ή οικογενειακών πιστοποιητικών και βεβαιώσεων: <ul style="list-style-type: none"> ο Πληροφόρηση για το που και πως μπορεί να γίνει η εγγραφή/διαγραφή/τροποποίηση στα δημοτικά μητρώα (πχ. Μητρώο αρρένων, Δημοτολόγιο, Ληξιαρχείο, εκλογικοί κατάλογοι κτλ). ο Πληροφόρηση για το που και το πως μπορεί να γίνει έκδοση πιστοποιητικών (όπως γέννησης, γάμου, θανάτου, οικογενειακής μερίδας, μητρώου αρρένων, πιστοποιητικό εντοπιότητας, βεβαίωση μόνιμης κατοικίας κτλ.). ο Πρόσβαση σε προσωπικό λογαριασμό του δημότη για ενημέρωση σχετικά με τα υπάρχοντα στοιχεία στο δήμο. ο Λήψη/κατέβαση αιτήσεων και σχετικών οδηγιών προς συμπλήρωση αυτών. ο Ηλεκτρονική κατάθεση των συμπληρωμένων αιτήσεων. ο Ενημέρωση για την ολοκλήρωση της πράξης ή ύπαρξης προβλήματος μέσω SMS, email κτλ. • Συγκοινωνίες και οδικό δίκτυο: <ul style="list-style-type: none"> ο Πληροφόρηση για τα δρομολόγια, τις ώρες, τις στάσεις κτλ. των μέσων μαζικής μεταφοράς. ο Πληροφόρηση σχετικά με τους χώρους στάθμευσης (όπως θέσεις, κόστος, κτλ.). ο Πληροφόρηση σχετικά με τα πρόστιμα για παραβάσεις στάθμευσης κτλ. ο Λήψη/Κατέβαση των αιτήσεων και των κανονισμών για την παρακώρση χώρου στάθμευσης ατόμων με ειδικές ανάγκες. ο Ενημέρωση για την παραλαβή της άδειας χώρου στάθμευσης ατόμων με ειδικές ανάγκες ή ύπαρξης προβλήματος μέσω SMS, email κτλ. • Υγεία και Κοινωνική φροντίδα: <ul style="list-style-type: none"> ο Πληροφόρηση σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας στο δήμο ή τις προσβάσιμες υπηρεσίες υγείας από τους δημότες (για παράδειγμα τηλεφροντίδα δηλαδή παροχή κατ' οίκον υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας, τηλευγεία δηλαδή παροχή κατ' οίκον υπηρεσιών ιατρικής φροντίδας και άλλες ηλεκτρονικές υπηρεσίες για ασθενείς με χρόνια νοσήματα αλλά και ηλικιωμένους, Υπηρεσίες πρόληψης και Προαγωγής Υγείας). ο Πληροφόρηση για τις προϋποθέσεις πρόσβασης στις δημοτικές κοινωνικές υπηρεσίες. ο Λήψη αιτήσεων για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών (πχ βρεφονηπιακοί - παιδικοί σταθμοί, ΚΑΠΗ, «Βοήθεια στο Σπίτι», Κέντρα Πρόληψης κτλ.). ο Ηλεκτρονική υποβολή των σχετικών αιτήσεων. ο Ενημέρωση για την έκβαση της αίτησης μέσω SMS, email κτλ. ο Ηλεκτρονική αποστολή χρέωσης για παροχή κοινωνικών υπηρεσιών. ο Κλείσιμο ραντεβού μέσω internet (το λεγόμενο e-booking) στις μονάδες υγείας και κοινωνικής φροντίδας του Δήμου. • Εκπαίδευση - Πολιτισμός – Ψυχαγωγία: <ul style="list-style-type: none"> ο Πληροφόρηση για τις υποδομές, τα προγράμματα και το κόστος εκπαίδευσης ενηλίκων του Δήμου (πχ μαθήματα μουσικής, ζωγραφικής, φωτογραφίας, παραδοσιακών χορών κτλ.) και για πολιτιστικές - ψυχαγωγικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις του Δήμου (π.χ. το πρόγραμμα αυτών, το κόστος εισόδου κτλ.). ο Πληροφόρηση για πολιτική προώθησης πολιτισμού ψυχαγωγίας σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες (όπως ΑμΕΑ, άνεργους, ηλικιωμένους κτλ.). ο Λήψη των σχετικών αιτήσεων συμμετοχής και ηλεκτρονική κατάθεση των συμπληρωμένων αιτήσεων. ο Ενημέρωση για την έκβαση της αίτησης μέσω SMS, email κτλ. ο Ηλεκτρονική αποστολή της έγκρισης συμμετοχής.

Α/Α	Προτάσεις	Εξειδίκευση
5.	Ολοκληρωμένη ηλεκτρονική εξυπηρέτηση επιχειρήσεων μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> • Ενημέρωση για επενδυτικά προγράμματα και για εθνικές και Κοινοτικές ενισχύσεις. • Ενημέρωση για χώρους εγκαταστάσεις επιχειρήσεων και χρήσεις γης. • Ηλεκτρονική διαβούλευση για αναπτυξιακά ζητήματα. • Πληρωμή Δημοτικών τελών, φόρων και προστίμων. • Είσπραξη τελών παρεπιδημούντων και εκδιδόμενων λογαριασμών. • Έκδοση αδειών για οικοδομικές εργασίες. • Έκδοση ετήσιων αδειών κοινόχρηστων χώρων. • Πληροφόρηση για το που και το πως μπορεί να γίνει μια πληρωμή. • Πρόσβαση μέσω της ιστοσελίδας του Δήμου μέσω εταιρικού λογαριασμού για την ενημέρωση σχετικά με το ύψος της οποιασδήποτε οφειλής. • Πληρωμές μέσω του διαδικτύου (e-payments). • Ενημέρωση για τυχόν εκπρόθεσμων οφειλών μέσω SMS, email κτλ. • Λήψη εντύπων και οδηγιών για την ετήσια εκκαθάριση τελών παρεπιδημούντων (δισαύνδεση με TAXIS-ΦΠΑ). • Εφαρμογή ολοκληρωμένων πληροφοριακών συστημάτων για τη βιώσιμη ανάπτυξη • Ολοκληρωμένο Γεωγραφικό Πληροφοριακό Σύστημα (GIS) για τη διαχείριση ψηφιακών γεωγραφικών δεδομένων και συνεχή πληροφόρηση πολιτών, ερευνητών και επιχειρήσεων για ζητήματα πολεοδομίας και χωροταξίας, πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού, χρήσεις γης, αξίες ακινήτων κ.ά. • Συστήματα αυτόματης ειδοποίησης και διαχείρισης κρίσεων ή Σύστημα Αυτόματης Ειδοποίησης, Προστασίας, Ανάδειξης και Διαχείρισης Περιβαλλοντικά Ευαίσθητων Περιοχών κ.ά. • Ολοκληρωμένα συστήματα για την πολιτιστική και αθλητική ανάπτυξη (π.χ. δημιουργία δικτυακής πύλης πολιτισμού αθλητισμού, εφαρμογές εικονικής πραγματικότητας, ψηφιοποίηση πολιτιστικών πόρων, παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών στον επισκέπτη μέσω φορητών συσκευών και ασύρματων ευρυζωνικών δικτύων). • Εφαρμογή ολοκληρωμένου συστήματος ευφυών μεταφορών. • Ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα για τηλεπρόνοια, τηλεβοήθεια, τηλεϊατρική κ.ά. • Ολοκληρωμένο σύστημα για την πράσινη ανάπτυξη (Green ICT) για την ορθολογική χρήση της ενέργειας, για την παραγωγή νέων μορφών ενέργειας, για τη διαχείριση των απορριμμάτων (π.χ. διαχείριση στόλου απορριματοφόρων) και την ανακύκλωση, για την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων κ.ά.
6.	Ολοκληρωμένη ηλεκτρονική οικονομική και επιχειρησιακή διαχείριση μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> • Κατάρτιση, παρακολούθηση υλοποίησης σε πραγματικό χρόνο του προϋπολογισμού και απολογισμού. • Ηλεκτρονικοποίηση Λογιστηρίου (εσόδων-δαπανών-ταμείου). • Διαχείριση προμηθειών (ηλεκτρονικές προμήθειες και διαγωνισμοί). • Μισθοδοσία & Διαχείρισης Προσωπικού. • Διαχείριση Τέλους Ακίνητης Περιουσίας (ΤΑΠ), Δημοτικοί Φόροι. • Εισφορά Γης σε Χρήμα. • Διαχείριση Προστίμων ΚΟΚ. • Παρακολούθηση του επενδυτικού προγράμματος και των έργων. • Ψηφιακή οργάνωση και διαχείριση διοικητικών εργασιών, λειτουργιών και διαδικασιών. • Λειτουργία συστήματος MIS του Δήμου. • Διαχείριση Αποφάσεων με αξιοποίηση των Τεχνικών Επιχειρησιακής Νοημοσύνης. • Διαχείριση Μητρώου Υπαλλήλων και Οργανογράμματος. • Ηλεκτρονικό Πρωτόκολλο. • Ηλεκτρονική Αρχαιοθέτηση Εγγράφων. • Δημοτολόγιο – Μητρώο Αρρένων - Εκλογικοί Κατάλογοι-Αρχειαρχείο. • Προστασία ηλεκτρονικών αρχείων. • Διαχείριση Κίνησης Οχημάτων. • Ύδρευση – Αποχέτευση. • Διαχείριση Κοιμητηρίων. • Διαχείριση Αδειών Καταστημάτων. • Σύστημα Διαχείρισης Σχολικών Επιτροπών.

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση

15.1 Εισαγωγή - Ζητήματα προς διερεύνηση

Οι βασικές αρχές λειτουργίας και διακυβέρνησης των τοπικών αυτοδιοικήσεων στην Ευρώπη στηρίζονται στην αντίληψη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση (Επιτροπή Περιφερειών, 2009, ΕΕΤΑΑ, 2011). Η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση έχει ενταχθεί στους κόλπους της Ένωσης με τη συνθήκη της Λισαβόνας και με την ενίσχυση του θεσμού της Επιτροπής των Περιφερειών, διατηρείται και διευρύνεται ο στόχος της εδαφικής συνοχής, υπό το κράτος των αρχών της επικουρικότητας, της αναλογικότητας και της αμοιβαιότητας.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη σύγχρονη εμπειρία της Ευρωπαϊκής Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι δύο (ΕΚΔΔΑ, 2018) :

- Πρώτον, η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση βρίσκεται στο επίκεντρο των αυτοδιοικητικών πολιτικών, ανεξάρτητα από το αν υπάρχει κρίση ή όχι.
- Δεύτερον, για την εφαρμογή αυτών των πολιτικών, χρειάζεται να κινητοποιηθούν άνθρωποι και, κυρίως, χρηματοδοτικοί πόροι.

Ο προσανατολισμός αυτός έχει αποτυπωθεί στο πρόσφατο νομοθέτημα για το «Επιτελικό Κράτος» (Ν.4622/2019), ενώ έχει υιοθετηθεί και από τους ευρωπαϊκούς θεσμούς της αυτοδιοίκησης. Ως «πολυεπίπεδη διακυβέρνηση» νοείται η αναοριοθέτηση αρμοδιοτήτων και η διασφάλιση των συστημικών σχέσεων μεταξύ των επιπέδων της Δημόσιας Διοίκησης, ανά δημόσια πολιτική ή τομεακή λειτουργία, με σκοπό τη λειτουργική ενοποίησή τους, μέσω των θεσμών που οργανώνουν τις σχέσεις τους και διασφαλίζουν την κοινή λειτουργία τους, ως ενιαίου διοικητικού συστήματος της χώρας, ιδίως με την αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφόρησης & Επικοινωνιών.

Προκειμένου να προσεγγιστεί, με όρους πολιτικής και διοικητικής επιστήμης, η έννοια της «Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης», είναι αναγκαίο να κατανοήσουμε ότι η Δημόσια Διοίκηση όλων των επιπέδων αποτελεί ένα ενιαίο διοικητικό σύστημα και, επομένως, ότι πρέπει να προσεγγίσουμε συστημικά το ζήτημα της λεγόμενης «κατανομής των αρμοδιοτήτων» στα τέσσερα επίπεδα άσκησης της πολιτικής εξουσίας και της δημόσιας διοίκησης (public management), δηλαδή στην Κεντρική Διοίκηση, την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, τις Περιφέρειες και τους δήμους, και να προσδιορίσουμε τις μεταξύ τους σχέσεις ως «συστημικές» σχέσεις.

Οι στόχοι της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης είναι θεσμικοί, χωροταξικοί και διαχειριστικοί.

Οι θεσμικοί στόχοι επιτυγχάνονται με μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στην αποκέντρωση και πολύ σπάνια στη συγκέντρωση, υποδομών, μηχανολογικού εξοπλισμού, ανθρώπινων και φορολογικών πόρων από την κεντρική κυβέρνηση προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις περιλαμβάνουν κυρίως φορολογικά ζητήματα, που εντάσσονται στον σχεδιασμό και την εφαρμογή των αναθεωρημένων δημοσιονομικών πλαισίων.

Οι χωροταξικοί στόχοι αναφέρονται πρωτίστως στην αναδιοργάνωση των εδαφικών ενοτήτων και δομών. Στην τροποποίηση δηλαδή των γεωγραφικών ορίων των Δήμων και των Περιφερειών, με στόχο να επιτύχουν μία καλύτερη αντιστοιχία μεταξύ του κρίσιμου μεγέθους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της ακτίνας δράσης των αρμοδιοτήτων και των ευθυνών τους.

Οι διαχειριστικοί στόχοι προωθούνται μέσω της αναδιοργάνωσης των ΟΤΑ. Εμπνέονται και επηρεάζονται ιδιαίτερα από το New Public Management³³ και τα κινήματα που σχετίζονται με το «post» New Public Management. Εστιάζουν στην ενίσχυση της αποδοτικότητας, στην αποτελεσματικότητα, στην ποιότητα, στη διαφάνεια, στη συμμετοχή των πολιτών και στο συντονισμό. Περιλαμβάνουν μεγάλη ποικιλία πρωτοβουλιών και προγραμμάτων, όπως στον τομέα διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, στην οικονομική διαχείριση, στην οργανωτική διαχείριση, στη βελτιστοποίηση των διοικητικών διαδικασιών, στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση, στην ποιότητα διαχείρισης, στην ανοικτή διακυβέρνηση και τη συμμετοχή των πολιτών σε τοπικό επίπεδο.

15.1.1 Θεσμικό πλαίσιο

Το βασικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα.

³³ Το New Public Management (NPM) είναι μια προσέγγιση για τη λειτουργία οργανισμών παροχής δημόσιας υπηρεσίας που χρησιμοποιείται σε δημόσιους οργανισμούς, τόσο σε εθνικό, όσο και σε υποεθνικό επίπεδο. Ο όρος εισήχθη για πρώτη φορά από ακαδημαϊκούς στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Αυστραλία για να περιγράψει προσεγγίσεις που αναπτύχθηκαν κατά τη δεκαετία του 1980 ως μέρος μιας προσπάθειας να γίνει η δημόσια υπηρεσία πιο «επιχειρηματική» και να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητά της χρησιμοποιώντας μεθόδους διαχείρισης του ιδιωτικού τομέα. Hood, Christopher (1 March 1991). "A Public Management for all Seasons?". *Public Administration*. 69 (1): 3–19.

Πίνακας 29: Το θεσμικό πλαίσιο της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης

Θεσμικό Πλαίσιο	Σχόλια
Άρθρο 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων	«Οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας. Οι Αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων αφορούν, κυρίως, τους τομείς: α) Ανάπτυξης, [...] β) Περιβάλλοντος, [...] γ) Ποιότητας Ζωής και Εύρυθμης Λειτουργίας Πόλεων και Οικισμών δ) Απασχόλησης, [...] ε) Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, [...] στ) Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού [...]».
Σχέδιο «Καποδίστριας» Ν. 2539/1997	<ul style="list-style-type: none"> • Πρώτη σημαντική μεταρρύθμιση που τελέστηκε στις αρμοδιότητες των Δήμων, λόγω κυρίως της συνένωσης και της αναδιαμόρφωσης των τότε Δήμων και Κοινοτήτων. • Προστέθηκαν νέες αρμοδιότητες στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, και συγκεκριμένα στον τομέα γ' που αφορά την «ποιότητα ζωής και εύρυθμη λειτουργία των πόλεων». • Επιπρόσθετα, στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων επέρχονται και άλλες τροποποιήσεις που αφορούν τον τομέα ε', δηλαδή της «κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης». Σημαντικές προσθήκες σημειώθηκαν στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, και όσον αφορά τον τομέα στ' «παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού». Μια εξίσου κρίσιμη προσθήκη στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων σχετίζεται με έναν νέο τομέα (υπό στοιχείο ν' τομέας) που φέρει τον τίτλο «αγροτική ανάπτυξη - κτηνοτροφία - αλιεία».
Νόμος 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης»	<ul style="list-style-type: none"> • Στόχος ήταν η αποκέντρωση, με κίνητρο τη βέλτιστη δημοσιονομική διαχείριση και την ταχύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών με βάση τον αποκλειστικό χειρισμό των τοπικών υποθέσεων από τους δήμους και την ταξινόμηση αυτών στους αντίστοιχους φορείς εξουσίας. • Προσαρμογή του κράτους στο σύνολό του σε ένα μοντέλο που συγκροτείται στον: περιορισμό του ρόλου του κράτους σε επιτελικό επίπεδο από τη μια και «Τοπική Αυτοδιοίκηση» με ένα σύνολο αποφασιστικών αρμοδιοτήτων από την άλλη, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες αυτού που αποκαλείται «τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη». • Εναρμόνιση με το θεσμικό πλαίσιο και το μοντέλο διακυβέρνησης της ΕΕ, την κοινοτική χρηματοδότηση και τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις της. Η Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης αποσκοπούσε στην εξοικονόμηση πόρων των φορολογούμενων πολιτών μέσω του περιορισμού του αριθμού των ΟΤΑ και των νομικών τους προσώπων και στην εξορθολογισμένη διαχείριση. • Όσες εδαφικές περιφέρειες συγχωνεύθηκαν με το πρόγραμμα Καποδίστριας και έχουν πληθυσμό άνω των 2.000 κατοίκων και σε όσες διαιρούνται οι Δήμοι με κατοίκους άνω των 100.000. Επιπλέον, διακρίνονται και σε τοπικές Κοινότητες που αντιστοιχούν σε εδαφικές περιφέρειες των τοπικών διαμερισμάτων που συνενώθηκαν στον ΟΤΑ που αναφέρεται. • Σύμφωνα με το άρθρο 94 του ν. 3852/2010 με τίτλο «Πρόσθετες Αρμοδιότητες Δήμων» αναφέρονται πρόσθετες αρμοδιότητες σχετικά με έκδοση οικοδομικών αδειών, έλεγχο τεχνικών μελετών, ρυμοτομικά σχέδια, πράξεις εφαρμογής κτλ.
Ν. 4555/2018 (Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»)	<ul style="list-style-type: none"> • Οι Δήμοι διακρίνονται σε έξι κατηγορίες, με βάση τον πληθυσμό τους, τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά τους, τα βασικά χαρακτηριστικά της οικονομικής δραστηριότητας εντός των ορίων τους, το βαθμό αστικοποίησής τους, την ένταξή τους ή μη σε ευρύτερα πολεοδομικά συγκροτήματα μητροπολιτικού χαρακτήρα και τη θέση τους στη διοικητική διαίρεση της χώρας. • Οι Δήμοι αυτοί είναι: Δήμοι Μητροπολιτικών Κέντρων, Μεγάλοι Ηπειρωτικοί Δήμοι και Δήμοι Πρωτεύουσες Νομών, Μεσαίοι Ηπειρωτικοί Δήμοι, Μικροί Ηπειρωτικοί και Μικροί Ορεινοί Δήμοι, Μεγάλοι και Μεσαίοι Νησιωτικοί Δήμοι, Μικροί Νησιωτικοί Δήμοι. • Οι Κοινότητες δεν διακρίνονται πλέον σε δημοτικές και τοπικές αλλά αποτελούν ενιαία δομή ενδοδημοτικής αποκέντρωσης, και σε αυτές μεταβιβάστηκαν νομίμως ορισμένες αρμοδιότητες. Σημαντική, λοιπόν, θεωρήθηκε η ρητή χάραξη των αρμοδιοτήτων των Κοινοτήτων ανάλογα με την πληθυσμιακή τους κατανομή. • Στην κατηγορία Δήμων μητροπολιτικών κέντρων υπάγονται όλοι οι Δήμοι των πολεοδομικών συγκροτημάτων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. • Εφαρμογή συστήματος απλής αναλογικής στην εκλογή των αιρετών. • Καταργείται η έννοια των δημοτικών και τοπικών Κοινοτήτων –όπως ίσχυε με τον «Καλλικράτη»– οι οποίες αντικαθίστανται με Κοινότητες ανεξαρτήτως πληθυσμού. • Παρέχεται η δυνατότητα στο ΔΣ και στο Δήμαρχο να μεταβιβάζουν με αποφάσεις τους συγκεκριμένες αρμοδιότητές τους στους προέδρους ή στα συμβούλια των Κοινοτήτων. • Η συγκρότηση της Δημοτικής Επιτροπής Διαβούλευσης καθίσταται πλέον υποχρεωτική σε Δήμους με πληθυσμό άνω των 5.000 κατοίκων, αντί των 10.000 κατοίκων που προέβλεπε ο «Καλλικράτης».

Θεσμικό Πλαίσιο	Σχόλια
<p>N. 5013 /2023 «Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, διαχείριση κινδύνων στον δημόσιο τομέα και άλλες διατάξεις»</p>	<p>Σκοπός του νομοσχεδίου είναι ο εξορθολογισμός της κατανομής και της μεταφοράς αρμοδιοτήτων μεταξύ των επιπέδων διακυβέρνησης προς ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της κυβερνησιμότητας στον δημόσιο τομέα.</p> <p>Θεσμοθετείται το Εθνικό Σύστημα Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης ως νέο υπόδειγμα κυβερνησιμότητας και ορίζονται τα θεσμικά όργανα για την υλοποίησή του, προβλέπονται τα απαραίτητα επιχειρησιακά εργαλεία, τίθενται οι γενικές αρχές του συστήματος και οι κανόνες λειτουργικής ταξινόμησης των δημόσιων πολιτικών και καταστρώνεται η μεθοδολογία κατανομής και ανακατανομής ή μεταφοράς των αρμοδιοτήτων των φορέων του δημόσιου τομέα υπό το πρίσμα της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.</p> <p>Για την υλοποίηση του Εθνικού Συστήματος Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης οι δημόσιες πολιτικές ταξινομούνται σε πρώτο επίπεδο σε λειτουργικές περιοχές, που αντιστοιχούν σε ευρύτερους στόχους πολιτικής, οι οποίες εξειδικεύονται σε δεύτερο επίπεδο σε επιμέρους λειτουργικούς τομείς σύμφωνα με το Παράρτημα, το οποίο προσαρτάται στον παρόντα νόμο.</p> <p>Οι δημόσιες πολιτικές πρώτου επιπέδου είναι: Γενικές δημόσιες υπηρεσίες, άμυνα, δημόσια τάξη και ασφάλεια, οικονομικές υποθέσεις, προστασία του περιβάλλοντος, στέγαση και υποδομή κοινής ωφελείας, υγεία, αναψυχή, πολιτισμός και θρησκεία, εκπαίδευση, κοινωνική προστασία.</p> <p>Η κατά περίπτωση ανακατανομή ή μεταφορά των αρμοδιοτήτων μεταξύ επιπέδων διακυβέρνησης διενεργείται σύμφωνα με τις γενικές αρχές της χρηστής διοίκησης και καλής διακυβέρνησης, στο πλαίσιο του άρθρου 102 του Συντάγματος προς άρση επικαλύψεων αρμοδιοτήτων σε όμοιες θεματικές, για την κάλυψη νομοθετικών κενών και την άρση νομοθετικών ασαφειών.</p> <p>Ορίζεται Συντονιστής του Εθνικού Συστήματος Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης για τον συντονισμό και την παρακολούθηση θεμάτων που αφορούν στην υλοποίηση του Συστήματος.</p> <p>Συστήνεται το Κεντρικό Σημείο Αναφοράς, για θέματα που άπτονται της υλοποίησης του Εθνικού Συστήματος Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης με αρμοδιότητες την υποδοχή, τον χειρισμό και την αξιολόγηση θεμάτων που άπτονται της υλοποίησης του Εθνικού Συστήματος Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης, τη συνεργασία με τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς και τα συντονιστικά όργανα υλοποίησης δημόσιας πολιτικής, τη διαβούλευση με εκπροσώπους της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας και της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας επί θεμάτων αποκέντρωσης, αποσυγκέντρωσης και μεταφοράς αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφορετικών επιπέδων διακυβέρνησης, την εισήγηση προς το Εθνικό Συμβούλιο Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης προτάσεων ενίσχυσης του Εθνικού Συστήματος Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης, ιδίως ως προς την ανακατανομή ή τη μεταφορά αρμοδιοτήτων, την άρση επικαλύψεων αρμοδιοτήτων σε όμοιες θεματικές, την κάλυψη νομοθετικών κενών και την άρση νομοθετικών ασαφειών, την εκπόνηση και υποβολή στη Βουλή, προς συζήτηση στην αρμόδια Επιτροπή σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στον Κανονισμό της Βουλής, τετραετούς σχεδίου στρατηγικής για την υλοποίηση του Εθνικού Συστήματος Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης, καθώς και την εκπόνηση ετησίων σχεδίων δράσης, που υποβάλλονται προς έγκριση στον Συντονιστή του Εθνικού Συστήματος Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης.</p> <p>Τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς για την υλοποίηση του Εθνικού Συστήματος Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης στα Υπουργεία και στους άμεσα εποπτευόμενους από αυτά φορείς, αξιολογούν τις δημόσιες πολιτικές της αρμοδιότητάς τους και καταθέτουν προτάσεις στο Κεντρικό Σημείο Αναφοράς.</p> <p>Για την παρακολούθηση της υλοποίησης του Εθνικού Συστήματος Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης σε ολόκληρη την επικράτεια, καθώς και σε περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο ορίζονται, με απόφαση του οικείου φορέα, ως Επιμέρους Σημεία Αναφοράς εκπρόσωποι των αποκεντρωμένων διοικήσεων της χώρας, της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας και της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, αντιστοίχως.</p> <p>Συστήνεται το Εθνικό Συμβούλιο Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης, ως συλλογικό γνωμοδοτικό όργανο, το οποίο υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Ανθρώπινου Δυναμικού Δημόσιου Τομέα του Υπουργείου Εσωτερικών, με σκοπό τη διατύπωση εισηγήσεων προς τον Υπουργό Εσωτερικών, αναφορικά με θέματα ανακατανομής ή μεταφοράς αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφορετικών επιπέδων διακυβέρνησης.</p> <p>Με Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου, μετά από εισήγηση του Υπουργού Εσωτερικών, εγκρίνεται η γνωμοδοτηθείσα ανακατανομή ή μεταφορά αρμοδιοτήτων.</p>

15.1.2 Υφιστάμενη κατάσταση – Κρίσιμα ζητήματα

Οι μέχρι τούδε μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις στερούντο μιας ξεκάθαρης φιλοσοφίας για χειραφέτηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τη διασφάλιση της ουσιαστικής διοικητικής αυτοτέλειάς τους (Χλέπας, 2021). Συνεπώς, δεν επέλυσαν το πρόβλημα της «Διοικητικής Υποστήριξης» στη βάση ενός ολοκληρωμένου επιχειρησιακού σχεδίου.

Επίσης, δεν υπήρξε πρόβλεψη για μια συνολική, εναρμονισμένη και ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση όλων των βαθμίδων της διοίκησης, στη βάση των αρχών της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης (Χλέπας 2020, ΕΛΙΑΜΕΠ-Ε-ΕΤΑΑ, 2022). Λόγω του αποσπασματικού τους χαρακτήρα εξακολουθούν να υπάρχουν στην ελληνική δημόσια διοίκηση υπερρύθμιση, επικαλύψεις, κενά και συγκρούσεις αρμοδιοτήτων.³⁴ Δεν προωθήθηκε η αναβάθμιση της καταστατικής θέσης των αιρετών. Συνεχίζουν να θεωρούνται de facto δημόσιοι υπάλληλοι. Δεν έγινε διάκριση των δημοτικών υπαλλήλων σε σχέση με το δημόσιο τομέα και δεν βελτιώθηκε η δικαιοδοσία των ΔΣ και Δημάρχων σε ζητήματα προσωπικού.

Δεν αναβαθμίστηκε αποτελεσματικά ο κοινωνικός ρόλος των ΟΤΑ, ούτε ο αναπτυξιακός τους. Ακόμη απουσιάζει η πρόβλεψη για αποκέντρωση σε ζωτικούς τομείς.

Δεν υπήρξαν αποτελεσματικές ρυθμίσεις για αλλαγές στο εσωτερικό περιβάλλον των ΟΤΑ (π.χ. οργάνωση, διαχείριση, επιχειρησιακή ικανότητα). Επίσης, δεν προωθήθηκαν προτάσεις για συστήματα αναβάθμισης, παρακίνησης και αξιολόγησης των δομών και στελεχών των ΟΤΑ.

Η τελευταία μεταρρύθμιση (Κλεισθένης) δεν περιείχε αποτίμηση ή πρόβλεψη για το κόστος των αλλαγών και την κάλυψή τους λόγω της απουσίας ενός οριζόντιου χρηματοδοτικού προγράμματος.

Η αναβάθμιση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο συνολικό διοικητικό σύστημα της χώρας προϋποθέτει τον προσδιορισμό της έννοιας των δημόσιων πολιτικών και η κατανομή αυτών στα τρία επίπεδα διοίκησης (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό) στη βάση της αρχής της επικουρικότητας.

Αναγκαία είναι και η συλλειτουργία των επιπέδων δημόσιας διοίκησης στο πλαίσιο ενός ενιαίου διοικητικού συστήματος. Στην περίπτωση συντρεχουσών πολιτικών αναγκαία είναι η κατανομή των επί μέρους λειτουργιών σε περισσότερα επίπεδα. Με οριζόντιο συντονισμό του κυβερνητικού έργου και κάθετο συντονισμό των τριών διοικητικών επιπέδων κατά δημόσια πολιτική στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.³⁵

Για παράδειγμα, στην περίπτωση της δημόσιας πολιτικής για τα στερεά απόβλητα η κατανομή αρμοδιοτήτων και λειτουργιών συνοψίζεται στον παρακάτω πίνακα:

³⁴ https://www.syntagmawatch.gr/wp-content/uploads/2021/03/%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%9F%CE%A8%CE%97-%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%A9%CE%9D_%CE%A3%CE%A7%CE%95%CE%94%CE%99%CE%9F.pdf

³⁵ <https://www.ieidiseis.gr/opinions/180914/apostolos-papatolias-theoria-kai-praksi-tis-polyepipedis-diakyvernisis>

Αρμοδιότητες	Κεντρική διοίκηση	Περιφερειακή	Διαδημοτική /ΦΟΣΔΑ	Δημοτική
Διαμόρφωση δημόσιας πολιτικής	ΥΠΕΝ/ΥΠΕΣ Νομοθετικό πλαίσιο	Εφαρμογή	Εφαρμογή	Εφαρμογή
Χρηματοδότηση	ΥΠΑΝΕ/ΥΠΕΝ ΕΣΠΑ/ΠΔΕ (ΕΠΑ)	ΠΕΠ		Επιχορηγήσεις/ προγράμματα/ίδιοι πόροι
Προγραμματισμός	ΥΠΕΝ Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων	13 Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων		Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων
Συλλογή αποβλήτων/ καθαριότητα			Εφαρμογή	
Μεταφορά/διάθεση/ επεξεργασία			Εφαρμογή	
Πληροφοριακό σύστημα	Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων (ΗΜΑ) του ΥΠΕΝ, ΟΠΣ-ΕΣΠΑ και ΟΠΣ-ΠΔΕ του ΥΠΑΝΕ, Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης Αποβλήτων (ΟΠΣΔΑ) της ΕΕΤΑΑ			

Η αποτελεσματικότητα της πολιτικής στην περίπτωση του ως άνω παραδείγματος, όπως και σε όλους τους τομείς συντρεχουσών αρμοδιοτήτων, προϋποθέτει την ύπαρξη μιας ισχυρής εταιρικής σχέσης και συνεργασίας στη βάση των αρχών του «Δημοκρατικού Προγραμματισμού» (άρθρα 70–74 του Ν.1622/1986) (ΕΛΙΑΜΕΠ-ΕΕΤΑΑ, 2022).

Το Σχέδιο Νόμου για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση συνιστά μια πρώτη σημαντική προσπάθεια για μια ουσιαστική διοικητική μεταρρύθμιση, με την προϋπόθεση ότι θα βελτιωθούν ορισμένες αδυναμίες του, όπως:³⁶

- Οι ασάφειες σχετικά με τη μεθοδολογία κατανομής αρμοδιοτήτων. Πώς συσχετίζει ένας φορέας τις αρμοδιότητές του με αυτές άλλων εμπλεκόμενων φορέων; Ποιος και πως αξιολογείται η διαθεσιμότητα και κατανομή των πόρων, που συνδέονται με την άσκηση των αρμοδιοτήτων; Ποιος θα πιστοποιήσει την ορθότητα της καταγραφής των αρμοδιοτήτων του κάθε φορέα; Ποιος αναλαμβάνει την πρωτοβουλία της ενδεχόμενης ανακατανομής; Πώς θα αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα της ανακατανομής;
- Ο συγκεντρωτισμός των θεσμικών οργάνων του Εθνικού Συστήματος Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης σε ένα υπουργείο (εσωτερικών) και η σύγχυση ρόλων μεταξύ Υπουργού και Γενικών Γραμματέων. Υπάρχουν ερωτήματα εάν η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Οργανώσεων της Γενικής Γραμματείας Ανθρώπινου Δυναμικού, με τη σημερινή στελέχωση, μπορεί να ανταποκριθεί στο μέγεθος του έργου. Πέραν τούτου η συγκεκριμένη Γραμματεία έχει αρμοδιότητες προσωπικού και όχι οργάνωσης του δημοσίου τομέα.
- Υπάρχει σύγχυση και ασαφής αλληλοπερικώρηση αρμοδιοτήτων μεταξύ των νέων θεσμικών οργάνων (π.χ. του Συντονιστή, του «Εθνικού Συμβουλίου Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης», του «Κεντρικού Σημείου Αναφοράς» κ.ά.

³⁶ <https://www.ieidiseis.gr/opinions/180914/apostolos-papatolias-theoria-kai-praksi-tis-polyepipedis-diakyvernisis>

15.1.3 Διατύπωση μεταρρυθμιστικών προτάσεων

Στη βάση της παραπάνω ανάλυσης, στον παρακάτω πίνακα καταγράφονται προτάσεις για τη βελτίωση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης στην Ελλάδα (ΚΕΔΕ, 2021, ΕΛΙΑΜΕΠ-ΕΕΤΑΑ, 2020, ΙΤΑ, 2016)

Πίνακας 30: Προτάσεις για τη βελτίωση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης

1.	Αποκέντρωση	<ul style="list-style-type: none"> Αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων και του ρόλου κάθε επιπέδου της διοίκησης στο σχεδιασμό και εφαρμογή συντρεχουσών ή συμπληρωματικών δημόσιων πολιτικών. Η αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων μπορεί να απαιτήσει ανακατανομή ή αύξηση των πόρων, στην περίπτωση μεταφοράς λειτουργιών από ένα επίπεδο σε ένα άλλο ή στην περίπτωση νέων αρμοδιοτήτων. Διεύρυνση της συμμετοχής των Περιφερειών και των Δήμων στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και στον σχεδιασμό και την αξιοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων εθνικών και περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Διοικητική μεταφορά στην Αυτοδιοίκηση όλων των αποκεντρωμένων υπηρεσιών της Κεντρικής και της Αποκεντρωμένης Δημόσιας Διοίκησης που είναι χωροθετημένες σε περιφερειακό ή δημοτικό επίπεδο, στην αντίστοιχη Περιφέρεια ή στον αντίστοιχο Δήμο, είτε οι αρμοδιότητές τους αφορούν «τοπική υπόθεση», είτε αφορούν «αποστολή του κράτους» (οπότε θα ασκούνται από την Αυτοδιοίκηση κατ' εκχώρηση εξουσίας από την Κεντρική Διοίκηση). Η ΚΕΔΕ έχει ήδη προτείνει την αλλαγή της διοικητικής υπαγωγής των Κοινωνικών Ιδρυμάτων, των Νηπιαγωγείων, των Γραφείων του ΟΑΕΔ, των Δομών πρόληψης και των Δομών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, περιλαμβανομένων των Κέντρων Υγείας (ιδίως των αστικού τύπου), πλην του υγειονομικού προσωπικού τους.³⁷ Κάθε νομοθετική ρύθμιση κατανομής ή ανακατανομής ή μεταφοράς αρμοδιοτήτων ή η προσθήκη νέων αρμοδιοτήτων στους Δήμους θα πρέπει να έχει τη σύμφωνη γνώμη της ΚΕΔΕ και συνοδεύεται από τετραετές επιχειρησιακό σχέδιο που διασφαλίζει τη βιωσιμότητα της άσκησης των μεταφερόμενων αρμοδιοτήτων.³⁸
2.	Ενίσχυση δομών και ικανοτήτων των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> Θεσμοθέτηση συστήματος μητροπολιτικής διακυβέρνησης στις μητροπολιτικές περιφέρειες και τις μεγάλες πόλεις και ειδικές μορφές διοίκησης στις νησιωτικές Περιφέρειες και τους μικρούς νησιωτικούς και ορεινούς δήμους. Οργάνωση και λειτουργικός εκσυγχρονισμός των Περιφερειών, των Δήμων και των νομικών προσώπων τους: οργάνωση των επιτελικών λειτουργιών, αναδιοργάνωση των διοικητικών δομών, εξορθολογισμός των διοικητικών διαδικασιών, βελτιστοποίηση των ανθρώπινων πόρων, ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Κατοχύρωση της διοικητικής αυτοτέλειας της Αυτοδιοίκησης. Απλοποίηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας του εξωτερικού ελέγχου και του συστήματος εποπτείας των ΟΤΑ, συγκρότηση εσωτερικού ελεγκτικού μηχανισμού και ενίσχυση των λειτουργιών διαφάνειας και κοινωνικού ελέγχου. Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και των πολιτικών προσωπικού των Περιφερειών και των Δήμων και της διοίκησης (management) του ανθρώπινου δυναμικού τους. Εκσυγχρονισμός της καταστατικής θέσης των αιρετών των Περιφερειών και των Δήμων.
3.	Ενίσχυση αναπτυξιακού ρόλου των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου της Αυτοδιοίκησης στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και του δημοκρατικού προγραμματισμού και ενίσχυση της συμμετοχής της στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των κοινωνικών πολιτικών και προγραμμάτων. Αλλαγή των διατάξεων που αφορούν τον «Δημοκρατικό Προγραμματισμό», δηλαδή τη σύνδεση του αναπτυξιακού προγραμματισμού με τον χωροταξικό και τον πολεοδομικό σχεδιασμό και η βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου για την εκπόνηση και εφαρμογή των τετραετών και των ετήσιων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Δήμων. Συγκρότηση σε κάθε Περιφέρεια της χώρας Περιφερειακής Επιτροπής Ανάπτυξης στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της (αιρετής) Περιφέρειας, της Περιφερειακής Ένωσης Δήμων, των αντίστοιχων Περιφερειακών υπηρεσιών των κεντρικών δημοσίων φορέων, των Περιφερειακών ΑΕΙ και επιστημονικών φορέων και των Περιφερειακών ομοσπονδιών ή οργανώσεων αγροτών, εργαζομένων και εργοδοτών, στο πλαίσιο της οποίας οργανώνεται η αμφίδρομη επικοινωνία, η διαβούλευση, η συνεργασία και η δημιουργία των προϋποθέσεων επίτευξης συνεργειών, σε προκαθορισμένους τομείς και ζητήματα περιφερειακής ή διαδημοτικής σημασίας, καθώς και η σύνθεση των προτάσεών τους και ο συντονισμός τους για την εφαρμογή των αποφάσεων της Επιτροπής.

³⁷ Βλ. ΚΕΔΕ (2018), Η Πρόταση της ΚΕΔΕ για μια Σύγχρονη Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση με στόχο την Ανάπτυξη της Χώρας και τη Βελτίωση των Υπηρεσιών στους Πολίτες, Ετήσιο Τακτικό Συνέδριο ΚΕΔΕ 2018 στην Αθήνα.

³⁸ <https://kede.gr/wp-content/uploads/2023/01/%CE%94%CE%A3-433-%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%A5%CE%95%CE%A0%CE%99%CE%A0%CE%95%CE%94%CE%97-%CE%94%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%A5%CE%92%CE%95%CE%A1%CE%9D%CE%97%CE%A3%CE%97.pdf>

4.	Μεθοδολογία προώθησης της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης	<p>Η μεταρρύθμιση πρέπει να αφορά συνολικά τη Δημόσια Διοίκηση και όχι μόνο την Τοπική Αυτοδιοίκηση και στοχεύει στην περιφερειακή και την τοπική ανάπτυξη.</p> <p>Βασικά βήματα για την προώθηση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης ανά τομέα δημόσιας πολιτικής:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σύσταση ομάδας εργασίας με ισότιμη συμμετοχή όλων των βαθμίδων της διοίκησης και των εμπλεκόμενων φορέων. • Αναλυτική καταγραφή του θεσμικού πλαισίου, των αρμοδιοτήτων, των λειτουργιών και των διαθέσιμων πόρων. • Εντοπισμός και καταγραφή ζητημάτων όπως επικάλυψη ή/και σύγκρουση αρμοδιοτήτων, κενά στην άσκηση των αρμοδιοτήτων, περιχαράκωση-απομόνωση λειτουργιών, αναντιστοιχία πόρων και αρμοδιοτήτων κ.ά. • Εκπόνηση αναλυτικού διαγράμματος λειτουργιών (π.χ. σχεδιασμός-εξειδίκευση-εξασφάλιση προϋποθέσεων-διοίκηση-υποστήριξη-εφαρμογή-παρακολούθηση-αξιολόγηση-ανατροφοδότηση κ.ά.) σε σχέση με το κάθε διοικητικό επίπεδο. • Εάν από τα παραπάνω κριθεί αναγκαίο ανασχεδιασμός και ανακατανομή αρμοδιοτήτων αναφορικά με τη λήψη αποφάσεων, σχεδιασμό, εφαρμογή, με την αντίστοιχη ανακατανομή ή αύξηση των πόρων, στη βάση των αρχών της αποτελεσματικότητας, της εταιρικής σχέσης, της επικουρικότητας και της εγγύτητας στους πολίτες.. • Σύνταξη σχεδίου νόμου. • Εκπόνηση προγράμματος εφαρμογής του νόμου. • Εκπόνηση και εφαρμογή προγράμματος συλλογικής υποστήριξης. • Εφαρμογή Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ), που θα λειτουργεί και ως Management Information System (MIS) της δημόσιας πολιτικής.
5.	Ψηφιακή Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση (ΕΛΙΑΜΕΠ-ΕΕΤΑΑ, 2022)	<ul style="list-style-type: none"> • Η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση προϋποθέτει την ύπαρξη κατοχυρωμένων και ισότιμων σχέσεων (πολιτικών, νομικών, επιχειρησιακών) μεταξύ όλων των επιπέδων της διοίκησης που εμπλέκονται σε μια δημόσια πολιτική. • Με άλλα λόγια τα διάφορα επίπεδα διοίκησης πρέπει να είναι ενταγμένα σε ένα ενιαίο λειτουργικό σύστημα διακυβέρνησης, χωρίς διακοπές, κενά ή επικαλύψεις. • Στην κατεύθυνση αυτή μπορεί να συμβάλει καθοριστικά η νέα ψηφιακή τεχνολογία. Ειδικότερα, μέσω ενός Ολοκληρωμένου Ψηφιακού Συστήματος ανά τομέα δημόσιας πολιτικής και μέσω μιας οριζόντιας διαλειτουργικότητας αυτών, μπορούν να διασφαλιστούν ο συντονισμός, ο σχεδιασμός, ο προγραμματισμός, η εφαρμογή, η παρακολούθηση, η εποπτεία, η αξιολόγηση των πολιτικών, καθώς και οι συνέργειες και μια νέου τύπου εταιρική σχέση μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων της διοίκησης.

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Ενίσχυση δεοντολογίας,
διαφάνειας και
απλούστευση διαδικασιών

16.1 Εισαγωγή

Η ποιότητα και αποτελεσματικότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εξαρτάται από τη συμπεριφορά των στελεχών της προς τους πολίτες, από τη διαφάνεια και τη χρηστή διακυβέρνηση.³⁹

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, όπως και το σύνολο της δημόσιας διοίκησης, οφείλει να υπηρετεί το δημόσιο συμφέρον και να προάγει τις τοπικές υποθέσεις προς όφελος όλων των δημοτών. Η σχέση μεταξύ της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των δημοτών πρέπει να εδράζει στις αρχές του αμοιβαίου σεβασμού και της αλληλοκατανόησης. Η διαφάνεια, η χρηστή διοίκηση και καλή διακυβέρνηση, πέρα της ηθικής διάστασής τους, είναι καθοριστικής σημασίας για την τοπική ανάπτυξη και την επίλυση των τοπικών προβλημάτων. Τόσο οι αιρετοί, όσο και τα στελέχη των ΟΤΑ οφείλουν να λειτουργούν παραδειγματικά για το σύνολο της κοινωνίας και να σέβονται τα δικαιώματα του ανθρώπου και του πολίτη. Η διαφθορά, οι πελατειακές σχέσεις, ο νεποτισμός, η έλλειψη αξιοκρατίας κ.ά. υποσκάπτουν τα θεμέλια της τοπικής διακυβέρνησης και απαξιώνουν την τοπική δημοκρατία. Επιπροσθέτως, παράγουν στρεβλώσεις, αναποτελεσματικότητα και δυσλειτουργίες. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση πρέπει να διαθέτει έθος και ήθος, τόσο στο εσωτερικό του οργανισμού, όσο στις σχέσεις της με την τοπική κοινωνία και οικονομία.

Η παραβατικότητα και ανομία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, εκτός από τις οικονομικές συνέπειες, προκαλεί κρίση εμπιστοσύνης, αξιών, συμπεριφορών και αντιλήψεων.

Εξάλλου, όπως το Σύνταγμα ορίζει: «Οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι εκτελεστές της θέλησης του κράτους και υπηρετούν το λαό· οφείλουν πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην Πατρίδα» (Άρθρο 103 παρ. 1 του Συντάγματος).

Στα παρακάτω παρουσιάζονται το θεσμικό πλαίσιο, οι διάφορες ευρωπαϊκές και εθνικές πρωτοβουλίες, τα κρίσιμα ζητήματα και οι προτάσεις για τη βελτίωση της δεοντολογίας, της διαφάνειας και της απλούστευσης των διαδικασιών, η οποία είναι καθοριστικής σημασίας για τη χρηστή και αποτελεσματική διαχείριση των τοπικών υποθέσεων.

³⁹ https://www.ekdd.gr/images/diethnoi/Praktika_Ekdda_Ena_GR.pdf

Στην αμέσως επόμενη ενότητα παρουσιάζεται ο ειδικός στόχος για την ενίσχυση της δεοντολογίας και της διαφάνειας. Εν συνεχεία γίνεται αναφορά στον ειδικό στόχο για την απλούστευση των διαδικασιών και για τη διασφάλιση της χρηστής διοίκησης.

16.2 Ειδικός στόχος: Ενίσχυση δεοντολογίας και διαφάνειας

16.2.1 Θεσμικό και πολιτικό πλαίσιο

Οι βασικές θεσμικές πρωτοβουλίες για τη διασφάλιση και ενίσχυση της δεοντολογίας και της διαφάνειας καταγράφονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 31: Το θεσμικό πλαίσιο στο πεδίο της δεοντολογίας και της διαφάνειας στους Δήμους

Θεσμικό Πλαίσιο	Σχόλια
«Οδηγός Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς» (Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, 2012) ⁴⁰	<p>Ο Οδηγός αυτός φιλοδοξεί να συμβάλει στη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των δημοσίων υπαλλήλων και των πολιτών.</p> <p>Εισάγει κανόνες και υποχρεώσεις για τους δημοσίους υπαλλήλους (π.χ. ευπρέπεια και σεβασμός, επαγγελματισμός, τήρηση της νομιμότητας, ανεξαρτησία και αμεροληψία, ανιδιοτέλεια και ακεραιότητα, υπευθυνότητα, ισότητα, αναλογικότητα, εχεμύθεια – εμπιστευτικότητα-απόρρητο, πρόσβαση σε έγγραφα - δημοσιοποίηση στοιχείων, διαφάνεια της υπηρεσιακής δράσης, δικαίωμα προηγούμενης ακρόαση, αιτιολόγηση των αποφάσεων, Αποτελεσματικότητα – αποδοτικότητα – ποιότητα).</p> <p>Επίσης, ορίζει τις θεμελιώδεις αρχές της διοικητικής δράσης (π.χ. αρχή της νομιμότητας, άσκηση της διακριτικής ευχέρειας, αρχή της χρηστής διοίκησης, αρχή της επιείκειας, αρχή της καλής πίστης, αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του πολίτη, αρχή της αναλογικότητας, αρχή της ισότητας).</p>
Ο Ευρωπαϊκός Κώδικας Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς, Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής, 2015	<p>Από τότε που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2001, Ο Ευρωπαϊκός Κώδικας Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς αποτελεί ζωτικής σημασίας εργαλείο για την ουσιαστική εφαρμογή της αρχής της χρηστής διοίκησης. Βοηθά τους πολίτες να κατανοήσουν και να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, και προάγει το δημόσιο συμφέρον στους κόλπους μιας ευρωπαϊκής διοίκησης ανοιχτής, αποτελεσματικής και ανεξάρτητης. Ο Κώδικας ενημερώνει τους πολίτες για τα διοικητικά πρότυπα στα οποία οφείλουν να ανταποκρίνονται τα θεσμικά όργανα της ΕΕ.</p>

⁴⁰ <https://www.yypes.gr/scheseis-dimosion-ypallilon-kai-politon-odigos-orthis-dioikitikis-symperiforas/>

Θεσμικό Πλαίσιο	Σχόλια
<p>Πρόγραμμα Ελλάδας-ΟΟΣΑ: Τεχνική υποστήριξη για την καταπολέμηση της διαφθοράς Σχέδιο Δράσης για τη μείωση της διαφθοράς και την ενίσχυση της ακεραιότητας στους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), 2018⁴¹</p>	<p>Για την καταπολέμηση της διαφθοράς και των φαινομένων δωροδοκίας η Ελληνική Κυβέρνηση συνεργάστηκε με τον ΟΟΣΑ (2016-2017), ο οποίος εκπόνησε το Ελληνικό Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς (ΕΠΔΚΔ). Η Ελληνική Κυβέρνηση δεσμεύθηκε να υλοποιήσει τις προτάσεις του Σχεδίου μέσα από μια σειρά νομοθετικών πρωτοβουλιών.</p> <p>Το πρόγραμμα προτείνει μια σειρά 10 αποτελεσμάτων, όπως:</p> <p>Αποτέλεσμα 1: Εκσυγχρονισμός των μηχανισμών εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.</p> <p>Αποτέλεσμα 2: Προηγμένες ad hoc προσεγγίσεις, προσαρμοσμένες στα ελληνικά δεδομένα, για την καταπολέμηση της διαφθοράς σε τομείς υψηλού κινδύνου.</p> <p>Αποτέλεσμα 3: Ενίσχυση θεσμικής ικανότητας της Γενικής Γραμματείας για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς.</p> <p>Αποτέλεσμα 4: Ευαισθητοποίηση των εμπλεκόμενων φορέων σχετικά με πρακτικές καταπολέμησης της διαφθοράς (δημόσιος τομέας, ιδιωτικός τομέας, κοινωνία των πολιτών) και ειδικότερα με την πρόληψη της διαφθοράς και τη δημόσια ακεραιότητα.</p> <p>Αποτέλεσμα 5: Ενίσχυση μηχανισμών προστασίας μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.</p> <p>Αποτέλεσμα 6: Βελτίωση διαδικασιών επεξεργασίας καταγγελιών φαινομένων διαφθοράς, οι οποίες λαμβάνονται μέσα από τους υπάρχοντες μηχανισμούς παραπόνων.</p> <p>Αποτέλεσμα 7: Διασφάλιση της ακεραιότητας μέσα από την ενίσχυση της Δήλωσης Περιουσιακών Στοιχείων και του συστήματος χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων.</p> <p>Αποτέλεσμα 8: Διάδοση κουλτούρας ακεραιότητας μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα.</p> <p>Αποτέλεσμα 9: Ενίσχυση συμπτύξεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα για την καταπολέμηση της διαφθοράς μέσω της βελτίωσης της κοινής νομικής υποστήριξης.</p> <p>Αποτέλεσμα 10: Βελτίωση του συστήματος ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου.</p>

16.2.2 Υφιστάμενη κατάσταση - Κρίσιμα ζητήματα

Στην Ελλάδα έχουν αναληφθεί πολλές θεσμικές και πολιτικές πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της δεοντολογίας και της διαφάνειας (Βενετσανοπούλου, 2014).

Τον Μάιο του 2010, η Βουλή ψήφισε τον νόμο 3852/2010 για τη Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – γνωστό και ως «Σχέδιο Καλλικράτης». Ειδικότερα, ο Ν.3852/2010 (νόμος Καλλικράτη) περιλάμβανε όχι μόνο την αποκέντρωση αρμοδιοτήτων, αλλά και των πόρων, των αρμοδιοτήτων εντεταλμένου έργου και της λογοδοσίας.

Ο νόμος αυτός εκχώρησε νέες αρμοδιότητες στους Δήμους και ενίσχυσε τις εξουσίες τους αναθέτοντας νέα καθήκοντα στους φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ο Ν. 3870/2010, μετρίασε συγκεκριμένους κινδύνους ακεραιότητας σχετικά με τη χρηματοδότηση των εκλογικών δαπανών κατά τις δημοτικές εκλογές.

Επίσης, έχει υιοθετηθεί το διπλογραφικό σύστημα για την καταγραφή των οικονομικών των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και έχει εντατικοποιηθεί η χρήση των ΤΠΕ και του εργαλείου της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, με στόχο να βελτιωθούν οι διοικητικές διαδικασίες και η εξυπηρέτηση των πολιτών και, πρωτίστως, να ενισχυθεί το πλαίσιο διαφάνειας και λογοδοσίας [π.χ. «Διαύγεια», πράξεις διοικητικών οργάνων (Ν. 3861/2010) ή νόμος για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση (Ν. 3979/2011)].

⁴¹ <https://www.oecd.org/corruption/greece-oecd-anti-corruption.htm>

Η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΑΑΔΗΣΥ)⁴² αποτελεί το θεσμικό όργανο της Πολιτείας που στοχεύει στη διασφάλιση της εμπέδωσης των θεμελιωδών αρχών του ευρωπαϊκού δικαίου, αρχές που απορρέουν από τη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), αρχές όπως της ίσης μεταχείρισης, της απαγόρευσης των διακρίσεων, της αμοιβαίας αναγνώρισης, της αναλογικότητας και της διαφάνειας των διαδικασιών. Από το 2016, με την ψήφιση και θέση σε ισχύ του νόμου 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)» και 4413/2016 «Ανάθεση και εκτέλεση συμβάσεων παραχώρησης – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2014/23/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης (EEL 94/1/28.3.2014) και άλλες διατάξεις», επήλθε ριζική μεταβολή στο νομικό-θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις δημόσιες συμβάσεις στη χώρα.

Παρόλα αυτά, υπάρχουν κενά και ελλείμματα στην καταπολέμηση της αδιαφάνειας και της διαφθοράς. Οι τομείς που πλήττονται περισσότερο από τη διαφθορά, όπως επισημαίνουν ενδιαφερόμενοι φορείς και εμπειρογνώμονες κατά της διαφθοράς,⁴³ είναι μεταξύ άλλων οι δημόσιες συμβάσεις και τα δημόσια έργα, ο πολεοδομικός σχεδιασμός, η αδειοδότηση των επιχειρήσεων, η διαχείριση των αποβλήτων κ.ά. Επιπρόσθετα στα παραπάνω, υπάρχουν και αρκετές προκλήσεις σε επίπεδο διακυβέρνησης, όπως:

- το ολοένα μεταβαλλόμενο νομικό πλαίσιο που οδηγεί στον κατακερματισμό των εθνικών και ευρωπαϊκών διατάξεων,
- η αδυναμία άσκησης των αρμοδιοτήτων που εκχωρούνται στους Δήμους από την κεντρική κυβέρνηση,
- οι πελατειακές σχέσεις και οι απευθείας επαφές πολιτών-ψηφοφόρων και τοπικών αιρετών αξιωματούχων,
- η έλλειψη μακρόπνοων και κατάλληλων προγραμμάτων κατάρτισης και απόκτησης ικανοτήτων για το προσωπικό των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης,
- η πλημμελής εφαρμογή των ελεγκτικών και εποπτικών μηχανισμών, σε συνάρτηση και με την επάρκεια και την εφαρμογή των πειθαρχικών διατάξεων.

⁴² https://www.eaadhsy.gr/images/docs/2019_Ekthesi_Pepragmenon_EAADHSY.pdf

⁴³ <https://www.transparency.gr/wp-content/uploads/2014/04/NSCG-2013.pdf> και <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2658>

16.2.3 Προτάσεις πολιτικής και μεταρρύθμισης

Πίνακας 32: Μεταρρυθμιστικές προτάσεις και προτάσεις διοικητικής βελτίωσης

Προτάσεις	Εξειδίκευση
Θεσμικές	<ul style="list-style-type: none">• Ανάγκη για επικαιροποίηση του Κώδικα Διοικητικής Συμπεριφοράς, καθώς και εναρμόνισή του με τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό.• Επικαιροποίηση και βελτίωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.• Έκδοση νέου οδηγού Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς για τα στελέχη, αλλά και για τους αιρετούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Διοικητικές	<ul style="list-style-type: none">• Απλούστευση των παρεχόμενων υπηρεσιών των ΟΤΑ προς τους πολίτες.• Απλούστευση των παρεχόμενων υπηρεσιών των Δήμων προς τις επιχειρήσεις.
Οργανωσιακές	<ul style="list-style-type: none">• Υιοθέτηση νέων μορφών οργάνωσης και λειτουργίας, που θα επιτρέψουν στην ΤΑ να αυξήσει την αποδοτικότητα και την παραγωγικότητά της, όπως:<ul style="list-style-type: none">ο Ανασχεδιασμός των διαδικασιών.ο Αξιοποίηση πληροφοριακών συστημάτων στη λειτουργία των ΟΤΑ.

16.3 Ειδικός στόχος: Απλούστευση διαδικασιών για διασφάλιση της χρηστής διοίκησης

16.3.1 Θεσμικό και πολιτικό πλαίσιο

Το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις διοικητικές διαδικασίες αποτυπώνεται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 33: Το θεσμικό πλαίσιο των διοικητικών διαδικασιών των Δήμων

Θεσμικό πλαίσιο	Σχόλια
Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας (Ν. 2690/1999)	Βοηθά τους πολίτες να κατανοήσουν και να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, και προάγει το δημόσιο συμφέρον. Ο Κώδικας ενημερώνει τους πολίτες για τα διοικητικά πρότυπα στα οποία οφείλουν να ανταποκρίνονται τα θεσμικά όργανα της δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης. Συνιστά όμως εξίσου χρήσιμο οδηγό για τους υπαλλήλους, όσον αφορά τις σχέσεις τους με το κοινό. Καθιστώντας πιο απτή την αρχή της χρηστής διοίκησης, ο Κώδικας συμβάλλει στην εφαρμογή βέλτιστων προτύπων διοίκησης. Τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τις διατάξεις των νόμων 2880/2001, Ν.3230/2004, 3242/2004, 3345/2005. Υπήρξαν και άλλες μεταρρυθμίσεις αναφορικά με τις διοικητικές διαδικασίες όπως ο ν.3861/2010 («Πρόγραμμα Διαύγεια»), ο ν.3979/2011 (Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση) και ο ν. 4048/2012 (θέσπιση αρχών, διαδικασιών και μέσων καλής νομοθέτησης) κ.ά.
Νόμος υπ' αριθμ. 4635/2019 και το Άρθρο 42- Εθνικό Πρόγραμμα Απλούστευσης Διαδικασιών	Θεσπίζεται Εθνικό Πρόγραμμα Απλούστευσης Διαδικασιών, το οποίο αποτελεί το κεντρικό, κυβερνητικό πλαίσιο δι'υπουργικού συντονισμού, σχεδιασμού και υλοποίησης δράσεων ανασχεδιασμού και απλούστευσης των διοικητικών διαδικασιών, οι οποίες επιδιώκουν την καταπολέμηση της γραφειοκρατίας και τη μείωση των διοικητικών βαρών προς τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τη δημόσια διοίκηση. Στόχος είναι η βελτίωση της καθημερινότητας των πολιτών και η υποστήριξη της αναπτυξιακής δυναμικής της χώρας, μέσα από την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων δημοσίων υπηρεσιών και την απελευθέρωση των κοινωνικών και παραγωγικών δυνάμεων της χώρας από περιττές και παρωχημένες γραφειοκρατικές διατυπώσεις αλλά και η ουσιαστική προσοσία του δημοσίου συμφέροντος και του κράτους δικαίου μέσα από υψηλής ποιότητας ρυθμίσεις, κανόνες και διοικητικές διαδικασίες. Υποστηρίζεται διοικητικά και επιστημονικά από τη Γενική Γραμματεία Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης και λειτουργεί μέσω ομάδων εργασίας οι οποίες συγκροτούνται με κοινές αποφάσεις του αρμόδιου για την ψηφιακή διακυβέρνηση Υπουργού Επικρατείας και των αρμοδίων κατά περίπτωση Υπουργών και οι οποίες αναλύουν, επεξεργάζονται και εισηγούνται τις κατάλληλες ενέργειες και δράσεις για την απλούστευση της επιλεγμένης ή των επιλεγμένων διαδικασιών.
Εθνικό Μητρώο Διαδικασιών ⁴⁴	Έχει ως αποστολή να καταγράφει και να προτυποποιεί όλες τις διοικητικές διαδικασίες του Δημόσιου Τομέα, είτε αυτές είναι φυσικές είτε ψηφιακές. Το εν λόγω μητρώο θα περιλαμβάνει και τις διαδικασίες που αφορούν στους ΟΤΑ. Μέχρι σήμερα, στο Εθνικό Μητρώο Διαδικασιών έχουν ενσωματωθεί 1.036 διαδικασίες. Στόχος είναι να τεθεί σε πιλοτική λειτουργία μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2022, έχοντας ως τότε διπλασιάσει τον συνολικό αριθμό των δημοσιευμένων διαδικασιών.
«Πρόγραμμα Οργάνωσης και Λειτουργικού Εκσυγχρονισμού των 325 Δήμων και των 13 Περιφερειών»	Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των Δήμων και των Περιφερειών της χώρας, η παροχή σύγχρονων και ολοκληρωμένων υπηρεσιών προς πολίτες και επιχειρήσεις καθώς και η ενίσχυση της διαφάνειας και της συμμετοχής, συνδυάζοντας δράσεις απλούστευσης διαδικασιών και διοικητικής μεταρρύθμισης με σύγχρονες πλατφόρμες και εργαλεία πληροφορικής και επικοινωνιών.

⁴⁴ https://mitos.gov.gr/index.php/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CF%83%CE%B5%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%B1

16.3.2 Κρίσιμα ζητήματα και προτάσεις μεταρρύθμισης

Για τη βελτίωση της λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης υπάρχει ανάγκη για επικαιροποίηση του Κώδικα Διοικητικής Συμπεριφοράς, καθώς και για εναρμόνισή του με τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό. Είναι απαραίτητη η έκδοση νέου οδηγού Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς για τα στελέχη, αλλά και για τους αιρετούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Επίσης, παρατηρείται υστέρηση στη διαδικασία απλούστευσης των παρεχόμενων υπηρεσιών των ΟΤΑ προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, καθώς και επικαιροποίησης και βελτίωσης του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. Όμως, διαπιστώνεται απουσία του επιπέδου της αυτοδιοίκησης από το σχήμα προώθησης του Εθνικού Προγράμματος Απλούστευσης Διαδικασιών, το οποίο καλύπτεται χρηματοδοτικά από συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, κατά το μέρος του που είναι επιλέξιμο από αυτά, καθώς και από άλλους ευρωπαϊκούς ή εθνικούς πόρους, σύμφωνα με τους όρους που διέπουν τη διαχείρισή τους.

Με απόφαση του αρμόδιου για την ψηφιακή διακυβέρνηση Υπουργού, καθορίζεται ο τρόπος λειτουργίας του ανωτέρω Προγράμματος, ο τρόπος ένταξης κάθε δράσης σε αυτό, ειδικότερες λεπτομέρειες εφαρμογής του, ο τρόπος χρηματοδότησης από χρηματοδοτικά εργαλεία, ο τρόπος εργασίας των ομάδων εργασίας, ο τρόπος υποβολής προτάσεων προς αξιολόγηση από φορείς της κοινωνίας και της αγοράς, καθώς και κάθε άλλο θέμα σχετικά με την εφαρμογή του.

Ειδικότερα, το Πρόγραμμα «Απλούστευση – Προτυποποίηση – Ψηφιοποίηση Διαδικασιών ΟΤΑ» εντάχθηκε για χρηματοδότηση ως «έργο–σημαία» στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Μεταρρύθμιση Δημοσίου Τομέα» (ΕΠΜΔΤ) 2014–2020 και αφορά την αναδιοργάνωση και τον λειτουργικό εκσυγχρονισμό των 332 Δήμων και των 13 Περιφερειών.

Το Πρόγραμμα αποτελείται από τρεις Δράσεις συνολικού προϋπολογισμού €30,5 εκατ.

- Δράση 1: Αναδιοργάνωση και διοικητική μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ Βαθμού – Απλούστευση και προτυποποίηση διαδικασιών λειτουργίας ΟΤΑ Α΄ και Β΄ Βαθμού – Πιλοτική λειτουργία.
- Δράση 2: Υποδομές Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης για την εφαρμογή των νέων μοντέλων λειτουργίας των ΟΤΑ Α΄ και Β΄ Βαθμού.
- Δράση 3: Επιμόρφωση του προσωπικού των Δήμων και των Περιφερειών στην εφαρμογή των νέων μοντέλων λειτουργίας.

Την περίοδο 2018–2021 υλοποιήθηκε η Δράση 1 του Προγράμματος. Υπογράφηκε Προγραμματική Συμφωνία μεταξύ του Υπουργείου Εσωτερικών, της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ) και της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ). Κύριος του έργου είναι το Υπουργείο Εσωτερικών και έχει υπογραφεί Προγραμματική Σύμβαση ΥΠΕΣ – ΕΕΤΑΑ, με την οποία έχει οριστεί ως φορέας υλοποίησης η Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ).

Έγινε αποτύπωση, μοντελοποίηση και αξιολόγηση των υφιστάμενων διαδικασιών λειτουργίας των ΟΤΑ Α΄ και Β΄ Βαθμού:

- 684 διαδικασιών Περιφερειών και
- 699 διαδικασιών Δήμων.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΟΝΤΕΛΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ			
Α/Α	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΔΗΜΩΝ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ
1	Κοινωνική Πολιτική, Απασχόληση και Δημόσια Υγεία	59	117
2	Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	80	16
3	Περιβάλλον, Χωροταξία και Πολεοδομία	118	51
4	Υποδομές και Μεταφορές	40	174
5	Αγροτική Ανάπτυξη	23	108
6	Μεταποίηση, Εμπόριο, Τουρισμός	67	45
7	Δημοτική Αστυνομία και Πολιτική Προστασία	24	24
8	Προγραμματισμός, Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση και Εξυπηρέτηση του Πολίτη	36	27
9	Οικονομική Διαχείριση και Προμήθειες	118	78
10	Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού και Διοικητικές λειτουργίες	134	44
	ΣΥΝΟΛΟ	699	684

Στο πλαίσιο των εργασιών των παραδοτέων έχουν γίνει προτάσεις διοικητικής απλούστευσης και κυρίως ψηφιακού ανασχεδιασμού για:

- 400 διαδικασίες Περιφερειών και
- 350 διαδικασίες Δήμων.

Οι κυριότερες τεχνικές ψηφιακού ανασχεδιασμού περιλαμβάνουν :

- τη κατάργηση έντυπων εγγράφων (χαρτιού) από τους ΟΤΑ (paperless principle),
- την τήρηση της αρχής «μόνον άπαξ» (once-only principle) στη διακίνηση πληροφοριών και
- την αυτοματοποιημένη λειτουργία, τουλάχιστον σε επίπεδο 3, για τις εξωστρεφείς διαδικασίες.

16.3.3 Προτάσεις μεταρρύθμισης και διοικητικής βελτίωσης

Στον πίνακα που ακολουθείται καταγράφονται οι βασικές μεταρρυθμιστικές προτάσεις και οι προτάσεις διοικητικής βελτίωσης.

Πίνακας 34: Μεταρρυθμιστικές προτάσεις και προτάσεις διοικητικής βελτίωσης

Προτάσεις	Εξειδίκευση
Βελτίωση θεσμικού περιβάλλοντος	<ul style="list-style-type: none">• Επικαιροποίηση του Κώδικα Διοικητικής Συμπεριφοράς, καθώς και εναρμόνισή του με τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό.• Επικαιροποίηση και βελτίωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.
Βελτίωση διαδικασιών	<ul style="list-style-type: none">• Απλούστευση και προτυποποίηση των διαδικασιών λειτουργίας Δήμων και Περιφερειών.• Σύνταξη προδιαγραφών των αναγκαίων πληροφοριακών συστημάτων για την αυτοματοποίηση των διαδικασιών λειτουργίας.• Αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, με στόχο την απλούστευση, την επιτάχυνση και τον εμπλουτισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.• Για την ολοκλήρωση του συνολικού Προγράμματος «Απλούστευση – Προτυποποίηση – Ψηφιοποίηση Διαδικασιών ΟΤΑ», με επισπεύδοντα τα Υπουργεία Εσωτερικών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, απαιτείται η εκπόνηση και κοστολόγηση ενός Πενταετούς Σχεδίου Δράσης του Προγράμματος, περιλαμβανομένου του πενταετούς Σχεδίου Μετάβασης, η διασφάλιση της χρηματοδότησής του από Ευρωπαϊκούς και Εθνικούς πόρους και η εφαρμογή του στους 332 Δήμους και τις 13 Περιφέρειες με βάση τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε με τους ΟΤΑ-πilotους (τους 12 Δήμους και τις 3 Περιφέρειες).
Ενίσχυση ικανοτήτων Τοπικής Αυτοδιοίκησης	<ul style="list-style-type: none">• Εκπόνηση νέων σύγχρονων οργανογραμμάτων στους Δήμους.• Η αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων και της οργάνωσης των ΟΤΑ• Η επιμόρφωση του προσωπικού των ΟΤΑ στην εφαρμογή των νέων μοντέλων λειτουργίας• Δικτύωση/υποστήριξη/ενημέρωση/ευαισθητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού Δήμων και Περιφερειών (πολιτικού και υπηρεσιακού προσωπικού).

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεπτέμβριος 2023

Επίλογος

Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης και της πανδημίας οι ΟΤΑ της Ελλάδας ανέπτυξαν σημαντικές πολιτικές και δράσεις για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας. Η συνέχιση και ενδυνάμωση του ρόλου τους για την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας προϋποθέτει την αναβάθμιση του ρόλου των ΟΤΑ και τη διασφάλιση πόρων για επενδύσεις σε τομείς όπως ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η ψηφιακή διακυβέρνηση, η βελτίωση και επέκταση των μεταφορικών, περιβαλλοντικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών υποδομών, η προστασία και ανάδειξη των τοπικών οικοπολιτιστικών πόρων, η ενίσχυση της τοπικής παραγωγής, η ενεργοποίηση του εργατικού δυναμικού και ιδιαίτερα η ενεργοποίηση και ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού στα ζητήματα της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανθεκτικότητας, στο πλαίσιο μιας νέας συνεργατικής τοπικής διακυβέρνησης. Επιπροσθέτως, ένα σύγχρονος Δήμος θα πρέπει να αναπτύσσει δράσεις για την ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας και την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, την προσαρμογή στα νέα δεδομένα και στις απαιτήσεις του νέου παραγωγικού προτύπου της κάθε περιοχής, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και κοινωνικής συνοχής, την προώθηση των αρχών της «έξυπνης ανάπτυξης» με την αξιοποίησή της στη διοίκηση, στον πολιτισμό, στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και στην τοπική οικονομία.

Για την αντιμετώπιση των πιεστικών τοπικών προβλημάτων και για την αξιοποίηση του δυναμικού του συνόλου των τοπικών κοινωνιών της χώρας μας απαιτείται μια ουσιαστική μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με στόχο την ενδυνάμωσή της στο πλαίσιο της πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης.

Στην ανάλυση που προηγήθηκε, μετά από μια σύντομη διερεύνηση της ιστορικής εξέλιξης των μεταρρυθμίσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, παρουσιάστηκε και αξιολογήθηκε το θεσμικό πλαίσιο, η υφιστάμενη κατάσταση και τα κρίσιμα ζητήματα για κάθε έναν από τους 14 πυλώνες τοπικής διακυβέρνησης και πολιτικής. Επίσης, για κάθε πυλώνα διατυπώθηκαν προτάσεις πολιτικής, οι οποίες βασίσθηκαν σε εμπειρικές μελέτες των μελών της ομάδας έργου, στη σχετική βιβλιογραφία, στη διαβούλευση με φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και σε κείμενα θέσεων των Δήμων και των εκπροσώπων τους.

Εν συνεχεία, στη βάση της διάγνωσης των σύγχρονων και μελλοντικών αναγκών συντάχθηκαν σχέδια δράσεις για κάθε έναν από τους 14 πυλώνες τοπικής πολιτικής, οι οποίοι παρατίθενται στο Παράρτημα II της παρούσας μελέτης. Για κάθε Πυλώνα παρουσιάζεται το πεδίο παρέμβασης και οι κατηγορίες ενεργειών και έργων υλοποίησης. Ακόμη, επισημαίνεται ο επισπεύδων φορέας, οι συνεργαζόμενοι φορείς, ο βαθμός προτεραιότητας της δράσης για τις δημοτικές αρχές, καθώς ένα εκτιμώμενο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης.

Με την ανάλυση αυτή και τις προτάσεις μεταρρύθμισης και αλλαγής αναμένεται να βελτιωθεί η προώθηση της τοπικής ανάπτυξης, της κοινωνικής συνοχής, της προστασίας του περιβάλλοντος και της δημιουργίας δομών και υποδομών για την εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών κ.ά.

Τα Σχέδια Δράσης, που παρατίθενται στο Παράρτημα II, έχουν επιχειρησιακό χαρακτήρα και συνοδεύονται από αναλυτικό και συνάμα επιτελικό πρόγραμμα ενεργοποίησης και παρακολούθησης της εφαρμογής, με αναφορές σε χρονοδιαγράμματα, ορόσημα, εμπλεκόμενους φορείς ή υπηρεσίες κ.ά.

Ειδικότερα, τα Σχέδια Δράσης περιλαμβάνουν συστάσεις πολιτικής σε 3 κρίσιμα επίπεδα:

- Στο επίπεδο των αναγκαίων θεσμικών παρεμβάσεων και αλλαγών σε ισχύον νομικό πλαίσιο (εισηγήσεις νόμων, τροποποιήσεις νόμων, αλλαγή κ.ά.), καθώς και ανακατανομής ρόλων και αρμοδιοτήτων μεταξύ των επί μέρους επιπέδων της ελληνικής δημόσιας διοίκησης και πολιτικής, στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.
- Στο επίπεδο των αναγκαίων οργανωσιακών ή/και διοικητικών αλλαγών, ώστε μέσα από τις απαραίτητες αναδιατάξεις διαδικασιών ή εσωτερικής οργάνωσης φορέων μεταρρυθμίσεων (π.χ. ΥΠΕΣ, Δήμοι, Περιφέρειες).
- Στο επίπεδο επιχειρησιακών αλλαγών και παρεμβάσεων, που περιλαμβάνουν προγράμματα διοικητικής, οικονομικής ή/και τεχνικής υποστήριξης ανά τομέα και θα αφορούν απαραίτητες συνέργειες και τρίτων εμπλεκομένων μερών (π.χ. άλλα υπουργεία).

Τα Σχέδια Δράσης αποτελούν τους επιμέρους οδηγούς εφαρμογής των στόχων κάθε πυλώνα και η ανάλυσή τους είναι αναλόγως διεξοδική και λεπτομερής, με βάση και την ωριμότητα και αποδοχή των μεταρρυθμιστικών προτάσεων. Η αποτύπωση και στοιχειοθέτηση των προτάσεων που περιλαμβάνονται στα Σχέδια Δράσης γίνεται μέσα από πινακοποιημένη φόρμα, υπό τη μορφή μήτρας παρακολούθησης αυτών, επιτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτό μια πρακτική και εύχρηστη ανάγνωση του περιεχομένου.

Για τις ανάγκες του παρόντος έργου και με στόχο την ενιαία αντιμετώπιση της ανάπτυξης μεταρρυθμιστικών κατευθύνσεων μέσα από τα Σχέδια Δράσης, η ομάδα έργου υιοθέτησε ένα πρότυπο «ελάχιστου» περιεχομένου ανά σχέδιο δράσης, εναρμονιζόμενο ταυτόχρονα και από τη μεθοδολογία που ανέπτυξε ο ανάδοχος στην τεχνική προσφορά. Σκοπός του ελάχιστου περιεχομένου, είναι η ύπαρξη ομοιογένειας της μεθοδολογίας προσέγγισης των δημοσίων πολιτικών που εξετάζονται για τις ανάγκες του έργου της εξειδίκευσης του Οδικού Χάρτη και των συν αυτώ Πυλώνων με τους μεταρρυθμιστικούς τομείς.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι η σύνταξη περιεκτικών και στοχευμένων σχεδίων δράσης, κρίθηκε αναγκαία προκειμένου να τροφοδοτηθεί ο διάλογος μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών (π.χ. ΚΕΔΕ, Δήμοι, Περιφέρειες, υπουργεία) και της ομάδας του έργου. Τα περιεχόμενα των σχεδίων δράσης δεν έχουν δεσμευτικό ή περιοριστικό χαρακτήρα και επιχειρούν σύνθεση των αναγκαίων μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων ανά τομέα.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αγροτύπος. (2007), Ελληνικά προγράμματα προώθησης και προβολής αγροτικών προϊόντων στην ΕΕ. <https://www.agrotypos.gr/chrima/espa-anartychiakos-nomos/ellinika-programmata-proothisis-kai-pronolis-agrotikon-proionton>

Αθανασόπουλος Κ. (2010), Νέα Αρχιτεκτονική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πρόγραμμα Καλλικράτης - Η Περιφερειακή Διάσταση της Νέας Στρατηγικής Ευρώπη 2020, Αθήνα: ΣΕΠ.

Αντωνάκος Κ. (2021), Αρχίζουν κατασχέσεις μισθών - ακινήτων για τα χρέη προς τους Δήμους. https://www.businessdaily.gr/oikonomia/51199_arhizoyn-katasheseis-misthon-akiniton-gia-ta-hrei-pros-toys-dimoys

Ασπρογέρακας, Ε. και Καλλιώρας Δ. (2020), Χωρικός και Αναπτυξιακός Σχεδιασμός στην Ελλάδα: ζητήματα σύμπλεξης. *αιχώρος, Ειδικό Τεύχος*, σελ. 62-93

Βενετσανοπούλου Μ. (2002), *Η θεσμική διαδρομή της ελληνικής δημόσιας διοίκησης*. Εκδόσεις Σάκκουλα.

Βενετσανοπούλου Μ. (2014), *Κακοδιοίκηση και διαφθορά στη Δημόσια Διοίκηση*. Εκδόσεις Σάκκουλα

Βλάμης, Π. και Κωνσταντόπουλος, Γ. (2010), Στρατηγική διαχείριση και αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. *Οικονομική και Πολιτική Επιθεώρηση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική*, Τεύχος 19 (Ιούλιος Σεπτέμβριος), σελ. 210-25.

Γάκης Κ. (2011), Ηλεκτρονική διακυβέρνηση στην αυτοδιοίκηση. ΕΕΤΑΑ. Αθήνα.

Γαλανός, Γ. (2014), *Οικονομική Διαχείριση Δήμων*. Έρευνα για λογαριασμό της GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, Πειραιάς 2014.

Γεμενετζή Γ. (2011), Προτάσεις για τον καθορισμό ή/και τη μεταφορά στους ΟΤΑ χωροταξικών, πολεοδομικών και δημοσιονομικών (αποκλειστικών) αρμοδιοτήτων, με γνώμονα την προάσπιση των αρχών της

πράσινης ανάπτυξης. Πρόσκληση για συμμετοχή στον Δημόσιο Διάλογο: Μετάβαση σε μια Πράσινη Ελλάδα 2010-2020. Διαθέσιμο στο: <http://www.diavouleusi.eliamer.gr/?cat=16>, (μετά από πρόσκληση).

Γεωργάκης Θ. (2015), *Η κατάσταση της Ελληνικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη μετα-Καλλικράτειο εποχή- Μια θεωρητική και εμπειρική διερεύνηση*, Διδακτορική Διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Γεωργάκης Θ. (2004), *Τοπική Αυτοδιοίκηση και κοινωνική πολιτική. Εισήγηση στη 2η Πανευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Ευρωπαϊκός Οργανισμός Στρατηγικού Σχεδιασμού, Αθήνα, 7 Μαΐου 2004.*

Γεωργάκης Θ. (2007), *Σύντομη αναδρομή στην ιστορία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Τι προβλέπει το Σύνταγμα και η Ελληνική Νομοθεσία - Οργάνωση και Λειτουργία Δήμων και Κοινοτήτων. Πρώτος κύκλος Ομιλιών – Συζητήσεων του Ομίλου Προετοιμασίας Στελεχών Αυτοδιοίκησης – ΟΠΣ, Μάιος – Δεκέμβριος 2007.*

Γεωργιοπούλου Τ. (2022), Έρευνα: Διαφθορά παντού βλέπουν οι Έλληνες, αλλά δεν την καταγγέλλουν. <https://www.kathimerini.gr/society/562179100/ereyna-diafthora-pantoy-vleproyn-oi-ellines-alla-den-tin-kataggelloyn/>

Γκέκας Ρ. (2022α), Ο νέος τρόπος κατανομής των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων <https://kede.gr/o-neos-tropos-katanomis-ton-kentrikon-aftotelon-poron-2/>

Γκέκας Ρ. (2022β), Ο νέος τρόπος κατανομής των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων. 1 Επιλογή είδους επιχορηγήσεων και στατιστικών στοιχείων. <https://kede.gr/o-neos-tropos-katanomis-ton-kentrikon-aftotelon-poron/>

Δανιηλίδη Σ. (2020), Εισήγηση Προέδρου Επιτροπής Κοινωνικής Πολιτικής - Δήμαρχου Νεάπολης-Συκέων. <https://kede.gr/wp-content/uploads/2020/11/%CE%9A%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%A9%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97.pdf>

διαΝΕΟσις (2021), Οι ΤΟΕΒ, Οι ΓΟΕΒ Και Τα Έργα Άρδευσης Στην Ελλάδα. <https://www.dianeosis.org/2021/06/oi-toev-goeb-kai-ta-erga-ardeusis/>

διαΝΕΟσις (2018), Εξαγωγική Δραστηριότητα των Επιχειρήσεων. https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2018/12/exports_icap.pdf

ΕΕΤΑΑ (2010), Οδηγός Προσαρμογής των Προτύπων Σχεδίων Οργανισμών Εσωτερικής Υψηρείας (ΟΕΥ) των νέων Δήμων. https://www.eetaa.gr/kallikratis/oey/odhgos_prosarmoghs_oey.pdf

ΕΕΤΑΑ (2011), Η Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση – Συγκριτικά στοιχεία και πολιτικές. <https://www.eetaa.gr/ekdoseis/pdf/140.pdf>

ΕΕΤΑΑ (2000), Οδηγός διαχείρισης και αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας των ΟΤΑ. Αθήνα.

Ευρωπαϊκή Ένωση (2023), NextGenerationEU https://next-generation-eu.europa.eu/index_el

ΕΚΔΔΑ (2018), Η συνταγματική διάρθρωση των κρατικών, περιφερειακών και τοπικών υποθέσεων. Συμβολή στην αποτύπωση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης στο ελληνικό πολίτευμα, Αθήνα.

ΕΛΙΑΜΕΠ-ΕΕΤΑΑ (2022), Η Μεταρρυθμιστική Τεχνική μέσα από την Ιστορική Εξέλιξη των Διοικητικών Μεταρρυθμίσεων.

ΕΛΣΤΑΤ (2018), Economic Accounts for Agriculture by Nuts I, II (Provisional Data). <https://www.statistics.gr/en/statistics/-/publication/SEL61/-> & https://www.oecd.org/sti/ind/CN2021_GRC.pdf

Επιτροπή των Περιφερειών (2009), Λευκή Βίβλος για την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, Βρυξέλλες.

Ζυγούρης Π. και Παπαδόπουλος Γ. (2010), Πρόγραμμα Καλλικράτης – Ερμηνεία – Νομολογία - Νομοθεσία», Εκδόσεις Όλγας Ζυγούρη.

Θεοδώρου Ι. (2014), Τα Έσοδα των Δήμων, Ιδιωτική έκδοση, Θεσσαλονίκη.

ΙΤΑ (2006), Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Αθήνα.

ΙΤΑ (2016), Τριετής Στρατηγική Μεταρρυθμίσεων στη Δημόσια Διοίκηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση 2016-2018. https://www.ita.org.gr/el/images/meletes_ita/ITA_trietis_stratigiki.pdf

ΙΤΑ (2017), Φορολογική Αποκέντρωση και Ενίσχυση της Οικονομικής Αυτοτέλειας των ΟΤΑ Α' Βαθμού στην Ελλάδα, Αθήνα.

Καθημερινή (2021), ΔΕΔΔΗΕ: Με άδεια δασαρχείου το κλάδεμα των δέντρων <https://www.kathimerini.gr/society/561268906/deddie-me-adeia-dasarcheioug-to-kladema-ton-dentron/>

Καρβούνης, Α. (2021), Διπλωματία Πόλεων και Εξευρωπαϊσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης-Ο Διοικητικός Εκσυγχρονισμός και οι Προοπτικές της Ευρωπαϊκής Δικτύωσης των Ελληνικών Δήμων. Αθήνα: Διόνικος, 2021.

ΚΕΔΕ (2012), Κρίση και Τοπική Αυτοδιοίκηση: Η αλληλεγγύη το μόνο αντίδοτο στα προβλήματα των πολιτών. <https://kede.gr/krisi-kai-topiki-avtodioikisi-i-allilengyi-to-antidoto-stin-krisi/>

ΚΕΔΕ (2018), Η πρόταση της ΚΕΔΕ για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης και την αναβάθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με στόχο Ανάπτυξη της Χώρας και τη Βελτίωση των Υπηρεσιών στους Πολίτες, Αθήνα.

ΚΕΔΕ (2022α), 6η Συνεδριακή Διάσκεψη της ΚΕΔΕ-Επιτροπή Ενέργειας, Περιβάλλοντος & Διαχείρισης Απορριμμάτων. https://kede.gr/wp-content/uploads/2020/11/%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%9F%CE%A5%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3%CE%97_extended.pdf

ΚΕΔΕ (2020β), Οι υφιστάμενες αρμοδιότητες των Δήμων σε θέματα Πολιτικής Προστασίας και η ανάγκη ενός αποκεντρωμένου και αποτελεσματικού Εθνικού μηχανισμού πολιτικής προστασίας στα πλαίσια της σχεδιαζόμενης μεταρρύθμισης, Αθήνα.

ΚΕΔΕ (2021), Επικύρωση των θέσεων της ΚΕΔΕ για τη «Διοικητική Μεταρρύθμιση-Αρμοδιότητες», όπως αυτές διαμορφώθηκαν κατά τις δέκα (10) Συνεδριακές Διασκέψεις. <https://kede.gr>

Κλειώσης Χ. (1977), Ιστορία της τοπικής αυτοδιοικήσεως: από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι σήμερα. *Η Καθημερινή*, 9 Μαρτίου 1978.

Κλειώσης Χ. (1983), Κοινοτική αυτοδιοίκηση και Καποδιστριακό πολιτειακό σύστημα, στο Νικοκάβουρα Α., *Ο Ιωάννης Καποδίστριας και η συγκρότηση του ελληνικού κράτους*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη.

Κοινωνικό Πολύκεντρο (2014), Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση: Τα οικονομικά της, η εκχώρηση αρμοδιοτήτων της και οι επιπτώσεις στο ανθρώπινο δυναμικό και στα δημόσια αγαθά. Αθήνα.

Κοντιάδης Ξ. (2010), Πρόταση Μοντέλου Οργάνωσης της Κοινωνικής Υπηρεσίας – Περιφέρεια και ΟΤΑ α΄ βαθμού. <https://www.ypes.gr>

Κοντιάδης, Ξ. κ.ά. (2020), Σύνοψη εργασιών και προτάσεων της Επιτροπής για την προετοιμασία του νόμου για τη μεταρρύθμιση και ανασυγκρότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και του κράτους, Το Βήμα. https://www.tovima.gr/wp-content/uploads/2021/03/01/%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%9F%CE%A8%CE%97-%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%A9%CE%9D_%CE%A3%CE%A7%CE%95%CE%94%CE%99%CE%9F.pdf

Κουκουλόπουλος Ι., Αλαβάνος Π., Γ., Γιαννακούρου, Γ., Χλέπας Ν.-Κ., Κιουσοπούλου, Λ., Πολύζος, Γ., Παπαμίχος, Ν., Οικονόμου, Δ., Πετρούλιας, Δ. (2008), Πολυεδομικές Αρμοδιότητες και Σύνταγμα. Εκδόσεις Παπαζήση, Σειρά: Μελέτες Ινστιτούτου Τοπικής Αυτοδιοίκησης-5.

Κουκουλόπουλος, Ι., & Χριστοδούλου, Γ. (2008), Αποκατάσταση περιβαλλοντικών ατυχημάτων= Reclamation environmental accidents (Doctoral dissertation, ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας).

Κοντογιώργης Γ. (1992), Κοινοτική αυτοδιοίκηση και καποδιστριακό πολιτειακό σύστημα, Στο Πετρίδης Π. (1992), *Ιωάννης Καποδίστριας, 1776-1831. Ο κορυφαίος Έλληνας Ευρωπαίος*. Αθήνα, σελ. 231-246.

Κότιος Α., Μιχαηλίδης Γ. και Σαράτσος Γ., (2009α), Περιφερειακός Αναπτυξιακός Σχεδιασμός στην Ελλάδα: Ουσιώδης Στρατηγική ή Σχεδιασμός Ανάγκης, Στο Κοτζαμάνης Β., Κούγκολος Α., Μπεριάτος Η., Οικονόμου Δ., και Πετράκος Γ., (επιμ.) (2009), «Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης», Βόλος 24-27 Σεπτεμβρίου 2009, Τόμος Ι.

Κότιος Α., Κουτουλάκης Μ., και Σαράτσος Γ., (2009β), Χωρικός Αναπτυξιακός Σχεδιασμός στην Ελλάδα, στο Κοτζαμάνης Β., Κούγκολος Α., Μπεριάτος Η., Οικονόμου Δ. και Πετράκος Γ., (επιμ.) (2009) «Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης», Βόλος 24-27 Σεπτεμβρίου 2009, Τόμος Ι.

Κότιος Α. (2011), Τα οικονομικά των ΟΤΑ με βάση τα νέα δεδομένα, Σύλλογος Δημάρχων Αττικής, 3ο Forum Αυτοδιοίκησης, Πόρος 24 & 25 Σεπτεμβρίου 2011.

Κότιος Α., Ντυκέν Μ.Ν. και Σαράτσος Γ. (2011α), Από τον «Καποδίστρια» στον «Καλλικράτη»: Εκτίμηση των Επιπτώσεων των Συνενώσεων στη Δυτική Μακεδονία, Εργασία που παρουσιάστηκε στο 9ο Εθνικό Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Περιφερειακής Επιστήμης με θέμα: Περιφερειακή Ανάπτυξη και Οικονομική Κρίση, Αθήνα 6-7 Μαΐου 2011.

Κότιος Α., Σαράτσος Γ. και Κουτουλάκης Μ., (2011β), Σχεδιάζοντας την Ανάπτυξη, Μεθοδολογικά Ερωτήματα και Προβληματισμοί, Εργασία που παρουσιάστηκε στο 9ο Εθνικό Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Περιφερειακής Επιστήμης με θέμα: Περιφερειακή Ανάπτυξη και Οικονομική Κρίση, Αθήνα 6-7 Μαΐου 2011.

Λαζακίδου, Α. (2019), *Ηλεκτρονική διακυβέρνηση και ηλεκτρονικές υπηρεσίες προς πολίτες και επιχειρήσεις*, Θεσσαλονίκη: Δίσιγμα.

Λιάλιος Γ. (2021), Οι Δήμοι «αγνοούν» το κτηματολόγιο, Καθημερινή. <https://www.kathimerini.gr/society/561246571/oi-dimoi-agnooun-to-ktimatologio/>

Μαΐστρος Π. (2009), *Τα τρία κύματα μεταρρυθμίσεων της Δημόσιας Διοίκησης στην Ελλάδα (1975-2015)*, Εκδόσεις Παπαζήση.

Μακαντάση Φ., Βαλέντης Η. (2021), Η «Χρηματοδότηση Βάσει Αποτελεσμάτων» Ως Εργαλείο Κοινωνικής Πολιτικής, *διαΝΕΟσις*. <https://www.dianeosis.org/2021/02/i-xrimatodotisi-vasei-apotelesmatwn/>

Μακρυδημήτρης Α. (2001), *Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα* [με τον Επ. Σπηλιωτόπουλο]. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Μήτσου, Κ. (2011), *Καλλικράτης- Περιβαλλοντική διαχείριση και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, ΕΕΤΑΑ, Αθήνα.

Μπέσιλα – Βήκα Ε. (1995), *Το Συνταγματικό πλαίσιο του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*. Αθήνα: Σάκκουλας.

Οικονόμου, Δ. (2007), Η σχέση των επιπέδων και των βαθμίδων του πολεοδομικού σχεδιασμού. *Νόμος και Φύση*, 9/2007.

Οικονόμου Δ. (2008). Προτάσεις για την αναμόρφωση του συστήματος πολεοδομικού σχεδιασμού, Στο Κουκουλόπουλος, Π., Αλαβάνος, Γ., Γιαννακούρου, Γ., Χλέπας Ν.-Κ., Κιουσοπούλου, Λ., Πολύζος, Γ., Παπαμίχος, Ν., Οικονόμου, Δ., Πετρούλιας, Δ. (2008). *Πολεοδομικές Αρμοδιότητες και Σύνταγμα*. Εκδόσεις Παπαζήση, Σειρά: Μελέτες Ινστιτούτου Τοπικής Αυτοδιοίκησης-5.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2010), *Μελέτη αναπτυξιακών χαρακτηριστικών ΟΤΑ Δυτικής Μακεδονίας*. Εργαστήριο Αξιολόγησης Πολιτικών και Προγραμμάτων Ανάπτυξης, Βόλος.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Κέντρο Ερευνών (2013). *Αρχές και Κατευθύνσεις για την αρχιτεκτονική ενός πολυ-ταμειακού, πολυ-τομεακού και εθνικής εμβέλειας Επιχειρησιακού Προγράμματος για την «Εδαφική Συνοχή»*. Μελέτη για λογαριασμό της ΕΕΤΑΑ, Αθήνα.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Κέντρο Ερευνών (2014α), *Εξειδίκευση Οδικού Χάρτη και εκπόνηση σχεδίων δράσης (στο πλαίσιο του Πρωτοκόλλου συνεργασίας ΥΠΕΣ, ΚΕΔΕ, ΕΝΠΕ, Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομικών και Τεχνολογίας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και Taskforce της ΕΕ, Μελέτη για λογαριασμό της ΕΕΤΑΑ, Αθήνα.*

Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Κέντρο Ερευνών (2014β), *Ανάλυση του νομικού και θεσμικού πλαισίου για την απορρόφηση των Διαρθρωτικών Ταμείων*

από τους Ελληνικούς Δήμους και συστάσεις για παρεμβάσεις πολιτικής, Έρευνα για λογαριασμό της GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, Πειραιάς.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Κέντρο Ερευνών (2014γ), Επιχειρησιακός Σχεδιασμός και Προγραμματισμός Δράσεων των ΟΤΑ στην Ελλάδα, Έρευνα για λογαριασμό της GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, Πειραιάς.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Κέντρο Ερευνών (2014δ), Οργάνωση και προετοιμασία για τα Διαρθρωτικά Ταμεία 2014-2020, Έρευνα για λογαριασμό της GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, Πειραιάς.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Κέντρο Ερευνών (2014ε), Οργάνωση δομών και λειτουργία των ΟΤΑ στην Ελλάδα, Έρευνα για λογαριασμό της GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, Πειραιάς.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Κέντρο Ερευνών (2014στ), Εσωτερικός Έλεγχος και Οικονομική Διαχείριση των ΟΤΑ στην Ελλάδα, Έρευνα για λογαριασμό της GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, Πειραιάς.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Κέντρο Ερευνών (2021), Μελέτη για την απλοποίηση και προτυποποίηση της διαδικασίας αδειοδότησης επιχειρήσεων σε επίπεδο Δήμων (υγειονομικού ενδιαφέροντος και λοιπές), Μελέτη για λογαριασμό της ΚΕΔΕ, Πειραιάς.

Παυλόπουλος Πρ. (1985), Τοπικές υποθέσεις και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η νομική παραμόρφωση ενός όρου και οι συνέπειές της. *Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τ.5/1985.

Ράπτης Χ. (2022), Ενεργειακές Κοινότητες Δήμων. <https://www.in.gr/2022/04/04/greece/energeiakes-koinotites-dimon/>

Ρίγλης Σ. (2011), Συμβολοιακή Γεωργία. *Χανιώτικα Νέα*. <https://www.haniotikane.gr/74613-sumbolaiaki-gewrgia/>

ΣΕΒ (2021). Η χωροταξία ως προϋπόθεση ανάπτυξης (II). *Οικονομία & Επιχειρήσεις*, Τεύχος 64.

Σειμάνης Ο. & Γεράγγελου Α. (2021), Η συμπλήρωση του Ε9 των ΟΤΑ. Ποια ακίνητα γράφονται στο Ε9 και ποια όχι. Ποια ακίνητα φορολογούνται στον ΕΝΦΙΑ και ποια απαλλάσσονται. <https://www.taxheaven.gr/news/56589/h-sympplrwhsh-toy-e9-twn-ota-poia-akinhta-grfontai-sto-e9-kai-poia-oxi-poia-akinhta-forologoyntai-ston-enfia-kai-poia-apallassontai>

Σπινέλλης, Δ. (2018), *Η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση στην Ελλάδα*. διαΝΕΟσις, Αθήνα.

Τάτσος Ν., Ζώνη Μ. (2021), *Προτάσεις για την ενίσχυση της οικονομικής αυτοδυναμίας και οικονομικής αποτελεσματικότητας των Δήμων. Η φορολογία των ακινήτων ως πηγή χρηματοδότησης*, διαΝΕΟσις, Αθήνα. https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2021/01/OTA_enfia_v9.pdf

Τομαρά-Σιδέρη Μ. (1999), *Η Ελληνική ΤΑ, Δοκίμια, Εκδόσεις Παπαζήση*.

Τσέλιου Ε. (2018), «Η εφαρμογή του διπλογραφικού λογιστικού συστήματος στους ΟΤΑ Α΄ Βαθμού» Μελέτη Περίπτωσης: Δήμος Αγρινίου. <https://nemertes.library.upatras.gr/server/api/core/bitstreams/911d4687-1dba-4d76-8baf-b3d5040a9630/content>

Τράπεζα Πειραιώς-ΕΥ (2022), *Πώς μπορεί ο αγροδιατροφικός τομέας να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του αύριο, σήμερα*; Αθήνα.

Τράπεζα της Ελλάδος. (2023), *Χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας*. <https://www.bankofgreece.gr/statistika/nomismatikh-kai-trapezikh-statistiki/xrhatodothsh-ths-ellhnikhs-oikonomias>

Υπουργείο Εσωτερικών (2017), *Πρόταση Αναθεώρησης του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα.

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2022), *Πρόγραμμα «Εκπόνηση Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΤΠΣ)»*. <https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/legacy/Files/ypourgeio/Prokhrhxeis%20Diagonismou/20200617-PROSKLHSHEKDHLOSHSENDIAFERONTOS.pdf>

Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης (2020), *Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025*, Αθήνα.

Φραγκίστα, Β. (2020), *Ανάλυση Χωρο-κοινωνικών Ανισοτήτων στην Ελλάδα και τη Λέσβο με εφαρμογή μεθόδων Γεωπληροφορικής*, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη.

Χλέπας, Ν. (2020), *Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτονομίας*, Παπαζήσης, Αθήνα.

Χλέπας, Ν. (2021), *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στη Μετα-Κορωνοϊό Εποχή*. διαΝΕΟσις, 01.2021.

Χρηστάκης, Μ. (2013), *Περιβάλλον και Τοπική Αυτοδιοίκηση για Καλύτερη Ποιότητα Ζωής*. <http://kleisthenis.org/wp-content/uploads/Parousiaseis/130310-Perivallon-kai-TA-gia-kalyteu-roiotita-zwis.pdf>

Χρυσανθάκης Χ. (2010), Καλλικράτης – Ο νέος Νόμος για την Αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση, Εκδόσεις Νομικής Βιβλιοθήκης.

Ξενόγλωση

Aegeanews (2017). Πρωτοβουλία Δήμου Κω για προώθηση τοπικών αγροτικών προϊόντων στα supermarket. <https://aegeanews.gr/news/ta-en-dimo/77046/protovoulia-dimou-gia-proothisi-topikon-agrotikon-proionton-sta-supermarket/>

Eurostat, (2020). Archive:Government finance statistics - revenue and expenditure by subsector of general government. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Government_finance_statistics_-_revenue_and_expenditure_by_subsector_of_general_government#Share_of_subsectors_in_general_government_total_revenue_and_total_expenditure

ESPON (2009). The Global Economic Crisis - European Regions and Cities», Newsletter No 8/26 June 2009.

Getimis P. And Grigoriadou D. (2004). The Europeanization of urban governance in Greece: a dynamic and contradictory process», *International Planning Studies*, Volume 9, Issue 1, 2004.

Kotios, A, G. Saratsis and G. Galanos (2012). Greek economic crisis and its impact on regional development and policy. 52nd Congress of the European Regional Science Association: “Regions in Motion - Breaking the Path”, 21-25 August 2012, Bratislava, Slovakia.

OECD (2020): Regional Policy for Greece Post-2020. Paris.

OECD. (2021). Revenue and expenditure structure by level of government. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/0aa564d3-en.pdf?expires=1674939687&id=id&acname=guest&checksum=30DAA9805F287C9A33328D5B9CF185FD>

Triantafyllopoulos N. (2008). Municipal Real Property Asset Management in Greece. 15th Annual European Real Estate Society conference, Krakow, Poland.

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μάρτιος 2023

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Το αναλυτικό χρονικό των
εξελίξεων του θεσμού
της πρωτοβάθμιας
αυτοδιοίκησης

Περίοδος 1821-1954

Πίνακας 34: Περίοδος 1821-1954

A/A	Περίοδος/Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
1	Μάιος 1821	Εν μέσω της Επανάστασης, κατά τη διάρκεια της συνέλευσης στη Μονή Καλτεζών αποφασίστηκε η διοικητική διάρθρωση της Πελοποννήσου σε 24 «επαρχίες» υπό τη διοίκηση αντίστοιχου αριθμού «Εφοριών», με εκτελεστικά όργανα τους τοπικούς δημογέροντες.
2	Δεύτερη Εθνική Συνέλευση του 1823	Οι τοπικές διοικήσεις υπάγονται στην κεντρική κυβέρνηση. Σημαντικός σταθμός για τη διοικητική εξέλιξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα αποτελεί η εγκύκλιος με αρ.1883/19.4.1828, της πρώτης διοικητικής διαίρεσης της ελεύθερης Ελλάδας, με την οποία ο Κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας αναθέτει στην τοπική διοίκηση των επαρχιών την ευθύνη για την υγεία, την αγορανομία και τις καθημερινές υποθέσεις. Ωστόσο, η συγκεντρωση αρμοδιοτήτων στην κεντρική κυβέρνηση συνέχισε να είναι ιδιαίτερα σημαντική. Ο συγκεντρωτισμός αυτός εντοπίζεται στην ανάγκη του Κυβερνήτη να ισχυροποιήσει την κεντρική εξουσία και ταυτόχρονα να διασφαλίσει σταδιακά τη σταθερότητα της χώρας, η οποία βρισκόταν ακόμη σε εμπόλεμη κατάσταση.
3	Διάρκεια Αντιβασιλείας των Βουαρών ο Νόμος «Περί συστάσεως των Δήμων» (27/12/1833)	Διαίρεση της ελληνικής επικρατείας σε Δήμους κατά το Ναπολεόντειο Κώδικα. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου, μεταξύ των αρμοδιοτήτων των Δήμων περιλαμβάνεται ο έλεγχος της τοπικής και αγροτικής οικονομίας, η ίδρυση, η λειτουργία και συντήρηση των δημοτικών σχολείων, η κατασκευή και συντήρηση δημοτικών φρεατίων, η ενίσχυση ιδρυμάτων κοινωνικής περίθαλψης και γενικότερα η εκτέλεση των υποχρεώσεων που περιλαμβάνονταν στην κοινωνική αποστολή των Δήμων. Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, η χώρα διαιρέθηκε σε 10 Νομούς και 47 Επαρχίες τις οποίες διοικούσαν διορισμένοι από την κεντρική εξουσία Νομάρχες και Έπαρχοι αντίστοιχα. Άλλοι νόμοι της περιόδου αυτής ήταν αυτός της Κυβέρνησης Άρμανσπεργκ (1836) και αυτός της Κυβέρνησης Κωλέττη (1845). Με το μεν πρώτο καταργήθηκαν οι νομαρχίες και η χώρα διαιρέθηκε σε 30 διοικήσεις και 10 υποδιοικήσεις, ενώ με το δεύτερο επανήλθαν οι νομοί και οι χώρα διαιρέθηκε σε 10 νομούς, 49 επαρχίες και σε Δήμους. Κοινό σημείο και των τριών παραπάνω μεταρρυθμίσεων ήταν πως υιοθετούσαν μια αυτοδιοικητική προσέγγιση, με τον ταυτόχρονο, ωστόσο, ασφυκτικό έλεγχο της κεντρικής κυβέρνησης, η οποία άμεσα ή έμμεσα όριζε τους επικεφαλής τους. Η συμμετοχή των τοπικών πληθυσμών περιοριζόταν κυρίως στα δημοτικά συμβούλια, τα οποία είχαν εισηγητικό ρόλο. Ωστόσο, η ρητή συνταγματική κατοχύρωση του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης συντελέστηκε με το Σύνταγμα του 1864, με το οποίο καθιερώθηκε η άμεση εκλογή των Δημοτικών Αρχών και του Δημάρχου με καθολική μυστική ψηφοφορία.
4	Σύνταγμα του 1864	Με το Σύνταγμα του 1864 εισήχθη διάταξη σχετική με την Τοπική Αυτοδιοίκηση η οποία αφορούσε αποκλειστικά και μόνο τον τρόπο εκλογής των δημοτικών αρχών. Αρκετά χρόνια αργότερα, το Σύνταγμα του 1927 και συγκεκριμένα το άρθρο 107 αυτού αποτέλεσε το πρώτο συνταγματικό κείμενο με αναφορά στη δομή και σε άλλα ζητήματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
5	Νόμος ΔΝΖ /1912 του Ελευθερίου Βενιζέλου	Ο Νόμος αυτός αποτέλεσε σημείο-τομή στα αυτοδιοικητικά. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 35, οι Δήμοι (αστικές περιοχές ή πρωτεύουσες νομών) και οι Κοινότητες (αγροτικές περιοχές) συγκροτούν πρωτοβάθμιους τοπικούς οργανισμούς. Στις αρμοδιότητές τους έγκειται «κάθε τοπική υπόθεση, που απέρρευε από τον κοινωνικό και δημόσιο προορισμό των αυτοδιοικουμένων οργανισμών», παρακχωρώντας τους πλήρη αυτοδιοίκηση. Αν και σχετικά με τις νομαρχίες δεν έγινε κάτι αντίστοιχο (παρέμειναν υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης), η συγκεκριμένη προσπάθεια αποτέλεσε τη «ληξιαρχική πράξη γέννησης» των σύγχρονων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ.
6	Νόμος ΔΝΖ του 1912	Με τον εν λόγω Νόμο, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στον αντιπροσωπευτικό ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ωστόσο και όσον αφορά τον εκτελεστικό ρόλο, οι αντίστοιχες διατάξεις ήταν λιγότερο σαφείς και περιορισμένες. Ο νόμος ΔΝΖ δε συγκεκριμενοποιούσε τις λειτουργίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Πλην όμως, γίνεται δεκτό πως οι αρμοδιότητες των Δήμων εκείνη την περίοδο σκοπούσαν στην ικανοποίηση των τοπικών αναγκών και αφορούσαν τα έργα ύδρευσης, τα αντιπλημμυρικά έργα, τα έργα δημόσιας υγείας, αποξήρανσης ελών και τελμάτων και τα έργα κατασκευής σχολείων.
7	Κωδικοποίηση νόμου, το 1926 (Ν.Δ 13/9/1926)	Μέχρι την κωδικοποίηση που επήλθε το 1926 (Ν.Δ 13/9/1926), δεν έγιναν σημαντικές μεταβολές, εκτός από το ότι διευρύνθηκαν οι σκοποί για τους οποίους οι Δήμοι μπορούσαν να συνάψουν δάνεια. Πιο συγκεκριμένα, στις λειτουργίες που προέβλεπε ο προγενέστερος νόμος προστέθηκαν και οι εξής: κατασκευή ναών και οποιοσδήποτε άλλου ιδρύματος που εξυπηρετούσε τις δημοτικές και κοινωνικές ανάγκες, ο φωτισμός και η εκτέλεση έργων επαρχιακής, δημοτικής και κοινοτικής οδοποιίας. Περαιτέρω, καταργήθηκε κάθε δαπάνη των Δήμων και Κοινοτήτων για τη στοιχειώδη εκπαίδευση, καθώς και κάθε υποχρέωσή τους για εισφορά στους μισθούς των οπλιτών της χωροφυλακής που υπηρετούσαν σε κάθε Δήμο ή Κοινότητα, γεγονός που συνηγορεί στο ότι μέχρι το 1926 η Τοπική Αυτοδιοίκηση είχε υποχρέωση για τα παραπάνω.
8	Σύνταγμα του 1927	Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1927, η Τοπική Αυτοδιοίκηση οργανώνεται σε δύο βαθμίδες. Πλέον γίνεται διάκριση μεταξύ των τοπικών ζητημάτων που διαχειρίζονται απευθείας οι Δήμοι και άρα και οι πολίτες (άρθρο 107) και των γενικών υποθέσεων, που διεκπεραιώνονται από αποκεντρωμένα περιφερειακά κρατικά όργανα (άρθρο 108). Την ίδια περίοδο (από το 1930 και μετά) επιτράπηκε η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος και για τις γυναίκες για τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές, αν και οι γυναίκες απέκτησαν πλήρη εκλογικά δικαιώματα το 1949.
9	Κωδικοποίηση νόμου, στις 31/07/1936	Δεν έγινε καμία μεταβολή στις λειτουργίες.
10	1942-1944	Κατά την περίοδο 1942-1944, στις απελευθερωμένες από τον ΕΛΑΣ ορεινές περιοχές της πατρίδας μας η Τοπική Αυτοδιοίκηση λειτουργούσε στην πλησιέστερη στο πρότυπο της αρχαιοελληνικής άμεσης Δημοκρατίας μορφή της.

Περίοδος 1954-1962

Πίνακας 35: Περίοδος 1954-1962

A/A	Περίοδος/Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
1		Αξιζει να αναφέρουμε πως στο άρθρο 20 προβλέφθηκε η γενική ρήτρα περί του ότι: "στην αρμοδιότητα των Δήμων και Κοινοτήτων ανήκει η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων".
2	Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων του 1954 (νδ 2888/1954)	<p>Στο άρθρο 21 αναφέρεται πως ανήκουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των Δήμων και Κοινοτήτων οι εξής τοπικές υποθέσεις:</p> <p>α) Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία συστημάτων ύδρευσης β) Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία συστημάτων υπονόμων και αποχετεύσεων. γ) Η κατασκευή και συντήρηση δημοτικών ή κοινοτικών οδών, πλατειών και γεφυρών. δ) Η εκτέλεση και εκμετάλλευση έργων ηλεκτροφωτισμού, πλην των περιπτώσεων εξηλεκτρισμού πλειόνων Δήμων ή Κοινοτήτων με ενιαίο έργο γενικότερης σημασίας. ε) Η μέριμνα για την εν γένει καθαριότητα. στ) Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία συστημάτων άρδευσης και εγχειοβελτιωτικών έργων. ζ) Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία δημοτικών και κοινοτικών αλσών, παιδικών κήπων, υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων αναψυχής και εν γένει έργων εξωραϊστικών. η) Η ίδρυση και συντήρηση κοιμητηρίων. θ) Η κατασκευή και συντήρηση δημοτικών ή κοινοτικών αγορών και τοπικών αγορών και η ρύθμιση της λειτουργίας αυτών. ι) Η μέριμνα για την εξασφάλιση γαιών προς βοσκή των ζώων των δημοτών και η βελτίωση των βοσκήσιμων τούτων εκτάσεων. ια) Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία δημοτικών και κοινοτικών λουτρών και αποχωρητηρίων. ιβ) Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία εγκαταστάσεων θαλασσίων λουτρών και η διευθέτηση παραθαλάσσιων τόπων αναψυχής.</p>
3	Βασιλικό Διάταγμα 19/12/1955	Με βασιλικό διάταγμα ορίστηκε πως οι βοσκήσιμοι τόποι, που βρίσκονται στην Περιφέρεια οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) πρώτου βαθμού και των οποίων την κυριότητα, νομή ή κατοχή έχουν οι συγκεκριμένοι ΟΤΑ, διατίθενται από αυτούς στους δημότες για τη βοσκή των ζώων. Οι Δήμοι ορίζουν και τη διάρκεια της μίσθωσης. Από την άλλη, η διαπίστωση της αυθαίρετης βοσκής γίνεται από τα όργανα του Δήμου ή της κοινότητας ή της αγροφυλακής ή της δασικής υπηρεσίας, ο δε καθορισμός του καταβλητέου δικαιώματος γίνεται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου. Την ανωτέρω απόφαση του δημοτικού συμβουλίου ενέκρινε ή τροποποιούσε ο Νομάρχης.
4	ν.3200/1955	Αποτέλεσε ορόσημο στην ελληνική διοικητική ιστορία, καθώς με αυτόν επήλθε η οριστική κατάργηση των Γενικών Διοικήσεων και η γενική καθιέρωση του νομαρχιακού αποκεντρωτικού συστήματος. Ο νόμος όριζε ότι ο Νομάρχης ασκεί αποκλειστικά τις αρμοδιότητες που, σύμφωνα με τις ισχύουσες κάθε φορά διατάξεις, έχουν οι Υπουργοί Εσωτερικών, Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων, Οικονομικών, Εμπορίου, Βιομηχανίας, Συγκοινωνιών και Δημοσίων Έργων, Γεωργίας, Εργασίας και Κοινωνικής Πρόνοιας, εκτός από εκείνες που εξαιρούσε ο ίδιος ο νόμος. Οι εξαιρούμενες αρμοδιότητες είχαν να κάνουν με «θέματα γενικότερης εθνικής σημασίας» και με αρμοδιότητες που καθορίστηκαν με διατάγματα ανά υπουργείο. Σύμφωνα με τον νόμο, ο Νομάρχης ήταν πλέον αρμόδιος να ασκεί κρατική εποπτεία στους Δήμους και στις Κοινότητες, οι οποίοι τότε αποτελούσαν ακόμη τον μοναδικό βαθμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο Νομάρχης άρχισε να καθίσταται σημαντικός φορέας εξουσίας σε εθνικό επίπεδο και ο ισχυρότερος σε τοπικό.
5		Προβλέφθηκε πως οι Δήμοι είναι αρμόδιοι για τη συγκέντρωση εντός της δημοτικής αγοράς των καταστημάτων λιανικής ή χονδρικής πώλησης, η οποία αποφασίζεται με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου. Σε περίπτωση που το δημοτικό συμβούλιο επεδίωκε την ίδρυση και λειτουργία των καταστημάτων αυτών εκτός της δημοτικής ή κοινοτικής αγοράς, η απόφασή της έπρεπε να εγκριθεί από τον Νομάρχη ενώ η εκτέλεση των αποφάσεων αυτών εναπόκειτο στην αρμοδιότητα των αστυνομικών αρχών.
6	Βασιλικό Διάταγμα 24/9/1958	Άρθρο 12: Προβλέφθηκε πως η εμπορία των πόσιμων ιαματικών ή μη ιαματικών νερών που διατίθενται είτε σε φυσική κατάσταση είτε με ανάμειξη με χημικές ή άλλες ουσίες ή χυμούς και με οποιαδήποτε ονομασία, κατάσταση και συσκευασία, επιτρέπεται μόνον έπειτα από άδεια, που χορηγείται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, στην Περιφέρεια του οποίου βρίσκονται τα νερά, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου.
7		Άρθρο 13: Ορίστηκε πως στην αρμοδιότητα του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου υπάγεται και η παρακώρση της χρήσης τμημάτων κοινοχρήστων χώρων. Στο ίδιο πλαίσιο, η χρήση των πλατειών διατίθεται στους εκμεταλλεζόμενους των καφενείων, ζαχαροπλαστείων, εστιατορίων, παρεμφερών επιχειρήσεων και καταστημάτων τα οποία βρίσκονται γύρω από αυτές, με απόφαση της δημοτικής ή κοινοτικής αρχής.
8	Βασιλικό Διάταγμα 15/1959 (άρθρο 3)	Προβλέφθηκε αρμοδιότητα των Δήμων προς βεβαίωση εσόδου, δηλαδή η, από τις αρμόδιες αρχές ή υπηρεσίες και οργάνων των Δήμων, εκκαθάριση απαιτήσεων των Δήμων και ο προσδιορισμός του ποσού αυτής, του προσώπου του οφειλέτη, του είδους του εσόδου και της αιτίας για την οποία οφείλεται. Η δε εκκαθάριση οποιασδήποτε δαπάνης του Δήμου ανήκει στις αρμοδιότητες του δημάρχου και διενεργείται μέσω του οργανισμού εσωτερικής υπηρεσίας, των ειδικών υπηρεσιών εκκαθάρισης και εντολής δαπανών τα οποία και αποτελούν τμήματα ή γραφεία της λογιστικής υπηρεσίας του Δήμου.
9	ΝΔ 4260/1962 (άρθρο 31)	Το δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο δύναται με απόφασή του, η οποία εγκρίνεται από τον νομάρχη, να εκμισθώνει βοσκήσιμους, επί ερημονοσίδων, εκτάσεις, έστω και αν αυτές δεν αποτελούν περίσσειμα. Δια κοινής απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών και Γεωργίας καθορίζονται οι λεπτομέρειες εφαρμογής.

Περίοδος 1975-1980

Πίνακας 36: Περίοδος 1975-1980

A/A	Περίοδος/Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
1	Σύνταγμα του 1975 (άρθρο 102)	<p>Αποσαφηνίστηκε η δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία και διαρθρώνεται πλέον σε βαθμίδες, την πρώτη εκ των οποίων καταλαμβάνουν οι Δήμοι και οι Κοινότητες και κυρίως, θεσπίζεται τεκμήριο αρμοδιότητας υπέρ των ΟΤΑ όσον αφορά τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, ενώ προβλέπεται η δυνατότητα, με νόμο, μεταφοράς αρμοδιοτήτων του Κράτους στους ΟΤΑ (η οποία συνοδεύεται από τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων). Με την ίδια συνταγματική διάταξη παρέχεται εγγύηση για την οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια των ΟΤΑ καθώς και τη διασφάλιση όλων των αναγκαίων πόρων (με ταυτόχρονη διασφάλιση της διαφάνειας κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών) ενώ καθιερώνεται η εκλογή των αρχών των ΟΤΑ με καθολική και μυστική ψηφοφορία. Τέλος, σε μια προσπάθεια διαφύλαξης της ελεύθερης δράσης των Δήμων, περιορίζεται η έκταση της εποπτείας αυτών, σε έλεγχο νομιμότητας και όχι σκοπιμότητας.</p> <p>Ειδικότερα το άρθρο 102, αναφέρει τα εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους ΟΤΑ των δύο βαθμίδων, για τους οποίους συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας. • Το εύρος, οι κατηγορίες και η κατανομή των αρμοδιοτήτων στην άσκηση των τοπικών υποθέσεων καθορίζεται με νόμο. Επιπλέον, οι ΟΤΑ δύνανται με νόμο να αναλάβουν και αρμοδιότητες του Κράτους. • Οι ΟΤΑ έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, ενώ οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία. • Με νόμο μπορεί να ιδρύονται αναγκαστικοί ή εκούσιοι σύνδεσμοι ΟΤΑ με σκοπό την από κοινού εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων. • Το Κράτος δεν επιτρέπεται να περιορίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση των ΟΤΑ. Εποπτεύει τη λειτουργία τους και ασκεί έλεγχο μόνον στη νομιμότητα και όχι στη σκοπιμότητα των πράξεών τους. • Η επιβολή πειθαρχικών ποινών στα αιρετά όργανα των ΟΤΑ, για τις περιπτώσεις που δεν προβλέπεται η αυτοδίκαιη έκπτωση ή αργία τους, επιβάλλεται μετά από σύμφωνη γνώμη συμβουλίου, που αποτελείται κατά πλειοψηφία από δικαστές. • Το Κράτος, με τη λήψη νομοθετικών, κανονιστικών και δημοσιονομικών μέτρων οφείλει να διασφαλίζει την οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ και τους πόρους για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. • Με νόμο καθορίζεται η κατανομή των φόρων ή τελών που εισπράττει υπέρ αυτών το Κράτος. • Κάθε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από την κεντρική διοίκηση στην Τοπική Αυτοδιοίκηση συνεπάγεται και τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων. • Με νόμο ορίζονται ο καθορισμός και η είσπραξη εσόδων απευθείας από τους ΟΤΑ.
2	Σύνταγμα του 1975 (παρ. 1 & 4 του άρθρου 101)	<p>Η διοίκηση του Κράτους οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωμένο σύστημα, δηλαδή με την εκχώρηση αρμοδιοτήτων από την κεντρική στην περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η παρ. 2 του άρθρου 101 ορίζει ότι τα κριτήρια στη βάση των οποίων διαμορφώνεται η διοικητική διαίρεση της χώρας είναι γεωοικονομικά, κοινωνικά και συγκοινωνιακά. Επιπροσθέτως, η παρ. 4 του άρθρου 101 υποχρεώνει τον νομοθέτη και τη διοίκηση να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες των νησιωτικών και ορεινών περιοχών, δηλαδή των περιοχών με αναπτυξιακά μειονεκτήματα, και να μεριμνούν για την ανάπτυξή τους, όταν νομοθετούν.</p>
3	Αναθεωρημένο Σύνταγμα	<p>Επέφερε σημαντικές καινοτομίες στα ζητήματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Πρώτον, καθιερώνει αυστηρά δύο βαθμούς αυτοδιοίκησης. Δεύτερον, αποσαφηνίζει έως ένα βαθμό τις αρμοδιότητες των ΟΤΑ, τόσο σε σχέση με την κεντρική και περιφερειακή Διοίκηση όσο και μεταξύ τους και, τρίτον, κατοχυρώνει την «οικονομική αυτοτέλειά» τους, που εξειδικεύεται αφενός με τη διασφάλιση πόρων από τον κρατικό προϋπολογισμό και αφετέρου με την καθιέρωση ιδίων (ΚΕΔΚΕ-ΙΤΑ 2005).</p> <p>Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτελεί έναν συνταγματικά κατοχυρωμένο θεσμό και κατά συνέπεια οι επεμβάσεις του κοινού νομοθέτη θα πρέπει να είναι συμβατές με το εν λόγω σύστημα οργάνωσης. Ο όρος Τοπική Αυτοδιοίκηση, όπως αποτυπώνεται στις συνταγματικές διατάξεις, κατοχυρώνει ένα βαθμό νομικής και πολιτικής αυτοτέλειας των ΟΤΑ έναντι της κρατικής εξουσίας (Τσάτσος 1993). Μέσω της δημιουργίας ενός ξεχωριστού από το κράτος υποκειμένου δικαίου διασφαλίζεται αυτή η αυτοτέλεια.</p> <p>Το Σύνταγμα ορίζει ότι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης διαθέτουν το τεκμήριο αρμοδιότητας επί των τοπικών υποθέσεων, χωρίς όμως να καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο θα οργανωθεί η Τοπική Αυτοδιοίκηση (Σπηλιωτόπουλος 2011). Παράλληλα με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, δρα και το κράτος, κατά το αποκεντρωτικό σύστημα, το οποίο έχει τη γενική κατεύθυνση, το συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των οργάνων της αυτοδιοίκησης. Η κρατική εξουσία δύναται με νόμο να αφαιρέσει αρμοδιότητες τοπικού χαρακτήρα από τους ΟΤΑ και να τις αναθέσει στην κεντρική διοίκηση και αντιστρόφως, να εκχωρήσει στους ΟΤΑ υποθέσεις που αποτελούν αποστολή του Κράτους. Σε περίπτωση, όμως, μη οριοθέτησης από τον νόμο του όρου «τοπική υπόθεση», αυτή θα ασκηθεί από τους ΟΤΑ εφόσον χαρακτηρίζεται ως υπόθεση «τοπικού ενδιαφέροντος», σύμφωνα με το συνταγματικά κατοχυρωμένο τεκμήριο αρμοδιότητας.</p> <p>Συνεπώς, οι αναφερθείσες διατάξεις του Συντάγματος περιορίζουν σημαντικά τα όρια επεμβάσεων του κοινού νομοθέτη στη δομή και στη λειτουργία των ΟΤΑ.</p>

Α/Α	Περίοδος/Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
4	Άρθρου 46 του νόμου 180/1975	<p>Διά του άρθρου 46 του νόμου 180/1975 καταργήθηκε ο έλεγχος σκοπιμότητας που ασκούσε ο νομάρχης επί των αποφάσεων των Δήμων σχετικά με τη διάθεση των βοσκήσιμων εκτάσεων. Σύμφωνα με τον νόμο 344/1976, ο κάθε Δήμος αποτελεί και ληξιαρχική Περιφέρεια, η οποία μπορεί να υποδιαιρεθεί ή να συμπυκνωθεί με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών. Ληξιαρχικοί επομένως ορίζονται σε κάθε Δήμο ο Δήμαρχος και σε κάθε Κοινότητα ο Πρόεδρος της Κοινότητας. Όταν η άσκηση των ληξιαρχικών καθηκόντων από τα παραπάνω πρόσωπα δεν είναι δυνατή ή είναι εξαιρετικά δύσκολη, ληξιαρχος μπορεί να διοριστεί από τον Περιφερειακό Διευθυντή δημοτικός ή κοινοτικός υπάλληλος ή δημοτικός ή κοινοτικός σύμβουλος ή δημότης κάτοικος του Δήμου ή της Κοινότητας ή δημόσιος υπάλληλος.</p> <p>Αρμοδιότητες και υποχρεώσεις του ληξιαρχου:</p> <p>α) Να τηρεί τα ληξιαρχικά βιβλία. β) Να καταχωρεί τις ληξιαρχικές πράξεις στα ληξιαρχικά βιβλία. γ) Να αναγιγνώσκει τις συνταχθείσες πράξεις στους δηλούντες, παρουσία και των τυχόν προσληφθέντων μαρτύρων. δ) Να εκδίδει αντίγραφα, αποσπάσματα και πιστοποιητικά των εκ των βιβλίων πράξεων ή των σχετικών προς αυτά ευρισκομένων δημοσίων εγγράφων. ε) Να παρέχει στο Υπουργείο Συντονισμού στατιστικές δημογραφικές πληροφορίες, κατά τις οδηγίες του Υπουργείου αυτού. στ) Να αποστέλλει αντίγραφα ή αποσπάσματα: ληξιαρχικών πράξεων γεννήσεως προς τον Δήμο ή την Κοινότητα, στο δημοτολόγιο του οποίου φέρονται εγγεγραμμένοι οι γονείς αυτού του οποίου η ληξιαρχική πράξη αφορά, ληξιαρχικών πράξεων γάμου προς τον Δήμο ή την Κοινότητα, στο δημοτολόγιο του οποίου φέρονται εγγεγραμμένοι οι σύζυγοι, ληξιαρχικών πράξεων θανάτου στο τέλος εκάστου μηνός προς τον Δήμο ή την Κοινότητα, στο μητρώο αρρένων και δημοτολόγιο του οποίου φέρονται εγγεγραμμένοι οι αποβιώσαντες και των συντασσομένων εκθέσεων, εντός δέκα ημερών από της σύστασης αυτών, προς τον ληξιαρχο. ζ) Να εκπληροί τα περί μητρώων αρρένων οριζόμενα. η) Να μηνύει τον μη εμπροθέσμως δηλώσαντα γεγονός, για το οποίο έπρεπε να συνταχθεί ληξιαρχική πράξη, εφόσον το γεγονός αυτό περιήλθε οπωσδήποτε σε γνώση του.</p> <p>Με μέριμνα των οικείων ληξιαρχών τελείται η ανασύσταση καταστραφέντων ή απολεσθέντων αρχείων των ληξιαρχείων, εν όλω ή εν μέρει, με απόφαση του Υπουργού των Εσωτερικών, εκδιδόμενη μετά από πρόταση του οικείου νομάρχου. Τέλος, καθήκοντα ληξιαρχου για τους Έλληνες στην αλλοδαπή ασκεί ο προϊστάμενος της ελληνικής προξενικής αρχής ή ο από τον ίδιον οριζόμενος προξενικός υπάλληλος. Τα αντίστοιχα βιβλία αριθμούνται και μονογράφονται από τον Γενικό Επιθεωρητή του Υπουργείου Εξωτερικών.</p>
5	Νόμος 339/1976	<p>Θεσπίστηκε πως προκειμένου περί Δήμων και Κοινοτήτων, οι οποίοι χαρακτηρίζονται κατά τις κείμενες διατάξεις ως τουριστικοί τόποι ή τόποι θερινής διαμονής, είναι δυνατή η επιβολή τελών υπέρ των Δήμων κατόπιν αποφάσεως του οικείου δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, με την οποία θα βεβαιώνεται ότι, συνεπεία της αυξημένης στη Περιφέρεια του Δήμου ή της κοινότητας τουριστικής κινήσεως προκαλούνται εις βάρος αυτού δαπάνες καθαριότητας και φωτισμού ή ανάγκη εκτέλεσης έργων προς αντιμετώπιση των εκ της αιτίας ταύτης δημιουργουμένων προβλημάτων. Η απόφαση αυτή χρήζει της εγκρίσεως του Νομάρχου.</p>
6	Νόμος 1080/1980 που τροποποιήθηκε με το βδ 24/1958	<p>Ο δήμαρχος ή ο πρόεδρος της Κοινότητας μπορεί να υποχρεώσει την αστυνομική αρχή να απαγορεύει την άνευ αδείας χρήση των κοινοχρήστων χώρων. Σε αυτήν την απαγόρευση βέβαια η αστυνομική αρχή δύναται να προβεί είτε κατόπιν της παραπάνω αίτησης είτε και αυτεπαγγέλτως. Η απομάκρυνση των αυθαιρέτως τοποθετημένων αντικειμένων ενεργείται από τους υπόχρεους προς τούτο, κατόπιν εντολής της αστυνομικής αρχής και εν αρνήσει αυτών από όργανα του Δήμου ή της κοινότητας. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών ρυθμιζόνταν οι λεπτομέρειες της εφαρμογής των σχετικών διατάξεων.</p>
7	Αρμοδιότητα των Δήμων αναφορικά με τη σύσταση των Δ.Ε.Υ.Α. θεσπίστηκε με τον νόμο 1069/1980:	<p>Με απόφαση του οικείου ή των οικείων δημοτικών συμβουλίων συνιστώνται οι ΔΕΥΑ ύστερα από σύνταξη οικονομοτεχνικής μελέτης, με αντικείμενο την ύδρευση, αποχέτευση και τα έργα της συγκέντρωσης, μεταφοράς και διάθεσης απορριμμάτων. Η απόφαση για τη σύσταση ΔΕΥΑ εγκρίνεται με πράξη του Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης.</p> <p>Προβλέφθηκε επίσης, πως με απόφαση των οικείων δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων, οι οποίες εγκρίνονται με προεδρικό διάταγμα το οποίο εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, το αντικείμενο των ανωτέρω επιχειρήσεων μπορεί να διευρυνθεί και να περιλάβει και τη μελέτη, κατασκευή, συντήρηση, εκμετάλλευση, διοίκηση και λειτουργία των δικτύων τηλεθέρμανσης για την περιοχή της αρμοδιότητάς τους. Με το ίδιο διάταγμα ρυθμίζονται τα της μεταβίβασης αρμοδιοτήτων, υποχρεώσεων, πόρων και συναφών θεμάτων αναγκαίων για την εκτέλεση των έργων συγκέντρωσης, μεταφοράς και διάθεσης ή άλλης επεξεργασίας απορριμμάτων καθώς και της μελέτης, κατασκευής, συντήρησης, εκμετάλλευσης, διοίκησης και λειτουργίας των δικτύων τηλεθέρμανσης. Η περιοχή αρμοδιότητάς της συνιστώμενης επιχειρήσεως δύναται να επεκτείνεται και στις περιφέρειες όμορων Δήμων ή Κοινοτήτων ή τμήματα αυτών μετά από γνώμη του οικείου Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου και αποφάσεως του διοικητικού συμβουλίου η οποία εγκρίνεται διά Προεδρικού Διατάγματος, εκδιδόμενου μετά από πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών.</p>

A/A	Περίοδος/Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
8	Νόμος 1065/1980, άρθρο 23	<p>Προβλέπονται οι αποκλειστικές αρμοδιότητες των Δήμων και των Κοινοτήτων:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Η κατασκευή, η συντήρηση και η λειτουργία συστημάτων ύδρευσης. 2. Η κατασκευή, η συντήρηση και η λειτουργία των συστημάτων υπονόμων και αποχετεύσεως. 3. Η κατασκευή και η συντήρηση δημοτικών ή κοινοτικών οδών, πλατειών και γεφυρών 4. Η καθαριότητα καθώς και η συλλογή, η αποκομιδή, η διάθεση και η επεξεργασία των απορριμμάτων. 5. Η κατασκευή, η συντήρηση και η λειτουργία των δημοτικών ή κοινοτικών αλσών και κήπων, των υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων αναψυχής και των εξωραϊστικών χώρων. 6. Η αστική συγκοινωνία. 7. Η κατασκευή και η συντήρηση δημοτικών ή κοινοτικών αγορών και τόπων αγορών καθώς και ζωαγορών και η ρύθμιση της λειτουργίας τους. 8. Η κατασκευή και η συντήρηση δημοτικών ή κοινοτικών αθλητικών εγκαταστάσεων, κέντρων νεότητας και παιδικών χαρών. 9. Η κατασκευή κάθε δημοτικού ή κοινοτικού κτηριακού έργου, που προορίζεται για οποιονδήποτε κοινωφελή σκοπό, καθώς και δημοτικών ή κοινοτικών καταστημάτων. 10. Η ίδρυση, η συντήρηση και η λειτουργία κοιμητηρίων. 11. Η τοποθέτηση και η λειτουργία μετρητών ή εγκαταστάσεων αναγκαίων για τη ρύθμιση της στάθμευσης σε κοινόχρηστους χώρους. 12. Η μέριμνα για την εξασφάλιση γης για τη βοσκή των ζώων των δημοτών και η βελτίωση των βοσκοτόπων.
9	Όσον αφορά τις συντρέουσες αρμοδιότητες, προβλέπεται ο νόμος 1065/1980 ότι:	<p>Ο Δήμος ή η Κοινότητα μπορεί ν` αναπτύσσει και κάθε άλλη δραστηριότητα, που δεν περιλαμβάνεται στην αποκλειστική αρμοδιότητά του και που προάγει τα κοινωνικά, πολιτιστικά, πνευματικά και οικονομικά συμφέροντα των δημοτών, αν το αποφασίσει το δημοτικό ή το κοινοτικό συμβούλιο με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του, και ιδίως:</p> <ol style="list-style-type: none"> α) να αξιοποιεί για τουριστικούς λόγους δημοτικές ή κοινοτικές περιοχές καθώς και παραθαλάσσιους χώρους και δασικές εκτάσεις που παραχωρούνται από το κράτος, β) να κατασκευάζει και να συντηρεί συγκροτήματα λαϊκών κατοικιών και θερέτρων και να φροντίζει για τη λειτουργία τους, γ) να ιδρύει παιδικούς, βρεφικούς και υγειονομικούς σταθμούς καθώς και άλλα κέντρα για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών (όπως νοσοκομεία, санаторία, βρεφοκομεία, ορφανοτροφεία, γηροκομεία) και να φροντίζει για τη λειτουργία τους, δ) να ιδρύει πολιτιστικά και πνευματικά κέντρα (όπως βιβλιοθήκες, μουσεία, πινακοθήκες, φιλαρμονικές, θέατρα) και ε) να φροντίζει για τη λειτουργία τους, στ) να κατασκευάζει και να συντηρεί συστήματα άρδευσης και εγχειοβελτιωτικά έργα και να φροντίζει για την προστασία του υπόγειου υδατικού δυναμικού της περιφέρειάς του, να κατασκευάζει και να συντηρεί λουτρά και αποχωρητήρια και να φροντίζει για τη λειτουργία τους, ζ) να κατασκευάζει έργα για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, η) να ελέγχει την τήρηση των διατάξεων που αφορά την καθαριότητα, την κυκλοφορία και τη στάθμευση των οχημάτων, την οικοδόμηση, την αποχέτευση, τη μόλυνση του περιβάλλοντος και την προστασία του υπόγειου υδατικού δυναμικού και να υποβάλλει μηνύσεις για την παράβασή τους. Για την άσκηση της αρμοδιότητας που αναφέρεται με το στοιχείο η´, ο Δήμος ή η Κοινότητα μπορεί να προβλέπει στον οργανισμό εσωτερικής υπηρεσίας τη συγκρότηση σχετικής ειδικής υπηρεσίας.

Περαιτέρω, ορίστηκε πως επιτρέπεται η ανάθεση της άσκησης δραστηριοτήτων στο κράτος ή σε άλλα νομικά πρόσωπα για ορισμένο χρονικό διάστημα. Την ανάθεση της δραστηριότητας αποφασίζει το δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του. Με την ίδια απόφαση ορίζονται και η διάρκεια της αναθέσεως και οι όροι της. Ειδικότερα, προβλέφθηκε πως νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου μπορούν να εκτελούν σκοπούς αποκλειστικής αρμοδιότητας των Δήμων και Κοινοτήτων. Τα νομικά αυτά πρόσωπα μπορούν να καταργηθούν, ύστερα από απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου. Αν αφορούν περισσότερους Δήμους ή Κοινότητες, μπορούν να καταργηθούν, εφόσον αυτό αποφασιστεί από όλα τα συμβούλια των Δήμων και Κοινοτήτων, στην Περιφέρεια των οποίων εκτείνεται η δράση των νομικών προσώπων. Οι αποφάσεις του συμβουλίου πρέπει να εγκριθούν από το Υπουργικό Συμβούλιο. Μετά την έγκριση αυτή, εκδίδεται διάταγμα με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών και του Υπουργού που είναι αρμόδιος καθ` ύλην.

Περίοδος 1982-1989

Πίνακας 37: Περίοδος 1982-1989

A/A	Περίοδος/Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
1	ΠΔ 391/1982	Προβλέφθηκε αρμοδιότητα για χορήγηση ή αιτιολογημένη απόρριψη άδειας γάμου στους δημάρχους ή προέδρους Κοινοτήτας, ενώ διευκρινίστηκε πως σε περίπτωση που τελείται από Έλληνας γάμος στο εξωτερικό, αυτός γίνεται ενώπιον της ελληνικής προξενικής αρχής.
2	Ν 1270/1982	Ορισμένες διατάξεις του νόμου 1065/1980 αντικαταστάθηκαν και τροποποιήθηκαν, όχι σημαντικά, με τον νόμο 1270/1982. Για παράδειγμα, η παράγραφος 1 του άρθρου 137 του νόμου 1065/1980 αντικαταστάθηκε ως εξής: Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, που εκδίδεται ύστερα από απόφαση του οικείου δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν να συσταθούν και άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που υπάγονται στην εποπτεία τους.
3	Νόμος 1416/1984	Σημαντική διεύρυνση των ήδη υπάρχουσών αρμοδιοτήτων συντελέστηκε με τον νόμο 1416/1984 με τον οποίον και έγιναν αρκετές τροποποιήσεις άρθρων σχετικά με τις συντρέχουσες αρμοδιότητες που είχαν απονεμηθεί στους Δήμους. Ορίστηκε για παράδειγμα πως με απόφαση του νομάρχη παραχωρείται σε Δήμους και Κοινότητες το δικαίωμα να εκμεταλλεύονται χώρους αμοληψίας, αμμοχάλικων αμμοχώματος, σαβούρας και άλλων παρεμφερών υλικών που ανήκουν στο δημόσιο και βρίσκονται μέσα στα όρια της διοικητικής τους Περιφέρειας, ενώ οι σχετικές λεπτομέρειες εφαρμογής της διάταξης θα διευκρινίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομικών και του αρμοδίου κατά περίπτωση Υπουργού. Επίσης, ορίστηκε πως με απόφαση του νομάρχη, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου, κοινόχρηστοι χώροι που ανήκουν στο δημόσιο μπορεί να παραχωρούνται κατά χρήση, χωρίς να μεταβάλλεται ο χαρακτήρας τους ως κοινόχρηστων σε Δήμους και Κοινότητες στην Περιφέρεια των οποίων βρίσκονται.

Α/Α	Περίοδος/Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
3	Ν 1416/1984	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σημαντικές είναι και οι τροποποιήσεις των συντρεχουσών αρμοδιοτήτων των Δήμων. Ειδικότερα: αντικαταστάθηκαν τα εδάφια α', β', γ', δ', στ', ζ', η', της παραγράφου 1 του άρθρου 24 του νόμου 1065/1980 και προστέθηκαν τα εδάφια θ', ι', ια', ιβ', ιγ', ιδ', ιε' και ιστ'. Με τον νόμο αυτό ένας Δήμος δύναται: 2. Να αξιοποιεί, για τουριστικούς λόγους, δημοτικές ή κοινοτικές περιοχές παραθαλάσσιους χώρους και δασικές εκτάσεις που παραχωρούνται, από το κράτος και να κατασκευάζει και εκμεταλλεύεται ξενοδοχειακές μονάδες, ξενώνες, κατασκηνωτικά κέντρα και κέντρα χειμερινού τουρισμού. 3. Να κατασκευάζει, να συντηρεί συγκροτήματα λαϊκών κατοικιών και θερέτρων και να φροντίζει για τη λειτουργία τους και να αναλαμβάνει τη μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης της περιοχής. 4. Να ιδρύει παιδικούς, βρεφικούς βρεφονηπιακούς σταθμούς και άλλα νομικά πρόσωπα για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, όπως κέντρα ψυχαγωγίας και αναψυχής για τους ηλικιωμένους, βρεφοκομεία, ορφανοτροφεία, γηροκομεία, κέντρα ανοικτής περίθαλψης ηλικιωμένων και να φροντίζει για τη λειτουργία τους. 5. Να ιδρύει και να φροντίζει για τη λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, όπως βιβλιοθήκες, μουσεία, πινακοθήκες, φιλαρμονικές, θέατρα, να αναλαμβάνει την επισκευή και συντήρηση παραδοσιακών ή ιστορικών κτιρίων που παραχωρούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ή φυσικά πρόσωπα, για να χρησιμοποιηθούν για κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες και σε συνεργασία με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς να συντηρεί και φροντίζει τη λειτουργία αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής. 6. Να αξιοποιεί και να εκμεταλλεύεται ιαματικές πηγές της περιοχής και να κατασκευάζει, συντηρεί και φροντίζει για τη λειτουργία λουτρών και αποχωρητηρίων. 7. Να κατασκευάζει έργα και να λαμβάνει μέτρα για την προστασία του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και του δομημένου χώρου και να φροντίζει για την προστασία της ζωής και των υλικών αγαθών των κατοίκων και της δημόσιας και δημοτικής ή κοινοτικής περιουσίας, από βίαια ή έκτακτα γεγονότα και περιστατικά, όπως οι πλημμύρες, οι δασικές πυρκαγιές, οι σεισμοί. 8. Να ελέγχει την τήρηση των διατάξεων, που αφορούν την καθαριότητα, την κυκλοφορία και τη στάθμευση των οχημάτων, την οικοδόμηση, την ύδρευση και την αποχέτευση, τη μόλυνση του περιβάλλοντος, την προστασία του υπόγειου υδάτινου δυναμικού και την εκπομπή καυσαερίων και να υποβάλλει μηνύσεις για τυχόν παραβάσεις. 9. Μετά από συναίνεση του οικείου φορέα και σε συνεργασία μαζί του να αναλαμβάνει την προστασία και αξιοποίηση των ακτών και των δασικών εκτάσεων της περιοχής. 10. Να αναλαμβάνει την κατασκευή και συντήρηση δημοσίων έργων, δημοτικού ή κοινοτικού ενδιαφέροντος, που ανατίθενται από δημόσιους φορείς και να επισκευάζει και συντηρεί σχολικά κτήρια. 11. Να αξιοποιεί και εκμεταλλεύεται τοπικούς φυσικούς πόρους και να ανεγείρει βιοτεχνικά κέντρα και κτήρια, στις ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες, που καθορίζονται στα πλαίσια του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού. 12. Να αξιοποιεί και εκμεταλλεύεται τις ήπιες μορφές ενέργειας, όπως την ηλιακή ή αιολική ενέργεια, τη βιοενέργεια και τη γεωθερμία. 13. Να αναλαμβάνει την αποθήκευση, διακίνηση και εμπορία υγρών καυσίμων και υγραερίων, ιδιαίτερα σε νησιώτικες περιοχές. 14. Να προωθεί πολιτιστικές, ψυχαγωγικές και αθλητικές δραστηριότητες ιδρύοντας κέντρα διδασκαλίας μουσικής, χορού, ζωγραφικής, αθλημάτων, σχολές γονέων, σχολές λαϊκής τέχνης και επαγγελματικού προσανατολισμού. 15. Να προσδιορίζει τους χώρους στάθμευσης οχημάτων. 16. Να ασκεί κάθε αρμοδιότητα που του ανατίθεται ή αναλαμβάνει με προγραμματικές συμβάσεις από τους φορείς του δημόσιου τομέα. <p>Πέραν αυτών, προβλέφθηκε πως αρμόδιος για την εξέταση των ενστάσεων κατά των Δήμων είναι ο νομάρχης. Ειδικότερα, ως προς την επίλυση των διαφορών που προκύπτουν από την εκτέλεση έργων, μεταξύ του Δήμου, της Κοινότητας ή της επιβλέπουσας υπηρεσίας, και του αναδόχου του έργου της εργασίας, της μεταφοράς ή της προμήθειας πραγμάτων, προβλέφθηκε δικαίωμα άσκησης ένστασης ενώπιον του νομάρχη.</p>
4	Νόμος 1622/1986	<p>Δόθηκε έμφαση στη λειτουργία των δημοτικών συμβουλίων με στόχο να ενθαρρυνθεί η λαϊκή συμμετοχή στα δημοτικά πράγματα. Πιο συγκεκριμένα, προβλέφθηκε δυνατότητα του δημοτικού συμβουλίου να καταρτίζει το δημοτικό προϋπολογισμό του, το τεχνικό πρόγραμμα καθώς και να επιλύει σοβαρά θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος, για τα οποία και θα έχει τη δυνατότητα να ζητήσει τη γνώμη των τοπικών συμβουλίων. Πριν από τη διατύπωση της γνώμης του τοπικού συμβουλίου, ο πρόεδρος του συγκαλεί λαϊκή συνέλευση στην οποία συζητούνται τα θέματα αυτά κι έτσι πραγματώνεται η προσπάθεια ενθάρρυνσης της σκοπούμενης λαϊκής συμμετοχής.</p>

Α/Α	Περίοδος/Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
5	N 1622/1986	<p>Πέρα από αυτό, το δημοτικό συμβούλιο, στα πλαίσια των διαδικασιών του δημοκρατικού προγραμματισμού, απέκτησε τις αρμοδιότητες να:</p> <p>α) διατυπώνει προτάσεις προς το νομαρχιακό συμβούλιο για έργα και μέτρα πολιτικής, νομαρχιακής ή περιφερειακής σημασίας, που αφορούν τον Δήμο και εντάσσονται στο μεσοχρόνιο νομαρχιακό ή περιφερειακό αναπτυξιακό πρόγραμμα.</p> <p>β) καταρτίζει στα πλαίσια του μεσοχρόνιου νομαρχιακού αναπτυξιακού προγράμματος, το αντίστοιχο τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα, ύστερα από σχετική πρόταση των τοπικών συμβουλίων ή των συμβουλίων των δημοτικών διαμερισμάτων ή των συνοικιακών συμβουλίων.</p> <p>γ) καταρτίζει το ετήσιο τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα.</p> <p>δ) χρηματοδοτεί έργα τοπικής σημασίας του ετήσιου τοπικού αναπτυξιακού προγράμματος από ίδιους πόρους του Δήμου, καθώς και από τις πιστώσεις του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων που κατανέμει στον Δήμο το νομαρχιακό συμβούλιο.</p> <p>ε) χρηματοδοτεί από κοινού με φορείς του δημόσιου τομέα, έργα του ετήσιου τοπικού αναπτυξιακού προγράμματος, στα πλαίσια προγραμματικών συμβάσεων.</p> <p>στ) διατυπώνει προτάσεις προς τους φορείς του δημόσιου τομέα για έργα και μέτρα πολιτικής που αφορούν τον Δήμο και χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, αλλά εντάσσονται στα ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα των φορέων αυτών.</p>
6	Νόμος 1850/1989	<p>Κατά τα χρόνια που ακολούθησαν παρατηρήθηκε η διά νόμου διατύπωση της ανάγκης για τη νομική θεμελίωση της τοπικής αυτονομίας, όπως επιτάσσει και ο Ευρωπαϊκός Χάρτης της Τοπικής Αυτονομίας, ο οποίος και κυρώθηκε με τον νόμο 1850/1989.</p> <p>Ακόμη, με τον όρο "τοπική αυτονομία", νοείται το δικαίωμα και η πραγματική ικανότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης να ρυθμίζουν και να διευθύνουν, στα πλαίσια του νόμου με δική τους ευθύνη και προς όφελος του πληθυσμού τους, ένα σημαντικό μέρος των δημοσίων υποθέσεων. Το δικαίωμα αυτό οφείλεται να ασκείται από συμβούλια ή συνελεύσεις που αποτελούνται από μέλη εκλεγόμενα με ελεύθερη, μυστική, ίση, άμεση και καθολική ψηφοφορία και που μπορούν να έχουν υπεύθυνα ενώπιον τους εκτελεστικά όργανα.</p>
6		<p>Έγινε ειδική πρόβλεψη για τους οικονομικούς πόρους και την οικονομική αυτονομία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.</p> <p>Προβλέφθηκε ότι:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν δικαίωμα, στα πλαίσια της εθνικής οικονομικής πολιτικής, σε επαρκείς ίδιους πόρους τους οποίους μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. 2. Οι οικονομικοί πόροι των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να είναι ανάλογοι με τις αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα ή τον νόμο. 3. Τουλάχιστον ένα μέρος των οικονομικών πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να προέρχεται από τοπικούς φόρους και τέλη των οποίων το ύψος έχουν το δικαίωμα να ορίζουν, μέσα στα όρια του νόμου. 4. Τα οικονομικά συστήματα επί των οποίων βασίζονται οι πόροι τους οποίους διαθέτουν οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να είναι επαρκώς διαφοροποιημένης και εξελικτικής φύσεως ώστε να τους επιτρέπουν να ακολουθούν όσο είναι δυνατόν στην πράξη την πραγματική εξέλιξη του κόστους ασκήσεως των αρμοδιοτήτων τους. 5. Η προστασία των ασθενέστερων οικονομικά Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης απαιτεί την εφαρμογή διαδικασιών ίσης οικονομικής κατανομής ή ισοδύναμων μέτρων των οποίων σκοπός είναι η διόρθωση των συνεπειών της άνιση κατανομής των δυναμικών πόρων χρηματοδοτήσεως καθώς και των βαρών τα οποία επωμίζονται. Τέτοιες διαδικασίες ή τέτοια μέτρα δεν πρέπει να περιορίζουν την ελευθερία επιλογής των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο δικό τους πεδίο αρμοδιότητας. 6. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να εκφράζουν τη γνώμη τους με κατάλληλο τρόπο, όσον αφορά στους τρόπους παροχής σ' αυτούς των ανακατανεμόμενων πόρων. 7. Στο μέτρο του δυνατού, οι επικορηγήσεις που παρέχονται στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν πρέπει να προορίζονται για τη χρηματοδότηση ειδικών σχεδίων. Η παροχή επικορηγήσεων δεν πρέπει να θίγει τη θεμελιώδη ελευθερία της πολιτικής των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο δικό τους πεδίο αρμοδιότητας. 8. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να έχουν, σύμφωνα με τον νόμο, πρόσβαση στην εθνική αγορά κεφαλαίων, ώστε να χρηματοδοτούν τις επενδύσεις τους.

Α/Α	Περίοδος/Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
7	<p>Τον Ιούνιο του ίδιου έτους και με το προεδρικό διάταγμα 323/1989 κωδικοποιήθηκαν και συγκεντρώθηκαν σε ενιαίο κείμενο νόμου, με τίτλο «Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας» οι τότε ισχύουσες διατάξεις του δημοτικού και κοινοτικού κώδικα (ΠΔ 76/1985), όπως τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν με τους Νόμους:</p>	<p>Τον Ιούνιο του ίδιου έτους και με το προεδρικό διάταγμα 323/1989 κωδικοποιήθηκαν και συγκεντρώθηκαν σε ενιαίο κείμενο νόμου, με τίτλο «Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας» οι τότε ισχύουσες διατάξεις του δημοτικού και κοινοτικού κώδικα (ΠΔ 76/1985), όπως τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν με τους Νόμους:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 1270/1982 (άρθρο 24) «Τροποποιήσεις του δημοτικού και κοινοτικού κώδικα για το εκλογικό σύστημα τη δημοτική αποκέντρωση, τη λαϊκή συμμετοχή και τη διοικητική αυτοτέλεια των Δήμων και Κοινοτήτων». 2. 1256/1982 (άρθρα 10, παράγρ. 4, 13 παρ. 1) «Για την πολυθεσία, την πολυαπασχόληση και την καθιέρωση ανωτάτου ορίου απολαβών στο Δημόσιο τομέα, καθώς και για το Ελεγκτικό Συνέδριο, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και άλλες διατάξεις». 3. 1418/1984 (άρθρο 28 παράγρ. 1, περίπτ. θ') «Δημόσια έργα και ρυθμίσεις συναφών θεμάτων». 4) 1491/1984 (άρθρο 12) «Μέτρα για τη διευκόλυνση της διακίνησης των ιδεών, τον τρόπο διενέργειας της εμπορικής διαφήμισης, την ενίσχυση της αποκέντρωσης και άλλες διατάξεις». 4. 1505/1984 (άρθρο 20) «Αναδιάρθρωση μισθολογίου προσωπικού της Δημόσιας Διοίκησης και άλλες συναφείς διατάξεις». 5. 1518/1985 (άρθρα 1, παρ. 1, και 17) «Καταβολή της σύνταξης των δημοτικών και κοινοτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ., καθώς και της Χορηγίας των δημάρχων και προέδρων Κοινοτήτων από το Δημόσιο Ταμείο και άλλες διατάξεις». 6. 1516/1985 (άρθρο 32 παρ. 5) «Τροποποίηση, αντικατάσταση και συμπλήρωση διατάξεων της νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών». 7. 1578/1985, (άρθρο 23 παρ. 3) «Κύρωση του Κώδικα κατάστασης των δικαστικών λειτουργών, και άλλες διατάξεις». 8. 1586/1985, (άρθρο 4 παρ. 3) «Βαθμολογική διάρθρωση των θέσεων του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις». 9. 1642/1986 (άρθρα 1 παρ. 1 και 3) «Για την εφαρμογή του φόρου προστιθέμενης αξίας και άλλες διατάξεις». 10. 1622/1986 (άρθρα 1-18) «Τοπική Αυτοδιοίκηση περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός». 11. 772/1988 (άρθρο 5) «Τροποποίηση διατάξεων του Ν. 1577/1985 «Γενικός- Οικοδομικός Κανονισμός και άλλες σχετικές διατάξεις». 12. 1828/1989 (άρθρα 25 παράγρ. 1 και 2 και 26 παρ. 9) «Αναμόρφωση της φορολογίας εισοδήματος και άλλες διατάξεις». 13. 1832/1989 «Τροποποίηση και συμπλήρωση της νομοθεσίας για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, την αποκέντρωση και άλλες διατάξεις». 14. 1847/1989 (άρθρα 11-15) «Τροποποίηση, αντικατάσταση και συμπλήρωση διατάξεων της νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών και άλλες διατάξεις». <p>Τα Προεδρικά Διατάγματα 1) 28/1980 (άρθρο 70 παρ. 4) «Περί εκτελέσεως έργων και προμηθειών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης». 2) 49/1988 (άρθρα 1 και 52) «Οργανισμός του Υπουργείου Εσωτερικών». 3) 79/1988 «Περιορισμός συναρμοδιοτήτων του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας κατά την έκδοση διοικητικών πράξεων».</p>
8	<p>Όσον αφορά τις αποκλειστικές αρμοδιότητες, ενοποιήθηκαν στο άρθρο 23 του διατάγματος οι διατάξεις των άρθρων 23 του Ν. 1065/1980 και 15 του Ν. 1416/1984:</p>	<p>α) Η κατασκευή, η συντήρηση και η λειτουργία συστημάτων υδρεύσεως. β) Η κατασκευή, η συντήρηση και η λειτουργία των συστημάτων υπονόμων και αποχετεύσεως. γ) Η κατασκευή και η συντήρηση δημοτικών ή κοινοτικών οδών, πλατειών και γεφυρών. δ) Η καθαριότητα καθώς και η συλλογή, η αποκομιδή, η διάθεση και η επεξεργασία των απορριμμάτων. ε) Η κατασκευή, η συντήρηση και η λειτουργία των δημοτικών ή κοινοτικών αλσών και κήπων, των υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων αναψυχής και των εξωραϊστικών χώρων. στ) Η αστική συγκοινωνία. ζ) Η κατασκευή και η συντήρηση δημοτικών ή κοινοτικών αγορών και τόπων αγορών καθώς και ζωαγορών και η ρύθμιση της λειτουργίας τους. η) Η κατασκευή και η συντήρηση δημοτικών ή κοινοτικών αθλητικών εγκαταστάσεων, κέντρων νεότητας και παιδικών χαρών. θ) Η κατασκευή κάθε δημοτικού ή κοινοτικού κτιριακού έργου, που προορίζεται για οποιονδήποτε κοινωφελή σκοπό, καθώς και δημοτικών ή κοινοτικών καταστημάτων. ι) Η ίδρυση, η συντήρηση και η λειτουργία κοιμητηρίων. ια) Η τοποθέτηση και η λειτουργία μετρητών ή εγκαταστάσεων αναγκαίων για τη ρύθμιση της σταθμεύσεως σε κοινόχρηστους χώρους. ιβ) Η μέριμνα για την εξασφάλιση γης για τη βοσκή των ζώων των δημοτών και η βελτίωση των βοσκοτόπων. 2. Η σύσταση, κατάργηση και ρύθμιση της λειτουργίας των εμπορευματοπανηγύρεων και ο ορισμός του τόπου και του χρόνου τέλεσής τους αποφασίζεται από το δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο.</p>

Α/Α	Περίοδος/Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
9	Για τις συντρέχουσες αρμοδιότητες συγκεντρώθηκαν οι ρυθμίσεις των άρθρων 24 του Ν. 1065/1980, 26 παρ. 3, 4 του ν. 1080/1980 και 16 Ν. 1416/1984.	<p>1. Ο Δήμος ή η Κοινότητα μπορεί να αναπτύσσει και κάθε άλλη δραστηριότητα, που δεν περιλαμβάνεται στην αποκλειστική αρμοδιότητά του και που προάγει τα κοινωνικά, πολιτιστικά, πνευματικά και οικονομικά συμφέροντα των δημοτών, αν το αποφασίσει το δημοτικό ή το κοινοτικό συμβούλιο με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του, και ιδίως:</p> <p>α) Να αξιοποιεί, για τουριστικούς λόγους, δημοτικές ή κοινοτικές περιοχές, παραθαλάσσιους χώρους και δασικές εκτάσεις που παραχωρούνται από το κράτος και να κατασκευάζει και εκμεταλλεύεται ξενοδοχειακές μονάδες, ξενώνες, κατασκηνωτικά κέντρα και κέντρα χειμερινού τουρισμού. β) Να κατασκευάζει, να συντηρεί συγκροτήματα λαϊκών κατοικιών και θερέτρων και να φροντίζει για τη λειτουργία τους και να αναλαμβάνει τη μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης της περιοχής. γ) Να ιδρύει παιδικούς, βρεφικούς, βρεφονηπιακούς σταθμούς και άλλα νομικά πρόσωπα για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, όπως κέντρα ψυχαγωγίας και αναψυχής για τους ηλικιωμένους, βρεφοκομεία, ορφανοτροφεία, γηροκομεία, κέντρα ανοικτής περίθαλψης ηλικιωμένων και να φροντίζει για τη λειτουργία τους. δ) Να ιδρύει και να φροντίζει για τη λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, όπως βιβλιοθήκες, μουσεία, πινακοθήκες, φιλαρμονικές, θέατρα να αναλαμβάνει την επισκευή και συντήρηση παραδοσιακών ή ιστορικών κτιρίων που παραχωρούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, ή φυσικά πρόσωπα, για να χρησιμοποιηθούν για κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες και σε συνεργασία με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς να συντηρεί και φροντίζει τη λειτουργία αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής. ε) Να κατασκευάζει και να συντηρεί συστήματα αρδύσεως και εγγειοβελτιωτικά έργα και να φροντίζει για την προστασία του υπόγειου υδάτινου δυναμικού της περιφέρειάς του. στ) Να αξιοποιεί και να εκμεταλλεύεται ιαματικές πηγές της περιοχής και να κατασκευάζει, συντηρεί και φροντίζει για τη λειτουργία λουτρών και αποχωρητηρίων. ζ) Να κατασκευάζει έργα και να λαμβάνει μέτρα για την προστασία του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και του δομημένου χώρου και να φροντίζει για την προστασία της ζωής και των υλικών αγαθών, των κατοίκων και της δημόσιας και δημοτικής ή κοινοτικής περιουσίας, από βίαια ή έκτακτα γεγονότα και περιστατικά, όπως οι πλημμύρες, οι δασικές πυρκαγιές, οι σεισμοί. η) Να ελέγχει την τήρηση των διατάξεων, που αφορούν την καθαριότητα, την κυκλοφορία και τη στάθμευση των οχημάτων, την οικοδόμηση, την ύδρευση και την αποχέτευση, τη μόλυνση του περιβάλλοντος, την προστασία του υπόγειου υδάτινου δυναμικού και την εκπομπή καυσαερίων και να υποβάλλει μηνύσεις για τυχόν παραβάσεις. θ) Μετά από συναίνεση του οικείου φορέα και σε συνεργασία μαζί του να αναλαμβάνει την προστασία και αξιοποίηση των ακτών και των δασικών εκτάσεων της περιοχής. ι) Να αναλαμβάνει την κατασκευή και συντήρηση δημοσίων έργων, δημοτικού ή κοινοτικού ενδιαφέροντος, που ανατίθενται από δημόσιους φορείς και να επισκευάζει και συντηρεί σχολικά κτήρια. ια) Να αξιοποιεί και εκμεταλλεύεται τοπικούς φυσικούς πόρους και να ανεγείρει βιοτεχνικά κέντρα και κτήρια, στις ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες, που καθορίζονται στα πλαίσια του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού. ιβ) Να αξιοποιεί και εκμεταλλεύεται τις ήπιες μορφές ενέργειας, όπως την ηλιακή ή αιολική ενέργεια, τη βιοενέργεια και τη γεωθερμία. ιγ) Να αναλαμβάνει την αποθήκευση, διακίνηση και εμπορία υγρών καυσίμων και υγραερίων, ιδιαίτερα σε νησιωτικές περιοχές. ιδ) Να προωθήσει πολιτιστικές, ψυχαγωγικές και αθλητικές δραστηριότητες ιδρύοντας κέντρα διδασκαλίας μουσικής, χορού, ζωγραφικής, αθλημάτων, σχολές γονέων, σχολές λαϊκής τέχνης και επαγγελματικού προσανατολισμού. ιε) Να προσδιορίζει τους χώρους στάθμευσης οχημάτων</p>
10	Άρθρο 26 Νόμου 1828/1989	<p>Τροποποιήθηκε η νομοθεσία περί εμπορίας των ποσίων ιαματικών ή μη ιαματικών νερών, η οποία υπενθυμίζεται πως επιτρεπόταν μόνο έπειτα από άδεια, χορηγηθείσα κατόπιν απόφασης του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, και ορίστηκε πως η απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, λαμβάνεται μετά από προηγούμενη γνώμη του προϊσταμένου της υγειονομικής υπηρεσίας του νομού για την καταλληλότητα του νερού</p>

Περίοδος 1990-1999

Πίνακας 38: Περίοδος 1990-1999

A/A	Περίοδος/ Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
1	N.1900/1990	<p>Σημαντική νομοθετική ρύθμιση επήλθε το 1990 αναφορικά με τα τέλη στάθμευσης (ν. 1900/1990). Με τον νόμο αυτόν αντικαταστάθηκαν οι παράγραφοι 1, 2 και 3 του άρθρου 59 του ν. 1416/1984 και θεσπίστηκαν οι σχετικές αρμοδιότητες των Δήμων ως εξής:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Τα τέλη σταθμεύσεως, που εισπράττονται με μετρητές χρόνου σταθμεύσεως ή με οποιοδήποτε άλλο σύστημα μέτρησης χρόνου, καθορίζονται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου και αποτελούν έσοδο του Δήμου ή της Κοινότητας και διατίθενται αποκλειστικά για τη βελτίωση των κυκλοφοριακών συνθηκών του Δήμου ή της Κοινότητας. Το δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο καθορίζει επίσης και το ύψος του προστίμου για όσους σταθμεύουν όχημα χωρίς να καταβάλουν το τέλος ή υπερβούν το χρόνο σταθμεύσεως. Η βεβαίωση της παράβασης γίνεται από τα αρμόδια κατά τις ήδη ισχύουσες διατάξεις όργανα ή από δημοτικούς ή κοινοτικούς υπαλλήλους που ορίζονται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου.2. Περαιτέρω και η διατύπωση της αυθαίρετης χρήσης κοινόχρηστων χώρων ενεργείται από το Δήμο ή την Κοινότητα ή την αστυνομική αρχή. Σε περίπτωση που γίνεται αυθαίρετη χρήση του χώρου καθ' υποτροπήν επιβάλλονται, κάθε φορά, και μέχρι δύο φορές πρόστιμα και αν εξακολουθεί η παράβαση οι Δήμοι ή οι Κοινότητες με συνεργεία τους προχωρούν στην αφαίρεση κάθε είδους αντικειμένων, με τη συνδρομή της δημοτικής αστυνομίας ή της οικείας αστυνομικής αρχής και επιβάλλουν ειδικό πρόστιμο για τα έξοδα μεταφοράς και αποθήκευσης.
2	N. 2119/1993	<p>Ο νόμος 2119/1993 ρύθμισε εκτενώς τα των μπτρώων αρρένων τα οποία και υπήχθησαν στις αρμοδιότητες των Δήμων. Ειδικότερα προβλέφθηκαν τα εξής:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Σε κάθε Δήμο ή Κοινότητα του Κράτους τηρείται ειδικό βιβλίο, που ονομάζεται «μπτρώο αρρένων» και στο οποίο είναι γραμμένοι οι άρρενες Έλληνες υπήκοοι. Ο τύπος του καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Άμυνας και Εσωτερικών.2. Σε κάθε νομαρχία και κάθε στρατολογικό γραφείο τηρείται, επίσης, όμοιο αντίτυπο του μπτρώου αρρένων όλων των Δήμων και Κοινοτήτων, που υπάγονται στην περιφέρειά τους. <p>Υπεύθυνος για την ασφαλή φύλαξη και πλήρη ενημέρωση των μπτρώων αρρένων είναι για το Δήμο ο υπάλληλος που ορίζεται από τον δήμαρχο, ο οποίος επιβλέπει την τήρηση και είναι συνυπεύθυνος και για την Κοινότητα ο γραμματέας αυτής με την επίβλεψη του προέδρου της Κοινότητας, ο οποίος είναι συνυπεύθυνος. Ελλείψει γραμματέα υπεύθυνος είναι ο πρόεδρος της Κοινότητας.</p> <p>Οι Δήμοι και οι Κοινότητες υποχρεούνται μέχρι 1ης Απριλίου κάθε χρόνου το αργότερο, να καταρτίζουν, σε δύο αντίτυπα και να υποβάλλουν στην αρμόδια νομαρχία στρατολογικό πίνακα, εκείνων που υποχρεούνται το οριζόμενο έτος να παρουσιαστούν στα στρατολογικά γραφεία για την κατάθεση των σχετικών με την επιλογή τους εντύπων.</p> <p>Τα ελλιπή και εσφαλμένα στοιχεία των εγγραφών στα μπτρώα αρρένων συμπληρώνονται ή διορθώνονται με απόφαση του αρμόδιου νομάρχη και παράλληλα οι δήμαρχοι και οι πρόεδροι των Κοινοτήτων υποχρεούνται να συγκεντρώνουν, χωρίς καθυστέρηση, τα απαιτούμενα κατά περίπτωση δικαιολογητικά και να τα στέλνουν στο νομάρχη για την έκδοση της σχετικής απόφασης.</p> <p>Αξιζει σε αυτό το σημείο, να αναφερθούμε και στις αντίστοιχες εξουσίες του νομάρχη, οι οποίες ορίστηκαν με τον ίδιον νόμο:</p> <p>Αρχικά, ο νομάρχης, μόλις περιέλθουν στη νομαρχία οι ανωτέρω πίνακες: α) Δίνει εντολή να γίνει έλεγχος για την πληρότητα και την κανονική σύνταξή τους. β) Εκδίδει, με βάση τα υποβληθέντα δικαιολογητικά, σχετικές αποφάσεις. γ) Επικυρώνει αυτούς, μετά προηγούμενη διαπίστωση ότι έχουν γίνει οι μεταβολές, που επήλθαν με βάση τις αποφάσεις αυτές.</p>

Α/Α	Περίοδος/ Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
3	N.2130/1993	<p>Με τον νόμο 2130/1993 ορίστηκε δυνατότητα του Δήμου για απόδοση σε αυτόν των μισθωμάτων από την εκμίσθωση θαλάσσιων εκτάσεων για υδατοκαλλιέργειες, εφόσον πρόκειται για τον Δήμο ή την Κοινότητα στην περιφέρεια του οποίου ανήκουν οι θαλάσσιες εκτάσεις. Το δε ύψος του ετήσιου μισθώματος, που καταβάλλουν οι μισθωτές εντατικής μορφής καλλιεργειών, καθορίζεται με απόφαση του οικείου νομάρχη.</p> <p>Επιπλέον, με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου των συνδέσμων Δήμων και Κοινοτήτων καθώς και των αναπτυξιακών συνδέσμων, επιβάλλονται τέλη για τις παρεχόμενες υπηρεσίες ύδρευσης ή καθαριότητας, σε βάρος των κατοίκων του ΟΤΑ που είναι μέλη των συνδέσμων.</p> <p>Με τον ίδιον νόμο, στο τέλος της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του ν. 1491/1984 προστέθηκαν εδάφια κατά τα οποία μόνο με άδεια του δημάρχου ή προέδρου της Κοινότητας είναι δυνατή η τοποθέτηση των πλαισίων στοιχείων των διαφημίσεων. Ενώ και το άρθρο 8 τροποποιήθηκε έτσι ώστε, πλέον, μόνον με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου να επιτρέπεται η διενέργεια διαφήμισης με διαφημιστικές κατασκευές εξελιγμένης μορφής και τεχνολογίας, οι προδιαγραφές των οποίων καθορίζονται με την ίδια απόφαση. Προβλέφθηκε επίσης πως οι κατά παράβαση αυτών των διατάξεων αναγραφόμενες, αναρτώμενες ή επικολώμενες διαφημίσεις, θα αφαιρούνται ή θα εξαλείφονται, τα δε τοποθετούμενα πλαίσια στοιχεία επιγραφών ή διαφημίσεων θα κατεδαφίζονται υποχρεωτικά και θα αφαιρούνται τα υλικά αντικείμενα από συνεργεία του Δήμου, ή της Κοινότητας, ύστερα από απόφαση του δημάρχου ή προέδρου της Κοινότητας, αφού προηγουμένως γίνει διαπίστωση της παράβασης από τη δημοτική αστυνομία ή την οικεία αστυνομική αρχή. Η δαπάνη κατεδάφισης, αφαίρεσης ή εξάλειψης καταλογίζεται σε βάρος των υπαίτιων με απόφαση του δημάρχου ή προέδρου της Κοινότητας.</p> <p>Με τον νόμο 2130/1993 θεσπίστηκε επίσης και η επιβολή τέλους ακίνητης περιουσίας υπέρ των Δήμων και Κοινοτήτων επί της αξίας της ακίνητης περιουσίας που βρίσκεται εντός της διοικητικής τους περιφέρειας.</p> <p>Περαιτέρω, προβλέφθηκε πως οι Δήμοι και οι Κοινότητες ή οι σύνδεσμοι αυτών δύνανται με απόφαση του συμβουλίου τους, να συνιστούν γραφεία κτηματογράφησης για τις ανάγκες του ΤΑΠ. Η σύνθεση του προσωπικού, οι αρμοδιότητες και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την οργάνωση και λειτουργία των γραφείων θα καθορίζεται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών και ΠΕΧΩΔΕ και τη γνώμη της ΚΕΔΚΕ.</p> <p>Με το άρθρο 28 του νόμου 2130/1993 μεταβιβάστηκε στους Δήμους από την αστυνομική αρχή, η αρμοδιότητα χορήγησης της άδειας ίδρυσης καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος.</p> <p>Πλέον συγκεκριμένα, και δυνάμει του 2130/1993, η άδεια ίδρυσης αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την έκδοση από την αστυνομική αρχή της άδειας λειτουργίας των καταστημάτων και χορηγείται από τον δήμαρχο ή τον πρόεδρο της Κοινότητας μετά από σύμφωνη γνώμη του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου και ανακαλείται με τον ίδιον τρόπο.</p> <p>Η άδεια όπως χορηγείται από τους Δήμους, εγκρίνεται από τον νομάρχη.</p>

Α/Α	Περίοδος/ Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
4	N.2218/1994	<p>Μεταίχμιο στην ρύθμιση των αρμοδιοτήτων των ΟΤΑ πρώτου βαθμού εισήχθη με τον νόμο 2218/1994 «Ίδρυση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την τοπική αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια και τις διατάξεις», με τον οποίον και εισήχθη πιο δυναμικά ο θεσμός του δεύτερου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης στη χώρα μας και άλλαξε η δυναμική των πρωτοβάθμιων.</p> <p>Αξίζει εδώ να διευκρινίσουμε πως η τοπική αυτοδιοίκηση Β' βαθμού είχε θεσπιστεί συνταγματικά για πρώτη φορά ήδη από το Σύνταγμα του 1927, ωστόσο με τον νόμο 2218/1994 εισήχθη και καθιερώθηκε η λεγόμενη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, η οποία έχει ως σκοπό την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της περιφέρειάς τους, δηλαδή των Νομών.</p> <p>Με τον νόμο 2218/1994 επισημάνθηκε πως οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις δεν ασκούν εποπτεία στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης βαθμίδας, δε θίγουν τις αρμοδιότητές τους και πως μεταξύ των δύο βαθμίδων τοπικής αυτοδιοίκησης δεν υφίσταται ιεραρχική θέση.</p> <p>Άλλη σημαντική ρύθμιση του νόμου αφορούσε τις συμβάσεις, καθώς ορίστηκε πως Δήμοι, Κοινότητες, σύνδεσμοι, νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου της αυτοδιοίκησης μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις με τις οποίες ανατίθεται η άσκηση αρμοδιοτήτων του ενός φορέα στον άλλο. Στην ανάθεση μπορεί να περιλαμβάνεται η αρμοδιότητα επιβολής, βεβαίωσης και είσπραξης τελών, δικαιωμάτων και εισφορών. Τα ίδια ΝΠΔΔ μπορούν να αναθέτουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή κοινοπραξίες, την παροχή υπηρεσιών ή την εκτέλεση προγραμμάτων, με τη διενέργεια διαγωνισμού. Οι σχετικές λεπτομέρειες ορίστηκε πως θα ρυθμίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, μετά από γνώμη της ΚΕΔΚΕ.</p> <p>Σημαντικότερη ωστόσο είναι η διάταξη κατά την οποία καταργήθηκε ο έλεγχος σκοπιμότητας των αποφάσεων των ΟΤΑ και ειδικότερα προβλέφθηκε πως κάθε δημότης και ο οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον μπορεί να προσφύγει σε τριμελή επιτροπή της Περιφέρειας, αποτελούμενη από ένα μέλος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και δύο μόνιμους υπαλλήλους της Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας που ορίζονται από τον Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας και να προσβάλει τις πράξεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων και λοιπών συλλογικών οργάνων των ΟΤΑ και των νομικών τους προσώπων δημοσίου δικαίου, για παράβαση νόμου. Στην ίδια επιτροπή και με τις ίδιες προϋποθέσεις προσβάλλονται και οι πράξεις των δημάρχων, προέδρων Κοινοτήτων και μονομελών οργάνων των ΝΠΔΔ των ΟΤΑ. Κατά των αποφάσεων της επιτροπής μπορεί να ασκηθεί προσφυγή στον αρμόδιο υπουργό, για παράβαση του νόμου.</p> <p>Κατά τα οριζόμενα στο ΠΔ 410/1995 κωδικοποιήθηκε και το άρθρο 42 του ανωτέρω νόμου 2218/1994, σχετικά με τους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, οι οποίοι μεταβιβάστηκαν στους Δήμους, εφόσον είχαν πληθυσμό άνω των 5.000 κατοίκων. Για την μεταβίβαση προβλεπόταν πως απαιτούνταν απόφαση του Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, η οποία εκδιδόταν ύστερα από απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου του Δήμου ή της Κοινότητας στην περιφέρεια του οποίου λειτουργούσε ο παιδικός ή βρεφονηπιακός σταθμός. Με απόφαση των οικείων δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων, συντάσσονται νέοι κανονισμοί λειτουργίας των σταθμών με βάση πρότυπο κανονισμό που συντάσσεται από τα Υπουργεία Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Εσωτερικών.</p>

Όσον αφορά τις αρμοδιότητες των ίδιων των Δήμων, έλαβαν χώρα οι εξής ρυθμίσεις δυνάμει ν. 2218/94, το οποίο δεν κωδικοποιήθηκε παρά ένα έτος αργότερα με το ΠΔ 410/1995:

Α/Α	Περίοδος/ Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
5	Αρμοδιότητες ΟΤΑ πρώτης βαθμίδας:	<p>Τα άρθρα 24 και 25 και η παρ. 3 του άρθρου 26 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (π.δ. 323/1989) καταργούνται και το άρθρο 23 αντικαθίσταται ως εξής:</p> <p>1. Η διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων ανήκει στην αρμοδιότητα των Δήμων και των Κοινοτήτων, κύρια μέριμνα των οποίων αποτελεί η προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων, καθώς και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων της.</p> <p>Στην αρμοδιότητα των Δήμων και των Κοινοτήτων ανήκουν ιδίως:</p> <p>α) η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία: ι) συστημάτων ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης, αντιπλημμυρικών και εγγειοβελτιωτικών έργων, έργων δημοτικής και κοινοτικής οδοποιίας, πλατειών, γεφυρών και έργων ηλεκτροφωτισμού των κοινόχρηστων χώρων. ιι) χώρων πρασίνου, βοσκοτόπων, υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων, κοιμητηρίων και δημοτικών και κοινοτικών χώρων άθλησης και αναψυχής και ιιι) δημοτικών, κοινοτικών και λαϊκών αγορών</p> <p>β) η λειτουργία των εμποροπανηγύρεων,</p> <p>γ) η καθαριότητα και η διαχείριση των απορριμμάτων, η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία λουτρών και αποχωρητηρίων,</p> <p>δ) η ίδρυση και η λειτουργία παιδικών, βρεφικών, βρεφονηπιακών σταθμών και νηπιαγωγείων, κέντρων ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, ΚΑΠΗ, και κέντρων υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες και η μελέτη και εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων,</p> <p>ε) η ίδρυση, κατασκευή και λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, σχολών διδασκαλίας μουσικής, χορού, ζωγραφικής και κέντρων επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και η μελέτη και εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων,</p> <p>στ) η εξασφάλιση στέγης και η δημιουργία θέρετρων,</p> <p>ζ) η μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης,</p> <p>η) η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, η προστασία της ζωής και της υγείας των κατοίκων και η κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων πρόληψης, άμεσης βοήθειας και θεραπείας,</p> <p>θ) η ίδρυση και η μέριμνα για τη λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, όπως βιβλιοθήκες, μουσεία, πινακοθήκες, φιλαρμονικές, θέατρα, η επισκευή και συντήρηση παραδοσιακών ή ιστορικών κτιρίων που παρακωρούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ή κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες και η σε συνεργασία με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς συντήρηση και μέριμνα για τη λειτουργία αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής,</p> <p>ι) η κατασκευή, επισκευή και συντήρηση σχολικών κτιρίων,</p> <p>ια) η κατασκευή, επισκευή, συντήρηση και διαχείριση των δημοτικών και κοινοτικών σταδίων, των γυμναστηρίων και των αθλητικών κέντρων,</p> <p>ιβ) η προστασία, η αξιοποίηση και εκμετάλλευση των τοπικών φυσικών πόρων και περιοχών, των ιαματικών πηγών και των ήπιων μορφών ενέργειας,</p> <p>ιγ) η υλοποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού, σύμφωνα με το εγκεκριμένο Γενικά Πολεοδομικό Σχέδιο, Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ), καθώς και κάθε άλλο σχέδιο χωροταξικού επιπέδου και η τήρηση των δεδομένων του κτηματολογίου της περιοχής τους, όπως αυτά προκύπτουν από το συνολικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση του Εθνικού Κτηματολογίου,</p> <p>ιδ) η ρύθμιση της κυκλοφορίας, ο καθορισμός πεζοδρόμων, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, ο προσδιορισμός και η λειτουργία των χώρων στάθμευσης οχημάτων, η ονομασία των οδών και των πλατειών και η τοποθέτηση πινακίδων, η αρίθμηση των κτισμάτων καθώς και η διοίκηση της αστικής συγκοινωνίας,</p> <p>ιε) ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν την καθαριότητα, την κυκλοφορία και στάθμευση των οχημάτων, την οικοδόμηση, την ύδρευση, την άρδευση, την αποχέτευση την πχορύπανση, τη ρύπανση των θαλασσών από πηγές ξηράς, την προστασία των επίγειων και υπόγειων υδάτων αποθεμάτων και την προστασία του περιβάλλοντος,</p> <p>ιστ) ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν την λειτουργία των πάσης φύσεως επιτηδευμάτων και επαγγελματών,</p> <p>ιζ) η ίδρυση και λειτουργία δημοτικών ή κοινοτικών εργαστηρίων και ο έλεγχος των υγρών, στερεών και αερίων αποβλήτων, της ρύπανσης των υδάτων και της θάλασσας,</p> <p>ιθ) η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας όλων των καταστημάτων και επιχειρήσεων, οι όροι λειτουργίας των οποίων καθορίζονται από υγειονομικές διατάξεις,</p> <p>κ) η χορήγηση αδειών μικροπωλητών και η κατασκευή, λειτουργία και εκμετάλλευση περιπτέρων και κυλικείων εντός κοινόχρηστων χώρων,</p> <p>κα) η χορήγηση των αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας θεάτρων, κινηματογράφων και παρεμφερών επιχειρήσεων, που προβλέπονται από τους α.ν 445/1937 και 446/1937,</p> <p>κβ) η χορήγηση των αδειών λειτουργίας μουσικής σε δημόσια κέντρα, που προβλέπονται από αστυνομικές διατάξεις και χορηγούνται σύμφωνα με την Α5/3010/85 υγειονομική διάταξη,</p> <p>κγ) η χορήγηση των αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας ψυχαγωγικών παιδιών, που προβλέπονται από αστυνομικές διατάξεις και δεν υπάγονται στις διατάξεις του ν. 2000/1991,</p> <p>κδ) η διαχείριση της δημοτικής ή κοινοτικής περιουσίας και η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία δημοτικών ή κοινοτικών καταστημάτων,</p> <p>κε) η μελέτη, εκτέλεση και εκμετάλλευση βιοτεχνικών κέντρων και κτιρίων στις ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες που καθορίζονται στα πλαίσια του πολεοδομικού και του χωροταξικού σχεδιασμού,</p> <p>κστ) η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής τους,</p> <p>κζ) η αποθήκευση, διακίνηση και εμπορία υγρών και αερίων καυσίμων</p> <p>κθ) η σύναψη προγραμματικών συμβάσεων,</p> <p>λ) η έκδοση κανονιστικών αποφάσεων.</p>

Α/Α	Περίοδος/ Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
6	Με τον νόμο 2218/94 το δημοτικό ή το κοινοτικό συμβούλιο μπορεί να εκδίδει τοπικές κανονιστικές αποφάσεις με τις οποίες:	<p>α. Καθορίζονται οι όροι για τη χρήση και τη λειτουργία των δημοτικών και κοινοτικών αγορών και των τόπων αγορών, των εμποροπανηγύρεων, των συστημάτων ύδρευσης, αδρευσεως και αποχετεύσεως, των αλσών και των κήπων, των κοιμητηρίων, των αθλητικών εγκαταστάσεων, των κέντρων νεότητας, των παιδικών χαρών, των παιδικών και βρεφικών σταθμών, των υγειονομικών σταθμών και των κέντρων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, των πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, των δημοτικών ή κοινοτικών λαϊκών κατοικιών, θερέτρων και τουριστικών εγκαταστάσεων, των πεζοδρομίων, των πλατειών και των λοιπών κοινόχρηστων χώρων.</p> <p>β. Ρυθμίζονται θέματα κυκλοφορίας και στάθμευσης των οχημάτων, ειδικών όρων δόμησης, καθαριότητας, προστασίας των κατοίκων από την ηχορύπανση, προστασίας των θαλασσών, των υπόγειων και των επίγειων υδάτινων αποθεμάτων από τη ρύπανση και</p> <p>γ. Ορίζονται οι όροι λειτουργίας των ψυχαγωγικών παιδιών των θεάτρων, των κινηματογράφων και παρεμφερών επιχειρήσεων, των νυκτερινών κέντρων, των μπαρ και των συναφών καταστημάτων.</p> <p>Πέραν των άλλων με τον νόμο 2218/94 ορίστηκε ειδικά πως από υπαλλήλους του Δήμου μπορεί να γίνεται και ο έλεγχος στάθμευσης οχημάτων, η επιβολή προστίμων, καθώς και η ακινητοποίηση οχημάτων εντός των χώρων ελεγχόμενης στάθμευσης. Ειδικότερα, η παρ. 2 του άρθρου 59 του ν. 1416/1984 όπως αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4 του ν. 1900/1990 αντικαθίσταται ως εξής: Η βεβαίωση της παράβασης γίνεται από το όργανο της Δημοτικής Αστυνομίας ή από υπαλλήλους του Δήμου ή της Κοινότητας, που ορίζονται με απόφαση του δημάρχου ή προέδρου Κοινότητας. Τα ειδικότερα διαδικαστικά και τεχνικά θέματα της βεβαίωσης των παραβάσεων όπως και ο τρόπος πληρωμής των προστίμων κατά τις εργάσιμες και μη εργάσιμες ώρες, η διαδικασία ακινητοποίησης του οχήματος και τα έξοδα ακινητοποίησης και μεταφοράς με τα οποία επιβαρύνεται ρυθμίζονται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου.</p>
7	N.2307/1995	<p>Ο νόμος που θα απασχολήσει το ενδιαφέρον μας στα πλαίσια της θεματικής των αρμοδιοτήτων των ΟΤΑ, είναι ο νόμος 2307/1995, με τον οποίο αρχικά απονεμήθηκε πλειάδα αρμοδιοτήτων στον Νομόρχο.</p> <p>Χαρακτηριστικά αναφέρουμε την οριστικοποίηση του επίσιου μπρώου αρρένων, την πρόσληψη και αλλαγή επωνύμου, καθώς και την πρόσληψη πατρωνύμου και μητρωνύμου σε παιδιά γεννηθέντα χωρίς νόμιμο γάμο των γονέων τους ή αγνώστων γονέων, την προσθήκη στοιχείων που λείπουν στις εγγραφές στα μπρώα αρρένων ή στα δημοτολόγια, καθώς και η διόρθωση αυτών, εκτός της ηλικίας, του εξελληνισμού υπαλλήλου και του δημάρχου, για δε τις Κοινότητες του αρμόδιου κοινοτικού υπαλλήλου και του προέδρου της Κοινότητας. Με απόφαση της οικείας δημαρχιακής επιτροπής καταρτίζεται και ο εσωτερικός οργανισμός οργάνωσης και λειτουργίας καθενός από τα παραπάνω Ληξιαρχεία, με τον οποίο καθορίζονται η διάρθρωση τους σε οργανικές μονάδες, οι αρμοδιότητες τους, οι οργανικές θέσεις κατά κατηγορίες και κλάδους και οι κλάδοι από τους οποίους επιλέγονται οι προϊστάμενοι των οργανικών μονάδων.</p> <p>Οι αρμοδιότητες του Ληξιαρχείου Αθηνών για γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στην αλλοδαπή ασκούνται από υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών.</p> <p>Με την παρ.5 του άρθρου 9 του Ν.2307/1995 τροποποιήθηκε, όχι σημαντικά, μία εκ των αρμοδιοτήτων του Νομόρχου αναφορικά με τα των μπρώων αρρένων και ειδικότερα η εξουσία αυτού να βεβαιώνει πλέον, και όχι να επικυρώνει, τους στρατολογικούς πίνακες μετά από προηγούμενη διαπίστωση ότι έχουν γίνει οι μεταβολές, που επήλθαν με βάση τις αποφάσεις της αρμόδιας δημοτικής υπηρεσίας.</p>
8	N.2345/1995	<p>Ειδικότερη ρύθμιση θεσπίστηκε για τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες (ΚΔΑΠ ΜΕΑ), των οποίων η ίδρυση και λειτουργία ανήκει στους Δήμους και στα νομικά πρόσωπα αυτών. Ωστόσο, δυνάμει του νόμου 2345/1995 η χορήγηση της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των ως άνω γίνεται από την αρμόδια υπηρεσία της οικείας Περιφέρειας. Ο δε νομόρχος υποχρεούται να εκδώσει απόφαση διακοπής της λειτουργίας του Κέντρου, σε περίπτωση λειτουργίας χωρίς άδεια, που εκτελείται από την οικεία αστυνομική αρχή.</p> <p>Κατά τα άλλα, οι προϋποθέσεις για την ίδρυση και λειτουργία φορέων κοινωνικής πρόνοιας ιδιωτικού δικαίου, κατά κατηγορία φορέων, ως προς τα εξυπηρετούμενα πρόσωπα και το περιεχόμενο των παρεχόμενων προς αυτά υπηρεσιών και ευκολιών, τους απαιτούμενους γενικά χώρους και τα θέματα της κατάλληλης διαρρύθμισης των κτηρίων, ως και ειδικότερα τα της επιφάνειας των χώρων εγκαταστάσεων υγιεινής, μηχανολογικών, ηλεκτρολογικών, ψυχαγωγίας, απασχόλησης και λοιπών βοηθητικών (εστίασης, μαγειρείων, πλυντηρίων κ.λπ.) κοινόχρηστων και ακάλυπτων χώρων, τον εξοπλισμό και τη στελέωσή τους τόσο καθόσον αφορά τον αναγκαίο αριθμό προσώπων όσο και τα απαιτούμενα ειδικότερα προσόντα (τίτλους σπουδών, ειδικότητας, εμπειρίας κ.λπ.) καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας. Με τις ίδιες αποφάσεις ορίζονται οι υπεύθυνοι για τη σύμφωνα με τον νόμο λειτουργία, ο τρόπος άσκησης της εποπτείας και της επιστημονικής αξιολόγησης του έργου τους από τις υπηρεσίες του Υπουργείου και τις οικείες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και κάθε σχετική λεπτομέρεια.</p>

Α/Α	Περίοδος/ Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
9	N.2539/1997	<p>Το 1997 και με τον Νόμο 2539/97, «Διοικητική μεταρρύθμιση του Καποδίστρια», δημιουργήθηκαν λιγότεροι και ισχυρότεροι Δήμοι με υποχρεωτική συνένωση, γεγονός που συνέβαλε στον εκσυγχρονισμό του Διοικητικού συστήματος κατά τα πρότυπα των συνενώσεων στην Ευρώπη μετά το 1970. Με τον «Νόμο Καποδίστρια», αναδιαρθρώνονται οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ ενώ κωδικοποιούνται και οι αρμοδιότητες των τοπικών συμβουλίων και των προέδρων τους ως κάτωθι:</p> <p>Το τοπικό συμβούλιο έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:</p> <ol style="list-style-type: none"> Εκφέρει γνώμη και διατυπώνει προτάσεις προς το δημοτικό συμβούλιο για όλα τα ζητήματα που ενδιαφέρουν το δημοτικό διαμέρισμα. Διατυπώνει προτάσεις στα πλαίσια της κατάρτισης του τεχνικού προγράμματος του Δήμου για τα εκτελεστέα έργα και προγράμματα που αφορούν την περιφέρειά του. Παρακολουθεί την υλοποίηση των έργων και προγραμμάτων που εκτελούνται στο δημοτικό διαμέρισμα, έχοντας δικαίωμα να λαμβάνει γνώση των οικονομικών και τεχνικών στοιχείων που αφορούν τη μελέτη και εκτέλεση των έργων και προγραμμάτων αυτών και υποβάλλει σχετικές προτάσεις προς τα αρμόδια όργανα του Δήμου. Παρακολουθεί τη λειτουργία των κέντρων και εγκαταστάσεων παροχής διοικητικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και αθλητικών εξημερήσεων του Δήμου που λειτουργούν στο δημοτικό διαμέρισμα και προτείνει στα αρμόδια όργανα του Δήμου τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση της οργάνωσης και λειτουργίας τους. Προτείνει κατά τις ισχύουσες διατάξεις στο δημοτικό συμβούλιο τον ορισμό μελών των διοικητικών συμβουλίων, ιδρυμάτων, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και επιχειρήσεων του Δήμου που λειτουργούν στο δημοτικό διαμέρισμα. Ασκή τις αρμοδιότητες που του ανατίθενται σύμφωνα με την επόμενη παράγραφο. <p>Το δημοτικό συμβούλιο με απόφαση του που λαμβάνεται μέσα στο πρώτο εξάμηνο της δημοτικής περιόδου, με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του, μπορεί να αναθέτει στα τοπικά συμβούλια ή στον πρόεδρό τους αρμοδιότητές του στους εξής τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τη συντήρηση και λειτουργία των εσωτερικών δικτύων ύδρευσης, των αντλιοστασίων και των υδρομαστεύσεων. - Τη συντήρηση και λειτουργία του δικτύου άρδευσης. - Τη συντήρηση και λειτουργία εγκαταστάσεων στους βοσκοτόπους. - Τη συντήρηση του συστήματος αποχέτευσης. - Τη συντήρηση και λειτουργία παιδικών χαρών και άλλων παιδιών. - Τη συντήρηση και λειτουργία σχολικών κτιρίων και του εξοπλισμού τους. - Τη συντήρηση και λειτουργία των νεκροταφείων. - Τη συντήρηση των δημοτικών οδών και γεφυρών, πλατειών και των άλλων κοινόχρηστων χώρων, καθώς και των αγροτικών οδών. - Την εφαρμογή πολιτιστικών, ψυχαγωγικών και αθλητικών προγραμμάτων και τη συντήρηση και λειτουργία των αντίστοιχων εγκαταστάσεων. - Την παροχή υπηρεσιών και προστασίας στους ηλικιωμένους κατοίκους της περιοχής του, στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής του Δήμου. - Την παροχή υπηρεσιών για την τουριστική αξιοποίηση και προβολή του δημοτικού διαμερίσματος. Το δημοτικό συμβούλιο μπορεί επίσης να αναθέτει αρμοδιότητές του και σε όποιον άλλο τομέα κρίνει σκόπιμο με κριτήριο την εξυπηρέτηση των κατοίκων, την αποτελεσματικότητα και την οικονομία. Αν, για οποιοδήποτε λόγο, το τοπικό συμβούλιο δεν ασκεί τις παραπάνω αρμοδιότητες, τότε τις ασκεί ο Δήμος με τα κατά περίπτωση αρμόδια όργανα. <p>Το τοπικό συμβούλιο έχει τις ακόλουθες ειδικές αρμοδιότητες:</p> <ol style="list-style-type: none"> Ο πρόεδρος του ή και μέλη του συμμετέχουν στη διοίκηση κληροδοτήματος στην οποία, αντίστοιχα προβλέπεται σύμφωνα με την πράξη σύστασής του η συμμετοχή του δημάρχου του καταργούμενου Δήμου ή προέδρου της καταργούμενης Κοινότητας, δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων. Στην περίπτωση που το κληροδοτήμα αποτελεί κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης τις πράξεις διαχείρισης εκδίδει η δημομαρκαϊκή επιτροπή μετά από σύμφωνη γνώμη του τοπικού συμβουλίου. Η αποδοχή κληροδοτήματος, κληρονομιάς ή δωρεάς, η οποία διατίθεται ρητά και αποκλειστικά για δημοτικό διαμέρισμα, γίνεται από τη δημομαρκαϊκή επιτροπή μετά από σύμφωνη γνώμη του οικείου τοπικού συμβουλίου. Διατυπώνει σύμφωνη γνώμη στο δημοτικό συμβούλιο για τον τρόπο διάθεσης των βοσκήσιμων εκτάσεων που βρίσκονται στην περιφέρεια του δημοτικού διαμερίσματος. Διατυπώνει σύμφωνη γνώμη για την εκμίσθωση χωρίς δημοπρασία δασικών εκτάσεων, που βρίσκονται στην περιφέρεια του δημοτικού διαμερίσματος, κατά τις διατάξεις του άρθρου 257 του π.δ/τος 410/1995. Εκφέρει γνώμη για την αξιοποίηση, ανταλλαγή, δωρεά, εκποίηση περιουσιακών στοιχείων που ανήκαν στον καταργηθέντα ΟΤΑ ή προσαρτηθέντα συνοικισμό. <p>Αποφάσεις των οργάνων του Δήμου, που αναφέρονται σε δραστηριότητες και ενέργειες οι οποίες αφορούν στη διατήρηση του χαρακτήρα παραδοσιακού οικισμού, λαμβάνονται μετά από γνώμη του οικείου τοπικού συμβουλίου.</p> <p>Ο πρόεδρος του τοπικού συμβουλίου:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Συγκαλεί και εκπροσωπεί το τοπικό συμβούλιο. - Υπογράφει βεβαιώσεις, πιστοποιητικά και άλλα έγγραφα για τα οποία τον έχει εξουσιοδοτήσει ο δήμαρχος με απόφασή του. - Ενημερώνει το δήμαρχο και τα άλλα αρμόδια όργανα του Δήμου για τα προβλήματα του δημοτικού διαμερίσματος και συνεργάζεται με αυτά και τις αρμόδιες υπηρεσίες για την επίλυσή τους. - Ασκή όλες αρμοδιότητες του μεταβιβάζει ο δήμαρχος ή το δημοτικό συμβούλιο με απόφασή τους που δημοσιεύεται σε μία τουλάχιστον ημερήσια ή, αν δεν υπάρχει, εβδομαδιαία εφημερίδα της πρωτεύουσας του νομού. <p>Αν ο πρόεδρος του τοπικού συμβουλίου και ο αναπληρωτής του απουσιάζουν ή κωλύονται αυτές τις αρμοδιότητες τις ασκεί ο δήμαρχος.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εκτελεί τις αποφάσεις του τοπικού συμβουλίου και - Ενεργεί πληρωμές με σύσταση πάγια προκαταβολής.

Α/Α	Περίοδος/ Σημείο Αναφοράς	Σχόλια
10	Ν. 2646/1998	Ένα έτος αργότερα, απαντάμε στον ν. 2646/1998 μία γενική ρήτρα κατά την οποία οι υπηρεσίες πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών ανοικτής φροντίδας και αποσκοπούν στην πρόληψη των αναγκών και στον έγκαιρο εντοπισμό προβλημάτων κοινωνικοοικονομικού αποκλεισμού, παρέχονται κυρίως στο πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού.
11	Ν.2647/1998	<p>Επόμενος σημαντικός σταθμός στη διαχρονική ρύθμιση των αρμοδιοτήτων συντελέστηκε με το άρθρο 3 του ν.2647/1998 υπό την ισχύ του οποίου μεταβιβάστηκαν κι άλλες αρμοδιότητες στους ΟΤΑ πρώτου βαθμού. Ειδικότερα προβλέφθηκε πως οι ακόλουθες αρμοδιότητες που ασκούνται από υπηρεσίες του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης μεταβιβάζονται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης του πρώτου βαθμού:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Η εφαρμογή διατάξεων για την κοινή παυσία, την καθαριότητα και αισθητική των πόλεων, την ευκοσμία και ευταξία 2. Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν τη λειτουργία των καταστημάτων και επιχειρήσεων υγειονομικού ενδιαφέροντος, θεάτρων, κινηματογράφων, ψυχαγωγικών παιδιών, εκμίσθωσης μοτοποδηλάτων 3. Ο έλεγχος στάθμευσης αυτοκινήτων. 4. Ο έλεγχος σήμανσης των εργασιών που εκτελούνται στις οδούς. 5. Η ρύθμιση κυκλοφορίας με υποδείξεις και σήματα τροχονόμων. 6. Ο έλεγχος εκπομπών ρύπων, θορύβων κ.λπ. από οχήματα. 7. Ο έλεγχος τήρησης υποχρεώσεων αυτών που εκτελούν έργα και εναποθέτουν υλικά και εργαλεία στις οδούς, στο δημοτικό ή κοινοτικό δίκτυο. 8. Η εφαρμογή Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού και των διατάξεων για τις επικίνδυνες οικοδομές. 9. Η επίβλεψη εφαρμογής διακοπής εργασιών λόγω έλλειψης μέτρων ασφαλείας και υγιεινής. 10. Ο έλεγχος του ωραρίου λειτουργίας κέντρων διασκέδασης και συναφών καταστημάτων, καθώς και εμπορικών καταστημάτων. 11. Η αφαίρεση άδειας οικοδομής για ασφαλιστικές εισφορές άρθρο 41 παρ. 2 Κανονισμού Ασφάλισης ΙΚΑ 12. Η επιθεώρηση αμαξωμάτων κοντινών ως προς την εμφάνισή τους. 13. Ο έλεγχος επιχειρήσεων τουριστικού ενδιαφέροντος, σχετικά με την εφαρμογή της τουριστικής νομοθεσίας. 14. Η προστασία σπηλαίων. 15. Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν την αλιεία στα εσωτερικά ύδατα 16. Η εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν τους χώρους εγκατάστασης πλανόδιων νομάδων 17. Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν την κατάληψη κοινόχρηστων χώρων 18. Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν το υπαίθριο εμπόριο και τις λαϊκές αγορές 19. Η έκδοση άδειας λειτουργίας καταστημάτων εκμίσθωσης μοτοποδηλάτων. 20. Η βεβαίωση μόνιμης κατοικίας για μεταδημότευση. 21. Η θεώρηση των τιμοκαταλόγων των δωματίων των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και καταλυμάτων στις περιπτώσεις που αυτές λειτουργούν σε νομούς ή νησιά που δεν εδρεύουν υπηρεσίες του ΕΟΤ. <p>Με τον παραπάνω νόμο δόθηκε η δυνατότητα με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου να διαγράφονται τέλη και πρόστιμα που βεβαιώθηκαν σε βάρος των ομογενών προσφύγων από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ κατά τα έτη 1992, 1993 και 1994 για καταλήψεις κοινόχρηστων δημοτικών και κοινοτικών χώρων προς το σκοπό εκποίησης των οικοσκευών τους.</p>
12	Ν.2503/1999	Σε όμοιο πνεύμα, με τον νόμο 2503/1999 ρυθμίστηκε πως με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, του Υπουργού Οικονομικών και του αρμόδιου για τον Αθλητισμό Υπουργού, η κυριότητα ή η χρήση της Νομαρχιακής και Τοπικής σημασίας Γυμναστηρίων, μεταβιβάζεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης Α' βαθμού.

Περίοδος 2001-2009

Κατά την επόμενη περίοδο συναντάμε αρχικώς διάσπαρτες ρυθμίσεις σε μεμονωμένους νόμους, οι οποίοι ρυθμίζουν ειδικά ζητήματα. Για παράδειγμα:

- Με τον νόμο 2939/2001 καθιερώθηκαν οι όροι και προϋποθέσεις για την εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων συσκευασίας. Ειδικότερα προβλέφθηκε πως η εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων συσκευασίας είναι υποχρεωτική για τους ΟΤΑ και οργανώνεται: α) από τους υπόχρεους φορείς διαχείρισης των αποβλήτων (Δήμους ή Κοινότητες ή Σύνδεσμοι Δήμων ή Κοινοτήτων ή Λιμενικό Οργανισμό Λιμενικό Ταμείο), ή β) από τους διαχειριστές συσκευασιών (συστήματα ατομικής ή συλλογικής εναλλακτικής διαχείρισης), σε συνεργασία με τους παραπάνω υπόχρεους φορείς.
Για την κατάρτιση προγραμμάτων για τα δημοτικά απόβλητα των άλλων προϊόντων οι ΟΤΑ έπρεπε αρχικά να υποβάλλουν στον ΕΟΕΔΣΑΠ τις προτάσεις τους, μετά από συνεργασία με τους διαχειριστές των προϊόντων και άλλους αρμόδιους φορείς, αναφορικά με το σχεδιασμό της διαχείρισης των αποβλήτων των προϊόντων αυτών, καθώς και μελέτη σχετικά με τις μεθόδους οργάνωσης της εναλλακτικής διαχείρισής τους. Κάθε πρόγραμμα εγκρίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης, Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών, Εσωτερικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.
- Με την παρ.5 άρθρ.16 Ν.2946/2001 σχετικά με τις αρμοδιότητες τοπικών συμβουλίων και των προέδρων τους προστέθηκε πως το τοπικό συμβούλιο δύναται να διατυπώνει αιτιολογημένη γνώμη στο δημοτικό συμβούλιο, για τον τρόπο διάθεσης των βροσκήσιμων εκτάσεων που βρίσκονται στην Περιφέρεια του Δημοτικού Διαμερίσματος. Ο τρόπος, ο χρόνος και η διαδικασία εκδόσεως αποφάσεως του δημοτικού συμβουλίου για τη διάθεση των ανωτέρω εκτάσεων ρυθμίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Γεωργίας, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.
- Η τελευταία, προ-Καλλικράτη, σημαντική μεταρρύθμιση στο χώρο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έγινε με τον ν.3463/2006, ο οποίος τροποποίησε και εκσυγχρόνισε τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Ο νέος ΚΔΚ, συμπεριέλαβε για πρώτη φορά, συγκεντρωτικά και κωδικοποιημένα, όλες τις νέες μεταρρυθμίσεις που είχαν λάβει χώρα από το 1994 και αφορούσαν την πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση. Όσον δε αφορά το ζήτημα της εποπτεία των ΟΤΑ Α' Βαθμού, το Κεφ. Θ' του 4ου Μέρους του νέου ΚΔΚ (αρ.148-54) ορίζει ότι υφίσταται κρατική εποπτεία, η οποία οφείλει να περιορίζεται σε έλεγχο νομιμότητας επί των πράξεων των Δήμων και των Κοινοτήτων και να μην εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους (αρ.148). Το αρ.149 ορίζει ότι υπεύθυνος για την άσκηση ελέγχου νομιμότητας επί των πράξεων των παραπάνω

είναι ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας και εν συνεχεία καθορίζει όλες τις λεπτομέρειες της εν λόγω ελεγκτικής διαδικασίας.

- Έτσι, το 2006, συναντάμε την επόμενη κωδικοποίηση, η οποία αφορούσε όχι μόνο την ενοποίηση των προγενέστερων διατάξεων αλλά και τη διεύρυνση και εξειδίκευση των αρμοδιοτήτων των Δήμων.

Οι αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων, όπως προβλέφθηκαν, αφορούν, κυρίως, τους τομείς:

Πίνακας 39: Τομείς αρμοδιοτήτων των Δήμων και Κοινοτήτων

A/A	Τομείς	Σχόλια
1	Ανάπτυξης, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η προστασία, η αξιοποίηση και η εκμετάλλευση των τοπικών φυσικών πόρων και περιοχών, των ιαματικών πηγών και των ήπιων ή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, καθώς και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση των σχετικών έργων και εγκαταστάσεων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 2. Η μελέτη, κατασκευή, συντήρηση, εκμετάλλευση και διαχείριση των δικτύων φυσικού αερίου, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 3. Ο εξηλεκτρισμός, η επέκταση ηλεκτρικών δικτύων και γενικότερα δικτύων ενέργειας, εντός των διοικητικών ορίων, για κοινωφελείς σκοπούς, καθώς και για την τόνωση της ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας. 4. Η μελέτη, κατασκευή και εκμετάλλευση βιοτεχνικών κέντρων και κτιρίων στις ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες που καθορίζονται στο πλαίσιο του πολεοδομικού και του χωροταξικού σχεδιασμού. 5. Η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής τους. 6. Η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων έρευνας και τεχνολογίας για την ανάπτυξη της περιοχής τους. 7. Ο σχεδιασμός, η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση υποδομών για τη στήριξη της τοπικής οικονομίας, όπως έργων οδοποιίας, συστημάτων άρδευσης, αντιπλημμυρικών και εγχειοβελτιωτικών έργων. 8. Η εκπόνηση, υλοποίηση και η συμμετοχή σε προγράμματα για την τουριστική ανάπτυξη των περιοχών τους και την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, καθώς και η δημιουργία θέρετρων και άλλων εγκαταστάσεων αναψυχής και διακοπών. 9. Η διοίκηση και εκμετάλλευση των χώρων της ζώνης λιμένα δικαιοδοσίας τους, καθώς και η κατασκευή και συντήρηση των αναγκαίων λιμενικών έργων. 10. Η ίδρυση, κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση δημοτικών και κοινοτικών αγορών. 11. Η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση αποθηκευτικών χώρων υγρών καυσίμων. 12. Η διαχείριση, η αξιοποίηση και η εκμετάλλευση της δημοτικής και κοινοτικής περιουσίας και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση δημοτικών και κοινοτικών κτιρίων. 13. Η εκμετάλλευση δημοτικών και κοινοτικών δασών. 14. Η διαχείριση και εκμετάλλευση δημοτικών και κοινοτικών καλλιεργητικών εκτάσεων και βοσκοτόπων, καθώς και αποκαλυπτόμενων καλλιεργητικών εκτάσεων που τους παραχωρούνται από το Δημόσιο.
2	Περιβάλλοντος, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η εκπόνηση τοπικών προγραμμάτων για την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού, αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών. 2. Η προστασία και διαχείριση των υδάτινων πόρων, η προστασία του εδάφους και των εσωτερικών υδάτων από την αλιεία (λιμνοθάλασσες, λίμνες, ιχθυοτροφεία, ποταμοί) και η καταπολέμηση της ρύπανσης στην περιφέρειά τους. 3. Η ίδρυση και λειτουργία δημοτικών και κοινοτικών εργαστηρίων. 4. Η καθαριότητα όλων των κοινόχρηστων χώρων της εδαφικής τους Περιφέρειας, η αποκομιδή και διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού και η λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων για την προστασία των κοινόχρηστων χώρων και ιδιαίτερα των χώρων διάθεσης απορριμμάτων από εκδήλωση πυρκαγιάς, σύμφωνα με την κείμενη σχετική νομοθεσία. 5. Η παροχή συνδρομής στην αρμόδια πυροσβεστική υπηρεσία, με κάθε πρόσφορο μέσο που διαθέτουν, για την αντιμετώπιση πυρκαγιών, ιδίως σε περιοχές που έχουν δασικό χαρακτήρα. 6. Η ίδρυση και λειτουργία σφαγείων. 7. Η μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης. 8. Η λήψη μέτρων για την αποκατάσταση και ανάπλαση των περιοχών της περιφέρειάς τους, κυρίως σε περιοχές όπου αναπτύσσεται εκμετάλλευση ορυκτού πλούτου και εγκαθίστανται μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων. 9. Η συμμετοχή τους σε θέματα πολεοδομίας, χωροταξίας και χρήσεων γης, όπως αυτή προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία. 10. Ο καθορισμός των χώρων για τη δημιουργία κοιμητηρίων και η παροχή γνώμης για τον καθορισμό χώρων αποτέφρωσης νεκρών.

A/A	Τομείς	Σχόλια
3	Ποιότητας Ζωής και Εύρυθμης Λειτουργίας των Πόλεων και των Οικισμών, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η εξασφάλιση και διαρκής βελτίωση των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών στις πόλεις και τα χωριά όπως η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων ύδρευσης, αφαλάτωσης, τηλεθέρμανσης, έργων ηλεκτροφωτισμού των κοινόχρηστων χώρων, η δημιουργία χώρων πρασίνου, χώρων αναψυχής, πλατειών και λοιπών υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων. 2. Η συμμετοχή στο έργο της αστικής συγκοινωνίας και η διενέργεια μεταφοράς για τη μετακίνηση κατοίκων της περιοχής τους, καθώς και η μεταφορά για την εξυπηρέτηση και την αναψυχή αυτών, όπως ορίζεται στο άρθρο 83 και στη σχετική νομοθεσία. 3. Ο καθορισμός, η κατασκευή, συντήρηση και εκμετάλλευση υπόγειων και υπέργειων χώρων στάθμευσης, καθώς και ο έλεγχος της στάθμευσης των αυτοκινήτων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 4. Η ρύθμιση της κυκλοφορίας, ο καθορισμός πεζοδρόμων, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, η απομάκρυνση εγκαταλελειμμένων οχημάτων και γενικότερα η λήψη μέτρων για την αποφυγή δυσμενών επιδράσεων στην ασφάλεια της κυκλοφορίας, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 5. Ο καθορισμός των χώρων και των όρων λειτουργίας των λαϊκών αγορών και των εμποροπανηγύρεων, για άσκηση υπαίθριων εμπορικών δραστηριοτήτων, που διενεργούνται στην περιφέρειά τους, κατά τη σχετική νομοθεσία, καθώς και των χώρων για την προσωρινή διαμονή μετακινούμενων πληθυσμιακών ομάδων. 6. Ο καθορισμός χώρων για την τοποθέτηση πλασιών προβολής υπαίθριας διαφήμισης, καθώς και ο προσδιορισμός ειδικότερων προδιαγραφών κατασκευής και προϋποθέσεων τοποθέτησης διαφημιστικών πλασιών, σύμφωνα με τις τοπικές ιδιαιτερότητες στο πλαίσιο της κείμενης νομοθεσίας. 7. Η προστασία του καταναλωτή με τη δημιουργία Γραφείων Ενημέρωσης του καταναλωτή σχετικά με θέματα που αφορούν τα δικαιώματά του, την ποιότητα των προσφερόμενων αγαθών και υπηρεσιών και τις επιπτώσεις τους στην υγεία και το περιβάλλον, σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές. 8. Ο προσδιορισμός ειδικότερων όρων και προϋποθέσεων της ίδρυσης και εγκατάστασης καταστημάτων, επιχειρήσεων και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων της δικαιοδοσίας τους που επηρεάζουν το φυσικό, πολιτιστικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον, καθώς και την αισθητική, φυσιογνωμία και τις εν γένει λειτουργίες της πόλης. 9. Ο προσδιορισμός των όρων και των ωρών λειτουργίας μουσικής σε καταστήματα, τα οποία λειτουργούν στην πόλη, στο πλαίσιο των υγειονομικών και κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης. 10. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την προστασία της δημόσιας υγείας, όπως ο υγειονομικός έλεγχος των δημοτικών και κοινοτικών δεξαμενών νερού, ο υγειονομικός έλεγχος των καταστημάτων και επιχειρήσεων που λειτουργούν στην περιφέρειά τους, ο έλεγχος της πορύπανσης, της κοινής νουχίας και της εκπομπής ρύπων, θορύβων και άλλων επιβαρύνσεων του περιβάλλοντος από τροχοφόρα, η περιουσιολογή και εν γένει η μέριμνα για τα αδέσποτα ζώα και η δημιουργία καταφυγίων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 11. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την προστασία της ζωής και της περιουσίας των κατοίκων, όπως ο έλεγχος σήμανσης των εργασιών που εκτελούνται στις οδούς και της τήρησης των υποχρεώσεων αυτών που εκτελούν έργα και εναποθέτουν υλικά και εργαλεία στις οδούς του δημοτικού ή κοινοτικού δικτύου, η λήψη μέτρων και ο έλεγχος για την προστασία από επικίνδυνες οικοδομές, από έλλειψη μέτρων ασφάλειας και υγιεινής σε εργασίες που εκτελούνται και γενικότερα από δραστηριότητες που εγκυμονούν κινδύνους για τη ζωή και την περιουσία των κατοίκων. 12. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την προστασία και αναβάθμιση της αισθητικής των πόλεων και των οικισμών. 13. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την απρόσκοπτη πρόσβαση στους κοινόχρηστους χώρους. 14. Η ονομασία των οδών, πλατειών, η τοποθέτηση πινακίδων πληροφορίας και η αρίθμηση κτισμάτων.
4	Απασχόλησης, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η υλοποίηση ή η συμμετοχή σε ολοκληρωμένα τοπικά σχέδια και προγράμματα δράσης και πρωτοβουλίες για την εφαρμογή και ανάπτυξη πολιτικών προώθησης της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης διαφόρων κατηγοριών ανέργων, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών. 2. Προώθηση και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και υπηρεσιών επαγγελματικής κατάρτισης, με την ίδρυση και λειτουργία Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης προσαρμοσμένα στις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες και κυρίως των πληθυσμών των ορεινών, αγροτικών και νησιωτικών περιοχών, στο πλαίσιο του εθνικού και ευρωπαϊκού σχεδιασμού. 3. Συμβολή στην απορρόφηση του εργατικού δυναμικού της περιοχής τους με την ανάπτυξη συμβουλευτικών δράσεων που παρέχονται δωρεάν προς τους ανέργους, με στόχο την υποστήριξη και την ενθάρρυνσή τους για την εξεύρεση απασχόλησης, καθώς και στην προώθηση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας, με τη δημιουργία Δημοτικών και Κοινοτικών Γραφείων Ενημέρωσης για την Απασχόληση, σε συνεργασία με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς και τις επιχειρήσεις της περιοχής τους.

A/A	Τομείς	Σχόλια
5	Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων. 2. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών. 3. Η μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης κατά τις προβλέψεις αυτού του Κώδικα. 4. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρειά τους, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας. 5. Ο σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας. 6. Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.
6	Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η κατασκευή, διαχείριση και βελτίωση των υλικοτεχνικών υποδομών του εθνικού συστήματος της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Παιδείας και ιδιαίτερα η συντήρηση, η καθαριότητα και η φύλαξη των σχολικών κτιρίων. 2. Η ίδρυση και λειτουργία βιβλιοθηκών. 3. Η ίδρυση και λειτουργία κέντρων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών. 4. Η ίδρυση και λειτουργία πάρκων κυκλοφοριακής αγωγής. 5. Η εφαρμογή πολιτικών για την ανάδειξη και προστασία του τοπικού πολιτισμού, η προβολή των πολιτιστικών αγαθών και των σύγχρονων πολιτιστικών έργων που παράγονται σε τοπικό επίπεδο, με τη δημιουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, μουσείων, πινακοθηκών, κινηματογράφων και θεάτρων, φιλαρμονικών και σχολών διδασκαλίας μουσικής, σχολών χορού, ζωγραφικής, γλυπτικής κ.λπ., καθώς και η μελέτη και εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων. 6. Η προστασία μουσείων, μνημείων, σπηλαίων, καθώς και αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής και των εγκαταστάσεων αυτών. 7. Η επισκευή, συντήρηση και αξιοποίηση παραδοσιακών και ιστορικών σχολικών κτιρίων και κτιρίων που παρακωρούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς. 8. Η διοργάνωση συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων ή η συμμετοχή σε αυτά. 9. Η προώθηση πολιτιστικών ανταλλαγών, σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 10. Η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού. 11. Η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση αθλητικών εγκαταστάσεων, όπως δημοτικών και κοινοτικών γυμναστηρίων, αθλητικών κέντρων και δημοτικών και κοινοτικών χώρων άθλησης. 12. Η προώθηση και εφαρμογή προγραμμάτων ενίσχυσης μαζικού αθλητισμού και διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων.
7	Πολιτικής Προστασίας, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονισμός και η επίβλεψη του έργου της πολιτικής προστασίας για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών που συμβαίνουν στα διοικητικά τους όρια. 2. Η διατύπωση εισήγησης για το σχεδιασμό πολιτικής προστασίας της περιοχής τους, στο πλαίσιο του ετήσιου εθνικού σχεδιασμού και η εφαρμογή των προγραμμάτων, μέτρων και δράσεων που αφορούν την περιοχή τους στο πλαίσιο του εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού. 3. Η διάθεση και ο συντονισμός δράσης του απαραίτητου δυναμικού και μέσων για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών της περιφέρειάς τους. <p>Οι Δήμοι και οι Κοινότητες ασκούν, σε τοπικό επίπεδο, κρατικού χαρακτήρα αρμοδιότητες, οι οποίες τους έχουν ανατεθεί για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία.</p>

Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών με τον ν.3463/2006 εκχωρήθηκαν στους Δήμους και οι κάτωθι αρμοδιότητες, που αφορούν στην άσκηση αρμοδιοτήτων κρατικού χαρακτήρα:

1. Η τήρηση του δημοτολογίου και του μητρώου αρρένων, η έκδοση των σχετικών πιστοποιητικών που απορρέουν από αυτό, καθώς και η τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την κείμενη νομοθεσία για τη δημιουργία και τήρηση του Εθνικού Δημοτολογίου.
2. Η τήρηση των ληξιαρχικών βιβλίων, στα οποία καταχωρούνται τα ληξιαρχικά γεγονότα που συμβαίνουν στην περιφέρειά τους και η έκδοση αποσπασμάτων των ληξιαρχικών πράξεων.
3. Η τήρηση αρχείων επίσημων εγγράφων και η έκδοση αντιγράφων.
4. Η περιοδική ενημέρωση των δημοσίων υπηρεσιών για τις μεταβολές προσωπικής κατάστασης, που προκύπτουν από τα τηρούμενα στοιχεία.
5. Η τήρηση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την ισχύουσα εκλογική νομοθεσία.
6. Η τήρηση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την ισχύουσα νομοθεσία περί ιθαγένειας και αλλοδαπών και μετανάστευσης.
7. Η χορήγηση άδειας πολιτικού γάμου και η τέλεση των γάμων αυτών.
8. Η δημιουργία, συντήρηση και λειτουργία κοιμητηρίων και κέντρων αποτέφρωσης νεκρών, καθώς και η χορήγηση άδειας ταφής και αποτέφρωσης νεκρών.
9. Η χορήγηση βεβαίωσης μόνιμης κατοικίας.
10. Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν τους χώρους προσωρινής εγκατάστασης μετακινούμενων πληθυσμιακών ομάδων.
11. Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν τα ζώα συντροφιάς.
12. Ο έλεγχος τήρησης των διατάξεων που αφορούν το Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό και τις οικοδομές που χαρακτηρίζονται επικίνδυνες.
13. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση των αδειών ίδρυσης, λειτουργίας και εγκατάστασης των καταστημάτων και επιχειρήσεων, οι όροι λειτουργίας και εγκατάστασης των οποίων καθορίζονται από την κείμενη νομοθεσία και τους αντίστοιχους υγειονομικούς κανονισμούς και διατάξεις, καθώς και ο έλεγχος της τήρησης αυτών.
14. Η τήρηση των διατάξεων που αφορούν το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων.
15. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας κινηματογράφων, θεάτρων και παρεμφερών επιχειρήσεων και η διενέργεια των προβλεπόμενων επιθεωρήσεων.
16. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας παιδότοπων και διαφόρων ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, όπως λούνα παρκ, τσίρκο, πίστες αυτοκινητιδίων, μουσικών συναυλιών και άλλων καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων της.
17. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών τεχνικών ψυχαγωγικών παιχνιδιών και παροχής υπηρεσιών διαδικτύου, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων.
18. Η χορήγηση και ανάκληση άδειας λειτουργίας μουσικών οργάνων, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων.
19. Η χορήγηση και ανάκληση αδειών για την άσκηση υπαίθριου στίσιμου εμπορίου, η χορήγηση αδειών εμποροπανηγύρεων και υπαίθριων χριστουγεννιάτικων αγορών, σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 3377/2005, καθώς και ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν το υπαίθριο εμπόριο και τις λαϊκές αγορές.
20. Η χορήγηση άδειας κυκλοφορίας ζωήλατου οχήματος στην περιφέρειά τους.
21. Η αφαίρεση της άδειας από τις οικοδομές για μη εξόφληση ασφαλιστικών εισφορών στο Ι.Κ.Α..
22. Η χορήγηση και ανάκληση άδειας εγκατάστασης και χρήσης του οικήματος για την άσκηση δραστηριότητας από εκδιδόμενα πρόσωπα, καθώς και ο έλεγχος τήρησης των σχετικών διατάξεων.
23. Ο έλεγχος τήρησης της τουριστικής νομοθεσίας από τις επιχειρήσεις τουριστικού ενδιαφέροντος, κατά τις ειδικότερες προβλέψεις του νόμου.
24. Η χορήγηση αδειών διενέργειας διαφήμισης, τοποθέτησης πλαισίων υπαίθριας διαφήμισης, τοποθέτησης επιγραφών προσδιορισμού επαγγελματικής δραστηριότητας σε φυσικά και νομικά πρόσωπα, καθώς και η παρακώρωση χώρων για την προβολή δραστηριοτήτων σε νομικά πρόσωπα, που επιδιώκουν κοινωφελείς σκοπούς, όπως επίσης ο έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων περί υπαίθριας διαφήμισης των προδιαγραφών των διαφημιστικών πλαισίων και επιγραφών, η αφαίρεση των παράνομων υπαίθριων διαφημίσεων και επιγραφών και η επιβολή των προβλεπόμενων προστίμων, με τις προϋποθέσεις και τους όρους που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία.
25. Η χορήγηση άδειας λειτουργίας καταστημάτων εκμίσθωσης μοτοποδηλάτων.

Με τον ίδιον νόμο (3463/2006) προβλέφθηκε πως, με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων, είναι δυνατή η παροχή ειδικών κινήτρων και προβλέψεων ειδικών χρηματοδοτήσεων για την κάλυψη άσκησης αρμοδιοτήτων από

ορεινούς ή νησιωτικούς Δήμους ή Κοινότητες ή από Δήμους ή Κοινότητες σε φθίνουσες και μειονεκτικές περιοχές, όπως αυτές καθορίζονται από τις κείμενες διατάξεις, ανάλογα με το εάν αυτές ασκούνται από τους ίδιους ή σε διαδημοτικό επίπεδο.

Για τη «διασφάλιση της απρόσκοπτης κοινωνικής διαβίωσης των κατοίκων των Δήμων και Κοινοτήτων και για την εύρυθμη λειτουργία των πόλεων και των οικισμών» θεσπίστηκε πως οι προϋποθέσεις σύστασης της Δημοτικής Αστυνομίας, οι αρμοδιότητές της, καθώς και ο χρόνος έναρξης άσκησής τους σε σχέση με την οργάνωσή της, ο τρόπος με τον οποίο ασκούνται, η διάρθρωση των υπηρεσιών της, τα προσόντα και οι θέσεις κατά κατηγορίες, βαθμούς και κλάδους του προσωπικού της, καθώς και το σύστημα πρόσληψης, εκπαίδευσης, επιμόρφωσης τούτου, περιλαμβανομένων των καθηκόντων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Δημόσιας Τάξης, μετά από γνώμη της ΚΕΔΚΕ.

Ειδική ρύθμιση επιφύλασσε ο παραπάνω νόμος για τη γνώμη των δημοτικών και κοινοτικών αρχών για ειδικά θέματα, την οποία οφείλουν να ζητούν οι κρατικές αρχές προκειμένου να εκδώσουν διοικητική κανονιστική πράξη που αφορά ειδικά ορισμένα ζητήματα. Τα τελευταία συνίστανται στην προστασία του περιβάλλοντος, στα ρυθμιστικά ή χωροταξικά σχέδια και στις αποφάσεις χωροθέτησης εγκαταστάσεων και λοιπών δραστηριοτήτων.

Το παραπάνω εξειδικεύτηκε ως εξής στον νόμο:

- α) Για πράξεις που αφορούν την Περιφέρεια έως δέκα (10) Δήμων και Κοινοτήτων απαιτείται η γνώμη όλων των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων.
- β) Για πράξεις που αφορούν την Περιφέρεια περισσότερων από δέκα (10) Δήμων και Κοινοτήτων του νομού, απαιτείται η γνώμη του διοικητικού συμβουλίου της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων.
- γ) Για πράξεις που αφορούν την Περιφέρεια Δήμων και Κοινοτήτων που υπάγονται σε περισσότερους νομούς, απαιτείται η γνώμη του διοικητικού συμβουλίου των τοπικών ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων.
- δ) Για πράξεις που αφορούν την Περιφέρεια ολόκληρης της Χώρας, απαιτείται η γνώμη του διοικητικού συμβουλίου της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας.

Όταν οι παραπάνω πράξεις αφορούν τα πολεοδομικά σχέδια, για την έκδοσή τους απαιτείται η γνώμη μόνο των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων των Δήμων ή των Κοινοτήτων, στη διοικητική Περιφέρεια των οποίων πρόκειται να ισχύουν οι πράξεις αυτές.

Επιπλέον των άλλων, θεσπίστηκε η δυνατότητα στις δημοτικές και κοινοτικές αρχές να εκδίδουν τοπικές κανονιστικές αποφάσεις προκειμένου να ρυθμίζουν θέματα της αρμοδιότητάς τους και με τις οποίες:

α. Θέτουν κανόνες:

α1. Για την προστασία του φυσικού, αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, των θαλασσών από πηγές ξηράς και των υπόγειων και επίγειων υδάτινων αποθεμάτων από τη ρύπανση.

α2. Για την προστασία της υγείας των κατοίκων από οχλούσες δραστηριότητες και ειδικότερα στις τουριστικές περιοχές κατά την τουριστική περίοδο.

α3. Για την τήρηση της καθαριότητας σε κοινόχρηστους και ιδιωτικούς υπαίθριους χώρους της εδαφικής τους Περιφέρειας και γενικότερα για τη διασφάλιση και αναβάθμιση της αισθητικής των πόλεων και των οικισμών, λαμβάνοντας υπόψη ιδιαίτερα τη διατήρηση και ανάδειξη των παραδοσιακών, ιστορικών και τουριστικών περιοχών.

α4. Για τη ρύθμιση της κυκλοφορίας, των μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, τον προσδιορισμό και τη λειτουργία των χώρων στάθμευσης των οχημάτων, καθώς και για την τοποθέτηση και λειτουργία μετρητών ή εγκαταστάσεων ρύθμισης της στάθμευσης οχημάτων σε κοινόχρηστους χώρους.

β. Καθορίζουν τον τρόπο εφαρμογής των αναγκαίων, κατά περίπτωση, μέτρων για την πρόληψη και αντιμετώπιση πυρκαγιών σε κοινόχρηστους χώρους και ιδιαίτερα στους χώρους διάθεσης των απορριμμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές πυροσβεστικές διατάξεις.

γ. Προσδιορίζουν τους όρους και τις ώρες λειτουργίας μουσικής σε καταστήματα που λειτουργούν στην πόλη, λαμβάνοντας υπόψη τις χρήσεις γης, τις ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες και την προστασία των κατοίκων από την ηχορύπανση.

δ. Καθορίζουν τους όρους και τις προϋποθέσεις:

δ1. Για τη χρήση και λειτουργία των δημοτικών και κοινοτικών αγορών, των εμποροπανηγύρεων, παραδοσιακού ή μη χαρακτήρα, των ζωοπανηγύρεων, των χριστουγεννιάτικων αγορών και γενικά των υπαίθριων εμπορικών δραστηριοτήτων.

δ2. Για τη χρήση των αλσών και των κήπων, των πλατειών, των παιδικών χαρών και των λοιπών κοινόχρηστων χώρων.

δ3. Για τη χρήση και λειτουργία των συστημάτων ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης.

δ4. Για τη λειτουργία των δημοτικών και κοινοτικών κατοικιών, των θερέτρων, των κατασκηνώσεων και τουριστικών εγκαταστάσεων.

ε. Καθορίζουν τους χώρους λειτουργίας των λαϊκών αγορών, τις θέσεις που επιτρέπεται η άσκηση υπαίθριου στάσιμου εμπορίου και τους κοινόχρηστους, δημοτικούς ή κοινοτικούς χώρους, που επιτρέπεται να τοποθετηθούν τα μέσα προβολής υπαίθριας διαφήμισης. Μπορούν επίσης να καθορίζουν ειδικότερες προδιαγραφές και προϋποθέσεις κατασκευής και τοποθέτησης διαφημιστικών πλαισίων και επιγραφών σε επαγγελματικούς χώρους, ανάλογα με τις τοπικές ιδιαιτερότητες, λαμβάνοντας υπόψη τη φυσιογνωμία και την αισθητική του χώρου.

στ. Προσδιορίζουν τους όρους και τις προϋποθέσεις για την εγκατάσταση και λειτουργία καταστημάτων, επιχειρήσεων και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, για τη χορήγηση της άδειας των οποίων είναι αρμόδιοι, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις για την προστασία του περιβάλλοντος, του αιγιαλού και της παραλίας, της δασικής νομοθεσίας, της νομοθεσίας για την πυροπροστασία, για τους αρχαιολογικούς και ιστορικούς τόπους, τις διατάξεις του γενικού πολεοδομικού σχεδίου, του οικοδομικού κανονισμού και τους γενικούς όρους που προβλέπονται από τις σχετικές υγειονομικές διατάξεις.

Μπορούν, επίσης, πέραν των ανωτέρω, να προσδιορίζουν ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις για την ίδρυση και εγκατάσταση των ανωτέρω επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων σε περιοχές, που επηρεάζουν το φυσικό, πολιτιστικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον, την αισθητική φυσιογνωμία και τις εν γένει λειτουργίες των πόλεων και των οικισμών, εκτός των περιοχών, για τις οποίες έχουν προσδιοριστεί ειδικότεροι όροι χρήσεων γης.

Οι ανωτέρω αποφάσεις λαμβάνονται από τα δημοτικά ή κοινοτικά συμβούλια ενώ την έκδοσή τους εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο η δημορχιακή επιτροπή. Εάν η κανονιστική διάταξη αφορά αποκλειστικά την Περιφέρεια ενός τοπικού διαμερίσματος ή οικισμού, η δημορχιακή επιτροπή διαμορφώνει την εισήγησή της, μετά από γνώμη του οικείου τοπικού συμβουλίου.

Για τη διαμόρφωση της εισήγησης, η δημορχιακή επιτροπή λαμβάνει υπόψη τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις των αρμόδιων κοινωνικών και επαγγελματικών φορέων και ομάδων πολιτών της Περιφέρειας του Δήμου, με τους οποίους έρχεται σε διαβούλευση, καθώς και τυχόν ειδικές μελέτες που έχουν εκπονηθεί για την αντιμετώπιση των ανωτέρω ζητημάτων. Με τις κανονιστικές αυτές αποφάσεις μπορεί να καθορίζονται οι περιπτώσεις, για τις οποίες επιβάλλονται διοικητικά μέτρα και πρόστιμα, ορίζοντας το ύψος του προστίμου και τη διαδικασία επιβολής τους.

Αξίζει να αναφερθούμε ειδικότερα στην τροποποίηση της διαδικασίας ίδρυσης και λειτουργίας των Καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, στα πλαίσια της οποίας οι αρμοδιότητες του Δήμου παρουσιάζονται διευρυμένες. Ειδικότερα:

Για την ίδρυση και λειτουργία των ανωτέρω καταστημάτων απαιτείται άδεια, η οποία χορηγείται από τον δήμαρχο ή τον πρόεδρο της Κοινότητας.

Πριν από τη χορήγηση της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας χορηγείται προέγκριση ίδρυσης, η οποία εκδίδεται ύστερα από απόφαση της δημορειακής επιτροπής ή του κοινοτικού συμβουλίου, μετά από προέλεγχο του σχετικού αιτήματος του ενδιαφερομένου. Για τον προέλεγχο λαμβάνονται υπόψη ζητήματα που αφορούν τις χρήσεις γης, την προστασία του φυσικού, πολιτιστικού και αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος, την προστασία του αιγιαλού και της παραλίας, των δασικών περιοχών, των αρχαιολογικών και ιστορικών τόπων, καθώς και την αισθητική, φυσιογνωμία και τις εν γένει λειτουργίες της πόλης, όπως αυτά ορίζονται από την ισχύουσα νομοθεσία και από τους ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις, που τίθενται στις τοπικές κανονιστικές διατάξεις των οικείων δημοτικών και κοινοτικών αρχών. Η αρμόδια υπηρεσία του Δήμου ή της Κοινότητας οφείλει, ευθύς ως συμπληρωθεί ο φάκελος, να προβεί σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες προς όλες τις συναρμόδιες υπηρεσίες, για τον υγειονομικό έλεγχο, τον έλεγχο πυρόσβεσης κ.λπ..

Η άδεια λειτουργίας μουσικής στα ανωτέρω καταστήματα χορηγείται από τη δημορειακή επιτροπή ή από τον πρόεδρο της Κοινότητας.

Για την ανάκληση ή την οριστική αφαίρεση της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των καταστημάτων της παραγράφου 1, αρμόδιοι είναι η δημορειακή επιτροπή ή το κοινοτικό συμβούλιο.

Κατ' εξαίρεση για την προσωρινή αφαίρεση της άδειας λειτουργίας ενός καταστήματος, όπως προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία, καθώς και για την παροχή της εντολής προς σφράγιση αυτών, αρμόδιος είναι ο δήμαρχος ή ο πρόεδρος Κοινότητας. Το ίδιο όργανο, εντός της αυτής προθεσμίας, παρέχει την εντολή για τη σφράγιση των καταστημάτων που λειτουργούν χωρίς άδεια.

Αρμόδιο όργανο για την ίδια τη σφράγιση και την εκτέλεση των διοικητικών πράξεων, όλων των καταστημάτων και επιχειρήσεων δικαιοδοσίας του οικείου Δήμου ή Κοινότητας, είναι η δημοτική αστυνομία ή το όργανο, που ορίζεται για το σκοπό αυτόν από το οικείο δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο και αποτελείται από υπαλλήλους ή και αιρετούς στην περίπτωση που δεν έχει συσταθεί δημοτική αστυνομία.

Το αρμόδιο όργανο, κατά την εκτέλεση των ανωτέρω πράξεων, δύναται, όπου κρίνει αναγκαίο, να ζητά τη συνδρομή της Ελληνικής Αστυνομίας.

Κατ' εξαίρεση, για καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος που λειτουργούν εντός ξενοδοχείων, αρμόδιο όργανο για τη χορήγηση των οικείων αδειών ίδρυσης και λειτουργίας είναι ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού

(ΕΟΤ). Με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης μπορεί να καθορίζονται θέματα διαδικασίας έκδοσης και ανάκλησης των αδειών, μεταβίβασης και μετατροπής της άδειας, τρόπου σφράγισης των καταστημάτων, των γενικών υγειονομικών όρων που τα διέπουν, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

Ειδικότερες αναφορές του ίδιου νόμου στις επιμέρους αρμοδιότητες των Δήμων, μας παρέχουν μία πιο ξεκάθαρη εντύπωση του τρόπου με τον οποίον αυτές οφείλουν να ασκούνται:

Οι κανονιστικές αποφάσεις, που αφορούν τη ρύθμιση της κυκλοφορίας, τον καθορισμό πεζοδρομών, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, τον προσδιορισμό και τη λειτουργία των χώρων στάθμευσης οχημάτων σε κοινόχρηστους χώρους, εκδίδονται, μετά προηγούμενη κατάρτιση σχετικών μελετών, οι οποίες έχουν εκπονηθεί ή εγκριθεί από τις Τεχνικές Υπηρεσίες του οικείου Δήμου ή Κοινότητας ή από τις Τεχνικές Υπηρεσίες Δήμων και Κοινοτήτων των Περιφερειών.

Οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν να ασκούν συγκοινωνιακό έργο για την εξυπηρέτηση της μετακίνησης των κατοίκων της περιφέρειάς τους, εφόσον το έργο αυτό δεν εξυπηρετείται από υφιστάμενη γραμμή, όπως τούτο διαπιστώνεται από τον οικείο Νομάρχη. Για την εκτέλεση του έργου αυτού επιτρέπεται, ύστερα από απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, η επιβολή κομίστρου. Μπορούν, επίσης, να διενεργούν μεταφορές για τη μετακίνηση: α) κατοίκων που ανήκουν σε κοινωνικές ομάδες, όπως ατόμων με αναπηρία, ηλικιωμένων και παιδιών, στους οποίους παρέχουν υπηρεσίες, β) των εργαζομένων στους οικείους Δήμους και Κοινότητες και στα νομικά πρόσωπα αυτών και γ) μαθητών στον τόπο που λειτουργεί το σχολείο, εφόσον η μετακίνησή τους δεν είναι δυνατή με μεταφορικά μέσα δημόσιας χρήσης. Για θέματα που προκύπτουν όταν η μεταφορά αναφέρεται σε μαθητές διαφορετικών Δήμων ή Κοινοτήτων, αποφασίζει η οικεία Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση.

Σημαντική ρύθμιση του νόμου εισήχθη με το άρθρο 148 κατά το οποίο ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας ασκεί εποπτεία στους Δήμους και στις Κοινότητες που συνίσταται, αποκλειστικώς, σε έλεγχο νομιμότητας και δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους. Οι αποφάσεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων και των λοιπών συλλογικών οργάνων των Δήμων, των Κοινοτήτων και των νομικών τους προσώπων δημοσίου δικαίου είναι εκτελεστές αφότου εκδοθούν.

Πιο αναλυτικά ως προς τον προβλεπόμενο έλεγχο νομιμότητας από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας: Οι αποφάσεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων, της δημοκρατικής επιτροπής και των οργάνων διοίκησης των ιδρυμάτων, των δημοτικών και κοινοτικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των συνδέσμων, οι οποίες αφορούν:

α) ρυθμίσεις κανονιστικού περιεχομένου, β) ανάθεση έργων, υπηρεσιών, μελετών και προμηθειών, γ) αγορά και εκποίηση ακινήτων, δ) κήρυξη αναγκαστικών απαλλοτριώσεων, ε) επιβολή φόρων, τελών, δικαιωμάτων, στ) τη σύναψη κάθε μορφής συμβάσεων, περιλαμβανομένων και των προγραμματικών, ζ) τη σύναψη συμβάσεων διαδημοτικής συνεργασίας και συμβάσεις Συνεργασίας Φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η) τη σύναψη δανείων και θ) τη διενέργεια τοπικού δημοψηφίσματος, αποστέλλονται στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, μαζί με αντίγραφο του αποδεικτικού δημοσίευσης και με τα έγγραφα στοιχεία που είναι αναγκαία για τη νόμιμη έκδοσή τους.

Ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας ελέγχει τη νομιμότητά τους και εκδίδει σχετική πράξη. Σε περίπτωση που διαπιστώσει ότι η απόφαση είναι παράνομη την ακυρώνει.

Ο Γενικός Γραμματέας μπορεί, επίσης, αυτεπάγγελα, να ακυρώσει οποιαδήποτε απόφαση των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των Δήμων, των Κοινοτήτων, των τοπικών διαμερισμάτων, των νομικών τους προσώπων δημοσίου δικαίου και των Συνδέσμων.

Ειδικότερες ρυθμίσεις του νόμου περί των αρμοδιοτήτων αφορούν:

- Τη διάθεση και διαχείριση βοσκοτόπων. Βοσκότοποι που ανήκουν στο κράτος διατίθενται για εκμετάλλευση στους Δήμους και στις Κοινότητες στην Περιφέρεια των οποίων βρίσκονται, κατά προτεραιότητα, αποκλειστικά και μόνο για την ικανοποίηση κτηνοτροφικών αναγκών, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά.
- Την καταγραφή ακίνητης περιουσίας. Πιο συγκεκριμένα, οι Δήμοι και οι Κοινότητες οφείλουν να καταρτίζουν και να τηρούν κτηματολόγιο των ακινήτων τους.
- Τις δωρεές δημοτικών και κοινοτικών ακινήτων οι οποίες επιτρέπονται, ύστερα από ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου. Η ως άνω απόφαση λαμβάνεται ύστερα από γνώμη του τοπικού συμβουλίου ή παρέδρου. Ο τελευταίος συμμετέχει στη συνεδρίαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου και έχει δικαίωμα ψήφου κατά τη λήψη της απόφασης του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου.
- Τη δωρεάν παραχώρηση κυριότητας και χρήσης δημοτικών και κοινοτικών ακινήτων στο Δημόσιο ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, η οποία επιτρέπεται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου για την αντιμετώπιση έκτακτης και επείγουσας ανάγκης. Η παραχώρηση ανακαλείται με όμοια απόφαση, εφόσον οι λόγοι που την είχαν υπαγορεύσει έχουν εκλείψει. Ομοίως με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, επιτρέπεται να παραχωρείται δωρεάν η χρήση ακινήτων σε άλλα νομικά πρόσωπα, που ασκούν αποκλειστικά και μόνο δραστηριότητα, η οποία είναι κοινωφελής ή προάγει τα τοπικά συμφέροντα.
- Με απόφαση του ίδιου οργάνου επιτρέπεται να παραχωρούνται δωρεάν, κατά πλήρη κυριότητα, δημοτικά ή κοινοτικά ακίνητα σε αθίγγανους και ομογενείς που εγκαθίστανται στην Ελλάδα και οι οποίοι έχουν ενταχθεί σε κρατικά προγράμματα στεγαστικής αποκατάστασης ή σε προγράμματα που χρηματοδοτούνται, καθ' οιονδήποτε τρόπο, από το κράτος.

Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, καθορίζονται οι προϋποθέσεις και τα ειδικότερα κριτήρια παραχώρησης, καθώς και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για.

- Την εκποίηση ακινήτων η οποία επιτρέπεται επίσης με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν με απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών του συμβουλίου τους να εκποιούν απευθείας οικοπέδα τους σε άστεγους και οικονομικά αδύναμους δημότες, κατά προτίμηση εκείνους που κατοικούν στο Δήμο ή την Κοινότητα. Με άλλη απόφαση του δημοτικού ή του κοινοτικού συμβουλίου καθορίζονται οι κατηγορίες των δικαιούχων, σύμφωνα με κριτήρια, όπως το ύψος του ετήσιου εισοδήματος, ο αριθμός των ανήλικων τέκνων, η κατάσταση της υγείας των μελών της οικογένειας, οι καταστροφές από θεομηνίες κ.λπ.. Η επιλογή των δικαιούχων και η παραχώρηση των οικοπέδων γίνεται με απόφαση του δημοτικού ή του κοινοτικού συμβουλίου. Αν οι δικαιούχοι που πληρούν τις ίδιες προϋποθέσεις είναι περισσότεροι γίνεται δημόσια κλήρωση μεταξύ αυτών.
- Την ανέγερση κατοικιών: Οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν να ανεγείρουν κατοικίες και να παραχωρούν τη χρήση τους, χωρίς δημοπρασία, σε άστεγους και οικονομικά αδύναμους δημότες.
- Την παραχώρηση για αυτοκαλλιέργεια ή χρήση, με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, και χωρίς δημοπρασία και χρονικό περιορισμό, σε γεωργούς δημότες κατοίκους: α) των καλλιεργήσιμων δημοτικών και κοινοτικών εκτάσεων, που αποκαλύπτονται ύστερα από αποστράγγιση ή αποξήρανση, που έγινε με δαπάνες του Δήμου ή της Κοινότητας, β) των εκτάσεων που προσκτάται ο Δήμος ή η Κοινότητα και γ) των εκτάσεων που αποκαλύπτονται με την αποξήρανση εθνικών τελμάτων, ελών και λιμνών, που παραχωρούνται από το Δημόσιο στους Δήμους ή στις Κοινότητες. Αν οι παραπάνω εκτάσεις βρίσκονται εξ ολοκλήρου σε ένα τοπικό διαμέρισμα, η ανωτέρω απόφαση λαμβάνεται ύστερα από γνώμη του οικείου τοπικού συμβουλίου ή παρέδρου, ο οποίος στη λήψη της απόφασης έχει και δικαίωμα ψήφου.
- Την αγορά ακινήτων: Αν από το δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο κριθεί ότι μόνο ένα ακίνητο είναι κατάλληλο για την εκπλήρωση δημοτικού ή κοινοτικού σκοπού, το ακίνητο μπορεί να αγοραστεί απευθείας, με απόφαση του συμβουλίου.
- Την εκμίσθωση της εκμετάλλευσης των δασών που βρίσκονται στην ιδιοκτησία των Δήμων και των Κοινοτήτων σε δασικούς συνεταιρισμούς εργασίας, των οποίων όλα τα μέλη είναι κάτοικοι του Δήμου ή της Κοινότητας, απευθείας και χωρίς δημοπρασία και για χρονικό διάστημα έως τριών (3) ετών.
- Την κήρυξη της απαλλοτρίωσης και σύστασης δουλείας. Η κήρυξη της απαλλοτρίωσης ή η σύσταση δουλείας ακινήτου, που βρίσκεται μέσα στη διοικητική Περιφέρεια Δήμου ή Κοινότητας, γίνεται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου. Για την κήρυξη αναγκαστικής απαλλοτρίωσης αγροτικής έκτασης απαιτείται επιπλέον και γνώμη της αρμόδιας Υπηρεσίας Γεωργίας της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, στην περιοχή της οποίας βρίσκεται η έκταση ή το μεγαλύτερο τμήμα αυτής. Για την κήρυξη αναγκαστικής απαλλοτρίωσης δασικής έκτασης απαιτείται επιπλέον και γνώμη της αρμόδιας δασικής υπηρεσίας.

- Τις διεθνείς συνεργασίες. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες συνεργάζονται με πρωτοβάθμιους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης της αλλοδαπής, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους: α. Σε διεθνές επίπεδο, για την προαγωγή της διαπεριφερειακής και συνοριακής συνεργασίας και τη συμμετοχή τους σε δίκτυα πόλεων και ενώσεων. β. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για τη συμμετοχή τους σε δίκτυα, προγράμματα και πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Για τη συμβατότητα της δράσης των Δήμων και Κοινοτήτων με τις εθνικές πολιτικές, την εθνική και κοινοτική νομοθεσία και σε σχέση με το εύρος των αρμοδιοτήτων τους απαιτείται η προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής που συνιστάται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Εξωτερικών και στην οποία συμμετέχει και εκπρόσωπος της ΕΝΑΕ. Όταν συζητούνται θέματα διεθνούς συνεργασίας Δήμων και Κοινοτήτων, ο εκπρόσωπος της ΕΝΑΕ αντικαθίσταται από τον αντίστοιχο της ΚΕΔΚΕ.
- Τις συμβάσεις διαδημοτικής συνεργασίας. Δήμοι και Κοινότητες του ίδιου νομού ή όμοροι Δήμοι και Κοινότητες μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις, με τις οποίες αναλαμβάνουν την άσκηση αρμοδιότητας για λογαριασμό τους ή την υποστήριξη της άσκησης της. Στις συμβάσεις αυτές μπορεί να συμμετέχει και νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου του αναλαμβάνοντάς την αρμοδιότητα Δήμου ή Κοινότητας ή Σύνδεσμος. Οι συμβάσεις αυτές καλούνται “συμβάσεις διαδημοτικής συνεργασίας”.
- Τις Συμβάσεις Συνεργασίας Φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Δήμοι, Κοινότητες, Σύνδεσμοι, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις για την εκτέλεση έργων, προμηθειών και υπηρεσιών. Αντικείμενα των συμβάσεων μπορεί να είναι και η βεβαίωση και είσπραξη τελών, δικαιωμάτων, εισφορών και προστίμων. Δήμοι, Κοινότητες, σύνδεσμοι και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου αυτών μπορούν να αναθέτουν με τη διενέργεια διαγωνισμού σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή κοινοπραξίες την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας τους, την εκτέλεση έργων, την παροχή υπηρεσιών προς τον αναθέτοντα φορέα ή προς τους δημότες και την εφαρμογή προγραμμάτων. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, μετά από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας, προσδιορίζονται ειδικότερα τα σχετικά με τη διενέργεια του διαγωνισμού, ιδίως δε οι προϋποθέσεις, οι όροι, η διαδικασία και τα όργανα διενέργειας του διαγωνισμού, οι όροι τους οποίους πρέπει να πληρούν οι ανάδοχοι, τα κριτήρια και η διαδικασία αξιολόγησης και επιλογής, το περιεχόμενο και η δημοσιότητα της προκήρυξης, η υποβολή και η εκδίκαση των ενστάσεων, οι βασικοί όροι των συμβάσεων ανάθεσης και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια. Τις συμπράξεις Δήμων και Κοινοτήτων με τον ιδιωτικό τομέα Για την εκτέλεση έργων και την παροχή υπηρεσιών, οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν να συνάπτουν συμβάσεις με νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα.
- Τη σύσταση ιδρύματος. Δημοτικά ή κοινοτικά ιδρύματα όπως, βρεφοκομεία, ορφανοτροφεία, γηροκομεία, μουσεία ή άλλα επιστημονικά ιδρύματα, συνιστώνται, ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ύστερα από απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, με προεδρικό διάταγμα, που

ορίζει το σκοπό, τα όργανα της διοίκησης, τους πόρους, την περιουσία, που αφιερώνεται σε αυτό και το όνομα του ιδρύματος. Το προεδρικό διάταγμα εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και του αρμόδιου καθ' ύλην Υπουργού, αφού τηρηθούν και οι ειδικές, για κάθε κατηγορία ιδρυμάτων, διατάξεις.

- Τη σύσταση δημοτικών και κοινοτικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. Τα δημοτικά και κοινοτικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου συνιστώνται με απόφαση των οικείων δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων. Ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας διαπιστώνει τη νομιμότητα της σχετικής απόφασης του οικείου δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου και εκδίδει την πράξη σύστασης του νομικού προσώπου, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.
- Τη διαχείριση βροσκοτόπων. Τις περιουσίες, που ανήκαν πριν από τον νόμο ΔΝΖ' σε τέως Δήμους και προέρχονται από ιδιωτικές βροσκές, που η χρήση τους είχε αφηθεί από τους ιδιοκτήτες στην κοινή χρήση, διαχειρίζεται το δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο, στην Περιφέρεια του οποίου βρίσκονται, σύμφωνα με τις διατάξεις που ρυθμίζουν τη διαχείριση δημοτικής ή κοινοτικής περιουσίας. Ειδικότερα, στους Δήμους ή στις Κοινότητες, που οι κάτοικοί τους μετακινούνται ομαδικά έξω από τη διοικητική περιφέρειά τους και στον ίδιο τόπο, για διαχείριση ή παραθερισμό, τις ανωτέρω βροσκές διαχειρίζεται ο Δήμος ή η Κοινότητα, στην Περιφέρεια του οποίου γίνεται η διαχείριση ή ο παραθερισμός, και όχι ο Δήμος ή η Κοινότητα, στην Περιφέρεια του οποίου βρίσκονται οι βροσκές.

Το 2006 ψηφίστηκε ο Ν. 3481/2006 «Τροποποιήσεις στη νομοθεσία για το Εθνικό Κτηματολόγιο, την ανάθεση και εκτέλεση συμβάσεων έργων και μελετών και άλλες διατάξεις».

Σύμφωνα με αυτόν τον Νόμο, η ευθύνη για τον καθαρισμό, συντήρηση και λειτουργία των φρεατίων υδροσυλλογής του δικτύου ομβρίων υδάτων και των συνδετηρίων αγωγών με τους αποδέκτες, που βρίσκεται μέσα στα όρια της περιοχής ευθύνης της Εταιρείας Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας ΑΕ, μεταφέρεται από την 1η Ιανουαρίου 2008 στους οικείους Δήμους και Κοινότητες της Περιφέρειας Αττικής για την περιοχική αρμοδιότητάς τους, με εξαίρεση τις οδούς για τις οποίες η αρμοδιότητα συντήρησης ανήκει στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και στην Περιφέρεια Αττικής. Στους ανωτέρω Δήμους και Κοινότητες ανήκει επίσης η συντήρηση των καλυμμάτων των φρεατίων επίσκεψης των δικτύων ομβρίων, στο οδικό δίκτυο στο οποίο έχουν την ευθύνη συντήρησης.

Με τον νόμο 3584/2007 («Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων») ορίστηκαν ζητήματα σχετικά με τον τρόπο πλήρωσης των θέσεων των ΟΤΑ και προβλέφθηκε πως η πλήρωση αυτή διενεργείται κατ' αρχήν από τους ίδιους τους ΟΤΑ.

Ειδικότερα οι ΟΤΑ μετά από απόφαση του συλλογικού οργάνου διοίκησης αποφασίζουν για την πλήρωση των κενών οργανικών θέσεων, μετά από

γνώμη των οικείων συνδικαλιστικών οργανώσεων. Η διαδικασία διενέργειας της πρόσληψης μπορεί να γίνεται και από ανεξάρτητη διοικητική αρχή ή σε σύμπραξη με αυτήν.

Όσον αφορά τη μετάταξη σε υπηρεσίες παραμεθόριων, οι κενές θέσεις δημοσίων υπηρεσιών, ΝΠΔΔ και ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού είναι δυνατόν να καλύπτονται με μετάταξη υπαλλήλων ΟΤΑ. Η μετάταξη αυτή διενεργείται σε κλάδο ίδιας ή ανώτερης κατηγορίας με κοινή απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομίας και Οικονομικών και των κατά περίπτωση συναρμόδιων Υπουργών. Για τη μετάταξη σε ΟΤΑ παραμεθορίου περιοχής, απαιτείται και σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου για διορισμό οργάνου υποδοχής, καθώς και γνώμη του αρμόδιου για διορισμό οργάνου προέλευσης. Σε περίπτωση που η μετάταξη διενεργείται από ΟΤΑ Α' ή Β' μη παραμεθόριων περιοχών σε ΟΤΑ Α' ή Β' βαθμού παραμεθόριων περιοχών, η απόφαση της μετάταξης εκδίδεται από τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Την απόλυση για σωματική ή πνευματική ανικανότητα, η οποία αποφασίζεται από το οικείο Υπηρεσιακό Συμβούλιο μετά από προηγούμενη διαπίστωση αυτής από την Πρωτοβάθμια Υγειονομική Επιτροπή στην οποία παραπέμπεται ο απασχολούμενος από την υπηρεσία του ή μετά από αίτηση ή σε περίπτωση που ασκήθηκε έφεση κατ' αυτής, από τον υπάλληλο ή την υπηρεσία του, από τη Δευτεροβάθμια Υγειονομική Επιτροπή του οικείου ασφαλιστικού οργανισμού.

Αξίζει να αναφέρουμε τον νόμο 3731/2008, με τον οποίο κωδικοποιήθηκαν οι αρμοδιότητες της Δημοτικής Αστυνομίας στο πλαίσιο των διατάξεων των άρθρων 75 και 79 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006).

Αρμοδιότητες της Δημοτικής Αστυνομίας:

- (1) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων που αφορούν την ύδρευση, την άρδευση και την αποχέτευση, όπως αυτές περιλαμβάνονται στην εκάστοτε κείμενη νομοθεσία, στις τοπικές κανονιστικές αποφάσεις που εκδίδουν οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές και στις αποφάσεις των διοικητικών συμβουλίων των δημοτικών επιχειρήσεων ύδρευσης και αποχέτευσης.
- (2) Ελέγχει την τήρηση των όρων που προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία και στις τοπικές κανονιστικές αποφάσεις που εκδίδουν οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές, για τη χρήση των αλσών και των κήπων, των πλατειών, των παιδικών χαρών και των λοιπών κοινόχρηστων χώρων.
- (3) Ελέγχει την τήρηση των όρων οι οποίοι προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία και στις τοπικές κανονιστικές αποφάσεις που εκδίδουν οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές, για τη χρήση και λειτουργία των δημοτικών και κοινοτικών αγορών, των εμποροπανηγύρεων, των ζωοπανηγύρεων, των χριστουγεννιάτικων αγορών και γενικά των υπαίθριων δραστηριοτήτων.
- (4) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων που αφορούν στο υπαίθριο εμπόριο και στις λαϊκές αγορές.
- (5) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων που αφορούν στην υπαίθρια διαφήμιση, καθώς και τον έλεγχο της τήρησης ειδικότερων προδιαγραφών κατασκευής και προϋποθέσεων τοποθέτησης διαφημιστικών πλασιών, που τυχόν έχουν τεθεί με τοπικές κανονιστικές αποφάσεις, από τις δημοτικές και κοινοτικές αρχές.
- (6) Ελέγχει την τήρηση της καθαριότητας σε κοινόχρηστους υπαίθριους χώρους της εδαφικής Περιφέρειας του οικείου Δήμου ή Κοινότητας και γενικότερα την τήρηση των κανόνων που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία και τις τοπικές κανονιστικές αποφάσεις που εκδίδουν οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές για την αναβάθμιση της αισθητικής των πόλεων και των οικισμών.
- (7) Ελέγχει την τήρηση των μέτρων που επιβάλλονται για την πρόληψη πυρκαγιών σε κοινόχρηστους υπαίθριους χώρους.
- (8) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων που αφορούν στην κυκλοφορία των πεζών, τη στάση και στάθμευση των οχημάτων, στην επιβολή των διοικητικών μέτρων του άρθρου 103 του ν. 2696/1999, όπως ισχύει, για την παράνομη στάθμευση οχημάτων, καθώς και την εφαρμογή των διατάξεων, που αναφέρονται στην κυκλοφορία τροχοφόρων στους πεζόδρομους, πλατείες, πεζοδρόμια και γενικά σε χώρους που δεν προορίζονται για τέτοια χρήση και στην εκπομπή θορύβων από αυτά. Οι αρμοδιότητες αυτές ασκούνται, παράλληλα και κατά περίπτωση, και από την Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ.) και το Λιμενικό Σώμα. Όταν κατά την άσκηση τους επιλαμβάνονται η Δημοτική Αστυνομία και η Ελληνική Αστυνομία ή το Λιμενικό Σώμα, ταυτόχρονα, το συντονισμό έχει η Ελληνική Αστυνομία ή το Λιμενικό Σώμα, κατά περίπτωση.
- (9) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων, που αφορούν στη ρύθμιση της κυκλοφορίας με υποδείξεις και σήματα των τροχονόμων στο δημοτικό οδικό δίκτυο και στα τμήματα του εθνικού και επαρχιακού δικτύου που διέρχονται μέσα από κατοικημένες περιοχές. Η αρμοδιότητα αυτή εξακολουθεί να ασκείται, παράλληλα και κατά περίπτωση, από την Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ.) και το Λιμενικό Σώμα. Όταν κατά την άσκηση της επιλαμβάνονται η Δημοτική Αστυνομία και

η Ελληνική Αστυνομία ή το Λιμενικό Σώμα, ταυτόχρονα, το συντονισμό έχει η Ελληνική Αστυνομία ή το Λιμενικό Σώμα κατά περίπτωση.

(10) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων, που αφορούν τα εγκαταλελειμμένα οχήματα.

(11) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων, που αφορούν στη σήμανση των εργασιών που εκτελούνται στις οδούς και στις υποχρεώσεις αυτών που εκτελούν έργα και εναποθέτουν υλικά και εργαλεία στο δημοτικό και κοινοτικό οδικό δίκτυο και ελέγχει για τη λήψη μέτρων ασφάλειας και υγιεινής σε εργασίες που εκτελούνται.

(12) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων που αφορούν στη λειτουργία παιδότοπων.

(13) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων που αφορούν στη λειτουργία καταστημάτων, επιχειρήσεων, θεάτρων, κινηματογράφων, ψυχαγωγικών και λοιπών δραστηριοτήτων, για τις οποίες αρμόδιος για τη χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών ίδρυσης, εγκατάστασης, λειτουργίας και ασκήσεως τους είναι ο οικείος Δήμος ή Κοινότητα, εκτός από τις περιπτώσεις εκείνες για τις οποίες έχουν οριστεί άλλες αρχές αρμόδιες για το σχετικό έλεγχο.

(14) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων για την ηχορύπανση, την κοινή ψυχία και τη λειτουργία μουσικής στα καταστήματα και στα δημόσια κέντρα.

(15) Εκτελεί τις διοικητικές κυρώσεις που αφορούν τη λειτουργία καταστημάτων και επιχειρήσεων, των οποίων την άδεια ίδρυσης και λειτουργίας χορηγούν οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές.

(16) Ελέγχει την τήρηση διατάξεων που αφορούν τους οργανωμένους από τους Δήμους και Κοινότητες χώρους προσωρινής εγκατάστασης μετακινούμενων πληθυσμιακών ομάδων.

(17) Ελέγχει την εφαρμογή των μέτρων που λαμβάνονται από τις δημοτικές και τις κοινοτικές αρχές για δραστηριότητες και καταστάσεις που εγκυμονούν κινδύνους για τη ζωή και την περιουσία των κατοίκων και ειδικότερα από τις επικίνδυνες οικοδομές, καθώς και την εφαρμογή των κανονιστικών πράξεων που τίθενται από αυτές για την προστασία της υγείας των κατοίκων από τις οχλούσες δραστηριότητες που αναφέρονται σε αυτές.

(18) Ελέγχει την τήρηση των σχετικών διατάξεων, που αφορούν στον Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό.

(19) Αφαιρεί την άδεια οικοδομής για οφειλόμενες ασφαλιστικές εισφορές στο ΙΚΑ.

(20) Ελέγχει την τήρηση των μέτρων για την προστασία των μουσείων, μνημείων, σπηλαίων, αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής του Δήμου ή της Κοινότητας και των εγκαταστάσεων αυτών, που λαμβάνονται από τις οικείες δημοτικές και κοινοτικές αρχές.

(21) Συμμετέχει στην εφαρμογή των σχεδίων πολιτικής προστασίας.

(22) Ελέγχει επιχειρήσεις τουριστικού ενδιαφέροντος, σχετικά με την εφαρμογή της τουριστικής νομοθεσίας (βεβαίωση παραβάσεων, εκτέλεση διοικητικών κυρώσεων, θεώρηση τιμοκαταλόγων των δωματίων των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και καταλυμάτων) στις περιπτώσεις που αυτές λειτουργούν σε νομούς ή νησιά όπου δεν εδρεύουν υπηρεσίες του ΕΟΤ.

(23) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων για το ωράριο λειτουργίας των κέντρων διασκέδασης και των συναφών καταστημάτων, καθώς και των εμπορικών καταστημάτων και των καταστημάτων τροφίμων.

- (24) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων που αφορούν τα ζώα συντροφιάς.
- (25) Ελέγχει την τήρηση των διατάξεων που αφορούν τις κάθε είδους κανονιστικές αποφάσεις που εκδίδουν οι δημοτικές αρχές, καθώς και την επιβολή των πάσης φύσεως διοικητικών μέτρων που προβλέπονται από αυτές.
- (26) Προστατεύει τη δημοτική και κοινοτική περιουσία.
- (27) Διενεργεί αυτοψία για την εξακρίβωση των προϋποθέσεων που απαιτούνται για την έκδοση διοικητικών πράξεων από τα όργανα του Δήμου ή της Κοινότητας και, ιδίως, διενεργεί αυτοψία και συντάσσει έκθεση για την έκδοση πρωτοκόλλου διοικητικής αποβολής και για τη χορήγηση βεβαίωσης μόνιμης κατοικίας.
- (28) Επιδίδει τα πάσης φύσεως έγγραφα του οικείου Δήμου ή άλλων Δημοτικών Αρχών εντός των διοικητικών ορίων του οικείου Δήμου.

Σε σχέση με την Ελληνική Αστυνομία, τούτη προβλέφθηκε πως παρέχει συνδρομή στο προσωπικό της Δημοτικής Αστυνομίας κατά την άσκηση του έργου της και, ειδικότερα, σε προγραμματισμένους ελέγχους της Δημοτικής Αστυνομίας ή σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης, όπου τούτο προβλέπεται.

Εφόσον η Δημοτική Αστυνομία στελεκώνεται με προσωπικό λιγότερο των πενήντα (50) ατόμων, ασκούνται υποχρεωτικά οι αρμοδιότητες των περιπτώσεων 18, 10, 11, 15, 16, 19, 21, 22 και 24, 28. Οι λοιπές αρμοδιότητες εξακολουθούν να ασκούνται από την ΕΛΑΣ.

Για την άσκηση των παραπάνω αρμοδιοτήτων της Δημοτικής Αστυνομίας απαιτείται η έκδοση διαπιστωτικής πράξης του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, μετά από γνώμη της ΚΕΔΚΕ, καθορίζεται ο τρόπος άσκησης των αρμοδιοτήτων της Δημοτικής Αστυνομίας, η διαδικασία ελέγχου και βεβαίωσης των παραβάσεων και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

Ακόμα ορίστηκε πως οι Δήμοι ή οι Κοινότητες που δεν έχουν συστήσει Υπηρεσία Δημοτικής Αστυνομίας μπορούν να συνάπτουν συμβάσεις δημοτικής συνεργασίας με όμορους Δήμους ή Κοινότητες που διαθέτουν τέτοια υπηρεσία, με τις οποίες τους αναθέτουν την άσκηση αρμοδιοτήτων Δημοτικής Αστυνομίας στην Περιφέρεια του.

Συγκεκριμένα για τη μετάταξη προσωπικού Δημοτικής Αστυνομίας ορίστηκε πως λαμβάνει χώρα μόνο με απόφαση των Γενικών Γραμματέων των οικείων Περιφερειών, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη των αρμόδιων προς διορισμό οργάνων.

Σύμφωνα με τον Ν.3731/2008, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Διοικητικού Συμβουλίου της ΚΕΔΚΕ και των ΤΕΔΚ και του αρμόδιου προς διορισμό οργάνου, επιτρέπεται η απόσπασση υπαλλήλων ΟΤΑ στην Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ) και στην Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων (ΤΕΔΚ).

Περαιτέρω ειδική πρόβλεψη έγινε στον Ν.3731/2008 αναφορικά με ορισμένα λειτουργικά ζητήματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εν γένει. Για παράδειγμα, θεσπίστηκε πως οι ανάγκες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, για την εν γένει φύλαξη και φρούρηση των κτηρίων, εγκαταστάσεων και χώρων τους, καθώς και για τη συνοδεία χρηματαποστολών, είναι δυνατόν να καλύπτονται, κατόπιν σχετικού μειοδοτικού διαγωνισμού, από επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών ασφαλείας και πως με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών και Δικαιοσύνης, μετά από αίτηση του οικείου πρωτοβάθμιου ΟΤΑ, επιτρέπεται η άσκηση προληπτικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο, επί των δαπανών Δήμων ή Κοινοτήτων με πληθυσμό κάτω των 5.000 κατοίκων.

Με τον ίδιο νόμο έγινε αναφορά και στο ζήτημα της κατεδάφισης αυθαιρέτων που βρίσκονται εντός της αρμοδιότητας περισσότερων υπηρεσιών. Στην περίπτωση ακινήτου το οποίο έχει κριθεί τελεσίδικα ως αυθαίρετο και κατεδαφιστέο και βρίσκεται εντός της αρμοδιότητας δύο ή περισσότερων εμπλεκόμενων υπηρεσιών αρμόδια, για την υλοποίηση της κατεδάφισης, καθίσταται η οικεία Περιφέρεια.

Περίοδος 2010-2017

Με τον Ν. 3852/10 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης» άλλαξε ριζικά η διοικητική διάρθρωση της χώρας. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση ο παρών νόμος είναι συμβατός με τις συνταγματικές διατάξεις, δεδομένου ότι αφενός επιφέρει κατάργηση ΟΤΑ με συγχώνευση και αφετέρου ενισχύει, όπως θα δειχθεί κατωτέρω, τις αρμοδιότητές τους στην άσκηση των τοπικών υποθέσεων. Η εν λόγω εισηγητική έκθεση στοχεύει:

- Στην ενδυνάμωση των αρχών της διαφάνειας, της ανοιχτής διακυβέρνησης, της αξιολόγησης και της λογοδοσίας στη διοικητική λειτουργία, αλλά και της αξιοκρατίας στην πρόσληψη τους προσωπικού.
- Στη διεύρυνση της συμμετοχής του πολίτη στην άσκηση της εξουσίας και στην εμβάθυνση της δημοκρατίας.
- Στην εξοικονόμηση πόρων των φορολογουμένων μέσω του περιορισμού του αριθμού των ΟΤΑ και των νομικών τους προσώπων και στην εξορθολογισμένη διαχείριση.

Μέριμνα του νέου νόμου είναι η εξασφάλιση της πραγματικής ικανότητας άσκησης των τοπικών πολιτικών από τα όργανα της αυτοδιοίκησης. Διαφαίνεται πλέον πως ο προβληματισμός που επικρατούσε έως την ψήφιση του ν. 3852/2010 αφορούσε έντονα τους φορείς εκείνους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που δεν διέθεταν το απαραίτητο μέγεθος ή που στερούνταν τους αναγκαίους, για την εκπλήρωση των αποστολών τους, πόρους. Είχε άλλωστε παρατηρηθεί πως τέτοιοι Δήμοι ή Κοινότητες έτειναν να υποβαθμίζονται σε φορείς που αδυνατούσαν να ασχοληθούν με την επίλυση των τοπικών τους προβλημάτων.

Έτσι, ο παραπάνω νόμος αποπειράθηκε να μεριμνήσει για τη μεταφορά ανθρώπινων και οικονομικών πόρων αντίστοιχων προς το ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η άσκηση κρατικής εποπτείας, που προβλέπεται τόσο από το Σύνταγμα όσο και από τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οφείλει επίσης να αντιστοιχεί στα νέα μεγέθη και τις κατά πολύ ευρύτερες ευθύνες που θα αναλάβει η αυτοδιοίκηση. Ως προς τον έλεγχο ο νομοθέτης όρισε στο άρθρο 214 του Ν.3852/2010: «1. Στους Δήμους και τις περιφέρειες, καθώς και στα νομικά πρόσωπα αυτών ασκείται εποπτεία από το Κράτος, η οποία συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας των πράξεών τους και σε πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών. 2. Η εποπτεία δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ούτε να θίγει τη διοικητική και την οικονομική αυτοτέλειά τους».

Με τον κρίσιμο αυτό νόμο ο νομοθέτης προχώρησε, βασιζόμενος στο Σύνταγμα και στον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε μεταρρύθμιση της διοικητικής διαίρεσης της Ελλάδας και στην απονομή στους Δήμους και στις Περιφέρειες νέων πρόσθετων αρμοδιοτήτων.

Ως προς τις αρμοδιότητες με το άρθρο 94 ν. 3852/2010 τροποποιήθηκε ο τότε υπάρχον κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων και ειδικότερα, στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων και υπό τον τομέα β` («Περιβάλλον») προστέθηκαν οι ακόλουθες αρμοδιότητες:

1. Η έκδοση οικοδομικών αδειών, ο προέλεγχος για την έκδοσή τους, ο έλεγχος μελετών για οικοδομικές άδειες, συναφούς χαρακτήρα πολεοδομικές Αρμοδιότητες, καθώς και ο έλεγχος και η επιβολή προστίμων για την κατασκευή αυθαιρέτων κτισμάτων, κατά την κείμενη νομοθεσία.
2. Ο έλεγχος των αρχιτεκτονικών, των στατικών, των υδραυλικών και των ηλεκτρομηχανολογικών μελετών, της μελέτης θερμομόνωσης, της μελέτης παθητικής πυροπροστασίας και των σχετικών φορολογικών στοιχείων για την έκδοση ή αναθεώρηση οικοδομικών αδειών βιομηχανικών κτιρίων. 13. Ο έλεγχος εφαρμογής ρυμοτομικών σχεδίων στο έδαφος πριν την έγκριση των πινακίδων εφαρμογής.
3. Η σύνταξη διαγραμμάτων εφαρμογής και διαγραμμάτων διαμορφωμένης κατάστασης.
4. Ο έλεγχος τοπογραφικών διαγραμμάτων που προορίζονται για σύνταξη πράξεων τακτοποίησης και αναλογισμού ή πράξεων εφαρμογής.
5. Η επίβλεψη τοπογραφικών μελετών και μελετών Πράξεων Εφαρμογής Σ.Π..
6. Η σύνταξη Πράξεων Εφαρμογής.
7. Η παρακολούθηση του Προγράμματος Καθαρές Ακτές - Καθαρές Θάλασσες του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.
8. Η έκδοση απόφασης για τον καθορισμό μεμονωμένων κτιρίων ή των περιόχων, εντός των οποίων οι όψεις των κτιρίων πρέπει να αποπερατώνονται μέσα σε έξι (6) έτη από την έκδοση της οικοδομικής άδειας ή της ανωτέρω απόφασης.
9. Η προκαταρκτική πρόταση ανάπλασης ορισμένης περιοχής
10. Η γνωμοδότηση για παρέκκλιση από τους όρους δόμησης κατασκευής κτιρίων που προορίζονται για γεωκτηνοτροφικές, γεωπτηνοτροφικές ή υδατοκαλλιεργητικές εγκαταστάσεις, καθώς και εγκαταστάσεις αποθήκευσης λιπασμάτων, φαρμάκων, ιχθυοτροφών, γεωργικών και αλιευτικών εφοδίων, γεωργικών και αλιευτικών προϊόντων, στεγάστρων σφαγής ζώων και δεξαμενών από οποιοδήποτε υλικό.
11. Η εφαρμογή πολεοδομικών σχεδίων και συναφών εκτελεστών πράξεων, που δεν έχουν γενικότερο χαρακτήρα.
12. Ο έλεγχος εφαρμογής ρυμοτομικών σχεδίων στο έδαφος.
13. Η εφαρμογή εγκεκριμένων σχεδίων επί του εδάφους.
14. Η διαχείριση στερεών αποβλήτων, σε επίπεδο προσωρινής αποθήκευσης, μεταφόρτωσης, επεξεργασίας, ανακύκλωσης και εν γένει αξιοποίησης, διάθεσης, λειτουργίας σχετικών εγκαταστάσεων, κατασκευής μονάδων επεξεργασίας και αξιοποίησης, καθώς και αποκατάστασης υφιστάμενων χώρων εναπόθεσης (ΧΑΔΑ). Η διαχείριση πραγματοποιείται, σύμφωνα με τον αντίστοιχο σχεδιασμό, που καταρτίζεται από την Περιφέρεια.
15. Η μέριμνα, σύμφωνα με τις ισχύουσες πυροσβεστικές διατάξεις, για την τήρηση των υποχρεώσεων καθαρισμού, από τους ιδιοκτήτες, νομείς, και επικαρπωτές, των οικοπεδικών και λοιπών ακάλυπτων χώρων, που βρί-

σκονται εντός πόλεων, κωμοπόλεων και οικισμών και σε απόσταση μέχρι 100 μέτρων από τα όρια τους, καθώς και η υποχρέωση αυτεπάγγελτου καθαρισμού από τους Δήμους, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των υποχρεω. Σε βάρος εκείνων που δεν συμμορφώνονται επιβάλλεται πρόστιμο, το οποίο και αποτελεί έσοδο του οικείου Δήμου.

16. Η διενέργεια δειγματοληπτικών ελέγχων, προκειμένου να διαπιστωθεί η ποιότητα των καλύβων οπλισμού σκυροδέματος.
17. Η διενέργεια δειγματοληπτικών ελέγχων, προκειμένου να διαπιστωθεί η ποιότητα των προϊόντων τσιμέντου.
18. Η χορήγηση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας στεγνοκαθαριστηρίων, πλυντηρίων ρούχων, σιδηρωτηρίων ρούχων και ταπητοκαθαριστηρίων.

Στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, υπό τον τομέα γ` («Ποιότητα Ζωής και Εύρυθμη Λειτουργία των Πόλεων»), προστίθενται οι ακόλουθες Αρμοδιότητες:

1. Η μελέτη των έργων συντήρησης και βελτίωσης του οδικού δικτύου αρμοδιότητας Δήμου.
2. Η εκπόνηση κυκλοφοριακών μελετών, καθώς και η μελέτη, εκτέλεση και επίβλεψη των εργασιών σήμανσης, σηματοδότησης και ηλεκτροφωτισμού του οδικού δικτύου του Δήμου.
3. Ο καθορισμός των αστικών γραμμών λεωφορείων, της αφετηρίας, της διαδρομής, των στάσεων και του τέρματος των αντίστοιχων γραμμών, καθώς και ο καθορισμός των προδιαγραφών των στάσεων και των στεγάστρων αναμονής επιβατών αστικών και υπεραστικών γραμμών.
4. Ο καθορισμός κομίστρων αστικών φορέων παροχής συγκοινωνιακού έργου.
5. Η ρύθμιση κάθε θέματος, το οποίο αφορά στην εγκατάσταση, λειτουργία και στη συντήρηση ανελκυστήρων, καθώς και η χορήγηση των σχετικών τεχνικών επαγγελματικών αδειών, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του άρθρου 4 του ΠΔ 78/2006 και των σχετικών ΚΥΑ.
6. Η χορήγηση έγκρισης δομικής κατασκευής κεραίας σταθμού στην ξηρά.
7. Η χορήγηση άδειας εγκατάστασης και άδειας λειτουργίας φωτοβόλων, σωλήνων, φωτεινών επιγραφών και ηλεκτροκίνητων ανυψωτικών μηχανημάτων, καθώς και ο έλεγχος της λειτουργίας αυτών.
8. Η Σύσταση επιτροπής φιλικού διακανονισμού για την εξώδικη επίλυση των διαφορών ανάμεσα σε προμηθευτές και σε καταναλωτές ή ενώσεις καταναλωτών, η τήρηση αρχείων των πορισμάτων της οικείας επιτροπής καθώς και η τήρηση μητρώου καταναλωτών.
9. Ο καθορισμός των προδιαγραφών των στάσεων και των στεγάστρων αναμονής επιβατών των αστικών και υπεραστικών γραμμών.
10. Η απαγόρευση της δημιουργίας θέσεων στάθμευσης σε συγκεκριμένους χώρους.
11. Η παραλαβή των αποσυρόμενων δικύκλων, μοτοσυκλετών και μοτοποδηλάτων, όπου δεν υπάρχουν υποκαταστήματα του ΟΔΔΥ.
12. Ο καθορισμός του εξωτερικού χρωματισμού των ΤΑΞΙ.
13. Η ανάκληση άδειας κυκλοφορίας αστικού λεωφορείου, από τον κύκλο εργασίας, εντός του ιδίου ημερολογιακού έτους.
14. Η περισυλλογή αδέσποτων σκύλων, καθώς και η ίδρυση ή βελτίωση εγκαταστάσεων καταφυγίων αδέσποτων σκύλων.
15. Ο καθορισμός των ωρών έναρξης και λήξης της εργασίας των ναυτεργατών και των αρτεργατών.
16. Η χορήγηση βιβλιαρίων υγείας στους εκδοροσφαγείς.

17. Η χορήγηση των αδειών παραγωγών και η θεώρηση τους από τον οικείο Δήμο, όπου ο παραγωγός κατοικεί. Η αρμοδιότητα αυτή δεν αφορά την έκδοση αδειών στους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης.
18. Η συνδρομή στο έργο του ΕΦΕΤ και η διενέργεια ελέγχων ή άλλων πράξεων, που ζητούν τα εντεταλμένα όργανα του ΕΦΕΤ και σύμφωνα με τις οδηγίες τους.
19. Η χορήγηση αδειών άσκησης επαγγέλματος τεχνιτών επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων, μοτοσικλετών και μοτοποδηλάτων.
20. Η χορήγηση αδειών άσκησης επαγγέλματος οδικού μεταφορέα επιβατών και εμπορευμάτων.
21. Η χορήγηση, ανανέωση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών εκγυμναστών, καθώς και ίδρυσης και λειτουργίας σχολών υποψηφίων οδηγών αυτοκινήτων και μοτοσικλετών
22. Η έκδοση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας συνεργείων επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων, μοτοσικλετών και μοτοποδηλάτων και λοιπών συναφών εγκαταστάσεων, καθώς και η διενέργεια επιθεωρήσεων και ηλεκτρολογικών ελέγχων.
23. Η χορήγηση εξουσιοδοτήσεων σε συνεργεία συντήρησης και επισκευής αυτοκινήτων για διάθεση Κάρτας Ελέγχου Κουσαερίων (ΚΕΚ), καθώς και η παρακολούθηση και ο έλεγχος των Κέντρων Ελέγχου Κουσαερίων.
24. Η χορήγηση εξουσιοδοτήσεων σε συνεργεία συντήρησης και επισκευής αυτοκινήτων για τοποθέτηση συστημάτων περιορισμού ταχυτήτων.
25. Η θεώρηση των Καρτών Επιθεώρησης και Επισκευών των ενοικιαζόμενων οχημάτων.

3.Α. α. Με προεδρικό διάταγμα το οποίο εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, μεταβιβάζονται στους Δήμους αρμοδιότητες που ασκούνται από τις ΔΥΠΕ περιλαμβανομένων και αρμοδιοτήτων των Μονάδων Πρωτοβάθμιας Υγείας (ΜΠΥ), καθώς και Αρμοδιότητες τοπικού χαρακτήρα του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

β. Στο ίδιο διάταγμα καθορίζονται οι σχετικές ρυθμίσεις και η μεταβατική περίοδος για την έναρξη άσκησης των αρμοδιοτήτων που μεταβιβάζονται, η οποία δεν μπορεί να υπερβεί τη διετία.

Στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων υπό τον τομέα ε` («Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης») προστίθενται οι ακόλουθες αρμοδιότητες:

1. Η εφαρμογή προγραμμάτων εμβολιασμών και η διενέργεια τους.
2. Η τήρηση κανόνων υγιεινής των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων.
3. Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας ιδρυμάτων παιδικής πρόνοιας σε ιδιώτες, καθώς και σε συλλόγους ή σωματεία, που επιδιώκουν φιλανθρωπικούς σκοπούς.
4. Η άσκηση ελέγχου και εποπτείας στα Ιδρύματα παιδικής προστασίας ιδιωτικού δικαίου (ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί) και η ευθύνη λειτουργίας των παιδικών εξοχών.
5. Η εποπτεία επί των φιλανθρωπικών σωματείων και ιδρυμάτων, καθώς και η έγκριση του προϋπολογισμού τους, η παρακολούθηση και ο έλεγχος των επιχορηγήσεων, που δίνονται σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με κοινωφελείς σκοπούς.

6. Η οικονομική ενίσχυση αυτοστεγαζόμενων, η μίσθωση ακινήτων, η ρύθμιση διαφόρων θεμάτων κοινωνικής κατοικίας και η επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις της οικείας νομοθεσίας.
7. Ο διορισμός μελών διοικητικών συμβουλίων, η εποπτεία και η ρύθμιση θεμάτων λειτουργίας ιδρυμάτων προστασίας και αγωγής οικογένειας του παιδιού (όπως Κέντρων Παιδικής Μέριμνας, Παιδικών Σταθμών, Παιδικών Εξοχών, παραρτημάτων ΠΙΚΠΑ και ΚΕΠΕΠ).
8. Ο ορισμός ιατρών προς εξέταση επαγγελματιών και εργαζομένων σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος για τη χορήγηση σε αυτούς βιβλιαρίων υγείας.
9. Η χορήγηση της Κάρτας Αναπηρίας, μετά από σχετική γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Πιστοποίησης Αναπηρίας.
10. Η έκδοση πιστοποιητικών οικονομικής αδυναμίας.
11. Η καταβολή επιδομάτων σε τυφλούς, κωφάλαλους, ανασφάλιστους παραπληγικούς, τετραπληγικούς και ακρωτηριασμένους, διανοητικά καθυστερημένους, ανίκανους προς εργασία, υποφέροντες από εγκεφαλική παράλυση, απροστάτευτους ανήλικους, υποφέροντες από αιμολυτική αναιμία και βαριά ανάπηρους, καθώς και σε λοιπά άτομα δικαιούμενα παροχής κοινωνικής προστασίας.
12. Η δωρεάν παραχώρηση της χρήσης οικημάτων λόγω απορίας ή για άλλους σοβαρούς λόγους.
13. Η αναγνώριση δικαιούχων στεγαστικής συνδρομής.
14. Η υλοποίηση α) προγραμμάτων δημόσιας υγιεινής που οργανώνονται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ή από άλλα Υπουργεία, το κόστος των οποίων βαρύνει απευθείας τον προϋπολογισμό του αντίστοιχου Υπουργείου, β) εκτάκτων προγραμμάτων δημόσιας υγείας, τα οποία εκτελούνται με έκτακτη χρηματοδότηση, γ) προγραμμάτων δημόσιας υγείας που χρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
15. Η έκδοση αποφάσεων παροχής κοινωνικής προστασίας.
16. Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και ιδιωτικών παιδικών ή βρεφονηπιακών σταθμών.
17. Η χορήγηση αδειών διενέργειας λαχειοφόρων αγορών, εράνων και φιλανθρωπικών αγορών.
18. Η έκδοση τοπικών υγειονομικών διατάξεων και η λήψη μέτρων σε θέματα δημόσιας υγιεινής.
19. Η πληροφόρηση των δημοτών για θέματα δημόσιας υγείας.
20. Η χορήγηση άδειας λειτουργίας ιδιωτικών επιχειρήσεων περίθαλψης ηλικιωμένων ή ατόμων, που πάσχουν ανίατα από κινητική αναπηρία.
21. Η επιβολή κυρώσεων σε ιατρούς, οι οποίοι πωλούν φάρμακα χωρίς άδεια, καθώς και σε βάρος ιατρών και φαρμακοποιών για κατοχή ή πώληση δειγμάτων φαρμάκων.
22. Η οργάνωση αυτοτελώς ή σε συνεργασία με τις αντίστοιχες περιφερειακές υπηρεσίες ειδικών προγραμμάτων για την προστασία και προαγωγή της Δημόσιας Υγείας στην περιοχή αρμοδιότητάς τους.
23. Η εφαρμογή προγραμμάτων για την καταπολέμηση λοιμωδών και παρασιτικών νοσημάτων ζώων.
24. Η επιβολή ή άρση υγειονομικών μέτρων, λόγω εμφάνισης βαριάς επιζωοτίας για την έκδοση πιστοποιητικών προς μεταφορά ζώων.
25. Ο ορισμός ελεγκτή γιατρού ΟΓΑ για τα ΝΠΔΔ του νομού.
26. Ο ορισμός μελών του Διοικητικού Συμβουλίου των Ταμείων Πρόνοιας και Προστασίας Πολυτέκνων, από το Δήμο όπου εδρεύουν τα ταμεία.
27. Η εφαρμογή, οργάνωση και εποπτεία της τεχνητής σπερματέγχυσης και του συγχρονισμού του οίστρου των ζώων.
28. Η παροχή γνωμάτευσης από τον αρμόδιο κτηνίατρο για υγειονομική καταλληλότητα των ζώων όταν πρόκειται για πλανόδια έκθεση ζώων.

Στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, υπό τον τομέα στ` («Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού»), προστίθενται οι ακόλουθες αρμοδιότητες:

1. Η εκτέλεση προγραμμάτων δια βίου μάθησης στο πλαίσιο του αντίστοιχου εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
2. Η συγκρότηση επιτροπής καταλληλότητας, επιλογής και εκτίμησης της αξίας οικοπέδου για την ανέγερση διδακτηρίου, καθώς και επιλογής οικοπέδου μετά κτηρίου κατάλληλου να χαρακτηριστεί ως διδακτήριο.
3. Η απαλλοτρίωση οικοπέδων για τις ανάγκες της σχολικής στέγης, καθώς και η ανέγερση σχολικών κτιρίων.
4. Η μίσθωση ακινήτων για τη στέγαση δημόσιων σχολικών μονάδων, η στέγαση και συστέγαση αυτών και σε περίπτωση συστέγασης ο καθορισμός της αποκλειστικής χρήσης ορισμένων χώρων του διδακτηρίου, από κάθε σχολική μονάδα, καθώς και της κοινής χρήσης των υπολοίπων χώρων και των ωρών λειτουργίας της κάθε συστεγαζόμενης σχολικής μονάδας.
5. Η διάθεση διδακτηρίου για άλλες χρήσεις κοινής ωφέλειας ή για την πραγματοποίηση εκδηλώσεων, κοινού ενδιαφέροντος, σε συνεργασία με τη Σχολική Επιτροπή.
6. Η μεταφορά μαθητών από τον τόπο διαμονής στο σχολείο φοίτησης, περιλαμβανομένης της μεταφοράς των μαθητών σχολείων ειδικής αγωγής, καθώς και της μεταφοράς και σίτισης μαθητών μουσικών και καλλιτεχνικών και λυκείων.
7. Η εποπτεία και ο έλεγχος των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων.
8. Η έγκριση της εγκατάστασης, μεταφοράς ή επισκευής τηλεφωνικών συνδέσεων (κυρίων, δευτερευουσών, πρόσθετων και παράλληλων) στα σχολεία.
9. Η οργάνωση συναυλιών ή άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων για τους μαθητές, κατόπιν έγκρισης της Σχολικής Επιτροπής.
10. Ο διορισμός και η αντικατάσταση διοικητών των ιδρυμάτων, που χορηγούν υποτροφίες, εφόσον έχουν τοπική σημασία.
11. Η έγκριση οποιασδήποτε μίσθωσης ιδιωτικού αυτοκινήτου δημόσιας χρήσης για μεταφορά προσώπων και υλικών προς κάλυψη σχολικών αναγκών.
12. Ο καθορισμός κοινωφελούς χρήσης των σχολείων σε περίπτωση παύσης της λειτουργίας τους.
13. Η κατανομή πιστώσεων στις Σχολικές Επιτροπές για την επισκευή και συντήρηση των σχολικών κτιρίων.
14. Η επιβολή κυρώσεων, κατά τις ισχύουσες διατάξεις, στους γονείς και κηδεμόνες που δεν εγγράφουν τα παιδιά τους στο σχολείο και αμελούν για την τακτική φοίτησή τους.
15. Η διακοπή μαθημάτων, λόγων έκτακτων συνθηκών ή επιδημικής νόσου, εντός των διοικητικών ορίων του οικείου Δήμου.
16. Η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών μουσικών ιδρυμάτων (ωδείων, μουσικών σχολών, χορωδιών, συμφωνικών ορχηστρών και συγκροτημάτων μουσικής δωματίου).
17. Η συμμετοχή εκπροσώπου του οικείου Δήμου στην οργανωτική επιτροπή φεστιβάλ τοπικής εμβέλειας.
18. Η επιχορήγηση φορέων που αναπτύσσουν πολιτιστικού χαρακτήρα δραστηριότητες στη χωρική αρμοδιότητα του Δήμου, καθώς και όσων συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη και προβολή του, ύστερα από απόφαση του δημοτικού συμβουλίου.
19. Η άσκηση εποπτείας επί των Εθνικών Αθλητικών Κέντρων, που καθορίζονται με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Πολιτισμού και Τουρισμού. Με την απόφαση

αυτή, η οποία εκδίδεται κατόπιν γνώμης της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, εντός έτους από τη δημοσίευση του παρόντος, προσδιορίζονται ειδικότερα τα Εθνικά Αθλητικά Κέντρα, κατ' αντιστοιχία προς τους οικείους Δήμους, εξειδικεύονται τα θέματα που αναφέρονται στην εποπτεία, καθώς και κάθε σχετικό τεχνικό, λεπτομερειακό και διαδικαστικό ζήτημα.

Στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων προστίθεται τομέας υπό στοιχείο η' και υπό τον τίτλο «Αγροτική Ανάπτυξη - Κτηνοτροφία - Αλιεία», στον οποίο περιλαμβάνονται οι ακόλουθες Αρμοδιότητες:

1. Η Σύσταση και λειτουργία Γραφείων Γεωργικής Ανάπτυξης (ΓΓΑ).
2. Η μελέτη και εκτέλεση έργων τεχνικής υποδομής, τοπικής σημασίας, που αφορούν στη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία και ιδίως αυτών που σχετίζονται με την αγροτική οδοποιία, την κατασκευή λιμνοδεξαμενών, τα έργα βελτίωσης βοσκοτόπων και τα εγχειροβελτιωτικά έργα.
3. Η άσκηση εποπτείας από τους Δήμους, όπου εδρεύουν, των Τοπικών Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων (ΤΟΕΒ), των Προσωρινών Διοικουσών Επιτροπών (ΠΔΕ) και των Τοπικών Επιτροπών Άρδευσης (ΤΕΑ) καθώς και η αξιοποίηση εγχειροβελτιωτικών έργων με εφαρμογή σωστής άρδευσης και στράγγισης.
4. Η διαχείριση βοσκοτόπων.
5. Η παροχή γνώμης για τον καθορισμό Βιομηχανικών και Επιχειρησιακών Περιοχών (ΒΕΠΕ) και για τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
6. Η έρευνα και μελέτη κάθε θέματος για την ανάπτυξη της γεωργίας, κτηνοτροφίας, και αλιείας, καθώς και τη διατήρηση του αγροτικού, κτηνοτροφικού και αλιευτικού πληθυσμού στις εστίες τους.
7. Η ανάπτυξη, προστασία, εκτίμηση και παρακολούθηση της φυτικής και ζωικής παραγωγής.
8. Η σύνδεση αγροτικής παραγωγής και τουριστικής ανάπτυξης.
9. Η προώθηση προγραμμάτων εγκατάστασης νέων αγροτών.
10. Η εκτίμηση και παρακολούθηση της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής ως και των απολαμβανομένων υπό των παραγωγών τιμών γεωργικών προϊόντων.
11. Η παρακολούθηση της πορείας των αγορών των γεωργικών προϊόντων και η λήψη αντιπροσωπευτικών τιμών.
12. Η ενημέρωση του αγροτικού πληθυσμού για τις βελτιωμένες μεθόδους παραγωγής και οργάνωσης των εκμεταλλεύσεων για την αντιμετώπιση των τεχνικών, οικονομικών και διαρθρωτικών προβλημάτων στο πλαίσιο των προγραμμάτων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης-
13. Η συνεργασία με Ιδρύματα έρευνας της αγροτικής, κτηνοτροφικής και αλιευτικής παραγωγής.
14. Η ευρύτερη διάδοση στον αγροτικό κόσμο, μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, γνώσεων για την εφαρμογή βελτιωμένων μεθόδων καλλιέργειας.
15. Η καλύτερη οργάνωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στο πλαίσιο σχεδίων βελτίωσης.
16. Η χορήγηση άδειας για τη λειτουργία κτηνιατρικού γραφείου για τα παραγωγικά ζώα, καθώς και ειδικής άδειας για αποθήκευση φαρμακευτικών προϊόντων.
17. Η εφαρμογή και ο έλεγχος του συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής του ζωικού κεφαλαίου του Δήμου (ενώτια για την ατομική αναγνώριση των ζώων, ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, διαβατήρια ζώων, τήρηση ατομικών μητρώων).

18. Η χορήγηση αδειών λειτουργίας καταστημάτων διατήρησης, εμπορίας και διακίνησης ζώων.
19. Η παροχή γνωμάτευσης για υγειονομική καταλληλότητα των ζώων, όταν πρόκειται για πλανόδια έκθεση ζώων.
20. Η χορήγηση αδειών για την ίδρυση και λειτουργία κτηνοπτηνοτροφικών εγκαταστάσεων.
21. Η χορήγηση αδειών, ανανέωσης, ανάκλησης και μεταβίβασης λειτουργίας καταστημάτων λιανικής πώλησης κτηνιατρικών και αγροτικών φαρμακευτικών προϊόντων.
22. Η χορήγηση των σχετικών αδειών για την καταλληλότητα των αυτοκινήτων που μεταφέρουν ζώα.
23. Η χορήγηση αδειών λειτουργίας και η εποπτεία των ιδιωτικών κτηνιατρείων, κλινικών ιατρείων.
24. Η άδεια για την ίδρυση και λειτουργία ζωολογικών κήπων
25. Η άσκηση εποπτείας και ελέγχου στον τομέα της αλιείας στην περιοχή δικαιοδοσίας του Δήμου.
26. Η εκμίσθωση δημοτικών εκτάσεων γης για βιομηχανικούς ή βιοτεχνικούς σκοπούς, κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, εγκαταστάσεις θερμοκηπίων και για μονάδες στους τομείς αλιείας.
27. Οι αποφάσεις καταστροφής, εκποίησης και έγκρισης του αποτελέσματος της σχετικής δημοπρασίας ή διάθεσης των δημευθέντων υλικών και μέσων αλιείας.
28. Η απόφαση εφαρμογής του προγράμματος ανάπτυξης των ιχθυοκαλλιέργειών με την έγκαιρη και επαρκή παραγωγή του αναγκαίου (γόνου) ιχθυδίων για τον εφοδιασμό με αυτόν των ενδιαφερόμενων ιδιωτών πεστροφοκαλλιεργητών.
29. Η συγκέντρωση και η τήρηση στοιχείων των υδατοκαλλιεργειών και της αλιείας στα εσωτερικά ύδατα.
30. Η κατάρτιση μελετών και η σύνταξη εκλαϊκευμένων εντύπων που αφορούν δραστηριότητες θαλάσσιας αλιείας, υδατοκαλλιεργειών και προστασίας των υδάτινων οικοσυστημάτων.
31. Η διοργάνωση ενημερωτικών συναντήσεων με αλιείς, υδατοκαλλιεργητές και γενικά εργαζόμενους σε επιχειρήσεις του αλιευτικού τομέα.
32. Η έγκριση για τη διενέργεια εμπλουτισμού λιμνών και ποταμών και ο καθορισμός της απαγορευτικής περιόδου αλιείας με κάθε μέσο και εργαλείο στις λίμνες.
33. Η χορήγηση άδειας σε αλιευτικά σκάφη για διενέργεια δοκιμαστικής αλιείας.
34. Η απόφαση καθορισμού των όρων χορήγησης ερασιτεχνικών αδειών αλιείας και η απόφαση για περιορισμό της αλιείας στη λίμνη Ταυρωπού.
35. Η έγκριση της χορήγησης από τις αρμόδιες Αρχές, αδειών απόπλου στα αλιευτικά σκάφη για τη διενέργεια αλιείας στα διεθνή ύδατα και η ανάκληση της έγκρισης αυτής.
36. Η απόφαση διάθεσης σε δημόσιες υπηρεσίες ή σε ερευνητικά Ιδρύματα ή σε νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα των πλωτών μέσων, εργαλείων και λοιπού εξοπλισμού που δημεύτηκε, εφόσον δεν έχει πλειστηριαστεί.
37. Η τήρηση στοιχείων των πάσης φύσεως αλιευτικών εκμεταλλεύσεων.
38. Η αντιμετώπιση θεμάτων και η εισήγηση μέτρων που αφορούν τη διακίνηση, μεταποίηση, τυποποίηση, συντήρηση και εμπορία των αλιευτικών προϊόντων σε συνεργασία με αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς.
39. Η επιβολή ειδικών ή πρόσθετων περιοριστικών μέτρων της αλιείας για ποτάμους, λιμναίους, λιμνοθαλάσσιους και άλλους υδάτινους χώρους.
40. Η έγκριση για διενέργεια αθλητικής αλιείας.
41. Η χορήγηση ερασιτεχνικής άδειας αλιείας.

42. Η άδεια χρήσης καταδυτικών συσκευών σε περιπτώσεις διεξαγωγής ερευνών.
43. Η έγκριση αντικατάστασης αλιευτικού σκάφους.
44. Η χορήγηση επαγγελματικής άδειας αλιείας.
45. Η άδεια μεταβίβασης κυριότητας επαγγελματικής άδειας αλιείας σκάφους.
46. Η άδεια αντικατάστασης μηχανής αλιευτικού σκάφους.
47. Η επιβολή κυρώσεων σε όσους δεν παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την παραγωγή και αξία αλιευμάτων των επαγγελματικών αλιευτικών σκαφών.
48. Η χορήγηση άδειας αλιείας γόνου ιχθύων και λοιπών υδρόβιων οργανισμών.
49. Η σύμφωνη γνώμη για την εισαγωγή από το εξωτερικό ζώντων υδρόβιων ζώων και φυτών ή φυκιών ή των αυγών τους για τεχνητή εκτροφή ή εμπλουτισμό υδάτων.
50. Η έγκριση της χορήγησης, από τις αρμόδιες Αρχές, αδειών αλιείας στα επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά σκάφη αλιείας ή σπογγαλιείας.
51. Ο καθορισμός της διάρκειας, έναρξης και λήξης της απαγορευτικής περιόδου αλιείας στους ποταμούς χωρικής αρμοδιότητας του οικείου Δήμου.
52. Ο καθορισμός του αριθμού των με μηχανικό αλιευτικό συγκρότημα (γρι-γρι) αλιευόντων συγκροτημάτων στο ελληνικό τμήμα της Λίμνης Μεγάλη Πρέσπα και των προϋποθέσεων με τις οποίες θα διενεργείται η αλιεία.
53. Ο καθορισμός της απαγορευτικής περιόδου αλιείας με κάθε μέσο και εργαλείο στις λίμνες χωρικής αρμοδιότητας του οικείου Δήμου.
54. Ο καθορισμός περιορισμών κατά τη διενέργεια αλιείας εντός των τεχνικών λιμνών για την προστασία των έργων που υπάρχουν σε αυτές.
55. Η απαγόρευση ή έγκριση χρησιμοποίησης ορισμένων αλιευτικών εργαλείων στις λίμνες Μεγάλη Πρέσπα και Δοϊράνη.
56. Η έκτακτη αναστολή των αδειών αλιείας και σπογγαλιείας για ορισμένη περίοδο σε περιοχή χωρικής αρμοδιότητας του οικείου Δήμου, όταν το επιβάλλει η προστασία της ιχθυοπαραγωγής και η ρύθμιση της αλιείας και σπογγαλιείας.
57. Η έκδοση χρηματικών ενταλμάτων για απόδοση εσόδων από την εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων λιμνοθάλασσας Μεσολογίου - Αιτωλικού.
58. Η έγκριση για μετατροπή ή αντικατάσταση εργαλείων στη λιμνοθάλασσα Μεσολογίου – Αιτωλικού.
59. Η πρόταση για εγγραφή πιστώσεων για απαλλοτρίωση υδάτινων και χερσαίων εκτάσεων
60. Η απόφαση για τον καθορισμό όρων χορήγησης ερασιτεχνικών αδειών σε κατοίκους άλλων περιοχών στις τεχνητές λίμνες Πολυφύτου και Μόρνου.
61. Η απόφαση αξιοποίησης, ιχθυοτροφικά, των μη εκμεταλλεύσιμων τελμάτων ή άγονων εκτάσεων σε συνεργασία με τις υπηρεσίες.
62. Η απόφαση εξαιρέσεων υποχρέωσης προσκόμισης αλιευμάτων στις ιχθυόσκαλες.
63. Η Σύσταση τριμελών συμβουλίων εκδίκασης αλιευτικών προσφυγών.
64. Η έγκριση και τροποποίηση καταστατικών αλιευτικών συνεταιρισμών και η παροχή σε αυτούς τεχνικών οδηγιών.
65. Η έγκριση για την τροποποίηση ή συμπλήρωση του είδους των εργαλείων με τα οποία και μόνο επιτρέπεται η αλιεία στις λίμνες.
66. Η χορήγηση ειδικής άδειας για αλιεία αθερίνας στη λίμνη Τριχωνίδα, καθώς και η έκδοση απόφασης για την κοπή των καλάμων στις λίμνες.
67. Η κατασκευή και λειτουργία αλιευτικών καταφυγίων, υποδομών και εξοπλισμών σε λιμένες αλιευτικούς ή λιμένες που εξυπηρετούν αλιευτικά σκάφη.
68. Η παροχή γνώμης για κάθε τεχνική τροποποίηση ή διαρρύθμιση που αφορά ή θίγει τα κρηπιδώματα και τη χερσαία ζώνη των ιχθυοσκάλων.

69. Η γνωμοδότηση για την παραχώρηση, μίσθωση και αναμίσθωση υδάτινων εκτάσεων για την ίδρυση, επέκταση και μετεγκατάσταση μονάδων υδατοκαλλιέργειας εντατικής ή ημιεντατικής μορφής των ιχθυοτρόφων υδάτων, καθώς και για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας τους.

Στο άρθρο 75 παρ. II του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων προστίθενται οι ακόλουθες Αρμοδιότητες: 26. Η πρόσληψη και αλλαγή επωνύμου, καθώς και η πρόσληψη πατρωνύμου και μητρωνύμου από παιδιά, που γεννήθηκαν χωρίς γάμο των γονέων τους ή είναι αγνώστων γονέων.

1. Ο εξελληνισμός του ονοματεπωνύμου Ελλήνων του εξωτερικού, ομογενών αλλοδαπών, που αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια και παλιννοσπισάντων ομογενών, που έχουν την ελληνική ιθαγένεια.
2. Ο καθορισμός των χρονικών ορίων λειτουργίας καταστημάτων και επιχειρήσεων
3. Η χορήγηση (από το δημοτικό συμβούλιο) αδειών ίδρυσης υπεραγορών λιανικού εμπορίου.
4. Η χορήγηση (με απόφαση δημοτικού συμβουλίου) άδειας άσκησης υπαίθριου πλανόδιου εμπορίου και ο καθορισμός του ανώτατου αριθμού των αδειών αυτών στο Δήμο, καθώς και η συγκρότηση (με απόφαση δημάρχου) της Επιτροπής Υπαίθριου Πλανόδιου Εμπορίου.
5. Η έγκριση (με απόφαση δημοτικού συμβουλίου) της λειτουργίας Κυριακάτικων Αγορών, καθώς και η χορήγηση άδειας συμμετοχής στις αγορές αυτές.
6. Η έκδοση αποφάσεων για την ίδρυση, τη μετακίνηση, τη διάλυση και τον καθορισμό του τρόπου της εν γένει λειτουργίας Λαϊκών Αγορών, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία περιλαμβανομένης της χορήγησης επαγγελματικών και παραγωγικών αδειών, καθώς και κάθε άλλου συναφούς αντικείμενου, εκτός από την απόφαση τοποθέτησης των πωλητών στις Λαϊκές Αγορές, η οποία εκδίδεται από το περιφερειακό συμβούλιο, ανά περιφερειακή ενότητα. Οι ανωτέρω Αρμοδιότητες δεν αφορούν τους Δήμους των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης.
7. Η συγκρότηση Επιτροπών για τον έλεγχο των πωλητών, παραγωγών και επαγγελματιών των Λαϊκών Αγορών.
8. Η εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για τη χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης περιπτέρων.
9. Η λήψη απόφασης σχετικά με τον καθορισμό των ωρών ανοίγματος, μεσημβρινής διακοπής και κλεισίματος των φαρμακείων και φαρμακαποθηκών, καθώς και τον καθορισμό για κάθε έτος του αριθμού των φαρμακείων που διημερεύουν και διανυκτερεύουν.
10. Η παροχή άδειας σε πρόσωπο που διατηρεί κατάστημα πώλησης σκύλων ή γατών (μετά από έκθεση Κτηνιατρικής Αρχής), καθώς και σχετικής άδειας λειτουργίας του καταστήματος.
11. Η χορήγηση αδειών άσκησης επαγγέλματος κουρέα, κομμωτή, τεχνίτη περιποίησης χεριών και ποδιών, καθώς και η συγκρότηση σχετικής εξεταστικής επιτροπής και πειθαρχικού συμβουλίου.
12. Η χορήγηση άδειας λειτουργίας εκθέσεων βιβλίου καθώς και ο σχετικός έλεγχος και η επιβολή κυρώσεων.
13. Η χορήγηση αδειών για την οργάνωση εκθέσεων (εκτός των διεθνών), η ρύθμιση θεμάτων λειτουργίας τους και η εποπτεία αυτών.
14. Η χορήγηση αδειών καταλληλότητας εκθεσιακών χώρων στεγασμένων μόνιμα ή προσωρινά ή υπαίθριων ή μικτών.

15. Η δημιουργία χώρων στάθμευσης τροχοφόρων και με δυνατότητα μίσθωσης ακινήτων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
16. Η δυνατότητα παραχώρησης χρήσης δημοτικών ακινήτων ή η καταβολή του μισθώματος προς κάλυψη στεγαστικών αναγκών της πυροσβεστικής υπηρεσίας.

Μέχρι τη θέση σε εφαρμογή του παραπάνω νόμου πολλές από τις προαναφερθείσες αρμοδιότητες ασκούσαν από τη νομαρχιακή υπηρεσία.

Ειδικά για τις υπηρεσίες δόμησης των Δήμων, προβλέφθηκε πως οι ΟΤΑ α΄ βαθμού μπορούν να συμβάλλονται με προγραμματική σύμβαση για τη διοικητική τους υποστήριξη για θέματα που άπτονται των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών αυτών, με την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα Δίκτυα Δήμων. Στην περίπτωση αυτή, η αρμοδιότητα έκδοσης της τελικής διοικητικής πράξης ασκείται από τον Προϊστάμενο της Υπηρεσίας Δόμησης και, σε περίπτωση έλλειψης Προϊσταμένου για οποιονδήποτε λόγο, από τον Δήμαρχο. Αποφασιστικές ή γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, οι οποίες προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία για τα μονομελή ή συλλογικά αιρετά όργανα ασκούνται από τον οικείο Δήμο. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης ρυθμίζεται κάθε ειδικό, τεχνικό και λεπτομερειακό ζήτημα, το οποίο σχετίζεται με την άσκηση των πρόσθετων αρμοδιοτήτων, την παροχή διοικητικής υποστήριξης και τη μεταφορά εξοπλισμού από τις υπηρεσίες που ασκούσαν Αρμοδιότητες μεταβιβαζόμενες στους Δήμους.

Σύμφωνα με το άρθρο 2, παρ. 5 της ΥΑ 74532/29.12.2010, ισχύουν τα ακόλουθα: «Δήμοι που ασκούσαν την αρμοδιότητα έκδοσης οικοδομικών αδειών, σύμφωνα με το εδ. 2 της παρ. 3 του άρθρου 95 του Ν. 3852/2010, εξακολουθούν να την ασκούν εντός των ίδιων διοικητικών ορίων. Προκειμένου για Δήμους που έχουν συνενωθεί κατά το άρθρο 1 του Ν. 3852/2010, με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, με την οποία διαπιστώνεται ότι συντρέχει επάρκεια υλικοτεχνικής υποδομής και προσωπικού, η άσκηση της ανωτέρω αρμοδιότητας μπορεί να καλύψει τις ανάγκες και των λοιπών δημοτικών ενοτήτων».

Ειδική πρόβλεψη επιφυλάχθηκε αναφορικά με τις Αρμοδιότητες των νησιωτικών Δήμων, δηλαδή των Δήμων των Περιφερειών Νοτίου Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου και Ιονίου. Σε αυτούς μεταφέρονται δυνάμει του ν. 3852/1010, πλέον των αρμοδιοτήτων που προβλέπονται παραπάνω, οι εξής αρμοδιότητες των καταργούμενων οικείων νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων:

Πίνακας 40: Αρμοδιότητες Καταργούμενων Οικείων Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων

A/A	Θέμα	Σχόλια
A.	Από τον τομέα Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Αλιείας:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η προστασία της γεωργικής γης από άλλες χρήσεις και ιδιαίτερα αυτής με υψηλή παραγωγικότητα. 2. Η γνωμοδότηση για το ετήσιο πρόγραμμα δασοπονίας στα όρια του Δήμου που καταρτίζουν οι οικείες δασικές υπηρεσίες. 3. Η εισήγηση για Σύσταση, κατάργηση και συγχώνευση των Τοπικών Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων. 4. Η τήρηση μητρώου αγροτών και αγροτικών εκμεταλλεύσεων, με βάση το μητρώο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. 5. Η προώθηση της συγκρότησης ομάδων παραγωγών και η στήριξη τους για την αντιμετώπιση οικονομικών και διαρθρωτικών θεμάτων σύμφωνα με την ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία. 6. Η αντιμετώπιση των τεχνικών, οικονομικών και διαρθρωτικών προβλημάτων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. 7. Ο καθορισμός ζωνών προστασίας και η καταστροφή σε αυτές των παράνομων καλλιεργειών. 8. Η χορήγηση αδειών αναφύτευσης αμπελώνων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 9. Η παρακολούθηση και ο έλεγχος της διακίνησης οίνου. 10. Η μέριμνα για την παροχή του απαραίτητου άνοσου πολλαπλασιαστικού υλικού αμπέλου εγκατάστασης και εμβολιοληψίας. 11. Η μίσθωση, με δημοπρασία, των ιχθυοτρόφων υδάτων, εν γένει, ο καθορισμός της προστατευτικής ζώνης πέριξ του τοποθετημένου αλιευτικού εργαλείου, σε θαλάσσιους παραλιακούς χώρους. 12. Η παρακολούθηση της εφαρμογής των όρων των συμβάσεων εκμίσθωσης υπό του δημοσίου, των ιχθυοτρόφων υδάτων 13. Η υποβολή αιτήματος προς παροχή γνώμης του Γενικού Επιτελείου Στρατού για τον καθορισμό των όρων των συμβάσεων εκμίσθωσης των εραπτόμενων των συνόρων λιμνών ή ιχθυοτρόφων υδάτων. 14. Η απόφαση μονομερούς λύσης της σύμβασης μίσθωσης ιχθυοτροφείου σε περίπτωση εκτέλεσης έργων. 15. Ο καθορισμός προστατευτικής ζώνης εκμισθούμενου ιχθυοτροφείου. 16. Η απόφαση επιβολής ποινών και αποβολής ελεύθερων αλιείων από μίσθιο, συνεπεία, αλιευτικής παράβασης. 17. Η χορήγηση αδειών ίδρυσης συσκευαστηρίων νωπών αλιευμάτων και εργαστηρίων συσκευασίας και μεταποίησης κατεψυγμένων αλιευμάτων. 18. Η απόφαση αυξομείωσης των συμβατικών δόσεων μίσθωσης ιχθυοτροφείου σε ιδιώτες. 19. Η απόφαση μείωσης ή πλήρους απαλλαγής από το συμβατικό μίσθωμα, λόγω αδυναμίας αλιευτικής εκμετάλλευσης. 20. Η απόφαση για τη λύση μίσθωσης ιχθυοτροφείου. 21. Η απόφαση για την παράταση της μίσθωσης ιχθυοτροφείου. 22. Η απόφαση εκμίσθωσης ιχθυοτροφείου χωρίς δημοπρασία σε αλιευτικούς συνεταιρισμούς, η υπογραφή της σχετικής σύμβασης και ο καθορισμός του μισθώματος. 23. Η γνωμοδότηση για την παραχώρηση, μίσθωση και αναμίσθωση υδάτινων εκτάσεων για την ίδρυση επέκταση και μετεγκατάσταση μονάδων υδατοκαλλιέργειας εντατικής ή ημιεντατικής μορφής των ιχθυοτρόφων υδάτων, καθώς και για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας τους. 24. Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για εγκατάσταση μονάδων υδατοκαλλιέργειών. 25. Ο χαρακτηρισμός ως γεωργικών επιχειρήσεων βιοτεχνικών και βιομηχανικών εγκαταστάσεων που αφορούν υδατοκαλλιεργητικές εκμεταλλεύσεις. 26. Ο καθορισμός της χωρικής Περιφέρειας κάθε ιχθυόσκαλας 27. Η ίδρυση ιχθυοσκάλων και ο καθορισμός της έδρας αυτών. 28. Η παρακολούθηση της ρύπανσης και της μόλυνσης του υδάτινου περιβάλλοντος, η κατάρτιση μελετών και η εφαρμογή προγραμμάτων διαχείρισης και ανάπτυξης που έχουν σχέση με την αλιεία, τις υδατοκαλλιέργειες και την εν γένει αξιοποίηση των αλιευτικών πόρων.
B.	Από τους τομείς Φυσικών Πόρων, Ενέργειας και Βιομηχανίας:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η χορήγηση άδειας πωλητή πετρελαιοειδών προϊόντων για θέρμανση, για διανομή και εμφιάλωση υγραερίου, καθώς και η επιβολή κυρώσεων σε εταιρείες εμπορίας με εγκαταστάσεις αποθήκευσης και διακίνησης υγρών καυσίμων, υγραερίων, λιπαντικών και ασφάλτου, σε μονάδες εμφιάλωσης υγραερίου και στους πωλητές πετρελαίου θέρμανσης. 2. Η υλοποίηση των προγραμμάτων υποστήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και η παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των αναπτυξιακών προγραμμάτων και σχεδίων αρμοδιότητας του οικείου Υπουργείου. 3. Η υλοποίηση προγραμμάτων αξιοποίησης των ήπιων μορφών ενέργειας. 4. Η χορήγηση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας εφεδρικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής σε ιδιώτες. 5. Η τήρηση και η ενημέρωση του ηλεκτρονικού ειδικού μητρώου των επιχειρήσεων ναυπήγησης, μετατροπής, επισκευής και συντήρησης πλοίων, η εγγραφή στο ειδικό μητρώο και η διαγραφή από το μητρώο αυτό των ανωτέρω επιχειρήσεων, καθώς και η παρακολούθηση, ο έλεγχος και η επιβολή σε αυτές των προβλεπόμενων κυρώσεων. 6. Η ενημέρωση των επενδυτών σε θέματα ίδρυσης επιχειρήσεων, αναπτυξιακών προγραμμάτων, δικαιολογητικών και διαδικασιών προκειμένου να χορηγηθούν οι απαιτούμενες άδειες και οι επιμέρους εγκρίσεις. 7. Η συνεργασία με τους αρμόδιους συλλογικούς φορείς και τα επιμελητήρια για την εξέταση θεμάτων τα οποία αφορούν στην αδειοδότηση και στη λειτουργία των μεταποιητικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών, στην υπαγωγή των ανωτέρω επιχειρηματικών μονάδων σε αναπτυξιακά προγράμματα και σχέδια και γενικά στη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. 8. Ο έλεγχος της διαχείρισης υπόγειων και επιφανειακών αρδευτικών υδάτων. 9. Ο έλεγχος της εκτέλεσης εργασιών για την ανεύρεση υπόγειων υδάτων και έργων αξιοποίησης υδάτινων πόρων. 10. Η εξέταση αιτήσεων για τη χορήγηση αδειών χρήσης νερού και εκτέλεσης έργων αξιοποίησης υδάτινων πόρων.

A/A	Θέμα	Σχόλια
Γ.	Από τους τομείς Απασχόλησης, Εμπορίου και Τουρισμού:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η εξαιρέση επιχειρήσεων, εκμεταλλεύσεων, υπηρεσιών ή εργασιών γενικά από τις διατάξεις περί ανάπαυσης την Κυριακή και τις λοιπές ημέρες αργίας. Η εξαιρέση από την εκ περιτροπής Κυριακή αργία των εστιατορίων, ζαχαροπλαστειών, καφενείων, που λειτουργούν ως εξοχικά. Η χορήγηση αναπληρωματικής ανάπαυσης των μισθωτών σε άλλη ημέρα, εκτός από την Κυριακή. Η επέκταση της ανάπαυσης την Κυριακή και τις ημέρες αργίας. 2. Η έκδοση απόφασης, όταν λόγω ειδικών κλιματολογικών συνθηκών καθυστερεί η έναρξη της τουριστικής περιόδου, με την οποία καθορίζεται η έναρξη της, ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες του Δήμου, χωρίς αυτή να είναι δυνατόν να υπερβεί το πεντάμηνο. 3. Η διατύπωση γνώμης για την ίδρυση Εμπορευματικού Κέντρου. 4. Ο έλεγχος τιμών, η επάρκεια και ομαλή λειτουργία της αγοράς, καθώς και ο έλεγχος της κανονικότητας των τιμών παρεχόμενων υπηρεσιών.
Δ.	Από τους Τομείς Μεταφορών και Επικοινωνιών:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο καθορισμός των υπεραστικών γραμμών λεωφορείων, της αφετηρίας, της διαδρομής, των στάσεων και του τέρματος κάθε λεωφορειακής γραμμής ΚΤΕΛ εντός του νησιού, καθώς και ο καθορισμός των προδιαγραφών των στάσεων και των στεγαστρών αναμονής επιβατών αστικών και υπεραστικών γραμμών. 2. Ο καθορισμός του ελάχιστου αριθμού των υποχρεωτικών δρομολογίων κοινών, ταξέων και υπερταξέων του ΚΤΕΛ και η κατανομή αυτών ανά 24ωρο, μετά από εισήγηση του ΚΤΕΛ, καθώς και ο καθορισμός του ύψους κομίστρου στα όρια ευθύνης κάθε ΚΤΕΛ. 3. Ο καθορισμός κομίστρων υπεραστικών φορέων παροχής συγκοινωνιακού έργου. 4. Η ανάκληση άδειας κυκλοφορίας υπεραστικού λεωφορείου από τον κύκλο εργασίας μέσα στο ίδιο ημερολογιακό έτος. 5. Η συγκρότηση του Πειθαρχικού Συμβουλίου επιβολής κυρώσεων σε φορείς παροχής συγκοινωνιακού έργου και σε ιδιοκτήτες λεωφορείων. 6. Ο καθορισμός του αριθμού των νέων επιβατικών δημόσιας χρήσης αυτοκινήτων με ή χωρίς μετρητή, που είναι αναγκαίος για την αντιμετώπιση των σχετικών μεταφορικών αναγκών του Δήμου. 7. Η ανάθεση της εκμετάλλευσης νέας υπεραστικής γραμμής στην περίπτωση που η μέση πληρότητα των πρώτων 6 μηνών λειτουργίας και εκμετάλλευσης της γραμμής από το ΚΤΕΛ, στο οποίο έχει χορηγηθεί η άδεια, αποδεικνύεται ότι είναι κατώτερη του 20%, το ΚΤΕΛ αρνηθεί την εκμετάλλευση της γραμμής και υπό την προϋπόθεση ότι αυτό δεν έχει αρνηθεί την πρόταση για κάλυψη των απωλειών εσόδων σε ποσοστό 20%. 7. Η έκδοση απόφασης για την αλλαγή έδρας επιβατηγών οχημάτων δημόσιας χρήσης
Ε.	Από τους Τομείς Έργων, Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η κατασκευή, η συντήρηση και ανακαίνιση των οδών των οποίων η συντήρηση ανήκει κατά την ψήφιση του παρόντος στην αρμοδιότητα της κρατικής Περιφέρειας και των αντίστοιχων νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων 2. Η μελέτη των έργων συντήρησης και βελτίωσης των οδών των οποίων η συντήρηση ανήκει κατά την ψήφιση του παρόντος στην αρμοδιότητα της κρατικής Περιφέρειας και των αντίστοιχων νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων. 3. Η ευθύνη τήρησης και παρακολούθησης της διαδικασίας κήρυξης αναγκαστικής απαλλοτρίωσης για εκτέλεση δημοσίων έργων. 4. Ο καθαρισμός και η αστυνόμευση των ρεμάτων και των απαλλοτριώσεων χώρων παρά τα ρέματα
ΣΤ.	Η συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, καθώς και με το ΕΚΑΒ για την αρτιότερη οργάνωση της αερομεταφοράς ασθενών, περιλαμβανομένης και της δυνατότητας χρήσης ίδιου μέσου.	

Με προεδρικό διάταγμα, το οποίο εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, είναι δυνατή η μεταβίβαση άσκησης κατηγορίας ή μεμονωμένων αρμοδιοτήτων των προηγούμενων παραγράφων σε Δήμους νησιών που περιλαμβάνονται και σε άλλες περιφέρειες, πέραν των αναφερομένων παραπάνω, ύστερα από αίτημα του οικείου δημοτικού συμβουλίου και γνώμη του αντίστοιχου περιφερειακού. Με το ίδιο διάταγμα ρυθμίζεται η απόδοση των αντίστοιχων οικονομικών πόρων και καθορίζεται κάθε θέμα σχετικό με την άσκηση των ανωτέρω αρμοδιοτήτων

Οι αυτές αρμοδιότητες προβλέφθηκαν και για τους ορεινούς Δήμους, για τους οποίους ορίστηκε πως η διοικητική υποστήριξη παρέχεται από τον εγγύτερο μη ορεινό Δήμο, ο οποίος ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

Άλλο κρίσιμο σημείο του νόμου 3852/2010 αφορά την Εποπτεία των ΟΤΑ. Πιο συγκεκριμένα, ιδρύεται στην έδρα κάθε Αποκεντρωμένης Διοίκησης, Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ, που αποτελεί αποκεντρωμένη υπηρεσία

του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό. Η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ είναι αρμόδια για τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των ΟΤΑ και για τον πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών. Η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ μπορεί να εκδίδει οδηγίες αυτεπαγγέλτως με σκοπό τη διασφάλιση της νομιμότητας στη δράση τους.

Συνοπτικά και πιο συγκεντρωτικά, με τον νόμο 3852/2010 μεταφέρθηκε στους Δήμους μια σειρά από αρμοδιότητες όπως οι εντοπισμένες πολεοδομικές εφαρμογές και η έκδοση οικοδομικών αδειών, το σύνολο των αρμοδιοτήτων που αφορούν τον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας, η έκδοση σειράς επαγγελματικών αδειών, η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία, η πολεοδομία, η εκτέλεση έργων, η διασφάλιση συγκοινωνιακών υποδομών, η προστασία της δημόσιας υγείας, περιλαμβανομένης της μεταφοράς αρμοδιοτήτων από τις ΔΥΠΕ (Διευθύνσεις Υγειονομικών Περιφερειών), η παιδεία (δια βίου μάθηση, υποστήριξη σχολικών υποδομών), ο αθλητισμός, ο πολιτισμός, η οργάνωση και λειτουργία λαϊκών αγορών. Στους νησιωτικούς Δήμους μεταφέρθηκαν πρόσθετες αρμοδιότητες με στόχο ο νησιώτης να εξυπηρετείται πληρέστερα στον τόπο διαμονής του. Με ειδικές προβλέψεις επιδιώχθηκε η θεμελίωση της Ηλεκτρονικής Δημοτικής Διακυβέρνησης και της αποκέντρωσης των υπηρεσιών του Δήμου.

Τέλος, ενισχύθηκε η διαφάνεια μέσω της θέσπισης της Υποχρεωτικής Ανάρτησης στο Διαδίκτυο όλων των Πράξεων και Αποφάσεων των Οργάνων των ΟΤΑ, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων καθώς και των προκηρύξεων, διαγωνισμών, προμηθειών, προσλήψεων, συμβάσεων και αναθέσεων, στο διαδίκτυο, σύμφωνα με τη σχετική νομοθετική πρωτοβουλία.

Ύστερα από τον ν.3852/2010, ψηφίζονται οι ν. 3996/2011 και ο 3979/2011, οι οποίοι τροποποίησαν ελάχιστα τις ήδη θεσπισμένες αρμοδιότητες των Δήμων. Με τον μεν πρώτο προστέθηκε στις αρμοδιότητες περί ληξιάρχων η περίπτωση θ, κατά την οποία ο Δήμος οφείλει να ενημερώνει αμελλητί την Ανώνυμη Εταιρεία με την επωνυμία «ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ Ανώνυμη Εταιρεία» και το διακριτικό τίτλο «ΗΔΙΚΑ. Α.Ε.» που τηρεί το Εθνικό Μητρώο Ασφαλισμένων Εργοδοτών Συνταξιούχων (ΕΜΑΕΣ) σχετικά με τις εκδιδόμενες ληξιαρχικές πράξεις θανάτου της αρμοδιότητάς του, με τον δε δεύτερο, στον ν. 3852/2010 προστέθηκαν οι εξής παράγραφοι:

30. Η σύνταξη των πράξεων αναλογισμού αποζημίωσης, τακτοποίησης, προσκύρωσης.
31. Η επιμέλεια μεταγραφής ή καταχώρισης των Πράξεων Εφαρμογής του άρθρου 12 του ν. 1337/1983 (Συνολική ΠΕ, Μεμονωμένη ΠΕ, Διορθωτική ΠΕ), συμπεριλαμβανομένων και όλων των προβλεπόμενων διαδικασιών.
32. Η Σύσταση επιτροπής, αρμόδιας για τον προσδιορισμό της αξίας των ακινήτων για την εισφορά σε χρήμα.
33. Η εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για τη χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης περιπτέρων, και πώλησης προϊόντων καπνού, καθώς και παραχώρησης του δικαιώματος εκμετάλλευσης κυλικείου- καφενεύου.

Με τον νόμο 4071/2012 επήλθαν εκτενέστερες τροποποιήσεις του ν. 3852/2010. Αρχικά, ορίστηκαν με ειδικό τρόπο οι αρμοδιότητες των ορεινών μειονεκτικών Δήμων και αντικαταστάθηκε το αντίστοιχο άρθρο του ν. 3852/2010 ως εξής:

Οι ορεινοί-μειονεκτικοί Δήμοι ασκούν επιπλέον είτε αυτοτελώς είτε σε συνεργασία με την οικεία Περιφέρεια τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- α) Υλοποίηση προγραμμάτων αξιοποίησης των ήπιων μορφών ενέργειας.
- β) Χορήγηση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας εφεδρικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής σε ιδιώτες.
- γ) Έλεγχος της διαχείρισης υπόγειων και επιφανειακών αρδευτικών υδάτων.
- δ) Έλεγχος της εκτέλεσης εργασιών για την ανεύρεση υπόγειων υδάτων και έργων αξιοποίησης υδάτινων πόρων.
- ε) Εξέταση αιτήσεων για τη χορήγηση αδειών χρήσης νερού και εκτέλεσης έργων αξιοποίησης υδάτινων πόρων.
- στ) Γνωμοδότηση για το ετήσιο πρόγραμμα δασοπονίας στα όρια του Δήμου που καταρτίζουν οι οικείες δασικές υπηρεσίες.
- ζ) Προώθηση της συγκρότησης ομάδων παραγωγών και στήριξή τους για την αντιμετώπιση οικονομικών και διαρθρωτικών θεμάτων σύμφωνα με την ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία.
- η) Έκδοση απόφασης, όταν λόγω ειδικών κλιματολογικών συνθηκών καθυστερεί η έναρξη της τυροκομικής περιόδου με την οποία καθορίζεται η έναρξή της, ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες του Δήμου, χωρίς αυτή να είναι δυνατόν να υπερβεί το πεντάμηνο.
- θ) Καθαρισμός και αστυνόμευση ρεμάτων.

Τα αντισταθμιστικά οφέλη από τη λειτουργία εγκαταστάσεων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας των οποίων οι άδειες ανήκαν στις καταργηθείσες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και βρίσκονται στα όρια ορεινών ή νησιωτικών Δήμων κατανέμονται αναλογικά μεταξύ των Δήμων και των οικείων Περιφερειών στις οποίες ανήκουν κατά νόμο οι άδειες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Ο τρόπος και η διαδικασία κατανομής ρυθμίζονται με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Ακολούθησαν μεμονωμένα νομοθετήματα τα οποία ρύθμιζαν ειδικά ζητήματα, όπως ο νόμος 4147/2013 με τον οποίον τροποποιήθηκε ο παραπάνω νόμος 4071/2012 διά της προσθήκης νέων εδαφίων κατά τα οποία: Με απόφαση των δημοτικών συμβουλίων, καθορίζεται ο κανονισμός λειτουργίας των δημοτικών παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, με βάση πρότυπο κανονισμό λειτουργίας, ο οποίος εκδίδεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, ύστερα από γνώμη της ΚΕΔΕ, της ΠΟΕ-ΟΤΑ και της ΠΟΠ ΟΤΑ και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Τροποποίηση υπέστη επίσης και ο νόμος περί ληξιαρχικών πράξεων με τον υπ' αριθμ. 4144/2013 νόμο κατά τον οποίον θεσπίστηκε η υποχρέωση του ληξιάρχου να χρησιμοποιεί για την έκδοση των ληξιαρχικών πράξεων το πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης Ληξιαρχικών Πράξεων.

Με τον ίδιον νόμο καταργήθηκαν ορισμένες αρμοδιότητες των ληξιάρχων και πιο συγκεκριμένα καταργήθηκε η υποχρέωση αποστολής αντιγράφων ή αποσπασμάτων 1) Ληξιαρχικών πράξεων γεννήσεως 2) Ληξιαρχικών πράξεων γάμου. 3) Ληξιαρχικών πράξεων θανάτου 4) ενημέρωσης της Ανώνυμης Εταιρείας με την επωνυμία «ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ Ανώνυμη Εταιρεία» και το διακριτικό τίτλο «ΗΔΙΚΑ ΑΕ» που τηρεί το Εθνικό Μητρώο Ασφαλισμένων Εργοδοτών Συνταξιούχων (ΕΜΑΕΣ) σχετικά με τις εκδιδόμενες ληξιαρχικές πράξεις θανάτου της αρμοδιότητας του.

Κατάργηση υπέστη με τον νόμο 4282/2014 και η αξίωση (δυνάμει του 2130/1993) του Δήμου ή της Κοινότητας για την απόδοση των μισθωμάτων από την εκμίσθωση θαλάσσιων εκτάσεων για υδατοκαλλιέργειες.

Ο ν.4257/2014 τροποποίησε ή κατήργησε διατάξεις κάποιων παλαιότερων νόμων, μεταξύ αυτών και του ν.3852/2010 στον οποίο προστέθηκαν οι εξής αρμοδιότητες των Δήμων:

- 1) Η παροχή υπηρεσίας δωρεάν ασύρματης πρόσβασης των πολιτών στο διαδίκτυο μέσω του Δικτύου Σύζευξης II, δημοτικού δικτύου ή άλλου παρόχου.

- 2) Η συγκρότηση επιτροπής καταλληλότητας και επιλογής οικοπέδου για την ανέγερση διδακτηρίου, καθώς και επιλογής οικοπέδου μετά κτιρίου κατάλληλου να χαρακτηριστεί ως διδακτήριο.
- 3) Η σίτιση μαθητών μουσικών και καλλιτεχνικών σχολείων. Τούτη η περίπτωση προστέθηκε μετά την κατάργηση της προγενέστερης αναφορικά με τη μεταφορά μαθητών από τον τόπο διαμονής στο σχολείο φοίτησης, περιλαμβανομένης της μεταφοράς των μαθητών σχολείων ειδικής αγωγής, καθώς και της μεταφοράς και σίτισης μαθητών μουσικών και καλλιτεχνικών και λυκείων.

Σε γενικές γραμμές με τον παραπάνω νόμο, έγιναν κάποιες διορθωτικές παρεμβάσεις σε θέματα οργάνωσης και λειτουργίας των Δήμων και των Περιφερειών ενώ παράλληλα, ενισχύθηκε η διαφάνεια μέσω της υποχρέωσης και για τους αιρετούς των ΟΤΑ να υποβάλλουν ετήσια δήλωση περιουσιακής κατάστασης. Ακόμη, η με αριθμό 35 αρμοδιότητα που θέσπιζε ο 3852/2010, περί έγκρισης της χορήγησης από τις αρμόδιες Αρχές αδειών απόπλου στα αλιευτικά σκάφη για τη διενέργεια αλιείας στα διεθνή ύδατα και ανάκλησης της έγκρισης αυτής, καταργήθηκε με τον νόμο 4235/2014 και οι αρμοδιότητες 36 έως 69 αναριθμήστηκαν αντίστοιχα σε αρμοδιότητες 35 έως 68.

Με το άρθρο 6 του Ν.4351/2015 το δικαίωμα βοσκής σε βοσκήσιμες γαίες, μεταξύ των οποίων στα δημόσια δάση, δασικές εκτάσεις και μη πεδινά χορτολίβαδα, στα οποία η βοσκή δεν έχει απαγορευθεί ή ρυθμιστεί βάσει διατάξεων της δασικής και περιβαλλοντικής νομοθεσίας, αφαιρείται από τους Δήμους και παραχωρείται στις οικείες Περιφέρειες. Επιπλέον η Περιφέρεια εκπονεί διαχειριστικά σχέδια βόσκησης, με σκοπό τη βελτίωση του βοσκότοπου.

Με τον 4332/2015 εισήχθη ρύθμιση κατά την οποία οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ και β΄ βαθμού και φορείς αυτών δύνανται, για την αντιμετώπιση εκτάκτων και επείγουσών αναγκών και κατά παρέκκλιση κάθε αντίθετης διάταξης, να συνάπτουν συμβάσεις για την κάλυψη αναγκών προσωρινής στέγασης, σίτισης, άμεσης ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, εξασφάλισης ειδών πρώτης ανάγκης και μεταφοράς από τα σημεία άφιξης προς τις προσωρινές ή μόνιμες εγκαταστάσεις φιλοξενίας, εντός των γεωγραφικών ορίων τους, νεοεισερχόμενων πολιτών τρίτων χωρών. Οι ανωτέρω δαπάνες καταβάλλονται από τις πιστώσεις του προϋπολογισμού των οικείων οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των φορέων τους ύστερα από απόφαση του οικείου οργάνου κατόπιν σχετικής γνώμης της οικείας Αστυνομικής ή Λιμενικής Αρχής κατά περίπτωση, η οποία στοιχειοθετεί τον έκτακτο επείγοντα χαρακτήρα των σχετικών συμβάσεων.

Στον 4368/2016, σχετικά με τη λειτουργία του ΕΚΑΒ αναφέρεται πως η γνωμάτευση για τη βλάβη, τη δέουσα επισκευή και το κόστος αυτής για

οποιοδήποτε αυτοκίνητο ασθενοφόρο, είτε άλλο αυτοκινούμενο ή μη όχημα γίνεται από οποιαδήποτε δημόσια Υπηρεσία ή ΝΠΔΔ ή ΟΤΑ ή Περιφέρεια και μπορεί να αφορά οποιαδήποτε δημόσια υπηρεσία ή ΝΠΔΔ ή ΟΤΑ που δεν διαθέτουν Γραφείο Κίνησης, συνεργείο ή ειδικούς τεχνικούς.

Με τον ν. 4375/2016 η παρ. 10 του άρθρου 14 του ν. 4332/2015 αντικαθίσταται ως εξής:

«Τα ΝΠΔΔ, οι ΟΤΑ α' και β' βαθμού, στα διοικητικά όρια των οποίων λειτουργούν Κέντρα Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ), Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) και Ανοικτές Δομές Προσωρινής Υποδοχής και Φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών ή διαθέτουν χώρους για την κάλυψη έκτακτων αναγκών στέγασης και προσωρινής φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών, καθώς και οι φορείς των ΟΤΑ αυτών, δύνανται για την αντιμετώπιση εκτάκτων και επείγουσών αναγκών, κατά παρέκκλιση κάθε αντίθετης διάταξης, να προβαίνουν σε όλες τις αναγκαίες ενέργειες και να συνάπτουν με τρίτους συμβάσεις εκτέλεσης έργων, παροχής υπηρεσιών, προμήθειας αγαθών ή μισθώσεων κινητών και ακινήτων σε ό,τι αφορά την υποδοχή και φιλοξενία νεοεισερχόμενων πολιτών τρίτων χωρών αποκλειστικά για την κάλυψη αναγκών προσωρινής στέγασης, τη λειτουργία των ανωτέρω εγκαταστάσεων, τη μεταφορά από τα σημεία άφιξης ή προσωρινής διαμονής προς ή από τις προσωρινές ή μόνιμες εγκαταστάσεις φιλοξενίας, οι οποίες βρίσκονται εντός και εκτός των γεωγραφικών τους ορίων, τη σίτιση, την άμεση ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, τα έξοδα ταφής, τη διαχείριση ανθρωπιστικής βοήθειας και κάθε προσφοράς σε χρήμα ή είδος, τη διαχείριση, μεταφορά, αποθήκευση και διανομή αυτής, καθώς και κάθε άλλη απολύτως αναγκαία για την εξυπηρέτηση των ανωτέρω σκοπών δαπάνη».

Για την αποθήκευση και διανομή των ανωτέρω ειδών πρώτης ανάγκης οι Περιφέρειες, δύνανται να συστήνουν Κέντρα αποθήκευσης και διανομής, σε συνεργασία και με άλλους δημόσιους φορείς, με απόφαση του Περιφερειάρχη ή με κοινή απόφαση με το αρμόδιο για τη διοίκηση του έτερου φορέα οργάνου, στην οποία θα καθορίζονται οι όροι λειτουργίας τους. Τα Κέντρα αυτά μπορούν να στελεκώνονται με υπαλλήλους των ανωτέρω φορέων.

Κατά το πδ 99/2017 ορίστηκε ότι ο έλεγχος των Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών διενεργείται από τις αρμόδιες τεχνικές υπηρεσίες του οικείου ΟΤΑ ανά έτος και σε έκτακτες περιπτώσεις μετά από εντολή του Δημάρχου. Μετά την ολοκλήρωση των επιτόπιων ελέγχων, τα τεχνικά κλιμάκια που επιθεωρούν τους χώρους (συμπεριλαμβανομένων αυλών, χώρων πρασίνου) και τις κτιριακές υποδομές των ως άνω Μονάδων υποβάλλουν εκθέσεις στον Προϊστάμενο της Τεχνικής Υπηρεσίας, προκειμένου να γίνουν οι απαιτούμενες εργασίες συντήρησης.

Ωστόσο, και η «Επιτροπή Ελέγχου Παιδικών Χαρών» μπορεί να διενεργεί αυτεπάγγελτα περιοδικούς ελέγχους στις παιδικές χαρές (όργανα-κατασκευές) των προαυλίων χώρων σταθμών.

Ο έλεγχος ως προς την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών διενεργείται από τον Κοινωνικό Σύμβουλο. Ο Κοινωνικός Σύμβουλος συντάσσει ανά εξάμηνο εκθέσεις αξιολόγησης για την οργάνωση και λειτουργία κάθε

σταθμού και για την εν γένει ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, υποδεικνύοντας συγκεκριμένες λύσεις, ενέργειες και βελτιώσεις.

Οι εκθέσεις αυτές υποβάλλονται στην αρμόδια για την αδειοδότηση υπηρεσία του Δήμου και στην υπηρεσία που ασκεί την εποπτεία στους ΟΤΑ.

Με τον νόμο 4483/2017 προβλέφθηκαν διάφορες μεμονωμένες ρυθμίσεις αναφορικά με τις αρμοδιότητες και τις δυνατότητες των οργάνων των ΟΤΑ. Για παράδειγμα:

Προβλέφθηκε πως οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) λύνονται με απόφαση του οικείου ή των οικείων δημοτικών συμβουλίων και πράξη του Συντονιστή ή του ασκούντος καθήκοντα Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ενώ η εκκαθάριση διενεργείται από ορκωτούς ελεγκτές που ορίζονται από τον Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Με τον ίδιον νόμο του 2017 ορίστηκε πως οι ΟΤΑ ορεινών και νησιωτικών περιοχών δύνανται να παρέχουν κίνητρα στους εργαζομένους τους. Ειδικότερα, με αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου μπορεί να παρέχεται δωρεάν σίτιση και κατάλυμα διαμονής στους υπαλλήλους, μονίμους και με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, αορίστου ή ορισμένου χρόνου, στο ιατρικό, παραιϊατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό των κέντρων υγείας και των δημόσιων νοσοκομείων, στο προσωπικό του Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ), στο ένστολο προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής και του Πυροσβεστικού Σώματος και στους αναπληρωτές εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μέλη Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΕΕΠ) και Ειδικού Βοηθητικού Προσωπικού (ΕΒΠ), οι οποίοι παρέχουν υπηρεσία στις περιοχές δικαιοδοσίας τους.

Πέραν αυτών αντικαταστάθηκε με τον ανωτέρω νόμο και η διάταξη του νόμου 4257/2014 περί αυθαίρετης χρήσης και προβλέφθηκε πως για την αυθαίρετη χρήση κοινόχρηστων χώρων, των οποίων η παραχώρηση της χρήσης έχει επιτραπεί, επιβάλλεται σε βάρος του παραβάτη, με απόφαση του δημάρχου, το αναλογούν τέλος και ισόποσο πρόστιμο. Με όμοια απόφαση επιβάλλεται πρόστιμο σε βάρος εκείνου που προβαίνει σε αυθαίρετη χρήση χώρου του οποίου η παραχώρηση της χρήσης δεν έχει επιτραπεί. Η αυθαίρετη χρήση του κοινόχρηστου χώρου διαπιστώνεται από τον Δήμο ή τις Αστυνομικές Αρχές μετά από διενέργεια αυτοψίας. Αν ο παραβάτης δεν συμμορφωθεί, τα εν λόγω αντικείμενα απομακρύνονται άμεσα από συνεργείο του Δήμου, ο οποίος μπορεί να ζητήσει, προς το σκοπό αυτό, την άμεση συνδρομή των Αστυνομικών Αρχών.

Ακόμη, ορίστηκε πως οι Δήμοι είναι αρμόδιοι για τη λειτουργία, την ενημέρωση στοιχείων και τη διαχείριση Μητρώου Πολιτών, ενώ μπορούν να ζητούν

από τις αρμόδιες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της εταιρείας «ΕΘΝΙΚΟ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ Ανώνυμη Εταιρεία» («ΕΚΧΑ ΑΕ») και των αρμοδίων υπηρεσιών της Φορολογικής Διοίκησης, στοιχεία που αφορούν στην ακίνητη περιουσία και στο εισόδημα των υπόχρεων, εντός των ορίων της διοικητικής τους Περιφέρειας. Όσον αφορά δε το Μητρώο Πολιτών διευκρινίζεται ότι η ενημέρωση και επεξεργασία των στοιχείων που τηρούνται στο Μητρώο Πολιτών και η χορήγηση στους πολίτες των σχετικών πιστοποιητικών διενεργείται από τους εξουσιοδοτημένους χρήστες των αρμόδιων οργανικών μονάδων των Δήμων αλλά και των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών ή του Ειδικού Ληξιαρχείου του Υπουργείου Εσωτερικών. Η διαχείριση και υποστήριξη της εύρυθμης, αποδοτικής και ασφαλούς λειτουργίας του Μητρώου Πολιτών ανατίθεται στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών. Επισημαίνεται πως από την έναρξη της λειτουργίας του Μητρώου Πολιτών παύει η υποχρέωση των Δήμων για την ενημέρωση των χειρόγραφων βιβλίων Δημοτολογίου και των βοηθητικών βιβλίων δημοτολογίων.

Με το άρθρο 131 του ίδιου νόμου αντικαταστάθηκε η διάταξη του πδ 391/1982 περί τέλεσης πολιτικών γάμων και εξειδικεύτηκε έτσι ώστε σε κάθε Δήμο, ο Δήμαρχος να ορίζει με πάγια πράξη του, περισσότερες τακτές ημέρες της εβδομάδας, μη αποκλεισμένου του Σαββάτου και της Κυριακής, και ορισμένη ώρα έναρξης, για την τέλεση των γάμων για τους οποίους υποβλήθηκαν σχετικές αιτήσεις μέχρι και την προηγούμενη ημέρα. Με την ίδια πράξη του, ο Δήμαρχος μπορεί να ορίζει την τέλεση των πολιτικών γάμων σε περισσότερα του ενός δημοτικά κτήρια ή και σε εξωτερικούς κοινόχρηστους δημοτικούς χώρους. Ο Δήμαρχος μεριμνά για την κατάλληλη διαρρύθμιση και διακόσμηση του χώρου, ώστε να δίνεται στην τελετή του γάμου η επισιμότητα που της ταιριάζει. Περαιτέρω τροποποιήθηκε και το άρθρο 35 του ν. 3448/2006 περί των Κέντρων Αποτέφρωσης Νεκρών. Πλέον συγκεκριμένα, ορίστηκε πως η εγκατάσταση και λειτουργία ΚΑΝ επιτρέπεται σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) πρώτου βαθμού σε εκτάσεις ιδιοκτησίας τους ή που τους έχουν παραχωρηθεί κατά χρήση εντός ή εκτός των διοικητικών τους ορίων, ή σε νομικά πρόσωπα αυτών. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Οικονομίας και Ανάπτυξης και Υγείας ρυθμίζονται ειδικότερα σχετικά ζητήματα, καθώς και ζητήματα με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό.

Άλλη ρύθμιση του ίδιου νόμου αφορά την εκποίηση υλικών που προέρχονται από τη διαχείριση των Αστικών Στερεών Αποβλήτων και βιοαποβλήτων: Οι Δήμοι, τα νομικά πρόσωπα αυτών που ασκούν αρμοδιότητες αποκομιδής και διαχείρισης αποβλήτων, δύνανται να εκποιούν με τη διαδικασία της δημοπρασίας, τα υλικά ή και την τυχόν παραγόμενη ενέργεια που προέρχονται από τη χωριστή συλλογή, την προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, την επεξεργασία και ανάκτηση των Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ) και των βιοαποβλήτων μετά από απόφαση του οικείου δημοτικού ή διοικητικού συμβουλίου.

Με τον 4483/2017 αντικαταστάθηκε το άρθρο 23 Ν.4255/2014 για την εμπορία των πόσιμων ιαματικών ή μη ιαματικών νερών. Προβλέφθηκε δηλαδή η υποχρέωση καταβολής υπέρ του Δήμου για τις ποσότητες νερού που εμφιαλώνονται δικαίωμα επί της συνολικής αξίας των αντίστοιχων πωλήσεων. Το ύψος του δικαιώματος καθορίζεται με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου. Είναι δυνατός ο καθορισμός ποσοστού δικαιώματος εκτός των προαναφερθέντων ποσοστών με απόφαση του Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, η οποία εκδίδεται μετά από πρόταση του δημοτικού συμβουλίου, εφόσον μεταβληθούν σημαντικά, για οποιοδήποτε λόγο τα στοιχεία με τα οποία αρχικά διαμορφώθηκαν. Όταν το νερό που διατίθεται ανήκει σε Δήμους, το ύψος του δικαιώματος καθορίζεται ελεύθερα με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου.

Στη συνέχεια και με τον νόμο 4488/2017 προστέθηκε στον νόμο περί προστασίας υπερηλίκων το εξής: η προστασία των υπερηλίκων και χρονίως πασχόντων ατόμων εξασφαλίζεται με την ανάπτυξη προγραμμάτων ανοικτής κοινωνικής φροντίδας, καθώς και κλειστής περίθαλψης που καταρτίζει και εφαρμόζει το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, την εξασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και περίθαλψης αυτών. Τα προγράμματα δύναται να υλοποιούνται είτε από τους φορείς του δημόσιου τομέα που εποπτεύονται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας και τους ιδιωτικούς φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, είτε από τις επιχειρήσεις των ΟΤΑ Α` βαθμού είτε από ιδιωτικούς φορείς κερδοσκοπικού χαρακτήρα που έχουν σκοπό την κοινωνική ανάπτυξη και πρόνοια ή συναφή προς τα ανωτέρω σκοπό. Με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καθορίζεται η μορφή και το περιεχόμενο των καταρτιζόμενων προγραμμάτων, οι φορείς υλοποίησης αυτών, οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια, η διαδικασία υπαγωγής των ωφελούμενων στα προβλεπόμενα προγράμματα της προηγούμενης παραγράφου, καθώς και κάθε άλλο αναγκαίο σχετικό θέμα.

Κρίσιμη είναι και η πρόβλεψη του ίδιου νόμου η σχετική με την Υπηρεσία Δόμησης (ΥΔΟΜ): από την 1η.1.2022, σε κάθε Δήμο συστήνεται και λειτουργεί Υπηρεσία Δόμησης (ΥΔΟΜ). Στους Δήμους όπου δεν υφίστανται ΥΔΟΜ την 1η.11.2020, συστήνεται σε επίπεδο Τμήματος. Το πρώτο δίμηνο κάθε έτους η Αποκεντρωμένη Διοίκηση διαπιστώνει την επάρκεια της ελάχιστης στελέχωσης και εκδίδει πιστοποιητικό επάρκειας, το οποίο κοινοποιείται στη Γενική Γραμματεία Ανθρώπινου Δυναμικού Δημοσίου Τομέα του Υπουργείου Εσωτερικών και στη Γενική Διεύθυνση Πολεοδομίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Με το άρθρο 46 του Ν.4456/17 καταργείται η αρμοδιότητα της άσκησης εποπτείας των ΤΟΕΒ (υπ' αριθμ. 3 «Αγροτική Ανάπτυξη - Κτηνοτροφία - Αλιεία», της παρ. Ι του άρθρου 75 του ν. 3463/2006, όπως προστέθηκε με

την παρ. 5 του άρθρου 94 του ν. 3852/2010) καθώς όλο το αντικείμενο των Έργων και Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων αποτελεί πλέον αρμοδιότητα των Περιφερειών.

Περίοδος 2018-2022

Οι διατάξεις περί προστασίας του παιδιού ή ατόμων με αναπηρία (παιδιών και ενηλίκων) ή ηλικιωμένων απασχόλησαν εκ νέου τον νομοθέτη, που με τον νόμο 4554/2018 όρισε: «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Εσωτερικών και Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, σε περίπτωση στέγασης ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠ ΜΕΑ σε σχολικές εγκαταστάσεις, καθορίζονται οι προϋποθέσεις χορήγησης άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ ΜΕΑ) και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, των Δήμων και των νομικών προσώπων αυτών, καθώς και οι τεχνικές προδιαγραφές, οι ειδικοί όροι καταλληλότητάς τους, η διαδικασία ελέγχου τους και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια».

Με τον ίδιον νόμο προστέθηκε νέα διάταξη στις πρόσθετες αρμοδιότητες των Δήμων του νόμου 3852/2010, ήτοι η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και ιδιωτικών παιδικών ή βρεφονηπιακών σταθμών.

Με τον 4555/2018 νόμο καταργήθηκαν οι αρμοδιότητες των νησιωτικών και ορεινών Δήμων περί καθαρισμού και αστυνόμευσης των ρεμάτων και των απαλλοτριώσεων χώρων παρά τα ρέματα και καθαρισμού και αστυνόμευσης ρεμάτων, αντίστοιχα.

Επίσης ορίστηκε πως οι ΟΤΑ Α' βαθμού, αναφορικά με τη διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων έχουν τις εξής αρμοδιότητες:

- α. την εκπόνηση και υλοποίηση Τοπικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΤΣΔΑ) στα διοικητικά όρια του οικείου Δήμου που αποτελεί τη βάση των συμβάσεων που συνάπτει ο Δήμος με Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης και άλλους φορείς διαχείρισης αποβλήτων. Το ΤΣΔΑ πρέπει να είναι σύμφωνο με το οικείο ΠΕΣΔΑ,
- β. την εκπόνηση προγραμμάτων πρόληψης-μείωσης παραγωγής αποβλήτων και προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση,
- γ. την οργάνωση και την εφαρμογή της διαλογής στην πηγή των αστικών αποβλήτων στα διοικητικά όριά τους σύμφωνα με τα οικεία ΤΣΔΑ και ΠΕΣΔΑ,
- δ. την οργάνωση και εφαρμογή χωριστής συλλογής για τέσσερα (4) τουλάχιστον διακριτά ρεύματα ανακυκλώσιμων αποβλήτων υλικών, ήτοι γυαλί, χαρτί, πλαστικά και μέταλλα από αστικά απόβλητα, οι ίδιοι ή σε συνεργασία με Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης.
- ε. την οργάνωση και εφαρμογή χωριστής συλλογής βιοαποβλήτων που προέρχονται ιδίως από χώρους εστίασης, νοικοκυριά, μεγάλους παραγωγούς και πράσινα απόβλητα πάρκων και κήπων,
- στ. τη συλλογή και μεταφορά των υπολειπόμενων σύμμεικτων αστικών αποβλήτων και των προδιαλεγμένων ύστερα από Διαλογή στην Πηγή σε κατάλληλες υποδομές ανακύκλωσης, ανάκτησης ή διάθεσης και με την επιφύλαξη των προβλέψεων του οικείου ΠΕΣΔΑ,

ζ. την εξάλειψη της ανεξέλεγκτης διάθεσης των ΑΣΑ και η αποκατάσταση των υφιστάμενων ΧΑΔΑ,
η. την ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των δημοτών και των επιχειρήσεων που λειτουργούν στα διοικητικά τους όρια,
θ. το σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων πρόληψης - μείωσης αποβλήτων και γενικότερα μέτρων για την προώθηση της ιεράρχησης εργασιών και δράσεων διαχείρισης αποβλήτων που στοχεύουν στην ελαχιστοποίηση της τελικής διάθεσης των ΑΣΑ,
ι. την προετοιμασία έργων και δράσεων του ΤΣΔΑ για την επεξεργασία των ΑΣΑ, που παράγονται στα διοικητικά τους όρια, και την υποβολή τους για χρηματοδότηση από επιχειρησιακά προγράμματα είτε ευρωπαϊκά προγράμματα με την ιδιότητα του τελικού δικαιούχου,
ια. την προώθηση δράσεων και την υλοποίηση έργων που συμβάλλουν στην κυκλική οικονομία,
ιβ. την καταχώρηση σε πληροφοριακό σύστημα με την ονομασία «Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης Αποβλήτων» που αναπτύσσεται στη Γενική Γραμματεία Συντονισμού και Διαχείρισης Αποβλήτων του Υπουργείου Εσωτερικών, πάσης φύσεως στοιχείων που απαιτούνται για την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των έργων διαχείρισης αποβλήτων και των ποσοτικών και ποσοτικών στόχων των ΠΕΣΔΑ.
Επίσης, οι ΟΤΑ α` βαθμού μπορούν να προβαίνουν:
α. στην κατασκευή και λειτουργία Πράσινων Σημείων και με την επιφύλαξη των προβλέψεων του οικείου ΠΕΣΔΑ,
β. στην υλοποίηση και λειτουργία Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ),
γ. στην υλοποίηση και λειτουργία Σταθμών Μεταφόρτωσης Αποβλήτων ΣΜΑ,
δ. στην κατασκευή και λειτουργία Μονάδων Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων.

Πέραν αυτών προβλέφθηκε πως το δημοτικό συμβούλιο μπορεί με απόφασή του να μεταβιβάζει στην οικονομική επιτροπή και στην επιτροπή ποιότητας ζωής αρμοδιότητες του σχετικές με το αντικείμενό τους.

Άλλη κρίσιμη ρύθμιση του παραπάνω νόμου ήταν η τροποποίηση του άρθρου 78 του ν. 3852/2010 περί Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων με την οποία ορίστηκε πως σε κάθε Δήμο συγκροτείται και λειτουργεί με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων, ως συμβουλευτικό όργανο του Δήμου για την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων στην τοπική κοινωνία.

Οι δε αρμοδιότητες των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων είναι: α) η καταγραφή και η διερεύνηση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, που κατοικούν μόνιμα στην Περιφέρεια του οικείου Δήμου, ως προς την ένταξή τους στην τοπική κοινωνία, την επαφή τους με δημόσιες αρχές ή τη δημοτική αρχή, β) η υποβολή εισηγήσεων προς το δημοτικό συμβούλιο για την ανάπτυξη τοπικών δράσεων προώθησης της ομαλής κοινωνικής ένταξης των μεταναστών και προσφύγων και, εν γένει, την επίλυση των προβλημάτων που αυτοί αντιμετωπίζουν, ιδίως μέσω της

οργάνωσης συμβουλευτικών υπηρεσιών από τις δημοτικές υπηρεσίες και γ) η διοργάνωση, σε συνεργασία με τον οικείο Δήμο, εκδηλώσεων ευαισθητοποίησης και ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής του τοπικού πληθυσμού.

Εντός του μηνός Δεκεμβρίου κάθε έτους, το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων υποβάλλει προς το δημοτικό συμβούλιο Ετήσια Έκθεση, στην οποία καταγράφονται αναλυτικά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες που διαμένουν στο Δήμο, τόσο ως προς το βαθμό ένταξής τους στην τοπική κοινωνία όσο και ως προς τη σχέση τους και το βαθμό εξυπηρέτησής τους από τις τοπικές δημοτικές αλλά και δημόσιες αρχές και διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών και για τη διευκόλυνση, εν γένει, της ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων στην τοπική κοινωνία. Ο πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου εισάγει υποχρεωτικά την Έκθεση του προηγούμενου εδαφίου προς συζήτηση, στην πρώτη συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου μετά την υποβολή της.

Ο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων των Δήμων και των Περιφερειών, καθώς και των προσώπων που συγκροτούν τα όργανα αυτά ανήκει, μετά την εφαρμογή του ν. 3852/2010 «Πρόγραμμα Καλλικράτης», στις Αυτοτελείς Υπηρεσίες Εποπτείας (ΑΥΕ), που εδρεύουν στις έδρες των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων. Προϊστάμενοι των ΑΥΕ είναι οι Ελεγκτές Νομιμότητας. Η καθυστέρηση, ωστόσο, της επιλογής των Ελεγκτών Νομιμότητας δεν επέτρεψε τη λειτουργία της νέας εποπτικής αρχής με αποτέλεσμα, με το άρθρο 131 του ν. 4555/2018 να διευκρινιστεί πως η εποπτεία συνεχίζει να ασκείται από τις υπηρεσίες των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων της χώρας.

Θεσπίστηκε επίσης και ο ρόλος του Δημοτικού (και Περιφερειακού) Διαμεσολαβητή, ο οποίος έχει την αρμοδιότητα να επιλαμβάνονται, ύστερα από υποβολή ενυπόγραφης αναφοράς από θιγόμενα φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή και αυτεπαγγέλτως, υποθέσεων που αφορούν κακοδιοίκηση ή προβληματική εν γένει λειτουργία των υπηρεσιών του Δήμου, των νομικών τους προσώπων και των επιχειρήσεών τους και διαμεσολαβεί προκειμένου να επιλυθούν οι σχετικές διαφορές, προστατεύοντας τα δικαιώματα των διοικούμενων έναντι των εν λόγω υπηρεσιών. Ο Δημοτικός Διαμεσολαβητής συνεργάζεται με όλες τις αρχές που είναι αρμόδιες για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και τον έλεγχο της νόμιμης δράσης των ΟΤΑ, σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία, χωρίς να θίγονται οι εκατέρωθεν αρμοδιότητες.

Με τον 4530/2018 θεσπίστηκε πως η συντήρηση του ήδη σήμερα διαμορφωμένου παράλληλου και κάθετου οδικού δικτύου, εκατέρωθεν των σιδηροδρομικών γραμμών, καθώς και χώροι πέραν αυτού, επίσης εκατέρωθεν των σιδηροδρομικών γραμμών, που έχουν δημιουργηθεί από τις αναγκαστικές απαλλοτριώσεις προγενέστερων του παρόντος νόμου, για

τις ανάγκες δημιουργίας της σιδηροδρομικής γραμμής ανά την επικράτεια, ανατίθεται στους οικείους ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού.

Με επόμενα νομοθετήματα τροποποιούνται ή εξειδικεύονται περαιτέρω οι αρμοδιότητες των επιμέρους οργάνων των Δήμων, όπως βλέπουμε να συμβαίνει με τον 4635/2019 με τον οποίον τροποποιήθηκε το άρθρο 11 του ν. 3377/2005 (περί χορήγησης αδειών εμποροπανηγύρεων και υπαίθριων χριστουγεννιάτικων αγορών), ως ακολούθως:

Η κατάσχεση και καταστροφή των προϊόντων επιβάλλεται από τα Κλιμάκια Ελέγχου Λαϊκών Αγορών και Υπαίθριου Εμπορίου, την Ελληνική Αστυνομία, τη Δημοτική Αστυνομία, το ΣΔΟΕ, το Λιμενικό Σώμα-Ελληνική Ακτοφυλακή, καθώς και από τις ελεγκτικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, τις Ελεγκτικές Υπηρεσίες των Περιφερειών και κάθε άλλη Ελεγκτική Υπηρεσία στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της. Για το παραπάνω παρέχεται η συνδρομή της ΕΛΑΣ, ή του ΛΣ-ΕΛΑΚΤ στον χώρο ευθύνης του, όπου αυτή κρίνεται απαραίτητη.

Ανάλογα και με τον 4623/2019 με τον οποίον αντικαταστάθηκε το άρθρο 72 του ν. 3852/2010 και ορίστηκαν οι αρμοδιότητες της οικονομικής επιτροπής Δήμων και Περιφερειών, ως εξής:

Η οικονομική επιτροπή είναι συλλογικό όργανο, αρμόδιο για τον έλεγχο και την παρακολούθηση της οικονομικής λειτουργίας του Δήμου. Ειδικότερα, έχει τις ακόλουθες αποφασιστικές, ελεγκτικές και γνωμοδοτικές αρμοδιότητες:

- α) Συντάσσει και εισηγείται το σχέδιο του προϋπολογισμού.
- β) Ελέγχει την πρόοδο υλοποίησης του προϋπολογισμού και υποβάλλει ανά τρίμηνο έκθεση προς το δημοτικό συμβούλιο, στην οποία παρουσιάζεται η κατάσταση των εσόδων και εξόδων του Δήμου.
- γ) Προελέγχει τον απολογισμό.
- δ) Αποφασίζει για την έγκριση της αποζημίωσης των δαπανών μετακίνησης του δημάρχου, των αντιδημάρχων και των δημοτικών συμβούλων, εκτός της έδρας του Δήμου για εκτέλεση υπηρεσίας.
- ε) Έχει την ευθύνη για την πιστή εκτέλεση του προϋπολογισμού.
- στ) Αποφασίζει το ετήσιο πρόγραμμα προσλήψεων προσωπικού κάθε κατηγορίας.
- ζ) Εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο το πολυετές σχέδιο διαχείρισης της ακίνητης περιουσίας του Δήμου και έχει την ευθύνη της υλοποίησής του.
- η) Αποφασίζει αιτιολογημένα τροποποίηση άπαξ έως πέντε τοις εκατό (5%) του φυσικού ή οικονομικού αντικειμένου συμβάσεων στη βάση της ισχύουσας νομοθεσίας. Στις συμβάσεις αυτές εγκρίνει το πρωτόκολλο παραλαβής με αιτιολογημένη απόφασή της.
- θ) Αποφασίζει την κατάρτιση των όρων, τη σύνταξη των διακηρύξεων, τη διεξαγωγή και κατακύρωση κάθε μορφής δημοπρασιών και διαγωνισμών, για έργα, μελέτες, προμήθειες και υπηρεσίες, καθώς και τη συγκρότηση των ειδικών επιτροπών διεξαγωγής και αξιολόγησης από μέλη της ή ειδικούς επιστήμονες, υπαλλήλους του Δήμου ή δημόσιους υπαλλήλους.

- ι) Καταρτίζει τον κανονισμό λειτουργίας της.
- ια) Μελετά την ανάγκη σύναψης δανείων, τον καθορισμό των όρων τους και την υποβολή της σχετικής εισήγησης στο Δημοτικό Συμβούλιο.
- ιβ) Αποφασίζει τον συμβιβασμό ή την κατάργηση δίκης που έχει αντικείμενο μέχρι ποσού εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ. Όταν το αντικείμενο είναι άνω των 60.000 ευρώ, τότε εισηγείται τη λήψη απόφασης από το δημοτικό συμβούλιο. Δεν επιτρέπεται συμβιβασμός ή κατάργηση δίκης για απαιτήσεις μισθών, επιδομάτων, αποζημιώσεων, εξόδων παράστασης, εξόδων κίνησης και γενικά μισθολογικών παροχών οποιασδήποτε μορφής, εξαιρουμένων εκείνων για τις οποίες το νομικό ζήτημα έχει επιλυθεί με απόφαση ανωτάτου δικαστηρίου.
- ιγ) Αποφασίζει για την καταβολή εξόδων κίνησης και ημερήσιας αποζημίωσης, σε ιδιώτες μέλη επιτροπών ή ομάδων εργασίας ή ομάδων διοίκησης έργου, που συγκροτούνται από την Εκτελεστική Επιτροπή ή τον Δήμαρχο για μετακινήσεις στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, οι οποίες γίνονται για εκτέλεση υπηρεσίας, σχετικής με το έργο του.
- ιδ) Ασκεί καθήκοντα αναθέτουσας αρχής για τις συμβάσεις έργου, μελετών, υπηρεσιών και προμηθειών, ανεξαρτήτως προϋπολογισμού πλην των περιπτώσεων που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Δημάρχου για την απευθείας ανάθεση.
- ιε) Εισηγείται για ζητήματα διαφάνειας και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.
- ιστ) Εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο τα σχέδια κανονιστικών αποφάσεων του Δήμου και παρακολουθεί την υλοποίησή τους.
- ιζ) Αποφασίζει για την υποβολή προσφυγών στις διοικητικές αρχές.
- ιη) Αποφασίζει για την άσκηση ή μη όλων των ένδικων βοηθημάτων και των ένδικων μέσων, καθώς και για την παραίτηση από αυτά.
- ιθ) Αποφασίζει για την πρόσληψη πληρεξουσίου δικηγόρου και για την ανάκληση της πληρεξουσιότητάς του, σε όσους Δήμους, είτε δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι με μηνιαία αντιμισθία, είτε αυτοί που έχουν προσληφθεί δεν έχουν δικαίωμα να παρίστανται σε ανώτατα δικαστήρια και καθορίζει την αμοιβή τους. Μπορεί επίσης να αναθέτει την παροχή γνωμοδοτήσεων, μόνο εφόσον δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι, με μηνιαία αντιμισθία. Με απόφασή της είναι δυνατή, κατ' εξαίρεση, η ανάθεση σε δικηγόρο, εξώδικου ή δικαστικού χειρισμού, ανά υπόθεση, ζητημάτων, τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα συμφέροντα του Δήμου και απαιτούν εξειδικευμένη γνώση ή εμπειρία.
- κ) Αποφασίζει για: 1. τη διαγραφή χρεών και την απαλλαγή από προσαυξήσεις, ii. τη διευκόλυνση οφειλετών για ποσά άνω των εκατόν πενήντα χιλιάδων (150.000) ευρώ κατά το άρθρο 170 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, iii. την απευθείας ανάθεση σε νομικά πρόσωπα και δημοτικές επιχειρήσεις iv. τη χρηματοδότηση κοινωφελών επιχειρήσεων, καθώς και για την έγκριση της απόφασης του διοικητικού συμβουλίου της κοινωφελούς επιχείρησης για είσπραξη εύλογης αποζημίωσης v. την παραχώρηση εγκαταστάσεων, εξοπλισμού και μέσων προς τις κοινωφελείς επιχειρήσεις κατά το άρθρο 259 παρ. 4 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, vi. την έγκριση των προϋπολογισμών των ισολογισμών, των ετησίων προγραμματικών δράσης και των εκθέσεων πεπραγμένων των νομικών προσώπων και επιχειρήσεων του Δήμου. και αποφασίζει για την αποδοχή κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών.

Για τις περιπτώσεις ιζ', ιη', ιθ' της προηγούμενης παραγράφου, η απόφαση λαμβάνεται ύστερα από γνωμοδότηση δικηγόρου.

Η οικονομική επιτροπή, με ειδική απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της, μπορεί να παραπέμψει συγκεκριμένο θέμα της αρμοδιότητας της στο δημοτικό συμβούλιο για τη λήψη απόφασης, εφόσον κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται από την ιδιαίτερη σοβαρότητά του.

Με τον ίδιον νόμο καταργήθηκε ο θεσμός του Δημοτικού Διαμεσολαβητή.

Ο ν. 4633/2019 προβλέπει πως αρμόδιες αρχές για τη διασφάλιση της εφαρμογής του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου σχετικά με την ολική απαγόρευση του καπνίσματος στους δημόσιους χώρους και σε όλους τους χώρους παροχής εργασίας, μέσω της διαπίστωσης των παραβάσεων και της επιβολής κυρώσεων, είναι οι υγειονομικές υπηρεσίες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Α΄ και Β΄ βαθμού), η δημοτική αστυνομία, οι λιμενικές αρχές στην περιοχή της ευθύνης τους, καθώς και το ένστολο προσωπικό της ΕΛΑΣ.

Με τον νόμο 4604/2019 προβλέφθηκε η θέσπιση κεντρικών, περιφερειακών και τοπικών μηχανισμών και φορέων για την πραγμάτωση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων. Όσον αφορά το τοπικό επίπεδο, τούτο περιλαμβάνει τις υπηρεσιακές μονάδες άσκησης κοινωνικής πολιτικής και πολιτικών ισότητας των φύλων, σύμφωνα με το άρθρο 97 του ν. 3852/2010, τις Δημοτικές Επιτροπές Ισότητας, καθώς και την Επιτροπή Ισότητας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας και το Γραφείο Ισότητας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας.

Περαιτέρω, στους ΟΤΑ α΄ βαθμού και στα νομικά πρόσωπα αυτών μπορεί να συνιστάται οργανική μονάδα, με τον τίτλο «Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών», με αρμοδιότητες την παροχή:

- α) υπηρεσιών ενημέρωσης και εξειδικευμένης πληροφόρησης σε θέματα ισότητας των φύλων,
- β) υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής στήριξης,
- γ) συμβουλευτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πληροφόρησης για τα δικαιώματα των γυναικών θυμάτων βίας και γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις,
- δ) υπηρεσιών παραπομπής ή συνοδείας των θυμάτων σε ξενώνες φιλοξενίας, σε δικαστικές και σε δημόσιες αρχές,
- ε) νομικών υπηρεσιών, σε συνεργασία με τους δικηγορικούς συλλόγους σε γυναίκες θύματα βίας και πολλαπλών διακρίσεων και
- στ) εργασιακής συμβουλευτικής.

Στην ίδια κατεύθυνση προβλέφθηκε πως στους ΟΤΑ α΄ βαθμού και στα νομικά πρόσωπα αυτών και στα νομικά πρόσωπα με αντικείμενο θέματα ισότητας που εποπτεύονται από το Υπουργείο Εσωτερικών, μπορεί να συνιστάται οργανική μονάδα, με τον τίτλο «Ξενώνας Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών», με αρμοδιότητα την παροχή ασφαλούς διαμονής σε

γυναίκες-θύματα έμφυλης βίας, σε γυναίκες που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις και στα τέκνα τους μέχρι την ηλικία που προβλέπεται στον κανονισμό εσωτερικής λειτουργίας των Ξενώνων. Ο Ξενώνας υπάγεται στη διεύθυνση που ασκεί αρμοδιότητες κοινωνικής προστασίας ή κοινωνικής υπηρεσίας, όταν έχει συσταθεί στους ΟΤΑ α' βαθμού και τα νομικά πρόσωπα αυτών.

Ο Ξενώνας παρέχει ασφαλή διαμονή, ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό και διευκολύνει την πρόσβαση σε νομικές συμβουλές με την παραπομπή στα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών της ΓΓΙΦ, των νομικών προσώπων για θέματα ισότητας που εποπτεύονται από το Υπουργείο Εσωτερικών, των ΟΤΑ α' βαθμού και των νομικών προσώπων αυτών.

Στους Ξενώνες παραπέμπονται γυναίκες θύματα έμφυλης βίας, με πρωτοβουλία των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών, των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων και των υπηρεσιών του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ). Οι φορείς του προηγούμενου εδαφίου διαβιβάζουν το συντομότερο δυνατόν το ιστορικό των κακοποιημένων γυναικών στο επιστημονικό προσωπικό του οικείου Ξενώνα. Το τελευταίο προβαίνει στη δημιουργία φακέλου για κάθε περιστατικό και εισηγείται στην αρμόδια υπηρεσία του οικείου ΟΤΑ α' βαθμού την παραμονή ή τη μη παραμονή των γυναικών σε αυτόν, με σκοπό τη λήψη σχετικής απόφασης.

Σχετικά με τις αρμοδιότητες των Δήμων επί ζητημάτων Υπηρεσιών Πολιτικής Προστασίας, προβλέπεται στον νόμο 4662/2020 το εξής: Σε κάθε Δήμο της Ελληνικής Επικράτειας συστήνονται Τοπικά Επιχειρησιακά Συντονιστικά Όργανα Πολιτικής Προστασίας (ΤΕΣΟΠΠ), τα οποία συμβάλλουν στην εκπλήρωση των σκοπών της επιχειρησιακής αποστολής των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Συντονιστικών Οργάνων Πολιτικής Προστασίας.

Τα ΤΕΣΟΠΠ ενεργοποιούνται σε όλες τις φάσεις του κύκλου καταστροφής και συγκροτούνται με απόφαση του Δημάρχου ενώ ορίζεται πως στους Δήμους λειτουργούν Αυτοτελείς Διευθύνσεις και συστήνονται Τμήματα Πολιτικής Προστασίας, που έχουν ως σκοπό την υποστήριξη του Εθνικού Μηχανισμού. Τα τελευταία έχουν τις παρακάτω αρμοδιότητες:

- α. Συντονίζουν κατά χωρική αρμοδιότητα το έργο της πολιτικής προστασίας για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών, σύμφωνα με τις μεθόδους οργάνωσης, τα όργανα και την κατανομή αρμοδιοτήτων που προβλέπονται στις διατάξεις του παρόντος.
- β. Παρέχουν την αναγκαία συνδρομή στη δράση των ΤΕΣΟΠΠ.
- γ. Προγραμματίζουν και υλοποιούν δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών για ζητήματα πολιτικής προστασίας.
- δ. Αναλαμβάνουν κάθε αναγκαία πρωτοβουλία, ενέργεια και δράση για τη συνδρομή του ΤΕΣΟΠΠ και των λοιπών εμπλεκόμενων φορέων σε επίπεδο αναγνώρισης, εκτίμησης και ανάλυσης της επικινδυνότητας εκδήλωσης καταστροφών.

- ε. Με αποκλειστική ευθύνη του οικείου Δημάρχου συντάσσεται, υποχρεωτικά εντός δεκαοκτώ (18) μηνών από τη δημοσίευση του ίδιου του ν. 4662/2020, Τοπικό Σχέδιο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών και Διαχείρισης Συνεπειών για φυσικές, τεχνολογικές καταστροφές και λοιπές απειλές εντός της χωρικής Επικράτειας του Δήμου. Το Τοπικό Σχέδιο είναι εναρμονισμένο με τα Γενικά Σχέδια της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και τις σχετικές οδηγίες σχεδίασης της Διεύθυνσης Σχεδιασμού και Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και υποβάλλεται στην Εκτελεστική Επιτροπή του Δήμου, η οποία και το εισηγείται προς το δημοτικό συμβούλιο, το οποίο το εγκρίνει, μετά τη σύμφωνη γνώμη της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
- στ. Συμβάλλουν στην υλοποίηση των προγραμμάτων εκπαίδευσης της Ακαδημίας Πολιτικής Προστασίας σε θέματα πολιτικής προστασίας και συμμετέχουν σε ασκήσεις, σε συνεργασία με την Περιφέρεια και άλλους όμορους Δήμους, με σκοπό την αξιολόγηση απόδοσης των ανωτέρω Σχεδίων.
- ζ. Τηρούν και κοινοποιούν σε μηνιαία βάση στον Περιφερειακό Συντονιστή επικαιροποιημένη κατάσταση του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού, των μέσων και υλικών πολιτικής προστασίας, παρακολουθώντας το επίπεδο ετοιμότητάς τους, σύμφωνα με τις οδηγίες του. Στην κατάσταση αυτή συμπεριλαμβάνεται το ανθρώπινο δυναμικό, υλικά και μέσα που διατίθενται εκτός Δήμου για την παροχή υποστήριξης σε καταστάσεις επιπέδου έκτακτης ανάγκης «Επιπέδου 4» (Red Code).
- η. Υποβάλλουν, λαμβάνοντας υπόψη τις κατευθυντήριες οδηγίες του ΤΕΣΟΠΠ, εισηγήσεις: αα. Στον Δήμο για την κατάρτιση του οικείου προϋπολογισμού πολιτικής προστασίας και την αξιοποίηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων ενίσχυσης, ββ. Στο ΤΕΣΟΠΠ για την κατάρτιση του Τοπικού Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας.
- θ. Παρέχουν γραμματειακή υποστήριξη στο ΤΕΣΟΠΠ.
- ι. Συνάπτουν μνημόνια συνεργασίας παροχής υπηρεσιών, υλικών και μέσων με ιδιωτικούς φορείς.

Σε Δήμους κάτω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων, δύναται, κατ' εξαίρεση, να συστήνεται Αυτοτελές Γραφείο Πολιτικής Προστασίας.

Κατά τη διάταξη του άρθρου 65 του ν. 4688/2020, με απόφαση του οικείου Δημάρχου είναι δυνατή η συγκρότηση συνεργείων ελέγχου για την τήρηση των διατάξεων της νομοθεσίας για τη λειτουργία των Καταστημάτων Υγειονομικού Ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένου του ελέγχου για τα μέγιστα επιτρεπόμενα όρια ηχοστάθμης από τη χρήση μουσικής, τα οποία αποτελούνται από δημοτικούς υπαλλήλους και προσωπικό της Δημοτικής Αστυνομίας, εφόσον λειτουργεί Υπηρεσία Δημοτικής Αστυνομίας στον οικείο Δήμο. Επισημαίνεται πως κατά τη διάταξη αυτή, οι ελεγκτικές αρμοδιότητες άλλων Υπηρεσιών και Φορέων δεν θίγονται από την παραπάνω δυνατότητα των Δήμων. Με όμοια απόφαση συγκροτούνται συνεργεία από υπαλλήλους του οικείου Δήμου για την αφαίρεση και περισυλλογή αντικειμένων πάσης φύσεως επί του αυθαιρέτως καταληφθέντος κοινόχρηστου χώρου. Σε περίπτωση αυθαίρετης χρήσης, επιβάλλεται, με απόφαση του οικείου Δημάρχου, σε βάρος του παραβάτη πρόστιμο ίσο με το τέλος που αναλογεί

στην παράνομη χρήση. Με μέριμνα του οικείου Δήμου απομακρύνονται αμέσως τα επιπλέον τραπεζοκαθίσματα ή τυχόν άλλα αντικείμενα.

Με το άρθρο 40 του ν.4735/2020 αναφορικά με τις Αρμοδιότητες Οικονομικής Επιτροπής ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού και Επιτροπής Ποιότητας Ζωής ΟΤΑ α΄ βαθμού προβλέφθηκε ότι:

Η παράγραφος 1 του άρθρου 73 του ν. 3852/2010 αντικαθίσταται ως εξής: «1. Η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής (ΕΠΖ) συστήνεται σε Δήμους άνω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων, είναι αποφασιστικό και εισηγητικό όργανο άσκησης των αρμοδιοτήτων του Δήμου σχετικά με την ποιότητα ζωής, τη χωροταξία, την πολεοδομία και την προστασία του περιβάλλοντος. Κατά την άσκηση των σχετικών αρμοδιοτήτων της λαμβάνει ειδική μέριμνα για τον σχεδιασμό δράσεων που αποβλέπουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και εν γένει την εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρίες. Ειδικότερα:

- α. Αποφασίζει, για: αα. τη χορήγηση προέγκρισης ίδρυσης καταστημάτων και επιχειρήσεων μετά από προέλεγχο του σχετικού αιτήματος του ενδιαφερομένου, αβ. την ανάκληση ή την οριστική αφαίρεση της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των καταστημάτων επιχειρήσεων και λοιπών εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων αρμοδιότητας του Δήμου, αγ. τη χορήγηση ή ανάκληση της άδειας παράτασης λειτουργίας μουσικής, αδ. τη χορήγηση, ύστερα από γνώμη του προέδρου της οικείας δημοτικής Κοινότητας, θέσεων στάθμευσης στους δικαιούχους κατοίκους, με βάση την κείμενη νομοθεσία και τις κανονιστικές αποφάσεις του Δήμου ή με βάση ισχύον σύστημα ελεγχόμενης στάθμευσης, καθώς και την ανάκληση ή την τροποποίηση της χορήγησης αυτών, αε. τον καθορισμό ή αναπροσαρμογή των τελών, δικαιωμάτων και γενικώς των εσόδων των δημοτικών κοιμητηρίων και των ιερών ναών, τα οποία προβλέπονται με τον Κανονισμό Λειτουργίας τους, αστ. την παραχώρηση, κατασκευή και συντήρηση τάφων, την παραχώρηση ή παράταση του δικαιώματος χρήσης οικογενειακών τάφων και την παράταση του δικαιώματος χρήσης τάφων τριετούς ταφής.
- β. Εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο: βα. θέματα καθορισμού χρήσεων γης, ββ. τα θέματα εφαρμογής των σχεδίων πολεοδομικού (ρυθμιστικού) επιπέδου, ανάπλασης περιοχών, πολεοδομικών επεμβάσεων, χρηματοδότησης προγραμμάτων ανάπλασης, ανασυγκρότησης υποβαθμισμένων περιοχών, πολεοδομικής αναμόρφωσης προβληματικών περιοχών, αποζημίωσης ρυμοτομούμενων, πολεοδομικών ρυθμίσεων, εισφοράς σε γη ή σε χρήμα, περιοχών ιδιωτικής πολεοδόμησης, και έγκρισης πολεοδομικών μελετών, βγ. τη λήψη αποφάσεων για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, βδ. τη λήψη αποφάσεων για θέματα χωροθέτησης κοιμητηρίων, και κέντρων αποτέφρωσης νεκρών, καθώς και όλων των σχετικών με το αντικείμενο αρμοδιοτήτων, βε. το σχέδιο κανονιστικών αποφάσεων των άρθρων 79 και 82 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, βστ. τη διατύπωση γνώμης βζ. την έναρξη της διαδικασίας εκπόνησης Τοπικού Χωρικού Σχεδίου (ΤΧΣ) και Ειδικού Χωρικού Σχεδίου (ΕΧΣ) και βη. περί της τύχης των ενστάσεων που αφορούν αναθεωρήσεις, τροποποιήσεις σχεδίου πόλης και κάθε άλλη μορφή ρύθμισης του χώρου.

Με τον ίδιον νόμο αντικαταστάθηκε εκ νέου το άρθρο 97Α του ν. 3852/2010 σχετικά με τις Υπηρεσίες Δόμησης (ΥΔΟΜ) ως εξής:

Οι ΥΔΟΜ οφείλουν να κοινοποιούν ηλεκτρονικά όλες τις διοικητικές πράξεις που εκδίδουν, στην αρμόδια για την πολεοδομία/χωροταξία Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Σε περίπτωση που η αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας εντοπίζει ζητήματα νομιμότητας επί των πράξεων αυτών, ενημερώνει το οικείο Συμβούλιο Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων (ΣΥΠΟΘΑ).

Ο νόμος 4756/2020 τροποποίησε εκ νέου τον νόμο 2345/1995 σχετικά με την προστασία του παιδιού ή ατόμων με αναπηρία (παιδιών και ενηλίκων) ή ηλικιωμένων και κατήργησε το εδάφιο κατά το οποίο, για την ίδρυση και τη λειτουργία των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες (ΚΔΑΠ ΜΕΑ) των Δήμων και των νομικών προσώπων αυτών χορηγείται άδεια από την αρμόδια υπηρεσία της οικείας Περιφέρειας.

Πλέον προβλέπεται πως, εάν διαπιστωθεί λειτουργία αντίστοιχων δομών χωρίς άδεια, ο νομάρχης υποχρεούται να εκδώσει απόφαση διακοπής της λειτουργίας, που εκτελείται από την οικεία αστυνομική αρχή. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προς την απόφαση διακοπής της λειτουργίας, οι υπεύθυνοι τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους. Στο φορέα ή ιδιώτη που ασκεί τέτοιες δραστηριότητες χωρίς άδεια παρά την απόφαση διακοπής της λειτουργίας επιβάλλεται από τον αρμόδιο νομάρχη πρόστιμο.

Με τον ίδιον νόμο καταργήθηκε το εδάφιο του άρθρου 59 παρ. 2 του ν. 4554/2018 κατά το οποίο: «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Εσωτερικών και Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, σε περίπτωση στέγασης ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠ ΜΕΑ σε σχολικές εγκαταστάσεις, καθορίζονται οι προϋποθέσεις χορήγησης άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ ΜΕΑ) και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, των Δήμων και των νομικών προσώπων αυτών, καθώς και οι τεχνικές προδιαγραφές, οι ειδικοί όροι καταλληλότητάς τους, η διαδικασία ελέγχου τους και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

Με την ψήφιση του ν. 4674/2020 αντικαταστάθηκε το άρθρο 21 του ν. 4690/2020 για τους νησιωτικούς Δήμους ως εξής: οι ΟΤΑ α' και β' βαθμού, οι σύνδεσμοι Δήμων, τα δίκτυα Δήμων και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των ΟΤΑ μπορούν να συμβάλλονται με τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την υλοποίηση αυτοδιοικητικών αρμοδιοτήτων και την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες. Επίσης ορίστηκε πως:

Εκτός των περιπτώσεων ανάθεσης, σύναψης, εποπτείας και επίβλεψης δημοσίων μελετών και έργων που ρυθμίζονται με ειδικότερες διατάξεις, οι

ΟΤΑ α΄ βαθμού, που ασκούν τις αρμοδιότητες των τεχνικών τους υπηρεσιών μπορούν να συμβάλλονται με προγραμματική σύμβαση για τη διοικητική τους υποστήριξη σε θέματα που άπτονται των υπολοίπων αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών αυτών, με την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα Δίκτυα Δήμων. Στην περίπτωση αυτή, η αρμοδιότητα έκδοσης της τελικής διοικητικής πράξης ασκείται από τον Προϊστάμενο της Τεχνικής Υπηρεσίας και σε περίπτωση έλλειψης Προϊσταμένου για οποιονδήποτε λόγο, από τον δήμαρχο. Αποφασιστικές ή γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, οι οποίες προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία για τα μονομελή ή συλλογικά αιρετά όργανα ασκούνται από τον οικείο Δήμο. Περαιτέρω, οι ΟΤΑ α΄ βαθμού, που ασκούν τις αρμοδιότητες των υπηρεσιών δόμησης μπορούν να συμβάλλονται με προγραμματική σύμβαση για τη διοικητική τους υποστήριξη για θέματα που άπτονται αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών αυτών, με την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα Δίκτυα Δήμων. Στην περίπτωση αυτή, η αρμοδιότητα έκδοσης της τελικής διοικητικής πράξης ασκείται από τον Προϊστάμενο της Υπηρεσίας Δόμησης και, σε περίπτωση έλλειψης Προϊσταμένου για οποιονδήποτε λόγο, από τον δήμαρχο. Αποφασιστικές ή γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, οι οποίες προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία για τα μονομελή ή συλλογικά αιρετά όργανα ασκούνται από τον οικείο Δήμο.

Με την ψήφιση του ν 4674/2020 αντικαταστάθηκε το άρθρο 21 του ν. 4690/2020 για τους νησιωτικούς Δήμους ως εξής: «οι ΟΤΑ α' και β' βαθμού, οι σύνδεσμοι Δήμων, τα δίκτυα Δήμων και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των ΟΤΑ μπορούν να συμβάλλονται με τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την υλοποίηση αυτοδιοικητικών αρμοδιοτήτων και την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες.» Επίσης ορίστηκε πως:

Εκτός των περιπτώσεων ανάθεσης, σύναψης, εποπτείας και επίβλεψης δημοσίων μελετών και έργων που ρυθμίζονται με ειδικότερες διατάξεις, οι ΟΤΑ α΄ βαθμού, που ασκούν τις αρμοδιότητες των τεχνικών τους υπηρεσιών μπορούν να συμβάλλονται με προγραμματική σύμβαση για τη διοικητική τους υποστήριξη σε θέματα που άπτονται των υπολοίπων αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών αυτών, με την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα Δίκτυα Δήμων. Στην περίπτωση αυτή, η αρμοδιότητα έκδοσης της τελικής διοικητικής πράξης ασκείται από τον Προϊστάμενο της Τεχνικής Υπηρεσίας και σε περίπτωση έλλειψης Προϊσταμένου για οποιονδήποτε λόγο, από τον δήμαρχο. Αποφασιστικές ή γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, οι οποίες προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία για τα μονομελή ή συλλογικά αιρετά όργανα ασκούνται από τον οικείο Δήμο. Περαιτέρω, οι ΟΤΑ α΄ βαθμού, που ασκούν τις αρμοδιότητες των υπηρεσιών δόμησης μπορούν να συμβάλλονται με προγραμματική σύμβαση για τη διοικητική

τους υποστήριξη για θέματα που άπτονται αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών αυτών, με την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα Δίκτυα Δήμων. Στην περίπτωση αυτή, η αρμοδιότητα έκδοσης της τελικής διοικητικής πράξης ασκείται από τον Προϊστάμενο της Υπηρεσίας Δόμησης και, σε περίπτωση έλλειψης Προϊσταμένου για οποιονδήποτε λόγο, από τον Δήμαρχο. Αποφασιστικές ή γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, οι οποίες προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία για τα μονομελή ή συλλογικά αιρετά όργανα ασκούνται από τον οικείο Δήμο.

Περαιτέρω, κρίσιμη είναι η πρόβλεψη κατά την οποία συγκεκριμένες αρμοδιότητες που προβλέπονται στις αντίστοιχες διατάξεις του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 3463/2006 Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, επεκτείνονται στο σύνολο του οδικού δικτύου και των κοινόχρηστων χώρων που ανήκουν στους Δήμους Αθηναίων, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης και ασκούνται παράλληλα από τους αρμόδιους φορείς και τον οικείο Δήμο:

- α. ο σχεδιασμός, κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση έργων οδοποιίας,
- β. η καθαριότητα και η λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων για την προστασία των κοινόχρηστων χώρων από εκδήλωση πυρκαγιάς
- γ. η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση έργων ηλεκτροφωτισμού των κοινοχρήστων χώρων και η διαρκής βελτίωσή τους,
- δ. ο έλεγχος στάθμευσης αυτοκινήτων,
- ε. η ρύθμιση της κυκλοφορίας, ο καθορισμός πεζοδρόμων, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, η απομάκρυνση εγκαταλελειμμένων οχημάτων και γενικότερα η λήψη μέτρων για την αποφυγή δυσμενών επιδράσεων στην ασφάλεια της κυκλοφορίας, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία,
- στ. η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την απρόσκοπτη πρόσβαση στους κοινόχρηστους χώρους,
- ζ. η μελέτη των έργων συντήρησης και βελτίωσης του οδικού δικτύου,
- η. η εκπόνηση κυκλοφοριακών μελετών, καθώς και η μελέτη, εκτέλεση και επίβλεψη των εργασιών σήμανσης, σηματοδότησης και ηλεκτροφωτισμού του οδικού δικτύου.

Με τον 4804/2021 ρυθμίστηκαν τα θέματα αναφορικά με τη διαδικασία υποβολής υποψηφιότητας, ψηφοφορίας και ανάδειξης του επιτυχόντος συνδυασμού και των επιλαχόντων συνδυασμών και των τακτικών και

αναπληρωματικών αιρετών προσώπων κατά τη διεξαγωγή των εκλογών των δημοτικών και των περιφερειακών αρχών.

Με τον 4873/2021 τροποποιήθηκαν ορισμένες διατάξεις αναφορικά με τις αρμοδιότητες της Οικονομικής Επιτροπής των Δήμων:

Η παρ. 1 του άρθρου 72 του ν. 3852/2010 η περ. ιγ) τροποποιείται ως προς τις παραπεμπόμενες διατάξεις και διαμορφώνεται ως εξής: «ιγ) Εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο τα σχέδια κανονιστικών αποφάσεων του Δήμου, αξιολογεί την υλοποίησή τους και εισηγείται τροποποιήσεις, όπου απαιτούνται. Οι κανονιστικές αποφάσεις αξιολογούνται υποχρεωτικά από την οικονομική επιτροπή κάθε δύο (2) χρόνια, από την έναρξη ισχύος τους».

Στην παρ. 1 του άρθρου 72 του ν. 3852/2010 προστίθενται οι με κα), κβ) και κγ) αρμοδιότητες ως εξής: «κα) Αποφασίζει για τον ορισμό εκπροσώπου του Δήμου στις Γενικές Συνελεύσεις Ανωνύμων Εταιρειών και Αναπτυξιακών Οργανισμών του άρθρου 2 του ν. 4674/2020. κβ) Αποφασίζει για το σύνολο των αρμοδιοτήτων του Δήμου που έχουν ανατεθεί με τον ν. 4375/2016 (Οργάνωση και Λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου κα) και την παρ. 10 του άρθρου 14 του ν. 4332/2015. κγ) Ασκεί τις αρμοδιότητες της Επιτροπής Ποιότητας Ζωής στους Δήμους με πληθυσμό μέχρι δέκα χιλιάδες (10.000) κατοίκους».

Οι αρμοδιότητες της Οικονομικής Επιτροπής των Δήμων απασχόλησε ξανά τον νομοθέτη, αυτή τη φορά με τον νόμο 4795/2021, με τον οποίον και τροποποιήθηκαν ορισμένες διατάξεις του 3852/2010 ως εξής:

«α) Αποφασίζει για την υποβολή αιτημάτων πρόσληψης του πάσης φύσεως προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων των δικηγόρων και νομικών συμβούλων με σχέση έμμισθης εντολής και των συμβασιούχων μίσθωσης έργου, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, καθώς και για την αναγκαιότητα πρόσληψης του προσωπικού των άρθρων 206, 209, 211 του ν. 3584/2007 και 36 του ν. 4765/2021».

«β) Αποφασίζει για την πρόσληψη πληρεξουσίου δικηγόρου και την ανάκληση της πληρεξουσιότητάς του, σε όσους Δήμους είτε δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι με μηνιαία αντιμισθία, είτε αυτοί που έχουν προσληφθεί δεν έχουν δικαίωμα να παρίστανται σε ανώτατα δικαστήρια. Μπορεί, επίσης, να αναθέτει την παροχή γνωμοδοτήσεων, μόνο εφόσον δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι, με μηνιαία αντιμισθία. Με απόφασή της, είναι δυνατή, κατ' εξαίρεση, η ανάθεση σε δικηγόρο, εξώδικου ή δικαστικού χειρισμού, ανά υπόθεση, ζητημάτων, τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα συμφέροντα του Δήμου και απαιτούν εξειδικευμένη γνώση ή εμπειρία».

«γ) Αποφασίζει για τον καθορισμό ή την αναπροσαρμογή των τελών, δικαιωμάτων και γενικώς των εσόδων των δημοτικών κοιμητηρίων, τα οποία προβλέπονται με τον Κανονισμό Λειτουργίας τους».

«δ) Αποφασίζει για την υποβολή αιτημάτων πρόσληψης του πάσης φύσεως προσωπικού, ...συμβασιούχων μίσθωσης έργου, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, καθώς και για την αναγκαιότητα πρόσληψης του προσωπικού....».

«ε) Αποφασίζει για την πρόσληψη πληρεξουσίου δικηγόρου και την ανάκληση της πληρεξουσιότητάς του, σε όσες περιφέρειες, είτε δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι με μηνιαία αντιμισθία είτε αυτοί που έχουν προσληφθεί δεν έχουν δικαίωμα να παρίστανται σε ανώτατα δικαστήρια. Μπορεί, επίσης, να αναθέτει την παροχή γνωμοδοτήσεων, μόνο εφόσον δεν έχουν προσληφθεί δικηγόροι, με μηνιαία αντιμισθία. Με απόφασή της, είναι δυνατή, κατ' εξαίρεση, η ανάθεση σε δικηγόρο, εξώδικου ή δικαστικού χειρισμού, ανά υπόθεση, ζητημάτων, τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα συμφέροντα της Περιφέρειας και απαιτούν εξειδικευμένη γνώση ή εμπειρία».

«ζ) Αποφασίζει για την αγορά, παραχώρηση χρήσης, μίσθωση και εκμίσθωση κινητών και ακινήτων».

«η) Εισηγείται στο περιφερειακό συμβούλιο τα σχέδια κανονιστικών αποφάσεων της Περιφέρειας και παρακολουθεί την υλοποίησή τους».

«θ) Κηρύσσει την αναγκαστική απαλλοτρίωση ακινήτου για έργα αρμοδιότητας της οικείας Περιφέρειας, όταν έχει εκδοθεί πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου περί υπαγωγής της απαλλοτρίωσης στη διαδικασία του Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2882/200».

Με τον 4809/2021 θεσπίστηκε πως οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) α' και β' βαθμού οφείλουν να εγγράφονται στην ψηφιακή πλατφόρμα καταγραφής αθλητικών εγκαταστάσεων «ΠΕΛΟΠΑΣ» και να καταχωρούν σε αυτήν τις αθλητικές εγκαταστάσεις που ανήκουν σε αυτούς κατά κυριότητα ή κατά παραχώρηση χρήσης. Η εγγραφή στην ψηφιακή πλατφόρμα «ΠΕΛΟΠΑΣ» των ΟΤΑ α' και β' βαθμού και η καταχώρηση σε αυτή των αθλητικών τους εγκαταστάσεων αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη των ΟΤΑ α' και β' βαθμού στα Προγράμματα Άθλησης για Όλους, στα αθλητικά, αναπτυξιακά και ευρωπαϊκά προγράμματα των οποίων φορέας υλοποίησης είναι η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού (ΓΓΑ), για την ένταξη έργων των ΟΤΑ που αφορούν στις αθλητικές τους εγκαταστάσεις στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και στα συναφή χρηματοδοτικά προγράμματα ΕΣΠΑ λοιπών υπουργείων και φορέων, καθώς και για την παροχή σύμφωνης γνώμης της αρμόδιας Τεχνικής Υπηρεσίας της ΓΓΑ

για την ένταξη των εγκαταστάσεων σε χρηματοδοτικά προγράμματα του Υπουργείου Εσωτερικών, καθώς και για την παροχή αιγίδας από τη Γ.Γ.Α. στη διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων στις εγκαταστάσεις των ΟΤΑ α' και β' βαθμού.

Κρίσιμες ρυθμίσεις εισήχθησαν στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων των Δήμων και με το άρθρο 3 άρθρο 64 Ν.4830/2021: Αρμόδια αρχή για τη θέσπιση και την παρακολούθηση της εφαρμογής των κανόνων αναφορικά με την υγεία των ζώων, την κτηνιατρική δημόσια υγεία, την παρακολούθηση των ζωνοόσων και των ζωογόνων παραγόντων, για την παρακολούθηση των ζωνοόσων και των ζωονοσογόνων παραγόντων, είναι η Γενική Διεύθυνση Κτηνιατρικής του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Αρμόδιες αρχές για τη φροντίδα, την περισυλλογή και τη διαχείριση των αδέσποτων ζώων συντροφιάς είναι οι Δήμοι, εντός των διοικητικών ορίων των οποίων εντοπίζονται τα αδέσποτα ζώα.

Οι Δήμοι έχουν τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- α) Την περιοδική σύνταξη και υποβολή προς έγκριση στο Τμήμα Προστασίας Ζώων Συντροφιάς της Διεύθυνσης Οργάνωσης και Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών επιχειρησιακού προγράμματος, το οποίο περιλαμβάνει τις αναγκαίες δράσεις για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων των Δήμων που θεσπίζονται με τον παρόντα προς τον σκοπό της ευζωίας και της αποτελεσματικής διαχείρισης των αδέσποτων ζώων, καθώς και της πρόληψης δημιουργίας νέων αδέσποτων ζώων, εντός των διοικητικών ορίων κάθε Δήμου. Κάθε επιχειρησιακό πρόγραμμα συνοδεύεται από προϋπολογισμό των επιμέρους κονδυλίων που απαιτούνται για την υλοποίησή του, καθώς και από συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης κάθε δράσης.
- β) Τη συνεργασία με φιλοζωικά σωματεία και φιλοζωικές οργανώσεις μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που είναι εγγεγραμμένα στο ΕΜΖΣ με στόχο ιδίως: (βα) την αποτελεσματική υλοποίηση προγραμμάτων περισυλλογής και φιλοξενίας αδέσποτων ζώων συντροφιάς σε κατάλληλα διαμορφωμένα καταφύγια που είναι εγγεγραμμένα στο ΥποΜητρώο Καταφυγίων Ζώων Συντροφιάς, (ββ) τον εμβολιασμό, τη στείρωση και τη σήμανση αδέσποτων ζώων, (βγ) την περίθαλψη με υποστήριξη κτηνιάτρου των ασθενών ή τραυματισμένων αδέσποτων ζώων συντροφιάς, (βδ) τη μέριμνα για την υιοθεσία τους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό ή την επανένταξή τους στο οικείο περιβάλλον και (βε) την εν γένει υλοποίηση κάθε σχετικής δράσης προς τον σκοπό της επίτευξης των στόχων του παρόντος.
- γ) Τη σύνταξη και την υποβολή προς έγκριση στο Τμήμα Προστασίας Ζώων Συντροφιάς της Διεύθυνσης Οργάνωσης και Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών προτάσεων εκπαιδευτικών προγραμμάτων προστασίας αδέσποτων ζώων για τις

ανάγκες ενημέρωσης και τεχνικής κατάρτισης των απασχολούμενων υπαλλήλων του Δήμου.

δ) Τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων και προγραμμάτων που μπορούν να συμβάλλουν στην προστασία και την ευζωία των ζώων συντροφιάς, δεσποζόμενων και αδέσποτων, στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών στα θέματα της υπεύθυνης ιδιοκτησίας ζώου συντροφιάς και γενικότερα στην προαγωγή της φιλοζωίας.

ε) Την υποβολή επίσης αναφοράς στο Τμήμα Προστασίας Ζώων Συντροφιάς της Διεύθυνσης Οργάνωσης και Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών αναφορικά με την πρόοδο υλοποίησης των εγκεκριμένων επιχειρησιακών προγραμμάτων και δράσεων που συνοδεύεται από απολογισμό της απορρόφησης των επιμέρους κονδυλίων.

Αρμόδια αρχή για την εποπτεία της εφαρμογής των επιχειρησιακών προγραμμάτων περισυλλογής και διαχείρισης των αδέσποτων ζώων συντροφιάς, καθώς και πρόληψης δημιουργίας νέων αδέσποτων ζώων που εκπονούν οι Δήμοι είναι το Τμήμα Προστασίας Ζώων Συντροφιάς της Διεύθυνσης Οργάνωσης και Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών, στο οποίο ανατίθενται και ο συντονισμός και η ευθύνη για τη γενικότερη πρόοδο στο θέμα της αντιμετώπισης των αδέσποτων ζώων συντροφιάς από τους Δήμους.

Το Τμήμα Προστασίας Ζώων Συντροφιάς της Διεύθυνσης Οργάνωσης και Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών έχει ιδίως τις ακόλουθες αρμοδιότητες: (α) Τη συνολική ευθύνη για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής που αφορά στη μέριμνα για τα ζώα συντροφιάς και τη διαχείριση των αδέσποτων ζώων, την εποπτεία και τον συντονισμό των προγραμμάτων διαχείρισης αδέσποτων ζώων από τους Δήμους και τον καθορισμό των κατάλληλων πρακτικών για τη διαχείριση του αριθμού των αδέσποτων ζώων. (β) Τη μέριμνα ώστε τα επιχειρησιακά προγράμματα διαχείρισης αδέσποτων ζώων των Δήμων να περιλαμβάνουν υποχρεωτικά δράσεις για: (βα) τη στείρωση των αδέσποτων ζώων, (ββ) την ηλεκτρονική σήμανση των αδέσποτων ζώων και την καταγραφή τους στο ΕΜΖΣ, (βγ) την κτηνιατρική φροντίδα των αδέσποτων ζώων, (βδ) την περισυλλογή των αδέσποτων ζώων, καθώς και τη φιλοξενία τους σε καταφύγια και αναδόχους, (βε) την υιοθεσία αδέσποτων ζώων, (βστ) τη μέριμνα και την παρακολούθηση των αδέσποτων ζώων τα οποία έχουν εμβολιαστεί, στερηωθεί, σημανθεί ηλεκτρονικά και έχουν επανενταχθεί στο οικείο περιβάλλον εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου στον οποίο περισυλλέχθηκαν.

Αρμόδιες αρχές ελέγχου της εφαρμογής της κτηνιατρικής νομοθεσίας για τα ζώα συντροφιάς και της ορθής λειτουργίας του συστήματος σήμανσης και καταγραφής των ζώων συντροφιάς και των ιδιοκτητών τους είναι οι κτηνιατρικές υπηρεσίες των Περιφερειών και των περιφερειακών ενοτήτων της χώρας, καθώς και οι αρμόδιες υπηρεσίες του οικείου Δήμου.

Οι αρχές αυτές έχουν τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- α) Τη συνεργασία με τους φορείς εκτέλεσης της σήμανσης και της καταγραφής των ζώων συντροφιάς για τον συντονισμό των ενεργειών τους, την παροχή τεχνικών οδηγιών και κάθε είδους υποστήριξης για την πλήρη και ενιαία εφαρμογή της ηλεκτρονικής σήμανσης σκύλων και γατών.
- β) Τον έλεγχο και την εποπτεία των φορέων εκτέλεσης της σήμανσης και της καταγραφής των ζώων συντροφιάς.
- γ) Τον έλεγχο σε τακτική βάση, καθώς και μετά από υποβολή καταγγελιών, των καταφυγίων στα οποία διαμένουν ζώα συντροφιάς, προκειμένου να εξακριβωθεί εάν τηρούνται οι κανόνες ευζωίας και οι λοιποί όροι που τίθενται από τη νομοθεσία.

Αρμόδια όργανα ελέγχου και βεβαίωσης των αντίστοιχων παραβάσεων είναι οι υπόλληλοι της Ελληνικής Αστυνομίας, της Δημοτικής Αστυνομίας, της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, της Διυπηρεσιακής Μονάδας Ελέγχου Αγοράς, της Δασικής Υπηρεσίας, των τελωνειακών αρχών, του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής, των αρμοδίων υπηρεσιών των Δήμων, του Υπουργείου Εσωτερικών, καθώς και οι ιδιωτικοί φύλακες θήρας των αναγνωρισμένων από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας κυνηγετικών οργανώσεων. Αρμόδια αρχή για τα θέματα που αφορούν στα ζώα εργασίας των ενόπλων δυνάμεων είναι το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας.

Με το άρθρο 23 του ν. 4787/2021 ορίστηκε πως με απόφαση του Συντονιστή εκάστης Αποκεντρωμένης Διοίκησης συγκροτείται στην έδρα αυτής, επταμελής Ειδική Επιτροπή Επικινδύνως Ετοιμόρροπων (ΕΕΠΕΤ), η οποία, κατόπιν πρόσκλησης της Υπηρεσίας Δόμησης (ΥΔΟΜ) του οικείου Δήμου, εξετάζει τις περιπτώσεις κτισμάτων που πιθανολογούνται από την ΥΔΟΜ ως επικινδύνως ετοιμόρροπα, και είναι προγενέστερα των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών ή βρίσκονται πλησίον μνημείου ή εντός ή πλησίον αρχαιολογικού χώρου ή ιστορικού τόπου ή τόπου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ή εντός Ζώνης Β΄ προστασίας μνημείου. Κατ' εξαίρεση για λόγους νησιωτικότητας δύναται να συγκροτούνται πλείονες επιτροπές πέραν αυτής της έδρας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Η ΕΕΠΕΤ ειδοποιείται από την οικεία ΥΔΟΜ, η οποία ενεργεί είτε αυτεπάγγελα είτε ύστερα από σχετική ειδοποίηση, αίτηση ή καταγγελία εκ μέρους τρίτου.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Σήμερα ο βασικός νομοθετικός κορμός αρμοδιοτήτων των Δήμων διατυπώνεται στον ΚΔΚ και στον νόμο του Καλλικράτη, όπως αυτοί ισχύουν σήμερα μετά τις τροποποιήσεις και τις προσθήκες που υπέστησαν.

Με το Ν. 3463/2006 (Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων) έλαβε χώρα θεματοποίηση και αύξηση των αρμοδιοτήτων των Δήμων, με αποτέλεσμα οι Δήμοι να αποκτήσουν να αποκτήσουν 87 αρμοδιότητες κατανεμημένες σε 8 θεματικά πεδία:

1. Ανάπτυξης (14)
2. Περιβάλλοντος (10)
3. Ποιότητας ζωής των πολιτών και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων (14)
4. Απασχόλησης (3)
5. Κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης (6)
6. Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού (12)
7. Πολιτικής προστασίας (3) και
8. Κρατικών αρμοδιοτήτων (25)

Με τον Ν. 3852/2010 (Καλλικράτης) οι αρμοδιότητες αυξήθηκαν σε 267, κατανεμημένες σε 9 θεματικά πεδία, όπως:

1. Ανάπτυξης (14)
2. Περιβάλλοντος (32)
3. Ποιότητας ζωής των πολιτών και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων (40)
4. Απασχόλησης (3)
5. Κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης (34)
6. Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού (31)
7. Πολιτικής προστασίας (3)
8. Αγροτική ανάπτυξη-Κτηνοτροφία-Αλιεία (68)
9. Κρατικών αρμοδιοτήτων (42)

Η σημαντική αύξηση των αρμοδιοτήτων των Δήμων, σε ορισμένες περιπτώσεις δεν συνοδεύτηκε από αντίστοιχη αύξηση των αναγκαίων πόρων (π.χ. χρηματοδότηση, στελέχωση, υποδομές, εξοπλισμοί). Επίσης, συχνές είναι οι περιπτώσεις όπου υπήρξε νομική ασάφεια και πολυνομία. Ειδικότερα, προς υπογράμμιση του προβλήματος της ασάφειας και της πολυνομίας όσον αφορά τις κατανεμημένες αρμοδιότητες, παρατίθενται παραδείγματα ακανθωδών ζητημάτων σχετικά με την άσκηση των αρμοδιοτήτων από τους ΟΤΑ:

α) Κατεδάφιση των αυθαιρέτων. Μία από τις σημαντικότερες ρυθμίσεις του Ν. 3852/2010 αφορά την ανάθεση στις αποκεντρωμένες διοικήσεις της αρμοδιότητας να εκτελούν αποφάσεις κατεδάφισης των αυθαιρέτων.

Ωστόσο μια σειρά λόγων, όπως η έλλειψη υποδομής και προσωπικού, δημιουργούν δισταγμό ως προς την εφαρμογή του νόμου. Με νεότερες λοιπόν νομοθετικές ρυθμίσεις ανατέθηκε στην Ειδική Υπηρεσία Επιθεώρησης και Κατεδάφισης Αυθαιρέτων (ΕΥΕΚΑ) συντρέχουσα αρμοδιότητα κατεδάφισης σε δάση, δασικές, και αναδασωτέες εκτάσεις, αιγιαλό-παράλια, ρέματα και άλλα ευαίσθητα οικοσυστήματα. Όπως είναι εύλογο, το γεγονός αυτό δημιουργεί περαιτέρω σύγχυση αρμοδιοτήτων.β) Θέματα οδικής κυκλοφορίας. Στο άρθρο 186 του Νόμου 3852/2010 αναφέρεται ότι στην αρμοδιότητα της Περιφέρειας ανήκει η άσκηση αρμοδιοτήτων επί θεμάτων οδικής κυκλοφορίας, όπως οι μετρήσεις, η σήμανση των οδών που η συντήρησή τους ανήκει στην αρμοδιότητα της Κρατικής Περιφέρειας και των αντίστοιχων πρώην Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, καθώς και η σηματοδότηση και ο φωτισμός αυτών. Δηλαδή, η σηματοδότηση και ο φωτισμός των οδών αυτών αποτελούν αρμοδιότητα της οικείας Περιφερειακής Ενότητας της Περιφέρειας (ΟΤΑ Β΄ Βαθμού). Δυνάμει της από 20-03-2007 υπ' αριθμ. Δ17α/06/52/ΦΝ 443 αποφάσεως του Υπουργού Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων καθορίστηκαν οι οδοί του Νομού Αττικής και των ολοκληρωμένων τμημάτων των αυτοκινητοδρόμων, η συντήρησή των οποίων ανήκει στη διεύθυνση Διαχείρισης Μητροπολιτικών Υποδομών (ΔΙΔΙΜΥ) της Περιφέρειας Αττικής. Στην έννοια, δε, της συντήρησης, σύμφωνα με την απόφαση αυτή περιλαμβάνεται και η αποκατάσταση φθορών και βλαβών της οριζόντιας και κατακόρυφης σήμανσης και του ηλεκτροφωτισμού. Ωστόσο και παράλληλα προβλέπεται στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων πως για τη ρύθμιση της κυκλοφορίας, τον καθορισμό πεζοδρόμων, γενικότερα τη λήψη μέτρων για την αποφυγή δυσμενών επιδράσεων στην ασφάλεια της κυκλοφορίας, καθώς και για την εκπόνηση κυκλοφοριακών μελετών, για τη μελέτη, εκτέλεση και επίβλεψη των εργασιών σήμανσης, σηματοδότησης και ηλεκτροφωτισμού του οδικού δικτύου, αρμόδιοι είναι οι ΟΤΑ α΄ βαθμού. γ) Ο ορισμός μελών Εφορευτικής Επιτροπής Εκλογών. Σύμφωνα με το άρθρο 58 του π.δ/τος 26/2012, οι εφορευτικές επιτροπές ορίζονται με κλήρωση από το οικείο Πρωτοδικείο. Ειδικότερα, κατά την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, στην κλήρωση για τις Εφορευτικές Επιτροπές περιλαμβάνονται οι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους του οικείου εκλογικού διαμερίσματος που φέρονται στους καταλόγους αυτούς ως κάτοικοι της περιοχής. Σύμφωνα με το άρθρο 9 του π.δ/τος 26/2012, η επιμέλεια για την κατάρτιση των εκλογικών καταλόγων ανήκει στο Υπουργείο Εσωτερικών. Ειδικότερα όμως, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 12 του ίδιου π.δ/τος, «1. Σε ιδιαίτερες καταστάσεις που συντάσσονται από τον Δήμαρχο κάθε ημερολογιακό δίμηνο περιλαμβάνονται όλες οι μεταβολές που έχουν επέλθει στα δημοτολόγια λόγω θανάτου, μεταδημότευσης, διόρθωσης στοιχείων εγγραφής και απόκτησης ή απώλειας ιθαγένειας. Οι καταστάσεις αυτές υποβάλλονται μέσα στο πρώτο δεκαήμερο του επόμενου μήνα στο Υπουργείο Εσωτερικών προκειμένου να ενταχθούν στο εκεί τηρούμενο αρχείο εκλογικών καταλόγων». Και μάλιστα στο άρθρο 8 του ίδιου π.δ/τος 26/2012

ορίζεται πως: Η οριστική καταχώρηση τους στους εκλογικούς καταλόγους και η απόδοση του Ειδικού Εκλογικού Αριθμού συντελείται κατά την πρώτη αναθεώρησή τους από το Υπουργείο Εσωτερικών, με βάση σχετική κατάσταση, που αποστέλλεται από τον οικείο Δήμο, εντός δύο μηνών από τη διενέργεια των εκλογών. Από τις ανωτέρω διατάξεις του π.δ/τος 26/2012, συνάγεται ότι τα μέλη των Εφορευτικών Επιτροπών ορίζονται με κλήρωση από το Πρωτοδικείο, βάσει των εκλογικών καταλόγων που αποστέλλει το Υπουργείο Εσωτερικών. Όμως, οι μεταβολές στους εκλογικούς καταλόγους, και ιδιαιτέρως οι θάνατοι, αποτελούν αρμοδιότητα του οικείου Δήμου, ο οποίος οφείλει να αποστέλλει τις μεταβολές αυτές στο Υπουργείο Εσωτερικών. Κατά τη διάταξη του άρθρου 12 του π.δ/τος 26/2012, τα ίδια ισχύουν για τους εκλογικούς καταλόγους και των δημοτικών /αυτοδιοικητικών εκλογών. Στα ίδια ακριβώς πλαίσια, η ΥΑ ΔΙΑΔΠ/Α1/13190/2002 του κ. Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης όριζε ότι η διαγραφή λόγω θανάτου από τα μητρώα αρρένων και τα δημοτολόγια, ενόψει των ρυθμίσεων του ν. 3013/2002, αποτελεί θέμα αρμοδιότητας του Δήμου. Η αρμοδιότητα τούτη επιβεβαιώνεται και από το άρθρο 3 της ΥΑ/ς 124//2016 όπου ορίζεται η αρμοδιότητα των υπαλλήλων των Δήμων όπως ενημερώσουν ανάλογα με εγγραφές, διαγραφές, μεταβολές, τα στοιχεία των οικογενειακών μερίδων των δημοτών τους. Ακόμα, στο άρθρο 6 παρ. 1 του πδ/τος 497/1991 ρητώς αναγράφεται πως τα Δημοτολόγια υφίστανται τις κατάλληλες κάθε φορά μεταβολές, διαγραφές και εγγραφές από τον αρμόδιο Δήμο. Περαιτέρω, η παράγραφος 2 του άρθρου 8 του ν. 2119/1993 ορίζει ότι οι δήμαρχοι υποβάλλουν στον αρμόδιο Νομάρχη στο τέλος κάθε μήνα τα πιστοποιητικά θανάτου όσων πέθαναν.

Καταλήγοντας, παρά τα βήματα που έχουν γίνει, ακόμη ελλείπει από τη χώρα μία ολοκληρωμένη, αποτελεσματική και βιώσιμη μεταρρύθμιση στο πεδίο των αρμοδιοτήτων. Η στρατηγική που ακολουθείται από τον νομοθέτη έως σήμερα περιορίζεται κυρίως στην αντιμετάθεση αρμοδιοτήτων μεταξύ διαφορετικών βαθμίδων της διοίκησης. Αποτελεσματικότερη ωστόσο στρατηγική, θα ήταν η καταγραφή σε ενιαίο πλαίσιο και ο επανακαθορισμός των αρμοδιοτήτων όλων των επιπέδων διοίκησης, η νομοθέτηση του νέου πλαισίου αρμοδιοτήτων, ο περιορισμός των συντρεχουσών αρμοδιοτήτων των Δήμων, η θέσπιση ενός μόνιμου μηχανισμού παρακολούθησης, αξιολόγησης και περιοδικής επικαιροποίησής του καθώς και η ολοκλήρωση και εφαρμογή του νόμου σχετικά με τον Επόπτη Νομιμότητας και τη λειτουργία της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ.

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο των ΟΤΑ στην Ελλάδα - Σύνοψη

Πίνακας 41: Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο των ΟΤΑ στην Ελλάδα - Σύνοψη

1. Γενικό θεσμικό πλαίσιο

1. Άρθρα 101 ΚΑΙ 102 του Συντάγματος.
2. Νόμος 2218/1994 "Ίδρυση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την Περιφέρεια και άλλες διατάξεις" ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Η διάταξη της παρ.8 του άρθρου 57 (Διαδικασίες διορισμού σε μοναδική θέση γραμματέα Κοινότητας) του νόμου κρίθηκε αντισυνταγματική με την υπ' αριθμ. 201/2000 απόφαση ΣτΕ. Περί της συνταγματικότητας της διάταξης της παρ.1 του άρθρου 3 (Αρμοδιότητες) του νόμου βλέπετε σχετικά στην υπ' αριθμ. 1333/2009 απόφαση ΣτΕ. Περί της συνταγματικότητας της διάταξης της παρ.3 του άρθρου 6 (Κωλύματα και ασυμβίβαστα) του νόμου βλέπετε σχετικά στην υπ αριθμ. 3386/2010 απόφαση ΣτΕ.
3. Νόμος 2539/1997, «Διοικητική μεταρρύθμιση του Καποδίστρια» ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: η παράγραφος 13 του άρθρου 12 (Έλεγχος των λογαριασμών των ΟΤΑ- Έκτακτες υπηρεσιακές ανάγκες που προκύπτουν στο Ελεγκτικό Συνέδριο) έχει καταργηθεί με τον ν. 4829/2021 και το άρθρο 20 (Τέλος επί των ακαθάριστων εσόδων εστιατορίων) καταργήθηκε με το άρθρο 62 Ν. 4483/2017.
4. Ν. 4483/2017 Δημοτ. Επιχειρήσεις/Υδρευσης Αποχέτευσης, θέματα ΟΤΑ.
5. Νόμος 3463/2006 ' 'Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων' ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Τα άρθρα 19 έως και 74 του νόμου καταργήθηκαν με τον ν. 4804/2021 και τα σχετικά θέματα περί των εκλογών των δημοτικών αρχών ρυθμίζονται πλέον από αυτόν. Οι παράγραφοι 4 και 5 του άρθρου 158 καθώς και το άρθρο 216 καταργήθηκαν με τον ν.4555/2018 ο οποίος πλέον ρυθμίζει τα σχετικά θέματα περί δημοψηφίσματος.
6. Νόμος 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης» ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: με τον 4804/2021 καταργήθηκαν τα άρθρα 7 έως και 15, 17, 18, 18Α, 18Β, 18Γ, 20 έως 35, 37, 37Α, 38, 40, 42 έως και 57, 113, 114, 116 έως και 120, 122 έως και 142 και 144 έως και 158 του νόμου, περί των εκλογών των δημοτικών και περιφερειακών αρχών, τα δε αντίστοιχα ζητήματα ρυθμίζονται από τον 4804/2021 ενώ με τον ν.4555/2018 καταργήθηκαν οι διατάξεις 19, 36, 39, 41, 115, 121, 221, 222 τα δε ζητήματα των εκλογών των δημοτικών και περιφερειακών αρχών ρυθμίζονται με τον 4804/2021. Με τον ν.4829/2021 καταργήθηκαν τα άρθρα 238 παρ.3, 217 παρ.4,5, 218 παρ.9, 104α παρ.5-6. Επιπλέον, με το άρθρο 377 ν.4412/2016 καταργήθηκε η παράγραφος 8 του άρθρου 194 και 5 άρθρου 196. Με τον ν. 4674/2020 καταργήθηκε η παρ. 4 του άρθρου 205 και το άρθρο 208. Με τον Ν. 3979/2011 καταργήθηκαν η παρ.6 του άρθρου 206 και 211 παρ.4. Περαιτέρω, το άρθρο 219 (Υπηρεσιακό συμβούλιο) καταργήθηκε με τον Ν. 4257/2014 και τα άρθρα 239-240 (Έλεγχος νομιμότητας πράξεων ΟΤΑ-μετάταξη του υπηρετούντος σε κρατικές περιφέρειες) καταργήθηκαν με τον Ν. 4604/2019. Ακόμα, τα άρθρα 246 και 247, πλην των παραγράφων 1,11,11β, (μετατάξεις- αποσπάσεις) καταργήθηκαν με το Ν. 4440/2016 ενώ το άρθρο 259 παρ.4 καταργήθηκε με το 4635/2019. Με τον Ν. 4270/2014 καταργήθηκε το άρθρο 263, (λογαριασμός εξυγίανσης και αλληλεγγύης) και με τον ν. 4172/2013 η παρ. 3 του άρθρου 266. Η παρ. 8 του άρθρου 268 καταργήθηκε με τον Ν. 4369/2019, ενώ οι παράγραφοι 3-4 του ίδιου άρθρου με τον ν. 4172/2013, και η παράγραφος 13 καταργήθηκε από τον Ν. 4369/2019. Το άρθρο 272 καταργήθηκε από τον ν. 4018/2011 και οι παράγραφοι 5-9 του άρθρου 281α από τον Ν. 4147/2013. Οι παράγραφοι 9 -10 του άρθρου 283 καταργήθηκαν από τον Ν. 4303/2014, η παράγραφος 7 του άρθρου 282 από τον Ν. 3879/2010, ενώ οι παράγραφοι 8 και 17 του ίδιου άρθρου από τον Ν. 4483/2017 και τέλος η παράγραφος 18 καταργήθηκε από τον ν. 4111/2013.
7. Ν 4674/2020: Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική ΟΤΑ,ρύθμιση ζητημάτων Υπ. Εσωτερικών, ΕΕΤΤ, Ιθαγένεια, ΑΣΕΠ κ.ά.
8. Νόμος 4555/2018 : Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Εμβάθυνση της Δημοκρατίας Ενίσχυση της Συμμετοχής Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ (Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι») ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Με τον νόμο 4804/2021 καταργήθηκαν τα άρθρα 5 έως και 14, 16 έως και 31, 33 έως και 35, 37, 39 έως και 46, 48 έως και 51, 53 έως και 60, 62 έως και 67 περί εκλογών δημοτικών και περιφερειακών αρχών τα οποία ρυθμίζονται πλέον από τον 4804/2021, ενώ οι διατάξεις 91 (συγκρότηση διοικήσεων νομικών προσώπων των Δήμων) και 106 (ρυθμίσεις για τη συγκρότηση της διοίκησης των ν.π. των Περιφερειών) καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν από τον Ν. 4623/2019. Τα άρθρα 186 (κριτήρια κατανομής κεντρικών αυτοτελών πόρων)187 και 188 (ύψος εσόδων για κάλυψη επενδυτικών δαπανών Δήμων και Περιφερειών) καταργήθηκαν με τον ν.4635/2019 και επαναφέρθηκαν σε ισχύ οι διατάξεις της παραγράφου 7 του άρθρου 2 του ν. 4038/2012 και των άρθρων 259 και 260 του ν. 3852/2010, όπως ίσχυαν πριν την τροποποίησή τους από τον ν. 4555/2018. Με τον Ν. 4623/2019 καταργούνται επίσης και τα άρθρα 152 έως 174 (δημοτική και περιφερειακή διαμεσολάβηση) του ν. 4555/2018 και επαναφέρονται σε ισχύ τα άρθρα 77 και 179 του ν.3852/2010. Υπό την ισχύ αυτών όπου στις διατάξεις του ν. 4555/2018 αναφέρεται Δημοτικός Διαμεσολαβητής ή Περιφερειακός Διαμεσολαβητής, νοούνται ο Συμπαράστατης του δημότη και της επιχείρησης και ο Περιφερειακός Συμπαράστατης του πολίτη και της επιχείρησης, αντίστοιχα. Τέλος, η παρ.2 του 273 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από το άρθρο 20 παρ.1 Ν.4829/2021.
9. Νόμος 4735/2020 αναφορικά με τις Αρμοδιότητες Οικονομικής Επιτροπής ΟΤΑ α' και β' βαθμού και Επιτροπής Ποιότητας Ζωής ΟΤΑ α' βαθμού ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Το άρθρο 31 (άδεια ανατροφής τέκνου υπαλλήλων ΝΠΙΔ) καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε με τον ν.4808/2021,
10. Νόμος 4804/2021
11. Νόμος 4873/2021

2. Χωροταξικός-Πολεοδομικός Σχεδιασμός

- Νόμος 4759/2020 Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Το άρθρο 145 (διατάξεις για το κτηματολόγιο- δασικές ιδιοκτησίες) καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον ν.4819/2021(άρθρο 109 παρ.2) ενώ το άρθρο 169 (μεταβίβαση ακινήτου από τον e-efka στον Δήμο Μαραθώνα) καθώς και οι διοικητικές πράξεις που εκδόθηκαν κατ' εφαρμογή του καταργήθηκαν με το άρθρο 93 παρ.9 4864/2021.
- Ν.4819/2021 Ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη διαχείριση αποβλήτων - Ενσωμάτωση Οδηγιών ΕΚ, ανακύκλωση, πλαστικά,χωροταξικές-πολεοδομικές, ενεργειακές και συναφείς επείγουσες ρυθμίσεις κλπ.
- Νόμος 4447/2016 Χωρικός σχεδιασμός - Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Το άρθρο 45 (απόσπαση προσωπικού προς στελέχωση Σώματος Ελεγκτών Παιγνίων) καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από το άρθρο 20 παρ.1 Ν. 4829/2021.
- ΦΕΚ 128 Α/03.07.2008 - Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.
- ΦΕΚ 1138 Β/11.06.2009 -Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό.
- ΦΕΚ 151 ΑΑΠ/13.04.2009 - Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη βιομηχανία.
- ΦΕΚ 2464 Β/03.12.2008 - Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.
- ΦΕΚ 1575 Β/28.11.2001 - Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης των Καταστημάτων Κράτησης.
- ΦΕΚ 2505 Β/04.11.2011 - Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες.
- Νόμος 1337/83 (ΦΕΚ 33-Α') – Επέκταση πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: τα άρθρα 2, 3, 5, 6 και 7, περί πολεοδομικού σχεδίου του νόμου καταργήθηκαν με το άρθρο 13β παρ.1α Ν.4269/2014, τα δε σχετικά θέματα ρυθμίζονται πλέον από τον Ν. 4447/2016. Το άρθρο 38 (ρυμοτομικά σχέδια αγροτ. οικισμών) καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον Ν.4061/2012 (άρθρο 37 παρ. 1)
- Ν.4061/2012 Διαχείριση και προστασία ακινήτων Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων - Ρύθμιση εμπραγμάτων δικαιωμάτων, Ρυμοτόμηση ακινήτων και λοιπές διατάξεις.
- Νόμος 2508/97 (ΦΕΚ Α 124/13.06.1997) - Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Τα άρθρα 1 έως και 7 (προστασία περιβάλλοντος, γενικό πολεοδομικό σχέδιο, οικιστική οργάνωση ανοικτής πόλης κλπ.), καθώς και 18, (συντελεστής δόμησης) 25, 26 (τροποποιούμενες- καταργούμενες διατάξεις και κωδικοποίηση πολεοδομικής νομοθεσίας) του παρόντος νόμου καταργήθηκαν με το άρθρο 13β παρ.1α Ν.4269/2014, τα ζητήματα δε αυτά ρυθμίζονται πλέον από τον Ν. 4447/2016. Το άρθρο 24 (περιοχές ειδικά ρυθμιζόμενης πολεοδόμησης) καταργήθηκε με την παρ.1 άρθρου 26 Ν.4280/2014, το οποίο και εφαρμόζεται εν προκειμένω.
- Ν.4280/2014 Περιβαλλοντική αναβάθμιση και ιδιωτική πολεοδόμηση - Βιώσιμη ανάπτυξη οικισμών - Ρυθμίσεις δασικής νομοθεσίας και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 2742/99 (ΦΕΚ Α 207 /07.10.1999) – Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Η διάταξη της παρ.4 του άρθρου 18 του παρόντος νόμου κρίθηκε αντισυνταγματική με την υπ' αριθμ. 2683/2007 απόφαση ΣτΕ. Τα άρθρα 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 13, 14 και 18 (χωροταξικοί σχεδιασμοί κλπ.) του νόμου καταργήθηκαν με το άρθρο 13α παρ. 1α Ν.4269/2014 ενώ πλέον τα αντίστοιχα ζητήματα ρυθμίζονται από τον 4447/2016 και οι παράγραφοι 1 έως και 6, 8, 11,12 και 13 του άρθρου 15 (φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών) καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν από τον Ν.4519/2018 (άρθρο 27).
- Ν.4519/2018 Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 1650/86 (ΦΕΚ 160 Α/16.10.1986) – Προστασία του περιβάλλοντος. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Η διάταξη της παρ.5 του άρθρου 22 (Οικονομικές ρυθμίσεις- σφράγιση) του παρόντος νόμου κρίθηκε αντισυνταγματική με την υπ' αριθμ. 1057/2000 απόφαση ΣτΕ. Περί της συνταγματικότητας της διάταξης της παρ. 3 του άρθρου 30 (διοικητικές κυρώσεις) του παρόντος νόμου βλέπετε σχετικά στην υπ' αριθμ. 3926/2009 απόφαση ΣΤΕ. Τα άρθρα 12 και 13 (στερεά απόβλητα, συσκευασία προϊόντων) του νόμου καταργήθηκαν με το άρθρο 74 Ν. 4819/2021, ο οποίος και εφαρμόζεται για τα θέματα αυτά.

3. Αδειοδοτήσεις

- Νόμος 3463/2006 και Νόμος 3852/2010 (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 1).
 - Νόμος 4442/2016.
 - Νόμος 4555/2018 (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 1)
 - Νόμος 4685/2020 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Βλέπετε Αναστολή αδειοδότησης αιολικών σταθμών σε περιοχές της Βόρειας Εύβοιας - Ανάκληση υφιστάμενων Αδειών Παραγωγής ή Βεβαιώσεων Παραγωγού ή Βεβαιώσεων Ειδικών Έργων του ν. 4685/202 στο άρθρο 73 Ν.4843/2021. Επίσης, το άρθρο 90 (υποχρεώσεις μεταφοράς επικίνδυνων αποβλήτων) του νόμου καταργήθηκε με το άρθρο 74 Ν.4819/2021, ο οποίος και εφαρμόζεται εν προκειμένω.
 - Ν.4819/2021 Ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη διαχείριση των αποβλήτων περί συσκευασιών και απορριμμάτων συσκευασιών, πλαίσιο οργάνωσης του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης, διατάξεις για τα πλαστικά προϊόντα και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, χωροταξικές - πολεοδομικές, ενεργειακές και συναφείς επείγουσες ρυθμίσεις.
- Νόμος 4796/2021

4. Αγροτική Ανάπτυξη

- Νόμος 3852/2010 - Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 1)
- Νόμος 4015/11 - Θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου – Οργάνωση της εποχτείας του Κράτους ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Επί της ουσίας, ο νόμος έχει καταργηθεί (μόνο τρεις διατάξεις του παραμένουν σε ισχύ: το άρθρο 17 "Τροποποιούμενες διατάξεις του ν. 1361/1983" «Αγροτικές Συνδικαλιστικές Οργανώσεις», το άρθρο 20 "Καταργούμενες και διατηρούμενες σε ισχύ διατάξεις", και το άρθρο 21 "έναρξη ισχύος παραγράφου 6 άρθρου 56 ν.2637/1998). Ειδικότερα τα άρθρα 1 έως 4 και 6 έως 16, 18,19 και 19α,όπως ίσχυαν, καταργήθηκαν από 26.4.2016 εκτός από την παράγραφο 2 του άρθρου 14,η οποία καταργήθηκε από την έναρξη ισχύος της, με το άρθρο 50 Ν.4384/2016. Επί των θεμάτων αυτών ισχύει πλέον ο ν. 4673/2020 (ο οποίος κατήργησε και τον ν. 4384/2016).
- Ν. 4673/2020 «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και άλλες διατάξεις».
- Νόμος 4061/12 - Διαχείριση και προστασία ακινήτων Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων – Ρύθμιση εμπραγμάτων δικαιωμάτων και λοιπές διατάξεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Περί της συνταγματικότητας ή μη των διατάξεων του άρθρου 23 (Διαδικασία για την εξαγορά ακινήτων που διαχειρίζεται το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων) του νόμου, βλέπετε σχετικά τις αποφάσεις 709/2020 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ) και 1684/2021 ΣΤΕ (ΤΜΗΜΑ Δ). Περαιτέρω, η παράγραφος 2 του άρθρου 23 (προθεσμία για κατάθεση αιτήσεων- διαδικασία για εξαγορά ακινήτων) καταργήθηκε με το άρθρο 33 παρ.10 Ν. 4351/2015, και η παράγραφος 4 του άρθρου 2 (ΚΑΕΚ- Συμβατική και ψηφιακή βάση δεδομένων) καταργήθηκε με το άρθρο 16 Ν. 4492/2017.

5. Κοινωνική Πολιτική

- Νόμος 3852/2010 - Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 1).
- Νόμος 3463/2006 – Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 1).
- Νόμος 2345/95 - Οργανωμένες υπηρεσίες παροχής προστασίας από φορείς κοινωνικής πρόνοιας και άλλες διατάξεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 1 (Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών -ΚΔΑΠ- και Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία -ΚΔΑΠ ΜΕΑ) καταργήθηκε με το άρθρο 3 παρ.1 Ν. 4756/2020.
- Ν. 4756/2020 Μέτρα ενίσχυσης εργαζομένων και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, κοινωνικοασφαλιστικές ρυθμίσεις.

6. Διαχείριση περιουσίας

- Νόμος 3463/2006 - Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 1)
 - Νόμος 3852/10 - Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 1)
 - Αστικός Κώδικας.
 - Νόμος 2539/1997 - Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Το άρθρο 20 (τέλος επί των ακαθαρίστων εσόδων εστιατορίων κλπ.) καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον Ν. 4483/2017 (άρθρο 62). Η παρ.13 του άρθρου 12 (Εκτακτες υπηρεσιακές ανάγκες που προκύπτουν στο Ελεγκτικό Συνέδριο)καταργήθηκε με το άρθρο 20 παρ. 1 Ν. 4829/2021.
 - Ν. 4483/2017 Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) Ρυθμίσεις σχετικές με την οργάνωση, τη λειτουργία, τα οικονομικά και το προσωπικό των ΟΤΑ κλπ.
 - ΝΔ 31/28.11.1968 - Περί προστασίας της περιουσίας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως και ρυθμίσεως ετέρων τινών θεμάτων ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Το τέλος ρύπανσης χώρων του άρθρου 2 καταργήθηκε με την περ. στ της παρ.6 του άρθρου 28 του Ν. 1828/1989.
- Νόμος 4038/2012 (άρθρα 2, 12, 14) Επείγουσες ρυθμίσεις για την εξυγίανση των Δήμων και των Περιφερειών και άλλες διατάξεις του Υπουργείου Εσωτερικών.

7. Πολιτική Προστασία των ΟΤΑ

- Ν. 2344/1995 (ΦΕΚ 212/τΑ/11 - 10 - 1995) ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Επί της ουσίας έχει καταργηθεί. Ειδικότερα οι διατάξεις του νόμου, με μόνες εξαιρέσεις αυτές των άρθρων 4 παρ. 1 (γενική γραμματεία πολιτικής προστασίας), 13 παρ.1 (γενικός γραμματέας πολιτικής προστασίας),18 (καταργούμενες διατάξεις) και 19 (προσωπικό) αυτού, καταργήθηκαν με την παρ.2 άρθρ.30 Ν.3013/2002. Τα θέματα αυτά ρυθμίζονται πλέον από τον Ν.4662/2020.
 - Ν. 3013/2002 (ΦΕΚ 102/τΑ/01-05-2002) ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Περί της συνταγματικότητας της διάταξης της παρ.7 του άρθρου 27 (πρόσληψη γυναικών στη δημοτική αστυνομία) του νόμου βλέπετε σχετικά στις υπ' αριθμ. 406/2012, 407/2012 αποφάσεις ΣΤΕ. Επίσης, τα άρθρα 1, 2, 4 έως 6, 8 έως 10, 11 παράγραφοι 1, 2 και 3, 12, 14, 14Α έως και 14ι και 16 περί πολιτικής προστασίας του νόμου, καταργήθηκαν με το άρθρο 182 περ. δ' Ν.4662/2020, ο οποίος και ρυθμίζει πλέον τα θέματα αυτά.
 - Ν. 3852/2010 (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 1).
 - Ν.4623/9-8-2019 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Τα άρθρα 19 και 21 έως 46 (περί ψηφιακής διακυβέρνησης κλπ.) του παρόντος νόμου καταργήθηκαν με το άρθρο 61 ΠΔ 40/2020 « Οργανισμός του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης" ο οποίος και εφαρμόζεται εν προκειμένω, ενώ τα άρθρα 48 έως 53 (ηλεκτρονική ταυτοποίηση, διακυβέρνηση κλπ.) του νόμου καταργήθηκαν με το άρθρο 108 Ν.4727/2020.
- Νόμος 4662/2020

8. Περιβαλλοντική πολιτική των ΟΤΑ

- Άρθρο 75 του Ν. 3463/2006, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 94 του Ν. 3852/2010 και το άρθρο 44 του Ν. 3979/2011 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Η περ.22 (για τον φιλικό διακανονισμό καταναλωτών και προμηθευτών) του άρθρου καταργήθηκε με το άρθρο 118 παρ.1 Ν.4512/2018, ο οποίος και εφαρμόζεται εν προκειμένω. Η με αριθμ. 3 αρμοδιότητα (εποπτεία από τους Δήμους των ΤΟΕΒ, των ΠΔΕ και των ΤΕΑ) καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον Ν.4456/2017 (άρθρο 46 παρ.5).
- Νόμος 4042/2012 Ποινική προστασία του περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ - Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ - Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Τα άρθρα 10 έως και 47 (δηλαδή η Ενότητα Β´ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ, πλην του άρθρου 48 αυτής), και το άρθρο 58 (μεταβατικές διατάξεις) του νόμου καταργήθηκαν με το άρθρο 74 Ν.4819/2021, ο οποίος εφαρμόζεται εν προκειμένω. Επίσης, το άρθρο 65 (χρήσεις γηπέδου ΑΕΚ) καταργήθηκε με το άρθρο 42 παρ.7 Ν.4277/2014 και το άρθρο 67 (ειδική αναγνώριση κατατμήσεων) καταργήθηκε με την παρ.1στ´ του άρθρου 53 του Ν. 4280/2014.
- Ν.4819/2021 Ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη διαχείριση αποβλήτων - Ενσωμάτωση Οδηγιών ΕΚ, ανακύκλωση, πλαστικά κλπ.
- Ν.4277/2014 Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας - Αττικής και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 4685/2020 Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Το άρθρο 90 (υποχρεώσεις μεταφορές επικίνδυνων αποβλήτων) καταργήθηκε με το άρθρο 74 Ν.4819/2021.
- Ν.4710/2020 «Πρώιμη της ηλεκτροκίνησης και άλλες διατάξεις».
- Ν.4736/2020 «Ενσωμάτωση της οδηγίας της Ε.Ε. 2019/904 σχετικά με τη μείωση των επιπτώσεων ορισμένων πλαστικών προϊόντων στο περιβάλλον» ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: η παρ. 3 του άρθρου 6 (απαιτήσεις για τα προϊόντα - φιάλες από ανακυκλωμένο πλαστικό), η παρ.3 του άρθρου 7 (απαιτήσεις σχετικά με τη σήμανση- πλαστικά προϊόντα μιας χρήσης), η παρ. 3 του άρθρου 13 (χωριστή συλλογή- πλαστικά προϊόντα) καταργήθηκαν με το άρθρο 108 Ν.4819/2021, ο οποίος και εφαρμόζεται εν προκειμένω. Οι παράγραφοι 1, 5, 11 του άρθρου 19 (εξουσιοδοτικές διατάξεις) καταργήθηκαν με το άρθρο 107 του Ν. 4819/2021.
- Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ)2020-2030 (ΠΥΣ 39/2020/ΦΕΚ 185 Α').

9. Αναπτυξιακός Σχεδιασμός

1. Ν. 1622/86 - Τοπική Αυτοδιοίκηση - Περιφερειακή Ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Τα άρθρα 19 έως 21 (νομαρχιακή αυτοδιοίκηση), 23 έως 60 (νομαρχιακή συμβούλια κλπ.), 62 (περιφερειακό συμβούλιο) εκτός από την παράγραφο 3, το άρθρο 64 (λειτουργία περιφερειακού συμβουλίου) παράγραφος 1, και 68 (περιφερειακή διοικητική οργάνωση) παράγραφοι 1 έως 4 καταργήθηκαν με το άρθρο 64 του Ν. 2218/1994.
2. 2218/1994 Νομαρχ. Αυτοδιοίκηση-ΟΤΑ, Πνευματική ιδιοκτησία, κλπ.
3. Νόμος 3908/11 - Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή.
4. Νόμος 4399/2016 : Θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας Σύσταση Αναπτυξιακού Συμβουλίου και άλλες διατάξεις.
5. Νόμος 4864/2021 - Στρατηγικές επενδύσεις και βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος μέσω της επιτάχυνσης διαδικασιών στις ιδιωτικές και στρατηγικές επενδύσεις, δημιουργία πλαισίου για τις εταιρείες τεχνολογίας και άλλες επείγουσες διατάξεις για την ανάπτυξη.
6. Νόμος 3852/2010 - Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης (βλέπετε ως άνωθη ενότητα 1).
7. ΥΑ 35829/2014 Περιεχόμενο, δομή, όργανα σύνταξης, ελέγχου και αξιολόγησης, διαδικασία αξιολόγησης των ΠΕΠ ΟΤΑ 2014-19
8. Νόμος 3463/2006 - Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (βλέπετε ως άνωθη ενότητα 1).
9. ΠΔ 89/2011 Τροποποίηση του υπ' αριθμ. 185/2007 (ΦΕΚ 221Α´) Προεδρικού Διατάγματος «Όργανα και διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) α' βαθμού»
10. Νόμος 4674/2020 «Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ρύθμιση ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις». ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Με το άρθρο 376 του Ν.4700/2020, ορίζεται ότι:»5. α. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος καταργείται το άρθρο 5 (Άσκηση αρμοδιοτήτων από τους Δήμους - Λήξη διοικητικής υποστήριξης) του ν. 4674/2020, το δε θέμα ρυθμίζεται πλέον από τον. 4700/2020. Η παρ. 7 του άρθρου 10 του ν.4674/2020 καταργήθηκε με το άρθρο 97Α παρ.7 Ν.3852/2010, το δε άρθρο 19 (Μητρώο Φιλοζωικών Σωματείων και Ενώσεων) καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε με το Ν.4830/2021 (άρθρο 47 παρ.6), η παρ. 2 του άρθρου 83 (απόσπαση υπαλλήλων για έκτακτες ανάγκες της ΕΕΤΤ) καταργήθηκε με το άρθρο 20 παρ.1 Ν. 4829/2021 και η παρ. 4 του άρθρου 100 (μετοχικό κεφάλαιο του Εθνικού Κήπου - Μητροπολιτικού Πράσινου Α.Ε) καταργήθηκε με το άρθρο 42 παρ. 7.α. Ν. 4735/2020. Τέλος το άρθρο 110 (Απόσπαση - μετάταξη υπαλλήλων στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου) καταργείται από την 1η.7.2022 δυνάμει των άρθρων 20 παρ.1 περ.λε' και 41 περ.β Ν.4829/2021
11. Νόμος 4635/2019 «Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης» ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Το άρθρο 49 (Σύσταση Αυτοτελούς Τμήματος Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης (ΠΣΕΑ) στο Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης) καταργήθηκε με το άρθρο 61 ΠΔ 40/2020 «Οργανισμός του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης». Το άρθρο 52 (Ενιαία Ψηφιακή Πύλη της Δημόσιας Διοίκησης) καταργήθηκε με το άρθρο 108 Ν.4727/2020

Σχετικά με την προγραμματική περίοδο 2021-2027 ισχύουν τα εξής:

- Νέοι Κανονισμοί των Διαρθρωτικών Ταμείων.
- Νέο ΕΣΠΑ.
- Νέα τομεακά και περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα.
- Πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης».
- Προγράμματα του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων.
- Εθνικά τομεακά και περιφερειακά προγράμματα.

10. Οργάνωση ΟΤΑ-θέματα ανθρώπινου δυναμικού

1. Νόμος 3852/10 - Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης (βλέπετε παρατηρήσεις ως άνωτι ενότητα 1)
2. Νόμος 4024/11 - Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο - βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Περί της συνταγματικότητας ή μη της διάταξης της παρ.6 του άρθρου 2 περί των περικοπών του εφάπαξ βοηθήματος που χορηγεί το ΤΠΔΥ, βλέπετε σχετικά στην απόφαση 734/2016 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ) με αντίθετη άποψη μειοψηφίας. Κατά το 28 παρ.1 Ν.4369/2016: Τα άρθρα 6 έως 11 και 28 του ν. 4024/2011 καταργούνται και τα σχετικά θέματα ρυθμίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 40 και 89 έως 95 του ν. 3528/2007, καθώς και από τα άρθρα 45 και 91 έως 97 του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων (ν. 3584/2007). Οι διατάξεις των άρθρων 6 και 7 του ν. 4024/2011 που αφορούν στον υπολογισμό του πλεονάζοντος χρόνου στον κατά περίπτωση βαθμό ένταξης εξακολουθούν να ισχύουν. Με το άρθρο 34 Ν.4354/2015, ορίζεται ότι: «Από την έναρξη ισχύος του παρόντος καταργούνται»: α. Οι διατάξεις των άρθρων 12 έως 25, 28, 29, 30 (μισθολογική εξέλιξη, υπερωριακή εργασία κλπ.) του Ν. 4024/2011, καθώς και οι κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθείσες υπουργικές αποφάσεις, και με την επιφύλαξη της παραγράφου στ' του άρθρου 33 του νόμου αυτού, του άρθρου 31 με την επιφύλαξη της περίπτωσης α' του άρθρου 33 του παρόντος και 32 με την επιφύλαξη της παραγράφου β' του άρθρου 33 του παρόντος». Αναφορικά με το άρθρο 31, οι παράγραφοι 5 και 6 διατηρήθηκαν σε ισχύ μέχρι 31.12.2018 με το άρθρο 33 Ν.4354/2015, ενώ οι λοιπές διατάξεις του άρθρου καταργήθηκαν από 1.1.2016 με το άρθρο 34 σε συνδυασμό με το άρθρο 35 του αυτού νόμου.
3. Ν 4354/2015: Διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων/Δημόσιες συμβάσεις/μισθολογικά κλπ.
4. Νόμος 4057/12 - Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: το πρώτο άρθρο (ΑΡΓΙΑ-ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΑΣΚΗΣΗΣ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ) καταργήθηκε με τον ν. 4325/2015.
5. Ν 4325/2015: Εκδημοκρατισμός της Διοίκησης- Καταπολέμηση Γραφειοκρατίας - Αποκατάσταση αδικιών.
6. Νόμος 4046/12 - Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας.
7. Νόμος 4093/12 - Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 - Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Περί της συνταγματικότητας ή μη της διάταξης του εδ.12 της υποπαρ. ΙΑ.2 της παρ. ΙΑ του άρθρου πρώτου (μέτρα για το δημοσιονομικό πρόβλημα- κοινωνική αλληλεγγύη) του νόμου, βλέπετε σχετικά στην απόφαση υπ' αριθμ. 719/2018 ΣΤΕ. Περί της συνταγματικότητας ή μη της διάταξης της υποπαραγράφου ΙΑ.5 περ. 2 του άρθρου πρώτου περί των περικοπών του εφάπαξ βοηθήματος που χορηγεί το ΤΠΔΥ, βλέπετε σχετικά στην απόφαση 734/2016 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ) με αντίθετη άποψη μειοψηφίας. Περί της συνταγματικότητας ή μη της διάταξης της περίπτωσης 21, της υποπαραγράφου Γ.1, της παραγράφου Γ, του άρθρου πρώτου του παρόντος νόμου, βλέπε τις αποφάσεις υπ αριθμ. 479/2018 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ), 480/2018 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ) και 481/2018 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ). Περί της συνταγματικότητας ή μη της διάταξης της περίπτωσης 27, της υποπαραγράφου Γ.1, της παραγράφου Γ, του άρθρου πρώτου του παρόντος νόμου, με την οποία θεσπίστηκε μειώσεις, βλέπε σχετικά στην απόφαση υπ' αριθμ. 431/2018 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ) την άποψη της πλειοψηφίας και της μειοψηφίας. Περί της συνταγματικότητας ή μη της διάταξης της περίπτωσης 1, της υποπαραγράφου Γ.1, της παραγράφου Γ, του άρθρου πρώτου του παρόντος νόμου, βλέπετε σχετικά στις αποφάσεις υπ' αριθμ. 1307/2019 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ), 1308/2019 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ), 1310/2019 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ), 1311/2019 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ), 1312/2019 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ), 1313/2019 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ), 1314/2019 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ), 1315/2019 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ) και 1316/2019 ΣΤΕ (ΟΛΟΜ) την άποψη της πλειοψηφίας και της μειοψηφίας. Πέραν αυτών, η υποπαραγράφος 6 της παραγράφου Β' του άρθρου 1 (μέτρα ενίσχυσης χαμηλοσυνταξιούχων) καταργήθηκε με τον ν. 4151/2013, η παράγραφος 12 της υποπαραγράφου 1 της παραγράφου Γ (μισθολογικό καθεστώς ΝΠΙΔ) καταργήθηκε με τον 4354/2013 και οι παράγραφοι 13,14,15 (μηνιαίος βασικός μισθός δικαστικών υπαλλήλων κα) καταργήθηκαν από τον ν.4270/2014. Η παράγραφος 9 της υποπαραγράφου 1 της παραγράφου Δ' (Χορήγηση της κεφαλαιακής ενίσχυσης Έκδοση μετοχών) καταργήθηκε με τον ν.4307/2014, ενώ η Υποπαραγράφος 3 της παραγράφου Δ (ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΕΚΟ ΚΑΙ ΤΑ Ν.Π.Ι.Δ.) καταργήθηκε με τον ν. 4111/2013. Η υποπαραγράφος Ε' 1 της παραγράφου Ε' (Κώδικας Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών), καθώς και κάθε διάταξη, ερμηνευτική εγκύκλιος ή Οδηγία έχει εκδοθεί δυνάμει εκείνης της διάταξης ή του προϊσχύοντος ΠΔ 186/1992 καταργήθηκε από την 1η Ιανουαρίου 2015 με το άρθρο 38 παρ.1 Ν.4308/2014. Η παράγραφος 8 της υποπαραγράφου 1 της Παραγράφου Ζ' (ειδικότερες διατάξεις για μετάταξη υπαλλήλων κλπ) καταργήθηκε με τον 4238/2014, και οι παράγραφοι 1 έως 8 της υποπαραγράφου 3 περί Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. καταργήθηκε με τον ν. 4325/2015. Περαιτέρω, οι παράγραφοι 4,5 της υποπαραγράφου 4 της Παρ. Ζ' (πειθαρχικές δίωξεις δημοτικών υπαλλήλων κλπ.) καταργήθηκαν με τον ν. 4483/2017 και η παράγραφος 3 της υποπαραγράφου 5 (περιορισμός θέσεων μετακλιτών υπαλλήλων) με τον ν. 4237/2014. Ακόμη, η παράγραφος 9 της υποπαραγράφου 3 (αίθουσες διδασκαλίας) της παραγράφου Θ καταργήθηκε με τον ν 4111/2013 και η παράγραφος 4 της υποπαραγράφου 15 της παρ. Θ (περί πιστοποίησης της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης των Ι.Ε.Κ.) καταργήθηκε με τον ν. 4186/2013. Η παράγραφος 1 της υποπαραγράφου 2 της παραγράφου Ι (έκτακτη ειδική εισφορά κα) καταργήθηκε με τον ν. 4254/2014, η παράγραφος 7 της υποπαραγράφου 6 (ανώτατο όριο ηλικίας- ΟΓΑ) της Παρ. ΙΑ με τον ν.4387/2016 και οι παράγραφοι 1 έως 10 της υποπαραγράφου 7 (φορτοεφορτωτικές εργασίες) καταργήθηκαν με τον ν. 4455/2017.
8. Ν 4270/2014: Αρχές δημοσίων διαχείρισης(Οδ.2011/85) ΔΗΜΟΣΙΟ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ.
9. Ν 4111/2013: Συντάξεις-μισθολ/κά/ΔΙΚ.ΕΝΣΗΜΟ/Φορολογικά/ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ/Ιδ.Εκπαίδευση/ΟΤΑ/ΔΕΚΟ.
10. Ν 4308/2014: Ελληνικά ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις (άρθρο 8).
11. Ν. 4387/2016 ΕΦΚΑ. Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας-Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού κλπ. (άρθρο 4).
12. Ν. 4483/2017 Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης (Δ.Ε.Υ.Α.) Ρυθμίσεις σχετικές με την οργάνωση, τη λειτουργία, τα οικονομικά και το προσωπικό των ΟΤΑ, Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας, Μητρώο Πολιτών και άλλες διατάξεις.
13. Νόμος 4172/13 - Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Το άρθρο 18 (Μειώσεις φόρου για ιατρικές δαπάνες) καταργήθηκε με την παρ.1 άρθρου 69 παρ. 1 Ν.4472/2017. Η παρ.2 του άρθρου 24 (φορολογικές αποσβέσεις- χρηματοοικονομική μίσθωση) καταργείται από το φορολογικό έτος 2018 με το άρθρο 115 παρ.5α και 18α Ν. 4549/2018. Η παράγραφος 6 του άρθρου 71γ (Κεφαλαιοποίηση αφορολόγητων αποθεματικών μη εισηγμένων εταιρειών και ΕΠΕ) καταργείται με τον ν.4646/2019. Η παράγραφος 34 του άρθρου 72, (μεταβατικές διατάξεις- φόρος από εισόδημα ατομικής αγροτικής επιχειρηματικής δραστηριότητας προς βεβαίωση) καταργήθηκε για εισοδήματα που αποκτήθηκαν στο φορολογικό έτος 2014 με την παρ.11.θ της υποπαρ. Δ.1 του άρθρου 2 Ν. 4336/2015. Με τον Ν. 4325/2015, με τα άρθρα 19 παρ.1α, 21 παρ.1 και 21Α

ορίζεται ότι: α) Καταργούνται στην Ελληνική Αστυνομία οι θέσεις των πρώων δημοτικών αστυνομικών που συστάθηκαν με την υπ' αριθμ. 6000/2/5250/8-π` από 12.12.2014 απόφαση του Προϊσταμένου Κλάδου Διοικητικής Υποστήριξης και Ανθρώπινου Δυναμικού/Α.Ε.Α. και επανασυστήνονται αυτοδικαίως οι θέσεις και οι κλάδοι ΠΕ Δημοτικής Αστυνομίας, ΤΕ Δημοτικής Αστυνομίας, ΔΕ Δημοτικής Αστυνομίας και ΥΕ Δημοτικής Αστυνομίας, που είχαν καταργηθεί με την παρ. 1 του άρθρου 81 του Ν. 4172/2013.

14. Ν.2503/97 - Διοίκηση, Οργάνωση, Στελέκωση της Περιφέρειας – Ρύθμιση θεμάτων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Με το άρθρο 54 παρ. 6 του Ν. 4178/2013 καταργείται το άρθρο 20 (Οργάνωση δημόσιων υπηρεσιών και νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου) του Ν. 2503/1997.
15. Ν 4622/2019: Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία, διαφάνεια κυβερν. οργάνων κλπ.
 - ▶ Ν.3274/04 – Οργάνωση και Λειτουργία ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού.
 - ▶ Ν.3584/07 - Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και κοινοτικών Υπαλλήλων ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Ν.4057/2012 «Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου» με τα άρθρα πέμπτο παρ.1 και 2 και όγδοο παρ.1 του οποίου ορίζεται ότι: «Άρθρο πέμπτο 1.Οι διατάξεις του παρόντος νόμου, που αναφέρονται σε θέματα αργιών, καθώς κι εκείνες με τις οποίες προβλέπονται πειθαρχικά παραπτώματα και πειθαρχικές ποινές και οι διαδικαστικές φύσεως διατάξεις, εφαρμόζονται αναλόγως για το μόνιμο προσωπικό των Δήμων και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου αυτών. 2. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου, που αναφέρονται σε θέματα αργιών, καθώς και εκείνες με τις οποίες προβλέπονται πειθαρχικά παραπτώματα και πειθαρχικές ποινές, εφαρμόζονται αναλόγως για το προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου των Δήμων και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου αυτών. Άρθρο όγδοο»1. Καταργείται κάθε διάταξη των νόμων 3528/2007, 3584/2007, καθώς και του ΠΔ 410/1988 που αντίκειται στις ρυθμίσεις του παρόντος νόμου ή ρυθμίζει διαφορετικά τα θέματα που διέπονται από αυτόν. Επίσης καταργείται κάθε διάταξη που αντίκειται στις ρυθμίσεις του άρθρου έκτου του παρόντος ή ρυθμίζει διαφορετικά τα θέματα που ρυθμίζονται από αυτό.» Περαιτέρω, τα άρθρα 73, 74, 78, 79, 181, 182 και 184 (απόσπαση, μετάταξη κλπ.) καταργήθηκαν από την ημερομηνία έναρξης εφαρμογής του Ενιαίου Συστήματος Κινητικότητας, στις 15.4.2017, με την παρ.3 άρθρου 19 του Ν.4440/2016.
 - ▶ Ν 4440/2016: Ενιαίο Σύστημα Κινητικότητας, ασυμβίβαστα κλπ. Προέδρων ΝΠΔΔ, άδεια ασθενείας τέκνου.
 - ▶ Ν.3528/07 - Κώδικα Κατάστασης Δημόσιων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων ΝΠΔΔ Κατά την παρ.3 άρθρου 19 Ν.4440/2016,ορίζεται ότι:»3. Καταργούνται από την ημερομηνία έναρξης εφαρμογής του Ενιαίου Συστήματος Κινητικότητας, στις 15.9.2017 τα άρθρα 71, 72, 74 και 75 του Υπαλληλικού Κώδικα ν. 3528/2007. Το άρθρο 163 (Συγκρότηση και Λειτουργία Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου) καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον Ν.4057/2012 (παρ. 3 του 8ου).
 - ▶ ΔΙΠΙΔΔ/Β.2/2/οικ.21634- Καθορισμός της διαδικασίας επιλογής των υπαλλήλων που τίθενται σε διαθεσιμότητα, των κριτηρίων επιλογής και κατάταξής τους, τον τρόπο μοριοδότησής τους και ρύθμιση ζητημάτων λειτουργίας του Τριμελούς Συμβουλίου του άρθρου 5 παρ. 3 του ν.4024/2011 και των Τριμελών Ειδικών Υπηρεσιακών Συμβουλίων ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Βλέπετε την ΚΥΑ με αριθμ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΥ/172315/25487 Καθορισμός πρόσθετου ειδικού κριτηρίου της μοριοδότησης των γενικών κριτηρίων της αρ. πρωτ. ΔΙ-ΠΙΔΔ/Β.2/21οικ.21634/2-8-2013 απόφασης του Υπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.
 - ▶ ΔΙΠΙΔΔ/Β.2/3/οικ. 22274 - Καθορισμός της διαδικασίας επιλογής των προς μετάταξη ή μεταφορά υπαλλήλων, των κριτηρίων επιλογής και κατάταξής τους καθώς και του τρόπου μοριοδότησής τους.

11. Πόροι των ΟΤΑ, Δημόσιο λογιστικό, Έλεγχοι και λογοδοσία της τοπικής χρηματοοικονομικής διαχείρισης

- 4270 ΦΕΚ Α΄ 143/28.6.2014 Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Το άρθρο 127(Σύσταση και κίνηση τραπεζικών λογαριασμών) και 128 (Διαχείριση διαθεσίμων του Δημοσίου) καταργήθηκαν με το άρθρο 21 Ν.4337/2015, το άρθρο 133 (διαγωνισμός- εξαιρέσεις) καταργήθηκε με την παρ. 1 περίπτωση 7 του άρθρου 377 του Ν.4412/2016. Το άρθρο 134 (προκαταβολές Δημοσίου) καταργήθηκε με την παρ. 1 περίπτωση 7 του άρθρου 377 του Ν.4412/2016, το άρθρο 148 (Παρακολούθηση, ανασθεώρηση προϋπολογισμών κλπ.) καταργήθηκε με το άρθρο 21 Ν.4337/2015 και το άρθρο 175 (Κυρώσεις σε Ν.Π.Ι.Δ. και Δ.Ε.Κ.Ο), καταργήθηκε με το άρθρο 51 Ν.4484/2017. Επιπλέον, το άρθρο 32 (Ελληνική Στατιστική Αρχή) καταργήθηκε με το άρθρο 1 παρ.22.γ. Ν.4334/2015.
- Ν.4337/2015: Μέτρα εφαρμογής ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ 3:Συνταξιοδοτικά/Εγκλήματα Φοροδιαφυγής/Δημοσιονομικά κλπ
- Νόμος 3463/2006 - Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 1).
- ΒΔ της 17 Μάϊου/15 Ιουν. 1959 - Περί οικονομικής διοικήσεως και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Τα άρθρα 11, 12, 13, 14, 15 και 16 (ανάληψη δαπανών) του παρόντος καταργήθηκαν με το άρθρο 203 παρ.4 Ν.4555/2018.
- Ν.4555/2018: Μεταρρύθμιση θεσμικού πλαισίου Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Εμβάθυνση της Δημοκρατίας, ΦΟΣΔΑ, ιθαγένεια κλπ.
- Νόμος 2362/95 – Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου δαπανών κράτους και άλλες διατάξεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Προσοχή. Οι διατάξεις των άρθρων 1 έως και 108 και του άρθρου 110 του παρόντος νόμου καταργήθηκαν με την παρ.1 του άρθρου 177 Ν.4270/2014, ενώ ελάχιστα άρθρα παραμένουν σε ισχύ (109 έως 119 για ασφάλιση περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου, θέματα φορολογίας κεφαλαίου κ.ά.).
- Ν. 3146/03 – Οργάνωση και άσκηση εκλογικού δικαιώματος ετεροδημοτών και άλλες διατάξεις.
- ΚΥΑ 55040 (ΦΕΚ Β 3291/26.7.2021)Παροχή οδηγιών για την κατάρτιση του προϋπολογισμού των Δήμων, οικονομικού έτους 2022.
- ΒΔ 17 Μάϊου/15 Ιουν. 1959 - Περί οικονομικής διοικήσεως και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Βλ. άρθρο 204 του Ν. 4555/2018 κατά το οποίο: Όπου στις διατάξεις του ΒΔ της 17.5/15.6.1959 και του ν. 3463/2006 ορίζεται ότι ο δήμαρχος υπογράφει ή συνυπογράφει πράξεις εκκαθάρισης και χρηματικά εντάλματα πληρωμής ή ότι εκδίδει χρηματικά εντάλματα, νοείται στη θέση του ο Προϊστάμενος Οικονομικών Υπηρεσιών ή τα ιεραρχικούς υφιστάμενα όργανα που εξουσιοδοτούνται από αυτόν. Οι πράξεις εκκαθάρισης και τα χρηματικά εντάλματα πληρωμής φέρουν επίσης την υπογραφή του συντάκτη τους. Τα δε άρθρα 11, 12, 13, 14, 15 και 16 του νόμου καταργήθηκαν με το άρθρο 203 παρ.4 Ν.4555/2018.
- Νόμος 4111/13 - Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, τροποποιήσεις του ν. 4093/2012, κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Εγκριση των Σχεδίων των Συμβάσεων Τροποποίησης της Κύριας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ), της Ελληνικής Δημοκρατίας, του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) και της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), με τίτλο «Κύρια Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης», της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του ΕΤΧΣ, της Ελληνικής Δημοκρατίας και της ΤτΕ, με τίτλο «Σύμβαση Διευκόλυνσης Διαχείρισης Υποχρεώσεων ΣΙΤ» και της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του ΕΤΧΣ, της Ελληνικής Δημοκρατίας και της ΤτΕ, με τίτλο «Διευκόλυνση αποπληρωμής Τόκων Ομολόγων», παροχή εξουσιοδοτήσεων για την υπογραφή των Συμβάσεων» και άλλες επείγουσες διατάξεις.(Παρατηρητήριο ΟΤΑ) ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Το άρθρο 14 καταργήθηκε με το άρθρο 3 Ν.4325/2015. Σύμφωνα με την παρ. 1 εδ.β του άρθρου 177 Ν.4270/2014, οι διατάξεις του άρθρου 2 (δημοσιονομικοί κανόνες και πρακτικές) πλην της παρ. 7 του άρθρου 3,(Μηχανισμός παρακολούθησης επίσιμων προϋπολογισμών για τις ΔΕΚΟ και τα ΝΠΙΔ) πλην των παραγράφων 4 και 6, των παραγράφων 4, 5 και 6 του άρθρου 4 (Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης) καθώς και του άρθρου 5 (Αρμοδιότητες του Προϊσταμένου Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών) του Ν. 4111/2013, καταργήθηκαν.

12. Διαχείριση των δημοσίων συμβάσεων

1. Νόμος 2286/95-Προμήθειες δημόσιου τομέα και ρυθμίσεις συναφών θεμάτων ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Ο παρών Νόμος καταργήθηκε με το άρθρο 377 παρ. 1 περ. 53 του Ν. 4412/2016. Εξαιρούνται οι παράγραφοι 1 έως 11 του άρθρου 2 του ν. 2286/1995, οι οποίες παραμένουν σε ισχύ για τις συμβάσεις που έχουν ενταχθεί στο Ενιαίο Πρόγραμμα Προμηθειών (ΕΠΠ) έτους 2014 και προηγούμενων ετών, καθώς και κάθε άλλης διάταξης που απαιτείται για την εκτέλεση του ΕΠΠ 2014 και προηγούμενων ετών, τα οποία δεν έχουν ολοκληρωθεί, καθώς και το άρθρο 3 για τις συμβάσεις προμηθειών που έχουν επιλεγεί ως σημαντικές οικονομικής και τεχνολογικής αξίας με ΚΥΑ και για τις οποίες έχει συγκροτηθεί η Επιτροπή της παραγράφου 1 πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος.
2. Νόμος 3463/2006 – Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 1).
3. Ν 4013/2011: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων/ΠΤΩΧΕΥΤΙΚΟ/ΜΙΣΘΩΣΕΙΣ/Επιμελητήρια κλπ. (με τον οποίο συνίσταται Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων).
4. Νόμος 3548/07 - Καταχώρηση δημοσιεύσεων των φορέων του Δημοσίου στο νομαρχιακό και τοπικό Τύπο και άλλες διατάξεις
5. Νόμος 3316/05 Ανάθεση και εκτέλεση συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής συναφών υπηρεσιών ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Επί της ουσίας έχει καταργηθεί. Μόνο 5 άρθρα παραμένουν σε ισχύ (άρθρο 2Α «Δωρεά μελετών», άρθρο 11 «Τεχνικές προδιαγραφές», άρθρο 39 «Εγγραφή στα Μητρώα Κατηγορίες Πιστοποιητικά Αρμόδια Υπηρεσία», άρθρο 40 «Πειθαρχικός έλεγχος των μελετητών και των εταιρειών μελετών», άρθρο 42 «Άλλες διατάξεις»). Ειδικότερα, με την περ.40 παρ.1 του άρθρου 377 του Ν. 4412/2016, «1. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργούνται οι διατάξεις: (1)...(2).....(40) του ν. 3316/2005, πλην των άρθρων 2Α, της παραγράφου 2 του άρθρου 11, της παραγράφου 1 του άρθρου 42 και των άρθρων 39 και 40, τα οποία παραμένουν σε ισχύ μέχρι την έκδοση του προεδρικού διατάγματος του άρθρου 83.
6. ΒΔ 17 Μαΐου/15 Ιουν. 1959 - Περί οικονομικής διοικήσεως και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 11)
7. Νόμος 3871-10 – Δημοσιονομική διαχείριση και ευθύνη ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Το άρθρο 50 (Διεύθυνση Δημοσιονομικής Διαχείρισης) καταργήθηκε με το άρθρο πέμπτο παρ.10 δ´ Ν.4047/2012.
8. Ν.2503/1997 - Διοίκηση, Οργάνωση, Στελέχωση της Περιφέρειας – Ρύθμιση θεμάτων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 10).
9. Π.Δ.16-1989 - Κανονισμός λειτουργίας Δημοσίων Οικονομικών Υπηρεσιών (Δ.Ο.Υ.) και των Τοπικών Γραφείων και καθήκοντα υπαλλήλων αυτών ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Με το άρθρο 4 ΠΔ 155/2013 (με το οποίο ορίζεται η διαδικασία εξόφλησης χρηματικών ενταλμάτων από τις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου), καταργήθηκαν οι διατάξεις των άρθρων 120-138 (τμήμα εξόδων κ.ά.) καθώς και κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη, που ορίζει διαφορετικά τα θέματα εξόφλησης των χρηματικών ενταλμάτων, που εκδίδονται από τις Υ.Δ.Ε. Το 155/2013 εν συνεχεία, καταργήθηκε από τον ν. 4446/2016. Περαιτέρω τα άρθρα 163 και 164 (ευθύνη προϊσταμένου δικαστικών και λοιπών τμημάτων) καταργήθηκαν με το άρθρο 26 παρ. 2 στ´ Ν. 4174/2013.
10. Νόμος 4412/2016 Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ). ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Τα άρθρα 122 (ηροκηρύξεις σύμβασης), 125 (Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών στις δημόσιες συμβάσεις έργων: ενιαίο ποσοστό έκπτωσης), 327 (συνοπτικός διαγωνισμός) καταργούνται από την 1η.6.2021 κατά το άρθρο 141 Ν.4782/2021. Το άρθρο 179 (επιθεώρηση των δημοσίων έργων) καταργήθηκε με το άρθρο 119 περ.21 Ν. 4622/2019. Το άρθρο 117 (συνοπτικός διαγωνισμός) καταργείται από την 1η.9.2021 (άρθρο 141 Ν.4782/2021).
11. Νόμος 4782/2021 Εκσυγχρονισμός, απλοποίηση και αναμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων, ειδικότερες ρυθμίσεις προμηθειών στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας και άλλες διατάξεις για την ανάπτυξη, τις υποδομές και την υγεία.

13. Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση

- Νόμος 4727/2020 Ψηφιακή Διακυβέρνηση.
- Νόμος 3852/2010 - Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης (βλέπετε ως άνωθι ενότητα 1).
- Νόμος 1337/83 (ΦΕΚ 33-Α') – Επέκταση πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Τα άρθρα 2, 3, 5, 6 και 7 (γενικό πολεοδομικό σχέδιο) του νόμου καταργήθηκαν με το άρθρο 13β παρ.1α Ν.4269/2014. το άρθρο 38 (Ρυμοτομικά σχέδια αγροτικών οικισμών) καταργήθηκε με το άρθρο 37 παρ. 1 Ν.4061/2012
- Νόμος 3861/2010 - Ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο διαδίκτυο «Πρόγραμμα Διαύγεια» και άλλες διατάξεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Τα άρθρα 1 έως και 6, (υποχρέωση ανάρτησης στο διαδίκτυο, διαδικασία ανάρτησης κλπ.), 8 (Ανάρτηση οργανογράμματος και στοιχείων υπηρετούντων), 10Α (Δημοσίευση Εκτέλεσης Προϋπολογισμών) και 10Β (Ενίσχυση της διαφάνειας στις δαπάνες επιχορηγούμενων φορέων) του νόμου καταργήθηκαν με το άρθρο 108 Ν.4727/2020.
- Κ.Υ.Α. αριθ. 2/71338/0026/22.7.2013 - Καθορισμός διαδικασίας και δικαιολογητικών για την πληρωμή της εισοδηματικής ενίσχυσης οικογενειών ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.
- Νόμος 3979/11 - Για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και λοιπές διατάξεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Τα άρθρα 1 έως 37 (δημιουργία διαδικτυακού τύπου, έκδοση ηλεκτρονικών εγγράφων, ηλεκτρονικές πληρωμές εγγραφή σε υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης κα) του παρόντος καταργήθηκαν με το άρθρο 108 Ν.4727/2020. Το άρθρο 58 (μετάταξη υπαλλήλων ΟΤΑ) καταργήθηκε με το άρθρο 19 παρ. 3 Ν. 4440/2016.
- Νόμος 4155/13 - Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων και άλλες διατάξεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Με τον ν. 4412/2016 καταργήθηκαν τα άρθρα 1 έως 4 (Αναθέτουσες Αρχές κ.ά.) και 6 έως 9 (Λειτουργία του ΕΣΗΔΗΣ κλπ.) του ν. 4155/2013
- ΠΔ 40/2020 Οργανισμός του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης.

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μάρτιος 2023

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2
Σχέδια Δράσης

Πυλώνας 1: Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός

Πίνακας 42: Πυλώνας 1: Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		1	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜ-ΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙ-ΟΤΗΤΑΣ (1-5)
1.1	Νομοθετική ρύθμιση στη βάση του άρθρου 102 του Συντάγματος	<ul style="list-style-type: none"> Νομοθετική αποσαφήνιση σχετικά με τις ρυθμιστικές αρμοδιότητες για το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, καθώς και για κάθε άλλη δημόσια πολιτική τοπικής και περιφερειακής κλίμακας. Το ζητούμενο είναι η αποκέντρωση των σχετικών αρμοδιοτήτων στη βάση της αρχής της επικουρικότητας. Ανάληψης της ευθύνης εκπόνησης – αναθεώρησης των περιφερειακών πλαισίων χωροταξικού σχεδιασμού από τις αιρετές περιφέρειες, όπως προβλέπεται από τη νομοθεσία (άρθρο 8 παρ. 3 του Ν.2742/1999 και άρθρο 186 του Ν.3852/2010) 	ΥΠΕΣ ΥΠΕΝ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ/ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΕΝΠΕ	Επόμενη συνταγματική αναθεώρηση 2023	2 2
1.2	Πολύ-επίπεδη διακυβέρνηση για αποκέντρωση και απλοποίηση του συστήματος χωρικού σχεδιασμού με έμφαση στον επανακαθορισμό των αρμοδιοτήτων έγκρισης, ελέγχου και εφαρμογής των χωρικών σχεδίων	<ul style="list-style-type: none"> Ανάλυση και αξιολόγηση του υφιστάμενου συστήματος πολύ-επίπεδης διοίκησης σε θέματα χωροταξίας και πολεοδομίας Επικέντρωση της κεντρικής διοίκησης στην άσκηση επιτελικού ρόλου χάραξης πολιτικής και παρακολούθησης της εφαρμογής της, άρα αποδέσμευσή της από ρυθμίσεις μη στρατηγικού και τοπικού χαρακτήρα. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται να μείνουν στη κεντρική αρμοδιότητα : <ul style="list-style-type: none"> τα θέματα εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού, πλην της παρακολούθησης εφαρμογής που μπορεί να γίνεται σε συνεργασία με τις περιφέρειες, το επιτελικό έργο κατάρτισης ή τροποποίησης του θεσμικού πλαισίου για τη χωροταξία, την πολεοδομία, τις χρήσεις γης, τη δόμηση, το περιβάλλον, την ενέργεια, τη βιομηχανία, η κατάρτιση προδιαγραφών και κατευθύνσεων πολιτικής για όλα τα παραπάνω. Άσκηση συγκροτημένης «χωρικής διακυβέρνησης» από κάθε πολιτικό – διοικητικό βαθμίδα, στο γεωγραφικό επίπεδο που της αντιστοιχεί, χωρίς εξαιρέσεις ώστε να υπάρχει μελετητική και διαχειριστική συνοχή σε οριζόντιο επίπεδο. Ουσιαστική και πιο αναλογική συμμετοχή των ΟΤΑ στην κατάρτιση όλων των υπερκείμενων χωρικών σχεδίων και πλαισίων και στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας. Διάκριση της λήψης αποφάσεων από την εφαρμογή ή την παρακολούθηση της εφαρμογής με βάση το υπερκείμενο πολιτικό – διοικητικό επίπεδο (π.χ. τα περιφερειακά χωρικά πλαίσια να εκπονούνται από την περιφερειακή διοίκηση, να εγκρίνονται – προς το παρόν τουλάχιστον – από το κράτος, τα ΤΠΣ/ΕΠΣ των Δήμων από την Περιφέρεια, ενώ η παρακολούθησή τους να γίνεται από τους Α΄ βαθμίου ΟΤΑ). Μεταβίβαση της πράξης εφαρμογής στους ΟΤΑ Α΄ βαθμίου, με απλοποίηση των διαδικασιών και των διατάξεων. Ολοκλήρωση του Χωροταξικού Σχεδιασμού και των ΤΠΣ με σκοπό τη διευκόλυνση της σταδιακής αποκέντρωσης των αρμοδιοτήτων πολεοδομικού σχεδιασμού, με την προϋπόθεση ότι στα υπερκείμενα σχέδια θα υπάρχουν σαφείς και δεσμευτικές κατευθύνσεις (πχ μέγιστοι συντελεστές δόμησης και ποσοστό κοινοχρήστων ανά γειτονιά), αλλά και ότι θα γίνει δεκτό ότι η άσκηση αρμοδιοτήτων τοπικού επιπέδου από τους ΟΤΑ Α΄ βαθμίου, υπόκειται σε έλεγχο νομιμότητας ως προς την τήρηση των κατευθύνσεων του υπερκείμενου σχεδιασμού. Καταγραφή και αποτύπωση διαδικασιών για μείωση του χρόνου και του κόστους εκπόνησης και υιοθέτησης των χωρικών σχεδίων Αποσαφήνιση και η τυποποίηση του περιεχομένου κάθε επιπέδου σχεδιασμού Εξασφάλιση της εναρμόνισης των υποκείμενων επιπέδου σχεδιασμού και ειδικότερα των υφιστάμενων ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΡΣ, κλπ. με τον υπερκείμενο (Γενικό, Ειδικό, Περιφερειακό Πλαίσια), και των Πολεοδομικών Μελετών με τα ΓΠΣ- ΣΧΟΟΑΠ 	ΥΠΕΝ	ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ/ ΕΝΠΕ	2025	2

1.3	Βελτίωση της χωροταξικής και πολεοδομικής νομοθεσίας	<ul style="list-style-type: none"> Περαιτέρω προώθηση της μεταρρύθμισης της χωροταξικής πολεοδομικής νομοθεσίας με στόχους : <ul style="list-style-type: none"> Την απλούστευση, τον εξορθολογισμό και την ενοποίηση του κορμού της χωροταξικής και πολεοδομικής νομοθεσίας. Τον περιορισμό της πολυνομίας και της πολυπλοκότητας των χωροταξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων. Την επικαιροποίηση και αποκάθαρση της υφιστάμενης νομοθεσίας από παρωχημένους και πλεοναστικούς κανόνες, εργαλεία και θεσμούς. Την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των χωροταξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων και διαδικασιών. Τη βελτίωση της συνοχής των αναπτυξιακών και περιβαλλοντικών πολιτικών. Την παροχή πρόσφορων και αξιόπιστων διαδικασιών για τη χωροθέτηση των επενδύσεων (δημοσίων και ιδιωτικών) και την ανάπτυξη, καθώς και την ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου. Υποστήριξη και περαιτέρω ενδυνάμωση του έργου της επιτροπής για την κωδικοποίηση της πολεοδομικής και χωροταξικής νομοθεσίας (αυστάθηκε τον Ιούλιο 2020). Έκδοση νέου ΠΔ χρήσεων γης για τη βελτίωση και απλούστευση του συστήματος χρήσεων γης και τον εκσυγχρονισμό του υφιστάμενου συστήματος με βάση τις προβλέψεις του Κεφαλαίου Δ του Ν. 4759/2020 (το ΠΔ 59/2018 διατήρησε την παρωχημένη λογική του προγενέστερου ΠΔ 06/1987). Έκδοση της ΥΑ για την αντιστοίχιση του καταλόγου των χρήσεων γης με τους Κωδικούς Αριθμούς Δραστηριότητας καθώς και με τις κατηγορίες των δραστηριοτήτων της κείμενης νομοθεσίας για την περιβαλλοντική αδειοδότηση, γεγονός που αναμένεται να επιταχύνει τις αδειοδοτικές διαδικασίες και παράλληλα να αντιμετωπίσει φαινόμενα αυθαίρετων και διασταλτικών ερμηνειών των υπηρεσιών. Εκσυγχρονισμός της πολεοδομικής νομοθεσίας στους οργανωμένους υποδοχείς μεταποικιακών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (επιτρεπόμενες δραστηριότητες σε ΕΠ Εξυγίανσης: κατάργηση περιορισμών για νέες δραστηριότητες, αποσαφηνίσεις επί του πλαισίου για τη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση των ΕΠ Μεγάλης Μεμονωμένης Μονάδας, εφαρμογή νέων πολεοδομικών μεγεθών στα ΕΠ και εκσυγχρονισμός διαδικασιών παρέκκλισης ύψους, και όρων και προϋποθέσεων πολεοδόμησης ΕΠ Εξυγίανσης). 	ΥΠΕΝ	ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ/ ΕΝΠΕ	2024	2
1.4	Προτάσεις για εφαρμογή της δευτερεύουσας νομοθεσίας που προβλέπεται στο Ν. 4759/2020	<ul style="list-style-type: none"> Ενεργοποίηση του συντονιστή για το πρόγραμμα πολεοδομικού σχεδιασμού. Εκπόνηση νέων πολεοδομικών στερεότυπων. Έκδοση ΠΔ αξιολογητών χωρικών μελετών για την υποβολή της διοίκησης στις διαδικασίες ελέγχου. Έκδοση νέων προδιαγραφών για την υποστήριξη του επαυξημένου αντικειμένου των Σχεδίων (χαρακτηρισμός οδικού δικτύου, οριοθέτηση οικισμών, πρόληψη τεχνολογικών και φυσικών καταστροφών, μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, κλπ.). 	ΥΠΕΝ	ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ/ ΕΝΠΕ		
1.5	Βελτίωση συνοχής μεταξύ χωρικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού	<ul style="list-style-type: none"> Διασφάλιση της εναρμόνισης και συνάφειας μεταξύ Περιφερειακών/Ειδικών/Τοπικών Χωροταξικών Πλαισίων (ΠΧΠ) και Περιφερειακών/Τοπικών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, προκειμένου να διευκολυνθεί η προώθηση και υλοποίηση των επενδύσεων και να αποφευχθούν εμπόδια χρηματοδότησης ή/και αδειοδότησης/χωροθέτησης αυτών. Θέσιση ενός νέου εργαλείου, με τη μορφή μελετών καταγραφής της εξέλιξης των χρήσεων γης, που θα πραγματοποιούνται σε τακτική βάση (ανά δύο ή τρία χρόνια) για να υποστηρίζεται η εκπόνηση τόσο των ΤΠΣ/ΕΠΣ, αλλά και να καταγράφονται οι αναπτυξιακές εξελίξεις. 	ΥΠΕΣ	ΥΠΕΝ/ΥΠΑΝΕ/ ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ	2024	2

1.6	Ολοκλήρωση των υπερκείμενων χωρικών σχεδίων και πλαισίων	<ul style="list-style-type: none"> Εκκίνηση των διαδικασιών σύνταξης της νέας Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής η οποία προβλέπει μεταξύ άλλων και το συντονισμό διαφόρων πολιτικών με χωρικές συνέπειες. Εκπόνηση του αρχικού θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού (με βάση και τις υποχρεώσεις από την Οδηγία 2014/89/ΕΕ) και δρομολόγηση του σχεδιασμού για τα θαλάσσια χωροταξικά πλαίσια προκειμένου να προβλεφθούν ρυθμίσεις για την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων στο θαλάσσιο χώρο (θαλάσσιες αιολικές εγκαταστάσεις, υποδομές και υποθαλάσσια έργα για έρευνα εκμετάλλευση ενεργειακών πόρων, λιμενικές εγκαταστάσεις, κλπ.). Άμεση εκκίνηση της μελέτης αναθεώρησης του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου Βιομηχανίας (ΑΑΠ ' 151/2009) για την προδιαγραφή ενός σύγχρονου μοντέλου οργάνωσης και ανάπτυξης των βιομηχανικών δραστηριοτήτων σε μέσο- και μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Εκσυγχρονισμός του πλαισίου χωροθέτησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την ανταπόκριση της χώρας στους φιλόδοξους στόχους του ΕΣΕΚ, μέσα από την έγκαιρη υλοποίηση της έργου της αναθεώρησης του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου ΑΠΕ. Επιτάχυνση των διαδικασιών για τη σύνταξη του νέου Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις Ορυκτές Πρώτες Ύλες, δεδομένου ότι έως σήμερα απουσίαζε ανάλογη χωρική πολιτική για τον συγκεκριμένο τομέα εθνικής σημασίας. Ενεργοποίηση του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας για την παροχή των αναγκαίων κατευθύνσεων και γνωμοδοτήσεων κατά την αναθεώρηση των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων. Θεσμοθέτηση των υπολειπόμενων Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων (Δυτ. Μακεδονίας, Πελοποννήσου, Ν. Αιγαίου). 	ΥΠΕΝ	ΥΠΑΝΕ/ΥΠΕΣ/ ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ	2024	1
1.7	Επιτάχυνση και αποτελεσματική ολοκλήρωση ΤΠΣ/ΕΠΣ	<ul style="list-style-type: none"> Διασφάλιση της ενεργού συμμετοχής των Περιφερειακών Υπηρεσιών (ΠΕΧΩ) στην εξειδίκευση των κατευθύνσεων, στην παρακολούθηση των μελετών και στην εφαρμογή τους. Σαφής και αξιόπιστος χρονικός και οικονομικός προγραμματισμός της εφαρμογής των σχεδίων πόλεως από τους αρμοδίους φορείς, ώστε οι επιβαλλόμενες κατά περίπτωση ρυμοτομικές επιβαρύνσεις να μην υπερβαίνουν τα ανεκτά κατά χρόνο όρια δέσμευσης. Τροποποίηση και απλούστευση δεσμευτικού περιεχομένου για τα ΤΠΣ/ΕΠΣ, ώστε να αποκτήσουν πολύ μεγαλύτερο φάσμα δεσμευτικότητας και ταυτόχρονα να απλοποιηθούν, ώστε να εστιάζουν στις επεκτάσεις των Σχεδίων Πόλεως, στον μέσο συντελεστή δόμησης και στις γενικές χρήσεις γης σε επεκτάσεις. Επιτάχυνση της υλοποίησης του προγράμματος κατάρτισης και έγκρισης μελετών Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων και Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων με χρηματοδότηση του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και ειδικότερα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) – ΣΑΤΑ 075, υπό τη γενική ονομασία τίτλου Έργων «ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ» (απόφαση Αριθμ. ΥΠΕΝ/ΤρΥΦΧΑΠ/121492/1903, ΦΕΚ Αρ. Φύλλου 6046 Τεύχος Β' 20 Δεκεμβρίου 2021). Σταδιακή επέκταση εφαρμογής του παραπάνω προγράμματος σε όλους τους ΟΤΑ. 	ΥΠΕΝ	ΥΠΕΣ/ΕΝΠΕ/ ΚΕΔΕ	2023	2
1.8	Επίλυση χρόνιων ζητημάτων	<ul style="list-style-type: none"> Διερεύνηση (σε συνεργασία με τους παραγωγικούς φορείς και τη δημόσια διοίκηση) των συγκρούσεων και αντιφατικών διατάξεων μεταξύ των υφιστάμενων χωρικών σχεδίων, και ενεργοποίηση του Κεντρικού Συμβουλίου Χωροταξικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων (ΚΕΣΥΧΩΘΑ) για τη σταδιακή επίλυσή τους. Επίλυση μέσω των νέων Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων των προβλημάτων χρήσεων γης σε περιοχές με ειδικά καθεστώτα & χρονίζοντα προβλήματα (ενδεικτικά: ηδ Ελαιώνα, όρος Αιγάλεω, ΖΟΕ Ασπροπύργου, ΖΟΕ Μεσογείων, κλπ.). Βελτιωτικές παρεμβάσεις στο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας-Αττικής (2014) για την προσαρμογή του σχεδιασμού στις νέες απαιτήσεις και την υλοποίηση των προβλέψεων του ν. 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα» για τους οργανωμένους υποδοχείς επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (χωροθέτηση νέων, μετασχηματισμός υφιστάμενων και οργάνωση άτυπων συγκεντρώσεων). Εκκίνηση των νέων Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων, όχι μόνο από περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος, αλλά και από περιοχές που αντιμετωπίζουν σημαντικές αναπτυξιακές πιέσεις και συσσωρευμένα προβλήματα οργάνωσης των παραγωγικών τους δραστηριοτήτων (περιοχές προτεραιότητας για την ανάπτυξη της μεταποίησης με βάση το ΕΧΠ Βιομηχανίας, που διαθέτουν απαραιτούμενα σχέδια ή/και χωρίς καθόλου πολεοδομικό σχεδιασμό). Αντιμετώπιση ζητημάτων εφαρμογής πλαισίου χαρακτηρισμού αγροτικών γαιών υψηλής παραγωγικότητας ΚΥΑ Αριθμ.168040 (ΦΕΚ Β 1528/7.9.2010) και ασφάλεια δικαίου νομίμως υφιστάμενων εγκαταστάσεων. 	ΥΠΕΝ	ΚΕΣΥΧΩΘΑ / ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ/ ΔΗΜΟΙ	2023	2

1.9	Υποστήριξη ολοκλήρωσης και εφαρμογής πολεοδομικών μελετών	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποίηση ψηφιακών υποβάθρων για τις μελέτες πολεοδόμησης με χρήση στοιχείων Κτηματολογίου - όπου υπάρχουν ώστε να μην απαιτείται εξαρχική κτηματογράφηση. Στόχος, η ολοκλήρωση της μελέτης πολεοδόμησης σε δύο χρόνια. Πρωτόσηπη μελετών με άπρακτη προθεσμία, εφόσον ο ΟΤΑ δεν ανταποκρίνεται στις τακτές προθεσμίες. Αντίστοιχη πρόταση πρέπει να υιοθετηθεί και για υπηρεσίες, όπως η αρχαιολογία και τα δασαρχεία. Μείωση του αριθμού και της χρονικής διάρκειας των αναρτήσεων. Νομοθετική ρύθμιση για τον σαφή προσδιορισμό των λόγων για τους οποίους ο έκων νόμιμο συμφέρον ιδιοκτήτης γης μπορεί να υποβάλλει ένσταση με στόχο να μειωθεί ο αριθμός των ενστάσεων και να διευκολυνθεί η διαδικασία εκδίκασής τους. Νομοθετική ρύθμιση για την απλή θεώρηση και όχι έγκριση των συνοδών μελετών (γεωλογικές, υδραυλικές, ΣΜΠΕ κ.λπ.) από τις αρμόδιες υπηρεσίες, αφού ελεγχτεί η πληρότητα τους και μόνο. Νομοθετική ρύθμιση για την ενιαιοποίηση, απλούστευση και επικαιροποίηση του πλαισίου εισφορών γης και χρήματος. Ανάθεση μελετών μόνο με διασφάλιση της οριοθέτησης περιοχών ίδιου νομικού καθεστώτος (δηλαδή εξαιρώντας δάση και δασικές εκτάσεις, ρέματα, αρχαιολογικούς χώρους από την περιοχή μελέτης κλπ.). Εξασφάλιση χρηματοδότησης των μελετών για το σύνολο του προς πολεοδόμηση χώρου. Εφαρμογή μηχανισμού ο οποίος θα επιτρέπει και θα διευκολύνει την αλληλοτροφοδότηση των πολεοδομικών μελετών και πράξεων εφαρμογής με τις μελέτες Κτηματολογίου, έτσι ώστε και πόροι να εξοικονομηθούν αλλά και να επισπευσθούν οι χρόνοι εκπόνησης των επιμέρους μελετών. Εφοδιασμός των φορέων ανάθεσης των μελετών με ενιαίο κώδικα χρήσεων γης και συμβολισμών για τις μελέτες ΤΠΣ/ΕΠΣ, αλλά και για τις λοιπές μελέτες σχεδιασμού του χώρου. Προσαρμογή των προδιαγραφών γεωλογικών μελετών στο επίπεδο των ΤΠΣ/ΕΠΣ. Θα πρέπει να προσαρμοστούν οι υπάρχουσες προδιαγραφές έτσι ώστε να διασφαλίζεται η διαδοχική και συμπληρωματική προσέγγιση ως προς τη διερεύνηση γεωλογικής καταλληλότητας των προς πολεοδόμηση περιοχών στα δύο επίπεδα των ΤΠΣ/ΕΠΣ και Πολεοδομικών Μελετών. Θεσμική κατοχύρωση της υποχρέωσης των δασικών υπηρεσιών να ενημερώνουν τις αρμόδιες υπηρεσίες χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού κατά τη φάση του σχεδιασμού. Νομοθετική ρύθμιση για τον επανακαθορισμό του πλαισίου Β' κατοικίας και πρόβλεψη θεσμικής δυνατότητας μετατροπής της σε Α' κατοικία εφόσον τεκμηριωμένα προκύπτει ότι έχει συντελεστεί η διαφοροποίηση για τη διασφάλιση του κοινωνικού εξοπλισμού και των αναγκαίων χρήσεων γης. 	ΥΠΕΝ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ/ ΚΕΔΕ/ΕΕΤΑΑ	2024	2
1.10	Υιοθέτηση ηλεκτρονικής διαχείρισης χωροταξικής και πολεοδομικής πληροφορίας	<p>Θεσμοθέτηση και σχεδιασμό ηλεκτρονικού συστήματος διαχείρισης της γης και του χώρου. Ένα τέτοιο σύστημα θα επέτρεπε ανά πάσα στιγμή στους ασκούντες την πολιτική σχεδιασμού, είτε είναι η πολιτική ηγεσία είτε είναι η δημόσια διοίκηση, να έχουν σφαιρική εικόνα της υπάρχουσας κατάστασης, των αναγκών και ελλείψεων, αλλά και εικόνα του αποτελέσματος των όποιων αποφάσεων κληθούν να πάρουν. Είναι άμεση η ανάγκη:</p> <ul style="list-style-type: none"> δημιουργίας υψηλού επιπέδου από πλευράς ακρίβειας ψηφιακών υποβάθρων με όποιο τρόπο αυτά προκύπτουν, ενιαίων τεχνικών προδιαγραφών όλων των προαναφερθέντων μελετών, αλλά και εξάρτησή τους από το ενιαίο σύστημα γεωαναφοράς, άμεσης λειτουργίας σε όλους τους εποπτεύοντες φορείς, «Γραφείων Ποιοτικού Ελέγχου των Μελετών και Διαχείρισης των Ψηφιακών Δεδομένων», συνεχούς εκπαίδευσης των δημόσιων λειτουργών στις νέες τεχνολογίες, η οποία θα πρέπει μάλιστα να είναι υποχρεωτική για τους άμεσα απασχολούμενους με σχετικό αντικείμενο. 	ΥΠΕΝ	ΥΨΗΔ/ΚΕΔΕ/ ΥΠΕΣ/ΕΕΤΑΑ	2024	3
1.11	Ενίσχυση των αρμόδιων υπηρεσιών των Δήμων και Περιφερειών	<ul style="list-style-type: none"> Καθιέρωση πρότυπων δομών στο επίπεδο των Δήμων και των Περιφερειών, κατά ενιαίο τρόπο, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος και τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά τους. Σχεδιασμός κεντρικού Help Desk, intranet και διαδραστική – διαδικτυακή πύλη που απευθύνονται στο ανθρώπινο δυναμικό των Δήμων και των Περιφερειών. Σχεδιασμός μηχανισμών και δράσεων ενημέρωσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού των Δήμων και των Περιφερειών (ητλε – κατάρτιση, εκπαίδευση στα πλαίσια της εργασίας, κ.ά.). Στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών με το αναγκαίο προσωπικό. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ/ ΕΕΤΑΑ/ΜΟΔ		

Πυλώνας 2: Αδειοδότηση Επιχειρήσεων

Πίνακας 43: Πυλώνας 2: Αδειοδότηση Επιχειρήσεων

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		2	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜ-ΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙ-ΟΤΗΤΑΣ (1-5)
2.1	Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση	<ul style="list-style-type: none"> Αναβάθμιση της ισχύος της γνωμοδότησης των Δήμων στη έγκριση περιβαλλοντικών αδειών, δηλαδή η θετική γνωμοδότηση των Δήμων να είναι προϋπόθεση της τελικής έγκρισης των περιβαλλοντικών αδειών, στην περίπτωση έργων και εγκαταστάσεων με τοπική διάσταση και σημαντική περιβαλλοντική επίδραση στην περιοχή ενός δήμου και όχι μια απλή συμμετοχή στη διαβούλευση αδειοδότησης. 	ΥΠΑΝΕ	ΚΕΔΕ/ΥΠΕΣ/ΥΠΕΝ/ΕΝΠΕ	2023	2
2.2	Θεσμικό	<ul style="list-style-type: none"> Κωδικοποίηση της σχετικής νομοθεσίας. Αφαίρεση περιοριστικών εμποδίων για την άσκηση ορισμένων δραστηριοτήτων με απελευθέρωση των ποσοτικών περιορισμών (αδειών). 	ΥΠΑΝΕ	ΚΕΔΕ/ΥΠΕΣ/ΥΠΕΝ	2025	3
2.3	Απλοποίηση και επιτάχυνση διαδικασιών μέσω της ψηφιοποίησης	<ul style="list-style-type: none"> Η απάλειψη γραφειοκρατικών διατυπώσεων και εντύπων μέσω του ανασχεδιασμού και επαναπροσδιορισμού των προϋποθέσεων και των δικαιολογητικών στη βάση της αρχής της αναλογικότητας. Η μείωση του βαθμού αυτονομίας και των αποσπασματικών δράσεων των φορέων δημόσιου τομέα, με ενίσχυση της προτυποποίησης και αυτοματοποίησης των διαδικασιών. Ψηφιοποίηση όλων των διαδικασιών και των εγγράφων Ψηφιοποίηση όλου του αρχείου και δημιουργία μιας ενιαίας βάσης δεδομένων στην οποία θα έχουν πρόσβαση τα στελέχη όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών θα βελτιώνει αισθητά τη συνολική αποτελεσματικότητα του συστήματος και θα πρόσφερε αμεσότερη έκδοση βεβαιώσεων και επαλήθευση προστίμων. Δημιουργία συστήματος ηλεκτρονικής υποβολής των αιτήσεων για τη χορήγηση βεβαίωσης χρήσεων γης σε όλους τους Δήμους. Βελτίωση της λειτουργικότητας και των κενών του ηλεκτρονικού συστήματος γνωστοποίησης. Διασύνδεση του notifybusiness.gov.gr με λοιπά δημόσια πληροφοριακά συστήματα (π.χ. εφορία, ΓΕΜΗ, πολεοδομία) για την αμεσότερη ανάκτηση ζητούμενων πληροφοριών και την επαλήθευση των στοιχείων του ενδιαφερόμενου. Μείωση των προθεσμιών ανταπόκρισης των συναρμόδιων για τη βεβαίωση χωροθέτησης υπηρεσιών και ηλεκτρονική διασύνδεση μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών των Δήμων με τις λοιπές υπηρεσίες. 	ΥΠΑΝΕ	ΥΨΗΔ	2023	2
2.4	Ενίσχυση των διοικητικών δυνατοτήτων των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> Αύξηση των τμημάτων ή διευθύνσεων δόμησης στους Δήμους. Ενδυνάμωση της στελέκωσης και ψηφιακών υποδομών των αρμόδιων υπηρεσιών, με αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων τους Ενίσχυση της δημοτικής αστυνομίας για πιο άμεσο έλεγχο των καταστημάτων σε περιπτώσεις καταγγελιών. Εκπαίδευση/κατάρτιση στελεχών, ειδικά στις ψηφιακές εφαρμογές 	ΚΕΔΕ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ/ΕΕΤΑΑ	2023	2

Πυλώνας 3: Τοπική Αγροτική Πολιτική

Πίνακας 44: Πυλώνας 3: Τοπική Αγροτική Πολιτική

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		3	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΤΟΠΙΚΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ
3.1	Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση / θεσμικές αλλαγές	<ul style="list-style-type: none"> Ενοποίηση των δημόσιων δομών άσκησης αγροτικής πολιτικής σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας (ΠΕ), με μεταφορά αρμοδιοτήτων από τους Δήμους και ενδεχομένως και τις Περιφέρειες. Οργανικός διαχωρισμός των υπηρεσιών κτηνιατρικής, εγγείων βελτιώσεων και αλιείας σε επίπεδο ΠΕ. Οργανική συσχέτιση των ενοποιημένων υπηρεσιακών μονάδων σε επίπεδο νομού με τις Διευθύνσεις Αγροτικών Υποθέσεων που λειτουργούν στο γεωγραφικό επίπεδο των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και με την κεντρική υπηρεσία του ΥΠΑΑΤ. Δημιουργία Τμήματος Εγγείων Βελτιώσεων στη Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας των Περιφερειών. Απλοποίηση διαδικασιών, μείωση της γραφειοκρατίας και καλύτερου συντονισμού μεταξύ των τεσσάρων επιπέδων άσκησης αγροτικής πολιτικής. Αναθεώρηση της διάσπασης των υπηρεσιών που έχουν ως ενιαίο αντικείμενο τα δάση και το φυσικό περιβάλλον. Να εξεταστεί η δυνατότητα μιας κάθετης οργάνωσης της Δασικής Υπηρεσίας. Επίσης, συστήνεται η ίδρυση Ενιαίου Φορέα Δασοπροστασίας. Μεταφορά των αρμοδιοτήτων της αλιείας σε έναν ενιαίο φορέα. Η διαχείριση των ιχθυοτρόφων υδάτων δεν μπορεί να εφαρμοστεί με τον κατακερματισμό του αντικείμενου και των αρμοδιοτήτων του. 	ΥΠΕΣ	ΥΠΑΑΤ/ΥΠΕΝ/ΥΝΑΝΠ/ΕΝΠΕ/ΚΕΔΕ/ΕΕΤΑΑ	2024	2
3.2	Ανάπτυξη υπαίθρου χώρου	<ul style="list-style-type: none"> Ενεργότερη και ισότιμη συμμετοχή των Περιφερειών και των Δήμων στον σχεδιασμό, προγραμματισμό και διαχείριση των επιχειρησιακών προγραμμάτων για την αγροτική ανάπτυξη και την αλιεία. Συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις νέες τοπικές ομάδες δράσεις για την αξιοποίηση των νέων μέσων όπως της «Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων» και των «Ολοκληρωμένων Χωρικών Ενισχύσεων» καθώς και της ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης σε αλιευτικές και αγροτικές περιοχές. Δικτύωση των τοπικών ομάδων δράσης σε επίπεδο ΠΕ και Περιφέρειας. Κατάρτιση ετήσιων και πολυετών περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων για τη γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία, καθώς και εκπόνηση και αξιολόγηση σχετικών μελετών και μέτρων πολιτικής. Δημιουργία κτηνοτροφικών πάρκων σε κτηνοτροφικές περιοχές. Δημιουργία τράπεζας σπόρων και φυτών σε κάθε ΠΕ, καθώς και προστασία αυτόχθονων φυλών ζώων. Προβολή και προώθηση των τοπικών προϊόντων μέσω εμπορικών εκθέσεων, μόνιμων εκθεσιακών χώρων, αξιοποίησης του διαδικτύου, δημοτικών αγορών. Δημιουργία περιφερειακής και δημοτικής βάσης δεδομένων για την προώθηση του ηλεκτρονικού εμπορίου τοπικών προϊόντων Πρωτοβουλίες για αξιοποίηση των θεσμών των «Ονομασιών Προέλευσης» και των «Γεωγραφικών Ενδείξεων». Οργάνωση του αγροτικού χώρου (μελέτη χωρικής οργάνωσης των συστημάτων καλλιέργειας, αγροτικός περιβαλλοντικός σχεδιασμός) και καθορισμός χρήσεων γης. Δημιουργία Τράπεζας Γης που αφορά εκτάσεις που μένουν ακαλλιέργητες, δημόσιες ή ιδιωτικές και αξιοποίηση αυτών από νέους αγρότες. Προώθηση κοινωνικών επιχειρήσεων σε αγροτικές περιοχές. 	ΥΠΑΝΕ	ΥΠΑΑΤ/ΕΝΠΕ/ΚΕΔΕ	2024	2
3.3	Ενίσχυση διοικητικών δομών και ικανοτήτων των στελεχών	<ul style="list-style-type: none"> Στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών με γεωτεχνικούς, όπου υπάρχουν κενά και ειδικά στις αμιγώς αγροτικές, κτηνοτροφικές και αλιευτικές περιοχές. Συνεχής επιμόρφωση των στελεχών των αρμόδιων υπηρεσιών. Αύξηση του ανώτατου ορίου των επιτρεπόμενων κατ' έτος ημερών για μετακινήσεις εκτός έδρας των γεωτεχνικών δημοσίων υπαλλήλων. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΕΤΑΑ/ΠΕΤΑ	2024	2

3.4	Δοκιμαστικές/ πειραματικές δομές και υποδομές	<ul style="list-style-type: none"> Επανάληψη των γεωργικών εφαρμογών με την εγκατάσταση δοκιμαστικών και πειραματικών αγρών σε κάθε ΠΕ, όπου θα δοκιμάζονται στα ποικίλα ελληνικά μικροκλίματα και θα διαδίδονται οι νέες προτεινόμενες καλλιέργειες από το ΥΠΑΑΤ, νέες ποικιλίες ή φυλές ζώων, νέες τεχνικές καλλιέργειας, μέθοδοι φυτοπροστασίας, μορφές εκτροφής και άλλες καινοτόμες δράσεις. Πιλοτικές εφαρμογές εξυπνης γεωργίας και κτηνοτροφίας, προσαρμοσμένες στις τοπικές παραγωγικές ανάγκες. Δημιουργία μιας Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας από το ΓΕΩΤΕΕ και την ΠΕΝΑ ή και άλλους συλλογικούς φορείς, η οποία θα είναι δημοσίου συμφέροντος, θα έχει ως κύριο έργο τις γεωργικές εφαρμογές και τη μεταφορά τεχνογνωσίας από γεωτεχνικούς - μεσίτες τεχνογνωσίας με περιφερειακή δομή σε γεωγραφικό επίπεδο νομού. 	ΥΠΑΑΤ	ΕΝΠΕ/ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	2025	2
3.5	Βελτίωση σύνδεσης μεταξύ τουρισμού και αγροτικής ανάπτυξης	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία περιφερειακών και τοπικών συμπτύξεων (π.χ. μέσω τοπικών συμφώνων ή προγραμματικών συμβάσεων) για την προώθηση των τοπικών αγροτικών προϊόντων στους τουρίστες, με συμμετοχή ενώσεων ή μεμονωμένων αγροτών, επιχειρήσεων εμπορίας ή/και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, εστιατορίων και ξενοδοχείων. Δημιουργία τοπικών συμφώνων ποιότητας και πιστοποίησης τοπικών επιχειρήσεων που προωθούν στους επισκέπτες ποιοτικά αγροδιατροφικά προϊόντα. Προώθηση της απευθείας προμήθειας αγαθών και υπηρεσιών από μικρής κλίμακας παραγωγούς (χωρίς μεσάζοντες) από ανώνυμες επιχειρήσεις σε τουρίστες και επαγγελματίες (τοπικά παραδοσιακά προϊόντα). Ανάδειξη περιοχών, οικισμών και τοποθεσιών με ιδιαίτερο τουριστικό και αγροτουριστικό ενδιαφέρον. Η ίδια η καλλιέργεια, η κτηνοτροφία ή η αλιεία και μεταποίηση μπορεί γίνει κομμάτι του βιωματικού τουρισμού. Επέκταση ή δημιουργία ειδικών διαδρομών (π.χ. δρόμοι του κρασιού, δρόμοι του τυριού, δρόμοι του λαδιού, κλπ.). Δημιουργία και προβολή τοπικών δικτύων γαστρονομικού τουρισμού, στη βάση τοπικών προϊόντων. Σύνδεση της πρωτογενούς αγροτικής παραγωγής με τον τουρισμό μέσω της κατοχύρωσης και στο εσωτερικό και στο εξωτερικό του «καλαθιού» των τοπικών προϊόντων, στα πλαίσια της προώθησης της μεσογειακής διατροφής (έξτρα παρθένο ελαιόλαδο, ψάρια, όσπρια, φέτα, κρασί, φρούτα, ξηρά φρούτα κλπ.). Δημιουργία αγροτικών μουσείων. 	ΥΠΑΑΤ	ΥΠΤΟΥ/ΕΝΠΕ/ ΚΕΔΕ/ΔΗΜΟΙ	2025	3
3.6	Διάδοση καλών πρακτικών	<ul style="list-style-type: none"> Προγράμματα προώθησης αγροτικών προϊόντων Προώθηση και υλοποίηση της συμβολαιακής γεωργίας (Σύμπραξη τοπικών ομάδων δράσης Δημιουργία τοπικού συμφώνου ποιότητας από Δήμους με στόχο τη θέσπιση ελάχιστων προδιαγραφών λειτουργίας που η τήρηση τους παραπέμπει σε ένα διακριτό αγροτουριστικό προϊόν. Προώθηση ελληνικού πρωινού (όλες οι Περιφέρειες καθιέρωσαν τα πρότυπα τους για τη δράση «Αυτό το ξενοδοχείο Προσφέρει Ελληνικό Πρωινό»). Ίδρυση «Αγορών Αγροτών» ή Αγορών Παραγωγών» (Farmer's Market) από όλους τους Δήμους της χώρας. 	ΥΠΑΑΤ	ΕΝΠΕ/ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	2025	3

Πυλώνας 4: Τοπική Κοινωνική Πολιτική

Πίνακας 45: Πυλώνας 4: Τοπική Κοινωνική Πολιτική

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		4	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜ-ΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙ-ΟΤΗΤΑΣ
4.1	Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση / θεσμικές αλλαγές	<ul style="list-style-type: none">Ανακατανομή αρμοδιοτήτων και πόρων μεταξύ Κεντρικής Διοίκησης, Περιφερειών και Δήμων ώστε το σύστημα Κοινωνικής Διακυβέρνησης της χώρας να παρέχει υπηρεσίες στους πολίτες ως ενιαίο σύστημα, δηλαδή «υπηρεσίες χωρίς ραφές» (seamless services).Θεσμοθέτηση της συνεργασίας μεταξύ των οργάνων που σχεδιάζουν την Κοινωνική Πολιτική και των οργάνων που την υλοποιούν, ώστε να αποφευχθούν επικαλύψεις ή κενά.Αποτύπωση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στους Δήμους μετά τις αλλαγές που έχουν προκύψει στις αρμοδιότητες και κοινωνικές δομές των Δήμων με τον «Καλλικράτη» και τα προβλήματα που έχουν προκύψει από τη λειτουργία τους.Σύγκλιση και συντονισμός των κοινωνικών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών της δευτεροβάθμιας και της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης με «διεπαφή» τις Περιφερειακές Ενότητες.Θεσμοθέτηση του σχεδιασμού και εφαρμογής ολοκληρωμένων προγραμμάτων τοπικής κοινωνικής πολιτικής.	ΥΠΕΣ	ΥΠΕΚΥΠ/ ΚΕΔΕ/ΥΠΥ	2025	2
4.2	Δημιουργία/ ενίσχυση τοπικών δικτύων και συμπράξεων	<ul style="list-style-type: none">Η συγκρότηση ενός Τοπικού Δικτύου Ασφαλείας ανά Δήμο ή ΠΕ με τη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της Εκκλησίας και των εθελοντικών οργανώσεων και τη διασφάλιση της χρηματοδότησής του από ευρωπαϊκούς πόρους, εθνικούς πόρους και χορηγίες.Δημιουργία ενός λειτουργικότερου πλαισίου εφαρμογής της Κοινωνικής Πολιτικής μέσω της συνεργασίας της ΤΑ με τις ΜΚΟ, που να αξιοποιεί και τους θεσμούς της κοινωνικής οικονομίας, δημιουργία νέων δομών κοινωνικής αλληλεγγύης, αξιοποίηση εθελοντισμού κλπ.Συμμετοχή σε Δίκτυα Πόλεων της Ευρώπης, που αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα και ανταλλαγή τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών πάνω στο θέμα αυτό.	ΚΕΔΕ	ΔΗΜΟΙ/ ΥΠΕΚΥΠ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	2024	3

4.3	Εφαρμογή νέων οριζόντιων κοινωνικών προγραμμάτων, με αποδέκτες του Δήμους	<ul style="list-style-type: none"> Συντονισμός με τις οικείες Υγειονομικές Περιφέρειες και το Υπουργείο Υγείας για την εφαρμογή ενός οριζόντιου προγράμματος ενίσχυσης του δικτύου ΠΦΥ, με τη δημιουργία δημοτικών ιατρείων και δημοτικών ιατρικών κέντρων, με χρηματοδότηση των υποδομών, των εξοπλισμών και της στελέχωσης, ώστε να υπάρξει αποσυμφόρηση του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Οριζόντιο Πρόγραμμα για την Πρωτοβάθμια Κοινωνική Φροντίδα με μέτρα ενίσχυσης του προγράμματος για τη «Βοήθεια στο Σπίτι» και δημιουργίας πανελληνίου δικτύου πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας. Οριζόντιο Πρόγραμμα για τη στέγαση και τον εξοπλισμό Κοινωνικοπρονοσιακών δομών, που περιλαμβάνουν Βρεφικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών ΑμεΑ, Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων και Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων. Οριζόντιο Πρόγραμμα «Προβάδισμα στη ζωή», με στόχο την ενίσχυση της παιδικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της προσχολικής αγωγής και φροντίδας. Σε σύνδεση με το πρόγραμμα Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής και συμπληρωματικά και παράλληλα με τη λειτουργία των βρεφικών, των βρεφονηπιακών και των παιδικών σταθμών, μπορεί να διασφαλιστεί μια ολοκληρωμένη, μακρόχρονη και βιώσιμη παρέμβαση στα ζητήματα προστασίας της μητρότητας, παιδικής φροντίδας και ανάπτυξης. Οριζόντιο Πρόγραμμα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και της εργασίας, μέσω συνεργασιών και προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ ΚΕΔΕ, Δήμων, ΟΑΕΔ, οργανώσεων εργοδοτών και εργαζομένων για την ίδρυση, στελέχωση και λειτουργία κοινών τοπικών υπηρεσιών για τη συμβουλευτική στην επιχειρηματικότητα και την εργασία, εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων ευάλωτων κοινωνικά ομάδων. Οριζόντιο Πρόγραμμα Σχολικής Στέγης ειδικά στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπου καταγράφονται ανάγκες για κατασκευή νέων σχολικών κτιρίων, για την ποιοτική και ενεργειακή αναβάθμιση των υφιστάμενων, για την απόκτηση σύγχρονων μέσων διδασκαλίας και εξοπλισμών κ.ά. Οριζόντιο Πρόγραμμα για φιλοξενία και την κοινωνική ένταξη των Προσφύγων με μέτρα φιλοξενίας και προώθησης κοινωνικής ένταξης προσφύγων. 	ΥΠΕΚΥΠ/ ΥΠΥ	ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ/ ΥΠΑΝΕ/ΟΑΕΔ/ ΥΠΙΑΘ	2025	2
4.4	Ενίσχυση δημοτικών κοινωνικών δομών και υποδομών	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία δομής για την καταγραφή και παρακολούθηση των τοπικών κοινωνικών αναγκών Συνεχής αξιολόγηση των δημοτικών δομών και των εφαρμοζόμενων προγραμμάτων. Διασφάλιση μόνιμου επαρκούς προσωπικού, ιδιαίτερα επιστημονικού και εξειδικευμένου, καθώς και διευθυντικών στελεχών, τα οποία θα αναλάβουν τον σχεδιασμό της άσκησης τοπικής κοινωνικής πολιτικής. Επιμόρφωση και εξειδίκευση του προσωπικού. Διασφάλιση επαρκούς τεχνικού εξοπλισμού και κτιριακών υποδομών. Ενίσχυση των υφιστάμενων ή ίδρυση Κέντρων Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας. Αναβάθμιση των Κέντρων Κοινότητας με τη μεταφορά περισσότερων πόρων, την αύξηση των στελεχών και τη χρήση διαδικτυακών εφαρμογών. 	ΥΠΕΚΥΠ	ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ/ ΕΝΠΕ	2025	2
4.5	Χρηματοδότηση/ Αξιοποίηση προγραμμάτων	<ul style="list-style-type: none"> Πλήρης και έγκαιρη μεταφορά πόρων από την κεντρική διοίκηση στην Τοπική Αυτοδιοίκηση για τα κοινωνικά της προγράμματα και αξιοποίηση πρόσθετων πόρων (π.χ. από διαχείριση περιουσίας, χορηγίες, ιδίους πόρους των ΟΤΑ, ανταποδοτικές εισφορές, ΣΔΙΤ). Ορισμός διακριτών οριζόντιων γραμμών στην κατανομή των ΚΑΠ για προνοιακά επιδόματα, «Βοήθεια στο Σπίτι», Μεταφορά Μαθητών και Μισθώματα Σχολικών Μονάδων, με τακτικό και σαφώς προσδιορισμένο χρονοδιάγραμμα κατανομής. Ενσωμάτωση της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης σε όλα τα αναπτυξιακά και επιχειρησιακά σχέδια, καθώς και στα σχέδια ολοκληρωμένης εδαφικής και τοπικής ανάπτυξης (π.χ. ΟΧΕ/ΒΑΑ, ΤΑΠΤΟΚ) με τη μορφή μιας ολιστικής περιφερειακής και τοπικής παρέμβασης. Ισότιμη συμμετοχή των Περιφερειών και των Δήμων στο σχεδιασμό και εφαρμογή των κοινωνικών προγραμμάτων και των προγραμμάτων απασχόλησης του ΕΣΠΑ 2021-2027. Αποκεντρωμένη διαχείριση των κοινωνικών προγραμμάτων από τους Δήμους, με βάση και τη θετική εμπειρία της διαχείρισης προγραμμάτων του ΕΣΠΑ από την ΕΕΤΑΑ. Απομάκρυνση από την επιδοματική εξάρτηση με ενίσχυση των μηχανισμών κοινοτικής αυτοβοήθειας και αλληλοβοήθειας. 	ΥΠΕΚΥΠ	ΥΠΑΝΕ/ ΥΠΟΙΚ/ΕΝΠΕ/ ΚΕΔΕ	2027	1

Πυλώνας 5: Διαχείριση της Περιουσίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Πίνακας 46: Πυλώνας 5: Διαχείριση της Περιουσίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		5	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΤΡΕΦ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜ-ΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙ-ΟΤΗΤΑΣ
5.1	Θεσμικές αλλαγές για την αξιοποίηση της περιουσίας της ΤΑ	<ul style="list-style-type: none"> Απλοποίηση και κωδικοποίηση του συναφούς δικαίου, που θα λαμβάνει υπόψη το συνολικό θεσμικό πλαίσιο της αγοράς ακινήτων. Στο πλαίσιο νομοθετικής ρύθμισης, κατ' αντιστοιχία των ΕΣΧΑΔΑ του άρθρου 12 του Ν. 3986/11, να προβλεφθεί το πλαίσιο θεσμοθέτησης και καθορισμού περιοχών Γενικής Ανάπτυξης Ακινήτων Δήμων (ΠεΓΑΑΔ), οι οποίες θα προσδιορίζουν ειδικά καθεστώτα πολεοδομικής ωρίμανσης και απόκτησης επενδυτικής ταυτότητας των υπο αξιοποίηση πλεοναζόντων ακινήτων των φορέων της ΤΑ. Η υιοθέτηση διατάξεων fast-track στην αποσαφήνιση και ανάδειξη επενδυτικής ωριμότητας ακινήτων της ΤΑ, θα παρέχει μέγιστη συμβολή στην προσπάθεια των Δήμων για την εκμετάλλευση περιουσίας προς όφελος των οικονομικών και αναπτυξιακών προοπτικών της υπό επιλογή περιοχής. Παράλληλα, η υιοθέτηση της ρύθμισης θα παρέχει τη δυνατότητα προστασίας και απεμπλοκής σχολάζουσας περιουσίας της ΤΑ, μέσω της προστασίας του περιβάλλοντος και αναβάθμισης των περιοχών πέριξ αυτής. 	ΥΠΕΝ	ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ/ΕΕΤΑΑ	2025	3
5.2	Διασφάλιση/νομιμοποίηση/αύξηση περιουσίας των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> Νομιμοποίηση μέσω απόκτησης ή ανάκτησης τίτλων ιδιοκτησίας για την ακίνητη περιουσία των ΟΤΑ, μετά την εκπόνηση αναλογιστικής μελέτης και εκτίμησης του κόστους για την ολοκλήρωση των αναγκαίων μεταγραφών και τη νομική/ιδιοκτησιακή θωράκιση της ακίνητης περιουσίας. Μεταφορά των ακινήτων του Δημοσίου που δεν έχουν περιέλθει στην Ελληνική Εταιρεία Συμμετοκών & Περιουσίας ΑΕ (ΤΑΙΠΕΔ, ΕΤΑΔ) στους αντίστοιχους Δήμους. Τέτοια ακίνητα είναι για παράδειγμα τα στρατόπεδα, τα οποία ευρισκόμενα εντός τους αστικού ιστού θα μπορούσαν να αυξήσουν και να βελτιώσουν το δημόσιο χώρο για τους πολίτες. 	ΥΠΕΣ	ΥΠΟΙΚ/ΥΠΕΝ/ΚΕΔΕ	2025	3

5.3	Οργάνωση και διαχείριση χαρτοφυλακίου	<ul style="list-style-type: none"> Επικαιροποίηση θεσμικού πλαισίου για την καταγραφή των ακινήτων των ΟΤΑ και η ολοκλήρωση της καταγραφής και της απογραφής των ακινήτων των Δήμων, οι οποίοι διαθέτουν και σημαντικότερη ποσοτικά περιουσία. Η αποτύπωση που επιχειρήθηκε κατά την Α΄ φάση εφαρμογής του Καλλικράτη και στηρίχτηκε στη σημαντική συνεισφορά της ΕΕΤΑΑ στο σχεδιασμό και λειτουργία ειδικού Πληροφοριακού Συστήματος, προτείνεται να επεκταθεί με την προσθήκη πρόσθετων στοιχείων και χαρακτηριστικών ανά ακίνητο σε μία κοινή βάση δεδομένων, όπως είναι η Ηλεκτρονική Βάση Καταγραφής Ακίνητης Περιουσίας του ΥΠΕΣ, που να περιλαμβάνει, εκτός από τα στοιχεία Δημοτικού Κτηματολογίου του κάθε ακινήτου, την ακριβή γεωγραφική του θέση, το είδος της χρήσης του, την ταυτότητα του χρήστη του ακινήτου, την εμπορική του αξία, τα έσοδα που αποφέρει η διαχείρισή του και τις δαπάνες που διενεργούνται για τη συντήρησή του, το μέγιστο χρόνο ζωής του, καθώς και την ύπαρξη χρηματοδότησης, προκειμένου να υπάρχει πλήρης και ξεκάθαρη εικόνα τόσο του συνολικού μεγέθους και της αξίας της ακίνητης περιουσίας, όσο και των επιμέρους στοιχείων που απαιτούνται για τη διαχείριση του κάθε ακινήτου. Υιοθέτηση κοινών προτύπων/κανόνων τήρησης του φυσικού αρχείου στοιχείων ανά ακίνητο, υπό τις δομές που έχουν συσταθεί στο πλαίσιο των (Οργανισμών Εσωτερικής Υψηρείας) ΟΕΥ που προβλέπεται στον Ν. 3852/10. Η τήρηση του αρχείου πρέπει να γίνεται με κριτήρια ανάπτυξης του χαρτοφυλακίου και δυναμικής παρακολούθησης αλλαγών ή μεταβολών και όχι με λογιστική αντιμετώπιση της απογραφής (π.χ. ως εγγραφή του μητρώου παγίων στο πλαίσιο του διπλογραφικού συστήματος). Υιοθέτηση του ενιαίου προτύπου «ΚΑΡΤΕΛΛΑΣ/ΦΟΡΜΑΣ», που να συμπληρώνεται για όλα τα ακίνητα που θα επιλεγούν να απογραφούν κατά αυτόν τον τρόπο, και θα περιλαμβάνει τέσσερις (4) σταθερές ενότητες δεδομένων. Τα δεδομένα αυτά παρέχουν την κρίσιμη/χρήσιμη πληροφορία ώστε η δημοτική αρχή και το δημοτικό συμβούλιο να λαμβάνει ορθές και τεκμηριωμένες πολιτικές αποφάσεις σχετικά με τη χρήση ή/και αξιοποίηση ενός ακινήτου ιδιοκτησίας του. Οι ενότητες αυτές περιλαμβάνουν: <ul style="list-style-type: none"> 1η Ενότητα δεδομένων «Φωτογραφική τεκμηρίωση τεμαχίου/παγίου». 2η Ενότητα δεδομένων «Γενικά στοιχεία ακινήτου». 3η Ενότητα δεδομένων «Στοιχεία εξέλιξης περιοχής ακινήτου». 4η Ενότητα δεδομένων «Ειδικά στοιχεία ακινήτων». Εφαρμογή σύγχρονων λογιστικών εργαλείων διαχείρισης της περιουσίας των ΟΤΑ με δυνατότητα επέκτασης του πληροφοριακού συστήματος, ως πλατφόρμα κάθε ΟΤΑ για την παρακολούθηση των λογιστικών δεδομένων της περιουσίας. Η δράση αυτή αναμένεται να οδηγήσει στη λήψη ορθότερων πολιτικών αποφάσεων σε επίπεδο ΟΤΑ σχετικά με την οικονομικά αποδοτική χρήση των ακινήτων του. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΕΤΑΑ	2024	2
5.4	Δομές, δράσεις και προγράμματα για την αξιοποίηση της περιουσίας	<ul style="list-style-type: none"> Σύσταση ανωνύμου εταιρίας αξιοποίησης δημοτικής περιουσίας σε μεγάλους Δήμους με σημαντική περιουσία, σύμφωνα με τον Ν. 3463/2006. Αξιοποίηση εξωτερικών συμβούλων με εμπειρία στην αξιοποίηση και στην αγορά ακινήτων από μικρότερους Δήμους. Δημιουργία ειδικού προγράμματος παροχής τεχνικής υποστήριξης και προώθησης αιτήσεων ΣΔΙΤ από ΟΤΑ με στόχο την επίτευξη και επιτυχή υποβολή αιτημάτων. Ενδεικτικά το πρόγραμμα προώθησης ΣΔΙΤ των ΟΤΑ θα περιλαμβάνει: <ul style="list-style-type: none"> Εκπόνηση μελετών σκοπιμότητας και βιωσιμότητας. Σύνταξη τευχών προκήρυξης. Διερεύνηση – Εκτίμηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος και προσέλκυση επενδυτών. Εκπόνηση χρηματοοικονομικών σεναρίων και σεναρίων αξιοποίησης. Υποστήριξη σ' όλο των φάσμα των διαγωνιστικών διαδικασιών ανάδειξης του αναδόχου. Νομική υποστήριξη στην κατάρτιση της σύμβασης. Ημερίδες ενημέρωσης αιρετών – Ημερίδες ενημέρωσης στελεχών των ΟΤΑ ανά Περιφέρεια. Συλλογή και αξιολόγηση σχεδίων αξιοποίησης ακίνητης περιουσίας. Συστηματική επικαιροποίηση του «Οδηγού αξιοποίησης ακίνητης περιουσίας των ΟΤΑ». Υποστήριξη των ΟΤΑ στην εκπόνηση των πολυετών σχεδίων αξιοποίησης ακίνητης περιουσίας. Δημιουργία ειδικού προγράμματος/μηχανισμού παροχής τεχνικής υποστήριξης και προώθησης της αξιοποίησης ακινήτων 	ΥΠΕΣ	ΥΠΑΝΕ/ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ/ΕΕΤΑΑ	2024	3

Πυλώνας 6: Τοπική Περιβαλλοντική Πολιτική

Πίνακας 47: Πυλώνας 6: Τοπική Περιβαλλοντική Πολιτική

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		6	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΤΟΠΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜ-ΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙ-ΟΤΗΤΑΣ
6.1	Διαχείριση των Αστικών Στερεών Αποβλήτων – Ανακύκλωση	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση της εταιρικής σχέσης μεταξύ κεντρικής διοίκησης (ΥΠΕΝ/ΥΠΕΣ/ΥΠΑΝΕ), Περιφερειών, ΦΟΣΔΑ και Δήμων στο σχεδιασμό, θεσμοθέτηση, χρηματοδότηση και εφαρμογή της δημόσιας πολιτικής για τη διαχείριση των αποβλήτων. Διασφάλιση πόρων και επιτάχυνση των διαδικασιών υλοποίησης των μεγάλων έργων διαχείρισης, αλλά και όσων προβλέπονται στα εγκεκριμένα τοπικά σχέδια αποκεντρωμένης διαχείρισης των αστικών στερεών αποβλήτων. Επαναξιολόγηση συγκεκριμένων προδιαγραφών που αναφέρονται για τα Πράσινα Σημεία, οι οποίες αναμένεται να δημιουργήσουν θέματα στην εγκατάσταση και ιδιαίτερα στην αποτελεσματική λειτουργία τους, όπως η χωροθέτηση και το εμβαδόν των εγκαταστάσεων. Υπαγωγή όλων των δραστηριοτήτων φορέων και επιχειρήσεων που ενεργοποιούνται αποτρεπτικά στη διαχείριση και ταφή απορριμμάτων στη χαμηλή κατηγορία ΦΠΑ. Κατασκευή αυτοτελώς από τους Δήμους Κέντρων Ανακύκλωσης Εκπαίδευσης Διαλογής στην Πηγή (ΚΑΕΔΙΣΠ). Το σύστημα της τιμολόγησης (τελών) να λαμβάνει υπόψη του τον όγκο των απορριμμάτων που παράγεται και να παρέχει κίνητρα για τον περιορισμό του όγκου. Η εφαρμογή της αρχής «Πληρώνω Όσο Πετώω» μέχρι το 2023 σε τουριστικές περιοχές και μέχρι το 2028 στη χώρα είναι αναγκαία και μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στη μείωση των απορριμμάτων. Θα πρέπει όμως να υπάρξει συγκεκριμενοποίηση της μεθόδου που θα εφαρμοστεί, λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές από άλλες χώρες. Κατ' οίκον διαχωρισμός απορριμμάτων και μείωση όγκου οικιακών απορριμμάτων. Επισκευή και διόρθωση παλαιότερων αντικειμένων, που μπορούν ωστόσο να χρησιμοποιηθούν εκ νέου (έπιπλα, ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές, κ.ά.) Εκπαιδευτικές δράσεις, δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης. Δημιουργία από τους Δήμους Κέντρων Δημιουργικής Επαναχρησιμοποίησης Υλικών (ΚΔΕΥ), με τους αναγκαίους πόρους και προσωπικό. 	ΥΠΕΝ	ΥΠΕΣ/ΥΠΑΝΕ/ ΥΠΟΙΚ/ ΥΠΟΜΕ/ΕΝΠΕ/ ΚΕΔΕ/ΔΗΜΟΙ/ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ	2027	1
6.2	Διαχείριση Υγρών αποβλήτων	<ul style="list-style-type: none"> Εκπόνηση από κάθε Δήμο ενός ολοκληρωμένου Σχεδίου Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων με ιεραρχημένες προτεραιότητες, προσδιορισμένες λύσεις κοστολόγησής τους και παράλληλη διασφάλιση όρων εφαρμογής και χρηματοδοτικών πόρων από την Πολιτεία. Αξιοποίηση με σύγχρονες τεχνολογίες και πόρους του ΕΣΠΑ 2021-2027 ή/και του Ταμείου Ανάκαμψης έργων για την ανάκτηση και επαναχρησιμοποίηση του νερού από την τριτοβάθμια επεξεργασία λυμάτων για πότισμα κήπων, κοινόχρηστων χώρων πρασίνου και άρδευσης καλλιιεργειών και η υπό όρους υπόγεια διάθεση μη επεξεργασμένων λυμάτων. Επιτάχυνση εφαρμογής του προγράμματος κάλυψης με δίκτυα και μονάδες επεξεργασίας λυμάτων στους οικισμούς Γ' προτεραιότητας με βάση την Προγραμματική Σύμβαση ΥΠΕΣ-ΥΠΕΝ-ΥΠΑΝΕ-ΚΕΔΕ-ΕΝΠΕ-ΕΔΕΥΑ. Θέσπιση ενός ευέλικτου θεσμικού και αποφασιστικού πλαισίου για την αδειοδότηση, τη χρηματοδότηση και την παρακολούθηση λειτουργίας των μικρών εγκαταστάσεων διαχείρισης υγρών αποβλήτων σε μικρούς οικισμούς (ισοδ. πληθυσμού μικρότερου των 2.000 κατοίκων) ως νέα κατηγορία οικισμών Δ' προτεραιότητας. Συμμετοχή στη σύνθεση του ΚΕΣΠΑ εκπροσώπου της ΚΕΔΕ και στη σύνθεση του ΠΕΣΠΑ εκπροσώπου του εκάστοτε Δήμου, εντός των διοικητικών ορίων του οποίου χωροθετείται το έργο που εξετάζεται. 	ΥΠΕΝ	ΥΠΕΣ/ΥΠΑΝΕ/ ΥΠΟΙΚ/ΥΠΟΜΕ/ ΕΝΠΕ/ΚΕΔΕ/ ΕΔΕΥΑ	2027	1

6.3	Δράσεις στον τομέα της ενέργειας	<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση της παραγωγής ΑΠΕ από τους Δήμους, μέσω ειδικών προγραμμάτων. Για την προώθηση των ΑΠΕ από τους Δήμους, θα πρέπει να αυξηθεί το όριο των 500KW εγκαταστημένης ισχύος Φ/Β σταθμού ή άλλης μονάδας ΑΠΕ. Σε πολλά νησιά και σε απομονωμένους ορεινούς οικισμούς θα μπορούσαν να προωθηθούν σχέδια για την ενεργειακή τους αυτόρκεια, μέσω της παραγωγής και αποθήκευσης ενέργειας από ΑΠΕ. • Δημιουργία ενός δικτύου προωθητών βιώσιμης ενεργειακής διαχείρισης στους Δήμους, με αντικείμενο την υποστήριξη και παρακολούθηση της τοπικής ενεργειακής πολιτικής, τη διάχυση γνώσης και τεχνογνωσίας, αλλά και την επίλυση σύνθετων τοπικών προβλημάτων. • Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης όλων των κτιρίων και εγκαταστάσεων των Δήμων, δεδομένου ότι σε τοπικό επίπεδο, οι Δήμοι διαθέτουν ιδιαίτερα ενεργοβόρες εγκαταστάσεις (π.χ. κτήρια διοίκησης, στάδια, γυμναστήρια, κολυμβητήρια, σχολεία κ.ά.). Στην κατεύθυνση αυτή κρίνονται αναγκαία τόσο η μέτρηση και έλεγχος της κατανάλωσης ενέργειας, όσο και παρεμβάσεις στις εγκαταστάσεις για την ενεργειακή βελτίωσή τους. Προκειμένου να υπάρξουν παρεμβάσεις ενεργειακής απόδοσης ή/και εγκατάστασης Φ/Β θα πρέπει οι Δήμοι να επιλυθεί το ζήτημα της έλλειψης οικοδομικών αδειών π.χ. των σχολείων και να αποκτήσουν οι Δήμοι τίτλους κυριότητας όλων των ακινήτων τους. • Μείωση της κατανάλωσης για τον δημοτικό φωτισμό, μιας και η κατανάλωση και οι σχετικές δαπάνες είναι ιδιαίτερα υψηλές. Η εξοικονόμηση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της συνεχούς συντήρησης του δικτύου, της προώθησης του φυσικού φωτισμού, της χρήσης λαμπτήρων χαμηλής κατανάλωσης, της χρήσης αισθητήρων κίνησης στον φωτισμό, της εγκατάστασης φωτοβολταϊκών τόξων, κ.ά. • Δημοτικές προμήθειες με ενεργειακές προδιαγραφές, δηλαδή προϊόντων, εξοπλισμών, συσκευών, κ.λπ. με τη βέλτιστη ενεργειακή απόδοση. • Μετάβαση σε ηλεκτρικά δημοτικά οχήματα και μεταφορικά μέσα ή μεταβατικά σε οχήματα με εναλλακτικά καύσιμα και χαμηλότερους ρύπους για εξοικονόμηση ενέργειας και προστασία του περιβάλλοντος. Η ηλεκτροκίνηση θα πρέπει να βασίζεται σε ενέργεια από ΑΠΕ και όχι από ρυπογόνες ενεργειακές πηγές. • Εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίων βιώσιμης αστικής κινητικότητας για τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό των αστικών μετακινήσεων. • Για την αξιοποίηση των ΑΠΕ οι Δήμοι δύνανται να ιδρύσουν δημοτικές ενεργειακές Κοινότητες ή κοινωφελείς ενεργειακές Κοινότητες με αξιοποίηση ΑΠΕ. Για τον σκοπό αυτό απαραίτητη κρίνεται η διασφάλιση επενδυτικών πόρων (π.χ. από το Ταμείο Ανάκαμψης, το ΕΣΠΑ κλπ.), καθώς και η διεύρυνση του χώρου στο δίκτυο του ΔΕΔΔΗΕ. Πέραν του κόστους λειτουργίας των Δήμων και της συμβολής τους στο περιβάλλον, μέσω των ενεργειακών Κοινοτήτων θα μπορούσαν να αναπτυχθούν δράσεις για την υποστήριξη ευάλωτων καταναλωτών και την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας πολιτών, όπως παροχή ή συμψηφισμός ενέργειας, ενεργειακή αναβάθμιση κατοικιών ή άλλες δράσεις που μειώνουν την κατανάλωση ενέργειας στις κατοικίες των ανωτέρω. 	ΥΠΕΝ	ΥΠΕΣ/ΥΠΑΝΕ/ ΚΕΔΕ	2027	1
6.4	Κλιματική αλλαγή	<ul style="list-style-type: none"> • Τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου, με σκοπό την ανάθεση στους ΟΤΑ ενός πιο ολοκληρωμένου πακέτου αρμοδιοτήτων διαχείρισης περιβαλλοντικών θεμάτων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή. • Προτυποποίηση του σχεδιασμού και ωρίμανση έργων αντιμετώπισης ή μείωσης των επιπτώσεων φαινομένων που οφείλονται στη κλιματική αλλαγή, διαφοροποιημένα με κριτήρια χωρικά, γεωμορφολογικά, πληθυσμιακά και κλιματολογικά. • Δημιουργία δικτύων Δήμων με όμοιες προκλήσεις, καθώς και δικτύων με τη συμμετοχή επιστημονικών και ερευνητικών δομών. • Υποχρεωτική χρήση ψυχρών υλικών σε έργα και παρεμβάσεις στο δημόσιο ανοικτό χώρο στις αστικές περιοχές για τη μείωση του φαινομένου της θερμοκήψης νησίδας. • Θέσπιση ως υποχρεωτικού του βιοκλιματικού σχεδιασμού και αξιολόγηση της εφαρμογής του σε οικισμούς που εντάσσονται ή δημιουργούνται στο πλαίσιο της επέκτασης των σχεδίων πόλεων. • Αντιμετώπιση της ανομβρίας μέσω ενημέρωσης, περιορισμών στην άσκοπη χρήση νερού, ανίχνευση διαρροών, εμπλουτισμού του υδροφορέα, νέοι ταμιευτήρες κ.ά. 	ΥΠΕΣ	ΥΠΕΝ/ ΥΚΚΠΟΠ/ΚΕΔΕ	2027	1

6.5	Πράσινες Δημοτικές Συμβάσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση των προβλέψεων της ΚΥΑ υπ' αρ. 466/Τεύχος Β' /8-2-2021, με την οποία εγκρίθηκε το Σχέδιο Στρατηγικής για τις Πράσινες Δημοσίες Συμβάσεις 2021-2023, για αγαθά, υπηρεσίες και έργα με μικρότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, ώστε σε τοπικό επίπεδο να: <ul style="list-style-type: none"> ο αντιμετωπιστεί η περιπλοκότητα της τεχνικο-οικονομικής αξιολόγησης των προσφορών και της ανάλυσης κόστους-αποτελεσματικότητας για να αποφευχθούν χρονοβόρες διαδικασίες και προσφυγές, μέσω συγκεκριμένης μεθοδολογίας από την Επιτροπή Πράσινων Συμβάσεων, ο να επισπευστεί ο χρόνος πιστοποίησης προμηθευτών, ο να διασφαλιστεί ο θεμιτός ανταγωνισμός κατά τη διαμόρφωση των προδιαγραφών υλικών κλπ. 	ΥΠΑΝΕ	ΥΠΕΣ/ΥΠΕΝ/ ΚΕΔΕ	2024	2
6.6	Βιώσιμη Αστική Κινητικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Για την προώθηση των στόχων Νόμου 4784/2021 «Η Ελλάδα σε κίνηση: Βιώσιμη Αστική Κινητικότητα – Μικροκινητικότητα και άλλες διατάξεις» σε τοπικό επίπεδο θα πρέπει: <ul style="list-style-type: none"> ο Να διασφαλιστεί η χρηματοδότηση των ΣΒΑΚ και των μελετών που προβλέπουν από εθνικούς ή ευρωπαϊκούς πόρους, δεδομένου ότι οι Δήμοι που είναι υποχρεωμένοι να εκπονήσουν ΣΒΑΚ δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους. ο Να υπάρξει αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων του κάθε επιπέδου και συνεχής συντονισμός προκειμένου να αποφευχθούν επικαλύψεις ή αναντιστοιχίες και κενά μεταξύ δημοτικών και περιφερειακών ΣΒΑΚ. ο Να διασφαλιστεί η ενεργός συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στο σχεδιασμό των ΣΒΑΚ. Χρειάζεται ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για τη βιώσιμη κινητικότητα και την ενεργή και ασφαλή μετακίνηση μέσω των εναλλακτικών του αυτοκινήτου μέσων. ο Να εφαρμοστούν στα σχολεία προγράμματα κυκλοφοριακής αγωγής, οδικής ασφάλειας και των επιπτώσεων των μετακινήσεων στο περιβάλλον. 	ΥΠΟΜΕ	ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ/ ΕΝΠΕ	2025	2
6.7	Χωροθέτηση Περιοχών οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (ΠΟΑΥ)	<ul style="list-style-type: none"> • Θεσμοθέτηση του εθνικού «Θαλάσσιου Χωροταξικού Πλαισίου» πριν την αναθεώρηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου των Υδατοκαλλιεργειών • Εναρμόνιση των Θαλάσσιων Χωροταξικών Πλαισίων με τα ειδικά πλαίσια, τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια και τα Τοπικά Χωρικά Πλαίσια. • Αναστολή κάθε διαδικασίας θεσμοθέτησης ΠΟΑΥ, έως ότου ολοκληρωθούν τα παραπάνω υπερκείμενα σχέδια. • Συμμετοχή των Δήμων στη διαβούλευση όλων των σχεδίων θαλάσσιου και παράκτιου σχεδιασμού. • Σύμφωνη γνώμη των ΟΤΑ και όχι η απλή γνώμη τους για την αδειοδότηση Περιοχής Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (ΠΟΑΥ). 	ΥΠΕΝ	ΚΕΔΕ	2024	2

Πυλώνας 7: Πολιτική Προστασία

Πίνακας 48: Πυλώνας 7: Πολιτική Προστασία

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		7	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜ-ΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙ-ΟΤΗΤΑΣ
7.1	Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση/ Θεσμικές αλλαγές	<ul style="list-style-type: none"> Κωδικοποίηση των ισχυουσών διατάξεων με τις αρμοδιότητες των Δήμων για κάθε κατηγορία φυσικών ή άλλων καταστροφών ανά στάδιο (πρόληψη, αντιμετώπιση, αποκατάσταση) και ταυτόχρονα δημιουργία εργαλείων- υποδειγμάτων για τη σύνταξη και έγκριση των τοπικών σχεδίων, καθώς και για την εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίων ασφαλούς εκκένωσης οικισμών σε περίπτωση κινδύνου. Επικαιροποίηση του θεσμικού πλαισίου της πολιτικής προστασίας, κωδικοποίηση των διάσπαρτων διατάξεων που έχουν θεσπιστεί μέσω των ΠΙΝΠ και εκπόνηση ενός προγράμματος εφαρμογής οριζόντιας και συλλογικής υποστήριξης των Δήμων για την αντιμετώπιση της covid-19 και εν γένει των πανδημιών στο σκέλος που αφορά αρμοδιότητες και λειτουργίες των Δήμων. Αναβάθμιση της ανθεκτικότητας όλων των συστημάτων, κυρίως των υποδομών, των κατασκευών και των life lines κατά τη φάση αποκατάστασης και επαναφοράς, μέσα από τη σύνταξη και εφαρμογή εθνικών κανονισμών για κάθε κίνδυνο, αντίστοιχο με τον Ελληνικό Αντισεισμικό Κανονισμό του Οργανισμού Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας. Επικαιροποίηση του δικαίου σχετικά με την αρμοδιότητα και την ευθύνη του ΔΕΔΔΗΕ για το κλάδεμα των δέντρων που θέτουν σε κίνδυνο τα καλώδια μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Απλούστευση της διαδικασίας που αφορά τη διαχείριση της βλάστησης σε ακίνητα ιδιωτών και δημοτικά, τα οποία μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο πυρκαγιών τους πολίτες. Επικαιροποίηση του εγχειριδίου ενεργειών πολιτικής προστασίας για τους Δήμους της χώρας που είχε συνταχθεί και εκδοθεί από το ΙΤΑ, ενσωματώνοντας όλα τα νέα θεσμικά δεδομένα, αλλά και τις σύγχρονες απειλές όπως η πανδημία. 	ΥΚΚΠΟΠ	ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ/ ΕΝΠΕ	2024	1
7.2	Σχεδιασμός, οργάνωση και διαχείριση σε τοπικό επίπεδο	<ul style="list-style-type: none"> Εκπόνηση Τοπικών Σχεδίων με ουσιαστικές επιχειρησιακές ασκήσεις πεδίου που θα βελτιώσουν την ικανότητα επέμβασης. Εκπόνηση τοπικών σχεδίων και μελετών αντιπλημμυρικής προστασίας σε περιοχές υψηλού κινδύνου, όπως παραποτάμιας, εκβολές χειμάρρων, παρόχθιες κ.ά. Αξιοποίηση εφαρμογών ΤΠΕ για το σχεδιασμό δράσεων πολιτικής προστασίας. Δημιουργία στην ΚΕΔΕ ενός μηχανισμού άμεσης υποστήριξης των Δήμων που πλήττονται με επιτόπια παρουσία για την επιστημονική καθοδήγηση και την επιχειρησιακή τους ενίσχυση στο πρώτο μετακαταστροφικό στάδιο. Θεσμοθέτηση της συμμετοχής στα τοπικά συντονιστικά όργανα πολιτικής προστασίας εκπροσώπων τοπικών εθελοντικών ομάδων, αλλά και εκπροσώπων της αναπολίτευσης από κάθε Δήμο, δεδομένου ότι η πολιτική προστασία είναι υπόθεση όλων. Υλοποίηση δράσεων περιβαλλοντικού ισοζυγίου, εκπόνηση πολεοδομικών μελετών και παρεμβάσεων σε περιοχές αυθαιρέτων, απαλλοτριώσεις και εξασφάλιση κοινόχρηστων χώρων και τοπικών υποδομών που θα μπορούσαν να μειώσουν σημαντικά την τρωτότητα ολόκληρων οικισμών από πλημμυρικούς, σεισμικούς κινδύνους, αστικές πυρκαγιές και άλλους κινδύνους όπως το φαινόμενο της θερμικής νησίδας. Εκπαίδευση και ενημέρωση σε όλα τα επίπεδα όπως σε σχολεία, ειδικές ομάδες πληθυσμού και γενικό πληθυσμό. 	ΚΕΔΕ	ΥΚΚΠΟΠ/ ΥΠΕΣ	2024	1
7.3	Χρηματοδότηση	<ul style="list-style-type: none"> Αύξηση της χρηματοδότησης με αξιοποίηση, μεταξύ άλλων, των πόρων του Πράσινου Ταμείου, του Τομεακού Προγράμματος «Πολιτική Προστασία», του Ταμείου Ανάκαμψης και άλλων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027 για έργα πρόληψης και για την αγορά σύγχρονου κατάλληλου εξοπλισμού, μετά από λεπτομερή ανάλυση των αναγκών και αξιολόγηση των προτάσεων. Η ΣΑΤΑ πυροπροστασίας με μετατροπή σε ΣΑΤΑ πολιτικής προστασίας με υπερδιπλασιασμό του ποσού που σήμερα αποδίδεται στους Δήμους και με διακριτή εγγραφή και εκτέλεση των έργων και δράσεων πολιτικής προστασίας στους ετήσιους προϋπολογισμούς των φορέων της αυτοδιοίκησης, καλύπτοντας όλες τις κατηγορίες κινδύνων και των αναγκαίων δράσεων και ενεργειών πρόληψης. 	ΥΠΑΝΕ	ΥΠΕΝ/ΥΠΟΙΚ/ ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ	2024	1

7.4	Στελέχωση	<ul style="list-style-type: none">Επαρκή στελέχωση και κατάρτιση των στελεχών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και των αιρετών και των μελών εθελοντικών οργανώσεων με πιστοποιημένες διαδικασίες.Επέκταση της χρονικής διάρκειας των συμβάσεων εποχικού προσωπικού πυροπροστασίας στους (6) μήνες ή εναλλακτικά να ταυτίζονται με τη χρονική διάρκεια της αντιπυρικής περιόδου.Θεσμοθέτηση της δυνατότητας πρόσληψης έκτακτου προσωπικού πολιτικής προστασίας για την αντιμετώπιση και άλλων αναγκών (κατ' αντιστοιχία με το προσωπικό της πυροπροστασίας) στη βάση της δυνατότητας που δόθηκε μέσω των ΠΝΠ για τις δράσεις που αφορούν την αντιμετώπιση της πανδημίας.	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΕΤΑΑ	2025	1
-----	-----------	--	------	------------	------	---

Πυλώνας 8: Τοπικός Αναπτυξιακός Σχεδιασμός και Αξιοποίηση Επενδυτικών Προγραμμάτων

Πίνακας 49: Πυλώνας 8: Τοπικός Αναπτυξιακός Σχεδιασμός και Αξιοποίηση Επενδυτικών Προγραμμάτων

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		8	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΤΟΠΙΚΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜ-ΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙ-ΟΤΗΤΑΣ
8.1	Πολεπίπεδη διακυβέρνηση /Θεσμικές αλλαγές	<ul style="list-style-type: none"> Αποσαφήνιση και ακριβής προσδιορισμός της έννοιας, του περιεχομένου κλπ. του αναπτυξιακού σχεδιασμού, προκειμένου το σύνολο της διοίκησης να ενεργεί επί της ίδιας νομικής βάσης, έτσι ώστε να υφίστανται κοινά σημεία αναφοράς μεταξύ όλων των επιπέδων σχεδιασμού και κατ' αυτόν τον τρόπο να δημιουργούνται συνθήκες συνέργειας και συνέχειας στο σύνολο της διαδικασίας. Επιπλέον, ρυθμίσεις σχετικές με το περιεχόμενο των προγραμμάτων, τον τρόπο εφαρμογής τους, τα εφαρμοστέα κριτήρια κατάταξης των δράσεων (έργων, υπηρεσιών, προμηθειών) σε εθνικής, περιφερειακής ή τοπικής σημασίας και τον τρόπο κατανομής των πιστώσεων από οποιαδήποτε πηγή και αν αυτές προέρχονται. Έκδοση της προβλεπόμενης, στο Ν. 4555/2018, ΚΥΑ σχετικά με το περιεχόμενο, τη δομή κλπ. του Επιχειρησιακού Προγράμματος των Δήμων. Εναρμόνιση των τοπικών επιχειρησιακών προγραμμάτων με τα υπερκείμενα εθνικά, τομεακά και περιφερειακά αναπτυξιακά και χωρικά σχέδια. Για κάθε Τομεακό Πρόγραμμα (ΤΠ), συμμετοχή της ΚΕΔΕ στην Ομάδα Σχεδιασμού Προγράμματος, καθώς και στις τυχόν ειδικές ομάδες ανά δημόσια πολιτική, με στόχο την ολοκλήρωση των βασικών τεχνικών υποδομών και των δημοτικών κοινωνικών δομών 	ΥΠΕΣ	ΥΠΑΝΕ/ΚΕΔΕ	2024	3
8.2	Βελτίωση τοπικού αναπτυξιακού σχεδιασμού	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση της συμμετοχικότητας των κοινωνικών φορέων και των πολιτών στην επεξεργασία και διαμόρφωση του αναπτυξιακού σχεδιασμού Συντονισμός του χρονισμού (timing) της εκπόνησης των πενταετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Δήμων με την εκπόνηση των αντίστοιχων Προγραμμάτων της νέας προγραμματικής περιόδου και διασφάλιση δυναμικής κυλιόμενου αναπτυξιακού προγραμματισμού σε όλα τα ανωτέρω Προγράμματα. 	ΥΠΕΣ	ΥΠΑΝΕ/ΚΕΔΕ	2024	3
8.3	Χρηματοδότηση τοπικών αναπτυξιακών σχεδίων	<ul style="list-style-type: none"> Μέσω του σχεδιασμού και εφαρμογής επιθετικής πολιτικής προσέλκυσης επενδύσεων και της αξιοποίησης σύγχρονων εργαλείων (π.χ. Μάρκετινγκ Τόπου). Καταγραφή των ώριμων και τεκμηριωμένων προτάσεων για έργα υψηλής αναπτυξιακής αξίας από τους Δήμους στο πλαίσιο των διαδικασιών διαβούλευσης των Περιφερειακών Προγραμμάτων Ανάπτυξης (ΠΠΑ 2021-2025). Τα έργα θα πρέπει να ιεραρχηθούν βάσει Π/Υ, επιπέδου ωριμότητας και προτεραιότητας για την τοπική ανάπτυξη. 	ΚΕΔΕ	ΥΠΕΣ/ΔΗΜΟΙ/ ΕΝΠΕ/ΥΠΑΝΕ	2025	2

8.4	<p>Συντονισμό/ συνεργασία με άλλους φορείς / αναπτυξιακές δικτύωσεις και συμπράξεις/ μεταφορά καλών πρακτικών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Υπογραφή πρωτόκολλων συνεργασίας σε αναπτυξιακούς τομείς ενδιαφέροντος. • Θεσμοθέτηση μεικτών επιτροπών παρακολούθησης, αξιολόγησης και ανταλλαγής δεδομένων, πληροφόρησης και απόψεων, εμπλεκοντας και εκπροσώπους των Δήμων και φορέων σε αναπτυξιακούς τομείς ενδιαφέροντος. • Επεξεργασία από κοινού μιας σειράς εργαλείων για τη διευκόλυνση του σχεδιασμού και της υλοποίησης τοπικών πολιτικών και να μοιραστούν την εμπειρία και τις γνώσεις που έχουν αποκτηθεί σε εθνικό επίπεδο. • Ενθάρρυνση με τη συνδρομή του Υπουργείου Εσωτερικών και της ΚΕΔΕ, της δικτύωσης μεταξύ των Δήμων που έχουν αναπτύξει ολοκληρωμένες και πετυχημένες αναπτυξιακές πολιτικές σε τομείς ενδιαφέροντος για την ανταλλαγή καλών πρακτικών και σε άλλους Δήμους της χώρας. • Εκκίνηση τακτικής συνεργασίας με την Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ) και την Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ) για θέματα αναπτυξιακής κρισιμότητας και διασφάλιση της διαβούλευσης με τους Δήμους της χώρας από το στάδιο των προτάσεων και του σχεδιασμού. • Διασύνδεση με ΑΕΙ και λοιπούς θεματικούς οργανισμούς, προκειμένου να υποστηρικθούν ενέργειες που παράγουν προβληματισμό και ιδέες, που να αντιστοιχίζονται με τις τοπικές υποθέσεις και θα μπορούσαν να αποτελέσουν υπόβαθρο για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό των Δήμων. • Υποστήριξη της λειτουργίας διατοπικών μηχανισμών αναπτυξιακού σχεδιασμού, όπως π.χ. χρηματοδότηση προγραμματικών συμβάσεων ή/και διαβαθμιδικών συνεργατικών σχημάτων. • Δημιουργία Οριζόντιου Εθνικού Δικτύου Διασύνδεσης για τους Δήμους, με ενσωμάτωση ολοκληρωμένου Αποθετηρίου Στατιστικών Δεδομένων, για την πρόσβαση των μελών σε ανοικτά λογισμικά, σε διαλειτουργικές ψηφιακές υπηρεσίες και σε οργανωμένες θεματικά βάσεις δεδομένων και τεκμηρίωσης. • Ενίσχυση της εξωστρέφειας των ΟΤΑ: <ul style="list-style-type: none"> ο Μέσω της αξιοποίησης των προγραμμάτων εδαφικής συνεργασίας (διαπεριφερειακά και διακρατικά προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας, διακρατικά προγράμματα εδαφικής συνεργασίας). ο Μέσω της ενεργότερης συμμετοχής σε ευρωπαϊκά δίκτυα Περιφερειών και πόλεων. ο Μέσω της ανάπτυξης διμερών σχέσεων φιλίας και συνεργασίας με άλλες περιφέρειες και πόλεις της ΕΕ. ο Μέσω της ένταξης σε δίκτυα καινοτομιών (π.χ. Week of Innovative Regions, Smart Cities, Regions of Knowledge). ο Μέσω της συνεργασίας με ευρωπαϊκές πόλεις, οι οποίες έχουν εμπειρία από την εφαρμογή προγραμμάτων ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής. ο Μέσω αποτελεσματικής εκπροσώπησης των Δήμων στις Βρυξέλλες. ο Μέσω της συμμετοχής των Δήμων σε μεγάλες διεθνείς εκθέσεις με οικονομικό αντικείμενο. ο Μέσω της δικτύωσης και συνεργασίας με τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων του ΥΠΕΞ. 	ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	ΥΠΕΞ/ΥΠΑΝΕ/ ΕΝΠΕ	2026	3
-----	---	---	----------------	---------------------	------	---

8.5	Συμμετοχή στο σχεδιασμό, προγραμματισμό και εφαρμογή προγραμμάτων του ΕΣΠΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Συστηματική ενημέρωση της ΚΕΔΕ από το Υπ. Ανάπτυξης της πορείας εξέλιξης της εκπόνησης του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων • Θεσμοθέτηση διαδικασίας χρονοπρογραμματισμού των Προσκλήσεων και έγκαιρη ενημέρωση των Δήμων ως δικαιούχων στο νέο ΕΣΠΑ –Συμμετοχή της ΚΕΔΕ και των ΠΕΔ, μέσω της διαβούλευσης, στη διαμόρφωση των Προσκλήσεων. • Αποτελεσματική και ουσιαστική συνεργασία των διαχειριστικών και επιτελικών δομών των τομεακών και περιφερειακών προγραμμάτων, αλλά και των υπολοίπων αρχών όπως του Interreg και του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης με τις ΚΕΔΕ, ΠΕΔ και ΕΕΤΑΑ. • Προτυποποίηση του πλαισίου διαβούλευσης και συνεργασίας των Τομεακών προγραμμάτων και των ΠΕΠ με γνώμονα την ενίσχυση της συμμετοχής των Δήμων, κατά τη διαμόρφωση των νέων δράσεων με πόρους των ΕΔΕΤ, όπως και κατά την κατάρτιση των εθνικών και περιφερειακών στρατηγικών (στους τομείς 'Εξυπνη Εξειδίκευση', 'Ψηφιακή μετάβαση' και 'Κοινωνική πολιτική' κ.ά.). Απαραίτητη η συμμετοχή της ΚΕΔΕ στην παρακολούθηση της εκπόνησης των στρατηγικών για την εκπλήρωση των αναγκών όρων σε θέματα που σχετίζονται με τις αρμοδιότητες των Δήμων (κοινωνική ένταξη, λύματα, έξυπνες πόλεις, κλπ.). • Προτυποποίηση του πλαισίου διαβούλευσης και συνεργασίας των Διαχειριστικών Αρχών των ΠΕΠ με την ΚΕΔΕ και των περιφερειακών οργάνων των Δήμων, ειδικότερα στον σχεδιασμό των νέων Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων των ΠΕΠ, στην επιλογή των χωρικών ενοτήτων και των κριτηρίων ένταξης. Αντιμέτωπιση των Δήμων (αστικών αρχών) όχι μόνο ως τελικών δικαιούχων, αλλά ως συνδιαμορφωτών των χωρικών στρατηγικών. • Αναγκαία η συμμετοχή των Περιφερειών και των Δήμων στη διαμόρφωση της αρχιτεκτονικής του Προγράμματος για την Αγροτική Ανάπτυξη • Καθοριστική συμμετοχή της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο σχεδιασμό και την εφαρμογή του Προγράμματος Δίκαιης Μετάβασης (ειδική αναπτυξιακή ρήτρα, φορολογικό και επενδυτικό καθεστώς, χωρικό σχέδιο, ολοκλήρωση των μεγάλων οδικών, σιδηροδρομικών και αεροπορικών έργων υποδομής κ.ά.). 	ΥΠΑΝΕ	ΚΕΔΕ/ΠΕΔ/ ΕΝΠΕ/ΥΠΑΑΤ	2027	2
8.6	Υποστήριξη των Δήμων για την αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία κεντρικού Help Desk, για την παροχή τεχνικής, συμβουλευτικής και νομικής υποστήριξης στους Δήμους, βάσει των απαιτήσεων υλοποίησης των έργων ΕΣΠΑ. • Δημιουργία υποστηρικτικού μηχανισμού για τους μικρούς, κυρίως ορεινούς και νησιώτικους, Δήμους. • Δημιουργία Κεντρικού Οργάνου Κοινωνικού Σχεδιασμού για την Τοπική Αυτοδιοίκηση Α΄ βαθμού. Η αποστολή του μηχανισμού αυτού θα είναι μελετητικού, επιστημονικού και γνωμοδοτικού χαρακτήρα για την καταγραφή, την αξιολόγηση και την οργάνωση όλων των κοινωνικών δράσεων από Δήμους από το ΕΚΤ+, με την επιδίωξη της αύξησης της αποδοτικότητας, των συνεργειών και των οικονομικών κλίμακας. 	ΥΠΑΝΕ	ΥΠΕΚΥΠ/ ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ/ ΕΝΠΕ/ΕΕΤΑΑ/ ΜΟΔ	2027	2
8.7	Βελτίωση εσωτερικών δομών και ικανοτήτων των Δήμων για την αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων	<ul style="list-style-type: none"> • Αναδιοργάνωση των εφαρμοζόμενων δομών επιτελικής ενίσχυσης των υπηρεσιών προγραμματισμού των Δήμων. • Πρόγραμμα Οργάνωσης και Λειτουργικού Εκσυγχρονισμού των Δήμων. Ένα πρόγραμμα υπό τον συντονισμό της ΚΕΔΕ, που θα συνδράμει αποφασιστικά στην ενίσχυση της τεχνικής και διαχειριστικής ικανότητας των Δήμων, με έμφαση στην αξιοποίηση των ΤΠΕ. • Δημιουργία Μηχανισμού Ωρίμανσης Έργων και Δράσεων, με διακριτή χρηματοδότηση για τους Δήμους, για την εκπόνηση των απαραίτητων μελετών ωρίμανσης έργων στα πεδία των 'ΟΧΕ', 'οι Δήμοι ως Έξυπνες πόλεις' και 'Κοινωνική πολιτική', κ.ά. • Εντοπισμό και καταγραφή προτάσεων για έργα από τους Δήμους, εκτός των ανωτέρω χρηματοδοτικών πλαισίων. Τα έργα θα πρέπει να ιεραρχηθούν βάσει Π/Υ, επιπέδου ωριμότητας και προτεραιότητας για την τοπική ανάπτυξη. • Θεσμοθέτηση ευέλικτων και λειτουργικών Επιτροπών Παρακολούθησης, προκειμένου να λειτουργούν ως πραγματικά θεσμικά εργαλεία παρακολούθησης (monitoring). • Πρόγραμμα δημιουργίας Γραφείων Καινοτομίας στους Δήμους για τη στήριξη της καινοτομίας και συντονισμού των δράσεων Έξυπνης πόλης • Η Επιτροπή Σχεδιασμού είναι σκόπιμο να υποστηρίζεται από ομάδες εργασίας, ανά δημόσια πολιτική (Επιχειρηματικότητα, Περιβάλλον, Υποδομές, Κοινωνική πολιτική κλπ.), στις οποίες θα συμμετέχουν στελέχη που προτείνουν οι ΠΕΔ. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΔΗΜΟΙ/ ΥΠΑΝΕ	2024	2

8.8	Χρηματοδοτικά εργαλεία για τους ΟΤΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Θεσμοθέτηση χρηματοδοτικών εργαλείων, προς τους Δήμους, που να αφορούν στην ενίσχυση της ικανότητάς τους για την εκπόνηση αναπτυξιακού σχεδιασμού στα κρίσιμα θέματα • Συνεχής και δυναμική ενημέρωση στους Δήμους για τα χρηματοδοτικά μέσα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να επιτύχουν τους στόχους τους, καθώς και για τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν για να έχουν πρόσβαση σε αυτά. • Πρόβλεψη για δημιουργία διακριτού Ταμείου από το ΠΔΕ, οι πόροι του οποίου θα αξιοποιούνται για τη συνέχιση της χρηματοδότησης πετυχημένων δράσεων τοπικού χαρακτήρα από τους Δήμους, στα κενά χρηματοδότησης μεταξύ των Προγραμματικών Περιόδων του ΕΣΠΑ. • Καταγραφή των ώριμων και τεκμηριωμένων προτάσεων για έργα υψηλής αναπτυξιακής αξίας από τους Δήμους στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης. Τα έργα θα πρέπει να εφαρμόζονται βάσει Π/Υ, επιπέδου ωριμότητας και προτεραιότητας για την τοπική ανάπτυξη. • Εντοπισμό και καταγραφή προτάσεων για έργα από τους Δήμους, τα οποία είχαν υποβληθεί στα ΠΕΠ αλλά και στο Πρόγραμμα 'Αντώνης Τρίτσης' και δεν κατέστη τελικά εφικτή η έγκριση για χρηματοδότηση και υλοποίηση. Τα έργα θα πρέπει να ιεραρχηθούν βάσει Π/Υ, επιπέδου ωριμότητας και προτεραιότητας για την τοπική ανάπτυξη. • Οι πόροι για SMARTCITIES, για τη σύγχρονη διακυβέρνηση των πόλεων, να τεθούν υπό ενιαίο συντονισμό, παρακολούθηση της εφαρμογής και αξιολόγηση των επιπτώσεων από το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης σε συνεργασία με την ΚΕΔΕ 	ΥΠΕΣ	ΥΠΑΝΕ/ ΥΠΟΙΚ/ΕΝΠΕ/ ΥΨΗΔ/ΚΕΔΕ	2023	1
8.9	Ενίσχυση ανθρώπινου δυναμικού	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σε επαναλαμβανόμενου κατά τακτά χρονικά διαστήματα κύκλους, σχετικών με το όλο φάσμα του αναπτυξιακού σχεδιασμού, που να απευθύνονται τόσο σε υπαλλήλους, όσο και αιρετούς, στη βάση της καταστατικής θέσης τους και διακριτότητας των μεταξύ τους σχέσεων. • Συμβολή του Υπουργείου για την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού των υπηρεσιών των Δήμων με εξειδίκευση στη διαχείριση και υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων. • Πρόγραμμα εκπαίδευσης και κατάρτισης των στελεχών των Δήμων στη διαχείριση και υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων και δράσεων - Παροχή εργαλείων και οδηγιών και ιδίως επικαιροποίησης οδηγιών που αφορούν στην απόκτηση διαχειριστικής ικανότητας από την Τοπική Αυτοδιοίκηση 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΕΤΑΑ/ ΠΕΤΑ	2023	2

Πυλώνας 9: Οργάνωση Δομών και Λειτουργιών ΟΤΑ

Πίνακας 50: Πυλώνας 9: Οργάνωση Δομών και Λειτουργιών ΟΤΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		9	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΛΕΙΟΥΡΓΙΩΝ ΟΤΑ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜ-ΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙ-ΟΤΗΤΑΣ
9.1	Οργάνωση και συγκρότηση των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> Ανάπτυξη οργανωτικών μοντέλων κατά κατηγορία Δήμων και υλοποίηση οργανωτικών αλλαγών στους Δήμους βάσει των μοντέλων αυτών. Αξιολόγηση της βιωσιμότητας και επανεξέταση των χωρικών ορίων των ΟΤΑ στη βάση πολυκριτηριακών μοντέλων. Προτυποποίηση των διαδικασιών λειτουργίας των δημοτικών και περιφερειακών υπηρεσιών. Για το σκοπό αυτό είναι σκόπιμο να αξιοποιηθούν εργαλεία και τεχνικές μοντελοποίησης των διαδικασιών λειτουργίας (process modeling). 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΕΤΑΑ	2024	2
9.2	Αξιολόγηση δομών και λειτουργιών	<ul style="list-style-type: none"> Ο εντοπισμός των αδυναμιών των ΟΤΑ, η εκτίμηση των μελλοντικών προκλήσεων και ευκαιριών και η διατύπωση προτάσεων προσαρμογής. Η προσαρμογή στα νέα δεδομένα και στη νέα ιεράρχηση αναγκών (π.χ. ενίσχυση κοινωνικών δομών, τοπική οικονομική ανάπτυξη, απασχόληση). Η εναρμόνιση δομών και διαδικασιών με τους στρατηγικούς στόχους των ΟΤΑ και τις ιδιαιτερότητές τους (τυπολογία). Εφαρμογή νέων μεθόδων διοίκησης. Ο οικονομικός εξορθολογισμός της λειτουργίας των ΟΤΑ. Οργάνωση των Οικονομικών Υπηρεσιών μέσω της «μοντελοποίησης» διαδικασιών, καθώς και της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού. Ενοποίηση του συστήματος προμηθειών σε κάθε ΟΤΑ και στη διασφάλιση της διαφάνειας αυτών, με ταυτόχρονη απλοποίηση της σχετικής γραφειοκρατίας και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των αντίστοιχων διαδικασιών. Ο εντοπισμός και αντιμετώπιση διοικητικών δυσλειτουργιών. Η αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας. Η αποκέντρωση και αυτοματοποίηση παροχής υπηρεσιών προς τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις ΜΚΟ – ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Η ενίσχυση της διαφάνειας με τη δημιουργία διεύθυνσης εσωτερικού ελέγχου. Η συνεχής προσαρμογή των ΟΕΥ λόγω της κατάργησης οργανικών θέσεων, αλλά και λόγω της δημιουργίας νέων δομών. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΕΤΑΑ	2024	2
9.3	Βελτιώσεις του εσωτερικού περιβάλλοντος	<ul style="list-style-type: none"> Βελτίωση της αποτελεσματικής άσκησης των αρμοδιοτήτων που μεταφέρθηκαν στους ΟΤΑ με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και μετέπειτα. Ενίσχυση της διοικητικής υποστήριξης των μικρότερων Δήμων, ιδίως των ορεινών και νησιωτικών. Ενδοδημοτική και χωρική αποκέντρωση των δημοτικών υπηρεσιών. Αποτελεσματικός συντονισμός και επίτευξη συμπληρωματικότητας μεταξύ των δημοτικών υπηρεσιών με τα ΝΠΔΔ και τις δημοτικές επιχειρήσεις. Πρώιμη οριζόντιων μηχανισμών συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών του ΟΤΑ. Βελτίωση της οργάνωσης των οριζόντιων υπηρεσιών για την καλύτερη υποστήριξη των κάθετων (συνεργασία υπηρεσιών), οι οποίες έχουν ως στόχο την αμεσότερη εξυπηρέτηση των δημοτών. Καλλίτερος συντονισμός της λειτουργίας των μονοπρόσωπων και συλλογικών Οργάνων. Ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ πολιτικής (αιρετοί) και διοικητικής (υπάλληλοι) εξουσίας, αλλά και διαχωρισμός των ρόλων τους. Καλύτερη αξιοποίηση και κατανομή του προσωπικού, καθώς και κινητροδότηση που θα κάνει πιο ελκυστική τη στελέχωση, ειδικά απομακρυσμένων Δήμων, όπως των νησιωτικών, ορεινών και παραμεθόριων. Αξιοποίηση των νέων Συστημάτων τεχνολογίας και πληροφορικής. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΕΤΑΑ	2024	2

Πυλώνας 10: Πόροι προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση

Πίνακας 51: Πυλώνας 10: Πόροι προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		10	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΠΟΡΟΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜ-ΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙ-ΟΤΗΤΑΣ
10.1	Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση /Θεσμικές αλλαγές	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση της δημοσιονομικής αποκέντρωσης, με αύξηση του ποσοστού των Δήμων στα συνολικά έσοδα και στις δαπάνες του Γενικού Κράτους, ώστε να προσεγγίσει τον μέσο όρο της ΕΕ. Αναμόρφωση και αύξηση του Προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων (ΠΔΕ) υπέρ των Δήμων. Το ΠΔΕ θα πρέπει να αποκτήσει αυτόνομο χαρακτήρα και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό με αξιοποίηση του θεσμού του δημοκρατικού προγραμματισμού στον σχεδιασμό, έγκριση και υλοποίηση των προγραμμάτων, καθώς και στη διασφάλιση της συνέργειας των χρηματοδοτήσεων του ΠΔΕ με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις. Περιορισμός της είσπραξης εσόδων μέσω τρίτων φορέων (π.χ. αυτόνομη είσπραξη δημοτικών τελών από τους παρόχους ηλεκτρικής ενέργειας, προώθηση της "οίκοθεν" είσπραξης εσόδων απευθείας σε τραπεζικούς λογαριασμούς των ΟΤΑ και όχι μέσω ΔΟΥ), προκειμένου να αποφεύγονται οι υπερβολικές καθυστερήσεις στην απόδοση των εσόδων και η εμπλοκή των ΟΤΑ σε δικαστικές διενέξεις, καθώς και η απώλεια πόρων μέσω των εκ του νόμου προβλεπόμενων παρακρατήσεων. 	ΥΠΟΙΚ	ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ	2023	1
10.2	Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι	<ul style="list-style-type: none"> Αναμόρφωση των κριτηρίων κατανομής των ΚΑΠ με παράλληλη καθιέρωση: α) ενός ελάχιστου εγγυημένου ποσού λειτουργικών δαπανών σε σχέση με τις μεταφερόμενες αρμοδιότητες, β) μηχανισμών αυτόματης εκχώρησης των αναλογούντων πόρων για τις μεταφερόμενες στους ΟΤΑ αρμοδιότητες, γ) ρητρών έγκαιρης καταβολής και δ) εφαρμογή του Ν. 3852/2010 αναφορικά με την τελική εκκαθάριση της απόδοσης των εσόδων στους Δήμους από τον τακτικό προϋπολογισμό, με βάση τα απολογιστικά στοιχεία εσόδων του αντίστοιχου έτους. Ορισμός διακριτών οριζόντιων γραμμών στην κατανομή των ΚΑΠ για προνοιακά επιδόματα, Μεταφορά Μαθητών και Μισθώματα Σχολικών Μονάδων, γενικά κοινωνικές υπηρεσίες, με τακτικό και σαφώς προσδιορισμένο χρονοδιάγραμμα κατανομής. Θέσπιση ρητρών έγκαιρης καταβολής των ΚΑΠ από την κεντρική διοίκηση και αναμόρφωση των κριτηρίων κατανομής των ΚΑΠ. 	ΥΠΟΙΚ	ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ	2023	1
10.3	Λοιπά χρηματοδοτικά ζητήματα	<ul style="list-style-type: none"> Αντικειμενικά και συμφωνημένα κριτήρια και ουσιαστική διαφάνεια στη χρηματοδότηση των ΟΤΑ με τις έκτακτες επιχορηγήσεις. Επιχορήγηση των ΟΤΑ για την αντιμετώπιση της αύξησης του ενεργειακού κόστους και εφαρμογή ειδικού προγράμματος για την ενεργειακή αυτόνομη των ΟΤΑ μέσω αξιοποίησης των ΑΠΕ. Αναστολή της εφαρμογής του τέλους ταφής απορριμμάτων από τους ΟΤΑ. 	ΥΠΟΙΚ	ΥΠΕΝ/ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ	2023	1
10.4	Οικονομική οργάνωση και διαχείριση ΟΤΑ	<ul style="list-style-type: none"> Η σύνταξη και από τους ΟΤΑ Προϋπολογισμών Επιδόσεων, όπως εφαρμόζεται από το 2020 στο πλαίσιο σύνταξης του Κρατικού Προϋπολογισμού. Αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού μέσα από τα αναλυτικότερα οργανογράμματα των ΟΤΑ, με έμφαση στη δημιουργία και ικανή στελέχωση διακριτών τμημάτων Εσόδων, με πληροφοριακά συστήματα για την παρακολούθηση των οίκοθεν εισπράξεων απευθείας σε τραπεζικούς λογαριασμούς των φορέων και ενεργοποίηση συστημάτων διαλειτουργικότητας με την ΑΑΔΕ για τις βεβαιωμένες εισπράξεις. Ενεργοποίηση της νομοθεσίας περί απόδοσης bonus παραγωγικότητας στο προσωπικό με καθορισμό στόχων που συνδέονται με τη διασφάλιση αποτελεσματικότερης είσπραξης των εσόδων. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΑΑΔΕ	2023	2

Πυλώνας 11: Οικονομική Διαχείριση των ΟΤΑ και Συστήματα Εποπτείας και Ελέγχου των ΟΤΑ

Πίνακας 52: Πυλώνας 11: Οικονομική Διαχείριση των ΟΤΑ και Συστήματα Εποπτείας και Ελέγχου των ΟΤΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		11	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΟΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΟΤΑ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜ-ΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙ-ΟΤΗΤΑΣ
11.1	Θεσμικά ζητήματα	<ul style="list-style-type: none"> Η πιστή εφαρμογή του Συντάγματος, ώστε να ασκείται έλεγχος νομιμότητας και όχι σκοπιμότητας των δαπανών. Κωδικοποίηση των εσόδων των ΟΤΑ για την άρση της πολυνομίας και την απλούστευση των διαδικασιών, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας είσπραξης των εσόδων τους. Απλούστευση διαδικασιών διαχείρισης δημοσίων συμβάσεων, εφαρμογή δυναμικών συστημάτων στις διαδικασίες προμηθειών και διεύρυνση της χρήσης εργαλείων όπως οι συμφωνίες - πλαίσια. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ Ελεγκτικό Συνέδριο	2023	3
11.2	Εποπτεία-έλεγχοι	<ul style="list-style-type: none"> Απλοποίηση των εξωτερικών ελέγχων. Βελτίωση της διαφάνειας και της λογοδοσίας σχετικά με τη χρηματοοικονομική διαχείριση των ΟΤΑ. Η άμεση σύσταση και λειτουργία των Υπηρεσιών Αυτοτελούς Εποπτείας ΟΤΑ, η επιλογή και εγκατάσταση του Επόπτη ΟΤΑ, για την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη διεκπεραίωση των ελέγχων (προληπτικά, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν προσφυγής). Να λειτουργήσει η Υπηρεσία Αυτοτελούς Εποπτείας ΟΤΑ ως η ενιαία και αποκλειστικά αρμόδια Κρατική Ελεγκτική Υπηρεσία των ΟΤΑ ή εναλλακτικά προτείνεται η ίδρυση μιας ενιαίας και ανεξάρτητης Κρατικής Ελεγκτικής Υπηρεσίας των ΟΤΑ. Η διασφάλιση της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας του Επόπτη ΟΤΑ. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΥΤΟΤΕΛΟΥΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΟΤΑ	2022	2
11.3	Βελτίωση εσωτερικού περιβάλλοντος ΟΤΑ	<ul style="list-style-type: none"> Βελτίωση των οικονομικών-διαχειριστικών πολιτικών και λειτουργιών των ΟΤΑ και λειτουργικός εκσυγχρονισμός των εσωτερικών συστημάτων, με: <ul style="list-style-type: none"> την ουσιαστική εφαρμογή του διπλογραφικού συστήματος, την απλοποίηση των διαδικασιών λήψης των αποφάσεων, την απλούστευση και προτυποποίηση των διαδικασιών οικονομικής διαχείρισης, την ανάπτυξη περιγραμμάτων θέσεων εργασίας σε βασικές θέσεις (λογιστή, ταμία κλπ.). Αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων με στόχο την ολοκληρωμένη ηλεκτρονική οικονομική διαχείριση, την έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρηση της διοίκησης των ΟΤΑ και την εξυπηρέτηση των πολιτών. Αναβάθμιση του ανθρώπινου στελεχιακού δυναμικού των οικονομικών υπηρεσιών με νέες προσλήψεις, κυρίως σε επιστημονικό προσωπικό, και με συστηματική εκπαίδευση και κατάρτισή του. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΥΦΗΔ	2024	2
11.4	Βελτίωση διαδικασιών προϋπολογισμού	<ul style="list-style-type: none"> Ανασχεδιασμός του συστήματος κατάρτισης του ετήσιου προϋπολογισμού/απολογισμού με σκοπό την εφαρμογή προϋπολογισμού προγραμμάτων, που θα είναι συνδεδεμένοι με τα πενταετή Επιχειρησιακά Προγράμματα και επικεντρωμένοι στην επίτευξη των στόχων και των αποτελεσμάτων, ώστε να συνδεθούν οι κωδικοί του προϋπολογισμού με τις εκροές και τα αποτελέσματα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Προσαρμογή του συστήματος κατάρτισης του ετήσιου προϋπολογισμού/απολογισμού με καθορισμό δεικτών χρηματοοικονομικής ανάλυσης, που θα συνοδεύουν τον προϋπολογισμό/απολογισμό και τις οικονομικές καταστάσεις των ΟΤΑ. 	ΥΠΕΣ	ΥΠΟΙΚ/ΚΕΔΕ	2023	3

11.5	Βελτίωση συστήματος εσόδων	<ul style="list-style-type: none">Κωδικοποίηση των εσόδων των ΟΤΑ για την άρση της πολυνομίας και την απλούστευση των διαδικασιών, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας είσπραξης των εσόδων τους.Αξιοποίηση των συστημάτων της Κεντρικής Διοίκησης με τη διασύνδεση των ΟΤΑ με την ΑΑΔΕ, ώστε να αντλούνται στοιχεία που θα τους διευκολύνουν στην είσπραξη των εσόδων τους (στοιχεία για την είσπραξη των τελών, στοιχεία των οχημάτων για την είσπραξη των παραβάσεων του ΚΟΚ, στοιχεία του Ε9, κλπ.).Είσπραξη ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τους Δήμους από την ΑΑΔΕ.	ΥΠΕΣ	ΥΠΟΙΚ/ΚΕΔΕ/ ΑΑΔΕ	2023	1
11.6	Βελτίωση του συστήματος δαπανών	<ul style="list-style-type: none">Εισαγωγή απλουστευμένων συστημάτων κοστολόγησης των υπηρεσιών των ΟΤΑ που θα βοηθήσουν τις διοικήσεις τους στη λήψη των αποφάσεων και θα συμβάλλουν στον καθορισμό δεικτών αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας, καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.Απλούστευση διαδικασιών διαχείρισης δημοσίων συμβάσεων, εφαρμογή δυναμικών συστημάτων στις διαδικασίες προμηθειών και διεύρυνση της χρήσης εργαλείων όπως οι συμφωνίες - πλαίσιο.	ΥΠΕΣ	ΥΠΑΝΕ/ΚΕΔΕ	2023	2

Πυλώνας 12: Ψηφιακός Μετασχηματισμός και Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση

Πίνακας 53: Πυλώνας 12: Ψηφιακός Μετασχηματισμός και Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		12	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ
Προϋποθέσεις για ένα ολοκληρωμένο σύστημα παροχής ψηφιακών υπηρεσιών και ψηφιακών λειτουργιών						
12.1	Θεσμικό πλαίσιο/ Δημόσιες πολιτικές/ Οριζόντιες ψηφιακές υποδομές	<ul style="list-style-type: none">Απλοποίηση και κωδικοποίηση του πολυδαίδαλου θεσμικού πλαισίου, με έμφαση στην υποστήριξη της απλούστευσης των διαδικασιών των Δήμων.Έκδοση του συναφούς δευτερεύοντος θεσμικού πλαισίου (Υπουργικές Αποφάσεις, Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις, Προεδρικά Διατάγματα), που αφορούν στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση.Συνεπής εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων σε όλη τη Δημόσια Διοίκηση και γενικευμένη χρήση ψηφιακής υπογραφής.Υλοποίηση της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 και ειδικά των δράσεων που αφορούν τους Δήμους (π.χ. έξυπνες πόλεις, έξυπνες αγροτικές περιοχές και χωριά).Επέκταση και ολοκλήρωση των ψηφιακών υποδομών στο σύνολο της χώρας, ειδικά σε νησιωτικές και ορεινές περιοχές. Ο Ψηφιακός Δήμος πρέπει να συμμετέχει στην ανάπτυξη τοπικών και εθνικών ψηφιακών υποδομών και υλοποίηση έργων στο πλαίσιο εθνικών πρωτοβουλιών (οπτικοί δακτύλιοι στην Περιφέρεια, Εθνικό Δίκτυο Οπτικών Ινών στο σπίτι κ.ά.).	ΥΠΕΣ ΥΨΗΔ	ΥΨΗΔ/ΚΕΔΕ ΚΕΔΕ/ΔΗΜΟΙ	2023 2027	2 1

12.2	Διαλειτουργικότητα	<p>Βραχυπρόθεσμα:</p> <ul style="list-style-type: none"> Αναβάθμιση του κόμβου διαλειτουργικότητας των Δήμων, όπως και του κόμβου διαλειτουργικότητας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ, govHUB). Διασφάλιση της διαλειτουργικότητας του κόμβου της ΚΕΔΕ govHUB με τον κόμβο gov.gr του ελληνικού δημοσίου, ώστε οι πιστοποιημένοι χρήστες των Δήμων να αντλούν και να εκδίδουν όλα τα έγγραφα (π.χ. ασφαλιστική ενημερότητα, ποινικό μητρώο, έγγραφα μητρώου των πολιτών) με ψηφιακή υπογραφή. Διασφάλιση της διαλειτουργικότητας μεταξύ των Δήμων και του ΔΕΔΔΗΕ, ώστε όταν αλλάζουν τα τετραγωνικά ενός ακινήτου στην τοπική εφαρμογή του Δήμου, να αλλάζουν αυτομάτως τα τετραγωνικά και στον ΔΕΔΔΗΕ. <p>Μεσοπρόθεσμα:</p> <ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία ενός ενιαίου ηλεκτρονικού κόμβου για όλους τους Δήμους. Εντός αυτού θα παρέχονται για κάθε δήμο οι αντίστοιχες εφαρμογές ανάλογα με τις ανάγκες του. Αλλά θα πρόκειται για έναν και ενιαίο κόμβο (όπως ακριβώς γίνεται με το gov.gr). Οι Δήμοι θα πρέπει να συνεργαστούν με τον δημιουργό του κόμβου για τη δημιουργία-σχεδιασμό των επιμέρους εφαρμογών, οι οποίες θα είναι ενιαίες και διαθέσιμες προς επιλογή από κάθε Δήμο. Απλοποίηση της εργασίας των δημοτικών υπαλλήλων που μέσα από ένα μοναδικό κόμβο θα χειρίζονται τα αιτήματα των πολιτών και των επιχειρήσεων που υποβάλλονται ηλεκτρονικά, και των εφαρμογών πληροφορικής που κάθε βήμα χρειάζεται. Προοδευτικά, όσο ένα τέτοιο σύστημα επεκτείνεται για να χειρίζεται κάθε αίτημα πολιτών και επιχειρήσεων, είτε αυτό υποβάλλεται ηλεκτρονικά, είτε στο «guichet», αυτό το μοναδικό interface θα διαχειρίζεται το μεγαλύτερο μέρος των εργασιών που εκτελεί ο υπάλληλος, θα έχει ως εκ τούτου στον υπολογιστή του δημοτικού υπαλλήλου μια θέση αντίστοιχη με αυτήν που έχει σήμερα ο φυλλομετρητής ή ο επεξεργαστής κειμένου. Το λογισμικό υποστήριξης του ενιαίου κόμβου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να προσφέρει μια ολοκληρωμένη λύση και να επιτρέπει τη δυναμική διαχείριση, να είναι απλό και αποτελεσματικό, αμφίδρομο, ανοικτό και ευέλικτο καθώς και με δυνατότητα απομακρυσμένης διαχείρισης. Ειδικότερα, θα πρέπει να διαθέτει κατ' ελάχιστο τα εξής υποσυστήματα: <ul style="list-style-type: none"> Πληροφόρησης πολιτών και επιχειρήσεων Έκδοση πιστοποιητικών Εφαρμογή ΤΑΠ Εφαρμογή παρκόμετρου Διευθύνσεων Αναζήτησης Εκδηλώσεων Πληροφοριών πολιτιστικού και τουριστικού περιεχομένου Αιτήσεων-αιτημάτων-καταγγελιών Ψηφιακού υλικού Δημοσκοπήσεων-ερευνών-μελετών Επικοινωνίας Διαχείρισης υλικού Διαβαθμισμένου περιεχομένου Εμπορικού καταλόγου-τοπικής οικονομίας Στατιστικών Γεωπληροφοριών Χρηστών 	ΥΨΗΔ	ΥΠΕΣ/ΚΕΔΕ	2023	2
12.3	Αξιοποίηση πλατφορμών	<ul style="list-style-type: none"> Ολοκλήρωση της πλατφόρμας αυτεπάγγελτης αναζήτησης δικαιολογητικών, ώστε να επιτευχθεί η αυτόματη εξόφληση προμηθευτών των Δήμων, μιας και οι υπηρεσίες του Δήμου θα λαμβάνουν ηλεκτρονικά την ασφαλιστική και φορολογική ενημερότητα και το ποινικό μητρώο χωρίς την αυτοπρόσωπη παρουσία του προμηθευτή. Γενικευμένη εφαρμογή της πλατφόρμας πληρωμών σε συνεργασία με τη ΔΙΑΣ ΑΕ και μέσω του IRIS, και χρησιμοποίηση αυτής της πλατφόρμας από οποιοδήποτε (π.χ. ΑΑΔΕ) για την είσπραξη χρημάτων από τους ΟΤΑ ή τα Νομικά του Πρόσωπα (π.χ. τέλη, πρόστιμα, λογαριασμοί κ.ά.). Ηλεκτρονική πληρωμή μέσω των τραπεζών και να πιστώνεται άμεσα ο λογαριασμός των Δήμων. 	ΥΨΗΔ	ΥΠΟΙΚ/ΚΕΔΕ/ ΔΙΑΣ ΑΕ/ΑΑΔΕ	2023	2

12.4	Δικτυακοί τόποι ΟΤΑ	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία του κατάλληλου δικτυακού τόπου στους Δήμους. Το λογισμικό υποστήριξης δικτυακών τόπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να προσφέρει μια ολοκληρωμένη λύση και να επιτρέπει τη δυναμική διαχείριση, να είναι απλό και αποτελεσματικό, αμφίδρομο, ανοικτό και ευέλικτο καθώς και με δυνατότητα απομακρυσμένης διαχείρισης. Ειδικότερα, θα πρέπει να διαθέτει κατ' ελάχιστο τα εξής υποσυστήματα: <ul style="list-style-type: none"> Πληροφόρησης πολιτών και επιχειρήσεων Διευθύνσεων Αναζήτησης Εκδηλώσεων Πληροφοριών πολιτιστικού και τουριστικού περιεχομένου Αιτήσεων-αιτημάτων-καταγγελιών Ψηφιακού υλικού Δημοσκοπήσεων-ερευνών-μελετών Επικοινωνίας Διαχείρισης υλικού Διαβαθμισμένου περιεχομένου Εμπορικού καταλόγου-τοπικής οικονομίας Στατιστικών Γεωπληροφοριών Διαβούλευσης 	ΚΕΔΕ	ΔΗΜΟΙ/ΕΕΤΑΑ	2023	2
12.5	Βελτίωση εσωτερικού περιβάλλοντος / διαδικασιών/ ψηφιακών υποδομών ΟΤΑ	<ul style="list-style-type: none"> Προσαρμογή των οργανογραμμάτων και των εσωτερικών οργανισμών, καθώς και των οδηγιών διαδικασιών και διασφάλιση ποιότητας στις απαιτήσεις της σύγχρονης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Ορισμός του κατάλληλου αρμόδιου Αντιδημάρχου, υπεύθυνου για τη λειτουργική και αναπτυξιακή αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Κοινωνίας της Πληροφορίας, που θα μεριμνά για την ενσωμάτωση της διάστασης των ΤΠΕ στη δημοτική ατζέντα, στην καθημερινή λειτουργία και στη στρατηγική κατεύθυνση του Δήμου. Σχεδιασμός βελτιώσεων στην εσωτερική λειτουργία των οργανισμών της Αυτοδιοίκησης μέσω της απλούστευσης, προτυποποίησης και αυτοματοποίησης των διαδικασιών. Αξιοποίηση του MIS του Δήμου, καθώς οι πληροφορίες που αφορούν όλο το εύρος των δραστηριοτήτων ενός οργανισμού, βοηθούν στο σχεδιασμό στρατηγικών, στη λήψη ισχυρά τεκμηριωμένων αποφάσεων και στην αποδοτικότερη εκτέλεση των λειτουργιών του. Απλοποίηση της εργασίας των δημοτικών υπαλλήλων, που μέσα από ένα μοναδικό interface χειρίζονται τα αιτήματα των πολιτών και των επιχειρήσεων που υποβάλλονται ηλεκτρονικά, και των εφαρμογών πληροφορικής που κάθε βήμα χρειάζεται. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΥΨΗΔ/ ΕΕΤΑΑ	2023	2
12.6	Ανθρώπινο δυναμικό	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία ενός μηχανισμού υποστήριξης (Help Desk) και εκπαίδευσης για την υποστήριξη των στελεχών των Δήμων στη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας και στην παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών (π.χ. μέσω αναβάθμισης της ΠΕΤΑ). Συγκρότηση και στελέχωση με το κατάλληλο προσωπικό της Διεύθυνσης/Τμήματος ΤΠΕ και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού ΤΠΕ που ήδη υπάρχει, σε συνδυασμό με συνεχή επιμόρφωση (συνέχιση προγραμμάτων ευαισθητοποίησης και γενικής και εξειδικευμένης κατάρτισης που προωθεί η ΚΕΔΕ και η ΕΕΤΑΑ), συγκρότηση οριζοντίων δικτύων κωδικοποίησης της πείρας και μεταφοράς γνώσης στις θεματικές περιοχές των ΤΠΕ. Συνεχής κατάρτιση για υποχρεωτική ενσωμάτωση στην εργασία των υπαλλήλων των ΟΤΑ των ΤΠΕ της ψηφιοποίησης στην πηγή όλων των δεδομένων που συλλέγει και αναπτύσσει ο Δήμος. Ενίσχυση της εξοικείωσης με τη χρήση των ΤΠΕ και της ψηφιακής προσβασιμότητας εκείνων των κατηγοριών των δημοτών και των επιχειρήσεων που δυσκολεύονται να τις αξιοποιήσουν. Βελτίωση της ικανοποίησης από την εργασία των εργαζομένων μέσω της προτυποποίησης και της αυτοματοποίησης των εργασιών «ρουτίνας» και την εξοικονόμηση χρόνου για την καλλιέργεια της καινοτομίας και την απασχόληση σε πιο δημιουργικές δραστηριότητες. 	ΚΕΔΕ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ/ ΠΕΤΑΑ/ΕΕΤΑΑ	2023	2
Ολοκληρωμένη ηλεκτρονική εξυπηρέτηση πολιτών						
12.7	Πληρωμές προς τον δήμο μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> Πληροφόρηση για το που και πως μπορεί να γίνει μια πληρωμή. Πρόσβαση σε προσωπικό λογαριασμό στην ιστοσελίδα του ΟΤΑ για ενημέρωση σχετικά με το ύψος της οφειλής. Πληρωμές και εξοφλήσεις μέσω του διαδικτύου (τα λεγόμενα e-payments). Ενημέρωση για εκπρόθεσμες οφειλές μέσω SMS, email κτλ. 	ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ	2023	2

12.8	Εγγραφή / διαγραφή / τροποποίηση στα δημοτικά μητρώα και έκδοση ατομικών ή οικογενειακών πιστοποιητικών και βεβαιώσεων μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> Πληροφόρηση για το πού και πώς μπορεί να γίνει η εγγραφή / διαγραφή /τροποποίηση στα δημοτικά μητρώα (π.χ. Μητρώο αρρένων, Δημοτολόγιο, Ληξιαρχείο, εκλογικοί κατάλογοι κτλ.). Πληροφόρηση για το πού και το πώς μπορεί να γίνει έκδοση πιστοποιητικών (όπως γέννησης, γάμου, θανάτου, οικογενειακής μερίδας, μητρώου αρρένων, πιστοποιητικό εντοπιότητας, βεβαίωση μόνιμης κατοικίας κτλ.). Πρόσβαση σε προσωπικό λογαριασμό του δήμου για ενημέρωση σχετικά με τα υπάρχοντα στοιχεία στον Δήμο. Λήψη/Κατέβασμα αιτήσεων και σχετικών οδηγιών προς συμπλήρωση αυτών. Ηλεκτρονική κατάθεση των συμπληρωμένων αιτήσεων. Ενημέρωση για την ολοκλήρωση της πράξης ή ύπαρξης προβλήματος μέσω SMS, email κτλ. 	ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ	2023	2
12.9	Συγκοινωνίες και οδικό δίκτυο μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> Πληροφόρηση για τα δρομολόγια, τις ώρες, τις στάσεις κτλ. των μέσων μαζικής μεταφοράς. Πληροφόρηση σχετικά με τους χώρους στάθμευσης (όπως θέσεις, κόστος, κτλ.). Πληροφόρηση σχετικά με τα πρόστιμα για παραβάσεις στάθμευσης κτλ. Λήψη/Κατέβασμα των αιτήσεων και των κανονισμών για την παραχώρηση χώρου στάθμευσης ατόμων με ειδικές ανάγκες. Ενημέρωση για την παραλαβή της άδειας χώρου στάθμευσης ατόμων με ειδικές ανάγκες ή ύπαρξης προβλήματος μέσω SMS, email κτλ. 	ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ	2023	2
12.10	Υγεία και Κοινωνική φροντίδα μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> Πληροφόρηση σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας στο δήμο ή τις προσβάσιμες υπηρεσίες υγείας από τους δημότες (για παράδειγμα Τηλε-φροντίδα, δηλαδή παροχή κατ' οίκον υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας, Τηλε-υγεία, δηλαδή παροχή κατ' οίκον υπηρεσιών ιατρικής φροντίδας και άλλες ηλεκτρονικές υπηρεσίες για ασθενείς με χρόνια νοσήματα αλλά και ηλικιωμένους, Υπηρεσίες πρόληψης και Προαγωγής Υγείας κ.ά.). Πληροφόρηση για τις προϋποθέσεις πρόσβασης στις δημοτικές κοινωνικές υπηρεσίες. Λήψη αιτήσεων για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών (π.χ. βρεφονηπιακοί - παιδικοί σταθμοί, ΚΑΠΗ, «Βοήθεια στο Σπίτι», Κέντρα Πρόληψης κτλ.). Ενημέρωση για την έκβαση της αίτησης μέσω SMS, email κτλ. Ηλεκτρονική αποστολή χρέωσης για παροχή κοινωνικών υπηρεσιών. Κλείσιμο ραντεβού μέσω internet (το λεγόμενο e-booking) στις μονάδες υγείας και κοινωνικής φροντίδας του Δήμου. 	ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ	2023	2
12.11	Εκπαίδευση- Πολιτισμός- Ψυχαγωγία μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> Πληροφόρηση για τις υποδομές, τα προγράμματα και το κόστος εκπαίδευσης ενηλίκων του Δήμου (π.χ μαθήματα μουσικής, ζωγραφικής, φωτογραφίας, παραδοσιακών χορών κτλ.) και για πολιτιστικές - ψυχαγωγικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις του Δήμου (π.χ. το πρόγραμμα αυτών, το κόστος εισόδου κτλ.). Πληροφόρηση για πολιτική προώθησης πολιτισμού ψυχαγωγίας σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες (όπως ΑμΕΑ, άνεργους, ηλικιωμένους κτλ.). Λήψη των σχετικών αιτήσεων συμμετοχής και ηλεκτρονική κατάθεση των συμπληρωμένων αιτήσεων. Ενημέρωση για την έκβαση της αίτησης μέσω SMS, email κτλ. Ηλεκτρονική αποστολή της έγκρισης συμμετοχής. 	ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ	2023	2
Ολοκληρωμένη ηλεκτρονική εξυπηρέτηση επιχειρήσεων						
12.12	Οικονομική ανάπτυξη και επιχειρηματικότητα μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> Ενημέρωση για επενδυτικά προγράμματα και για εθνικές και Κοινοτικές ενισχύσεις. Ενημέρωση για χώρους εγκαταστάσεις επιχειρήσεων και χρήσεις γης. Ηλεκτρονική διαβούλευση για αναπτυξιακά ζητήματα. 	ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ	2023	2
12.13	Πληρωμή Δημοτικών τελών, φόρων και προστίμων μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> Είσπραξη τελών παρεπιδημούντων και εκδιδόμενων λογαριασμών. Έκδοση αδειών για οικοδομικές εργασίες. Έκδοση ετήσιων αδειών κοινόχρηστων χώρων. Πληροφόρηση για το που και το πως μπορεί να γίνει μια πληρωμή. Πρόσβαση μέσω της ιστοσελίδας του Δήμου μέσω εταιρικού λογαριασμού για την ενημέρωση σχετικά με το ύψος της οποιασδήποτε οφειλής. Πληρωμές μέσω του διαδικτύου (τα λεγόμενα e-payments). Ενημέρωση για τυχόν εκπρόθεσμων οφειλών μέσω SMS, email κτλ. Λήψη εντύπων και οδηγιών για την επίσημη εκκαθάριση τελών παρεπιδημούντων (διασύνδεση με TAXIS-ΦΠΑ). 	ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ	2023	2

12.14	Εφαρμογή ολοκληρωμένων πληροφοριακών συστημάτων για τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκληρωμένο Γεωγραφικό Πληροφοριακό Σύστημα (GIS) για τη διαχείριση ψηφιακών γεωγραφικών δεδομένων και συνεχή πληροφόρηση πολιτών, ερευνητών και επιχειρήσεων για ζητήματα πολεοδομίας και χωροταξίας, πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού, χρήσεις γης, αξίες ακινήτων κ.ά. • Οργάνωση και διάχυση ψηφιακών γεωγραφικών πληροφοριών του αγροτικού τομέα. • Συστήματα αυτόματης ειδοποίησης και διαχείρισης κρίσεων ή Σύστημα Αυτόματης Ειδοποίησης, Προστασίας, Ανάδειξης και Διαχείρισης Περιβαλλοντικά Ευαίσθητων Περιοχών κ.ά. • Ολοκληρωμένα συστήματα για την πολιτιστική και αθλητική ανάπτυξη (π.χ. δημιουργία δικτυακής πύλης πολιτισμού, αθλητισμού, εφαρμογές εικονικής πραγματικότητας, ψηφιοποίηση πολιτιστικών πόρων, παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών στον επισκέπτη μέσω φορητών συσκευών και ασύρματων ευρυζωνικών δικτύων). • Εφαρμογή ολοκληρωμένου συστήματος ευφυών μεταφορών. • Ολοκληρωμένο σύστημα για την πράσινη ανάπτυξη (Green ICT), για την ορθολογική χρήση της ενέργειας, για την παραγωγή νέων μορφών ενέργειας, για τη διαχείριση των απορριμμάτων (π.χ. διαχείριση στόλου απορριμματοφόρων) και την ανακύκλωση, για την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων κ.ά. 	ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ	2023	2
Ολοκληρωμένη ηλεκτρονική οικονομική διαχείριση με εφαρμογές						
12.15	Ψηφιοποίηση της οικονομικής διαχείρισης μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> • Προϋπολογισμού (π.χ. κατάρτιση, παρακολούθηση υλοποίησης σε πραγματικό χρόνο, απολογισμός). • Λογιστηρίου εσόδων-δαπανών-ταμείου. • Διαχείριση προμηθειών (ηλεκτρονικές προμήθειες και διαγωνισμοί). • Μισθοδοσίας & Διαχείρισης Προσωπικού. • Διαχείριση Τέλους Ακίνητης Περιουσίας (ΤΑΠ), Δημοτικοί Φόροι. • Εισφορά Γης σε Χρήμα. • Διαχείριση Προστίμων ΚΟΚ. 	ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ	2023	2
12.16	Παρακολούθηση του επενδυτικού προγράμματος και των έργων μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> • Προτάσεων, μελετών καθώς και μητρώου μελετητών. • Στοιχείων Διακήρυξης, Δημοπράτησης, Σύμβασης, Εγγυητικών επιστολών. • Στοιχείων ΑΠΕ, Λογαριασμών, Παρατάσεων, Αναλυτικών επιμετρήσεων. • Στοιχείων χρονοδιαγράμματος, φάσεων και παραλαβής έργου. • Στοιχείων δεικτών. • Αιτήσεων και Αιτημάτων Χρηματοδότησης. • Συλλογικών Αποφάσεων Έργων. • Αξιολόγησης αναδόχων βάσει πολλαπλών κριτηρίων. 	ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ	2023	2
12.17	Ψηφιακή οργάνωση και διαχείριση διοικητικών εργασιών, λειτουργιών και διαδικασιών μέσω μιας ενιαίας πύλης των Δήμων	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχείριση Αποφάσεων με αξιοποίηση των Τεχνικών Επιχειρησιακής Νομοσύνης. • Διαχείριση Μητρώου Υπαλλήλων και Οργανογράμματος. • Ηλεκτρονικό Πρωτόκολλο. • Ηλεκτρονική Αρχαιοθέτηση Εγγράφων. • Δημοτολόγιο – Μητρώο Αρρένων - Εκλογικοί Κατάλογοι-Ληξιαρχείο. • Προστασία ηλεκτρονικών αρχείων. • Διαχείριση Κίνησης Οχημάτων. • Ύδρευση – Αποχέτευση. • Διαχείριση Κοιμητηρίων. • Διαχείριση Αδειών Καταστημάτων. • Σύστημα Διαχείρισης Σχολικών Επιτροπών. 	ΚΕΔΕ/ ΔΗΜΟΙ	ΥΠΕΣ/ΥΨΗΔ	2023	2

Πυλώνας 13: Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση

Πίνακας 54: Πυλώνας 13: Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		13	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜ-ΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙ-ΟΤΗΤΑΣ
13.1	Αρχικές ενέργειες για μια Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση	<p>Η μεταρρύθμιση πρέπει να αφορά συνολικά τη Δημόσια Διοίκηση και όχι μόνο την Τοπική Αυτοδιοίκηση και στοχεύει στην περιφερειακή και την τοπική ανάπτυξη.</p> <p>Βασικά βήματα για την προώθηση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης ανά τομέα δημόσιας πολιτικής:</p> <ul style="list-style-type: none"> Σύσταση ομάδας εργασίας με ισότιμη συμμετοχή όλων των βαθμίδων της διοίκησης και των εμπλεκόμενων φορέων Αναλυτική καταγραφή του θεσμικού πλαισίου, των αρμοδιοτήτων, των λειτουργιών και των διαθέσιμων πόρων Εντοπισμός και καταγραφή ζητημάτων όπως επικάλυψη ή/και σύγκρουση αρμοδιοτήτων, κενά στην άσκηση των αρμοδιοτήτων, περικαράκωση-απομόνωση λειτουργιών, αναντιστοιχία πόρων και αρμοδιοτήτων κ.ά. Εκπόνηση αναλυτικού διαγράμματος λειτουργιών (π.χ. σχεδιασμός-εξειδίκευση-εξασφάλιση προϋποθέσεων-διοίκηση-υποστήριξη-εφαρμογή-παρακολούθηση-αξιολόγηση-ανατροφοδότηση κ.ά.) σε σχέση με το κάθε διοικητικό επίπεδο Εάν από τα παραπάνω κριθεί αναγκαίο ανασχεδιασμός και ανακατανομή αρμοδιοτήτων αναφορικά με τη λήψη αποφάσεων, σχεδιασμό, εφαρμογή, με την αντίστοιχη ανακατανομή ή αύξηση των πόρων, στη βάση των αρχών της αποτελεσματικότητας, της εταιρικής σχέσης, της επικουρικότητας και της εγγύτητας στους πολίτες. Σύνταξη σχεδίου νόμου Εκπόνηση προγράμματος εφαρμογής του νόμου Εκπόνηση και εφαρμογή προγράμματος συλλογικής υποστήριξης Εφαρμογή Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ), που θα λειτουργεί και ως Management Information System (MIS) της δημόσιας πολιτικής Η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση προϋποθέτει την ύπαρξη κατοχυρωμένων και ισότιμων σχέσεων (πολιτικών, νομικών, επιχειρησιακών) μεταξύ όλων των επιπέδων της διοίκησης που εμπλέκονται σε μια δημόσια πολιτική. Με άλλα λόγια τα διάφορα επίπεδα διοίκησης πρέπει να είναι ενταγμένα σε ένα ενιαίο λειτουργικό σύστημα διακυβέρνησης, χωρίς διακοπές, κενά ή επικαλύψεις. Στην κατεύθυνση αυτή μπορεί να συμβάλει καθοριστικά η νέα ψηφιακή τεχνολογία. Ειδικότερα, μέσω ενός Ολοκληρωμένου Ψηφιακού Συστήματος ανά τομέα δημόσιας πολιτικής και μέσω μιας οριζόντιας διαλειτουργικότητας αυτών, μπορούν να διασφαλιστούν ο συντονισμός, ο σχεδιασμός, ο προγραμματισμός, η εφαρμογή, η παρακολούθηση, η εποπτεία, η αξιολόγηση των πολιτικών, καθώς και οι συνέργειες και μια νέου τύπου εταιρική σχέση μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων της διοίκησης Τομείς δημόσιας πολιτικής: <ul style="list-style-type: none"> Αγροτική οικονομία Ανάπτυξης (Φυσικών Πόρων – Ενέργειας – Βιομηχανίας – Απασχόλησης – Εμπορίου – Τουρισμού) Δημόσια οικονομικά Ψηφιακός μετασχηματισμός Περιβάλλον – Κλιματική αλλαγή Χωροταξία-Πολοδομία Πολιτική προστασία Ασφάλεια-ανθεκτικότητα Μεταφορών – Επικοινωνιών Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Παιδείας – Πολιτισμού – Αθλητισμού Μετανάστευση Συγκρότηση για κάθε τομέα δημόσιας πολιτικής Εθνικού Συμβουλίου Σχεδιασμού, Παρακολούθησης και Συντονισμού της Εφαρμογής της τομεακής δημόσιας πολιτικής, στο οποίο προεδρεύει ο αρμόδιος Γενικός Γραμματέας του αντίστοιχου Υπουργείου και συμμετέχουν εκπρόσωποι των σχετικών δημοσίων φορέων, της ΕΝΠΕ και της ΚΕΔΕ. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ/ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ	2025	2

		<ul style="list-style-type: none"> Συγκρότηση Περιφερειακής Επιτροπής Ανάπτυξης σε κάθε Περιφέρεια της χώρας, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της Περιφέρειας, της Περιφερειακής Ένωσης Δήμων, των αντίστοιχων Περιφερειακών υπηρεσιών των κεντρικών δημοσίων φορέων, των Περιφερειακών ΑΕΙ και επιστημονικών φορέων και των Περιφερειακών ομοσπονδιών ή οργανώσεων αγροτών, εργαζομένων και εργοδοτών, στο πλαίσιο της οποίας οργανώνεται η αμφίδρομη επικοινωνία, η διαβούλευση, η συνεργασία και η δημιουργία των προϋποθέσεων επίτευξης συνεργειών, σε προκαθορισμένους τομείς και ζητήματα περιφερειακής ή διαδημοτικής σημασίας, καθώς και η σύνθεση των προτάσεων τους και ο συντονισμός τους για την εφαρμογή των αποφάσεων της Επιτροπής. Ίδρυση Παρατηρητηρίου των Περιφερειών και των Δήμων για τη δημιουργία των απαραίτητων βάσεων δεδομένων και τη διαχείριση των ψηφιακών δεδομένων των Υπουργείων, των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, των Περιφερειών και των Δήμων, που αφορούν τις ανωτέρω τομεακές δημόσιες πολιτικές. 				
Πρόγραμμα Συλλογικής Υποστήριξης των Περιφερειών και των Δήμων για κάθε τομέα δημόσιας πολιτικής						
13.2	Α' Φάση	<ul style="list-style-type: none"> Εκπόνηση επιτελικού έργου: προδιαγραφές, πρότυπα δομών, λειτουργιών και τεχνολογικών εφαρμογών, κοινά εργαλεία και οδηγία εφαρμογής (για την εφαρμογή του νέου κανονιστικού πλαισίου). Εκπόνηση μηχανισμών και προγραμμάτων ενημέρωσης και κατάρτισης: Help Desk, Intranet και διαδραστική διαδικτυακή πύλη, εκπόνηση προγραμμάτων ενημέρωσης των πολιτικών προϊσταμένων και προγραμμάτων κατάρτισης και τηλεκατάρτισης του προσωπικού των Περιφερειών και των Δήμων. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ/ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ	2026	2
13.3	Β' Φάση	<ul style="list-style-type: none"> Μεταφορά τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, κυρίως με τη μορφή των εμπειρογνομήμων περιορισμένου χρόνου (short-term), με στόχο τη βελτίωση των ανωτέρω προτάσεων, προτύπων, προδιαγραφών, οδηγιών και συστημάτων. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ	2027	3
13.4	Γ' Φάση	<ul style="list-style-type: none"> Εφαρμογή των ανωτέρω προτάσεων που αφορούν το νέο Κανονιστικό Πλαίσιο και το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Εφαρμογής του, το οποίο περιλαμβάνει τους αναγκαίους υλικούς και άυλους πόρους (διοικητικά μέτρα, οικονομικούς πόρους, κωροθέτηση των μέτρων, προμήθεια των τεχνικών μέσων, διασφάλιση του ανθρώπινου δυναμικού), προκειμένου να είναι δυνατή η εφαρμογή τους σε όλους τους αρμόδιους δημόσιους φορείς. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ	2027	3
13.5	Δ' Φάση	<ul style="list-style-type: none"> Εφαρμογή Προγράμματος Συλλογικής Υποστήριξης των Περιφερειών και των Δήμων, που περιλαμβάνει την εφαρμογή των ανωτέρω προδιαγραφών και προτύπων με τη χρήση των εκπονηθέντων κοινών εργαλείων και οδηγιών, μέσω της δικτύωσης του ανθρώπινου δυναμικού τους, της συμβουλευτικής υποστήριξης του (με κεντρικό help desk και επί τόπου υποστήριξη), της ενημέρωσης και της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού [με ευαισθητοποίηση, σεμινάρια, τηλε-κατάρτιση, εκπαίδευση στα πλαίσια της εργασίας (on the job training), εκπαιδευτικές επισκέψεις], της προμήθειας του σχετικού λογισμικού και εξοπλισμού, της παρακολούθησης και του συντονισμού της εφαρμογής του Προγράμματος. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ	2027	2
13.6	Ε' Φάση	<ul style="list-style-type: none"> Μόνιμο πλαίσιο παρακολούθησης και μεθόδων διαρκούς Αξιολόγησης των αποτελεσμάτων του συνολικού Προγράμματος και βελτίωσή του. 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ	2027-	3

Πυλώνας 14: Ενίσχυση Δεοντολογίας-Διαφάνειας και Απλούστευση Διαδικασιών

Πίνακας 55: Πυλώνας 14: Ενίσχυση Δεοντολογίας-Διαφάνειας και Απλούστευση Διαδικασιών

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑ		14	ΤΙΤΛΟΣ ΠΥΛΩΝΑ: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ-ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΛΟΥΣΤΕΥΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ			
ΚΩΔ	ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΣΠΕΥ-ΔΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΕΡΓΑ-ΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ)	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙ-ΟΤΗΤΑΣ
14.1	Θεσμικό πλαίσιο	<ul style="list-style-type: none"> Επικαιροποίηση του Οδηγού Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς (2012), καθώς και εναρμόνισή του με τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό για αιρετούς και διοικητικά στελέχη. Επικαιροποίηση και βελτίωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. Ολοκλήρωση της εφαρμογής του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου για την Αντιμετώπιση της Διαφθοράς (ΕΣΣΚΔ). Ενδυνάμωση και ενοποίηση νομικού πλαισίου για την καταγγελία φαινομένων διαφθοράς. Απαιτείται προστασία των καταγγέλλοντων και εξορθολογισμός των καναλιών καταγγελίας στο δημόσιο τομέα με σαφείς αρμοδιότητες των αρχών. 	ΥΠΕΣ	ΕΑΔ/ΚΕΔΕ	2023	3
14.2	Οργάνωση/ λειτουργία ΟΤΑ	<ul style="list-style-type: none"> Εφαρμογή Κώδικα Δεοντολογίας σε όλους τους Δήμους. Ίδρυση και λειτουργία δομής εσωτερικού ελέγχου στους Δήμους. Ενίσχυση των ελεγκτικών μηχανισμών με ανθρώπινο δυναμικό και αντίστοιχη μέριμνα για την κατάρτισή του. Μεγαλύτερη προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης - επέκταση της ψηφιοποίησης των διοικητικών διαδικασιών και αξιοποίηση των πληροφοριακών συστημάτων για την ελαχιστοποίηση της επαφής δημοσίων υπαλλήλων και πολιτών / επιχειρήσεων. Ανάπτυξη μονάδων κανονιστικής συμμόρφωσης με βάση τα διεθνή πρότυπα και τις βέλτιστες πρακτικές στο δημόσιο τομέα. Η κανονιστική συμμόρφωση προβλέπεται στο Ν. 3492/2006 αλλά επί της ουσίας δεν έχει επέλθει στο δημόσιο τομέα. Μηδενική ανοχή στη διαφθορά και χρήση αποτελεσματικών εργαλείων εντοπισμού της και παροχή κινήτρων αποδοτικότητας στους δημόσιους λειτουργούς με επιβράβευση και αξιολόγηση βάσει στόχων. Αξιολόγηση δομών /Κοινό Πλαίσιο Αξιολόγησης. Τροποποίηση ΟΕΥ /Ψηφιακό οργανόγραμμα (Ν.4440/2016). Περιγράμματα θέσεων εργασίας. Σύστημα διαχειριστικής επάρκειας (πρότυπο ΕΛΟΤ 1429) και διαχείρισης ποιότητας (πρότυπο ISO 9001). Επιχειρησιακός Προγραμματισμός. Σύστημα Διοίκησης με Στόχους και μέτρηση Δεικτών αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας (Ν.4369/2016 και Ν.3230/2004). 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΥΨΗΔ/ ΕΕΤΑΑ	2023	2
14.3	Αναδιοργάνωση ΟΤΑ και απλούστευση διαδικασιών	<ul style="list-style-type: none"> Ολοκλήρωση του Εθνικού Μητρώου Διαδικασιών-Μίτος που αφορά στους Δήμους. Απλούστευση και προτυποποίηση των διαδικασιών λειτουργίας Δήμων και Περιφερειών. Σύνταξη προδιαγραφών των αναγκαίων πληροφοριακών συστημάτων για την αυτοματοποίηση των διαδικασιών λειτουργίας. Αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, με στόχο την απλούστευση, την επιτάχυνση και τον εμπλουτισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Για την ολοκλήρωση του συνολικού Προγράμματος «Απλούστευση – Προτυποποίηση – Ψηφιοποίηση Διαδικασιών ΟΤΑ», με επισπεύδοντα τα Υπουργεία Εσωτερικών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, απαιτείται η εκπόνηση και κοστολόγηση ενός Πενταετούς Σχεδίου Δράσης του Προγράμματος, περιλαμβανομένου του πενταετούς Σχεδίου Μετάβασης, η διασφάλιση της χρηματοδότησής του από Ευρωπαϊκούς και Εθνικούς πόρους και η εφαρμογή του στους 332 Δήμους και τις 13 Περιφέρειες με βάση τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε με τους ΟΤΑ-πilotους (τους 12 Δήμους και τις 3 Περιφέρειες). 	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΥΨΗΔ/ ΕΕΤΑΑ	2023	2

14.4	Κοινωνία των Πολιτών	<ul style="list-style-type: none">• Ενεργοποίηση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σε ζητήματα διαφάνειας και διαφθοράς.• Δημιουργία και λειτουργία πλατφόρμας σχολίων και παραπόνων των πολιτών τα οποία θα αξιολογούνται, ελέγχονται και θα γίνονται αντικείμενο διαχείρισης από το αρμόδιο προσωπικό με στόχο την επίλυση προβλημάτων.• Εφαρμογή του Ν. 4305/2014 για την ανοικτή διάθεση και περαιτέρω χρήση εγγράφων, πληροφοριών και δεδομένων του δημοσίου τομέα.	ΥΠΕΣ	ΚΕΔΕ/ΥΨΗΔ/ ΕΕΤΑΑ	2023	2
14.5	Ενίσχυση Ικανοτήτων Τοπικής Αυτοδιοίκησης	<ul style="list-style-type: none">• Εκπόνηση νέων σύγχρονων οργανογραμμάτων στους Δήμους.• Η αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων και της οργάνωσης των ΟΤΑ• Η επιμόρφωση του προσωπικού των ΟΤΑ στην εφαρμογή των νέων μοντέλων λειτουργίας• Δικτύωση/Υποστήριξη/Ενημέρωση/Ευαισθητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού Δήμων και Περιφερειών (πολιτικού και υπηρεσιακού προσωπικού).				

diaNEOsis

diaNEOsis

dianeosis_org

diaNEOsis

diaNEOsis

διαNEOsis

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΛΥΣΗΣ